

A person wearing a blue puffer jacket, a brown backpack, and a brown hat is seen from behind, holding a lit torch. They are standing in a dark, misty forest with tall, thin trees. The ground is covered in snow and frost. The overall atmosphere is mysterious and eerie.

Переможці

Фредрік
БАКМАН

Переможці

Fredrik Backman

Vinnarna

Roman

Copyright © Fredrik Backman, 2021
Published by agreement with Salomonsson Agency

Літературно-художнє видання

Серія «Полиця бестселер» заснована 2017 року

Бакман, Фредрік.

Б19 Переможці : роман / Фредрік Бакман; пер. зі швед. Софії Волковецької. — Київ : Книголав, 2023. — 704 с. — (Серія «Полиця бестселер»).

ISBN 978-617-8012-25-0 (п.в.)

ISBN 978-617-8286-24-8 (е.в.)

«Переможці» — завершальна частина трилогії про шведське містечко Бйорнстад і його мешканців. Минуло два роки після подій, які тепер усі воліють навіть не згадувати, щоб рухатися далі. Проте життя і природа в цих диких лісах настільки непередбачувані, що ніколи не знаєш, до чого може призвести кожна раптова подія та кожен порух вітру. Цього разу все почнеться з бурі. Повалені дерева і зруйновані дахи, втрати та народження, знайомства і суперечки, розлуки і зустрічі, суперництво між містами, виграші і невдачі, бійки і прощання з тими, кого ми любимо. Хтось повернеться додому після тривалої відсутності, хтось закохається, хтось спробує урятувати шлюб, хтось — уберегти дітей, хтось гратиме в хокей задля виходу на нові арени, а хтось — задля простої дитячої радості. Будуть ті, хто підкориться ненависті, ті, хто шукатимуть правду або боронитимуть своє, і ті, хто візьме до рук зброю. Ця історія — про дещо більше, ніж місця на карті, дещо жорстокіше, ніж хокей, дещо глибше, ніж перемоги і поразки, та дещо щемкіше, ніж казки зі щасливим фіналом.

УДК 821.113.6'06-311.2

Увага! Книга містить ненормативну лексику. Рекомендовано для читачів віком 18+.

Усі права застережено. Жодна частина цього видання не може бути відтворена у будь-якій формі й будь-якими засобами без попереднього письмового дозволу власника авторських прав.

Copyright © Fredrik Backman, 2021

Published by agreement with Salomonsson Agency

© Софія Волковецька, переклад зі шведської, 2023

зображення bull mascot © Vectors Point

from thenounproject.com CC BY 3.0

ISBN 978-617-8012-25-0 (п.в.)

ISBN 978-617-8286-24-8 (е.в.)

© ТОВ «КНИГОЛАВ», 2023

Фредрік Бакман

Переможці

Роман

*Переклала зі шведської
Софія Волковецька*

книголав / Київ / 2023

Бйорнстад і Гед — вигадані міста. Всі імена, персонажі, місця та події є витвором уяви автора, і будь-яка схожість з фактичними подіями, місцями та людьми є цілком випадковою.

*Тобі — тій, яка забагато говорить, заголосно співає, зачасто плаче і любить декого сильніше,
ніж повинна.*

1. Казки

Усі, хто знав Бен'яміна Овіча, — а особливо ми, хто знали його досить добре, щоб звати просто «Беньї», — у глибині душі відчували, що він не з тих, чиє життя матиме щасливий кінець.

Утім, ми все-таки сподівалися. Господи, як же ми сподівалися! Наївні мрії — це остання оборонна лінія любові, і тому ми завжди намагаємося переконати себе, що жодні страшні трагедії не спіткають тих, кого ми любимо, і що рідні нам люди уникнуть визначеної їм долі. Заради них ми мріємо про вічне життя, прагнемо мати суперсили й хочемо створити машину часу. Ми сподіваємося. Господи, як же ми сподіваємося.

Але правда в тім, що казки про таких хлопців, як Беньї, рідко завершуються в їхній старості. Такі хлопці не мають довгої історії та не зустрічають спокійну смерть у будинку для літніх, поклавши голову на м'які подушки.

Такі хлопці, як Беньї, помирають молодими. І смерть їхня жорстока.

2. Бурі

«Не ускладнюй». Звична порада — як у хокеї, так і в житті. Не ускладнюй усе більше, ніж потрібно, не думай забагато, а краще — взагалі не думай. Мабуть, ці слова мали б стосуватися й цієї історії, бо її варто було б розповісти швидко: ось вона щойно починається — і вже за якихось два тижні завершується. Та що за цей час може статись у двох хокейних містах? Зрозуміло, що не так уже й багато.

Або — усе.

Проблема як у хокеї, так і в житті полягає в тому, що прості миті є рідкістю. Усе інше — боротьба. Ця історія почалася не сьогодні, а триває вже два роки, відколи звідси поїхала Майя Андерссон. Вона залишила Бйорнстад і рушила на південь, минувши дорогою Гед. Ці два містечка серед лісів розташовані так близько одне до одного й так далеко від інших, що від'їзд звідси сприймається за еміграцію. Одного дня Майя заспіває про те, що люди, які зростають серед такого відлюддя, в душі, можливо, є ще відлюднішими, і в цьому, мабуть, буде перебільшення і применшення водночас — як і в усьому, що про нас говорять. Але якщо ви приїдете сюди й випадково опинитеся в пабі «Хутро», і якщо не втрапите в халепу, запитавши здуру «А скільки вам років?» чи попросивши якусь нещасну скибку лимона до напою, тоді, можливо, Рамона, яка стоїть там на барі, скаже вам дещо важливе: «У наших лісах люди залежать одне від одного більше, ніж у великих містах. Тут усі пов'язані, хочеться нам цього чи ні, пов'язані так міцно, що коли якийсь паскудник надто різко повернеться уві сні, то на протилежному боці з іншого паскудника злетить сорочка».

Хочете зрозуміти, що це за місце? Тоді ви повинні зрозуміти його зв'язки — як тут усе й усі поєднуються невидимими ниточками взаємин, і відданості, і провини: льодова арена й фабрика, хокейна команда і політики, місце в рейтингу і гроші, спорт і робочі місця, друзі дитинства й товариші по команді, сусіди і колеги, і сім'ї. Через це людям довелося залежати одне від одного й виживати, і через це ми скоїли одне одному страшні злочини. Рамона не буде розповідати вам усього, ніхто не стане цього робити — але ж вам хочеться зрозуміти? Зрозуміти по-справжньому. Тоді ви повинні знати, як до цього дійшло.

Два з половиною роки тому взимку на вечірці Майю згвалтував Кевін Ердаль — найкращий хокеїст, якого колись знали в цих краях. Звісно, тепер уже ніхто не вимовляє слова «згвалтування» — про це кажуть «скандал», або «те, що тоді сталося», чи «ну, ви розумієте...». Усім соромно, ніхто таке не забуде. Низка подій, початком яких була та вечірка, врешті повпливала на політичні рішення й відвела фінансування від одного міста, направивши гроші до іншого. А це вже призвело до весни й літа страшної зради, потім — до осені ненависті та зими насильства. Почалося з бійки на льодовій арені, а закінчилося мало не війною на вулицях, коли чоловіки в чорних куртках, яких поліція називає «хуліганами», а в Бйорнстаді всі знають як «Групу», напали на своїх ворогів у Геді, а гедівські чоловіки у відповідь підпалили паб «Хутро». Прагнучи помститися, «Група» втратила в автомобільній аварії Відара — хлопця, якого вони любили понад усе. Це стало кульмінацією, остаточним наслідком довгих років ворогування, цього ніхто вже не міг витримати. Відара поховали, двоє чоловіків із Геда опинилися у в'язниці, між хуліганами й між містами настало перемир'я. Відтоді воно так-сяк трималося, але тепер із кожним днем стає дедалі хиткішим.

Кевін з батьками переїхали, вони вже ніколи не повернуться, цього їм ніхто не дозволить. Бйорнстад зробив усе можливе, щоб стерти спогади про Кевіна, і хоч цього ніхто вголос не

визнає, але місту стало значно легше, коли Майя теж спакувала валізу. Вона переїхала до самої столиці, почала навчання в музичному училищі, майже стала іншою людиною, тож усі, хто залишився в місті, могли все рідше згадувати про «скандал», аж поки не почало здаватися, що його ніколи й не було.

Беньї Овіч, колись найкращий друг Кевіна, також зібрав сумку. Набагато меншу, ніж у Майї, зате вирушив він значно далі; вона знала, куди їхала, а він просто поїхав геть. Вона шукала відповідей у світлі, він — у темряві, вона — в мистецтві, він — на дні попелища, але ні йому, ні їй нічого не вдалося.

Там, звідки вони поїхали, залишився клуб «Бйорнстад-Хокей», який став занепадати, і місто, яке завжди мало неймовірні мрії, але тепер там мало хто мав сили мріяти. Петер Андерссон, тато Майї, пішов з посади спортивного директора й покинув хокей. Спонсори позникали, місцева влада навіть заговорила про те, що треба закрити клуб і перенаправити фінансування й дотації в «Гед-Хокей». Лише в останню мить Бйорнстад було врятовано — завдяки новому фінансуванню та впертим місцевим бізнесменам. Новий іноземний власник фабрики розцінював клуб як важіль впливу, щоби його прийняла місцева громада, а політик-опортуніст Річард Тео побачив у цьому свій шанс здобути голоси, і таким чином саме вчасно з'явилося достатньо капіталу, щоб не допустити занепаду клубу. Тоді ж узялися заміняти старих членів правління, відбулися зустрічі, присвячені «бренду» клубу, і скоро можна було з гордістю презентувати абсолютно нові «ціннісні напрацювання». Усім розіслали брошури із закликом: «Бути спонсором “Бйорнстад-Хокей” — не лише *легко*, але й *правильно!*». Отак, усупереч обставинам, вдалося все змінити — спершу на льодовій арені, а потім і за її межами. Тренерка «Бйорнстаду» Елісабет Цаккель претендувала на посаду в більшому клубі, але те місце отримав тренер «Геда». Він поїхав із цих лісів, забравши з собою найкращих гедівських гравців. Гед раптом залишився без лідера і за якийсь час теж опинився на дні ями інтриг та боротьби за владу, що, зрозуміло, стається з усіма клубами в подібних ситуаціях. Тим часом Цаккель у Бйорнстаді створила нову команду, призначила хлопця, якого звали Бубу, помічником тренера й збрала банду гравців на чолі з шістнадцятирічним Аматом. Зараз Амату вісімнадцять, він, безумовно, найбільша зірка в цілому містечку і має такий талант до гри, що всю минулу зиму ходили чутки, що Амат пройде відбір до НХЛ і стане профі в Північній Америці. Упродовж останнього сезону в кожному матчі за ним була перевага, поки навесні він не травмувався, але якби цього не сталося, то «Бйорнстад» здобув би перемогу у своєму дивізіоні й піднявся б іще вище, у цьому ніхто в місті не сумнівався. Якби Геду якимось дивом не вдалося набрати очки в останніх матчах, вони виявилися б останніми і вилетіли б.

Отак усе, що здавалося абсолютно неправдоподібним тоді, коли Майя і Беньї покидали це місто, через два роки виявилось лише питанням часу: зелене місто прямувало нагору, а червоне — вниз. Тепер Бйорнстад мало не щомісяця знаходить нових спонсорів, а в Геді їх усе менше, льодова арена Бйорнстада щойно відремонтована, а в Геді ледве тримається дах. Найбільші роботодавці в Бйорнстаді — фабрика й крамниця — знову наймають працівників. Найбільший роботодавець у Геді — лікарня — щороку скорочує робочі місця. Тепер гроші має Бйорнстад, тут є робочі місця, і ми — переможці.

Ви хочете це зрозуміти? Тоді треба розуміти: йдеться про дещо більше за те, що на карті. Згори ми, мабуть, виглядаємо як два звичайні містечка серед лісів, а хтось навіть скаже — як села; і єдине, що насправді розділяє Бйорнстад і Гед, — звивиста дорога поміж дерев. З вигляду й не скажеш, що вона довга, але можна швидко впевнитися, що прогулянка не буде легкою, якщо побувати тут і пройти шлях при мінусовій температурі й зустрічному вітрі — а інших температур і вітрів тут не буває. Ми ненавидимо Гед, Гед ненавидить нас, і навіть якщо ми

виграємо всі хокейні матчі за весь сезон, але програємо в одному-єдиному проти них, нам здаватиметься, що це втрачений рік. Нам мало того, що наші справи йдуть добре, нам треба, щоб у них усе летіло під три чорти — отоді можна по-справжньому радіти. Бйорнстад грає в зелених футболках з ведмедем, а Гед — у червоних із биком, усе просто, але через кольори складно сказати, де закінчуються проблеми хокею і починаються інші. У Бйорнстаді немає жодної пофарбованої в червоний колір огорожі, а в Геді — жодної зеленої, і неважливо, чи власник будинку цікавиться хокеєм, просто ніхто вже не знає: це хокейні клуби взяли собі кольори з огорож чи навпаки? Це ненависть породила клуби чи клуби породили ненависть? Що ж, ви хочете розуміти хокейні міста? Тоді вам слід зрозуміти, що спорт — це щось значно більше, ніж просто спорт.

Ви хочете зрозуміти людей? По-справжньому зрозуміти? Тоді вам треба знати, що вже зовсім скоро жажливе стихійне лихо зруйнує те, що ми любимо. Нам, може, й випало жити в хокейних містах, але перш за все ми — лісовий народ. Довкруг нас дерева, скелі й ґрунти, які тисячі років бачили появу і зникнення видів, ми можемо вдавати з себе великих і сильних, але нам не до сили боротися з цією землею. Одного дня тут може здійснитися вітер, а вже вночі здаватиметься, що він ніколи не стихне.

Майя почне співати про нас — про тих, хто живе серед відлюддя і носить його всередині. Майя заспіває про те, що край, де вона виросла, визначають трагедії — ті, які нас спіткали, і ті, в яких ми самі винні. Заспіває про цю осінь, коли ліси щосили напиратимуть на нас. Заспіває, що кожна громада — це сума вибору, зробленого людьми, і що до кінця нас тримає вкупі одне — наші історії. Вона заспіває:

Усе почалося з бурі

Це найгірше, що траплялося з містечком за ціле покоління. Що ж, можливо, ми кажемо так про кожну бурю, але цієї ні з чим не порівняти. Кажали, що цього року сніг випаде пізно, але вітри будуть ранні. Серпень закінчується задушливою зловісною спекою, а тоді, на зміні місяців, осінь стукає у двері й температура переходить у вільне падіння. Природа стає непередбачуваною й агресивною, першими це відчувають собаки й мисливці, а потім і всі інші. Ми завважуємо попередження, але буря налітає з такою силою, що нам однаково перехоплює подих. Буря викорчовує ліс і гасить небо, накидається на наші будинки й міста, наче дорослий чоловік, який б'є дитину. Вигинаються стовбури древніх дерев, і ті, що були непохитні, як валуни, раптом виявляються не міцнішими, ніж травинки під підошвою; вітриган так гуде у вухах, що люди лиш бачать, як повалюються дерева, навіть не чуючи тріскоту. У містах на будинках розхитуються з кріплень металеві пластини й черепиця, вітер щосили жбурляє ними в повітрі, ніби гострими снарядами, які чигають на того, хто лиш намагається дістатися додому. Ліс падає на дороги, ще трохи — і вже не вдасться ні доїхати сюди, ні вибратися звідси, падають опори електроліній і залишають міста сліпими серед ночі, а мобільні телефони працюють лиш де-не-де. Кожен, кому вдасться вийти на зв'язок із рідними, кричить у телефон одне: «Залишайтеся вдома, залишайтеся вдома!».

І в цей час у невеликому авто об'їзними дорогами з Бйорнстада їде охоплений панікою молодий чоловік. Йому треба дістатися в Гед, до лікарні. Він не мав відваги вийти з будинку, але й залишатися там не наважився. З ним в автомобілі сидить вагітна дружина, їй час народжувати, буря навколо чи ні. Чоловік молиться Богу, як атеїсти в окопах, жінка скрикує, коли дерево нещадно повалюється на капот, прогинаючи залізо з такою силою, аж її відкидає до вікна. І ніхто їх не чує.

3. Пожежники

Хочете зрозуміти людей, які живуть у двох хокейних містах? Зрозуміти по-справжньому? Тоді вам слід знати про все найгірше, на що ми здатні.

Над будинком на околиці Геда вітер не віє, а реве. Прогинається фасад, двигтять підлога, аж гойдаються червоні светри та вимпели, розвішані по всіх стінах. Коли це закінчиться, четверо дітей з цього будинку скажуть, що їм здавалося, ніби Всесвіт хотів їхньої смерті. Тесс — найстарша, їй сімнадцять; крім неї, є ще п'ятнадцятирічний Тобіас, тринадцятирічний Тед і семирічний Туре. Як усі діти, вони налякані, але не сплять, вони наготові, тому що все-таки є щось, що відрізняє їх від інших дітей. Їхня мама працює акушеркою, а тато — пожежником, і часом здається, що їхня сім'я здатна триматися разом лише за однієї умови — під час кризи. Зрозумівши, що відбувається, діти повиходили в сад, позбирали меблі, гойдалки й гімнастичну стінку, щоб вітер не пожбурляв їм усе це у вікна. Тато, Йонні, побіг допомагати в сад сусідам. Мама, Ханна, взялася телефонувати знайомим дізнатися, чи вони вдома. Дзвінків було багато, тому що батьки зналися мало не зі всіма; обоє народилися і виросли в Геді, а коли чоловік працює в пожежній частині, а дружина в лікарні, не залишається нікого, хто б їх не знав. Це їхнє містечко, їхні діти навчилися їздити на велосипеді на тих самих розворотах між будинками, що й батьки, і виховували їх за простими принципами: люби свою сім'ю, працюй з усіх сил, радій, коли в матчі виграє «Гед-Хокей», але радій ще більше, коли програє «Бйорнстад-Хокей». Допомогай тим, хто потребує допомоги, будь добрим сусідом і ніколи не забувай, звідки ти родом. Останнього батьки навчають дітей не словами, а власним прикладом. Вони вчать їх, що можна сперечатися про все на світі, але коли справа серйозна, треба триматися разом, бо якщо ти сам-один — у тебе немає шансів.

Буря за вікном перервала чергову бурю всередині будинку: батьки знову посварилися, цього разу — серйозно. Ханна, невеличка й спритна жінка, стоїть біля вікна на кухні, покусуючи губи й розтираючи синці. Вона вийшла заміж за ідіота. Йонні — високий і широкоплечий, з густою бородою і важкими кулаками; ще хокеїстом він був добре відомий, бо першим скидав рукавиці й починав бійку, а шалений бик на символіці «Гед-Хокею» цілком міг бути карикатурою на нього. Він запальний і впертий, старомодний і упереджений, один із тих типових буйних старшокласників, які так і не подорослішали. Йонні доки міг грав у хокей, а потім став пожежником, змінивши одну роздягальню на іншу й далі змагаючись у всьому: хто найкраще відтискається, найшвидше бігає в лісі, найбільше набереється пива на пікніках. Ханна з першого їхнього дня разом розуміла: те, що причаровує, колись може стати небезпечним, погані невдахи бувають агресивними, пристрасний темперамент може перерости в жорстокість. «Шнур довгий, але пороку багато — такі найнебезпечніші», — любив казати її тесть. У них в холі стоїть ваза, яка якось була розбита на сотню друзів, а потім ретельно склеєна. Щоб Ханна не забувала.

Йонні підходить до будинку з боку саду. Спинає погляд на Ханні, щоб зрозуміти, чи вона ще злиться. Їхні сварки завжди так закінчуються — бо вона вийшла заміж за ідіота, який ніколи не послухається, і завжди щось мусить розбитися.

Вона часто думає про те, що її чоловік так переконливо показує всім, який він міцний, але насправді він буває таким вразливим і його так просто образити. Коли «Гед-Хокей» зазнає поразки, він переживає це так, ніби перемогли його. Коли минулої весни в місцевій газеті

написали, що «Бйорнстад-Хокей» репрезентує сучасне, а «Гед-Хокей» асоціюється з усім старим і занепалим, Йонні сприйняв це так особисто, ніби там ще додали, що усе його життя й усі переконання — помилка. Клуб — це місто, а місто — його родина, такий він уже непохитно відданий, і через це йде на крайнощі. Завжди треба бути найкрутішим у грі, ніколи не боятися, завжди першим бігти назустріч катастрофі.

Цього року в країні лютували лісові пожежі, вогонь не зачепив ні Гед, ані Бйорнстад, але всього за кілька годин їзди від них ситуація була дуже погана. Йонні з Ханною й дітьми саме поїхали у відпустку, це мав бути перший їхній відпочинок за довгий час, вони вирушили на південь, до аквапарку, але дорогою почули новини по радіо. Сварка почалася ще до того, як задзвонив телефон, тому що Ханна знала: щойно Йонні подзвонять, він зразу ж розверне авто. Діти принишкли на задніх сидіннях мінібуса, їм було не звикати: ті ж сварки, ті ж крики, ті ж стиснуті кулаки. «Я вийшла заміж за ідіота!»

З кожним днем, поки Йонні боровся з лісовими пожежами, теленовини ставали щораз гіршими, щовечора Ханна вдавала, ніби зовсім не хвилюється, поки заплакані діти врешті не засинали, і щоночі ледве тримала себе в руках, стоячи біля кухонного вікна. Коли Йонні нарешті повернувся додому, минув заледве тиждень, але для Ханни чекання тривало устократ довше. Йонні був виснажений і такий закіптюжений, що здавалося, ніби частина бруду ніколи не змиється з його шкіри. Ханна стояла на кухні й бачила, як він вийшов із машини на перехресті, і вже на підході до будинку спіткнувся, ніби будь-якої миті сам міг розсипатися на купку попелу. Ханна кинулася до кухонних дверей, але діти, теж помітивши тата, злетіли сходами вниз, прошмигнули повз неї і рвонули до нього, налітаючи одне на одного. Ханна так і завмерла на порозі, дивлячись, як вони кидалися в обійми Йонні, поки не повисли всі четверо на його величезній постаті, ніби мавпенята: Тобіас і Тед трималися за татову шию, Тесс — за спину, а малий Туре просто висів у нього на руці. Тато був брудний, спітнілий і виснажений, але все одно підняв усіх чотирьох дітей і поніс їх у будинок, ніби вони взагалі нічогісінько не важили. Спати Йонні вклався на матраці в кімнаті Туре, і врешті закінчилось тим, що інші діти теж перетягнули туди свої матраци — й так минуло чотири ночі, поки Ханна не покликала його до себе. Поки знову не відчула його обійми й не вдихнула запах, зарившись обличчям у його светр. Того останнього ранку вона так заздрила власним дітям, була така люта на себе і така втомлена від того, що доводилося тримати в собі всі ті почуття, що й пожбурила на підлогу ту чортову вазу.

Вазу Ханна знову склеїла, і ніхто не наважувався заговорити до неї, поки вона не закінчила роботи. Тоді Йонні, як завжди, сів біля неї на підлогу й прошепотів: «Не сердься на мене, я не витримую, коли ти на мене сердита». Її голосові зв'язки мовби надірвалися на словах: «Любий, це ж була навіть не твоя пожежа, горіло навіть НЕ ТУТ!». Він обережно нахилився до неї й поцілував її долоні — вона відчула на шкірі його подих. Йонні сказав: «Усі пожежі — мої». За це Ханна ненавиділа й водночас обожнювала цього ідіота. «Твоє завдання — повертатися додому. Твоє єдине завдання — повертатися додому», — нагадала вона йому. Він усміхнувся: «Хіба я зараз не тут?». Вона щосили штурхнула його в плече. Скільки ж буває таких не чоловіків, а справжніх ідіотів, які переконують себе, що першими кинуться у вогонь, щоб рятувати інших, але її ідіот — той, хто справді так робить. Тому в них і виникає сварка щоразу, коли він збирається виїжджати: бо щоразу Ханна страшенно сердиться на себе через свій несамолюбий страх. Усе завжди закінчується чимось понівеченим. Того разу це була ваза, тепер — кісточки її пальців. Коли почалася буря і Йонні зразу поставив зарядитися мобільний, щоб бути напоготові, Ханна грюкнула кулаком по мийці. Тепер свариться сама до себе, масажуючи синці. Вона і хоче, щоб він поїхав, і водночас ненавидить такі моменти — якось так це в неї виходить.

Йонні заходить на кухню, Ханна відчуває дотик його бороди на своїй шиї. Він думає, ніби є таким непробивним і міцним, а насправді ж — страшенно вразливий, тому ніколи й не кричить на неї у відповідь. Буря гримас у вікно, і вони обидвоє розуміють, що скоро задзвонить телефон, йому доведеться їхати, а вона знову розсердиться. «Бійся того дня, коли Ханна перестане сердитися на тебе, тому що це означатиме, що вона тебе більше не любить, — сказав тато Йонні до сина, коли той одружився. — Шнур довгий, але пороку багато — отака це жінка. Пильнуй!» — додав він, сміючись.

Ханна, може, й заміжня за ідіотом, але сама вона теж ненормальна. Через її характер Йонні часом почувається до межі виснаженим, а її хаотичність зводить його з розуму. В нього починається паніка, якщо речі не на своєму місці, якщо вони не покладані так, щоб знати, де що лежить; порядок мусить бути і в пожежній машині, і в шафі, і в шухлядах на кухні, але він одружився з людиною, яка навіть не вважає доцільним, щоб кожен спав на своєму боці ліжка. Одного вечора Ханна вкладається спати на одному боці, наступного — на іншому, як їй заманеться, а він навіть не впевнений, чи варто через це дратуватися. Хіба не всі мають своє місце *в ліжку*? А ще вона не роззубаючись заходить у дім, не чистить після себе раковину, міняє місцями ножі для масла та різачки для сиру, і тому кожен сніданок нагадує якісь кляті пошуки скарбів. Та з нею складніше, ніж із дітьми!

Але зараз Ханна піднімає руку й запускає пальці в бороду Йонні, він оббиває руками її стан, і тоді нічого вже не має значення. Вони вивчили одне одного. Ханна змирилася з тим, що життя з пожежником має свій ритм, якого ніколи не зрозуміють інші люди. Наприклад, їй довелося звикнути виходити в туалет у темряві, бо коли ще на початку їхнього спільного життя вона вмикала посеред ночі лампу на стелі, він прокидався, думаючи, що це блимає станційний сигнал для виїзду. Підірвавшись зі сну, Йонні вдягався і встигав дійти до автомобіля, поки Ханна не вибігала за ним в одних трусиках, запитуючи, що це він до дідька витворяє. Минула не одна неспокійна ніч, перш ніж вона змирилася з тим, що він не зможе звикнути до такої її поведінки і що в глибині душі вона цього й не хотіла.

Він — із тих, хто біжить на вогонь. Без сумнівів, без запитань, просто біжить. Такі люди — рідкість, але їх легко впізнати, шойно побачиш.

Ані вісімнадцять. Вона визирає крізь вікно татового будинку на околиці Бйорнстада. Трохи накульгує, бо нещодавно травмувала коліно на тренуванні з бойових мистецтв після того, як її одноліток щось бовкнув про те, що дівчата не вміють як слід бити ногою. І Ана копнула його по ребрах, а тоді дала коліном по голові. Череп у нього хоч і порожній, але виявився твердим, тому тепер вона накульгувала. Реакція тіла в Ані завжди була блискавичною, але розмірковувала вона повільно, їй погано вдавалося розуміти людей, зате вона значно краще читала природу. Ана дивиться, як за вікном гойдаються дерева, вона ще вранці бачила їхні порухи і знала, що наближається буря, задовго до того, як це зрозуміли інші. Діти, чиї тати є добрими мисливцями, врешті вчаться відчувати такі речі, а кращих мисливців за Аниного тата в цих краях нема. Він стільки часу проводив у лісі, що часто забував різницю між радіоприймачем для полювання і телефоном, тому казав «прийом» наприкінці кожного речення, навіть коли телефонував із дому. У лісі Ана почала повзати й ходити, бо тільки так вона могла бути з татом. Ліс був її дитячим майданчиком і школою: тато навчив її усього, що знав сам про диких істот і невидимі сили на землі й у повітрі. Таким був його подарунок з любові. Коли Ана була маленькою, він показував їй, як йти по сліду і стріляти, а коли вона підросла — брав її на

пошуки: часом йому дзвонили з муніципалітету після випадків наїздів на диких тварин, якщо ці тварини були поранені і їх треба було знайти й добити. Коли живеш зусібіч оточений лісом, вчишся захищати його, але також і приймати його захист. І врешті починаєш нетерпляче чекати того ж, що й рослини, — весни і сонця. А ще — боятися того ж, що й вони: пожеж — це зрозуміло; але навіть більше — вітру. Тому що вітер не можна спинити чи погасити, він не відступає ні перед стовбуром дерева, ані перед шкірою людини, вітер трощить, ламає і вбиває все, що йому заманеться.

Тож Ана могла чути бурю в кронах дерев і відчувати її в грудях ще тоді, коли все було тихо й спокійно. Вона набрала води в усі каністри та відра, принесла з підвалу газовий пальник, замінила батарейки в налобних ліхтариках, дістала чайні свічки з сірниками. А потім кілька годин механічно й зосереджено пиляла дрова й затягувала їх до великої кімнати. Тож тепер, коли буря налітає на Бйорнстад, Ана, позачинявши двері й вікна, мис на кухні посуд під гучний шум знадвору і слухає пісні своєї найкращої подруги Майї, тому що її голос заспокоює Ану, а всі звичні для Ани звуки заспокоюють собак. Коли вона була маленькою, собаки захищали її, а тепер навпаки. Спитайте Майю, хто така Ана, і вона відповість: «Борчиня». І скаже так не тільки тому, що Ана може будь-кому дати жару, а ще й тому, що життя намагалось дати жару Ані від самого її народження, але не мало й шансу. Ця дівчина незламна.

Ана закінчує навчання в Бйорнстадській гімназії, але подорослішати їй довелося набагато раніше: доньки, батьки яких ховаються на денці пляшки, швидко виростають. Ана була ще дитиною, коли тато навчив її підтримувати вогонь у каміні, підкладаючи дрова саме в потрібний час, щоб полум'я не згасло. У періоди запою, які розтягуються часом на дні, а часом і на місяці, він схожим чином підтримує своє сп'яніння. Тато ніколи не стає лютим, не репетує — він просто не дає собі протверезіти. А зараз проспить усю бурю, похропуючи в кріслі у вітальні, оточений спортивними трофеями Ани, якими він так пишається, і її дитячими фотографіями, з яких вона ретельно повідрізала маму. Тато надто п'яний, щоб почути телефонний дзвінок. На кухні голосно грає музика, Ана мис посуд, собаки лежать біля її ніг, вони теж нічого не чують. Телефон дзвонить і дзвонить.

А тоді хтось дзвонить у двері.

«Не страшно, там просто трохи віє», — шепоче Йонні. Ханні хотілося б у це вірити. Цього разу він не пожежі гаситиме: Йонні та інші пожежники виїжджають із бензопилами, щоб розчищати дорогу, коли поваляться дерева, аби змогли проїхати рятувальний транспорт та допомога літнім. Йонні часто бурмоче, що пожежник у них має бути на дев'яносто відсотків лісорубом, але Ханна добре знає, що він цим пишається. Він — частина цих лісів.

Вона повертається, стає навшпиньки й прикушує йому щоку, і в нього аж коліна підгинаються. Куди б не зайшов — він усюди буде найбільшим і найсильнішим, але що б там не думали собі люди, Йонні знає: якби їхні малі опинилися в пожежі, Ханна добігла б до них швидше за нього. Вона така непроста, бунтівна й зухвала, а ще їй ніколи не вгодиш, але найбільше він любить її за просто-таки жорстко безкомпромісний інстинкт захисту. «Ми допомагаємо тим, кому можемо», — ось що вона шепоче йому на вухо після тих найгірших днів, коли комусь із них на роботі доводиться втрачати людей. Як пожежник він має бути готовим у будь-який момент стати свідком смерті, але вона, працюючи акушеркою, іноді бачить смерть у найгірші миті: в перші хвилини життя. Тож промовляючи свою фразу, Ханна і розраджує, і водночас нагадує йому й собі самій про обов'язок. Ми допомагаємо, якщо можемо, коли можемо

і тим, кому можемо. Не кожній людині до снаги така робота.

Йонні повільно її відпускає: йому ніколи не звикнути, що вона, ця нечепурна задирака, досі може так ним крутити. Виходить перевірити, чи заряджається телефон, а вона не зводить із нього погляду: їй ніколи не звикнути, що він, цей надокучливий педант, навіть через двадцять років є чоловіком, з якого їй кортить зірвати одяг після одного лиш його погляду.

Ханна чує телефонний дзвінок у холі. Пора. Вона заплющує очі, лайнувшись, обіцяє собі не сваритися з ним. Він ніколи не обіцяє повернутися додому неушкодженим, щоб не наврочити. Завжди просто каже, що любить її, повторює це знов і знов, а вона відповідає: «Ну дивись мені». Телефон не замовкає, Ханна вже думає, що Йонні зайшов у туалет і тому не відповідає, вона голосно вигукує його ім'я, бо вітер тепер узявся оглушливо брязкати вікнами. На сходах уже вишикувалися діти, щоб на прощання обійняти тата. Тесс обвила руками трьох молодших братів: Тобіаса, Теда, Туре. Їхній тато вважав, що це по-дурному, коли імена дітей починаються на одну й ту саму літеру, але вони з мамою, ще коли закохалися, домовилися, що імена дітям обиратиме вона, а він буде придумувати клички для собак. Вони так і не завели собак. Мама завжди краще вміла вести переговори.

Туре плаче, зарившись обличчям у светр Тесс, але ніхто не каже йому припинити. Малими всі вони плакали, тому що не буває так, що в сім'ї хтось один пожежник, ні, пожежники — вся сім'я. Вони не можуть дозволити собі розкіш думати «з нами цього не станеться», на це вони не ведуться. Тому в їхніх батьків є чітка домовленість: ніколи не наражатися на небезпеку одночасно. Хтось із них повинен залишитися з дітьми, якщо з іншим трапиться найгірше.

Йонні стоїть у холі, голосно відповідає на дзвінок — аж кричить у телефон, але нічого не чує. Подумавши, що випадково щось не те натиснув, він перевіряє список викликів, але бачить, що після того, як він говорив зі своєю мамою десять хвилин тому, йому більше ніхто не телефонував. Лунає ще кілька сигналів, і аж тоді він розуміє, що то дзвонить не його мобільний, а дружини. Ханна розгублено бере до рук телефон, уважно дивиться на номер, у слухавці — голос її начальника. Минає пів хвилини, і вона кидається бігти.

Хочете зрозуміти людей? Зрозуміти по-справжньому? Тоді вам слід знати про все найкраще, на що ми здатні.

4. Дикун

Беньї прокинеться від удару. Піднявшись на ліжку, він не знатиме, де опинився, бо від похмілля порушилось відчуття усіх фізичних параметрів: він почуватиметься завеликим у цій кімнаті, ніби прокинувся в ляльковому будиночку. Нічого дивного, так триває вже давно, тепер він щоранку розплющує очі й сам переживає шок від того, що досі живий.

Це буде день після бурі, але він про це ще не знатиме. Не знатиме, чи забув, що йому це снилося, чи досі бачить сон. Довге волосся затулятиме йому очі, біль пронизуватиме кожен суглоб і сухожилля, від хокейного життя у нього все ще міцна мускулатура, але тепер йому виповнилося двадцять, а за останні два роки він жодного разу не вдягав ковзани. Беньї прокурений і виснажений. Він зробить спробу встати з ліжка, але хитнеться й опуститься на коліно, порожні пляшки з-під спиртного покотяться підлогою, нашттовхуючись на сигаретний папір, запальнички та залишки фольги, і його з такою силою накриє головний біль, що, навіть притиснувши долоні до вух, він не зможе визначити — той шум долинає ззовні чи йде в нього зсередини? Тоді пролунає ще один удар — стіну так струсоне, аж Беньї пригнеться, злякавшись, що шибка над ліжком трісне й засипле його осколками. А в кутку кімнати дзвонитиме й дзвонитиме його телефон.

Два роки тому Беньї поїхав із Бйорнстада й відтоді подорожував. Він покинув місце, де жив усе життя; пересувався потягами і кораблями, автостопом на вантажівках, аж поки на його шляху не почали з'являтися міста, в яких не було хокейних команд. Він навмисно блукав і нищив себе всіма можливими способами, але також відшукав те, чого прагнув, сам того не знаючи. Ті погляди, і руки, і дихання в шию. Танцювальні майданчики, на яких ні про що не запитують. Йому потрібен був хаос, щоб стати вільним, самотність, щоб не бути самотнім. Йому навіть не спадало на думку розвернутися й поїхати додому, бо тепер дім міг виявитися чужою планетою.

Чи він щасливий? Якщо ви про таке запитуєте, то, мабуть, зовсім його не знаєте. Щастя ніколи не було тим, на що він міг сподіватися.

Беньї стоятиме біля вікна в тісному готельному номері, з похміллям, вирваний зі сну, спостерігатиме за світом назовні, хоч сам не належить до нього. Унизу на вулиці зіштовхнулися два автомобілі — від цього удару він і прокинувся. Кричать якісь люди. У нього дзвенить у вухах. Дзвенить і дзвенить, аж поки він не розуміє, що це телефон.

— Алло? — хрипко витисне Беньї, бо нічого не говорив уже багато годин, а перед цим говорив аж забагато.

— Це я, — прошепоче на іншому кінці його старша сестра, важко і втомлено.

— Адрі? Що сталося?

Вона обережно підбиратиме слова; він занадто далеко, щоб вона могла обійняти його, як хотіла б обійняти молодшого брата сестра, якій доводиться повідомляти такі новини. Беньї усе вислухає мовчки, він усе життя тренувався ніяк не показувати, коли в ньому щось гасло.

— Померла? — здобудеться він на слово, і сестрі доведеться повторити, немовби він уже трохи забув рідну мову.

Врешті він просто прошепоче «окей», і чутно буде лише потріскування у слухавці від його видиху — оце й увесь знак тієї невеликої ударної хвилі, коли йому розривається серце.

Беньї покладе слухавку і спакує сумку. На це піде небагато часу: він брав у дорогу мало речей, щоб завжди бути наготові залишати все позаду.

— What's going on? What time is it? — почується чийсь шепіт із ліжка.

— I have to go², — скаже Бенї, вже виходячи за двері, але ще з голим торсом. Велике татуювання ведмеда на його руці здається блідішим після стількох місяців на сонці, а численні шрами рожево відсвічують на засмаглій шкірі, як то буває в диких людей. Шрамів більше на кісточках пальців, ніж на обличчі — Бенї краще за інших уміє бути диким.

— Go where?³

— Home.⁴

Голос ще вигукне щось услід, але Бенї вже буде на півдорозі сходами вниз. Він міг би гукнути у відповідь і пообіцяти, що зателефонує тому чоловікові в кімнаті, але якщо Бенї щось і засвоїв у тих краях, де виріс, то це те, що йому вже несила комусь брехати.

¹ Що відбувається? Котра година? *(англ.)*

² Мушу йти. *(англ.)*

³ Куди? *(англ.)*

⁴ Додому. *(англ.)*

5. Акушерки

Цієї ночі на два хокейні міста налітає буря, повалює дерева, збиває з ніг людей. Завтра один хлопець, у якого на руці татуювання ведмеда, та одна дівчина, в якій на руках татуювання гітари й рушниць, повернуться додому, щоб піти на похорон. Так усе й розпочнеться цього разу. У малих містечках на відлюдді люди поєднані не лише невидимими нитками, а й гострими гачками, тож коли хтось із нас надто різко обертається, буває, що не лише сорочка злітає з когось іншого. Буває, що всім нам із грудей виринає серце.

У Геді Йонні біжить через весь будинок за дружиною, вибігає сходами до спальні, Ханна коротко переповідає йому інформацію, поки збирає робочу сумку: молода пара з ферми північніше Бйорнстада чекає на першу дитину, вже відійшли води, вони поїхали до лікарні в Гед, але не сподівалися, що буря виявиться такою сильною. Хотіли скоротити шлях об'їзними дорогами зі сходу, щоб не їхати головною, тому опинилися посеред лісу між містами, коли об'їжджали повалене дерево. Вони не бачили, як упало ще одне дерево, і їхнє авто опинилося в пастці хтозна-де. Їм пощастило додзвонитися до лікарні, але поблизу немає карет швидкої допомоги та й ніхто не знає, чи вдасться доїхати до них у такому хаосі, коли лісові дороги непрохідні. Для жінки й дитини в тому авто немає кращого виходу — треба, щоб акушерка, яка сьогодні ввечері не на роботі й мешкає поблизу, дісталася до них, навіть якщо останню частину шляху доведеться йти пішки.

Йонні стоїть у дверях до спальні, йому хочеться запитати дружину, чи не слаба вона на голову, але після двадцяти років спільного життя він знає, якою буде відповідь. Ханна так різко обертається, що вдаряється чолом чоловікові в груди, він ніжно обхоплює її руками, і вона зникає в його обіймах.

— Я тебе люблю, як же я тебе люблю, ідіот ти такий, — шепоче вона.

— Ну дивись мені, — відповідає він.

— У скрині на горіщі є запасні ковдри, а ліхтарики в...

— Я знаю, за нас не хвилюйся, але ж, чорт, ти мусиш... ти не можеш... — починає Йонні, і Ханна, втиснувшись обличчям у його светр, відчуває, як її чоловік тремтить.

— Любий, не сердься на мене. З нас двох сердита завжди я, а ти маєш бути мудрим, — бурмоче вона йому в груди.

Він намагається. Ще й як намагається.

— Треба, щоб хтось поїхав із тобою. Хтось, хто знає ліс, бо там буде темно і...

— Тобі зі мною не можна. Сам знаєш. Ми не сідаємо в один літак, не виходимо обоє, коли починається буря, у дітей повинен бути...

— Я знаю, ЗНАЮ, — згідливо шепоче Йонні, він ще ніколи не відчував себе таким безсилим, а для пожежника це просто жакливе відчуття.

Через дурні забобони Ханна ніколи не могла сказати «Повертайся неушкодженим», коли він виїжджав на виклик, тому завжди вигадувала якусь буденну банальність, яку треба зробити наступного дня, щоб він пообіцяв бути вдома: «Не забудь, завтра треба вивезти сміття» або «О дванадцятій ми обідаємо у твоєї мами». Це стало їхнім маленьким таємним ритуалом.

Тому зараз Йонні не каже: «Повертайся додому неушкодженою». І навіть не каже їй не їхати, бо знає, що сам відповів би на таке. Він може бути сильним, але йому не під силу зупинити

вітер. А вона вміє приймати пологи, і її допомога зараз потрібна. Ми допомагаємо, якщо можемо, коли можемо і тим, кому можемо. Тож виходячи зі спальні, він хапає її за руку з бажанням сказати щось банальне й буденне, щоб вона пам'ятала, що завтра буде день, але на думку йому спадає лише:

— Завтра будемо кохатися!

Ханна заходиться сміхом — прямисінько йому в обличчя, проймаючи все його єство.

— Ну серйозно, ти таки ненормальний.

— Завтра будемо кохатися, так і знай!

У нього на очах сльози, у неї теж, вони чують, якої сили знялися вітри, і занадто добре все розуміють, щоби вважати себе безсмертними.

— Ти знаєш когось, хто міг би допомогти мені знайти дорогу в тій частині лісу? — запитує Ханна, намагаючись опанувати голос.

— Так, є один чоловік, зараз зателефоную йому, скажу, що ти вже в дорозі, — відповідає Йонні й записує адресу, хоч у нього тремтить рука.

Ханна сідає в мінібус і вирушає просто в ніч, у самісіньку бурю, яка розламає дерева і вбиває кого їй заманеться. Вона не обіцяє повернутися додому неушкодженою. Йонні стоїть з дітьми у вікні на кухні.

Це собаки врешті зреагували на те, що хтось стоїть біля вхідних дверей, і почали гавкати — можливо, радше інстинктивно, а не від звуку дзвінка. Ана насторожено вийшла в передпокій і виглянула крізь вікно. Чорт, та хто ж це там? На сходах стоїть якась жінка, насунула капюшон плаща на голову, така тоненька, аж зігнулася вдвоє проти вітру.

— Твій ТАТО ВДОМА? — вигукує жінка, коли Ана штовхає двері; ліс так гуде, що здається, ніби вони сидять усередині консервної бляшанки, яку копають одне одному велетні.

Мінібус жінки припаркований трохи далі на моріжку, ним аж трясє на вітрі. «Що за дурня — їхати кудись у таку бурю на такій машині, якщо взагалі кудись потрібно їхати в таку бурю», — думає собі Ана. А ще ця жінка вдягнена в червону куртку — то вона приїхала сюди аж із Гедя? Ненормальна чи що? Ана така заглиблена в роздуми, що навіть не реагує, коли жінка, наблизившись до неї, знову кричить:

— У лісі застрягла машина, мій чоловік сказав, що в таку неgodу мене зможе відвезти туди тільки твій тато!

Слова вириваються з її вуст, але Ана тільки розгублено кліпає.

— Е-е-е... що? Тобто я хотіла сказати — як це, ну, а чому зараз у лісі застрягла машина?

— Там жінка, вона НАРОДЖУЄ! Твій тато вдома чи ні? — нетерпляче шипить жінка і робить крок усередину.

Ана пробує зупинити її, але жінка не встигає побачити паніку в Аніних очах. На кухонному столі вишикувалися порожні бляшанки з-під пива і пляшки з-під алкоголю, донька їх ретельно сполоснула, щоб не смерділи в сміттєвих баках і щоб не довелося червоніти перед сусідами. Її тато сидить у вітальні, руки безвольно повисли на бильцях крісла, але грудна клітка повільно піднімається й опускається, нею рухають зношені легені та спитий подих. Акушерка шокована, від жаху їй стискає горло, серце ніби бухкає в скронях і обривається на дно живота з навіть більшої висоти, ніж вона очікувала.

— Я розумію... Вибач... вибач, що потурбувала, — засоромлено бурмоче вона Ані, а тоді рвучко обертається до дверей і йде до мінібуса.

Трохи повагавшись, Ана кидається за нею. Стукає у вікно бусика. Жінка неохоче опускає шибу.

— Куди ви? — вигукує Ана.

— Треба знайти ту жінку в лісі! — кричить Ханна, намагаючись завести мінібус, але клята розвалюха тільки покашлює.

— Ви здуріли чи що? Та ви хоч розумієте, як там небезпечно в таку погоду?

— **ВОНА НАРОДЖУЄ, А Я — АКУШЕРКА!** — рывкає у відповідь жінка в нападі люті й гримас по приладовій панелі здохлого мінібуса.

Згодом Ана так і не зможе відповісти, що ж тієї миті відбувалося в її душі. Може, то було якесь піднесення, про що люди у фільмах кажуть, ніби вони відчувли потребу «послужити вищій цілі». Але пояснення радше в тім, що ця жінка мала такий божевільний вигляд, який завжди був у Ани — принаймні так їй усі казали.

Ана забігає до будинку, годує собак, вмикає гучніше їхню улюблену Майїну пісню і висакає надвір, тримаючи в руці ключі від іржавого пікапа й накинувши велику куртку, що надимається на вітрі, ніби мантия.

— **ПОЇДЕМО НА ТАТОВІЙ МАШИНІ!**

— **Я НЕ МОЖУ ВЗЯТИ ТЕБЕ З СОБОЮ!** — кричить жінка.

— **ВАША МАШИНА — ГІМНО!**

— **ДУМАЄШ, Я ПРО ЦЕ НЕ ЗНАЮ?** — рывкає жінка.

— **ТА БЛІН, ВАМ БУДЕ ЗНАЧНО БЕЗПЕЧНІШЕ, ЯКЩО Я ТЕЖ ПОЇДУ!**

Жінка витріщається на божевільне вісімнадцятирічне дівчисько. Ніхто не готував її до таких ситуацій під час навчання на акушерку. Врешті, змирившись, вона лається, забирає сумку й іде за дівчиною до авто її тата.

— Мене звуть **ХАННА!** — кричить жінка.

— **АНА!** — рывкає дівчина.

Їхні імена не випадково такі схожі — Ханна не раз матиме нагоду то сваритися, то сміятися з того, наскільки це ненормальне вісімнадцятирічне дівчисько нагадує їй саму себе. Вони залізають на переднє сидіння, довго намагаються як слід зачинити дверцята, вітер гримить по металу, ніби йде град. І раптом Ана помічас на задньому сидінні рушницю. Побагровівши від сорому, вона забирає зброю і біжить у будинок. Коли повертається, то, не дивлячись Ханні в очі, пояснює:

— Він забуває рушницю в машині, коли в нього... ну, розумієте. Я вже мільйон разів сварилася.

Акушерка ніяково киває.

— Твій тато познайомився з моїм чоловіком кілька років тому, коли були лісові пожежі. Думаю, твоєму татові дзвонили, що знали, що він добре знає ліс. Потім вони ще кілька разів полювали. Мабуть, твій тато — єдиний з усього Бйорнстада, кого поважає мій чоловік.

Доволі нікчемна спроба хоч якось підбадьорити Ану, і Ханна сама це відчуває.

— Тато легко вміє сподобатися іншим, але не завжди подобається сам собі, — Ана промовляє це з такою впевненістю, що акушерці скручує живіт.

— Ано, може, тобі варто залишитися вдома, разом із ним?

— Чому? Він же п'яний. Навіть не помітить, що мене немає.

— Чоловік сказав мені, щоб я довіряла лише твоєму татові, якщо піду в ліс, і більше нікому, мені незручно, що ти...

Ана фиркає.

— Ваш чоловік якийсь дурний, якщо думає, що лише хлопці знають дороги в лісі!

Акушерка схвально всміхається.

— Якщо думаєш, що це єдина дурість, на яку здатен мій чоловік, тоді ти не дуже знаєш хлопів...

Вона вже рік нагадувала Йонні, щоб відвіз мінібус до нормальної автомайстерні, але той тільки бурмотів, що всі пожежники вміють поремонтувати свої машини. Після чого Ханна зауважувала, що ні, всі пожежники ДУМАЮТЬ, ніби вміють ремонтувати свої машини. «У шлюбі немає нічого складного, — часто думала вона. — Просто вибираєш сварку, в якій маєш перевагу, а тоді повторюєш її хоча б раз на тиждень — і так цілу вічність».

— Де та жінка, яка народжує? — нетерпляче запитує Ана.

Акушерка, повагавшись, зітхає і показує мапу. Вона виїхала головною дорогою з Геда сюди до Бйорнстада, але її машина встигла проїхати останньою — вона бачила, як позаду просто на трасу повалилися дерева, їй мало б стати лячно, але адреналін зробив своє. Ханна водить пальцем по мапі:

— Вони десь тут. Бачиш? Головною трасою не їхали, хотіли скоротити шлях старими дорогами через ліс, але зараз більшість доріг, вочевидь, непроїзні. Ми хоч зможемо туди дістатися?

— Побачимо, — відповідає Ана.

Ханна прокашлюється.

— Перепрошую за таке запитання, але в тебе є водійські права? Тобі вже можна за кермо?

— Так! Тобто мені *можна*, звісно! — ухильно відповідає Ана й різко стартує.

— Але ж ти... маєш водійські права? — трохи занепокоєно перепитує акушерка, коли Ану заносить на дорозі.

— Ну, так щоб мати, то ні. Але тато навчив мене їздити. Він часто буває п'яний, і тоді хтось мусить його підвезти.

Така відповідь зовсім не заспокоює акушерку, аж ніяк.

6. Супергерої

Маттео чотирнадцять років. Його роль у цій історії ще неважлива, але це поки що. Він із тих, хто часом промайне десь на тлі, одне з тисяч облич у статистиці кількості мешканців невеликого містечка. Ніхто не зважає, коли на початку бурі він їздить Бйорнстадом на велосипеді, і не лише через те, що всі пильнують, аби не опинитися на вулиці. Просто Маттео не з тих, кого помічають. Хтось вважає, що бути невидимим — це суперсила, але Маттео точно не став би про неї мріяти. Зате він хотів би мати надлюдську силу, щоб захистити свою сім'ю. Або вміння змінювати минуле — тоді він урятував би старшу сестру. Але Маттео не супергерой: перед своїм життям він безсилий так само, як і його місто перед природою.

Він був сам удома, коли вітер став хльостати дерева і зникла електрика в тому невеликому будинку, який орендують його батьки на межі між забудовою і лісом. Батьки поїхали в іншу країну, щоб привезти сестру. Для Маттео не проблема побути самому, але йому нестерпно сидіти в будинку без світла, тому він бере велосипед і виходить. Упертий підліток у його голові не хоче просити нікого про допомогу, а перелякана дитина в грудях сподівається, що хтось помітить, що про нього треба подбати. Але ніхто не має на це часу.

Повз нього в протилежний бік промчав високий товстий чоловік у костюмі. Маттео не знає його імені, але йому відомо, що всі звуть того чоловіка «Фрак» — він власник великої продуктової крамниці, один із найбагатших у місті. Чоловік навіть не помічає хлопчика, якого минає, він спішить до флаштоків біля льодової арени, щоб там панічно спробувати познімати зелені прапори з ведмедем, аби їх не віднесло вітром. Такий у того чоловіка перший інстинкт у час небезпеки — рятувати прапори, а не людей.

Маттео їде далі Бйорнстадом, дивиться, як сусіди допомагають одне одному поприбирати в садах незафіксовані речі, заносять ключки й ворота, які виставлені на кожному кроці, бо діти тут цілорічно грають у хокей навіть тенісними м'ячиками на асфальті, а щойно випаде сніг — мало не кожен тато почне поливати майданчик біля будинку, щоб зробити хокейну ковзанку. Маттео не раз чув, як сусіди піджартовували: «У нашому місті добрі друзі й погані сади». А все тому, що південніше можна хвалитися ідеальними газонами й доглянутими клумбами, а тут ситуація незмінна: коли сходить сніг, видно кола жорстви і шайби в ґрунті. Свідчення того, що ти займався правильними справами, поки тривали морозні місяці.

Маттео часто замислюється, чи почувався б він деінде так само дивно й самотньо, як тут. Чи хтось став би з ним розмовляти, чи були б у нього друзі, чи помічали б його? Це лотерея — місце, де ти народишся, і ким ти там станеш; те, що правильно для одних, неправильно для інших. Захоплення хокеєм зробить із тебе аутсайдера й дивака мало не в усьому світі, але не в цих краях. Хокей тут ніби погода, і в кожній короткій розмові в будь-якій ситуації згадають як не про одне, то про інше: у Бйорнстаді не уникнути розмов про бурю або про спорт.

Швидко западає темрява, холоднішає, сніг іще не почався, але вітер уже прогризається у шкіру й кості, хлопчик не має рукавичок, у нього задубіли пальці. Він тисне на педалі, навіть не замислюючись, куди їде, однією рукою відпускає кермо, щоб розімнути пальці, на мить втрачає пильність і запізно помічає автомобіль, який швидко наближається. Світло фар засліплює Маттео. Хлопець щосили гальмує, аж сковзує набік велосипед; нічого не бачить через фари і вже чекає удару, тож коли цього не стається, він спершу думає, що вже мертвий, а тоді в останній момент якось переносить вагу й відштовхує і себе, і велосипед з дороги. Маттео котиться, обдряпуючи руки, і кричить, але через вітер ніхто його не чує.

Ні дівчина за кермом, ані акушерка, яка сидить поруч, не бачать його в темряві. Така

незначна подія, все відбувалося так швидко, але якби бампер зачепив чотирнадцятирічного хлопця, його б зі страшною силою відкинуло просто на дерева. Якби він втратив свідомість серед бурі, його тіло без ознак життя, можливо, знайшли б через багато днів, і тоді невидимі ниточки між ним і всім, що має статися, були б обірвані. Але Маттео виповзає — побитий, але живий.

Якою ж тонкою буває ця межа: ось ми ніколи навіть не чули про Маттео, але вже скоро не зможемо забути його ім'я.

7. Діти

Бйорнстад і Гед — старі міста серед іще старіших лісів. Кажуть, що з роками до нас приходить мудрість, але для більшості це не так: старіючи, ми лише накопичуємо досвід найкращих і найгірших подій. А тоді виявляється, що цинізму в нас більше, ніж мудрості. В молодості ми нічого не знаємо про все те жакливе, що може з нами трапитися, і це на щастя, бо тоді ми так і не наважилися б вийти за двері.

І точно ніколи не відпустили б тих, кого любимо.

— А ти знаєш... куди їдеш? — неспокійно запитує Ханна.

Як акушерка вона прагне якомога швидше дістатися місця призначення, але як людина, яка воліла б залишитися живою, вона дуже хоче, щоб Ана не їхала так, ніби стирала в когось машину.

Дівчина нічого не відповідає. Вона одягнена в татову куртку — яскраво-помаранчеву й завелику, зі світловідбивачами й написом «Збита тварина» на спині. Тато вдягає цю куртку, коли вистежує тварин, яких збили автомобілі; у машині повно обладнання, щоб пересуватися в лісі серед темряви, і за цим заняттям — бігати за татом і собаками в лісах — минула половина Аниного дитинства. Їй завжди здавалося, що вона зможе знайти шлях наосліп, але буря, вочевидь, має намір влаштувати їй перевірку.

— То... ти знаєш, куди їдеш? — знову запитує Ханна, але й цього разу не отримує відповіді.

Унизу біля ніг акушерки перекочуються два тенісні м'ячики. Піднявши один, вона стримано всміхається.

— То... скільки у вас собак?

Знову без відповіді, тож жінка, кашлянувши, продовжує:

— Я хотіла сказати, що тут у нас ніхто не грає в теніс, а єдині відомі мені способи використання тенісних м'ячків у Геді та Бйорнстаді — бавитися з собакою, грати в хокей на траві або кидати в сушарку до перини...

Ана лише мовчки примружується над кермом і додає швидкості.

— Якої породи ваші собаки? — вперто не замовкає акушерка.

Дівчина нарешті зітхає:

— А ви з тих, хто весь час говорить, коли нервується, та?

— Так... — визнає акушерка.

— Я теж, — каже Ана.

На кілька хвилин западає тиша. Ханна заплющує очі, намагається опанувати себе. Силкується не розмовляти, але серцебиття знову пришвидшується і губи самі розтуляються:

— Мій чоловік хоче завести собак! Набридає мені з цим, відколи ми познайомилися! Чесно кажучи, я не дуже люблю тварин, але подумала, що могла би влаштувати сюрприз йому на день народження і дозволити купити пса, з яким він буде ходити на полювання! Навіть розпитала про це в заводчика! Люди хочуть, щоб справжній мисливський собака мав кнопки «увімкнути» і «вимкнути» — тоді він буде наготові на всі сто під час полювання, але збавлятиме оберти, щойно повертатиметься додому. Це правда? Я аж розсміялася, коли це почула! Мені хотілося б, щоб таку ж кнопку мали пожежники й діти, які грають у хокей...

Автомобіль розганяється ще швидше. Скосивши очі на жінку, Ана бурмоче:

— Як на людину, яка не любить собак, ви досить багато про них знаєте.
— Дякую! — скрикує акушерка й затуляє обличчя руками, коли їй здається, що автомобіль зараз налетить на повалене дерево.

Ана в останню мить ухиляється. А тоді не стримується, щоб не буркнути:

— А ви, типу, крута — приїхали до Бйорнстада в такий куртці. Добре, що я вдягнула свою — хоч не протаранять нас, якщо зупинимося дорогою, бо ви ніби навмисно вирядилися так, щоб у вас цілитися...

— Що? — мало не вигукує акушерка й аж тепер розуміє, що на ній куртка старшого сина: червона, з емблемою «Гед-Хокей» на грудях.

Вона навіть не подумала, коли натягнула її на себе, виходячи за двері. Тобіас уже виріс із тієї куртки, а на Ханну вона далі завелика. Як швидко минає час.

— Гімняна команда, — різко заявляє Ана.

Ханна спалахує:

— Гей, полегше! Це команда моїх дітей!

— Діти не винні, що ви дозволили їм грати в гімняній команді, — незворушно промовляє Ана.

Акушерка не зводить із неї погляду. А тоді силувано всміхається.

— То ти любиш хокей?

— Ненавиджу хокей, але ще більше ненавиджу Гед, — відповідає Ана.

— Наша основна команда віддубасить вашу в цьому сезоні, — з надією каже акушерка, але вона вдячна за можливість про щось поговорити й відволіктися.

Пирхнувши, Ана на кілька секунд сповільнює рух і намагається зорієнтуватися в темряві.

— Та блін, ви не віддубасите навіть килимка. Якби на ваших спинах ставили час пробігу від зони до зони, для цього довелося б використовувати календар, а не годинник... — бурмоче вона, примружуючись крізь скло.

Акушерка закочує очі.

— А мій чоловік правду каже: ніде у світі немає таких самовдоволених людей, як у Бйорнстаді. Ще зовсім недавно ваш клуб мало не збанкрутував, а тепер ви вже так запишалися! Минулого сезону ви добре грали лише тому, що у вас був цей Абат. А без нього перемога вам легко не дасться...

— А в нас і далі є Абат, — пирхає Ана, відпускаючи автомобіль неквапно котитися.

— Хіба він не в Штатах і не гратиме тепер у НХЛ? Цієї весни в газеті тільки про це й писали. Про те, яку перевагу має бйорнstadська молодь, які таланти ви виховуєте, і про те, що ви — майбутнє хокею, а ми вже в минулому...

Ханна дещо здивована, бо впізнає у власному голосі гіркоту свого чоловіка. Але таким тепер стало життя в Геді: усе сприймаєш особисто. Кожен успіх Бйорнстада — це невдача для тих, хто за його межею.

— Амата не задрафтували. Він повернувся додому. Здається, в нього якась травма... — уже починає Ана, але вмовкає, щойно бачить те, що шукала, — вузький прохід між деревами, який, мабуть, недостатньо широкий для проїзду машини.

— Як на людину, яка не любить хокей, ти досить багато про нього знаєш, — усміхається акушерка.

Ана зупиняє машину, поглядом вимірює прохід між деревами, глибоко вдихає. І каже:

— Немає значення, зіграє Абат чи ні — ми однаково вас переможемо. І знаєте чому?

— Чому?

Ана закусує губу й відпускає зчеплення.

— Тому що у вас гімняна команда. ТРИМАЙТЕСЯ!

Вона з'їжджає з дороги, розігнавшись, щоб не застрягнути в рові, і розвертається просто на дерева. Їм вдається проїхати через прохід, але Ана одноково чує, як об стовбури обдирається фарба. Акушерці перехопило подих, тепер уже їй не до балачок; авто продирається по горбистій землі, й вона раз у раз гримається головою об вікно. Здається, вони їдуть так годинами й це ніяк не закінчиться, аж раптом Ана різко гальмує. Опускає вікно, висовує голову і здає назад на кілька метрів, щоб автомобіль був у безпеці, якби падало якесь дерево.

— Тут! — коротко заявляє дівчина й киває на мапу акушерки, а потім у вікно.

Коли вони виходять з машини, Ханна не бачить у темряві навіть власної витягнутої руки. Ана показує на свою куртку, жінка хапається за неї, і дівчина проводить її останнім відтинком шляху, пригнувшись від вітру. Незрозуміло, звідки їй знати, куди йти, вона ніби винохує дорогу, і от вони вже наближаються до машини і чують, як у ній кричить жінка. Інший голос, чоловічий, вигукує:

— ТАМ ХТОСЬ ПРИЇХАВ, ЛЮБА! ПРИЇХАЛА ШВИДКА!

Та коли чоловік розуміє, що це не швидка, він аж нетямиться від люті. Страх перетворює на героїв небагатьох із нас — як правило, в тіні страху відкриваються лише найгірші риси нашого характеру. В акушерки виникає стійке враження, що чоловік роздратований не так через транспортний засіб, на якому вони приїхали, як через те, що волів би побачити медиків-чоловіків.

— Ви справді знаєте, що робите? — розпитує він, коли Ханна залізає на заднє сидіння і щось шепоче до жінки.

— Ким ви працюєте? — стримано запитує акушерка.

— Маляром, — кашлянувши, бурмоче він.

— Тоді домовмося так: зараз я буду вирішувати, як приймати пологи у вашої дружини, а ви потім вирішите, як нам шпаклювати стіну, — каже Ханна і м'яко відпихає його набік.

Ана залізає на переднє сидіння, в неї маніакально зблискують очі.

— Що я можу зробити? — видихає вона.

— Поговори з нею, — відповідає акушерка.

— Про що?

— Про що завгодно.

Ана розгублено киває, заглядає через сидіння до жінки, яка народжує, і каже:

— Салют!

Жінці вдається всміхнутися між переймами.

— Привіт... привіт... ти теж акушерка?

Чоловік розпачливо перебиває:

— Люба, ти ЖАРТУЄШ? Трясця, та їй же років дванадцять!

— Що за придурок... Та йдіть уже собі, пофарбуйте щось! — огризается Ана, й акушерка пирскає сміхом.

Це зачіпає чоловіка. Він вибирається з автомобіля й навіть намагається грюкнути дверцятами, але його театральний жест не вдається через вітер. Зовні чоловік ледве втримується на ногах, але коли тобі в очі дме вітер, то навіть легше переконати себе, що ці сльози течуть зовсім не через страх.

— Як тебе звати? — видихає жінка на задньому сидінні.

— Ана.

— Дякую, Ано... дякую, що ви прийшли. Пробачте, мій чоловік...

— Він просто злиться, бо любить вас і думає, що ви з дитиною помрете, а він нічого не може

вдіяти, — виривається в Ані.

Акушерка трохи невдоволено глипає на неї, й Ана на свій захист бурмоче:

— Ви сказали, щоб я говорила!

Жінка на задньому сидінні виснажено всміхається.

— Як на свої роки, ти багато знаєш про чоловіків.

— Та просто вони думають, що ми хочемо, щоб вони нас весь час, блін, захищали, ніби нам потрібен цей їхній дурнуватий захист, — фиркає Ана.

І акушерка, й жінка на задньому сидінні тихо сміються.

— У тебе є хлопець? — запитує жінка.

— Ні. Тобто так. Просто він помер!

Жінка витріщає очі на Ану, але та вибачливо прокашлюється й додає:

— Але ви точно не помрете!

Після цього акушерка чемно, але твердо каже, що коли вже так, то їм не завадило би трохи побути в тиші. Але в цей момент жінка починає кричати, її чоловік знову залазить у машину, хапає її за руку й теж голосно скрикує, коли вона мало не ламає йому пальці.

Цілу ніч Йонні сидить біля кухонного вікна, а для пожежника це нестерпно. Біля нього на підлозі сплять на матрацах усі четверо дітей. Наймолодший Туре на руках у найстаршої Тесс. Тобіас і Тед, двоє середульших, спочатку трималися окремо, а потім підсунулися якомога ближче до брата й сестри. У кризовий час ми інстинктивно, навіть уві сні, шукаємо те єдине, що справді має значення: чиєсь дихання, серцебиття, в такт якому може битися наше серце. Тато час від часу обережно кладе руку на спини синів і доньки, щоб переконатися, що діти дихають. Це нелогічно — думати, ніби вони перестали дихати, — але в батьківстві не буває чогось логічного або ні. Коли він уперше мав стати татом, усі казали лише одне: «Не хвилюйся». Хіба можна говорити таке безглуздя! Існує така широта любові, яка розриває тобі груди, коли чуєш перший крик своєї дитини; кожне почуття, яке тобі доводилося пережити, сягає межі ірраціональності — діти прочиняють усередині нас невидимі клапани. Ти ще ніколи не був настільки щасливим і наляканим. А в таких ситуаціях не варто казати «Не хвилюйся». Не можна просто любити когось і не відчувати при цьому хвилювання — завжди й через усе. Часом аж у грудях болить, це справжній фізичний біль, через який Йонні пригинається до підлоги і глибоко вдихає. Тріщить скелет, болить тіло, любові завжди затісно. Треба було думати, перш ніж народжувати чотирьох дітей, треба було добре подумати, але всі сказали: «Не хвилюйся», — а він був таким легковірним ідіотом. Ну й добре. Ми обманюємо себе, переконуючи, ніби можемо захистити тих, кого любимо, тому що якби прийняли правду, то ніколи б не випустили їх з поля зору.

Йонні цілу ніч сидить біля кухонного вікна, і це вперше він по-справжньому відчуває те, що переживала його дружина щогодини й щоночі, відколи вони полюбили одне одного: що мені робити, якщо ти не повернешся додому?

Ханна знає, коли щось не так. Інстинкт, звісно, можна вважати результатом навчання та досвіду, але після багатьох років роботи з'являється ще щось. Якби акушерка не розуміла, звідки воно береться, вона сказала б, що в цьому є щось надприродне. Це можуть бути такі дрібниці: коли стається найменша зміна кольору шкіри або коли маленькі крихкі груди

піднімаються й ї опускаються лиш на якусь мить трошки заповільно. Ханна знає, що так буде, ще до того, як це станеться. Народження дитини можна було би вважати чимось неможливим: це море таке велике, а човник нашого тіла такий крихкий, ніхто з нас не мав би шансів.

Навіть Ана тепер боїться. Вітер повалює дерево за метр від них, звук такий, ніби хтось вистрілив з пістолета, коли воно, падаючи, оминає машину на меншій за долоню віддалі, і гілки шкрябають кузов з таким скреготом, що Анину голову на кілька хвилин заповнює лише виття. Земля аж стугонить, і коли налітають найсильніші пориви вітру, їм усім не раз здається, що на них знову валяться дерева; щось налетіло й ударилося у вікно — ціле щастя, що воно не тріснуло, — можливо, це просто камінь або дебела палиця, але удар був такої сили, ніби вони збили лося на швидкості сто кілометрів на годину.

Але крізь хаос і шум голос акушерки звучить спокійно, розважливо, вона обіцяє, що все буде добре. Чоловік зблід на лиці, він знову заліз на переднє сидіння біля Ани. А тоді лунає перший крик малюка, і земля завмирає посеред руху. Акушерка звично всміхається до мами з татом, і лише коли вона кидає погляд у бік Ани, дівчина розуміє, що щось не так. Ханна нахилиється до неї і шепоче:

— Наскільки близько ти зможеш під'їхати татовою машиною?

— Близько! — запевняє Ана.

— Що відбувається? Чому ви перешіптуєтесь? — панічно вигукує чоловік і так сильно хапає акушерку за руку, аж вона скрикує, а Ана після цього імпульсивно заціджує йому просто в щелепу.

Чоловік валиться на бічне вікно. Акушерка витріщається на нього, тоді на Ану. Дівчина засоромлено кліпає.

— Сорі. Я не хотіла врізати так сильно. Я піджену машину.

Чоловік зіщулювся від болю, він наполовину зсунувся з сидіння, з губи цебенить кров. Голос акушерки м'який, але слова звучать твердо:

— Вашій дитині з дружиною треба до лікарні. Негайно. Я впевнена, що ви нас туди на шпалерах не доправите. Ця дівчина, може, трохи слаба на голову, але... ну, сподіватися зараз можна лише на неї. Ви розумієте, що я кажу?

Чоловік у розпачі киває.

— Але чи буде... будь ласка, наша дитина, вона буде?..

— Нам треба до лікарні, — пошепки відповідає акушерка й бачить в очах чоловіка, як завмирає його серце.

Ана пробирається, витягнувши руки між деревами, щоб, торкаючись їх пучками пальців, запам'ятати їхнє розташування. Потім наосліп заднім ходом підганяє татів пікап поміж стовбурами. Обережно, дуже обережно акушерка з молодим татом переносять новонароджену дитину й молоду маму з однієї машини до іншої. А тоді Ана наздогад рушає крізь темряву, їй видно лише кілька метрів попереду, але цього достатньо: зараз кілька метрів, а потім ще кілька. Ніхто з них не побачив, як хитнулося й похилилося найбільше дерево, а тоді зі страшною силою повалилося на автомобіль, який вони щойно залишили серед темряви. А може, це й на краще. Невелика радість із того, що знаєш, як близько до тебе підійшла смерть.

Мама на задньому сидінні намагається щось прошепотіти, вона безсила й перелякана, акушерка мусить нахилитися до її губ, щоб почути.

— Просить переказати, що їй дуже шкода, що з твоїм хлопцем таке сталося, — каже акушерка, обережно поклавши руку Ані на плече.

У чоловіка на пасажирському сидінні кров на комірі, але тепер йому стає страшенно соромно.

— А що сталося... з твоїм хлопцем?

— Ну, він помер, але — спокійно! — це було вже два роки тому, ну, я його любила, але він часом бував завал який напружений! — вихоплюється в Ани.

Вона повертає між двома стовбурами, і на кілька секунд здається, ніби всі чотири колеса відірвалися від землі, чоловікові крізь вікно видно лише темінь, але враз Ана опиняється на якійсь наче стежці.

— ЯК ЙОГО ЗВАЛИ? ТВОГО ХЛОПЦЯ? — вигукує чоловік, просто щоб щось вигукнути.

— ВІДАР! — кричить Ана й так газує, що всі панічно хапаються за ручки дверцят, і, мабуть, то не найкращий момент для таких слів, але вона додає: — ВІН ПОМЕР В АВТОКАТАСТРОФИ!

8. Мисливці

— ОБЕРЕЖНО! ТА ЩО ЗА...

Машина різко гальмує, по асфальту вищать шини, чоловік вигукує щось в опущене вікно і щосили тисне на сигнал. Але дівчина попереду спокійно переходить вулицю, ніби нічого не сталося. У столиці вже вечір, вітру майже немає, ніхто нічого не знає про бурі в лісах деь на півночі. Не знає і Майя Андерссон. Хочете зрозуміти Бйорнстад? Тоді мусите зрозуміти її — ту, яка поїхала звідти.

Водій автівки знову сигналить, цього разу радше від безвиході, ніж зі злості, Майя навіть не помічає, що сигналять до неї. Вона переходить на червоне світло, дістається протилежного тротуару, звично маневруючи між багатоповерхівками і ремонтом на дорозі. Минуло всього два роки — і вона вже стала новою людиною. Мешканкою великого міста.

Водій автомобіля щось кричить до неї, Майя навіть не чує слів, але озирнувшись, помічає першу половину номерного знака.

«СКМ».

Таке враження, ніби ціле життя минуло, відколи Майя думала про ці літери — настільки вона змінилася. Водій автомобіля облишає свої спроби й демонстративно газує, а Майя через кілька секунд розуміє, що замріяно стовбичить посеред тротуару, аж люди штовхають її ліктями, щоб пройти. Вона й сама не знає, що з нею сьогодні відбувається: весь вечір у неї такий гарний настрій, їй так... легко. Майя йде на вечірку з однокласниками з музичного училища, відчуває якесь легке сп'яніння від очікувань, і, здається, вона щойно навчилася не відчувати через це докорів сумління. «Тобі можна радіти, — повторювала Майя собі знову і знов упродовж останніх місяців, — тобі можна веселитися». Через кілька годин вона зненавидить себе за це. Їй завжди було цікаво, наскільки далеко здатен запровадити її музичний таланти, і ось відповідь: настільки, що вона навіть не здогадується, що весь Бйорнстад розтрясє буря, поки вона йде собі на вечірку.

У телефоні — пропущений дзвінок від Ани, але Майя вирішує зателефонувати їй пізніше. Тепер вони живуть так далеко одна від одної, що Майя вже й не передзвонує одразу. Вони перестали бути нерозлучними.

Майя рушає далі, швидким кроком; після переїзду сюди вона не розуміла, чому всі так швидко ходять, а тепер сама налітає на людей, коли повертається до Бйорнстада, бо там усе таке повільне. Майя вже й забула про того чоловіка в машині — настільки вона призвичаїлася до життя у великому місті: тут треба за секунду забувати всіх, кого зустрінеш, мозок не здатен помістити всі враження, ніхто не повинен бути значущим.

У лісах на півночі, де виросла Майя, лютує буря, а вона навіть не застєгнула тонке пальто, у щасливому невіданні про вітри, які змітають людей і будинки. Їй приходять смс від однокласників на вечірці, з розділових знаків зрозуміло, що там усі вже напилися. Майя сміється, бо щоразу просто не в силі збагнути, як же це дивно: минуло всього чотири семестри, а вона встигла створити цілком нові зв'язки. Останнього приїзду до Бйорнстада вона ненароком сказала, що їде «додому», коли мала повертатися сюди. Вона помітила, як боляче зачепила тата, і тепер між ними запала якась інша тиша. Тато не був готовий її відпустити, батьки ніколи до цього не готові, просто в них немає вибору.

Майя знає, що всі думають, ніби вона переїхала сюди, щоб стати дорослою, але насправді навпаки. Кевін стільки всього забрав від неї, значно більше, ніж вона сама може пояснити. Для

нього згвалтування тривало кілька хвилин, а для неї воно ніколи не закінчувалося. Він забрав її ясні літні ранки, хрустке осіннє повітря, сніг під ногами, сміх, від якого аж болить у грудях, усе те, що було простим. Багато людей ніколи не можуть назвати точний момент, коли вони перестали бути дітьми, а от Майя може: дитинство в неї забрав Кевін, і переїхавши сюди, вона вирвала, вигризла, видряпала собі невеличкий шматочок, який змогла забрати назад. Знову навчилася бути наївною, бо вона ще не хоче дорослішати, не хоче жити без ілюзій. Не хоче усвідомлювати, що одного дня не зможе захистити своїх дітей. Що всі дівчата можуть стати жертвами, а всі хлопці можуть стати злочинцями.

Здається, тільки Майїна мама насправді розуміла, чому донька поїхала з дому. «Я дуже сердита на тебе за те, що ти від мене їдеш, але я сердитимусь ще більше, якщо залишишся, — прошепотіла Міра на вухо доньці того останнього ранку в Бйорнстаді. — Пообіцяй мені, що будеш обережна, завжди, і що ти... ех... і що необережною теж часом будеш. Не ставай дорослою, не все й одразу, будь часом дурненькою, безвідповідальною. Але не занадто!» Майя реготала, плакала, обіймала маму, останнім обіймала тата, бо той не відпускав її, аж поки не рушив потяг. Майя застрибнула у вагон; зусібіч до вікон сховався ліс, а потім Бйорнстад перестав бути її домом.

Вона швидко звикла до людської метушні, годин пік і до свободи, яку тут давала анонімність. Здавалося, ось це і є відповідь на всі запитання. «Якщо ніхто не знає, хто ти, можна стати тим, ким хочеш», — ще першої весни сказала по телефону Майя Ані. «Та ну нафіг, ти мені подобаєшся такою, як є, і нащо тобі змінюватися?» — зашипіла Ана. Нічогенький комплімент від дівчини, яка ще в дитинстві, дивлячись на Майю, коли та вперше намагалася розпалити вогонь, сказала: «Було стільки мільйонів сперматозоїдів, і саме ТИ зуміла перемогти? Неймовірно!!!». Ана ніколи не покине ліс, її коріння глибше за корені дерев, Майя вважає, що це водночас і дивно, і вартує заздощів. А правда, мабуть, у тім, що вона й сама вже не знає, що для неї «дім», це слово вона почала брати в лапки навіть у думках. Майя намагалася пояснити подрузі, що тепер почувається трохи кочівницею, але Ані цього не зрозуміти: кочівники не переживуть зиму в Бйорнстаді, і якщо не знайдеш собі дім, то до світанку замерзнеш на смерть. Урешті Майя сказала: «Тут я можу бути тим, чим я займаюся, а в Бйорнстаді я була лише тим, що зі мною сталося». Таке пояснення Ана зрозуміла.

Приходить іще одне повідомлення від когось із однокласників, які на вечірці. Майя переходить іще одну вулицю, щоб скоротити шлях через великий парк, вона думає про те, що так вдасться швидше дійти, а не про те, що може там зачаїтися. Аж настільки вона змінилася.

«СКМ».

Майя іде вузькою посипаною жорствою доріжкою, на півдорозі в парку її свідомість знову прошивають ті літери з номерного знаку. Спогади наввипередки змагаються за почуття, які мали б оволодіти Майсю; згадуючи Ану, вона то мало не сміється, то мало не плаче. Здається, Майя вже цілу вічність не думала про неї, але ж вони кілька днів тому розмовляли по телефону? Чи це було тиждень тому?

Відстань між ліхтарями в парку довшає, звуки автомобілів і людей стихають, Майя сповільнює ходу, навіть не задумуючись. Забуває озиратися, не помічає, що чоловік позаду теж трохи сповільнює крок. А коли вона знову йде швидко, він поспішає за нею.

Майя мала б менше сумувати за Аною, що довше вони жили на відстані, але все навпаки. Вона детально пам'ятає Анин вираз обличчя, коли та вигукнула: «Ти що, не знаєш? *Стріляй... кохай... мовчи?* СКМ!».

«Що-що?» — перепитала Майя, після чого Ана, яка не переставала дивуватися з усього, чого

Майя не знала про цей світ, аж захрипіла. «Ти серйозно НІКОЛИ про це не чула!? Оте Торонто, де ти жила раніше — воно хіба не на планеті ЗЕМЛЯ? Часом здається, що тебе типу створили в лабораторії, і тому ти така гарненька, але дротики тобі так і не підключили!» — усміхнулася вона й постукала Майю по голові.

Майя почувалася іншопланетянкою. Вона пам'ятає, що того першого року в Бйорнстаді була розгублена й боялася — як глухоті, так і людей, як того, що їхнє нове місце, здавалося, носило в серці смуток, так і того, що тут у повітрі завжди відчувалось насильство. Вона ніяк не могла збагнути, чому люди добровільно хочуть так жити — у маленькій грудці будинків в облозі темряви, холоду і дерев, дерев, дерев — мільйонів дерев куди не глянь. Вузька дорога через ліс, якою треба було проїхати, щоб туди потрапити, ніби цілу вічність тягнулась у світі, позбавленому горизонту — така довга й глибока, що врешті ніби повертала вниз і зникала в безодні. Майя була ще дитиною, і в усіх казках, які вона читала, в таких краях жили хіба що відьми. Вона думала, що до такого їй ніколи не звикнути, але діти звикають майже до всього.

Минали роки, Майя росла, стала підліткою, і навіть не встигла усвідомити, як сильно змінив її Бйорнстад. Вона навіть не знала, що розмовляє на діалекті, поки не поїхала звідти. Там, у лісі, Ана дражила її, бо вона неправильно вимовляла голосні, а тепер, коли нові Майїні однокласники з музичного училища хотіли пожартувати з неї, вони сміялися з того, що Майя ніколи не відмінює дієслова. Вона вдавала, ніби це смішно, хоч вони неправильно перекривляли діалект, яким говорили за п'ятсот кілометрів звідси.

Потім Майя намагалася співати, як того вимагали вчителі, відшліфовуючи себе, щоб звучати, як інші. Майже всі її однокласники змалку ходили в музичні школи, брали дорогі приватні уроки, вони оволоділи всіма секретами і добре розуміли, чого від них очікують. Майя потрапила сюди тільки через свій талант. У перші місяці вона часто плакала ночами: спершу від непевненості, потім — від гніву. Здавалося, іншим дітям, щоб потрапити до училища, достатньо було мати багатих батьків і вміння нормально співати, а от Майя задля цього ж мусила зробити лише одне — стати найкращою. І тільки найкращою.

У першому семестрі один викладач, розповідаючи про музичну індустрію, сказав, що треба чітко розуміти, що «ми живемо в маленькій країні». Майя подумала, що таке може сказати лише людина, яка не здатна бачити дві третини мапи. Вона аж оніміла від усвідомлення, що серед її однокласників є такі, хто думають, що живуть у центрі країни, хоч насправді на мапі вони значно нижче. Тоді Майя згадала Аниного тата — час від часу зустрічаючи в лісі туристів з півдня, які дивувалися, що можна так довго йти і не побачити жодного будинку, він завжди бурчав, повернувшись додому: «Думають собі, що вони тут господарі, але навіть не знають, що сімдесят відсотків країни — це дерева! А заселеної території три відсотки! Три!!!». Якось він рывкнув до Майї: «Та в цій країні обробленої землі менше, ніж торфовищ, але хіба ж вони знають, що таке торфовище?» — після чого Ані довелося пошепки пояснити подрузі, що таке торфовище, щоб та з розумінням кивнула. Тепер же її оточували люди, які не мали про це жодного уявлення. Врешті Майя зрозуміла, що не вона, а її однокласники в дорогому одязі й зі світськими посмішками насправді були неосвіченими селяками. І нічні ридання припинилися. Вона перестала чекати свого, а почала брати, перестала наслідувати чужі голоси, а стала співати своїм. І все стало на свої місця.

Минулої зими вона натрапила на невеличку ковзанку зі штучного льоду просто серед багатоповерхівок і автомобільного шуму, а наступного ж дня повела туди кількох однокласників. Майя добре пам'ятає своє здивування з того, що багато не вміли кататися на ковзанах. У Бйорнстаді кататися вміють усі діти, серед них, може, буде кілька, хто не вміє їздити на велосипеді, але як можна не кататися на ковзанах! Із початком осені її нові подружки

нарікали, що їм холодно, вони почувалися «депресивно, бо стало так темно», а Майї самій перед собою було соромно, коли вона зрозуміла, що вмить стала зневажати їх за таку слабкість. Їм депресивно в місті, де завжди й усюди горять ліхтарі? Їм холодно? Та хіба ж це *холодно*!

Майя добре пам'ятає, як їй забракло дихання, коли шестирічною вона провалилася під лід у Бйорнстаді, коли сама пішла на озеро кататися на ковзанах. Оце було *холодно*. Вони тоді щойно переїхали, ніхто навіть не здогадувався, що Майя на озері, вона померла б, якби не та рука, яка раптом нізвідки вхопила її і потягнула вгору. Ана — худюща, ніби її вдома не годували, але вже тоді дуже сильна — сиділа на кризі біля Майї, витріщивши очі й не розуміючи, чим ця дівчинка тут займалася. Хіба вона не бачила, що на кризі змінився колір? Вона нічого не розуміла? Ана подумала, що Майя просто дурепа, Майя вважала Ану ідіоткою, і вони за секунду стали найкращими подругами. Ана навчила Майю стріляти з рушниці, й Анин тато бурчав, що їхня парочка — це «найменша в цих краях команда мисливців, і, мабуть, найнебезпечніша». Іноді, зовсім на коротку мить, Майя могла уявити собі, що тут, у Бйорнстаді, вона вдома. Звісно, це тривало лише мить.

Якось малими вони залишилися ночувати в Ани; частіше бувало навпаки, просто того разу вони збиралися ночувати в лісі, але зіпсувалася погода і довелося повернутися до будинку, який був найближче. Уже вночі дівчатка почули, як Аниному татові зателефонували. Хтось побачив вовка. Батько Ани з притиском мовив у слухавку: «Ви ж про це не заявили?».

Майя не зрозуміла, що це означало, й Ана тихо пояснила: «Про вовків треба повідомляти місцевій владі. Але якщо вже повідомили, тоді вовк є — розумієш?». Майя анічогісінько не розуміла. Ана зітхнула: «Якщо вовк є, то коли він зникне, прийдуть від влади і стануть його шукати. А те, чого немає, зникнути не може. Тому... СКМ».

По Аниного тата зайшов якийсь чоловік, у нього в автомобілі на передньому сидінні лежала рушниця, а на дні кузова — лопати. Повернулися вони на світанку, на їхніх черевиках була земля і кров. Стріляй, копай, мовчи. Так Майя про все дізналася.

Через кілька годин Міра забрала доньку додому, Майя вдала, що нічого не сталося, і минуло кілька років, перш ніж вона зрозуміла, що її мама теж прикидалася. Їй було добре відомо, що сталося з тим вовком, усі в Бйорнстаді про це знали. Майї цікаво, чи мама теж над цим замислюється і чи це мовчання було пов'язане з усім іншим мовчанням, якого Бйорнстад навчав своїх дітей.

Не мовчала лише Рамона. Майя згадала про це зовсім недавно — то виявився такий спогад, який лежить заархівований у мозку і раптом одного дня вигулькує, хоч ти й на іншому кінці країни: кілька днів після того, як Майя дізналася, що означає «СКМ», вони з Аною пішли до пабу «Хутро», щоб забрати ключі від автомобіля Аниного тата; час від часу він так напивався, що продавав машину за останні два пива, і Рамона завжди приставала на цю угоду, тому що після тих двох пив йому краще було пройтися додому, а не сидати за кермо. Тоді, на жаль, Анин наплічник залишився в машині, а їй на завтра був потрібен підручник з математики, тому дівчата й поплелися до пабу. Майїні батьки точно здуріли б, якби дізналися, що їхня донька заходила в «Хутро», де було повно чоловіків у чорних куртках, які після кожної гри в хокей білися з уболівальниками клубів-суперників, а між собою — мало не в усі інші дні. Рамона передала через барну стійку ключі й наказала Ані забрати додому рушницю, бо її тато, як завжди, забув зброю в машині. Ана пообіцяла, що все зробить. А тоді Рамона перевела погляд на Майю, яка не мала відваги глянути їй у вічі — стара жінка аж надто була схожа на відьму.

— Чула, що ви бачили лопати. Старі придурки могли б уберегти вас від цього. Але рано чи пізно вам доведеться дізнатися, що нам доводиться мати справу з хижакими. Можливо, не всюди, але тут — це так, — прохрипіла Рамона і вручила їм по шоколадному тістечку, при

цьому зайшовшись таким кашлем, що ледве могла курити. Ледве — але могла.

А потім почалася страшна бійка між двома чоловіками й шістнадцятьма порціями пива, Рамона, матюкнувшись, махнула на них мітлою, і до смерті перелякана Майя потягнула Ану геть. Звісно ж, Ана взагалі не звернула уваги на бійку, вона тільки розсердилася, що дорогою до виходу загубила шматочок шоколаду. Дівчата мали дуже різних батьків і звикли, що від дорослих можна очікувати кардинально різних вчинків. Майя вчилася повільно, але врешті й вона це засвоїла.

Стріляй. Копай.

Рамона помилялася, тепер думає собі Майя. У Бйорнстаді хотіли позбутися не хижаків, у цьому й проблема. І коли через кілька років Майя вибігла з кімнати Кевіна, всі збиралися нападати не на хижака — а на неї. Для них було б значно простіше, якби зникла вона, а не Кевін. Проблемаю була вона.

Мовчи.

Майя сповільнює крок. У парку так тихо, що під підшвами чути, як ворухиться жорства. Майя кидає погляд за плече. Ні, не здалося, той чоловік справді йде за нею. От чорт. Вона вмиє почувасться такою дурепою, що навіть не встигає злякатися. Як вона могла поринути у спогади і не помітити небезпеки? «Зосередься, Майє! Думай!» — шипить вона до себе. Один ліхтар у парку не світить, Майя виходила з одного кола світла й одразу входила в інше, а тепер її поглинули тіні. «Бляха, та що це зі мною? Чому я пішла через парк? Я мала б знати! Кому як не мені знати!» — безгучно волає вона до себе. Як же вона змінилася, як добре навчилася знову бути наївною. Краєм ока Майя бачить чоловіка позаду, тепер він підійшов ще ближче, він у чорній куртці, в шапці.

Чорт, чорт, чорт.

Вона ще встигає подумати про маму. Встигає захотіти додому.

«Дім».

Варто було б мати більше слів, одне — для дому як місця, а інше — для дому як людей, бо з плином років ставлення людини до свого міста дедалі більше нагадує шлюб. Їх поєднують історії про те, що у нас є спільного, ті маленькі розповіді, про які не знають інші, свої жарти, які смішні лише для нас, і той особливий сміх, яким ти смієшся лише зі мною. Любов до місця і любов до людини — це споріднені пригоди. На початку ми сміючись забігаємо за ріг вулиці, досліджуємо кожен сантиметр шкіри одне одного, з роками пізнаємо кожен камінь бруківки, кожну волосину і звук хропіння, і приплив пристрасної відточується до вірного кохання, а тоді чийсь погляд, біля якого ми прокидаємося, і краєвид за вікном стають одним і тим самим словом — дім.

Тому треба було б мати два слова: одне для означення того, що може підтримати тебе в найтемніші миті, а друге — для того, що здатне поєднати. Бо часом буває так, що ми залишаємося в містах і в шлюбі лише з однієї причини — без них ми станемо позбавлені історії. У нас із ними надто багато спільного. Нам здається, що ніхто інший нас не зрозуміє.

Коли буря набирає сили, Міра Андерссон сидить сама в офісі в Геді. Усіх співробітників вона відпустила додому ще тоді, коли по радіо почали повідомляти про перші повалені дерева на дорогах. Врешті пішла навіть Мірина найкраща подруга й колега, співвласниця їхньої агенції. Спершу вона, звісно, відмовлялася і стверджувала, що «це просто в тих старих на радіо починається нетримання, щойно трохи звіється вітер», але потім Міра нагадала їй, що з початком бурі всі поповнюють запаси товарів першої необхідності, і може статися найгірше — у продажі закінчиться *вино*, — після чого колега запанікувала й поїхала.

Мірин чоловік, Петер, теж хотів залишитися, але Міра наполягла, щоб він повернувся додому, до будинку в Бйорнстаді, щоб Лео не був сам. Але який у цьому сенс — зрозуміло, що підліток засяде за комп'ютер, відгородившись навушниками, і поки не зникне електрика, він нічого не помітить, навіть якщо буря переросте у вторгнення іншопланетян. Вони живуть в одному будинку, але батьки майже не бачать Лео, йому чотирнадцять, а в такому віці це вже не дитина, а співмешканець.

Петер погодився і поїхав, не починаючи дискусії, і Міра навіть не певна, що саме бачила в його очах — розчарування чи полегшення. Два роки тому він звільнився з посади спортивного директора клубу «Бйорнстад-Хокей» і почав працювати з Мірою, завершилося ціле його життя, в якому був лише спорт, і тепер Петер був чоловіком Міри вдома і її працівником на роботі. Буває, вони обоє забувають, у чому відмінність. Час від часу Міра запитус Петера, чи все гаразд, і тоді він з усмішкою киває. Але вона бачить, що він нещасний. І страшенно злиться на себе за те, що страшенно злиться через це на Петера.

Сьогодні вона пообіцяла, що лише завершить кілька останніх справ, а тоді повернеться додому, але відтоді, як за Петером зачинилися двері, вона не сідала за комп'ютер. За вікном буря шматус природу, а по інший бік шибки сидить Міра, торкаючись пучками пальців обрамленого фото своїх дітей.

Її психолог недавно сказав, що вона часто повертається до думки, яка з неї погана мама. І що

вкладає в цю думку не те, що вона *почувається* поганою мамою, а що вона такою є. Міра відповіла, що це правда, бо вона могла б мати роботу, але вибрала мати кар'єру. Бо роботу ти маєш заради сім'ї, а кар'єру — заради себе. Вона егоїстична, коли йдеться про її час. Вона могла б жити заради сім'ї, але для неї цього замало.

— Ми говорили про вашу тотальну потребу в контролі...

— Вона не тотальна!

Міра почала ходити до цього психолога всього пару місяців тому. Вона нікому не сказала, тому що це ж нічого серйозного, просто в неї знову сталося кілька панічних атак. Оплату проводить готівкою, щоб Петер не знайшов у пошті рахунків і не подумав, що в неї проблеми. Немає в неї жодних проблем.

— Що ж, добре. Обоє ваших дітей уже дорослі. Лео... йому чотирнадцять, так? Майї — вісімнадцять? Вона ж навіть переїхала з дому? — мовив психолог.

— Вона не переїхала! Майя вчиться в музичному училищі, живе в студентському гуртожитку, це не те саме, що переїхати! — зашипіла Міра.

Їй хотілось розплакатися й закричати, що в неї не двоє дітей, а трое: Ісак, Майя і Лео. Один на небі, а інші двоє навіть не відповідають на телефонні дзвінки. Але Міра лише пробурмотіла:

— Будь ласка, можемо зосередитися на питаннях, через які я прийшла?

— Ваші панічні атаки? Гадаю, вони пов'язані з тим, що ви...

— Що? Що я — мама? Мені перестати бути мамою — бо треба займатися агенцією?

Психолог усміхнувся.

— Як думаєте, ваші діти могли б сказати, що ви маєте потребу надмірної опіки?

Міра мовчки набурмосилася. Вона хотіла закричати: «Знаєте, що найгірше, коли ти мама з потребою надмірної опіки? Знаєте? Що часом ти таки МАЄШ РАЦІЮ!». Але промовчала, бо не розповідала психологу ні про те, що сталося з Ісаком, ані про Майю. Міра не хоче про це говорити, їй просто треба позбутися панічних атак, отримати рецепт чи що там іще потрібно. Навіть на консультації у психолога вона хоче показати себе, дати результат, бути розумницею.

Але психолог не помиляється. На всіх фотографіях, що стоять на її столі в офісі, діти ще маленькі — це допомагає їй не думати про те, які вони вже дорослі. Лео тепер підліток, а Майя ще доросліша. Минуло два роки, відколи вона переїхала до великого міста, щоб навчатися у своємулюбому музичному училищі. Два РОКИ — складно усвідомити собі, що донька вже стільки часу не вдома, а ще — що Міра почала говорити «велике місто». Вона завжди пирхала, як провінційно це звучало від місцевих, коли вони з Петером і дітьми переїхали сюди. Тепер Міра теж такою стала. Лісовим народом. Тепер вона та, хто бурмоче «на півдні навіть лосі ліниві», і лиш наполовину жартує, кажучи «нема нічого поганого у великому місті, поки воно чортзна-де».

— Усім підліткам здається, що їхні матері мають потребу надмірної опіки. Я могла б сидіти у в'язниці, а діти далі вважали б, що ми занадто часто бачимося, — врешті пробурмотіла вона до психолога.

Той сидів, обхопивши руками коліна, бо вже знав, що тільки-но стане робити нотатки, Міра миттю почне вимагати, щоб їй повідомили, що саме там написано. Не тому, що в цієї жінки проблема з надмірною опікою, ну що ви, зовсім ні.

— Ви говорите, як моя мама, — обережно завважив він.

Міра змахнула віями.

— Просто ви ніяк не зрозумієте. Ми — ваші мами. Ми першими вас полюбили. Усі інші можуть любити вас зараз, але ми полюбили вас першими.

— Хіба завдяки цьому почуттю вас не можна вважати доброю мамою?

— Мене можна вважати просто мамою.

Психолог захихотів.

— Так, можливо, ви маєте рацію. Мені скоро шістдесят, а мама досі хвилюється, що я харчуюся на так як слід.

Міра підняла підборіддя, але опустила голос.

— Ми — ваші мами. Вам нас не зупинити.

Психологу страшенно хотілося занотувати сказане.

— А що ваш чоловік? Петер. Ви багато років відхиляли стільки можливостей заради його кар'єри, а тепер він на значно коротший час покинув свою кар'єру заради вас. Вас досі мучать докори сумління?

Міра зі свистом втягнула повітря.

— Не розумію, чому ми повинні про це говорити. Я ж казала вам, що в мене... що... ну так, у мене докори сумління! Тому що я не знаю, як зробити його щасливим. Мені ніколи не треба було цим перейматися за всі ті роки, поки він займався хокеєм: я просто пильнувала дім і підпасовувала своє життя до його кар'єри, але мені не треба було думати, як зробити його щасливим. Це робив хокей. А тепер я не знаю, чи мені це під силу.

Психолог поставив запитання у стилі психологів:

— Хіба це ваш обов'язок — намагатися зробити вашого чоловіка щасливим?

Мірин голос, можливо, тремтів, але відповідь була прямою:

— Це мій чоловік. Йому мене не зупинити.

Міра справді так вважала, та й далі вважає, і все одно сидить сама в офісі. Вона ще встигає повернутися додому, але не рушає з місця. Дивиться у вікно, бачить, як наближається буря, але не боїться її, хоч і повинна.

Усе, що треба знати про Ану, можна зрозуміти з того, як вона тієї ночі веде машину. Ана їде так, ніби це її вина, що іншим щось не вдається, її вина, що всі не почуваються щасливими, її вина, що щось їде не так. Будь-що. Акушерка це бачить, впізнає цей стан, вона нахиляється до Ани, торкається її плеча і відгортає волосся, щоб їй не затуляло очі. Ана навіть не помічає — примружившись, вона дивиться лише вперед, пальці вчепилися в кермо, аж побіліли кісточки, ноги витанцювують на педалях, машина мчить крізь темряву. Коли все закінчиться, інші заледве пам'ятатимуть, як вони вибралися з лісу, просто в якийсь момент машина виїхала на дорогу, а тоді вони побачили світло дверей лікарні.

Ана зупиняється перед самісіньким входом, а далі все відбувається з неймовірною швидкістю: персонал немовби ринув з усіх боків, щоб їх прийняти. Дверцята машини відчиняються, вітер гуде, медсестри перекрикують одна одну, а серед цього хаосу сидить Ана й відчуває себе такою зайвою, що не наважується й поворухнутися. Потік людей відносить і Ханну, і немовля разом із татом і мамою, за ними захоплюються дверцята, і западає тиша. Нестерпна тиша.

Ана дістає телефон і дзвонить Майї. Вона хоче розповісти про це комусь, але навіть не знає, з чого почати. Та й навіщо. Майя не відповідає. Ана запихає телефон у відсік дверцят і схиляє голову на кермо.

Мине година, поки стан мами й немовляти не стане стабільним, і тільки тоді Ханна згадає, що Ана, мабуть, досі не поїхала зі стоянки. Коли вона виходить надвір, дівчина так і сидить, притулившись чолом до керма, очі нестямно розчакнуті. Акушерка сідає на пасажирське

сидіння, з великим зусиллям затраскує дверцята, щоб вітер не виламав петлі й не пожбунив їх, ніби рукавичку. Машиною трясє, паде дощ, вони довго мовчки сидять під стукіт крапель, а тоді Ханна каже:

— Ти просто молодець, Ано.

Ана важко кліпає.

— З дитиною все окей?

— Так, усе буде добре. Завдяки тобі. А *ти* окей?

— Так-так. Просто... ну, коли ви прийняли пологи в тій машині, коли він уперше закричав, я не знаю, як це описати... це, типу, ти ніби під кайфом! Розумієте, про що я? Ну, я не обкурююсь! Ви ж розумієте! Розумієте чи... ні?

— Думаю, так.

— І це щоразу так само?

— Ні, не щоразу.

— Бо до всього звикаєш?

Акушерка відповідає, і ті ледь помітні заломы навколо її губ — це радше шрами полегшення, ніж зморшки від сміху:

— Тому що не всім і не завжди це вдається. Треба насолоджуватися щасливою миттю щоразу, коли випадає нагода.

Тиша, яка западає після її слів, немовби придавлює обох глибоко в сидіння.

— Мені треба повертатися додому до тата, — пошепки каже Ана.

— Твоя мама вдома?

— Мама не живе з нами.

Дівчина настільки впевнено це каже, що акушерка нічого не розпитує. Мами немає. Є жінка, яка колись народила Ану, а тепер вона живе деінде, в неї нове життя — мами вже немає. Коли акушерка обережно торкається до щоки дівчини, вона оговтується від шоку, і по руці жінки течуть сльози.

— Пообіцяйте, що малий виживе.

— Обіцяю, Ано.

— Мені шкода, що я вдарила того дурного маляра. Мені шкода, що я так швидко їхала. І мені...

Акушерка м'яко перериває її.

— Ано, цієї ночі ти врятувала життя дитині. Ти все-таки трохи ненормальна, не стану цього приховувати. Можеш не сумніватися: якби не буря, я не дозволила б тобі сісти за кермо моєї розвалюхи. Але ти дуже й дуже відважна. Ти — та, що біжить на вогонь. Повір мені, я знаю таких.

Ана хоче кивнути на знак того, що вірить у сказане. Коли вона повертається додому, тато далі спить у кріслі, в руці у нього пляшка, він навіть не помітив, що за вікнами мало не кінець світу. Ана домиває посуд, перевіряє батарейки в ліхтариках, а потім, накрившись покривалом, лягає на підлогу перед каміном. Собаки влягаються близьенько біля неї. Телефон вона забула в машині, там він дзвонить і дзвонить.

Наступного дня Ана нікому не розповідає, що пережила минулої ночі. Навіть Майї.

У лікарні в ліжку лежить жінка. Ніхто не розповідав їй, як це насправді — бути комусь мамою. Та й добре. Бо тепер вона вічно боятиметься.

— Відар... Гарне ім'я, — шепоче вона.

— Прекрасне, — шморгає тато.

А й справді гарне. Ім'я для хлопчика, який народився далеко в лісі поміж двома містами, що ненавидять одне одного, тієї ночі, коли лютувала найгірша за нашої пам'яті буря. Дитя вітру, врятоване донькою мисливця. Якщо той хлопчик почне грати в хокей, це стане для нас однією з найкращих казок.

А вони нам будуть потрібні. Маючи казки, можна пережити похорони.

Ханна вертається до лікарні, заходить у роздягальню, перевдягається, притуляється чолом до дверей. І дає собі волю зірватися, але ненадовго, лише на мить. Не опираючись, дозволяє всьому, що найсвітліше й найтемніше, відзвучати всередині. А потім, зачинивши в собі всі заслони й лазівки, розплющує очі — так вона не понесе з собою додому почуття, які її переповнюють. Нікому з людей не під силу переживати все і весь час. Додому Ханні звідси всього кілька кілометрів, але, підійшовши до стоянки, вона згадує, що мінібус залишився у Бйорнстаді в саду біля будинку Аниного тата. Надто небезпечно йти додому пішки в таку бурю, та ще й після такого виснаження, тому Ханна телефонує чоловікові й ледве говорить: «Любий, усе минуло добре, але я без машини, мені краще залишитися і перечекати, поки буря...». Але Йонні вже поклав слухавку. Він переносить усіх чотирьох послуних дітей до сусідів і позичає в них машину, щоб поїхати до лікарні по дружину. Її ідіотів в цьому не перешкодить навіть стихійне лихо.

Міра самотньо сидить за письмовим столом у кабінеті, у вікні вона бачить лише себе — по інший бік темно аж чорно, небо поглинуло землю. Вона сотню разів збиралася зателефонувати доньці, але вже пізно, а Майя, мабуть, на вечірці з однокласниками. Міра не хоче її розхвилювати. А ще більше їй не хочеться, щоб Майя почула в її голосі, що вона така налякана. Така загублена.

Ця буря виявиться ще гіршою, ніж повідомляли в новинах, набагато гіршою. Але Міра не їде додому. Варто було б, але вона не їде.

І міста, і шлюби — це історії. Там, де одна починається, інша завершується.

10. Перелітні птахи

Удома в Бйорнстаді Майя стільки разів чула, що «у критичний момент дізнаєшся, хто ти насправді». Народ у хокейних містах полюбляє такі недолугі вислови. «Коли тебе притисли до стіни, тоді й дізнаєшся, на що здатен», — вигукнуть вони, навіть не замислюючись про справжнє значення цих слів. Стільки людей ніколи так і не дізнаються, на що здатні, стільки не знають, ким є у глибині душі: твариною-втікачем чи хижаком — вони про це навіть не замислюються. Майя їм заздрить. Як же вона їм заздрить.

Майя пришвидшує крок, але не підбігає; зрозуміло, що чоловік позаду наздожене її за кілька секунд. Вона намагається виграти час, дістатися якомога ближче до виходу з парку, а тоді вже кидатися бігти. Треба, щоб він її недооцінив.

Ідіотка.

Навесні Майя часто спостерігала за перелітними птахами, коли вони пролітали над лісами між Гедом і Бйорнстадом, і дивувалася, навіщо їм це. «Тобто я розумію, чому вони летять звідси, але не розумію, чому повертаються», — пояснювала вона Ані, але Ана тільки знижувала плечима й відповідала: «Вони пропускають весь хокейний сезон. От хитруни!». Вона завжди жартувала про те, що їй боліло, але коли Майя їхала на навчання в музичне училище, Ана прошепотіла: «Тепер ти як ті птахи. Відлітаєш». Майї дуже хотілося б, щоб це було так легко.

Тієї першої ночі, коли дівчата опинилися по різні боки країни, вони розмовляли по телефону цілу ніч аж до сходу сонця; Майя щосили намагалася вдати перед своїми новими однокласниками, що вона нормальна, але, говорячи в слухавку, розклеювалася. Майя тихо зізналася Ані, що замислюється, чи не психопатка вона — бо навіть не шкодує, що приставила рушницю Кевінові до чола. На іншому кінці Ана аж застогнала: «Бо-о-оже, ти ж була психопаткою ЗАДОВГО до цього!». Майя усміхнулася. Котрась із них завжди повертала все на жарт, щоб не полізти занадто глибоко. Майя ненавиділа себе за те, що опинилася в тій кімнаті з Кевіном, Ана ненавиділа себе за те, що її там не було. Майя помилювала його на біговій доріжці, а от Ана цього не зробила. «Усі тварини насамперед борються за своє виживання, полюють, якщо це закладено в їхній природі, вбивають, якщо повинні», — сказала Ана. Майя замислилася, а тоді відповіла: «Але тварини не знають, що таке помста, лише ми так уміємо: вичікувати в темряві цілу ніч, щоб за щось помститися. Лише ми». Ана пирхнула й розповіла про одного з батькових мисливських собак, якого Анина мама ще малим ударила по носі, а через кілька тижнів він прокрався і позривав усю випрану постіль, розвішану на мотузці в саду. «Помстився», — усміхнулася Ана.

Вони продовжували телефонні розмови, але не так часто й дедалі рідше згадували тварин. Майя справді намагалася про все забути. Її нові однокласники нічого про неї не знали, і вона вирішила стати іншою — дівчиною, з якою нічого не сталося. Їй майже вдалося.

Ідіотка, ідіотка.

«Ти нічого про себе не розповідаєш, ми знайомі з тобою вже два роки, а таке враження, ніби нічого про тебе не знаємо!» — недавно заявила однокласниця, коли вони вчилися в бібліотеці. Майя аж заціпеніла, помітивши, що всі за столом погоджувалися з цим. Вони її не звинувачували, їм просто було цікаво, вони навіть уявити собі не могли, які двері хотіли відчинити. Майя віджартувалася, сказала, що була найманою вбивцею для мафії, щосили намагалася говорити на своєму розлогому бйорнстадському діалекті, знаючи, що цим завжди

могла їх розмісшити. А що вона могла відповісти? З чого мала б почати? Її однокласники жили в надто малому світі, щоб зрозуміти її, вони були ще дітьми, напивалися на кожній вечірці й не боялися втратити контроль, тому що з ними нічого не траплялося. Вони ніколи не ненавиділи себе настільки, щоб воліти закінчити життя самогубством лише тому, що у свої п'ятнадцять років пішли на вечірку в місті, де потім усі захочуть, щоб їх узагалі не існувало — бо не можна згвалтувати людину, якої нема. Вони ніколи не замислювалися над тим, як усе могло бути, якби вони просто не пішли в поліцію, просто нічого не сказали б, просто дали життю тривати далі й не перевертали би світ з ніг на голову для своїх рідних. Їм ніколи не снилася приставлена до чола рушниця, вони ніколи не прокидалися з таким полегшенням, як Майя, тому що їй легше бачити сні про те, що вона зробила з Кевіном, а не про те, що він зробив із нею. Вони ніколи не замислювалися, чи не варто було би зробити так, як вчило те місто: Стріляй. Копай. Мовчи.

Кілька місяців тому один хлопець на вечірці запитав, чому Майя ніколи не п'є більше одного-двох келихів вина. І що вона мала відповісти? Що це через таких хлопців, як він? Тому що такі є всюди?

У цьому місті їй *майже* вдалося стати іншою людиною. Вона *майже* зуміла змінитися. Настільки, що одного вечора, навіть не замислившись, пішла темною дорогою через парк.

Ідіотка, ідіотка, ідіотка.

Майя пришвидшує рух по всипаній жорствою доріжці, зовсім трохи, і чоловік позаду теж іде швидше. А може, вона помиляється? Може, їй здається? Вона сповільнює крок, і той чоловік майже зупиняється. Коли знову рушає, більше не має сумнівів, що йому треба, але вже запізно. Вона нишпорить у сумці, але телефон вислизає їй із пальців і падає на доріжку. Чоловік швидко наближається. Вона чує його подих, ще мить — і відчує його на своїй щоці.

Майя ще встигає розізлитися на себе, розлютитися на все й на всіх, але найбільше — на себе. Бо вона вже тримає в руці ніж. Це його Майя шукала в сумці, коли випав телефон: вона й так розуміє, що не встигне нікому подзвонити, залишається тільки захищатися. Лезо тонке і не надто довге, вона ще встигає подумати, що треба цілитися в руки того чоловіка, він без рукавиць, і якщо порізати йому руку, тоді, можливо, цього болю вистачить, щоб вона отримала перевагу і встигла втекти. Які в нього малі руки, встигає подумати Майя. Останнє, що промайнуло в її голові, — якби ж кросівки були сильніше зашнуровані. Як же вона змінилася: стала тією, хто не зашнуровує взуття як слід. Ніби живе у світі без чоловіків.

Він рухається до неї. Вона змажує ножем.

Майя чує власний крик — не зі страху, а від гніву. Два роки. Її майже вдалося стати іншою людиною. Але в критичний момент вона дізнається про себе правду і згадує, як дихав Кевін, як міцно він її схопив, як гупало в неї серце. А ще згадує, який він був задиханий, як тремтіли його пальці, коли він побачив рушницю, згадує, як смерділо сечею, коли він з переляку впісявся. Цікаво, чи вночі він знов опиняється на тій біговій доріжці — так, як вона опиняється в кімнаті, де він її згвалтував. Чи він узагалі повернувся додому з лісу. І чи досі боїться темряви. Вона сподівається, що так.

Чоловік у парку скрикує, жалібно скиглить. Вона всадила в нього ножа? Боже, вона сподівається, що так.

Це Рамона дала Майї ніж — зранку останнього дня перед її від'їздом із Бйорнстада. «Візьми ось це і носи в сумці. Там, у великому місті, люди такі до біса дратівливі, що навіть рушницю з собою не прихопиш, як треба кудись вийти. Але дивись мені, щоб не розказала...» — хотіла

застерегти Рамона, але Майя неправильно зрозуміла й поспішила запевнити: «Не хвилюйтеся, я нічого не скажу татові!». На що Рамона так фиркнула, аж у протилежному кінці пабу погасло світло: «Дідько б узяв, та не боюся я твого ТАТА! А от мама твоя... то інша справа. Якщо вона дізнається, що я дала тобі ніж, він опиниться у мене в дупі. Буквально».

Рамона не дуже любила обійми, тож Майя зробила все за обох, і вони таки обійнялися. Сотні разів Майя хотіла позбутися ножа, але він далі лежав у неї в сумці. «Думаю, вже всі запитували тебе, що доброго може бути в переїзді, — наостанок мовила Рамона. — Я скажу лише одне: затам собі, що з Бйорнстада їдуть лише ті самовпевнені паскуди, які думають, ніби чогось варті. І це так. Я хочу, щоб ти, моя дівчинко, вірила, що чогось варта».

— Стий. СТИЙ!

Майя навіть не зрозуміла, що першим закричав чоловік — голос такий молодий, такий тоненький. Він відскочив назад, і Майя в останню мить стримала руку з ножем. Він завмер, піднявши руку, в іншій простягав їй телефон — рука так тремтіла, що ледве втримувала мобільний. Майю накрила хвиля сорому, щойно вона зрозуміла, що то навіть не чоловік, а дівчинка, їй років тринадцять. Якась мала засранка. Витріщилася на ніж у Майїній руці, уся в сльозах.

— Вибач! Вибач!!!

— БЛЯХА, що таке? — вигукує Майя і панічно кидає ніж до сумки, тепер уже й нею трясє.

Дівчинка від паніки затинається:

— Можна мені... можна мені піти з тобою? Вони забрали в мене телефон, я не хотіла казати їм пароль, і вони погналися за мною, я побачила тебе і подумала...

Аж тоді Майя помічає у глибині парку ще трьох дівчат такого ж віку. Її серце так гупає, аж закладає вуха, і єдине, про що вона здатна думати, — мамині слова про відмінність між малим Бйорнстадом і Торонто з кількома мільйонами мешканців, звідки вони переїхали: «Майє, у Бйорнстаді лякають лише хижакі, якщо вночі виходиш з дому, а у великому місті боїшся всього». Мама помилялася, і вже тоді, мабуть, це знала — вона говорила неправду і собі, й доньці. Хижаки є всюди, відрізняються вони хіба що за видом.

— Ось... твій телефон... — шепоче дівчинка.

Майя помічає червоні сліди на зап'ястях малої, вона знає, звідки такі беруться: ти вриваєшся, борешся за своє життя. Майя бере до рук телефон, дівчатам у глибині парку видно, як екран освітлює Майїне обличчя, вони, мабуть, думають, що вона викличе поліцію, бо миттєво, як і з'явилися, розвертаються і зникають.

— Пішли. Швидко, — шепоче Майя і тягне дівчинку в протилежний бік.

Мала біжить упритул до неї, аж поки вони не дістаються кінця парку.

— А звідки... звідки у тебе такий ніж? — нарешті наважившись, запитує дівчинка.

Майя задихано спирається на коліна, їй так би хотілося, щоб Ана була тут і посміялася з її стану. Відвівши погляд від очей дівчинки, вона бурмоче:

— Одна відьма з лісу дала.

— Що-о?

— Та забий. Але тобі не треба ножа.

— Чому це?

— Тому що ніж можна носити лише тоді, якщо готова ним скористатися, — пошепки відповідає Майя і сподівається, що дівчинка, на відміну від неї самої, ніколи не стане до цього готова.

Простягнувши малій телефон, Майя радить зателефонувати батькам, дівчинка так і робить.

Майя чує, як вона поєсноє, що сталося, і раз у раз запевняє, що з нею все добре, Майї видно, як мала щосили стримує плач — не через себе, а заради батьків. Стільки людей не знають, коли закінчується їхнє дитинство, але ця дівчинка дізнається про це саме зараз.

Майя згадує своє перебування в лікарні після згвалтування, коли мама поривалася перебити все місто, а тато шепотів: «Що я можу зробити?» — і єдине, що вона спромоглася відповісти: «Любити мене». Для всіх нас у дитинстві настає жажлива мить, коли приходить розуміння, що батьки не можуть нас захистити. І що ми не зможемо захистити власних дітей. Що світ може забрати нас коли завгодно.

Дівчинка простягає Майї телефон і каже, що мама хоче поговорити з нею. Жінка схлипує: — Дякую, ох, ДЯКУЮ, як добре, що моя донька вас зустріла! Ми вчили її, що треба бігти до дорослих, якщо щось станеться!

Це вперше Майю назвали дорослою. Вона почекала разом з дівчинкою, поки з-за рогу не виїхав автомобіль її батьків, мала на секунду відвела погляд від Майї, а коли знову обернулася, Майя вже зникла. Зникла в місті, де ніхто не знає, хто ти, і можна бути ким хочеш.

Але ким ти *хочеш* бути?

Минувши кілька кварталів, Майя обережно сідає на холоднючу лавку й вибухає риданнями. Плаче так, аж задихається. Усе, про що вона намагалася забути всі ці місяці, враз повертається: звук, з яким котився підлогою гудзик її блузки, плакати на стінах Кевінової кімнати, вага його тіла — і паніка, паніка, паніка. Його запах, який залишився на її шкірі, хоч вона й відтирала його з себе аж до крові.

Кажуть, що в найгірші моменти ми дізнаємося, хто наші справжні друзі, але найбільше ми дізнаємося про себе. Майя дістає телефон, можна зателефонувати будь-кому з однокласників, але що вона їм скаже? Вони не носять у сумці ножі. Вони нічого не зрозуміють.

Понад усе їй хочеться зателефонувати мамі, хочеться почути, як та запитусь: «Усе добре, дорогенька?» — і прошепотіти у відповідь: «Ні, мамо, мені недобре, недобре, недобре». Їй хочеться закричати у слухавку, щоб мама приїхала через усю країну й забрала її — як вона приїжджала щоразу, коли ще маленькою Майя ночувала в лісі разом з Аною й лякала темряви. Мама завжди сідала в машину ще до того, як Майя встигала завершити прохання, мама завжди спала одягнуною, коли діти ночували не вдома. І саме тому Майя не може зараз подзвонити. Її мама миттю вирушила б у дорогу, їхала б сюди цілу ніч, не вагаючись, але Майю щойно назвали дорослою. І вона намагається такою бути.

Вона телефонусь лише одній особі, яка в неї є і завжди була, тому що в критичні моменти постає саме це запитання: хто твоя людина? Майя дзвонить Ані.

Ана не відповідає. Майя дзвонить знову і знову, врешті надсилає повідомлення: «Відповідай, коли ти мені потрібна!!». Як же їй буде соромно за це через кілька годин. Як же вона ненавидітиме себе, коли дізнається, що відбувалося вдома.

11. Флагштоки

Вдома. Тут Маттео ніколи не почувався вдома. Це місто ніколи не хотіло його знати.

Маттео сидить навпочіпки в рові; падаючи з велосипеда, він приземлився на руку, яка тепер так болить, що на мить йому навіть здається, ніби те авто таки наїхало на нього. Підводячись, він аж заскавчав, машина вже віддалилася в темряві, Ана, яка була за кермом, і Ханна, яка сиділа поруч, навіть не помітили хлопця. Деревя скриплять на вітрі, ніби металом шкребуть по плитці. З погляду цілого життя це була лише мить, але, можливо, саме там і тоді Маттео відчув, що йому доста власного безсилля. Доста бути слабким. Він вирішив завдати удару у відповідь — кому завгодно, хоч якось.

Він швидко вибирається на дорогу, пригинається від вітру, тягнучи за собою велосипед, і губиться зі шляху. Підвівши погляд, Маттео розуміє, що пішов не туди. Він опинився на Височині, серед найдорожчих вілл міста, з його вулиці сюди можна дістатися за якихось пів години, але здається, ніби ти в іншій країні. Тут такі великі будинки, що двоє людей, мабуть, можуть із різних кінців гукати й не почути одне одного, а вікна такі високі, що Маттео навіть не розуміє, як їх мийуть. На в'їзді до кожного гаража стоять по дві машини, у кожному садку — батут. Цьому місту прекрасно вдається продемонструвати, чого ти не можеш собі дозволити.

Маттео зупиняється біля бігової доріжки: звідти видно все озеро і якщо сягнути поглядом по його краю, можна побачити навіть льодову арену. Там двома акуратними рядами височіють дванадцять флагштоків, на верхівці яких завжди майорять зелені прапори з ведмедем, але зараз хтось їх знімає, один за одним, поки не зірвала буря. Знімає уважно й обережно, ніби кожен прапор має надзвичайну цінність.

На велосипеді зіскакує ланцюг, Маттео знову силкується його зафіксувати, але задубілі пальці страшенно тремтять. Він ще якийсь час тягне велосипед аж до центру Бйорнстада, але врешті полишає цю затію і кидає його.

Ніхто з тих, хто на вулиці, не бачить хлопця, ніхто не робить спроби допомогти. Прапори — це все, що їх хвилює.

12. Дахи

Усе й усі пов'язані в цих лісах, ми пов'язані так міцно, що коли на льодовій арені в Геді обвалюється дах, один чоловік у Бйорнстаді зразу кидається бігти. Старий хокейний тренер того чоловіка якось сказав: «Успіху можна досягнути, будучи надзвичайно добродішним, але маючи абсолютно нульовий авторитет. Бо добродішність — це те, ким ти є, а авторитет — лише те, як про тебе *думають*». Той чоловік часто міркує, що сказане, можливо, справджується у спорті, але коли йдеться про виживання міста, тоді якраз навпаки: авторитет — це все. От тому він і кинувся бігти.

Якось за ці два роки (небагатьом відомо, коли саме, бо про це навіть не повідомляли в місцевій газеті) кілька чоловіків і жінок зібралися в невеличкій кімнаті в будинку адміністрації муніципалітету й ухвалили там політичне рішення, яке на той час здавалося дрібницею: вони постановили, що ремонт льодової арени в Геді треба відкласти, а ремонт льодової арени в Бйорнстаді натомість трохи прискорити. Згодом ніхто вже й не міг пояснити, на яких саме підставах ухвалювали таке рішення, але це звична річ, у цих краях політика не завжди вирішується політиками.

А насправді сталося ось що: невелика, але гучна «група інтересів» у Бйорнстаді місяцями чатувала на представників влади — у конференц-залах, мисливських будиночках і в продуктовій крамниці, а керівники клубу «Гед-Хокей» були дуже зайняті пошуком нового тренера, тож навіть не спохопилися цьому протидіяти. Звісно, не всі політики були переконані, що льодова арена в Бйорнстаді важливіша за арену в Геді, але досить багато пішли на поступки через страх втратити союзників. Така вже сувора політична реальність: каденції стають дедалі коротшими, а виборчі кампанії — довшими.

Групі інтересів вдалося отримати протокол інспектування, в якому було зазначено, що ризик обвалу на льодовій арені в Бйорнстаді враз став «неминучим», що, звісно, викликало ще більше занепокоєння з огляду на активну молодіжну діяльність клубу. Ми ж повинні думати про дітей, хіба ні? Про те, що протокол був виданий братом члена правління клубу «Бйорнстад-Хокей», ніхто не згадував. Коли через кілька тижнів хтось попросив переглянути той протокол, його вже не змогли знайти. На той час рішення було ухвалене і пріоритетною стала одна з арен.

Найдорожчим у ремонтних роботах на льодовій арені Бйорнстада виявилось перекриття даху. Вже після того, як завершили ремонт і муніципалітет оплатив рахунки, один спонсор, щоб відсвяткувати, профінансував встановлення на стоянці дванадцятьох флагштоків з величезними прапорами бйорнстадського клубу, що майоріли вгорі. Той же спонсор виявився і лідером «групи інтересів», і він, звісно, не додав жодного єре до ремонту даху, бо дах — це ж так нецікаво, чого не скажеш про прапори. Люди бачать прапори щоразу, коли йдуть на матч, а на дах ніхто не зважає, поки його не здує вітром.

Тоді мало хто переймався політичними рішеннями, але тепер на міста налітає буря, і перше, що вона зриває в Геді, — дах льодової арени. У ту саму мить один чоловік у Бйорнстаді біжить через усе місто, щоби врятувати дванадцять флагштоків. Звісно, це може здатися безглуздом, але лиш доти, доки ми не побачимо наслідків. На ліси налітає буря, одна льодова арена зруйнована, інша — вціліла, і скоро це підштовхне мешканців двох міст до нової боротьби за ресурси, яка завершиться так, як у цих краях, вочевидь, закінчується все, — насильством. Перед цим ще стільки всього станеться, що ми й забудемо, як усе починалося, але починається це тут. І зараз.

У чоловіка, який біжить до флагштоків, зросту майже на два метри і ваги на три цифри,

його куртка розвівається на вітрі. Він хоче розв'язати мотузки, щоб спустити прапори, але вузли такі міцні, а пальці в нього — холодні, і врешті він не стримує крику від безсилля. Той, хто не знайомий із тим чоловіком, може подумати, ніби він став божевільним, але спитайте тих, хто його знає, і почуєте здивований вигук: «Став?».

Чоловіка називають «Фрак», але звать його інакше; у цьому місті багато чоловіків мають два імені: те, яке дали батьки, і те, яке їм дав хокей. Молодим він завжди хотів виділитися з команди і тому вдягався в костюм, хоч усі ходили в джинсах і футболках, а одного разу, коли команда збиралася на похорон і хлопці повдягали костюми, він, щоб перевершити їх, прийшов у фрак. З того часу його тільки так і називали.

Взутий у легкі черевики, Фрак ковзає по землі й увесь час підтягує штани, але невтомно продовжує боротьбу з вузлами. Дорогою сюди він промчав повз одного хлопчика, але не знає, що малого звати Маттео, він навіть не бачив його. Фрак думав про одне-єдине — про зелені клапті тканини, які майорять угорі. Це просто прапори, а нетутешні можуть навіть подумати, що це просто хокейний клуб. Але не для Фрака.

Усе життя його недооцінювали, ним попихали, вважали дурником і насміхалися. Фракова продуктова крамниця могла зачинитися, він кілька разів був на межі банкрутства, але вороги про нього казали, що він як той бур'ян: його ніколи не позбудешся. За ним полювала податкова, він став настільки відомим своїми фінансовими махінаціями й шахрайством у розрахунках, що слова «та цей паскуда навіть по шнурку знайде коротший шлях» — це чи не найкраще, що тепер про нього могли сказати. Але Фрак іде далі, завжди тільки вперед. Завжди з усмішкою і стиснутим кулаком, завжди з бойовим кличем «Поїхали!». Він вижив у всіх своїх битвах, за останні кілька років добився хоч якихось статків, і якщо його запитати, він із задоволенням розповість, що це йому вдалося лише тому, що він завжди бачив трохи далі за інших, щоправда, про це він розповість, навіть якщо і не питати. Після лікарні в Геді та фабрики в Бйорнстаді його продуктова крамниця є найбільшим роботодавцем у місті, а ще Фрак — один із найбільших спонсорів клубу «Бйорнстад-Хокей», і таємниця, яку в цьому місті геть погано зберігали, давала підстави вважати, що він особисто обрав кількох членів правління клубу. Якщо хочете контролювати це місто, треба взяти під контроль, по-перше, робочі місця, а по-друге, хокей, а якщо хочете бодай наблизитися до цього, вам не пройти повз Фрака. Коли він встигає керувати своєю крамницею — про це, звісно, не знає ніхто, бо так виглядає, що Фрак гасає по льодовій арені більше за гравців, а в адміністрації муніципалітету — більше за політиків. Кожен має про Фрака свою думку, але ніхто не наважиться ігнорувати його. Два роки тому так спробували зробити, і він не дозволить їм про це забути.

Це сталося після того, що сам Фрак називає «скандалом», бо ніяк не може змусити себе вимовити слово «згвалтування». Він також ніколи не каже «Майя», хоч мало не все життя знає Майїного тата, але називає її «молода жінка». Для всіх той рік був жакливим, але, як то завжди буває, ніхто не зрозумів, хто насправді виявився жертвою — а був це чоловік середнього віку з великими фінансовими інтересами. Тоді Фрак міг усе втратити.

Мало хто в місті взагалі уявляв собі, як близько вони були до того, що політики закриють «Бйорнстад-Хокей» і дозволять «Гед-Хокею» отримати все. «Бйорнстад» урятували в останній момент його віддані прихильники, нові члени правління і спонсорське фінансування з фабрики, але всі добре знали, що Фрак працював тоді невтомно й мовчки. А якщо й не знали, то довідалися про це минулої весни з інтерв'ю місцевій газеті, в якому Фрак сказав журналісту: «Я працюю МОВЧКИ, розумієте, ну, цього ніби й не видно!». Потім він дав надзвичайно цінні поради щодо того, як його треба сфотографувати і наскільки великим має бути знімок на сторінці, а тоді показав брошури, які надрукував для всіх місцевих компаній: «Бути спонсором

«Бйорнстад-Хокей» — не лише легко, але й правильно». Бо коли «Бйорнстад» після «скандалу» опинився перед найгіршою за свою історію кризою, Фрак зумів погланути трохи далі.

«Бйорнстад» був звичайним клубом, стверджував він, але тепер їхній клуб стане не схожим на всі інші. Те, на що Фрак колись зневажливо фиркав як на політично коректні нововведення, тепер він приймав з таким запалом, що ніхто не встигав за змінами. Фрак гордо повідомляв у місцевій газеті: «Багато клубів не несуть відповідальності перед суспільством, але “Бйорнстад-Хокей” — не такий! Я розповідав вам про наші великі інвестиції в хокей для дівчат? Це щось унікальне!».

Хтось міг би сказати, що він поводить як безсоромний опортуніст, але Фрак сприйняв би це за комплімент: бути опортуністом — це побачити шанс і скористатися ним. За час своєї гри в хокей Фрак зрозумів, що кожне тактичне рішення можна було вважати або геніальним, або ідіотським — і залежало це виключно від кінцевого результату.

Звісно, Фрак використовував історію Амата, який мешкав у найбіднішій частині Бйорнстада і все-таки став найбільшою зіркою команди, на доказ того, що хокей справді «відкритий для всіх». Так, у нього не було точних даних про те, скільки ще імен з Низини колись грали в основній команді, але хіба мама Беньяміна Овіча не жила МАЙЖЕ в Низині, а в такому разі — хіба не треба і його брати до уваги? Ну так, Беньямін два роки тому поїхав з країни, він навіть перестав грати в хокей, але ж він був ГОМОСЕКСУАЛОМ — журналіст про це знає? «Та ні, для нас це не мало значення, у цьому клубі до всіх ставляться однаково», — запевняв Фрак, так і не пояснюючи, чому в такому разі він не вважав за доцільне давати характеристику іншим гравцям у команді, наголошуючи на їхній сексуальній орієнтації.

Про «скандал» Фрак, зрозуміло, не хотів говорити з журналістом — «з поваги до всіх причетних», а повага для Фрака, безумовно, дуже важлива. Зате він потурбувався, щоб у найвиднішому місці брошури опинилася фотографія Петера Андерссона, хоч той уже не працював у клубі, а поруч із Петером Фрак поставив фотографію малої дівчинки з молодшої команди. Її обличчя не було видно, але всі могли побачити довге волосся такого ж кольору, як і в Майї, то було всього лиш тонке нагадування, щоб спонсори пам'ятали, чий насправді був клуб «Бйорнстад» — не Кевіна, а Майї. Що ж, «тонким» воно було для Фрака. «Але й правильно».

Він заплатив за ті дванадцять флаштоків біля льодової арени з власної кишені, тож усі, хто йшли на матч, тепер проходили величною алеєю під велетенськими зеленими стягами з ведмедем у центрі, а оскільки про це написала місцева газета й оскільки, як то буває, прапори подобаються людям значно більше, ніж дахи, за якийсь час у багатьох виникло відчуття, що за всі ремонтні роботи платив Фрак. А не муніципалітет.

Фрак був, звісно, надто скромним, щоб цим вихвалитися, тому й розповів про це — конфіденційно — десь за двом сотням людей і ще тому журналісту. Безсоромний опортунізм? Лише якщо вбачати в цьому щось погане.

Звісно, Рамона в пабі «Хутро» не пропустить нагоди нагадати Фраку, який він дурний на всю голову. Зате якось за його спиною — і це єдиний раз, коли обійшлося без висміювання — вона навіть визнала: «До дідька легко насміхатися над такими хлопцями, як Фрак, але ви хоч розумієте, хто він за один? Він із тих, у кого горить душа. Це місто — справа його життя. Ага, можете сміятися, але ви — що ви, бляха, створили? Що побудували в цьому місті? Що побудувала тут держава? Думаєте, сюди прийде уряд і дасть нам роботу й житло? Та вони навіть не здогадуються про наше існування!». Допивши сніданок, Рамона додала: «Фрак, може, й дурнуватий придурок, але без цих дурнуватих придурків такі міста, як наше, не виживають».

Ці слова, може, були перебільшенням, але неправдою їх точно не назвеш. Фрак розуміє, що все пов'язано: прапори — це символ клубу, і якщо їх зірве буря, наступного дня люди будуть

думати, що хокей ослаб. А якщо прапори будуть майоріти так гордо, як завжди, так, ніби Бйорнстад — невмирущий, тоді люди відчуватимуть, що *ось це* і є правдою. Саме тому Фрак побіг — бо він бачить трохи далі, ніж усі інші.

А ще — бо він дурнуватий придурок.

Буря оглушливо завиває, закладаючи йому вуха, і Фрак навіть не знає, закричав він чи ні, коли затиснув собі у вузлі пучку пальця і, щойно вивільнилася мотузка, йому зірвало ніготь, аж до м'яса. Біль такий різкий і нестерпний, що Фрак падає на коліна, відчуваючи, як мокрими стають і рука, і щоки.

Підвівшись на ноги, він стукає у двері льодової арени. Коли ніхто не відчиняє, Фрак кричить і з розпачу гупає ногою по металу.

Бах-бах-бах.

13. Королі

Маттео повертає на дорогу, яка веде через район вілл, сподіваючись, що між будинками вітер не буде аж таким сильним. Хапається за фасади й паркани, щойно випадає нагода, заплющує очі, але вітер однаково прорізає йому щілини між повіками, ніби хоче змусити Маттео побачити руйнування. Він минає віллу з дерев'яною табличкою на дверях, на якій колись давно дитина, яка вже стала підлітком, написала: «ТУТ ЖИВУТЬ ЛЕО І МАЙЯ І ПЕТЕР І МІРА АНДЕРССОНИ». Маттео проводить рукою зализько до входу в гараж, і спрацьовують сенсори, від яких вмикається світло. У цій частині міста ще не зникла електрика, це сталося лише в самому його кінці, на межі з лісом, — де живе Маттео. Чоловік, який сидить у вітальні, підривається на ноги й визирав крізь вікно. Маттео знає, хто він, усі це знають: чоловіка звуть Петер Андерссон, він працював спортивним директором «Бйорнстад-Хокею». Колись він був професіоналом у НХЛ. Усі хокейні міста — монархії, і Петер свого часу був тут королем. Але тепер він має вигляд значно постарілого, самотнішого й нещаснішого чоловіка. Дивлячись на нього, Маттео радий. Він сподівається, що всі хокеїсти в цьому місті, всі до єдиного, втратять усе, що люблять. Нехай теж знають, що це за відчуття.

Петер виглядає у вікно й, примружившись, хоче роздивитися, що ж поворушилося біля в'їзду в гараж і ввімкнуло світло, він наче сподівається побачити там автомобіль і когось, хто приїхав додому. Але біля гаража нікого не видно, Маттео побіг далі, назустріч вітру. Петер так і не дізнається, хто там був, він навіть не знає, хто цей хлопчик. Поки що.

14. Шоколадні кульки

Бах, бах, бах.

Бах-бах-бах-бах-бах.

На мить здається, що об стіну будинку стукає хокейна шайба, але це лише гілка живоплоту, яка гримає на вітрі об перевернутий сміттєвий бак. Петер Андерссон розчаровано спостерігає за цим із вікна, буря перевертає все місто, але в будинку він у теплі й безпеці, він не мусить виходити комусь на порятунок, бо ніхто не потребує його допомоги. Через це йому шкода себе, тепер йому часто шкода себе, але найбільше йому шкода себе через оте відчуття шкодування самого себе. Це спрямоване на самого себе презирство, якому не видно кінця.

Минуло всього два роки, відколи Петер пішов з посади спортивного директора «Бйорнстад-Хокею», але постарів він ніби на всі десять. Зранку він швидше розчісує волосся і повільніше ходить у туалет. Сьогодні він поприбирав, приготував їсти, випік хліб. Тепер йому добре вдається робити те, що вмієш, коли маєш удосталь часу, щоб повправлятися. Майя зараз у музичному училищі на іншому кінці країни, а Лео, звісно ж, у себе в кімнаті, хоча здається, що він теж десь дуже далеко. Міра ще в офісі в Геді, Петер тримає вечерю для неї розігрітою, хоч і знає, що в цьому нема потреби. Такі вже маленькі ритуали у війні проти самотності, судомні ілюзії, що ти комусь потрібен.

— Тату, а тобі... ну, може, тобі варто поговорити з кимось? Ти такий пригнічений! — якось сказала Майя, коли приїжджала влітку.

Це було того разу, коли вона ненароком сказала, що їде «додому», вирушаючи з Бйорнстада, і помітила, як засмутився тато. Він, звісно, збрехав і відповів, що просто втомився. Бо з ким він міг би поговорити? Із психологом? Це ж те саме, що платити комусь, аби поскаржитися на погоду. Що він міг би пояснити? Його тренер у Канаді любив повторювати, що на кризі «вбиває швидкість»: небезпечні не розміри гравця, а швидкість, з якою він на тебе налітає, і Петер не розумів, що це неправда, аж до того дня, коли востаннє вийшов з льодової арени. Тиша — ось що вбиває. Коли ти вже не можеш бути частиною чогось. Він добровільно залишив посаду спортивного директора «Бйорнстад-Хокею», почав працювати з дружиною — бо хотів бути кращою людиною і кращим татом. Він майже впевнений, що йому це вдалося. Він став кращим. І як пояснити, що не шкодуючи про рішення, він однаково шкодує? Що він просто не був готовим до того, що його так швидко забудуть?

У клубі справи тепер ідуть значно краще. Нові спонсори, підтримка місцевих політиків, найміцніше за багато років фінансове становище і хороша команда. справи дуже й дуже добрі. У минулому сезоні їхній розгромний виграш у матчі з «Гед-Хокеєм» став мало не приниженням для суперників, ці два міста вже навіть не на одному рівні: Бйорнстад здобув перемоги майже в усіх матчах серії, а Гед мало не вилетів. Клуби знову зустрінуться в матчі цього року, але скидається на те, що це буде востаннє: Гед невблаганно опускається в таблиці ліги, а Бйорнстад — піднімається. Один клуб бідніє, а другий багатшає, і сталося це так швидко — ще кілька років тому все було навпаки.

Тож як Петерові зізнатися, що цей успіх, про який усі мріяли, добиває його? Що в нього таке відчуття, ніби проблемою був він? Усе життя він провів у «Бйорнстад-Хокеї», а коли пішов, то ніби черевик витягнули з відра води — він навіть сліду не залишив, так наче його ніколи й не було. Хокей може видаватися дурною грою для когось іззовні, але не для того, хто через це пройшов. Неможливо пояснити відчуття льоду, як і неможливо пояснити відчуття польоту тим,

хто все життя прожив під землею. Навіщо тобі небо, якщо ти його ніколи не бачив?

То що він міг сказати психологу? Що хотів би бути потрібним комусь? Що йому недостатньо такого життя, як зараз? Та ні. Достатньо. Мусить бути достатньо.

Буря трясє вікнами й ринвами, вишукуючи за чимось розхитаним, що можна було б зірвати. Петер веде поглядом з вікна вітальні, коли на в'їзді до гаража вмикається світло, і сподівається, що це повернулася додому Міра. Але там тільки тіні й невгамовний вітер.

Поглянувши на телефон, Петер зважує, чи не зателефонувати Мірі, але не хоче бути надокучливим. Ще думає зателефонувати Майї, але не хоче її турбувати.

Тому він так і стоїть у вікні й ненавидить себе за те, що йому так себе шкода.

Бах, бах, бах.

Майя ще віддихується, серце гупає, аж підступає нудота. Вона мала б піднятися у квартиру, на вечірку до однокласників, але так і стоїть на вулиці перед багатопверхівкою, не в змозі змусити себе зайти, заціпеніла від страху, що однокласники будуть її розпитувати і зрозуміють з виразу її очей, що вона зробила. Вони ніколи б її не зрозуміли, вони ніколи не думали про тварин-утікачів і хижаків, їм відомі лише ті тварини, які в зоопарку або в морозилці. Вони добрі й наївні діти. Не такі, як Майя.

Вона роззирається. На іншому боці вулиці є маленький паб: розбита неоновна вивіска, рядок п'яниць на стільцях перед змореним життям барменом. Майя досі не звикла, що їй уже вісімнадцять, і часто забуває, що може випити в барі; вона так завзято боролася за те, щоб не дорослішати, що пропустила момент, коли це сталося; і тепер вона не піднімається на вечірку, а переходить вулицю, відчиняє двері й не пручається, коли її заковтує темрява. Її зустрічає запах присохлих плям від пива, зате ніхто не піднімає погляду, тутешні завсідники дивляться у свої склянки навіть під час розмови, це місце — з тих, де відсутність дзеркал у туалетах є виявом милосердя.

«Бах, бах, бах» — не стихає. Майя сідає в самому кутку, замовляє келих вина, одним махом випиває. Бармен просив показати посвідчення особи, але коли Майя стала шукати в сумці, він зітхнув і махнув рукою.

— Я просто хотів знати, що в тебе воно є, — буркнув він.

Майя випиває так само ще один келих. Серце далі гупає — найперше тому, що вона бігла, а тепер ще й від розуміння, що мало не вдарила ножем ту дівчинку в парку. Тепер Майя знає, на що здатна. І з усвідомленням цього вона відчувається як ніколи самотньою.

Бах. Бах. Бах. Поволі вона розуміє, що це не її серце так гучно б'ється, а звук лунає з телевізора на стіні. Ще не підвівши погляд, Майя знає, що побачить, — вона впізнає це де завгодно, жоден інший вид спорту не є таким звуковим, як хокей. Скрегіт ковзанів по кризі, удар важкого тіла, притиснутого іншим тілом до оргскла, луна, що розходиться ареною, шайба, яка щосили влітає в бортик: «Бах-бах-бах-бах-бах-бах-бах». Піднявши погляд, Майя бачить гру на екрані над барною стійкою, чоловіки такі, як і завжди, щоправда, з кожним роком мають молодший вигляд. Вона чує слова коментатора, що це тренувальний матч, сезон ще не почався, Майя згадує, як ще в дитинстві тато хотів їй це пояснити і вона вигукнула: «То ми будемо дивитися ТРЕНУВАЛЬНИЙ МАТЧ? Тату, це ж як дивитися на чийсь УРОК ФІЗКУЛЬТУРИ!». Як тоді сміялася мама — вона цього ніколи не забуде.

Майя випиває ще келих вина, цього разу трохи повільніше. Її серце далі гупає, вона згадує

психологиню, до якої два роки тому її привели батьки і яка сказала, що іноді людське тіло не здатне зрозуміти різницю між фізичним і розумовим навантаженням: коли ти задихаєшся від бігу і коли тобі бракує повітря через панічну атаку. «Можливо, тому деякі спортсмени ведуть гру так, ніби від цього залежить їхнє життя, бо саме це вони переживають», — не подумавши, усміхнулася психологиня, бо там, де виросла Майя, навіть психологи придумували притчі про хокей. Навіть після того, що з Майсю сталося.

Бах-бах-бах.

Побачивши хокей, Майя не розсердилася, і це вперше за довгий час. Може, це від вина, або адреналіну, або самотності. Вона сидить у пабі в місті на іншому кінці країни, а хокей звучить так, ніби це... вдома. Бах. Бах. Бах. Звучить так, ніби їй вісім років, вона їсть шоколадні кульки і тримає тата за руку.

Стук. Стук. Стук.

Петер обережно, кінчиками пальців торкається дверей до кімнати Лео, але так і не отримавши відповіді, просовує голову всередину й запитує, чи хоче син щось поїсти. Діти не розуміють, що для батьків це найпростіший спосіб відчувати себе важливими — погодувати їх. Але син лиш розізлився, коли тато його відволік, і тепер він програв у комп'ютерній грі. Колись було легше бути татом, думає собі Петер, колись можна було просто підсунути бутерброд і в цей час ніхто з інтернету не стріляв твоєї дитині в голову. Ніхто вам цього не скаже, поки самі не відтворите собі подібних: найскладніше в тому, щоб бути добрим татом чи мамою, — те, що ви ніколи не почуватиметеся такими. Будучи відсутніми, ви робите велику помилку, але за постійної присутності ви встигаєте зробити мільйон дрібних помилок, а підлітки все вираховують. Ой, ще й як вираховують.

— Зачини ДВЕРІ, тату! — нестямно рывкає Лео.

Петер не перечить і повертається на диван. Почеплені на стіну біля вікон фотографії час від часу стукають, тепер буря й справді набирає міці, їхній будинок стоїть у центрі міста, але навіть тут не можна почуватися захищеним. Петер доїдає приготований для сина бутерброд і знову думає, чи не надіслати повідомлення Мірі або Майї, але нічого не робить. По телевізору транслюють хокей, Петер підвищує гучність, але відчуття в нього далеко не такі хороші, як колись. Раніше цей вид спорту нагадував йому про те, ким він є, а тепер нагадує лише про те, ким він перестав бути. Петер навіть перемикає канал, але швидко повертається до матчу: він змушує себе забути в грі, щоб не відчувати такого сильного хвилювання через усе інше.

На півдні грають команди з великих міст, у них там унизу безвітряно, їм плювати, що тут, на півночі, падають ліси, думає Петер. «Поки на трасах не лежать дерева, державним каналам байдуже на спустошені села, але щойно в них там випаде п'ять сантиметрів снігу, зразу скасовуються потяги, зачиняються школи, а в газетах таке виписують, ніби на країну напали», — любить казати Рамона, і щось у цьому є.

Фотографії на стіні знову стукають, Петер встає з дивана і знімає їх. Мало не на кожному знімку — їхні діти. Вони народили трьох, поховали одного. Майя і Лео навіть не пам'ятають старшого брата Ісака, він був таким маленьким, коли помер, але їхній тато досі ледве тримається на ногах, коли дивиться на усмішку свого першого сина. На склі видно відбитки пальців: часом уночі Петер притуляється до знімків, коли відчуває, що вже не розуміє, хто він. Може, він уже не хокеїст і не спортивний директор, але він їхній.

Петер довго тримає в руці одну фотографію: знімок зробили, ще коли Майя і Лео були малими, вони каталися на ковзанах по озеру. Петерові здається, що вони каталися щовихідних, хоча насправді таке бувало всього кілька разів за зиму. Під час хокейного сезону він не встигав частіше, втім, усе, що відбувається в нашому дитинстві, — це листівка, яку батьки надсилають собі ж. Воно ніколи не буває саме таким, як ми пам'ятаємо.

Якось, коли Майя була маленькою, ще в початковій школі, вона взула нові ковзани і через десять хвилин почала скиглити, бо вони її натерли. Петер висварив її за те, що так легко здалася, та ще й так люто, що вона розплакалася, а він уже почав ненавидіти себе. Майя спробувала проїхатися ще раз, але впала і вдарилася, але цього разу мало не заплакав він. «Тату, ти не винен», — прошепотіла Майя, коли він обійняв її і попросив вибачення. Петер прошепотів у відповідь: «Огризочку, я винен у всьому, що може з тобою статися». А тоді вони сиділи на містку і їли шоколадні кульки, вона запхала свою долоньку в його, і він не пам'ятає, коли ще життя було таким чудовим.

Двері до бару відчиняються, Майя навіть не мусить піднімати погляд — їй чути, як ті хлопці, похитуючись, завалюються всередину, вони з тих, хто здійсмають шум скрізь і завжди, не знімають шарфів навіть у приміщенні і просять бармена продекламувати наявний асортимент пива. Один із них з надією дивиться на телевізор і награно зітхає, побачивши, що транслюють хокей.

— Бляха, я думав, там футбол! Якого дідька ви дивитесь ХОКЕЙ?

Майя, допивши останній ковток, уже зважає, чи не пожбурити в нього келихом. Переїхавши сюди, вона думала, що зустріне сотні різних типів чоловіків, але тут вони теж усі однакові, просто в інакший спосіб. Вони люблять футбол, а не хокей, голосують за інші політичні партії, але так само переконані, що правильними є лише їхні погляди на світ, і вважають, що крутяться у вищих колах, хоч насправді живуть у такому ж малому обмеженому селі, як і всі інші.

Вона пам'ятає історію, яку їй у дитинстві розповідали сусіди: про те, як її тато був капітаном команди «Бйорнстад-Хокей» і як вони поїхали аж до столиці на вирішальний матч, і як газети зневажливо писали «Поклик дикості» про клуб з маленького містечка серед лісів. Тато Майї, який ніколи не підвищував голосу, почувши це, ричав до товаришів у роздягальні: «Вони, може, мають гроші — але чий хокей? Хокей НАШ!».

Малою Майя вважала цю історію дурнуватою, але тепер вона сидить у барі й хоче рывкнути ті ж слова незнайомим людям. Один хлопець, який сидить далі, просить бармена змінити канал, але той лише демонстративно збільшує гучність, і тільки за це Майя вирішує залишити йому вдвічі більші чайові.

Її тато виклався на всі сто на льоду в матчі двадцять років тому, але вони однаково програли. Він так і не оговтався від цього, та й клуб і сам Бйорнстад не оговталися. Мабуть, у цьому теж була причина, чому він переконував маму Майї повернутися додому після стільки років у Канаді — щоб відігратися, відплатити за те, що не зміг зробити з першого разу.

Не відриваючи погляду від келиха, Майя намагається силою волі погамувати пульс. «Бах, бах, бах», — чути з телевізора. Звук ніби з дитинства. Малою Майя з'їдала все яблуко, з «огризочком» і всім, але в дев'ять років вона напосілася на тата, щоб більше не називав її так, а потім таємно сумувала за цим. Їй подобалося ходити на озеро взимку, бо тато ставав таким радісним на ковзанах, таким спокійним, для нього лід був тим, чим для Майї є гітара.

— Бляха, що за довбаний сільський спорт, краще б ішли собі трахнути якусь рись чи що,

дурні селюки! — бурмоче до телевізора один із тих хлопців, а його друзі заходяться реготом на діалекті, який навіть не є діалектом, а лише великим боягузливим нічим.

Майя відчуває, як алкоголь зі швидкістю фесрверку спалює синапси в мозку. Вона згадує зиму її дитинства, один із тих ідеально безвітряних днів, коли вся сім'я виходила на озеро кататися на ковзанах, і як її мама сказала: «І все-таки, яке ж це неймовірне місце». На що тато відповів: «Неймовірно — що воно досі існує. Що тут ще хтось живе». Він був таким сумним, тоді Майя цього не розуміла, а тепер розуміє: усе в лісі занепадає, усі переїжджають у великі міста, навіть доньки. Не віриться, що хтось залишається. «Їм не дуже-то й соромно», — кажуть у Бйорнстаді про тутешніх людей, Майя не погоджувалася, але тепер вважає, що так і є.

— Прийом! Земля викликає дівчину! Вип'єш, чи як?

Ті хлопці сидять трохи далі й махають їй. Майя хитає головою.

— Ну блін! Чого ти надулася? Усміхнися! — шкіриться один.

Майя відводить погляд, хлопець ще щось каже, але вона цього не чує, бо бармен, забравши зі стійки чайові, поклав перед нею пульт і дружньо підморгнув. Вона підсилює гучність: БАХ БАХ БАХ БАХ БАХ БАХ.

Майя згадує шоколадну кульку, яка так замерзла, поки лежала в сумці, що довелося зняти рукавичку й розтоплювати її в долоні, але рука була геть холодна, тож вона зігрівалася, запхавши долоню в татову велику рукавицю і тримаючи руку в його руці. Майя згадує на кілька років старших хлопців, які тоді грали в хокей трохи далі на озері. Завжди хокей, усюди й завжди. Бах-бах-бах. Коли один із хлопців забив і радісно вигукнув, вона запитала в тата: «Хто це був?». Не тому, що їй було цікаво, — вона знала, що це цікавило тата. Відповідь вихопилася в нього, аж він почервонів від сорому: «Ісак! Тобто... я хотів сказати...». Тато замовк. «Ти сказав, Ісак», — тихо мовила Майя. «Вибач, просто часом... часом цей хлопчик дуже нагадує мені Ісака...» — зізнався тато.

Майя довго дожовувала шоколадну кульку, а тоді наважилася запитати: «Ти щодня сумуєш за Ісаком?». Петер поцілував її в голову. «Так, весь час», — визнав він. «Я теж хочу сумувати за ним, але навіть не пам'ятаю його», — гірко відповіла Майя. «Думаю, можна сумувати, не пам'ятаючи», — запевнив тато. «А яке це відчуття?» — запитала Майя, і тато сказав: «У тебе ніби садно на серці».

Вона розігріла між пальцями ще одну шоколадну кульку, неквапно з'їла її та запхала холодну долоньку в татову рукавицю; тоді вона й не думала, що він надовго про це запам'ятає. Коли половина тих хлопців на кризі знову з радісним вигуком підняли ключки, вона запитала: «То хто це забив?». Усміхнувшись, тато відповів; тоді він і не думав, що вона надовго це запам'ятає: «Його звати Кевін».

Майя пам'ятає, що тоді вперше почула це ім'я і що його вимовив захопленим тоном її тато.

Бах, бах, бах.

Хлопці, які сиділи в глибині бару, підійшли ближче.

15. Зброя

Маттео зупиняється біля пабу «Хутро». Там самотня стара жінка збирає склянки з-під пива. Горить світло. Ставши впритул до дверей, Маттео відчуває запах кухонного чаду й сигаретного диму. Йому всього чотирнадцять, але, може, власниця пабу сьогодні зробить виняток на обмеження віку? Він просто хоче перечекати десь бурю — де завгодно, аби не вдома. Маттео натискає на клямку, але двері замкнені. Він стукає, але стара жінка його не чує.

А тоді електрика зникає і в пабі. Жінка піднімається нагору, вітер гримить по покрівлі й заглушує крики хлопця. Може, все було б інакше, якби вона відчинила. Але про це ми вже не дізнаємося.

Тремтячи, Маттео плентається додому. На його вулиці в усіх будинках нема електрики, але він помічає, що в сусідньому будинку нагорі мерехтять промені від ліхтариків. Там живе літня пара, але Маттео не наважується подзвонити у двері. Він знає, що вони, як і багато інших, не люблять його сім'ю з тієї ж причини — бо їх вважають дивними. Не небезпечними чи неприязними, а просто дивними. Якщо багато років бути дивним, тебе стануть вважати неприємним, а якщо ти неприємний, ніхто не захоче пустити тебе в дім, навіть коли налітає буря.

Тож Маттео знаходить у сусідській повітці для інструментів залізний шампур і підважує вікно в їхньому підвалі. Унизу темно, як і в його будинку, але тут він принаймні чує голоси старих і таким чином знає, що не помер. Маленька кімната нагадує гостьову або кабінет, і хоч у ній, як можна зрозуміти, давно вже не ночували й не працювали, у верхній шухляді комоди Маттео знаходить невеликий пакетик із чайними свічками й сірниками. Старі пари, як-от ця, жили в Бйорнстаді задовго до появи сучасних електричних мереж, вони завжди готові до відключень електроенергії і мало не в кожній кімнаті тримають сірники.

У мерехтливому світлі чайних свічок Маттео пересиджує цю ніч, ніби якийсь грабіжник. Голоси з верхнього поверху вже стихли або ж просто потонули в гуркоті бурі, коли хлопчик наткнувся на сейф для зберігання зброї.

Відчинити його йому не вдається. Не тієї ночі.

16. Насильство

За вікном будинку западає ніч, а Петер усе не відриває пальців від скла фоторамок. Життя минало на такий клятій швидкості, тільки ж він мав би бути готовим до цього: хокей давав попередження. Ще від малого гравця ти добре засвоюєш одне — треба бити негайно, щойно бачиш шайбу, тому що потім станеться купа всього і шанс забити зникне за одну лише мить. Ти мусиш бути опортуністом.

На книжковій полиці у вітальні Петер помічає дві барабанні палички; він не знає, чому поклав їх туди, але точно знає, коли це сталося — того дня, коли Майя переїхала з дому і вони востаннє грали разом. Петер не дуже вмів барабанити (на жаль), кілька років йому ще вдавалося дурити доньку, поки вона була маленькою, але з часом Майя вже так добре грала на гітарі, що тато мусив щосили старатися, щоб не відставати. Така вже доля батьківства: на початку все стається заради дітей, а наприкінці — задля батьків. І врешті ми усвідомлюємо, що насправді йдеться лише про бажання бути там, де наші діти, — так часто, наскільки це можливо, так довго, поки вони нам дозволяють. Петер зважив барабанні палички на долоні. Майя ненавиділа хокей, а він щосили прагнув, щоб музика їх зблизила, тільки-от Майя виросла, і музика забрала її звідси.

У цьому й проблема: це все про нього, навіть коли йдеться про неї. Для дорослого чоловіка це просто жакливо — коли мусиш визнати перед собою, що всі твої дії взагалі-то були не заради дітей, мало що було заради них.

Він був такий гордий, коли звільнився з посади спортивного директора і почав працювати в Міри. Скільки років було так, що всі в будинку спали, коли він повертався додому вночі, тому Петер вважав, що це навіть трохи мило, що Міра, затримуючись в офісі допізна, відчувала докори сумління. Тепер Петер їхав додому першим, забирав зі школи Лео й відвозив його на інші заняття, тепер він залишав на кухонному столі записку «Їжа в холодильнику, люблю», перш ніж лягати спати. Це він проїхав через усю країну до гуртожитку Майї в її новому училищі й допомагав свердлити дірки в стіні, щоб почепити книжкові полиці. Трохи криво, щоправда, та все ж. То був він, а не її мама, і Петер був таким задоволеним собою, коли донька прошепотіла: «Дякую, тату, ну що б я без тебе робила?».

Наступного приїзду Петера полиці висіли рівно. Майя купила дриль і сама їх порівняла. Звісно, вона ніколи про це не згадувала, бо не хотіла завдати прикрості татові, а він кашлянув від власної слабкості й удав, ніби нічого не сталося. Наші діти ніколи не попереджають, що збираються стати дорослими, одного дня вони просто вже завеликі для бажання тримати нас за руку, і це справді щастя — не знати, коли так станеться востаннє, бо тоді ми ніколи не відпускали б їхньої руки. Ми мало не сходимо з розуму, поки діти маленькі й верещать щоразу, коли нам треба вийти з кімнати, але ж тоді ми не розуміємо, що цей крик «тату!» означає, що ти важливий. А від цього важко відвикнути.

Петер пожертвував хокеєм, щоб стати кращим татом, але тепер його дітям тато вже не потрібен. Тепер він ні для кого нічого не значить. У рішенні залишити хокей найгіршим виявилося те, що аж тепер Петер зрозумів, що ніколи не зможе стати таким успішним у чомусь іншому. Він усе життя віддав цій грі, став одним із найкращих у світі гравців. Він зіграв усього чотири матчі в НХЛ і травмував ногу в п'ятому, лікарі ніби вирвали йому легені, коли сказали, що він більше не зможе грати, бо після того він не один рік не міг дихати. Але ж він був *там*. З усіх мільйонів дітей, які грають у хокей, це він зумів вийти на лід із найкращими гравцями світу. Чи багато людей досягнули таких висот, хоча б у чомусь?

Потім Петер повернувся додому, став спортивним директором свого рідного клубу, розвинув усю його юніорську діяльність, ставився до успіху молодих хлопців як до власного. А тепер йому навіть ніхто не телефонує, не запитує його думки. Хокей і діти найкраще вміють продемонструвати, що залишається позаду, — вони так швидко перетворюють тебе на старого дядька.

То що він мав би сказати психологу? Що йому бракує відчуттів і навіть розчарувань, бо на теперішній його роботі ніхто не кричить — ні від радості, ні від гніву? Що тепер кожен день схожий на інший, а робота — просто робота? Але ж хокей був для нього одержимістю, а життя без одержимості — це ніби сидиш у залі очікування без дверей. І ніхто не вигукне твоє ім'я. Ти вже нічого не чекаєш.

Він віддав цій грі своє життя, і в цьому його помилка; Петерові не потрібен психолог, щоб це розуміти. Він дивився не в той бік. Вважав власними успіхами успіхи не тих дітей. А коли звільнився з роботи й пішов із хокею, було запізно — Майя з Лео давали собі раду без нього. Дитинство минає так швидко — ти щойно вгледів лазівку, але не встигаєш відреагувати, і стається купа всього, а тоді шанс зникає за одну лише мить.

Якось Петер, обважнівши від гіркоти, сказав: «Що може дати нам спорт? Ми ладні покласти для нього життя, і на що можемо сподіватися — в найкращому разі? На кілька митей... кілька перемог, на кілька секунд, коли відчуваємо себе більшими, ніж є насправді». Він отримав відповідь: «До дідька, Петере, а хіба життя — щось більше, ніж мить?». Він тоді розмовляв із Рамоною, хто б сумнівався. Від тієї старої не дочекаєшся знижки ні на пиво, ні на сварку.

Часом Петер проїжджає повз паб «Хутро», повертаючись додому з роботи; так завжди робив його старий, тільки-от Петер не напивається, як тато. «Так уже буває з синами тих тат, які занадто любили віскі: ви або весь час п'єте, або не п'єте ніколи», — часто фиркала Рамона, коли наливала Петерові перепаленої кави в склянку для пива. Але бувало, що вона, хильнувши подвійного сніданку й давши волю почуттям, м'яко торкалася його і бурчала: «Так уже буває з синами поганих тат: ви або теж стаєте поганими татами, або ж достобіса добрими. Але як твоєму татові, який був ДО ДІДЬКА поганим, узагалі не вдалося зробити тебе хоча б трохи поганим — оце, бляха, просто незбагненно».

Після такого Петер уже не підводив погляду від барної стійки. Рамона думала, що він згадував усі ті вечори, коли його тато повертався від цієї ж барної стійки додому й шукав приводу побити свою дружину й малого, тож вона замовкала. Петер допивав каву й ішов, почувуючись великим ошуканцем, бо він узагалі не думав про свого старого, а тільки про себе. Тільки про звук удару хокейної шайби.

Однієї зими, коли їхня сім'я тільки-но переїхала сюди — Майя тоді ще не ходила в перший клас, — під час морозу, що сягав двозначних показників, у лісі зникла дитина, яка була на кілька років старша від Майї. Це був один хлопчик, який зіграв матч у дитячій команді, але на останніх секундах не забив шайбу. Він, як і всі хокеїсти в Бйорнстаді, уже засвоїв, що добрим буває лише ідеальний результат, тож малий був невтішним і аж нетямився з люті — і тієї ночі втік з дому. Усі знали, як швидко серед такої темряви може замерзнути на смерть маленьке тіло, тому весь Бйорнстад вийшов на пошуки. Хлопчика знайшли на озері. Він притягнув туди ворота, хокейні шайби й усі ліхтарики, які знайшов, і забивав шайби з того кута, з якого не зміг забити в матчі. Він плакав від люті, а коли хтось намагався підійти, бився й розмахував руками, ніби поранена тварина, і лише тоді, коли Петер вийшов до нього, схопив за руки й обійняв, хлопчик зміг заспокоїтися. Усі в місті так захоплювалися спортивним директором, який тоді став профі в НХЛ, що для хлопчика він був як королівська особа. «Я знаю, ти хочеш бути найкращим, і обіцяю, що зроблю все можливе, щоб ти таким став, але на сьогодні тренування

завершене», — прошепотів Петер на вухо хлопчикові. Той ще схлипував, коли Петер узяв його на руки й поніс додому. У наступні роки Петер дотримав обіцянку: це він очолив клуб, і зробив з Кевіна Ердаля найкращого гравця, якого знало це місто, і навчив його, що він непереможний, що ніколи не прийме поразки. Або відмови. Це Петер підняв його на руки на тому озері. Це він *приніс* хлопчика додому.

Через десять років Петер сидів у лікарні біля своєї п'ятнадцятирічної доньки і шепотів: «Що я можу зробити?» — і вона відповіла: «Любити мене».

То що тепер міг би сказати йому психолог? Нічого. Петер і так знає: усе, що відбувається з його дітьми, — це його вина.

Усе.

— Майє?

Майя не чує, її увагу зайняли вино, спорт і стукіт — як той, що з телевізора, так і той, що зсередины. «Ми ведмеді», — посміхається вона сама до себе, не в змозі через сп'яніння відрізнити власні думки від співу вголос: «З Бйо-о-орнстада ведме-е-еді...». Згадує, як мама часто казала, що «половину року тут хокейне місто з проблемами з алкоголем, а другу половину року — місто п'яниць із проблемами в хокеї», і сумує за обома — і мамою, і домом. Або ж принаймні найперше за тими, якими їх пам'ятає. Тепер вони інші.

Майя згадує, як улітку приїжджала в Бйорнстад і випадково побачила одну з тих брошур, які надрукував татів друг дитинства Фрак, щоб привабити до клубу нових спонсорів. Брошура лежала на підлозі в продуктовій крамниці, хтось загубив її чи викинув, Майя кілька разів прочитала заголовок: «Бути спонсором “Бйорнстад-Хокею” — не лише легко, але й правильно!». Далі було фото тата Майї, а поруч доставили фото малої дівчинки з дитячого гуртка. Майя не сказала татові, що бачила брошуру, але вона добре зрозуміла, чого хотів досягти клуб: «Бйорнстад» раптом став її клубом — тепер, коли з неї могла бути користь, коли на цьому можна було зробити гроші, вони вмить стали найбільш освіченим і рівноправним спортивним об'єднанням усієї країни. Того літа Майя збиралася побути в Бйорнстаді ще кілька днів, але, викинувши брошуру, вона перебронювала квиток на потяг і поїхала наступного ранку.

— Майє? — повторює голос у барі.

За ним одразу чути інший:

— Ти ТУТ? Чому ти не піднялася до квартири? Сидиш собі, ніби якась... алкоголічка.

Майя здивовано відриває погляд від хокею і бачить двох однокласниць. Вони нервово хихочуть, ніби щойно заглянули в її комп'ютер і знайшли там порно. Попри те, що дівчата п'яні, зачіски в них ідеальні, і за це Майя їх просто ненавидить. Вони перервали вечірку й перейшли на інший бік вулиці, щоб запитати в бармена, чи можна купити тут льоду. Платити за лід, думає собі Майя. На якій планеті вона опинилася?

— Ти як... окей? — запитує одна однокласниця з ідеальним волоссям.

— Так-так, я просто втомлена, хотіла побути на самоті, трохи подумати... — бурмоче Майя.

— Подумати? — усміхається друга з іще ідеальнішим волоссям, ніби це слово — страх яка екзотика.

Хлопці в барі завважують, що відбувається, і миттю піднімають радісний рев:

— Дівчата! Ви знайомі? Тепер погуляємо! Можете розвеселити свою надуту подружку?

Однокласники на це лиш зітхають, але Майя навіть не чує. Вона знову збільшила гучність на телевізорі.

— Майє, пішли на вечірку, ми... — починають однокласниці, але Майя обриває їх.
— Хвилинку, Я СКАЗАЛА, ХВИЛИНКУ!

Коментатор на телебаченні саме розповідає, які тренувальні матчі мали відбутися сьогодні ввечері, але були скасовані. «Через бурю», — каже він і називає команду за командою з тих міст, що на півночі, а Майя тарабанить себе по чолі, щоб зібрати докупи географічні дані. З усього названого Бйорнстад розташований у центрі. Узавши до рук мобільний, вона гортає стрічку новин, пальці починають тремтіти, коли знаходить прогноз погоди: «Штормове попередження!». Ось чому Ана не відповідала. Поки Майя сиділа тут і жаліла себе, удома цілий, блін, світ уже змело вітром?

— То ти йдеш, чи як? Ідеш на вечірку? — нетерпляче запитує однокласниця.

— Просто не доганяю, ти тут сидиш і дивишся... хокей? Тобто... без приколу? Не думала, що тобі таке подобається! — каже інша.

Хтось із хлопців, почувши це, аж крикнув від радості, зіскочив з барного стільця, його шарф заплутався, і він мало не задушився, але попри мимовільний оберт усім тілом, таки спромігся вигукнути:

— Я те саме сказав! Що це за дівчина, якій подобається хокей? Га? Це ж навіть не спорт, а суцільне НАСИЛЬСТВО!

— Саме так! — погоджується однокласниця.

Цього разу Майя чує їх, але не відповідає, поглядом вона прикипіла до телефона: «*Для регіону буря може стати найгіршим стихійним лихом з часу лісових пожеж*», — читає вона на сайті газети свого міста і має таке відчуття, ніби перебуває зараз в іншій країні. Вино розплескується в її голові, ніби в розбитому ватерпасі, щойно Майя пробує швидко встати, і, хитаючись, вона робить два кроки, мало не втрачаючи рівновагу. Хлопець звільняється від шарфа і простягає руку, щоб упіймати її, але Майя, знайшовши опору, відштовхує його руку з такою силою, що хлопець відскакує, хоч, на жаль, недостатньо швидко. Тепер вона страшенно розлючена — інстинктивно робить крок уперед і штовхає його в груди, аж він повалюється на стільці позаду. Однокласниці белькочуть її ім'я, хочуть торкнутися до неї, але побачивши, як почорнів її погляд, зіщулюються і відступають.

— Насильство? Що ви, бляха, знаєте про насильство? — шипить Майя і виходить повз усіх на вулицю.

Вони занадто шоковані, щоб навіть гукнути за нею. Два роки вони хотіли дізнатися про неї більше, а тепер знають усе. Тепер Майя показала, що вона за тварина.

Петер спирається ліктями на журнальний столик, а чолом — на долоні, він так палко сподівається побачити світло на під'їзді до гаража. Він попросив свого друга Кабана встановити датчик руху, щоби вмикалося світло, коли Міра заїжджає автомобілем; Петер каже, що це для неї — щоб їй краще було видно дорогу, а насправді він зробив це для себе. Щоб могли порахувати хвилини, які вона сидить у машині, перш ніж опанує себе й зайде в будинок. Це триває щоразу довше. Він часто вдає, що спить, коли чує ключ у замку, бо знає, що саме на це вона сподівається.

Петер надсилає їй повідомлення. Міра відповідає коротко, так вони тепер спілкуються — по два-три слова.

«Ідеш додому?»

«Так. Ви вдома?»

«Так. Вдома».

«Як Лео?»

«Добре. Як ти?»

«Добре».

Але Міра ніяк не приїде. Петер заплющує очі й щосили розтирає повіки, але коли розтуляє їх — перед очима чорно. Він кліпає, спершу розгублено, а тоді вже налякано, розмахує в темряві руками і звалюється з дивана. А тоді його засліплює одне-єдине джерело світла, і він чує голос Лео:

— Блін, тату, ти ЩО витворяєш?

Лео світить на Петера мобільним телефоном.

— Нічого! Нащо ти вимкнув усі лампи? — віддихується Петер.

Лео фиркає.

— Та це світло зникло! У тебе що, інсульт чи ще якась фігня?

Петер кліпає, приходячи до тями. Тоді плентається за Лео, спускаючись із ним у гараж, щоб принести ліхтарики. Лео бере собі один і спершу йде до себе в кімнату, але за якийсь час повертається. Йому вже чотирнадцять, та, звісно, він *не боїться* темряви, але ж, блін, чому не можна посидіти з татом на дивані?

Лео бавиться в ігри на своєму телефоні, доки не розряджається акумулятор, потім бавиться на телефоні тата, поки той теж не розряджається. Останнє, що встигає прочитати Петер, — повідомлення від Міри: «Скоро буду». Він відповідає лише «Добре», але щойно екран гасне, шкочує, що не написав: «Люблю тебе».

Майя сидить у себе в гуртожитку на підлозі під полицями, весь час оновлює сайти новин і прогнози погоди, шукаючи інформацію про бурю. То плаче, то набирає Ану, поки врешті не переходить просто на плач. Майя довго думала, чи не зателефонувати батькам, але вони зрозуміють із голосу, що вона п'яна, і тоді мама розсердиться, а тато засмутиться. Майя таки дзвонить молодшому братові, але в нього вимкнений телефон.

— Ну блін, Лео, відповідай, будь ласка... — шепоче Майя в нікуди, але брат не побачить, що вона дзвонила, аж до ранку, коли з'явиться електрика і він зможе зарядити телефон. Тоді він сам зателефонує, розбудить сестру й розповість, що сталося.

— Померла? Як... чому померла? — пролепече Майя зі сну і з похмілля.

А потім забронює квиток на потяг, збере сумку й поїде на північ. І всю дорогу додому буде думати про тата.

17. Смерть

«Дім». Для цього поняття і справді варто було б мати більше слів. Одне — для людей, які є в ньому, а друге — як місце для тих, кого ми втратили.

В офісі в Геді Міра невідривно дивиться в ніч, поки буря не береться налягати на вікна будівлі з такою клаустрофобною силою, що в жінки починається паніка. Вона повертається до столу, і зненацька в кімнаті теж западає темрява, струм зникає так різко, що здається, ніби на місто напали. Міра здригається, голосно лається, коли б'ється коліном об стілець, і сповзає на підлогу, переповнена безсиллям. У темряві безлюдна кімната немовби набуває велетенських розмірів.

Вони з колегою вирішили перевести сюди компанію минулого року, коли клієнтура розширилася й побільшало співробітників. Приміщення було дуже велике, але Міра закохалася в будівлю — то був вокзал, зведений понад століття тому. Мірі почало подобатися старе — їй, яка завжди мріяла про нові будівлі та сучасні інтер'єри; хтосьна, може, це теж свідчило про те, що вона тепер належить до лісового народу. Бракує лише бігових лиж і звички перестати відмінювати дієслова, гірко думає вона.

Заплющивши очі, Міра лежить на підлозі, вікна бряжчать дедалі сильніше. Їй варто було поїхати додому до Петера, і їй соромно, бо вона мала би радше *хотіти* поїхати додому. Міра знає, що щось не так, щось із нею не так, якщо вона воліє залишатися тут.

Уже провалюючись у дрімоту, вона згадує, як Петер недавно сів у машину й поїхав аж до Майї, до її нового дому, щоб допомогти почепити полиці в гуртожитській кімнаті. І як вона, будучи в цей час в офісі, почула сигнал телефона — це Петер надіслав фото припаркованого автомобіля на досить малій відстані до перехрестя і запитання: «Як думаєш, мене на цьому місці не оштрафують?». Міра в темряві не стримує сміху — це було так по-дурному. Їхня історія любові настільки дурнувата, що Петер усерйоз подумав, ніби вона зможе на око відміряти десять метрів, поглянувши на ФОТО, і визначити, чи не зализько до перехрестя він припаркувався. Може, тому Міра й наважилася заснувати цю агенцію — тому що її чоловік справді вірить, ніби вона може дати раду з усім, і часом це відчуття передається і їй.

Усе просто — гірко визнає собі Міра десь на межі роздумів і сну, — тому вона й не наважується розповісти йому, які фінансові проблеми зараз в агенції. Вони втратили великих клієнтів, у них довжелезний список неоплачених боргів, але вона мовчить, бо не може розчарувати його, коли він пожертвував усім. Поки ми молоді й закохані, нам здається, що в стосунках важко зізнатися, що нам потрібна допомога, але коли ми у шлюбі вже пів життя, нам добре відомо, що найважче визнати, що допомога нам насправді не потрібна: ми не потребуємо допомоги, щоб почуватися ніякими, нікчемними чи невдахами. Бо ніхто краще за нас самих не дасть собі можливості все це відчутти. Міра бачить це в Петерових очах щоразу, коли критикує його. «Мені не потрібна допомога», — хоче крикнути він їй, але у відповідь тільки мовчить. Міра прекрасно розуміє його відчуття, бо вона теж звикла бути найкращою.

Міра любить свій офіс, єдина проблема цієї будівлі старого вокзалу в тому, що розташована вона в Геді, а не в Бйорнстаді. Через це Мірі довелося жити з невисловленим Петеровим гнівом — таким сильним, що часом вона запитувала себе, чи не підсвідомо вибрала це місце, щоб змусити Петера ще більше відмежуватися від хокею, аби хокей уже не зміг відтягнути його назад. Але для чого? Заради кого? Це не врятувало їхній шлюб, а лиш подовжило його. Вона ж навіть не поїхала додому, коли почалася буря, — а коли ж, як не в бурю треба їхати додому? Та й що це таке, той «дім», якщо тут, у Геді, вона тепер буває більше, ніж у Бйорнстаді? Нащо себе

обманувати?

Кляті міста, думає собі Міра, — мабуть, радше задля відчуття, що можна когось зробити винним. Кляті міста та їхні дрібні дитячі заздрість і ненависть, через які тут кожен і завжди мусить ставати на чийсь бік. Бо ж не одного Петера дратувало, що їхній офіс у Геді, — якихось кілька тижнів тому тут з'явився Фрак, Петеровий друг дитинства, і ще четверо чоловіків. Вони запевняли, що це не «офіційний візит» і що вони не «представляють ні муніципалітет, ані клуб» — а є лише «певною групою інтересів». Бйорнстад та їхні кляті інтереси, — думала Міра, слухаючи цю балаканину, — кляте місто і їхні кляті ігри. Фрак був вірний своєму прізвиську і прийшов по-дурному вибраний: цього разу — в костюмі в крейдяну смужку, з жилеткою, прикраватці; а ті четверо були у звичній для цих країв формі ковбоїв-підприємців: джинси, сорочка, тісний піджак і тотальна манія величі. Мірі згадалися слова її колеги, коли вони заснували свою агенцію: «Єдине, чого потребують такі дві жінки, як ми, для того, щоб досягти успіху у світі бізнесу, — це десять років навчання на юридичному на двох, тридцять років досвіду роботи на двох та така сумарна впевненість у собі, яку має просто один посередній хлопець».

Ті п'ятеро чоловіків були успішними підприємцями у своєму місті, спонсорами «Бйорнстад-Хокєу» і незмінними «небайдужими громадянами», які дописують у рубрику «Листи від читачів» місцевої газети. Вони поставали навколо Міриного столу, ніби то була якась мистецька інсталяція: стіл цілком скидався на чоловічий, але за ним сиділа жінка, і це їх, здається, страшенно дивувало. Один чоловік подумав, що Мірина колега — її помічниця, і попросив принести йому капучино, на що колега люб'язно відповіла, що те капучино полетить йому в обличчя, і тоді Мірі довелося притримати колегу за лікоть, щоб та не продемонструвала, що сказане не було просто погрозою. Інший чоловік запитав, чи Петер буде присутній на зустрічі, на що колега відповіла: «Звичайно, він, до речі, готує чудове капучино!». Фрак зрозумів її шпильку й великодушно плеснув у долоні: «Шановні пані, ми не хотіли б забирати ваш дорожочинний час». А тоді забрав аж сорок хвилин.

«Це якось не дуже добре, оце все», — усміхнувся він, маючи на увазі, що Міра, як фру Андерссон і дружина колишнього спортивного директора клубу «Бйорнстад-Хокєй», вирішила розташувати офіс своєї успішної агенції в Геді. «Нам треба триматися разом, нам усім, з Бйорнстада. Правда? У малому місті всі пов'язані, Міро. І компанії, і політика, й мешканці...» — заявив він, але спинився, щоб не домовити «і хокєй!», бо побачив, як Мірина колега зважувала в руці горнятко з кавою, ніби намагалася визначити, з якою силою зможе його пожбурити. Тож Фрак із гордістю, наче то була картина епохи Відродження, витягнув документ, який виявився договором оренди на напрочуд вигідних умовах щойно відремонтованого офісного приміщення в Бйорнстаді. Власником приміщення був муніципалітет, але ніяких проблем не виникне, запевняв Фрак, він домовився про нижчу вартість безпосередньо з політиками. «Це, звісно, ТИМЧАСОВО, бо за кілька років ви зможете перенести агенцію СЮДИ!» Він дістав ще якісь креслення і порозкладав їх по столу. «Бйорнстад Бізнес Парк!» — тріумфально рявкнув Фрак.

Кляті чоловіки з їхніми грандіозними планами, подумала Міра, завжди щось придумують. За останні роки вони мріяли то про аеропорт, то про торговий центр, то про чемпіонат світу з лижного спорту, а тепер ще й оце. Нові офісні приміщення впритул до продуктової крамниці Фрака, центр підприємництва цілого району, зведений на муніципальні гроші, і посередині всього — він. Розповідаючи про те, що біля льодової арени вони збудують новий тренувальний комплекс, Фрак із гордістю пояснював: «Це інвестиція в дітей, Міро, усе це заради дітей!». Але так ніколи не буває. Діти — завжди лише алібі. «Бйорнстад Бізнес Парк» — навіть назва була ідеальною, просто блискуча дурість. Міра весь час дивується з того, що ці хлопці ніяк не перестануть її дивувати. Фрак сприйняв її мовчання за схвалення і посміхнувся, як уміють

посміхатися чоловіки, які не розуміють різниці між діалогом і монологом: «Ми ж повинні триматися разом, Міро, чи як? Те, що на користь місту, на користь і нам!».

Мірі імпульсивно захотілося викинути його крізь вікно, звісно, навіть не відчиняючи, але, на жаль, у договорі на столі вона побачила, що вартість оренди, яку Фрак пропонував у Бйорнстаді, була наполовину менша від тієї, яку вони сплачували тут, у Геді. Їхня бухгалтерія, безумовно, потребувала такого полегшення. Навіть колега не знала, наскільки погане фінансове становище агенції, — Міра приховувала все й від усіх, вперто думаючи, що сама знайде спосіб усе вирішити. Так чинити неправильно, і Мірі про це відомо, але все тривало вже надто довго, щоб вона могла відступити. Тож коли колега підозріло примружилась на Міру, побачивши, що вона зважує пропозицію в контракті, Міра відчула, що мусить діяти жорстко, і запитала: «А як же ти, Фраку? Чого ви з клубом хочете натомість?».

Фрак так театральнo плеснув у долоні, аж перевернув стос папок. «Чого хочемо? Міро, ми ж ДОПОМАГАЄМО одне одному! Ми ж друзі. Майже сусіди!»

Після чого один із чоловіків нахилився до Міри і з добрими намірами запропонував долучитися, бо, як то кажуть, «з миру по нитці», тож Міра з колегою могли б розглянути можливість стати спонсорами клубу «Бйорнстад-Хокей» і виділити суму, яка цілoм випадково могла бути такою, як знижка, про яку домовиться Фрак у договорі про оренду. «Тоді це буде відрахування з податків як спонсорство, наші аудитори все оформлять. Стратегія “win-win” — і для вас, і для нас!»

Ось у чому річ. Ну звісно. Завжди якийсь прихований намір, завжди якийсь план. Інтриги, інтриги, це ніколи не закінчиться. Якщо Бйорнстад — це сім'я, то льодова арена — розпечена дитина, яка всіх об'їдає.

«Ну... тобто... це лише пропозиція», — кашлянув Фрак, і Міра завважила, що він волів би, аби той чоловік не говорив усе так прямо.

Фрак любить таємниці, він розуміє їхню силу, тож у його плани не входило, що той чоловік знову розтулить рота. Проте той став нетерплячим і зробив те, що роблять усі чоловіки, коли зустрічають таких жінок, як Міра та її колега, — він їх недооцінив.

«Скоро ЖОДНА компанія не схоче залишатися в Геді, так і знайте, бо тут узагалі нічого не буде! Ще трохи — і Гед навіть не матиме хокейної команди!»

Фрак перелякано штурхнув його ліктем, але було запізно, Міра підняла брову, розпливлася в щонайнаївнішій усмішці й запитала: «Справді?».

Після чого той чоловік, звісно, вже не міг угамуватися: «Муніципалітет хоче закрити “Гед-Хокей”! Їм тут потрібен лише один клуб, і тому вони роками намагалися закрити “Бйорнстад”, але тепер усе змінилося, тому що тепер Бйорнстад — старший брат, а Гед — молодший. Розумієш? У нас найкраща команда, найкраще фінансування і найбільші спонсори! Тому “Гед-Хокей” закриють, а після нього — й усе інше! Коли закінчимо, Бйорнстад буде великим містом, а Гед — задвірками, тож поспішіть повернутися, поки є можливість, бо скоро не зможете собі цього дозволити!»

Чоловік зареготав, аж йому по животі пішли хвилі, ніби вітер надимав мокрий брезент. Фрак напружено всміхнувся, уникаючи Міриного погляду, і якось навіть присоромлено пробурмотів: «Ну... це, звісно... неофіційно. Про хокейні клуби. Ніхто не знає, що тривають обговорення, навіть... твій чоловік».

Він навіть не спромігся сказати «Петер». Міра з колегою встали, даючи цим знак, що зустріч завершено. Вони дипломатично кивнули — принаймні так зробила Міра, — потиснули одне одному руки й пообіцяли подумати над пропозицією змінити адресу.

Коли джинси й піджаки виставилися з кабінету, Фрак підняв руку й сумно махнув Петеру,

який самостійно сидів у себе за прозорими дверима. Петер у скляній клітці махнув у відповідь, як лев, який втратив свою людину. А Міра почувалася жінкою, яка втратила свого чоловіка. Був час, коли Петер знав усі таємниці цих лісів, тепер Міра знала про хокейні клуби більше, ніж він. Тепер вона була важливішою.

За Фраком і чоловіками зачинилися двері. Міра сиділа за письмовим столом, не відводячи погляду від фотографій. Наступні кілька тижнів після тієї зустрічі Петер щоразу раніше виїжджав додому, щоб забрати Лео, а Міра поверталася пізніше і щоразу довше сиділа в машині, перед тим як заїхати в гараж. Це була Петерова ідея — щоб він почав тут працювати, але, можливо, він лише зробив те, чого, на його думку, хотіла Міра, а тепер вона вже не знає, чого хоче. Є в шлюбі одна недосяжна річ: якщо все робити правильно, це ніколи не закінчиться.

Петер не винен, що з роботою так сталося, та й Міриної вини в цьому нема, просто їхня агенція дуже швидко розрослася. Коли Петер починав тут працювати, Міра обіцяла, що до його обов'язків належатиме робота з «людськими ресурсами» та «кадровими питаннями», і все йшло добре, поки співробітників було небагато, але зараз працівників значно більше, і Петер тепер — як той найслабший гравець у хокейній команді, що перейшла у вищу лігу. Він не відповідає такому рівню. Усі інші мають освіту й досвід, а Петер просто одружений із керівницею. Міра намагається приховати відсутність важливих завдань ще більшими обсягами роботи з паперами, але це їй вдається дедалі гірше. Петер не змалів від її успіхів, але Міра настільки виросла, що тепер поруч із нею він виглядає значно меншим.

«Ще трохи — і тобі доведеться заснувати вигадану компанію і найняти акторів, які будуть вдавати, ніби працюють, щоб він повірив, ніби й справді зайнятий ділом», — недавно дражнилася Мірина колега.

«Усе не настільки погано!» — спробувала заперечити Міра.

Колега знизала плечима. Вона незле дістає Петера, він думає, ніби вона його ненавидить, і це навіть викликає в неї співчуття. Почавши роботу в агенстві, Петер уперше в житті мусив працювати в краватці, і це виявилось для нього справжнім викликом, бо він весь час зав'язував її то задовго, то закоротко. Тому він почав одягати вже зав'язану краватку, і якимсь Мірина колега, помітивши, що з-під коміра сорочки визирає застібка на липучках, вигукнула: «Навіть не знала, що такі штуки роблять у розмірах для дорослих!». Почервонівши, Петер на свій захист сказав, що це аж ніяк не дитяча краватка, таку краватку називають «безпечною», і її носять особисті охоронці, щоб їх не задушили. Обличчя колеги аж засяяло з радості: «Охоронці? Як Кевін Костнер у тому фільмі?». Петер запізно зрозумів свою помилку, і потім йому довелося миритися з тим, що колега співала «I will always love youuuu» щоразу, коли проходила повз його кабінет, а для цього вона щодня знаходила неправдоподібно багато приводів, зважаючи на те, що її кабінет був в іншому кінці будівлі. Міра вдавала, що не помітила, як Петер після того дня щоранку тренувався зав'язувати краватку, але вона однаково була закоротка або задовга. У її світі він ніколи не почуватиметься комфортно.

І врешті нещодавно колега поглянула Мірі в очі й мовила: «Знаєш, із мого досвіду з чоловіками, можу сказати ось що: більшість із них хочуть від жінки лише двох речей: щоб вона дала їм упевненість у собі і щоб вона залишила їх у спокої. Коли чоловік стає дурним на всю голову, це зазвичай або тому, що в нього низька самооцінка, або тому, що він відчувається ніби його душать. А що у випадку Петера? Блін, ти вже надто довго даєш йому спокій...».

Міра прошипіла, що колега, яка не спроможна підтримувати стосунки, якщо тільки її не приклеїти до чоловіка, який спить, можливо, не така вже й експертка у цих питаннях. Колега спокійно відказала, що Міра вже цілу вічність заміжня, але з цього, вочевидь, теж мало користі. Тоді Міра заплющила очі й гірко прошепотіла: «Чорт. Невже все зайшло так далеко?».

«Ти про що?» — здивувалася колега.

«Навіть ти на боці Петера».

Колега довго мовчала, а тоді чесно відповіла: «Я нічого не знаю про шлюб. Але не думаю, що люди в шлюбі мають бути по різні боки».

Чорт — сердиться тепер Міра, лежачи на підлозі в кабінеті. Чорт. Чорт. Чорт!

Вона знає, що думають інші: чому вона просто не дозволить Петеру знову почати роботу в клубі? Чому не поверне йому хокей?

Тому що Міра знає, як усе буде: вона половину свого життя жила життям Петера. Не можна лише *трохи* займатися тим клубом: це ніби монстр, він пожирає стосунки, як ревнивий коханець. Хокей ніколи не буде задоволений, тебе там завжди буде мало, але й у житті поза льодовою ареною тебе теж бракуватиме.

Два роки тому, коли Майю спіткали всі мислимі жахіття, Міра з Петером якийсь час забули слідкувати за Лео. І їхній син знайшов собі нових друзів, із тих найгірших, які ходили в чорних куртках і розбурхали в ньому все найтемніше. Так Міра з Петером мали змогу мигцем побачити, яким могло стати життя Лео, якби вони відпустили на самоплин його виховання, з його демонами та браком контролю над імпульсивністю. Тому вони домовилися, що комусь доведеться більше бути вдома. Пильнувати Лео.

Що ж у цьому не так? Хіба Міра не виконала свої частини, хіба не віддала своїх років, хіба тепер не її черга попрацювати на всю силу? Вона береться писати Петеру з десятків різних смс, але щоразу стирає текст, і врешті пише: «Скоро буду». Міра навіть трохи сподівається, що він передзвонить і крикне на неї, тому що це ж така відверта брехня, але Петер тільки відповідає: «Добре».

Чорт.

У шухляді столу є ліхтарик, але Міра його не дістає. Дощ стукає у вікна, і тільки екран мобільного телефона освітлює її обличчя, поки вона гортає роками збережені фото дітей, вечірок у дні народження, забав у сніжки та катання на ковзанах по замерзлому озері. Вони виглядають як ідеальна сім'я, але Міра замислюється — і далеко не вперше, — чи було так насправді.

Згорнувшись, вона напівдрімає на килимі, але не засинає. Поступово розум звикає до тріскотіння й гуркоту назовні, тіло вже не здригається. Міра не чує, як заходить Петер, він уміє так тихо ходити, так обережно торкатися її. Вона відчуває його подих у себе на шиї, його грубі руки з покрученими пальцями, які ламалися на малих і великих льодових аренах, обвивають її талію. Міра всміхається, але ще міцніше заплющує очі, тому що не хоче розуміти, що вона лиш наснила його.

— Хіба обов'язково лежати на підлозі? — врешті шепоче він їй на вухо.

— Що? — бурмоче вона.

— Люба, хіба обов'язково лежати на підлозі? — повторює він.

Міра не знає, чи обійняти його, чи висварити, тому лиш запитує:

— Як ти сюди потрапив?

— Прийшов.

— ПРИЙШОВ?

— Так. З ліхтариком, через ліс.

— Але ж... любий, для чого?

— Лео в сусідів, з їхніми малими. А мені не хотілося бути самому.

— Який ти дурник, — видихає вона, міцно стискаючи його пальці.

— Я все чув, — каже він, і лопатками вона відчуває його усмішку.

Так вони й лежать, слухають вітер, і Міра вперше за довгий час відчуває, що, можливо, ще не пізно все виправити. Її огортає дрімота. Вона майже забуває про все.

Прокидається від того, що дзвонить телефон. Спочатку вона просто сидить на підлозі, розгублена й розбурхана зі сну, і намагається зрозуміти, що за вікном уже світає. То вона проспала *всю бурю*? Якою ж виснаженою вона мала б бути! Телефон дзвонить і дзвонить, у Міри аж серце обривається, коли на екрані вона бачить ім'я Петера. То його тут не було. Вона хоче розповісти йому стільки всього, але не встигає мовити ні слова. Нікому не доводилося чути, як плач здавлює горло Петерові; коли тебе б'ють у дитинстві, вчишся стримувати ридання — але не перед нею. Не перед дружиною.

— Померла... як померла? — це все, що здатна промовити Міра, вислухавши Петера. Вона не може бути мертвою! Тільки не *вона*!

Після бурі мине кілька днів, і Петер стоятиме в спальні, силкуючись зав'язати краватку ідеальної довжини перед похороном. Міра буде за дверима і таки не зможе зробити той глибокий вдих, щоб порушити тишу. Тієї ночі ліс втратив стільки найкрасивіших своїх дерев, але втрата буде нестерпною ще й тому, що пішла одна із найкращих наших людей.

18. Морок

Менш ніж за годину Фатіма буде лежати в рові біля дороги, а зараз вона прибирає на льодовій арені. Ця жінка середнього віку має набагато молодший вигляд, але почувається значно старшою, коли випростує спину на трибунах. Боляче, але вона це добре приховує. Фатіма вміє зберігати таємниці — як чужі, так і свої. Щодня вона прибирає всю льодову арену, а наступного дня починає ту ж роботу, за тим же суворим графіком. Вона не нарікає, вона вдячна, завжди вдячна, вдячна, вдячна. За цю роботу, за місто, за країну, яка прийняла її з сином багато років тому, коли він був іще малим. Вдячна, вдячна, вдячна за все, що він тут отримав. За те, ким він зміг стати.

— Фатімо!

Це сторож знову гукає, і так увесь вечір — він радить повертатися додому, поки буря не набрала сили й поки ще їздять автобуси в Низину. Але Фатіма не залишає наполовину зробленої роботи, і старому про це добре відомо, просто він не знає іншого способу висловити думку, окрім як ниттям. Якось він усміхнувся їй і сказав, що в хокейному клубі є багато примсного, але найпримсніше — те, що сприймаєш як належне. Гарна думка, бо ж, звісно, прибиральниці чи сторожі по закінченню кар'єри не можуть завісити свої футболки під дахом льодової арени, зате вони залишаються тут довше за інших. Тренери та гравці з'являються і йдуть, цілі команди можуть змінитися за кілька сезонів, а люди на задньому плані приходять на роботу в понеділок, як і завжди. Якщо виконують роботу ідеально, ніхто навіть не помічає, наскільки вони важливі, аж до того дня, коли їх не стане. Та й навіть тоді не завжди, на жаль.

Того дня, коли ховатимуть Фатіму, її згадуватимуть не так за те, якою вона була, як за те, чия вона мама. Мама Амата — того, хто мав стати найкращим. У хокейних містах тільки це й має значення.

Вітер стукає у двері, але сторож не зважає. Треба, щоб добряче віяло, аби він налякався й пішов додому.

— Та йди вже додому, дурна жінко! Прибирання можеш закінчити завтра! — кричить він Фатімі, стоячи біля краю бортика.

— Дехто з нас працює по-справжньому, а не вдає, як ти, старий! — гукає вона з трибуни.

— *Старий?* Слухай, ти ходиш по тонкій кризі!

— Ет, помовч уже!

Окрім сина, Фатіма може підвищити голос лише на одну людину — на сторожа. Такими близькими вони стали: він працював тут цілу вічність, а вона — так довго, що ніхто вже й не пам'ятав, коли це почалося; за ці роки між ними виникла довірлива дружба, в основі якої — мало слів і невибагливий гумор. Не так давно сторож побачив знімок якоїсь статуї на іншому боці країни, під якою був напис: «Тверда від роботи, м'яка від любові». І він подумав про Фатіму.

— Ти там пляму пропустила! — гукає він.

— Ти зі своєю катарактою тільки плями й бачиш! — кричить вона у відповідь.

Сторож задоволено гигає, а небагатьом вдається розсмішити його. Кажуть, що «від дітей і п'яниць можна почути правду», але якщо ви приїхали в хокейне місто й хочете дізнатися, що ж тут насправді відбувається, треба піти на льодову арену й запитати сторожа. Проблема лише в

тому, що він ні чорта вам не розкаже, тому що в хокейних клубах має бути «стеля висока, а стіни широкі», і сторож сприймає цю приповідку всерйоз. Він бачив, як приходили і йшли тренери й керівництво, бачив клуб, коли той був на другому місці в усій країні, і бачив його два роки тому, коли мало не сталося банкрутства. Він добре вмів причиняти двері до комірчини і вмикати точило для ковзанів, щоб не чути, як у коридорах спонсори з політиками укладають тіньові угоди; він не ходив у школу ні на день довше, ніж це було потрібно, але достатньо обізнаний із цифрами, щоб розуміти, що жоден клуб у цій країні не зміг би вижити, якщо дотримуватися всіх правил бухгалтерії, тому всі роблять те, що потрібно, аби проіснувати. Тоді й тримаєш язик за зубами. Сторож пережив у цій льодовій арені здійснення мрій і катастрофи, він бачив, як хлопці ставали чоловіками, чоловіки — зірками, але й бачив, як вони так само швидко гасли. Він бачив, як Петер Андерссон приходив сюди з дому з синцями під очима, але сам ніколи нікому синців не ставив, бачив, як Петер виріс до капітана основної команди, махав йому на прощання, коли він їхав до Канади, щоб стати професіоналом у НХЛ, і зустрічав його, коли він повернувся додому і став спортивним директором. Ще кілька зим тому сторож навіть не подумав би називати інше ім'я, якби його запитали, хто найкращий гравець Бйорнстада всіх часів. Але потім з'явився Алат. Так часто кажуть, що гравець «упав як сніг на голову» або «прийшов нізвідки», але так ніколи не буває — Алат мусив кожнісінький день свого життя боротися, щоб бути кращим за інших, тому що якогось іншого результату недостатньо, якщо ти бідний хлопчисько на льодовій арені багатіїв. Ти мусиш бути найкращим. Сторож добре це знає, бо якщо любиш клуб стільки років, як він, то врешті ніхто нічого не зможе від тебе приховати.

Прийшовши сюди багато років тому з маленьким сином з іншого кінця світу, Фатіма ніколи навіть не бачила льодової арени, але вона швидко зрозуміла, що якою мовою ти б не говорила, слово «хокей» — найважливіше з усіх слів у тутешньому діалекті. Це сторож і Петер потурбувалися, щоб Алат міг позичати ковзани: вони сходилися на думці, що для того, аби він тут освоївся, хокей буде кращим за уроки мови. Коли Алат підріс, сторож платив за власну добродушність, що хлопець додатково тренувався перед світанком і після заходу сонця, тож робочий день старого став щонайменше на чотири години довшим між відкриттям і замиканням льодової арени. Він і Петер пишалися не менше за Фатіму, коли Алат дебютував в основній команді. «Швидкий, як кіт із мішка», — гигакав сторож, а Фатімі всередині все вибухало щоразу, коли її син забивав шайбу. Хлопцям ніколи не зрозуміти, якими бачать їх матері, — та й звідки їм розуміти? Вони ще ні з ким не розділили свого серця.

Так само й не розуміють вони, що матері тяжко переживають їхні невдачі, що розбиті мрії можуть завдати більшого болю тим, хто нас любить, ніж нам самим. Раніше Фатіма любила осінь, бо сторож і Петер навчили її, що в Бйорнстаді рік починається з початком хокейного сезону. Але не цього року. Не для її сина.

Ніхто не може зрозуміти, що з ним сталося, навіть сторож. Він не наважується прямо запитати про це у Фатіми, бо щодня бачить по її очах, що вона просто розбита. Минулої весни Алат був найвідомішою зіркою міста, в команді Бйорнстада він мав виграти всю серію, але травмувався й останні матчі довелося грати без нього; Бйорнстад програв і не піднявся вище. Уже тоді ходили чутки, що Алат насправді не отримав травми, а просто не хотів ризикувати, і що драфт НХЛ, який мав відбутися влітку, для нього важливіший за Бйорнстад. Сторож аж закипає, коли про таке думає. Та ж ніхто, такі *ніхто* не жертвував собою заради Бйорнстада більше за Алата! Це місто й справді може бути найкрасивішим і найогиднішим водночас.

Алат сприйняв чутки особисто, Фатіма — теж, сторож це розумів, хоч вона нічого не казала. І тепер він не знає, як запитати про те, що всіх цікавить: що сталося з Алатом, коли він поїхав на драфт НХЛ влітку? Його не обрали, про це відомо, — але чому? Він повернувся додому, і

пішли чутки, що він знову отримав травму, інші ж казали, що це просто відмовки, — але відмовки через що? Він не з'явився, коли в «Бйорнстад-Хокєй» почалися передсезонні тренування, але й не підписав контракту з іншою командою. Ама́т просто сидить удома у квартирі в Низині. Колись він був найдивовижнішою легендою цього міста, а тепер ось-ось стане його найнезбагненнішою таємницею. І серед усього цього стоїть його мама — та, яка віддала б за сина життя.

Сторож дивиться на порожній лід і зітхає з тяжким серцем чоловіка, в якого немає своїх онуків. Вітер гримас дверима льодової арени, і враз сторож здогадується, що це не вітер. За дверима хтось кричить.

— Я ВЖЕ П'ЯТНАДЦЯТЬ ХВИЛИН СТУКАЮ! — гаркає Фрак, коли двері відчиняються, мало не прибивши його.

— БЕМБІ? ДУРНЮ, ТИ ЩО ТУТ РОБИШ У ТАКУ ПОГОДУ? — роздратовано кричить у відповідь сторож.

Лише він називає Фрака «Бембі», бо пропрацював тут аж так довго, що пам'ятає, як тридцять років тому один жартун вирізав невелику дерев'яну фігурку сторожа, який сидить на льодогенераторі, а над ним висить бульбашка з сердитим текстом, і от цю фігурку поставили позаду різдвяної шопки в церкві, щоб виглядало так, ніби сторож кричить батькам Ісуса та трьом мудрецам: «ГЕТЬ ЗВІДСИ, МЕНІ ТРЕБА ЗАЛИТИ!». Сторож, звісно, миттю дізнався, що за малий так придумав, бо сторожі знають усе, але не пробувався навіть священникові. Стеля висока, а стіни широкі. Тільки-от коли в того жартуна мав відбутися матч, сторож добряче попотів і сумлінно підгострив ковзани жартуна так, щоб той не міг їхати на них прямо; а під час гри, коли він падав, сторож на трибуні горланив: «Бембі!». Тепер того хлопця всі називають «Фрак», але сторож ніколи не дає йому забути про перше прізвисько. Хлопець виріс у товстого власника продуктової крамниці, але для сторожа він завжди залишався пухким юніором.

— ПРАПОРИ! ДОПОМОЖИ МЕНІ ЗНЯТИ ПРАПОРИ! — віддихується Фрак.

— ТИ ПРИЙШОВ СЮДИ В ТАКУ БУРЮ ЧЕРЕЗ... ПРАПОРИ? — огризасться сторож.

Той Фрак, він завжди був чоловіком із дивними пріоритетами, але це вже занадто!

— ВОНИ ДУЖЕ ВЕЛИКІ! ВІТЕР ЇХ ШАРПНЕ І ЗЛАМАЄ ФЛАГШТОКИ!

Аж тоді сторож помічас, що у Фрака закривавлена рука. Тягне його за двері й бурмоче:

— Та що ж таке, навіть лоботомію тобі не зроблять, якщо в когось алергія на пилюку. Що я казав, коли ти купував ті прапори? Га? Я ж казав, що вони завеликі! Я казав, що...

Вони вже зайшли всередину, але Фрак далі кричить, немовби оглух від вітру:

— ТАК, ТАК, ТИ ПРАВИЛЬНО КАЗАВ! АЛЕ ДОПОМОЖИ МЕНІ!

Переживши справжній шок від того, що Фрак одразу визнав свою помилку, сторож навіть забував, що треба бути злим.

— Що ж... ну... тоді... — тільки й бурмоче він, а потім приносить бинт для Фрака і ніж для мотузок.

І двос чоловіків виходять у бурю. Не тому, що задум не ідіотський — це ж справді ідіотизм, — але часом логічним буває лише те, що ідіотське. Треба спустити прапори, щоб завтра їх знову підняти. Може, в інших містах це взагалі неважливо, але не тут. Поки перед льодовою ареною майорять прапори, усі знають, що вона відчинена, а поки арена відчинена — життя триває, і немає важливішого ранку, щоб це продемонструвати, ніж ранок після бурі. Сторож, можливо, і впертий, а Фрак — телепень, але вони обоє все розуміють. Фрак живе для Бйорнстада. На

ковзанах він катався вкрай жалюгідно, ще до того як йому неправильно їх підгострили, але таки пробився в основну команду, де Петер був зіркою, а єдиний талант Фрака полягав у тому, що він тихцем щипав і провокував супротивників, щоб ті почали бійку, і тоді їх виганяли. Коли взимку при двадцяти градусах морозу до Бйорнстада приїхала команда суперників із півдня, Фрак переконав сторожа вимкнути опалення в їхній роздягальні, зумів заховати їхнє спорядження в комірчині й понищити їхні ключки; і що гіршими були його підступні хитрощі як на льоду, так і поза ним, то краще. Якщо запитати Фрака, у відповідь він скаже: «Думаєте, я не хотів би бути зіркою команди і забивати всі голи? Ще й як! Але якщо не можеш робити те, що хочеш, треба долучатися з тим, що вмієш. У нас малий клуб у малому місті, і якщо будемо грати за правилами великих міст, у нас немає шансів!». А тоді посміхнеться: «Обман? Це можна назвати обманом, якщо тебе викрили! То ви хочете перемогти чи ні?». З цього й почалася дружба між Фраком і сторожем — така ж довга, як і дисфункціональна. Тому що сторож не терпів обману, як і всі інші в Бйорнстаді, але перемагати вони любили дужче.

Коли хокейна кар'єра Фрака завершилася, він став частиною «невидимої владної еліти» цього міста — так їх назвала місцева газета. Зрозуміло, він не такий уже й невидимий та й, на жаль, не такий уже й нечутний: Фрака виганяли з усіх мисливських команд, бо він вічно мусив сполохати звіра. Попри відсутність офіційних доручень, він мало не щодня приходив на льодову арену — здебільшого щоб сваритися через розклад, бо Фрак завжди хоче, щоб сторож змінив графік на користь якогось із гравців хлопчачої команди, хто має багатого тата, якого Фрак хоче переконати стати спонсором клубу. Тоді сторож часто вириває у Фрака ручку, коли той неправильно підраховує години, і зітхає: «Нема чого дивуватися, що з тебе вийшов бізнесмен, хоч навіть рахувати не вмієш: ти ж навіть не вмів кататися на ковзанах і все одно грав у хокей...».

Але врешті вони йдуть на компроміс, бо хочуть одного — добра для клубу. Завжди. Фрак весь час обіцяє сторожу, що скоро збудують «Бйорнстад Бізнес Парк», а разом з тим у планах — новий суперсучасний тренувальний комплекс при льодовій арені, і тоді в розкладі стане годин для всіх. Він у все мусить залізти, той телепень, на краще це чи на гірше. Петер Андерссон офіційно влаштував усе так, щоб два роки тому Рамона отримала місце в правлінні клубу, але ідею подав йому саме Фрак, і за це сторож перейнявся до нього повагою. Як і Рамона — хоч вона ніколи в цьому не зізнається. Якось після одинадцятого чи, може, навіть дванадцятого пива в «Хутрі», вона звирилася сторожеві: «Люди думають, що Фрак любить КОМАНДУ. Бляха, та ж ні! Він любить КЛУБ. Кожен може любити команду, це егоїстична любов, вона багато хоче, легко ображається, і її легко покинути... А от любити клуб, увесь клуб, починаючи з дитячої команди і закінчуючи основною, любити навіть цвяхи в стінах, які тримають купи льодову арену, і людей... така любов не для егоїстів».

— ДЛЯ ТЕБЕ Ж КРАЩЕ, БЕМБІ, ЩОБ ЦЕ СПРАВДІ БУЛО ВАЖЛИВО! — сторож перекикує вітер, коли всі прапори вже спущені; тепер і в нього закривавлені руки.

— Я КЛЯНУСЯ! — кричить у відповідь Фрак.

Аж такої певності, яка звучить у словах, він не має, але, як виявиться, Фрак справді не помилився, просто зовсім не так, як собі думав.

Жоден флагшток не зламається під час бурі. Завтра Фрак разом зі сторожем піднімуть на них прапори. Хоч і не знають ще, що доведеться залишити ті прапори приспущеними.

19. Крик

Кажуть, що погані новини поширюються швидше, ніж добрі, і що про смерть у місті дізнаються раніше, ніж про народження, але якщо запитати Рамону з «Хутра», вона лише буркне: «Дурниці. Так тільки здається, бо тепер у місті помирає більше людей, ніж народжується, і похорони бувають частіше, ніж хрестини». Вона знає що каже: «Хутро» в цих краях не лише джерело новин, а ще й центр перепису населення — кожна зміну на краще чи на гірше мають відсвяткувати або оплакати за її барною стійкою. Більшість людей святкують удвічі гучніше, ніж горюють, — щоб була рівновага, і, мабуть, саме тому за останні роки хокей полюбили сильніше. Бо вони знову місто-переможець, вони більше живуть, ніж помирають.

Якщо вважаєте, що це звучить перебільшено, і прямо запитаете Рамону, чи справді хокей такий важливий, вона, ймовірно, відповість: «Та ні. Але, до дідька, що ж тоді в житті *важливе*?». Так, вона нечасто виголошує промови на похоронах, це правда, але й дурного не скаже.

Люблять розповідати одну історію про Рамону і туриста з великого міста, який одного літа проїжджав Бйорнстад і зупинився біля пабу «Хутро». Помітивши крізь вікно телевизор, він зайшов і гукнув: «Можна тут подивитися футбол?». По телевизору саме показували затертий відеозапис якогось старого хокейного матчу, а група дядьків коментували, як зараз має повернути гра, — вочевидь, дивлячись її не вперше. Рамона стояла за барною стійкою, вона зиркнула на туриста й пробурмотіла: «Футбол? Який футбол?». Чоловік із подиву й несподіванки аж вигукнув: «Ви що... Як це — який? Це ж ЧЕМПІОНАТ СВІТУ, ФІНАЛ!». Рамона знизала плечима: «Для цього міста існує тільки хокей. Що будете замовляти? Тут вам не якийсь громадський транспорт, нічого стояти стовпом і робити із себе дурня».

Це просто історія, яка, може, й вигадана, а втім, це не означає, що вона неправдива. Цей паб у той чи інший спосіб розповідає про місто та його мешканців, про їхнє місце у світі та їхні погляди на цей світ. Від пабу «Хутро» однакова відстань і до фабрики, і до льодової арени, а більшість його завсідників проживають життя між цими трьома місцями. Історії про те, що «Хутро» давніше за саме місто і що навколо пабу почали зводити інші будинки, як то будують село навколо колодязя, — вигадки настільки давні, що вже й здаються правдою. Два роки тому вся будівля майже згоріла, а тепер, після ремонту, часто жартують, що від пожежі тут стало краще пахнути.

Усередині всі стіни завішані фотографіями хокеїстів. Хтось із них, наприклад Бенї та Відар, за деякі сезони провели, мабуть, більше часу в «Хутрі», ніж на льодовій арені, і це багато про що свідчить. Інші, як-от Алат, ніколи сюди не ступали, і це свідчить навіть про дещо більше. У серці Рамони завжди було місце для тих, хто досягнув у житті успіху, але місце, залишене для тих, у кого все полетіло під три чорти, завжди буде значно більшим.

Паб «Хутро» розмістився в підвальному приміщенні, звідки крізь малі вікна погляд сягає лише неба. Але якщо, прочинивши двері, стати на сходах, де Рамона курить у найпаскуднішу погоду, коли на вулиці навіть не закриєшся від вітру, щоб черкнути запальничкою, то звідти видно аж до флагштоків перед льодовою ареною. Вона нізащо не зізналася б у цьому перед Фраком, але вони їй почали подобатися, і щоразу йдучи під ними на засідання ради правління, вона сповільнює крок — у радісному передчутті, що зараз матиме можливість знову погризтися з тими дядьками в конференц-залі.

Зараз хтось знімає прапори, а ця буря навіть Рамоні не дає припалити сигарету надворі, тож сьогодні ввечері вона курить усередині. Двері зірвалися б із петель, якби вона їх відчинила. Тому Рамона не бачить, як незабаром з льодової арени виходить Фатіма й зупиняється на

автобусній зупинці на головній дорозі, але, прочекавши марно, одна рушає до Низини. Не бачить Рамона й чотирнадцятирічного хлопця, Маттео, який увесь вечір сам-один блукає містом. Вона не чує, як він стукає у двері й гукає, бо напевно відчинила б йому, якби почула. Рамона впускала сюди всяких ідіотів, навіть туристів, які люблять футбол, тож у неї точно знайшлося б місце для замерзлого й переляканого чотирнадцятирічного хлопця. Але вона його не бачила. Зате Маттео запам'ятає той момент зовсім не так, у його свідомості залишиться одне-єдине пояснення.

«Для цього міста існує тільки хокей».

Наостанок Фатіма прибирає верхній поверх льодової арени, колись там розміщувалися кабінети клубу та зала засідань правління, але тепер вони тісняться в менших кімнатах у глибині. Більшу частину приміщень займає новий дошкільний заклад. Тут деякі діти стають на ковзани ще до того, як починають ходити, і цим усе сказано про стосунок цього міста до хокею — завдяки спорту життя завжди йде далі. І це навіть лякає.

Останнім часом Фатіма стала уникати людей у продуктовій крамниці: усім цікаво розпитати, що сталося з її сином, а вона не знає, що відповісти. Ще весною все нагадувало здійснення мрій: Абат переміг, його всі любили, — а тоді він травмувався й усіх розчарував. Потім Абат поїхав до Північної Америки, щоб пройти драфт до НХЛ, Фатіма ледве розуміла, що ж це таке. Син сидів за кухонним столом і пояснював, ніби це вона — дитина, а він дорослий: «Мамо, НХЛ — найкраща ліга, в якій грають профі, це в Північній Америці. Щоліта ліга проводить драфт, тоді команди по черзі обирають двісті молодих гравців, які мають шанс стати там профі. І я можу там бути. Як Петер!». Абат обіцяв мамі, що після першого професійного контракту купить їй великий будинок на Височині й «мерседес». Фатіма пирхнула: «І навіть мені це? Якщо хочеш щось подарувати, купи краще нову посудомийну машину і дай трохи побути у спокої».

Ще навесні мрії Абата були такими великими, що ледве вміщалися в тісній квартирі. Тепер від них залишилася тільки поламана посудомийна машина. Абат замкнувся у себе в кімнаті й місяцями майже не виходив. І що з неї за мама, якщо вона навіть не може відповісти людям на запитання, що не так? Сторож пояснив Фатімі, що в хокеї ніколи не кажуть, яку саме травму отримав гравець, тому що тоді суперники можуть скористатися цим, щоб травмувати його ще гірше. Кажуть просто: «травма нижньої частини тіла» або «травма верхньої частини». Але Фатіма навіть не знає, яка з них була в Абата. І що йому зламалося — кістки чи серце.

Фатіма вимикає світло й виходить на трибуни, дивиться на центральне коло, стримуючи плач. Прийдуть нові гравці, їх будуть нагороджувати і знищувати ще довго після Абата, льоду байдуже. Інші так легко вірять, що все, що потрібно знати про молодіжний спорт, можна зрозуміти з усмішки хлопця-підлітка, якому щойно вдалося стати профі в хокеї; Фатіма кожного року бачить, як сотні батьків віддають тисячі годин цій льодовій арені, сподіваючись саме на це. Вони знервовані, коли їдуть до арени, і виснажені, коли повертаються додому, вони стікають потом в автомобілях і мерзнуть на тренуваннях, віддають одну половину заробітків на членські внески, а іншу — на спорядження, але все одно змушені продавати квитки і безкоштовно працювати в кіоску на арені, щойно про це попросить клуб. Від них вимагають завжди мати купу часу, ніколи не скаржитись, витирати леза ковзанів і витирати сльози, а найбільше — сушити прання. Господи, скільки того прання. Як чогось цілком беззаперечного від них очікують самопожертви в погоні за мрією дітей, але якщо хочете зрозуміти щось про молодіжний спорт — справді зрозуміти, — тоді недостатньо знати імена дітей, які досягли вершин. Вам також треба знати про тих, кому майже вдалося.

Фатіма блукає поглядом по льоду, від бортика до бортика, силкуючись згадати, як швидко Абат пробігав між ними. «Як кіт із мішка, — якось сказав сторож. — Одного дня цей хлопець досягне вершин». Що означало — стане профі, Фатіма це вже знала. «Досягнути вершин» — це завиграшки заробляти гроші. Тому ніхто не ставився до цього як до гри, бо не лише Абат мав щось заробити — заробили б усі. «Мамо, у хокеї нічого немає задарма, треба віддати все!» — сказав Абат, коли був маленьким, і так мав рацію. Він грав у вживаному спорядженні весь час,

поки ріс, вони завжди залежали від благодійності інших людей, як-от Петра Андерссона. «Це не благодійність, а інвестиція», — казав Петер, він хотів бути доброзичливим, але коли Ама́т став найкращим, Фаті́ма зрозуміла, що це означало: тепер усі очікували на дивіденди.

Фаті́ма змахує сльози, із заплученими очима глибоко вдихає і спускається до виходу. Зустрічає дорогою сторожа, він на мить вагається, але, зиркнувши на бурю, обережно радить:

— Слухай, тут є Фрак, я можу попросити його, щоб він тебе підвіз...

— Від того чоловіка мені нічого не треба, я їду на автобус, — відповідає Фаті́ма.

У її голосі немає ненависті, але тон дуже близький до того, щоб вона там з'явилася. Сторож робить спробу переконати Фаті́му, але марно. Тож він, зітхнувши, відпускає її.

Фрак стоїть надворі, волосся розкуйовджене, манжета сорочки закривавлена. Вони мало не наштотхнулися одне на одного, але Фрак відскочив з дороги, і Фаті́ма минула його, поки він не встиг розтулити рота. Вона знає, що Фрак хоче запитати, як почувається Ама́т, про це запитусь кожна людина в місті, але нікого не хвилює, як насправді почувається її син. Їм байдуже на його щастя. Вони тільки хочуть знати, чи зможе він грати, чи зможе перемогти, чи можна буде показати його у своїх брошурах. Але навіть мама вже не знає, що́ він ще може.

Пригнувшись від вітру, Фаті́ма йде до зупинки: один крок уперед, пів кроку назад. Чекає автобуса, який ніяк не приїде. Через бурю навколо пустка. Усе-таки вона могла б повернутися до льодової арени і попросити Фрака підвезти її, але для Фаті́ми краще вмерти, ніж просити того чоловіка про допомогу. Тому вона вирушає в довгу дорогу додому в Низину, сама. Вітер шарпає за волосся, поки вона силкується ступити кілька кроків уперед. Ноги в неї болять постійно, а от біль у спині почався так раптово, несподівано й так сильно, що нею захитало.

Дерева схиляються над дорогою, небо зникає, і Фаті́ма пригадує, як боялася цієї природи, коли вони з Ама́том опинилися тут стільки років тому. Вітер і холод, і лід, і безкрайній ліс — усе це немовби вичікувало нагоди вбити людину, а через люті морози Фаті́ма навіть думала, що не переживе першу зиму. Тепер вона не знає нічого прекраснішого. Коли вона споглядає природу, їй часом аж паморочиться в голові — сніг такий білий, що очі не можуть дивитися на нього більше кількох секунд, лід такий блискучий, що коли стоїш на озері неподалік льодової арени, краєвид тягнеться цілу вічність, аж поки не зливається з небом. Тоді від позбавленої контурів землі може піти обертом голова; тиша в лісі може бути така, що закладає вуха, ніби дерева висмоктують зі світу всі звуки. Раніше тут були люди, які їй подобалися, і природа, від якої вона хотіла захистити свою дитину, а тепер усе навпаки.

Фаті́ма зупиняється на узбіччі. У глибині душі вона знає, що не треба цього робити, що тут найнебезпечніше, треба дістатися додому, поки буря не розгулялася ще гірше. Але ноги вже не можуть рухатися далі, їй судомить спину, стискає легені. Вона на півдорозі між льодовою ареною і Низиною, тут найгірше опинитися одній, ця ділянка дороги — це тільки асфальт і самотність. Фаті́ма стоїть, спершись руками на коліна, і віддишується. Думас про хокей. Це й не дивно: коли боїшся, згадуєш найщасливіші моменти, а для неї найбільшим щастям є її син. Синам цього ніколи не зрозуміти.

Ама́т дуже схожий на свого тата: у нього його голос, його рішучий погляд. Для Фаті́ми це водночас і рай, і прокляття: кожна мить гордості невіддільна від німого удару горя. Тато Амата помер ще до їхнього переїзду, він так і не побачив, як його син досяг успіхів у спорті, про існування якого той навіть не здогадувався; хлопчик народився в містечку біля пустелі, а дім знайшов серед льоду.

Це все її провина, думас Фаті́ма. Вона навчила сина бути вдячним за все. Це місто зламало Амата, але вона навчила сина, щоб дозволив таке з собою зробити. «Ми маємо бути вдячні», — повторювала вона, поки ці слова не стали невидимим татуюванням під його повіками. Ама́т

була найкращим, і вона була щаслива, тому що нарешті до нього почали ставитися так, ніби він тут удома. Ніби це його клуб, його місто, його країна. Не знала Фатіма лише одного — важчими за упередження Бйорнстада бувають лише його очікування. Ама́т — ще хлопчик, він тільки вісімнадцятий рік живе на цьому світі, але хокей звалив на нього такий тягар, якого не витримав би жоден дорослий чоловік.

Ще кілька років тому він здавався замалим і заслабким для хокею, і друге, звісно, було найгіршим, бо тут не можна бути слабким. Петер утішав Фатіму, вона чула розповіді, як він стояв у роздягальні перед найбільшим їхнім матчем і кричав, що великі міста, може, й мають гроші, але «хокей належить нам!», тому й дослухалася до його слів. Петер казав, що те, що інші сприймають за слабкість Амата, насправді є його силою: на ковзанах він летів так м'яко, наче взагалі не докладав зусиль, тому й катався швидше за інших. Фатіма подумала собі, що, може, й так, але ще, можливо, тому, що він просто намагається втекти від тих хлопців, які вдвічі більші за нього і збираються прибити його. Який жорстокий спорт, до цього вона так і не звикла — ні до малих ведмедів на льоду, ані до великих за його межами, бо саме такий вигляд мали батьки тих хлопчиків, коли нависали над бортиками й кричали під час матчів: зовні важкі й повільні, але блискавично швидкі й жорстокі, щойно потрапиш їм на очі. Вона дізналася, що хокей у цих краях — привілей знатних (вони хотіли, щоб так було), і лише той, хто народився в правильній сім'ї, має доступ до хокею. Тому вони вигадали стільки традицій і паролів, цілу мову з власними поняттями й термінами, щоб іще в дитячій команді відрізнити тих хлопців, які були тут своїми, і тих, хто до них не належав. Якось Фатіма почула, як один чоловік пожартував: «У спорті забагато спорту!» — і вона знала, що він мав на увазі. Вони не хотіли, щоб спорт залишався чистим, не настільки; їх цікавить домовлена гра, в якій можна купити місце собі та своїм дітям.

Це сказав Фрак, який рідко звертався до Фатіми за час її роботи на льодовій арені, аж поки Ама́т не почав грати в основній команді. Тільки тоді Фрак раптом захотів дати Фатімі пораду щодо «майбутнього», розповісти, що було б добре «задля хлопця», поговорити про НХЛ, агентів і контракти. Може, Фатіма й не зрозуміла тих великих слів, але вона усвідомила, що Фрак переконаний, ніби Бйорнстад має право власності на її хлопчика. Фрак надрукував брошуру, в якій була фотографія Амата зі словами, що спонсорувати «Бйорнстад» — не лише легко, але й правильно; тепер їм раптом стало вигідно, що Ама́т із Низини. Фрак хотів сфотографувати ще й Фатіму — як вона з Аматом збирає на трибунах пляшки (він чув, що вони так часто робили, щоб назбирати грошей на оренду житла), — але сторож гаркнув на нього, аж у всій льодовій арені забряжчали вікна. Фатіма ж нічого не говорила, вона намагалася бути вдячною, хоча ставало все важче.

Фатіма розплющує очі. Вона сидить навпочіпки на середині дороги між льодовою ареною і Низиною. Повільно втиснувши п'яти в землю, встає і рушає далі, але ледве знаходить сили. Вітер налітає ззаду, ніби штовхає її в поперек, вона силкується встати, але не може і, спіткнувшись, падає просто в рів. Лежить на землі, у вухах гуде вітер. Вона ніби розчиняється.

Навесні Фрак дав інтерв'ю місцевій газеті, Фатіма прочитала все, що було сказано про Амата, — що він ніби герой із «казки про Попелюшку» і показав, що «кожен у Бйорнстаді може грати в хокей». Та ні, подумала собі Фатіма, це нагадує казку про Попелюшку саме тому, що в житті так не буває. А ще Фрак хвалився, що «робить ставку на дівчачу команду», хоч Фатімі було добре відомо, що кожного тижня на льодовій арені він щосили переконував сторожа давати їм найгірші години в розкладі, щоб хлопчики багатих батьків отримували найкращий час для тренувань. Дівчата в клубі їм не потрібні, як і не потрібно ще більше дітей із Низини, бо ті були лише конкурентами за час у графіку тренувань. Хокей належить їм — саме так, як

сказав Петер.

Фатіма відпливає думками в перші прожиті тут роки: тоді вона нічого не знала про ведмедів, але їхні знімки були по всій льодовій арені, тож вона позичила в бібліотеці одну книжку й читала її з надією, що краще зрозуміє це місто, коли зрозуміє тварину. Так і сталося. Серед іншого, вона дізналася, що до сорока відсотків усіх ведмежат гинуть упродовж першого року життя, а найпоширеніша причина їхньої смерті — їх убиває дорослий ведмідь, який не є їхнім татом. Тоді ж Фатіма зрозуміла, що одного дня їй теж доведеться стати ведмедицею — тоді, коли хтось загрожуватиме її дитині. Вона боролася за синове право бути безтурботною дитиною, наївною й безжурною, як усі інші діти. Щоб у нього були гра і забави. Зізнатися чесно? Навіть Фатіма не думала, що Аамат стане таким вправним, що він «досягне вершин», їй просто подобалося, що на льоду він міг не думати. Там йому не боліло, він почувався вільним, і цього було достатньо. Але поступово, поки він виростав, хокей наче й справді ставав справедливим. Багаті діти змалку мали перевагу, але коли Аамат став підлітком, нікого вже не цікавили його батьки — важливим був лише його талант. Поки команда перемагала, усі його любили. Він швидко до цього звик. Фатіма, мабуть, теж. І тепер їй соромно, вона боїться, що, можливо, кинула виклик Богу і Всесвіту, коли прийняла все як належне, бо все, що нам дають, так само швидко можуть забрати. Вона перша помітила навесні, що щось не так, Аамат ще продовжував забивати в кожному матчі, але вже не був таким м'яким. Він напружився, тому що грав, зваливши собі на плечі цілий світ, аж йому пригиналося тіло.

Незадовго після цього один чоловік із Низини розповів Фатімі, що сусідів збурили ті «чутки» і що всі вони на боці Аамата. «Які чутки?» — здивувалася Фатіма й довідалася, що люди пишуть в інтернеті, ніби Аамат, на їхню думку, симулював травму. Що його цікавив лише драфт НХЛ і що він тепер не «відданий». Відданий? Кому? Можна подумати, ніби їм належить його тіло.

Стільки чоловіків на льодовій арені й у крамниці хотіли дати Фатімі поради, що врешті вона нікого не стала слухати, навіть Петера. Аамат поїхав до Північної Америки, втратив усе і повернувся додому ні з чим.

Фатіма й гадки не має, як довго пролежала на землі, але коли вона востаннє збирається з силами й підводиться, то відчувається так ослаблено, аж шкіра болить від вітру. На якусь мить вона встигає пошкодувати про свою гордість, після чекання на автобус їй варто було повернутися до льодової арені й попросити Фрака підвезти її; сама тільки думка про це свідчить, що їй дуже страшно.

У вухах свистить буря, і Фатіма заледве чує Ааматовий крик: «Мамо!». Сини, їм ніколи не зрозуміти, що це найбільше на світі слово. «Мамо! Мамо! МАМО!» Мине немало часу, перш ніж вона побачить, що це він біжить дорогою. Аамат сам на себе не схожий. Завжди був худим, а тепер розплився, та ще й неголений і смердить алкоголем. Але руки його міцні, як у справжнього чоловіка, коли він піднімає маму, щоб поставити її на ноги.

— Що ти тут робиш? — стривожено запитує вона.

— Це ТИ що тут робиш, мамо? Чому ти повертаєшся ПІШКИ? — Аамат перекикує вітер.

Сторож льодової арені — найкраще, що має цей хокейний клуб, він не такий дурний, щоб просто відпустити Фатіму. Щойно вона пішла, сторож зателефонував автобусному диспетчеру й попросив з'єднати з водієм автобуса, щоб переконатися, що Фатіма поїхала. Коли ж йому сказали, що поїздку скасовано через бурю, сторож одразу зателефонував Аамату. Старий сам збирався вийти на пошуки, але Аамат таки переконав його залишитися, щоб не довелося шукати їх обох. Розмова вдалася напруженою, сторож щодня бачив Аамата, поки той виростав, але тепер хлопець не приходив до льодової арені ще відтоді, як навесні травмував ногу і пропустив кінець сезону. Влітку після повернення з драфту НХЛ він навіть не вибирався з Низини, майже

не виходив із квартири. Це вперше після травми Амат узагалі біжить.

Зате як же він біжить. Як кіт із мішка.

З Низини, всю дорогу, крізь бурю, аж поки не бачить мами. Стягнувши з себе куртку, Амат загортає в неї маму. І вони рушають додому, пригнувшись проти сил природи, обхопивши одне одного руками.

— Ти голодний? Давай купимо того хліба, що тобі смакує? — гукає Фатіма, перекрикуючи вітер.

— Мамо, крамниця зачинена! Краще нічого не говори, нам треба дійти додому! — кричить він у відповідь.

— Не треба було бігти сюди, ти мусиш зважати на свою ногу! — кричить вона.

— Перестань турбуватися про мене! — просить Амат.

Він, звісно, може безкінечно про це просити, але вона його мама. Спробуй-но її зупинити.

Коли два роки тому «Хутро» відновили після пожежі, Рамона навіть не переймалася, щоб поставити вивіску. Кому потрібно, всі й так знають, де «Хутро», і всі знають, хто така Рамона.

Її складно назвати «присмною», а паб складно назвати «затишним», бо він не з тих закладів, які ставлять перед собою таке завдання. Рамона вас висварить, якщо задовго думаєте над замовленням, тут, бляха, й так нема з чого вибирати, а потім висварить іще дужче, якщо рознервуєте її. Ви не відчуєте, що вам тут раді, зате відчуєте зв'язок, тому що на всіх стінах висять зелені шарфи як свідчення того, що в цьому місті ми тримаємося разом. За барною стійкою лежить конверт, на якому написано «Фонд», і той, хто має якийсь залишок наприкінці місяця, кладе пару купюр, щоб Рамона могла віддати їх комусь, хто мусив затягнути пояс. Про цю стару з бару пускають багато чуток, але найгірше, що про неї побріхували, — ніби Рамона нещодавно втратила глузд. Бо глузду вона не мала вже принаймні років тридцять. А от серце, навпаки, б'ється там, де й завжди.

Рамона з Гольгером разом тримали «Хутро», вони все робили разом, разом бували на кожному хокейному матчі. «Смертельно небезпечний у лісі й ні на що не здатен поза ним», — часто буркала Рамона на Гольгера, коли той ставив не туди пивні келихи, а він усміхався і казав: «Люблю тебе», — бо ніщо не злило її більше за ці слова, коли вона вже й так була сердита. Він і справді любив її, тією любов'ю, на яку був здатен безмежно добрий чоловік, — тихо, але й безумно. Він вимагав від неї лише одного — щоб перестала курити. «Ти мусиш прожити довше за мене, бо я не витримаю жити без тебе», — говорив він, і вона лагідно плескала його по щоці й шепотіла: «Замовкни!».

Один із завсідників «Хутра» любив розповідати давній жарт про чоловіка, який сидів на переповненій трибуні під час хокейного матчу, а поруч було вільне місце, і коли сусід з іншого боку запитав, чому те місце пустує, чоловік сумно відповів: «Це місце моєї дружини, вона нещодавно померла». Сусід здавлено мовив: «Ох, співчуваю. І ніхто з ваших родичів чи друзів не захотів піти з вами на матч?». Чоловік відповів: «Та ні, вони ж усі на похороні». Жарт, зрозуміло, був у тому, що Гольгер стане тим чоловіком у день Рамониного похорону. Після його смерті той жарт ніхто вже не згадував. Стільки років уже минуло. Курила вона, а на рак захворів він. Рамона ніколи не каже, що Гольгер помер, вона говорить, що він від неї пішов, і певним чином це свідчить про те, що в місті, де купа переможених, її програш — найбільший. Вона, звісно ж, не пробачила старому паскуднику, що він посмів піти першим. «Хлопи лягають собі спати, а жінки працюють далі», — часто бурчить вона, якщо хтось про це згадує, після чого до розмови вже не повертаються.

Вона й далі багато курить, ще більше п'є, а єдине, від чого відмовилася, — перестала ходити на хокей, бо її легені цього не витримували. Без Гольгера вони зів'яли. Рамона довго-довго не могла навіть піти до продуктової крамниці — без відчуття, як пульсує Гольгєрова рука в її долоні, без його балаканини, і тому хлопці в чорних куртках, для яких «Хутро» було другим домом, купували для неї все необхідне, підтримуючи її, аби вона могла далі тримати купи їх усіх. Вони ж написали в газету текст до Гольгєрового некролога, коли Рамона заливала слізьми папір. «Гольгерє, бляха, і як тепер гравці знатимуть, коли їм забивати, якщо ти не прийдеш, щоб їм про це крикнути?» — ось що вони написали. Рамона тихо посміялася і налила ще пива. Той некролог висів на стіні в пабі, поміж футболками з матчів і шарфів Гольгєрового улюбленого, ненависного, бездарного, прекрасного клубу «Бйорнстад-Хокєй», коли вогонь спопелив будівлю. Він мало не спопелив і Рамону — часом, мабуть, вона воліла б, щоб так і сталося. За життя

людина може поховати стільки дорогих серцю людей і однаково прокидатися наступного ранку, тільки-от щось усередині з кожним разом усе важчає й важчає. Часом бували світанки, коли Рамона прокидалася і не вірила, що знайде сили встати ще раз.

І от одного дня на початку літа вона ні з того ні з сього підняла ціни на пиво. Зрозуміло, що серед завсідників пабу, де не буває чужих, зчинився страшний шум, бо востаннє Рамона піднімала ціни п'ятнадцять років тому. Ця стара, вона тільки те й робить, що піднімає ціни.

Не нарікали на неї лише хлопці в чорних куртках. А все тому, що Теему, найбільший безумець із цієї банди великих безумців, давно вже не мав такого задоволеного вигляду.

— Чого вишкірився? — огризнулася до нього Рамона.

Теему зізнався:

— Якщо ти піднімаєш ціни, значить, думаєш про майбутнє.

Таким, як він і вона, майбутнє необхідне, бо без нього вони підуть на дно. Тієї ночі, коли згоріло «Хутро», в автомобільній аварії вони втратили Відара, молодшого брата Теему. Дитиною Відар часто робив домашнє завдання в «Хутрі» за барною стійкою, до цього його примушував старший брат, який ніколи в житті не робив домашнього завдання, бо його не примушували. Їхні тата давно позникали, мама сиділа вдома накачана таблетками, Теему з Відаром бачили стільки насильства і знущань ще до того, як пішли до школи, що найспокійнішим притулком для них став бар. У «Хутрі» вони почувалися в безпеці, знайшли собі друзів, Теему створив там товариство чорних курток, яке завжди мало захищати його молодшого брата. Рамона не мала своїх дітей, але ті хлопці були їй як рідні, і коли Відар загинув, Рамона й Теему жили як ті старі дерева, які вирвали з корінням. Вони не бачили жодного сенсу в завтрашньому дні. Окрім хокею. Завдяки хокею життя продовжувалось, матч за матчем, після кожного з яких у «Хутрі» вони гучно сварилися про те, хто з гравців мав би забити. Ніхто в місті не вмів так сваритися, як Рамона з Теему, тому що більшість людей не здатні на настільки сильну любов, яка потрібна для подібних сварок. Рамона з Теему рідко обмінювалися словами, у цьому не було потреби; стара на барі підняла ціну на пиво, а хуліган мало не заплакав, і цього було достатньо. Вони одне одного варті.

Коли буря налітає на Бйорнстад і темрява огортає будинки, Рамона думає про нього. Про своїх хлопців. І про Гольгера — звісно, вона завжди думає про нього, коли на зміну вечору приходить ніч. Гольгер, той лінивий паскудник, любив вкладатися спати. Коли вітер починає трясти вікнами і зникає світло, вона ставить пивний келих на місце під барною стійкою і намаує в темряві ліхтарик. Піднімається сходами вслід за тонким мерехтливим променем до спальні, повільно переставляючи старі ноги, мінає вимпели, шарфи й сотні фотографій, що їх після пожежі зібрали для неї всім містом. Мовчазні вітання від прожитого життя в хокейному клубі й усього, що було з ним пов'язане.

Рамона була одним із перших спонсорів. Останні кілька років вона мала місце в правлінні клубу. Як же вона там гиркалася з чоловіками і як це було весело. За багато років «Бйорнстад-Хокей» тепер у значно кращому становищі, а в «Геда» справи геть кепські, і мало що може так веселити — ну, хіба що, на думку Рамони, коли ходять голими. Вона лягає спати, тримаючи в обіймах фотографію Гольгера. Буря ще трясє будинком, а потім Рамона провалюється в сон.

Трохи далі в лісі та ж буря струснула малим автомобілем, який прямував до лікарні в Геді. Вагітна жінка в авто кричала чоловікові: «Уже час, уже, починається!» — тож вони вирушили. У лісі на їхню машину впало дерево, але їх урятували акушерка і божевільна вісімнадцятирічна дівчина, яку звати Ана. Батьки назвуть дитину іменем хлопця, якого любили й Ана, й Рамона. Відаром. Кінець життя невідворотний, як і його початок, перший і останній вдих неможливо зупинити, як і неможливо спинити вітер.

Рамона не перевдягається в нічну сорочку, вона засинає одягнутою, щоб нікому не довелося виносити її в безсоромній наготі. Одночасно з народженням у лісі малого Відара, вона помирає в «Хутрі». Нічого дивного, просто настав час.

Під час похорону на її могилу покладуть стільки зелених шарфів, що не буде видно напису на камені. Та це неважливо, бо всі знають, хто вона. Наші історії — це все, що об'єднує нас у цих лісах, а її історію ми ніколи не перестанемо розповідати.

22. Втрати

У смерті найнестерпніше те, що світ просто існує собі далі. Час нічим не переймається. На ранок після бурі сходить сонце й немовби насміхається над нами, над знищеним лісом і зруйнованим містом. Точніше, над двома містами. Рамона, якби ще була з нами, завважила би, що завжди є двоє: «Один перемагає, а другий — це той інший паскудник». Є два міста і два клуби, і завжди два хокеїсти: один займає місце в команді, а другий — сідає за барну стійку в «Хутрі». «Усього по двоє, щось ми бачимо, а щось заховане від очей, є лицювий бік і виворотний», — часто бурчала вона, але треба все-таки визнати, що в ті дні вона випивала добрячий сніданок, тож на заключний акорд її часом заносило й вона виговорювала такі паскудства, що соромно стало б і безпритульному псові. Зате тоді, коли Рамона тримала фокус, вона могла перехилитися через барну стійку, легенько поплескати когось по щоці й мовити: «Тут усе й усі пов'язані, подобається це нам чи ні». Так і було — от тільки ті невидимі нитки й гачки, протягнуті між усіма, обірвалися враз, коли вона померла.

«Вип'ємо за вірних жінок і надійних чоловіків, де б вони не були, а вам, телепням, уже час додому!» — вигукувала вона, видзенькуючи останнє замовлення. Невеликий алкогольний оазис у часі поміж сутінками й світанком згортався, секундна стрілка продовжувала рух, із кишень неохоче діставалися мобільні, щоб прочитати сердиті повідомлення. Крізь темряву поверталися лицювим боком протилежності, а переможці поверталися до реальності, тверді у своїй певності, що завтра знову сюди прийдуть. Але ось одного ранку Рамони не стало, і це просто незбагненно, що того дня таки зійшло сонце. Що воно знайшло сили. Що наважилося.

Наступного дня після бурі всі телефонують одне одному, щоб розповісти, що сталося, і всі однаково шоковані новиною — ті, хто відповідає на дзвінок чи отримує повідомлення, — але найнесподіваніший дзвінок, мабуть, найперший.

Рамону знайшов Теему — бо він найшвидше починав сумувати за нею. Ми скажемо, що це сталося рано-вранці після бурі, але насправді це досі триває. Коли насувалася буря, Теему був за пів дня їзди звідси, він саме займався тими перепродажами, які Рамона забороняла провертати у Бйорнстаді. Вона знала, чим він промишляє, знала, що краще дозволити йому займатися цим поблизу, тому що, як і всі діти, він знайде собі ще гірше заняття, подалі від її очей. У Теему ніколи не було справжніх батьків, а Рамона навіть до голови собі не брала, щоб замінити їх, але тією мірою, якою вона могла виражати свої почуття, а Теему — відповідати тим самим, вони погодилися про таке: Рамона запровадила всього кілька правил, і Теему їх дотримувався.

Він зателефонував їй, коли почув прогноз погоди, а коли не отримав відповіді, вже знав, що щось не так; Рамона ніколи цього не визнала б, але вона завжди тримала телефон біля себе, поки Теему був у дорозі. Розвернувши свій старий «сааб», Теему всю ніч мчав проти вітру майже непроїзними дорогами, так швидко, як міг, поки не штовхнув ногою двері до «Хутра». На світанку, коли буря нарешті відвела руку від розтщених міст і тільки дощ бив у вікна, він сів біля Рамониного ліжка й заплакав — і як хлопчик, і як дорослий. Малими ми горюємо за тими, кого втратили, а коли стаємо дорослими, то горюємо над собою. Він плакав через її самотність, але й через свою — теж.

«Усі розумні люди, яких я знаю, мають дві сім'ї: ту, яку отримали, і ту, яку обрали. Якою

була перша — не твоя провина, а ось за другу — щоб мені добре було — ти повинен відповідати!» — кричала Рамона на Теему щоразу, коли хтось із «Групи» витворяв якесь паскудство після хокейного матчу, цупив снігоходи не з тієї комори чи бив по морді не ту людину, а Теему цьому ніяк не перешкоджав. Рамона завжди вважала, що він особисто відповідає за всіх ідіотів, які за ним ішли, а коли Теему ображався і запитував, чому так, вона рывкала: «Тому що я про тебе високої думки!».

Вона ніколи не дозволяла йому бути кимось меншим, ніж він міг бути. Усі інші бачили лише жорстокого дурня, хулігана і злочинця, а Рамона бачила лідера. Теему любить своїх хлопців із «Групи», але мусить керувати ними. Він любить свою маму, але завжди відповідальний за неї. Мама любить таблетки, від яких нічого не відчуває, тож Теему повинен відчувати все. Коли помер його молодший брат Відар, мама розповіла, що, бувало, взимку на озері вона бачила щасливі сім'ї: мама, тато й дитина, вони каталися на ковзанах і сміялися, така собі нормальна сім'я, яка жила в будинку, де все було цілим. «Тоді я вигадувала, ніби та дитина — то Відар, ніби тепер у нього така сім'я», — прошепотіла вона старшому синові, затуманена від наркотика. Вона не хотіла цього для Теему, лише для Відара, бо Теему був аж надто їй потрібен, аби придумувати для нього інше життя.

Рамона про це знала, вона розуміла, що постійна відповідальність за інших обтяжує хлопця, і хоч зовні цього не видно, але тіло його наче повільно наливається свинцем. Занадто багато людей знають, що Теему — перший, кому телефонуєш серед ночі, коли щось пішло під три чорти. І тільки в «Хутрі», пізно ввечері — саме перед тим, як погасне світло й замкнуться двері, — Теему міг на кілька сантиметрів опустити плечі. Розпрямити пальці стиснутих кулаків. Там йому наливали останнє пиво, і Рамона, поплескавши його по щоці, запитувала, як він почувається. Більше ніхто його про таке не питав.

Тож раннього ранку, коли буря нарешті минула, Теему сидів на краю Рамониного ліжка і хотів би встигнути сказати їй, що вона мала рацію. Кожен має дві сім'ї. І вона була сім'єю, яку він обрав.

З її тумбочки Теему взяв пачку сигарет і востаннє закурив разом із Рамоною. Він навіть неочікувано розсміявся з того, що Рамона виглядає такою сердитою, навіть коли вже мертва. Якщо вона вже десь на небі, то й Відар там є, і тоді меншому братові *ще й* як всиплуть за те, що посмів померти раніше Рамони, подумав собі Теему. А тоді обережно стулив старій жінці очі, поплескав її по щоці й прошепотів:

— Передай привіт тому малому засранцю. І Гольгеру.

Потім Теему просто сидів, і гадки не маючи, що робити з тілом і кому телефонувати. Рамона була для нього найближчою людиною з нормальних дорослих, тож він не знав, що роблять нормальні дорослі, коли втрачають інших нормальних дорослих. Урешті Теему зателефонував Петерові Андерссону.

Мабуть, це було настільки незбагненно, наскільки й зрозуміло. Вони роками ненавиділи один одного, поки Петер був спортивним директором «Бйорнстад-Хокеею» й уособлював те, що ненавиділа «Група», — привілейовану малочисельну еліту з багатіїв, які керували клубом так, ніби він їм належав. Усе зайшло настільки далеко, що «Група» опублікувала в газеті некролог для Петера і влаштувала так, щоб Петеровій дружині зателефонували з компанії перевезень, якій замовили спакувати речі з їхнього будинку.

За барною стійкою в «Хутрі», під пильним оком Рамони, Теему і Петер врешті примирилися після того, як Петер звільнився з посади спортивного директора, але друзями вони так і не стали. Проте зараз у Теему більше нікого немає. Він навіть очікував, що Петер просто кине слухавку, але той лише тихо перепитав:

— Чекай-чекай, що ти кажеш, Теему?

Слова вивалюються з Теему всі нараз.

— Бляха, вона мертва, — шморгає він.

— Мертва? — шепоче Петер.

— Угу, — виривається з Теему, ніби ці невиразні звуки — усе, що в нього залишилося.

— Боже мій. Боже, Теему. З тобою все гаразд? — запитує Петер.

Теему не знає, що відповісти; ще ніколи дорослий чоловік не ставив йому такого запитання.

— Угу.

— Де ти зараз? — запитує Петер, немовби намагається не злякати оленя в себе на галявині.

— У машині разом із нею, — ледве чутно ридає Теему.

— Із... ким? — перепитує Петер.

— З Рамоною!

Петер тільки видихає в слухавку, сподіваючись почути, що це жарт. Але Теему не жартує.

— Теему, вона з тобою в МАШИНІ?

— Я не знав, що робити, тому виїхав до тебе, але не хотів залишати її саму! — шипить і шморгає на свій захист Теему.

На іншому кінці Петер дуже, дуже й дуже глибоко зітхає. Тоді просить Теему зупинитися на узбіччі. Звісно, Петер не знає точно, за якою статтею кримінального кодексу карається перевезення трупа в старому «саабі», але він майже впевнений, що така стаття існує.

— Залишайся там, де ти зараз, я тебе заберу.

Теему його слухається, і це дивно — не тільки тому, що біля нього сидить Рамона, та ще й мертва, але й тому, що ніколи в житті ніхто його не забирав.

Багато пролунало телефонних дзвінків: спершу від одного сусіда до іншого, потім — ще до одного, і ще, аж поки телефон задзвенів у собачому притулку Адрі Овіч. Щойно вона дізналася про Рамону, їй довелося зробити ще один телефонний дзвінок, на дуже далеку відстань звідси.

— Беньї, — прошепотіла Адрі й розповіла все так обережно, як могла, але все одно чула, як усе в ньому обірвалося.

Беньї встав, зібрав речі й не вагаючись вирушив у дорогу. Тепер він спить на лавці в аеропорту на іншому кінці світу. Під оком — суцільна червоно-синя набряклість, ніздрі чорні від бруду й засохлої крові. Беньї двадцять років, і останні два він прожив п'яним і вільним — так, як уміють лише брехуни на самолікуванні, молоді й безсмертні. За вікнами в цій частині світу сходить сонце для ще одного дня, такого теплого, щоби гріти оголені торси на безкінечних пляжах, але Беньї прямує далеко на північ — до мінусової температури, до хокейних міст.

Ось доказ того, що ніколи не винайдуть машину часу: якби така машина існувала б у якомусь майбутньому, тоді хтось із людей, які любили Беньї, одразу ж скористався б нею, щоб повернутися в цей час і зупинити його. Хтось об'явився би тут, узяв би його за руку й усміхнувся: «Та забий ти на цей літак! Пішли! Йдемо на пляж, візьмемо пиво, купимо собі човен!». І тоді не сталося б усього, що мало статися. Якби лише з'явився хтось і завадив Беньї повернутися додому. Тож ми знаємо, що машини часу не існує. Бо людей, які любили Беньї, було значно більше, ніж він собі думав.

Лео Андерссон не пам'ятає, коли востаннє відчував таке чисте й просте щастя, як наступного дня після бурі, коли в будинку в центрі Бйорнстада з'явилася електрика і можна було знов увімкнути комп'ютер. Життя продовжувалося. Хтось зателефонував татові, Лео цим не переймався, але чув, як тато, завершивши розмову, зразу передзвонив до мами і сказав, що хтось помер. Хто саме — цього Лео не розчув. Мама миттю виїхала додому зі свого офісу в Геді, де залишилася на всю ніч, і щойно вона зайшла у двері, тато кудись вийшов. Вони тепер мигцем дивляться одне на одного, ніби любов зачекає, поки вони зайняті. Вони немовби переконують себе, що той час, який їм потрібен, аби промовити все, що так хочеться, одного прекрасного дня просто дивним чином вичакується. Лео нікому не розповідав, що часто обмірковував практичні питання, які постануть після розлучення батьків: де вони потім будуть мешкати і як йому носити туди-сюди свій комп'ютер. Здається, зворотний відлік часу вже розпочався.

За татом зачиняються вхідні двері, мама йде на кухню зробити ще кілька телефонних дзвінків. Причинивши двері до своєї кімнати, Лео повертається до комп'ютерної гри і видихає, ніби після знеболювального: тепер він може не думати. Миготіння екрану й стрілянина в навушниках для інших здаватимуться нестерпним шумом, але для нього це медитація. Лише на одну мить він відриває погляд від екрана — коли приходить смс. Це від сестри. «Їду додому», — такі перші слова. Лео всміхається.

В іншій частині Бйорнстада, у значно меншому будинку, за своїм комп'ютером сидить Маттео. Ці хлопці — ровесники, вони грають в одну гру, сестра Маттео теж у дорозі додому. Але він не усміхається.

«Їду додому», — так починається повідомлення від Майї. Щойно їй телефонувала мама, сказала, що все добре і що нема потреби приїжджати додому. Тож Майя, спакувавши сумку, написала братові: «Нічого не кажи мамі з татом, бо вони приїдуть забрати мене. Я поїду потягом. Будь чемний з татом, він горює за Рамоною сильніше, ніж здається — окей? Люблю тебе!!». Лео відповідає лише «ок», але усміхається. Він сумує за сестрою. Після переїзду Майї він перебрався до її кімнати, облаштував там усе навколо свого комп'ютера: ергономічне крісло, яке захотів у подарунок на Різдво, нові навушники, новий монітор. Лео добре навчився використовувати собі на користь те, що батькам хоч і не подобалося насильство в його світі ігор, але для них було краще вже так, аніж він би волочився десь ночами в реальному житті.

В іншому кінці міста на підлозі в маленькій кімнаті сидить Маттео, він підключений до сусідського вайфаю, а його комп'ютер — це суміш деталей, урятованих зі списаних пристроїв, які він назбирав, коли офісний відділ на фабриці, де працюють його батьки, повикидав стару техніку. Батьки, звісно, не знають, що в нього є комп'ютер, вони цього ніколи б не дозволили. У сім'ї Маттео не грають в ігри, майже не дивляться телевізор; не те щоб Маттео мав чітке розуміння, чому Бог проти цього, просто він ніколи не піддавав сумніву таке переконання. Його сім'я живе в тиші й страху. Не те щоб Маттео боявся своїх батьків — вони його ніколи навіть не вдарили, — просто вони дещо по-іншому контролюють своїх дітей. Сором, почуття провини, розчарування — найефективніший інструмент диявола.

На іншому кінці міста Лео всього на кілька секунд відірвав погляд від гри, щоб прочитати смс від Майї. Усмішка злітає з його губ, щойно він знову дивиться на екран комп'ютера: хтось вистрілив йому в голову.

Маттео перед своїм екраном стиснув кулак, коли пролунав постріл. Вони з Лео вчаться в

одній школі, але Маттео певний, що Лео навіть не знає, хто він; вони ровесники, але живуть у різних реаліях. Один отримує бутерброди, навіть не попросивши про це, а інший сидить голодний у порожньому будинку. В одного батьки й не скажеш, що релігійні, але він отримав у подарунок на Різдво дороге ергономічне крісло. Батьки іншого тільки те й роблять, що згадують про Бога та Ісуса, але навіть не святкують Різдво. Лео має все, чого бракує Маттео, в усьому, тож комп'ютерні ігри — це справедливість, якої ніколи не буває в реальному світі. У грі хлопець за вживаним комп'ютером, сидячи на підлозі, може вистежити хлопця, довкола якого найновіша й найдорожча техніка, вичекати, коли він утратить пильність, і вистрілити йому в голову.

На одну секунду Маттео стиснув кулак і відчув себе переможцем. А тоді знову зникла електрика.

Узбіччям поспішно йде Петер: волосся скуйовджене, одягнений у потерті джинси та брудно-зелене худі з ведмедем. Теему присоромлено опускає вікно «сааба», наче його зупинили через перевищення швидкості.

— Ну так, безпека завжди була для тебе на першому місці, — трохи іронічно киває Петер, побачивши, що Теему пристебнув Рамону ременем безпеки.

Теему не знає, як це розуміти, і тільки бурмоче:

— Я не знав, що робити. Якось неправильно було класти її в багажник.

Рамона сидить на пасажирському сидінні з таким виглядом, ніби в будь-яку мить прокинеться і висварить Теему за те, що той їздить по-баськи. Петер різко заплющує очі, повільно розплющує, на мить здається, ніби він хоче м'яко торкнутися долонею її щоки, але стримується.

— Усе гаразд, Теему. Зараз ми все зробимо, — натомість шепоче він.

Ціле дитинство Теему, як і Петер, вчився не плакати перед іншими, і сьогодні їм обом придасться це вміння. Петер телефонує всюди, куди потрібно, як нормальний дорослий, потім вони обережно кладуть Рамону на задні сидіння й повільно з'їжджають у центр. У похоронному бюро не вказано годин роботи, на дверях тільки табличка з номером телефону, тут працює людина, яка має справу зі смертю тільки за необхідності. Теему з Петером довелося прочекати кілька годин — настільки важкопрохідними виявилися лісові дороги.

Чекаючи, Петер чує якийсь гул — спершу десь далеко, ніби надокучлива комаха літає всередині скляного купола, а потім гул переростає в шум, і Петер розтирає вуха пучками пальців, думаючи, що йому вчувається. Тільки коли чує вигуки і бачить, що неподалік від машини падає дерево, він розуміє, що це було: бензопили. Ревуча симфонія, яка то стихає, то нарастає зусібіч довкола них. Ще навіть не розвиднілося як слід, буря тільки-но вщухла, але в лісі вже повно людей, які розчищають повалені дерева та уламки. Серед них багато пожежників, зауважує Петер, але нікому не треба було давати команду вийти й допомагати. Це завжди нерівні в силах команди — буря проти людей, — але на дистанції людська витривалість перемагає.

— Я не знав, що Рамона хворіла. Якби ж я був із нею, — несподівано Теему робить спробу звиритися.

Петер тільки киває. Якби ж він знав, що сказати, аби розрадити.

— Теему, вона вже була стара. Ніхто в цьому не винен. Рамона любила тебе, — це найкраще, на що він міг спромогтись.

У Теему ледь помітно рухається вгору-вниз кінчик носа.

— Тебе теж.

— Ну, не так, як вас із Відаром. Ви були їй як сини.

Теему аж зводить брови.

— Жартуєш? Ти хоч знаєш, як стара тебе хвалила? Чорт, я цього не міг витримати. Я вважав тебе тим зарозумілим паскудою, який думає, ніби кращий за всіх нас лише тому, що не п'є, і всяке таке. А вона... ну, сам знаєш... поки вона не розповіла мені, яким був твій старий. Тоді я зрозумів. Хріново тобі було рости, але ти все одно став крутим. Тому вона й хвалила тебе.

— Це було давно, тоді все було по-іншому, батьки тоді були... інші, — тихо каже Петер, хоча знає, що це неправда, бо Теему вдвічі молодший за нього, але його тато був таким самим.

— Нема нічого страшного в тому, щоб сказати, що твій тато був гівнюком, — каже Теему; він не здивований, просто малим ніколи не зустрічав дорослого чоловіка, який би не був жорстоким.

Петер завжди, коли бачить Теему, дивується, який той худий. У лісі цей чоловік наводить, мабуть, найбільший страх, але побачивши його здалеку, можна подумати, що це хлопчисько-аристократ зі школи-пансіону. Акуратна зачіска, розслаблене тіло, очі не нагадують лабіринти темряви. Навпаки, він часто має навіть якийсь безтурботний вигляд, ніби пустотливий малий. Як дивно, думає Петер, що капітал насильства діє в такий спосіб: це не те, що видно по людині зовні, а те, що відчуваєш, коли поруч.

Старші покоління хокейних уболівальників у Бйорнстаді люблять говорити про гравців, які «мають у собі собаку». Петер і сам це знає, бо коли був молодим, про нього говорили як про того, кому цього бракує: «Петер Андерссон? Ну так, у нього є талант тримати ключку, але чи має він у собі собаку? Та ні». Петер не бився, навіть коли на нього нападали на арені, і через це одні чоловіки не довіряли йому, а інші — провокували його; він навчився розпізнавати відмінність. Багато чоловіків люблять побалакати про бійку, але коли до цього доходить, перед кожним постає міст, який треба перейти: від мирних істот, якими ми навчилися бути, — до тварин, якими треба стати, щоб могли розірвати людину. Для різних людей цей міст має різну довжину, і ті, для кого міст був найкоротшим, рухалися по ньому, як тато Петера. Але от Теему... Петерові ніколи не доводилося бути поруч із таким, як він. Теему не мав мосту, для нього між берегами був усього крок. Зовні він не відрізнявся від сотні інших чоловіків, але всередині був собакою, без сумніву.

І тепер Петер зніяковіло потирає щетину й заперечує:

— Ет, були й гірші батьки. Тепер, коли в мене є діти, мені часто здається, що я теж не такий уже й добрий тато...

Теему переводить погляд на вікно; може, йому варто було сказати те, що думає: він надивився на поганих батьків, і Петер — точно не такий. Може, і Петеру варто було щось сказати Теему, запитати, як він почувається. Але жоден із них не знав, які підібрати слова, тож вони просто почали обговорювати хокей. Найкраще в спорті те, що про нього ніяк не наговоришся.

— То що думаєш про команду цього року? — запитує Петер трохи з простої ввічливості, але також із цікавості; були часи, коли всім хотілося нав'язати йому свою думку, і тепер він трохи за цим сумує.

— Це ж ти мав би мені сказати, — спершу фиркає Теему, а потім спохоплюється, що тепер Петер, мабуть, менше за нього знає про команду, і вже готовий перепросити за свої слова.

Петер повільно хитає головою.

— Теему, ти ж знаєш, як у цьому місті завжди пліткують, а коли людей запитати, звідки вони це знають, усі відповідають лише: «Та знаєш, тут усяке говорять». Так от, я цього більше не

чую. Люди ніколи не говорили саме зі мною — вони говорили зі спортивним директором.

Теему киває, навіть трохи з жалем. Минуло два роки, відколи Петер пішов, а клуб навіть не призначив нового спортивного директора. Петерову посаду замінили на «комітет з ухвалення рішень» у складі з тренера та купки членів правління, що мало би стати катастрофою, але натомість збіглося з найкращим сезоном клубу за останні роки. А такій людині, як Петер, складно відігнати від себе думку, що, можливо, це він був проблемою. Теему це розуміє, бо він знає, як це — любити клуб, який не хоче мати з тобою нічого спільного.

— Можна дещо запитати?.. А що ти... що ти *робиш* цілими днями? Без хокею? — цікавиться Теему.

— Печу хліб, — відповідає Петер.

— Хлі-і-іб?

Петер киває. Дивиться на годинник і безлюдну дорогу.

— Чесно кажучи, я не так уже й люблю хліб. І якщо ми вже зібралися про щось поговорити, то краще ти розкажи, що думаєш про команду, бо, крім Рамони, мені більше нема кого запитати.

Обличчя Теему на мить набуває такого виразу, ніби він думає, що це пастка.

— Ну добре... Я вважаю, що команді потрібні дві речі. По-перше, Абат повинен грати, але самому чорту відомо, що з ним сталося. А по-друге... та бляха... сам знаєш, минулої весни ми майже перемогли в серії, але в самому кінці здалися. Нам потрібен той, хто не відступає. Той, хто... хтось, хто...

Теему хоче підібрати правильне слово, ніби батьки, які намагаються уникнути лайки.

— Хтось, хто має в собі собаку, — підказує Петер.

Теему сміється.

— Ти говориш, як Рамона.

Петер хитає головою.

— Та ні. Я говорю, як старий.

Теему всміхається.

— Але ти маєш рацію. Саме він нам потрібен. Номер шістнадцять.

Теему не потрібно називати ім'я. Петер сам знає. Усе місто знає.

23. Сестри

«БЕНЬЯМІН ОВІЧ, — кричить із тріскучих колонок аеропорту втомлений голос. — БЕНЬЯМІН ОВІЧ, ПРОЙДІТЬ ДО ВИХОДУ НА ПОСАДКУ НОМЕР 74». Беня прокидається на лавці — від того, що лунає його ім'я, і від того, що сльози обпікають рани на обличчі. Він не знає, котра година в Бйорнстаді, не пам'ятає, яка різниця в часі — шість чи вісім годин? — але припускає, що завдяки тому, що останніми місяцями він ночами пив, а вдень спав, імунітет від джетлагу йому забезпечений. Підвівшись, Беня стогне від болю в тілі.

Якось Рамона сказала Беня, що його найбільша проблема в тому, що він має невживаний мозок і зношене серце, а його ноги рухаються тільки в одному напрямку. Вона, звісно, мала рацію. В аеропорту всі люди обходять його лавку — ніс і рот Беня закривавленіші більше, ніж його кулаки. Дорогою сюди він опинився в ситуації, коли варто було відступити, а якщо ніяк не навчишся це робити, тоді стається те, що сталося.

Блимає табло з часом вильоту, Беня стягує своє тіло й сумку з лавки і, накульгуючи, плететься на літак. Роками люди думали про нього стільки всього, що виявилось неправдою, але якби Рамона була жива, вона, мабуть, сказала б, що найбільшою була брехня, ніби в цьому хлопцеві живе собака. Якщо так і було колись, той уже давно злякано зник. Зараз усередині Беняміна Овіча залишилися тільки демони.

У день після бурі, ближче до обідньої пори, Ана телефонує своїй найкращій подрузі. Коли та не відповідає, Ана робить те єдине, що вважає правильним, — надзвонює знову, знову і знову. Нарешті Майя відповідає, чути, що вона роздратована. Вона в поїзді, і це, звісно, не становило б жодної проблеми, якби вона не сиділа в туалеті в поїзді, та й це, звісно, не мало би бути проблемою, якби не Анина впертість, щоб вони завжди зідзвонювалися по відеозв'язку.

— Ти не доганяєш, що треба відчепитися, якщо тебе просять? — бурмоче Майя, намагаючись зафіксувати телефон на мийці.

— Ти що, какаєш? — незворушно запитує Ана, напхавши повен рот чипсів.

— Ну знаєш, навіть якби й так, ти в цей час запихаєшся чипсами — тож гидко мало би бути тільки мені.

— Чому мені має бути гидко? Я ж не бачу твоїх какашок! — дивується Ана й набирає ще чипсів.

— З тобою справді щось не так.

— Зі мною? Це ж ти говориш про какашки. Щось не так із какашками? Ти захворіла?

— Припини!

— Вони якісь липкі? Так не має бути.

— Ано, ну ЧОГО тобі треба?

— Ого! Ну, перепрошую тоді, що я взагалі існую. Просто хотіла запитати, чи зустрічати тебе з поїзда.

— У тебе нема водійських прав.

— І що?

— Я не маю сили на цю дискусію. Не переймайся. Я доїду автобусом.

— А чому просто не подзвониш батькам?

— Бо тоді вони по мене приїдуть.

— Ну і?
— Ну і!
— Це тебе не влаштовує?
— Не влаштовує, бо я не хочу заважати. Їм і свого лайна вистачає, а ще про мене дума... що ти робиш? Усе добре?

— Просто закашлялася чипсами. Тепер весь екран запльований. Зачекай, я витру.

— Як мило, Ано, серйозно.

— А це біля тебе твоя гітара? Ти береш з собою гітару, коли йдеш какати?

— Я в поїзді, дурепо, і мені не хочеться, щоб хтось її потягнув!

— Та кому потрібна твоя нещасна гітара, дуриндо!

— Та-ак, класно буде знов опинитися вдома.

— Ага. Не патякай дурниць, ти страх як за мною скучила.

Майя всміхається.

— Я скучила за своєю найкращою подругою.

Ана лагідніше і шепоче в екран:

— Я теж за тобою скучила.

Після чого Майя, звісно, не може не відрубати:

— А знаєш, тобі варто *познайомитися* з моєю найкращою подругою, з нею так класно, не те що з тобою!

Їй пощастило, що це відеодзвінок, бо Ана може втовкти кулаком тільки по екрану, але Майя однаково відсахується. Минулого приїзду Майї Ана випадково вдарила її по-справжньому, хоча хотіла штурхнути жартома, і після цього Майя тиждень не могла спати на тому плечі.

— Заграй мені щось, — бурмоче Ана й киває на футляр для гітари.

— Я граю лише для своєї найкращої подруги, — пирхає Майя.

— Слухай, ти! Якби в мене було серце, я би страшенно образилася за таке! — чути у відповідь, і дівчата заходяться реготом.

Майя дістає гітару і грає для своєї найкращої людини, сидячи в тісному туалеті в хиткому поїзді. За це Ана її любить. Пісня нова, слова старі:

Я і ти, я і ти

І нехай проти нас буде цілий світ

Ким я є, вони не знають

І щоб бачили таке — не пригадають

Вони — символи статусу й вимоги порожні

Ти — заряджена зброя і очі відважні

Нехай собі говорять, їм нічого віддати

Нехай собі ненавидять, ми — армія з двох солдатів

Нехай кричать, нехай б'ють

Нехай залишають, нехай ідуть

Вони ніколи так мене не знали

Нікого з них я не потребувала

Те, що пада, має впасти

Нас з тобою не здолати

Попри плач і попри сміх

Ми назавжди проти всіх

Я і ти, я і ти

І нехай проти нас буде весь клятий світ

Останні звуки струн гітари відгукуються в екранах, поки простір не поглинає всі відлуння. З Майїного кінця шумить потяг, в Ані — сушарка: вона прала татове простирадло; Майї не треба запитувати, щоб зрозуміти, що в нього знову запій. Ана завжди дзвонить під час прання, щоб не залишатися на самоті. Дівчата мовчать хвилин десять, а тоді Ана каже:

— Гарна пісня. Твоя нова найкраща подружка, напевно, дуже втішиться.

Майя заходиться сміхом, аж гітара гупає по животі.

— Яка ж ти дурнувата.

— Угу. І це мені каже дівчина, яка вчиться в *музичному училищі*. Якби існував чемпіонат світу з дурнуватості, тебе навіть не допустили б до участі, бо в тебе допінг із дурнуватістю. І журі таке: ну ні, перепрошуємо, всі інші намагалися стати дурнуватими, але ви, вочевидь, ще малою впали в бочку, повну МАРМЕЛАДУ ДУРНУВАТОСТІ, тож змагання буде нечесним, якщо ви візьмете участь!

Майя так голосно зареготала, що її, мабуть, почув увесь поїзд. Але їй байдуже. Вони з Аною місяцями жили розділені відстанню в пів країни, але достатньо одного телефонного дзвінка — і вони наче ніколи й не розлучалися. І ніби ніколи не траплялося нічого жакливого.

— Мені так шкода, я не зрозуміла, що вдома була буря, я мала б... — починає Майя.

Ана перебиває:

— Ой, заткнися. Ти не могла знати.

— Я скучила за тобою, — шепоче Майя.

— Подзвони мені, шойно приїдеш додому, — шепоче у відповідь Ана.

Майя обіцяє, і їй аж голова болить від думки про те, що як же так може бути, що люди, які не мають у житті такої людини, як Ана, знаходять сили взагалі бути людьми.

Вони закінчують розмову, і Майя висуває футляр з гітарою з туалету поїзда. Цей футляр вона мала, коли переїхала з Бйорнстада, тоді їй було шістнадцять, а зараз — вісімнадцять. Майя поїхала невдовзі після похорону Відара, а повертається на похорон Рамони. Майя сама не знає: вона сумна, тому що тужить, чи через ностальгію. Взагалі-то вона майже не знала Рамону, але є такі люди, по смерті яких здається, ніби розірвалася шворка повітряної кульки. Ми сумуємо не за так за нею самою, як за тим, що втрачаємо з її відходом.

Майї цікаво, хто буде на похороні. Найбільш цікаво, чи приїде Бенї. Усередині зношеного футляра для гітари, на самому дні ще зберігаються останні слова пісні, написані перед тим, як вони обоє поїхали звідти.

Любов, яка виходить з-під контролю

Пригода, повна щирості до болю

Я сподіваюся, ти з тих, для кого все можливо

Й для кого все закінчиться щасливо

Вона часто думала про нього. Найдикіший і найсамотніший з усіх знайомих їй людей.

Бенї зробив усе можливе, щоб узагалі ні про кого не думати, але щит алкоголю й курева стає крихітним, коли удари серця гупають об авіаквиток у нагрудній кишені сорочки. У руці Бенї — остання листівка, яку він хотів надіслати Рамоні; на його листівках завжди було більше порожнього місця, ніж слів, але йому здавалося, що Рамона радо почепила би їх на стінах у барі. Він уже давно втратив надію, що хтось буде ним пишатися, але ще сподівався, що Рамона принаймні не стане вважати його соромом.

Дорогою в аеропорт він натрапив бар, який нагадав йому «Хутро». Якщо хочете знати, як мало змінився Бенї, варто знати, що йому вистачило чотирьох дрінків, щоб втрапити у бійку з двома хлопцями, які щось ляпнули про його довге волосся і татуювання. Якщо хочете знати, як сильно змінився Бенї, варто знати, що в тій бійці він програв. Він уже не такий сильний, як колись, не такий швидкий, навіть, можливо, не такий дикий.

У нього підбите око, у ніздрях — кров, але він не проти того, щоб йому боліло. Принаймні в нього таке відчуття, що це було дуже давно — коли він узагалі щось відчував.

Бенї цікаво, яким після повернення побачить його рідне місто. Він був хокеїстом і підаром, коли звалив звідти, і тепер не знає, чи стануть терпіти його другу характеристику, якщо втрачена перша. У Бйорнстаді тебе люблять, якщо ти перемагаєш, і Бенї рано це засвоїв. Тобі майже все зійде з рук, поки ти перемагаєш, перемагаєш і перемагаєш. А тепер? Тепер він не має жодної цінності.

Бенї їхав так далеко й так довго в надії знайти відповіді, але так не буває. Знаходиш тільки ще більше тіл, більше танцювальних майданчиків, більше ранкових похміль — таких тяжких, аж боляче кліпати очима. Нема ніякого нового життя — є лише версії старого. Кажуть, що ти «виходиш із шафи», ніби потрібно це зробити всього один раз, але люди ніколи не закінчуються, і доводиться весь час «виходити», поки не зламаєшся. Ніч за ніччю йому сниться, що він залишився з Кевіном на тій вечірці. Це сталося майже два з половиною роки тому, але щоразу, коли Бенї заплющує очі, та ніч повторюється знову і знову.

Малими вони все робили разом, Бенї ніколи не відходив від Кевіна. Є такі хлопці, для яких перший найкращий друг стає першим справжнім коханням, просто вони ще нічого не знають про кохання і в такий спосіб дізнаються, що означає любити: це ніби лазиш по деревах, стрибаєш у воду, це ніби у твоєму житті є одна-єдина людина, з якою навіть не хочеться грати в воанки, бо й на хвилину ти не можеш залишитися без неї. Для більшості хлопців ця залюбленість минає з роками, але деякі ніколи не можуть позбутися її. Бенї об'їздив увесь світ, але не знайшов жодного місця, де міг би перестати ненавидіти себе за те, що й далі любив Кевіна.

У дитинстві хлопчики ночували один в одного й читали комікси про супергероїв, розповідали про нічні жахиття, про які ніколи б не розповіли іншим. Часом Бенї прокидався від чогось по-справжньому жакливого й розмахував руками, аж Кевін пригинався, щоб той не зламав йому носа. Коли вони виїжджали на змагання і ночували в спортзалах серед інших хлопців, Кевін підкрався вночі й затягував замок спальника аж до підборіддя Бенї, щоб хтось інший, коли випадково його розбудить, не нарався на його кулаки, перш ніж встигне підбігти Кевін. Улітку хлопці самі ходили в ліс, купалися голяка в озерах, тижнями ночували на острові, про існування якого знали лише вони. Узимку Кевін був найбільшим у місті хокейним героєм, а Бенї — тим, кого дядьки на трибунах називали «страховою агенцією», бо якщо ти нарався до Кевіна, то отримував Бенї, а той міг загнати тебе на край світу. Бенї був найкращим другом Кевіна, а Кевін був для Бенї любов'ю всього життя.

Тож Бенї знає, що це його вина. У нього було завдання: захищати Кевіна від усіх, і всіх — від Кевіна. Якби Бенї залишився на вечірці, Кевін не згвалтував би Майю, і тоді життя тривало б як раніше. Якби Бенї не заревнував, коли Майя прийшла на вечірку й коли побачив, як Кевін на неї дивився, якби він залишився, коли Кевін про це попросив, тоді життя Майї не було б зруйноване. Вона була б щаслива. Кевін, можливо, уже грав би в НХЛ. І ніхто, можливо, не дізнався би правди про Бенї, але йому на це байдуже — він би поміняв можливість бути собою на те, щоб усе було як раніше. Можливо, зараз він продовжував би грати в хокей, і можливо, воно було б цього варте. Усе-таки Бенї бракує тієї простоти — коли треба просто виграти. І

тоді тебе любитимуть. Йому бракує бійки заради інших, бракує відчуття значущості у зграї, слави того, кого побоюються суперники — бо він перескочить за бортик, якщо зачеплять його товаришів із команди. Йому бракує роздягальні й піни для гоління у взутті, подорожей на задньому сидінні автобуса, звідки можна було кидати арахіс на голову Бубу чи інших ідіотів. Бракує того відчуття, коли тренер стукає долонею по шолому, ніби господар, який гладить по голові собаку, бо тоді Бенї розумів, що все зробив правильно. Йому бракує відчуття, що десь він удома, навіть якщо це й обман, — краще такий обман, ніж блукання у правді.

У всіх людей є сотня фальшивих особистостей, залежно від кола спілкування. Ми прикидаємося, вдаємо, викручуємо себе — тільки аби допасуватися. Останнє, що Бенї сказав Кевіну на прощання: «Сподіваюся, ти знайдеш його. Того Кевіна, якого шукаєш». Не знати, чи Кевіна це взагалі цікавило. Бенї шукав Бенї, якого міг би витримати, і поки що — без успіху.

Опинившись нарешті в салоні літака, Бенї якомога міцніше застібає ремінь, а тоді запихає під нього руки, щоб нікого не вдарити, якщо його розбудять.

Потім він засинає й у снах бачить машину часу. Це його найгірші жахіття.

Коли зникла електрика, Лео пішов на кухню трохи посидіти з мамою за столом. На стільці поруч із нею, а не навпроти. Вони їли бутерброди, пили шоколадне молоко, і навіть чотирнадцятирічному хлопцю було важко втриматися від відчуття, як це приємно, коли так легко можна когось ошчасливити, як-от маму зараз.

Маттео заповзає у вікно до підвалу в будинку сусідів і лежить там на підлозі в темряві, прислухаючись до їхніх голосів. Знову намагається відчинити той сейф зі зброєю, але й цього разу нічого не вдається.

Лео не каже мамі, що сестра повертається додому. Це буде сюрприз.

Маттео хотів би зателефонувати своїй сестрі та сказати їй залишатися на місці, де б вона не була. Він не хоче, щоб вона поверталася. Нехай залишається де завгодно на світі, аби лиш не приїжджала додому. Радість від того, що в грі він поціливі Лео в голову, швидко витікає з тіла. Лео й далі має все, що Маттео втратив.

«Усього є по двоє: одне ми бачимо, інше — ні», — говорила Рамона. Два похорони. Двоє чотирнадцятирічних хлопців у двох будинках чекають своїх старших сестер. Дві молоді жінки повертаються додому до міста, з якого вони так і не змогли втекти. Одна прибуває потягом, інша — у урні.

24. Мрії

Про небезпечних людей часто помилково думають, ніби їм бракує почуттів. Що вони не сентиментальні. Але в більшості випадків це не так — насправді найбільш сентиментальні й чутливі люди і є найнебезпечнішими, тому що такі здатні не лише пригноблювати, але й виправдовувати свої дії. Чутливі люди ніколи не вважають, що роблять помилку, тому що їхні почуття дають їм запевнення, що вони на боці добра.

«Хлопи із “Зоряних воєн”, — так назвала їх Рамона. — Покажи ці фільми сотні чоловіків із різними політичними поглядами, і кожен паскуда подумає, що Люк Скайвокер — це він. Жоднісінький засранець не назве себе тим Дартом Вейдером». Рамоні не дуже подобалося дивитися фільми, але вона сідала за перегляд разом з Відаром, коли той був малим, — фільмів вона не любила, зате любила його. А ще Рамона любила не помилятися, але в найближчі дні навіть вона, мабуть, була б рада з того, що має рацію.

Фрак уже не спав, коли його застала новина про її смерть. Він пішов на льодову арену й допоміг сторожеві підняти прапори, але на половину флагштока. А тоді став телефонувати. На очах у нього були сльози, його так легко недооцінювати, але він уже почав бачити далі за інших. Після Рамони залишився не тільки порожній паб, а й порожнє місце в раді правління клубу «Бйорнстад-Хоккей».

Багато з нас, коли згадуватимуть бурю через багато років, навіть не зможуть розповісти про події в правильному порядку. Ось чому пацієнтам, які пережили травму, психологи радять почати зі створення шкали часу, постаратися скласти хронологію фрагментів — бо через страх перемішуються всі дати. А часом і люди. Але тиша, мабуть, буде спільним для всіх спогадом, тим, що найчіткіше пам'ятають усі в Бйорнстаді й у Геді. Тиша настала, щойно стих вітер і перестали хитатися дерева, для барабаних перетинок вона виявилася такою ж нестерпною, як і хаос, що їй передував. Центральні частини Бйорнстада й Геда мають такий вигляд, ніби там здетонувала вибухівка, але навіть це не найгірше: на окраїнах обох міст за столами на кухнях сидять із калькуляторами чоловіки й жінки, родини яких поколіннями володіли лісами, і підраховують, як їм вижити після знищеного за вікном спадку їхніх дітей та онуків: вітри повалили їхнє життя на землю, залишивши по собі тільки руїну німої трагедії. Ніхто в цих краях не дбав про страхування, а страхові компанії, звісно ж, зроблять усе можливе, щоб не заплатити навіть тим, у кого воно було. Тижнями після бурі в цих сім'ях молодші по черзі не спатимуть і сидітимуть біля старших — аби пересвідчитися, що ті не візьмуть до рук зброю і не підуть у ліс. Так кажуть мисливці. Тут ніхто не вимовляє слова «самогубство».

Зразу після бурі всі кордони в Бйорнстаді та Геді стають розмитішими, не тільки між подвір'ями, але й між сусідами. Часом це добре, а часом — спустошливо. Ще багато років ми будемо думати про те, що нас спіткало й до чого ми самі призвели в ті дні, що було випадковістю, а що — змоєю. Але почалося все як завжди — з політики.

Це Фрак потурбувався, щоб усі найвпливовіші чоловіки й жінки муніципалітету зустрілися в обідній час уже наступного дня після бурі. «Нам треба скласти кризовий план», — повторює він по телефону. Звісно, в найближчі кілька днів політики матимуть багато зустрічей із місцевими бізнесменами. У Геді — теж, але найперша відбувається тут, у Бйорнстаді, в офісі крамниці. Уже потім, оглядаючись на події, ми будемо знати, що нічого доброго з цього не вийшло і що в Геді цю зустріч сприйняли суто символічно. Тоді прийшли всі, хто мав найвпливовіший у місті голос, але найбільше говорив Фрак — його ніхто не обирав, але, здається, він однаково все тут вирішував і контролював; з часом ми дізнаємося, що з цього теж нічого доброго не вийшло.

Першим у порядку денному було питання визначення пріоритетів розчищувальних робіт. Пожежники з волонтерами вже працюють, щоб дорогами можна було проїхати, але хтось повинен вирішити, які дороги розчищати першими. Звісно, від Фрака очікували, що той із притаманним йому браком скромності запропонує, щоб першим пунктом у списку було розчищення дороги до його крамниці, але натомість він сказав ось що:

— Зараз наважливіше, *найважливіше* з усього — щоб ми подумали про *дітей*! Хіба ні? Тож я пропоную, щоб ми перш за все затвердили, аби всі команди клубу «Гед-Хокей», які трагічно втратили свою льодову арену, могли тепер тренуватися на льодовій арені Бйорнстада. Це ж таке очевидне виявлення солідарності, хіба ні? Ми ж можемо ухвалити таке рішення?

Щойно піднімається схвальний гул, він додає:

— Тоді зрозуміло: спершу нам треба розчистити всі дороги до льодової арени в Бйорнстаді! Згодні?

Цього разу гул уже не такий схвальний: усім відомо, що дороги до ковзанки, ніби волею випадку, ведуть також до крамниці Фрака, але заявити про це вголос означало б те саме, що показати, що ти проти дітей. Чи навіть гірше — проти хокею. Щоби змусити замовкнути всіх потенційних критиків ще до того, як вони розтулять рота, Фрак на випередження починає промову на свій захист:

— Знаєте, який товар розкупувають першим у мене в крамниці, щойно починається криза? Туалетний папір! А знаєте чому? Тому що це дає нам відчуття контролю над хаосом. Коли світ непевний, люди їдуть на великі закупи, бо тоді в них з'являється відчуття, ніби вони на щось ВПЛИВАЮТЬ. Але вони не знають, що купити. Молоко? Не можна купити сто літрів молока — воно зіпсується. Консерви? Макарони? Люди метушаться, як божевільні кури, набирають тисячу різних дрібниць, але знаєте, що купує кожен? Туалетний папір! Бо це товар, який береш щоразу, коли робиш закупи, і вся сім'я ним щодня користується. Ми можемо прожити без туалетного паперу? Звичайно, так! Але для нас він асоціюється з нормальним щоденним життям, тож коли нам страшно, ми тягнемо додому цілі паки туалетного паперу, і не тому, що він нам потрібен, а тому, що тоді нам здається, ніби ми тримаємо все під контролем. Розумісте, що я маю на увазі? Під час кризи люди потребують нормальності. А в цих краях і для таких, як ми, хокей — це туалетний папір. Він мусить бути. І не повинен закінчитися. Символи і мрії — це те, чого ми зараз потребуємо навіть більше за електрику й опалення. Вчора була буря, але сьогодні життя має тривати. А життя починається з хокею!

Ніхто не може щось заперечити, не в цій кімнаті, тож пріоритет у розчищанні доріг ухвалюють разом із рішенням, що Гед і Бйорнстад поєднують і узгодять графіки тренувань на льодовій арені Бйорнстада.

Ми по-різному будемо згадувати цю зустріч, залежно від міста, в якому живемо. Минуть роки, і деякі з учасників навіть не згадають, чи вони самі були на зустрічі, чи їм стільки разів переповідали цю історію, що *здавалося*, ніби вони там були.

Ми погодимося лише в одному: обидва рішення мали катастрофічні наслідки. Ми розворушили осине гніздо. Може, це була Фракова помилка, а може, він навмисно так зробив.

Але ніхто — справді ніхто — в дитинстві так сильно не любив «Зоряні війни», як Фрак.

25. Кліше

Після бурі Алат прокидається з самого ранку. Зашнуровує кросівки, ніби вже й забув, як це робиться, тихо вибирається з квартири і з будинку, пригнувшись, крадеться в тінях попри фасади будинків, ніби щур, — так, наче те, що він зараз робить, є страшним гріхом. Усе ж навпаки, але Алат не хоче, щоб хтось став свідком його спроби, на випадок, якщо вона виявиться невдалою.

Фатіма побачила, як він вийшов із квартири, але вдала, що нічого не помітила; усе в її душі аж заспівало, але вона зусиллям стримує ноги, щоб не затанцювали в такт. Учора ввечері Алат, повернувшись додому після того, як побіг її зустрічати під час бурі, прошепотів їй: «Мамо, вибач, що я тебе підвів». Вона відповіла як завжди: «Ти ніколи не підведеш мене, якщо тільки не здасися».

І тепер він знову бігає. Спершу — кілька невпевнених, засоромлених кроків, а далі — вже на повну силу. Від літа Алат набрав вагу через тривожність і алкоголь, але його ноги скучали за бігом. І зараз їм потрібно знову всього навчитися, знову рухатися машинально, щоб можна було вимкнути мозок, а тіло продовжувало би рух. За останні роки йому стільки разів казали, який він «талант», але люди, що вживають це слово, нічого не знають про хокей. Вони кажуть «талант» так, ніби це щось, що дістається задарма. Ніби Алат ще з початкової школи не приходив щоранку першим на льодову арену і не йшов звідти останнім, ніби він рік за роком не тренувався наполегливіше за інших, не прокатався на тисячі годин більше за них, не бігав, аж поки не спинявся блювати, ніби не товк порожні консервні бляшанки вдома в квартирі, аж поки не роздряпував собі руки й не доводив до божевілля сусідів. Ніби хокей не вартував йому того, що й кожному, хто хотів здобути успіх, — усього.

Алат зрозумів про талант лише одне — чогось вартий тільки талант викластися на тренуванні. Витримати. Сьогодні він почав задихатися ще на початку пробіжки, але потім відбіг від будинків і на повній швидкості помчав із Низини вгору схилом до лісу, прямисінько в лабіринт повалених дерев. Кілька разів мусив відстрибувати вбік, наляканий кореневищами й обламаними гілками, бо після бурі ліс може бути ще небезпечнішим, ніж під час неї, але податися йому більше нікуди. Алат не витерпить тих осудливих поглядів, які спинялися б на ньому, якби він бігав у місті, він навіть не знає, чи можна йому повернутися на льодову арену після всього, що сталося навесні. Тепер треба розраховувати лише на себе. Він зупиняється на галявині в найвищій точці пагорба, до початку бурі її не було — невидимий кулак ударив просто в зарості. Тепер звідси Алат міг би побачити майже все місто, якби очі не сльозилися після того, як він виблював від виснаження. Раніше він міг сотню разів пробігти вгору-вниз і навіть не задихатися, а тепер почувається старим пияком, який не може піднятися сходами, не заробивши серцевого нападу.

Але хай там як, він усе-таки тут. Знову біжить. Повертається до себе — до того, ким він був.

— Що ви сказали? Ви привезли її в МАШИНІ? — вигукує працівник похоронного бюро; нарешті він прийшов.

Щойно лютувала буря, місто в суцільному хаосі, але чоловік виряджений у костюм і туфлі, сивий пан, який, здається, ще з п'ятнадцяти років почувався на всі шістдесят.

— Обставини були дещо специфічні, — каже Петер.

— Вона ж їхала пристебнута тим довбаним ременем, — бурчить Теему.

Якби це сказав якийсь інший чоловік в іншому місті, пан із похоронного бюро, можливо, не став би підбирати слова так уважно, але перед ним стояв сумнозвісний Теему Рінніус і відбувалося все у Бйорнстаді, тож сивий пан, кашлянувши, тихо звернувся до Петера:

— Узагалі-то так не повинно бути. Зазвичай такого не роблять.

Петер із розумінням киває і перепрошує — бо ж була буря, електрика зникла, він був шокований, тому вчинив так необдумано. Він не робить винним Теему, а приймає удар на себе. Марно намагаючись відшукати якусь приязну тему для розмови, він запитує в старшого пана:

— Що думаєте про цьогорічну хокейну команду?

— Я не цікавлюся спортом, — сухо відповідає чоловік.

Теему так закочує очі, аж Петер думає, що той зараз зомліє. Пан із похоронного бюро заходить усередину, Петер зітхає і йде за ним. Пан комусь телефонує, щоб вирішити, що робити з тілом Рамони, а Петер із Теему сидять, ніби два присоромлені хлопці в кабінеті директора, і коротають час, читаючи роздруковані віршики для некрологів, які висять у рамках на стіні. «Не кажи, що нічого не зостало, чудо-метелика нам життя в дарунок дало», — написано на одному, і Теему, штурхнувши Петера ліктем, посміхається:

— Вона б сказала з такого, га? Давай наб'ємо на надгробку!

Петер пирскає сміхом, після чого мусить кілька хвилин вибачатися перед паном із похоронного бюро, який витріщився на них і пробурмотів: «Хуліганські манери», — коли думав, що його не чують, і після цього вже Теему заходить реготом, аж йому не стає повітря.

Петер читає інші уривки на стінах: «Коли помирає мама, ти втрачаєш одну зі сторін світу, втрачаєш кожен другий подих, ти втрачаєш галявину. Коли помирає мама, все заростає чагарником», — написано в одному з них.

— Навіть рими нема! — обурюється Теему.

— А ти в нас великий експерт із поезії? — дразниться Петер.

— Троянди цвітуть, фіалки пахнуть, просто дай мені пива, і я в морду когось вальну! — посміхається у відповідь Теему.

Петер киває на рамку в кінці ряду:

— Думаю, їй це сподобалося б.

Прочитавши, Теему таки замовкає. Там написано: «Колись ти станеш одним із тих, хто жив давним-давно». Теему киває. Недавно хтось із дядьків у «Хутрі», як завжди, почав нити, що Рамона підняла ціну на пиво, і вона, будучи вже в міру п'яною, щоб виговорювати нові образи, відповіла: «Так-так, ми всі померемо, а до того часу нас позбавлять усього, що нам дороге. Припини жаліти себе, засранцю!». Сказала — як пензлем махнула!

Сивий пан із похоронного бюро прокашлюється — тепер, зрозуміло, він уже не може дочекатися, щоб його відвідувачі пішли собі, — і запитує, на яку дату вони планують похорон. Петер про це навіть не думав, але порахувавши дні, машинально каже:

— На неділю.

Сивий пан перелякано схоплюється.

— Післязавтра? Це неможливо! Як правило, треба зачекати принаймні...

— Наступного тижня не підходить, бо починається полювання на лося, — всерйоз відповідає Петер.

— А через тиждень починається хокейний сезон, — з іще серйознішим виглядом киває Теему.

— Тому треба на неділю, — підтверджує Петер.

Сивий пан, зиркнувши у свій календар, заявляє:

— На неділю вже замовлений похорон. Два похорони в один день? У Бйорнстаді? Узагалі-то так не повинно бути!

Теему жваво копає Петера по литці й гичоче:

— Знаєш, що треба написати в некролозі? «Рамона нас покинула. Тепер пиво подорожує на небі».

Зиркнувши на нього, Петер зненацька аж нетямиться — він роками такого не відчував:

— Ага. Бачу, ти експерт у некрологах. А в моєму що ти написав?

— Бляха, та НЕ Я це зробив... — ображено шипить Теему.

Петер так голосно сміється, що сивий пан із похоронного бюро дивиться на них так, ніби страшенно шкодує, що сьогодні зранку відповів на телефонний дзвінок.

Амат грав у хокей усе своє життя, кожна роздягальня — це фабрика кліше, і до більшості з них настільки звикаєш, що врешті навіть не реагуєш; але є серед тих кліше одне, яке постійно торочив Суне, старий тренер основної команди, і воно йому запам'яталося: «Ти маєш вплив лише на один день — сьогоднішній. З учорашнім і завтрашнім днями нічорта не зробиш, а от СЬОГОДНІ ти можеш діяти!». Амат тихо й маніакально повторює ці слова, коли у нього горить горло й підгинаються ноги, і єдине, про що він може думати, — як довго протриває шлях назад. Сьогодні, лише сьогодні.

Амат зупиняється на галявині й дивиться на Низину, на багатоквартирні будинки в глибині — вони постраждали від бурі менше за інші частини міста, тому що збудовані на схилах старого кар'єру з гравієм. А от у Височини — найбагатшого району на горі в іншому кінці міста, звідки ніщо не заслоняло краєвид на озеро, — справи гірші. Вітрам, які налетіли, було до одного місця, хто тут при грошах, — вони зривали дахи з найбільших вілл і жбурляли дико дорогі газові грилі на щойно вимиті панорамні вікна. Це вперше за Аматової пам'яті несправедливість у Бйорнстаді перевернулася з ніг на голову. Щоразу відчуваючи, як тілом прокочусться тепла хвиля зловтіхи, він знає, що так, мабуть, почувалися інші того літа, коли для нього все полетіло під три чорти.

Амат збігає з пагорба, зупиняється і віддикується, спершись руками на коліна, тоді розвертається і знову біжить нагору. «Спорт завжди показує нам правду, — казали йому всі дорослі чоловіки в Бйорнстаді, коли він був малим, — у таблиці не сховаєшся». Чоловіки в цих краях полюбляли такі приказки: «тиск — це привілей», «тільки невдахи шукають собі виправдання», «порядок перемагає клас». Свисток наприкінці матчу стає для них справжнім полегшенням, а от усі інші сфери життя — суцільна сіра зона. У хокеї ми знаємо, хто перемажець, бо переможці перемагають. Завдяки цьому життя у спорті було простим — навіть для Амата було, поки зрештою не стало нестерпним.

Минулого року в цей час йому виповнилося сімнадцять, усі знали, що він перспективний гравець, але про НХЛ ще ніхто не говорив. «Бйорнстад» — невеликий клуб в одному з нижчих дивізіонів десь глибоко в лісах, агентам і скаутам потрібне щось справді сенсаційне, щоб дістатися аж сюди. Про Амата хтось щось почув тільки восени, взимку знали вже більше людей, а в січні — всі. Він виріс на кілька сантиметрів, набрав кілька кілограмів м'язів, і враз усе стало так просто. На льоду він робив, що хотів, для нього час ішов наче повільніше, ніж для інших, він почувався безсмертним. Усього три роки тому, у свої п'ятнадцять, Амат думав як про нездійсненну мрію про саму лише гру в юніорській команді разом із Кевіном, Бен'ї, Бубу та іншими. Потім він опинився серед них, і тоді недосяжною стала видаватися гра в основній

команді, але ось він опинився і ТАМ. У хокеї все відбувається так швидко: вихід на заміну, матч, цілі сезони миготять повз тебе. Минулої зими все закрутилося з такою швидкістю, що Амаат врешті втратив опору.

Почалося з любові — з цього починається все. Амаат забивав у кожному матчі, дядьки в крамниці зупиняли їх із мамою, щоб потиснути йому руку й запевнити, як місто ним пишається; ті, хто раніше намацували в кишені гаманець, якщо Амаат до них наближався, раптом стали поводитися так, ніби вони з ним родичі. Їм подобалося стискати його за передпліччя і кректати, що йому «треба більше м'язів»; часом його підколювали, що «колись на кожен матч Бйорнстада приносили п'ять метрів нитки для зашивання, та й то її часом бракувало, і тоді на брову наклеювали шматок ізострічки, після чого гравець знову виходив на лід!». Їм не подобалося, що він волів радше відстрибнути, ніж прийняти удар, вони вважали його трохи слабким, але обожнювали, коли він перемагав. Вони морщили носи, коли на матч приходили Амаатові друзі з Низини, але він тільки те й робив, що вигравав і вигравав. Діти в Низині першими почали кричати «Я — Амаат!», коли грали на вулиці, потім так почали робити діти з Височини, і врешті те саме стали вигукувати в Геді — хоч і крадькома, щоб не дізналися батьки.

Ураз усі почали говорити про НХЛ, професійну кар'єру, мільйони. Амаат намагався не слухати. «Будь вдячний і скромний», — вічно казала йому мама, коли пізно ввечері він допомагав їй прибирати льодову арену; але якщо багато людей переконані, що ти можеш досягнути вершин, складно самому в це не повірити. Тоді «я можу» перетворюється на «я буду», а потім «я буду» стає «я мушу». Тепер ти мусиш досягнути вершин. Надія стає тиском, радість — стресом, дядьки в крамниці вже не хвалили Амата, коли він забивав двічі, тому що він мав забити тричі. На початку сезону всі раділи, що Амаат урятував «Бйорнстад-Хоккей» від вильоту, але коли перед новим роком клуб опинився на чолі таблиці, цього раптом виявилось недостатньо: тоді всі стали говорити про просування клубу ще вище. Минуло якихось кілька місяців, і розмови про здобутки Амата для Бйорнстада змінилися розмовами, що він у боргу перед містом. Амаат схилив голову і тренувався ще завзятіше. Вдячний, вдячний, вдячний. Скромний, скромний, скромний.

Він зробив усе, що вони просили. Він усе зробив правильно. Але однаково все полетіло під три чорти.

Петер і Теему залишають похоронне бюро після запитання сивого пана «Як буде відбуватися оплата?». Петер пересвідчується, як нечувано швидко й безшумно Теему здатен вислизнути геть, коли доходить до розмови про оплату. Коли він виходить, той уже стоїть біля машини й курить.

— Можеш підкинути мене додому? — запитує Петер.

Теему киває, не підводячи погляду від асфальту.

— Звичайно. Звичайно. Але ти міг би, тобто мені треба, ну... ті папери на «Хутро». Рахунки і... всі ці дорослі штуки. Ти міг би допомогти мені з цим? Ну, і похорон? Можеш?.. Ну, сам знаєш...

Петер прокашлюється, йому стає незручно.

— Хіба не можна попросити когось, хто ближчий до Рамони?

— Бляха, та хто ж їй був ближчий? — щиро дивується Теему.

Петер ніби отримує удар у груди — усвідомлюючи власну нечутливість. Він не заперечує, він узагалі нічого не каже, вони з Теему просто їдуть у «Хутро», Петер надсилає Мірі смс, що

затримується на пару годин, і вона відповідає лише: «ОК». Кілька хвилин Петер перебирає пальцями по мобільному, але більше нічого не пише.

Бухгалтерія Рамони має такий вигляд, ніби в ній суцільні коди, щоб заплутати вказівники до закопаного піратського сховку, але насправді все вказує лише на податкові борги й незаповнені звіти по ПДВ. Петер робить дзвінок за дзвінком, щоб вирішити то одне, то інше питання, він сам здивований, як приємно знову мати можливість щось організовувати. Це нагадує йому час роботи спортивним директором, і він уже готовий запідозрити Рамону, що та навмисно померла, щоб замахати його.

— Ти це бачив? Ну звичайно, твоя фотографія мала висіти на найкращому місці, пане Ідеальний! — каже Теему, показуючи на ряд фотографій на стіні з колишніми гравцями «Бйорнстада».

Петер глипає на фото, де він молодий; йому ніколи не подобався той знімок: це з того сезону, коли вони майже стали найкращими в країні. Але — майже. Фото нагадує йому, що він так і не зміг відповідати вимогам усіх цих людей. «Колись ти станеш одним із тих, хто жив давним-давно», — думає він про себе й замислено запитує:

— Ти про що? Що за «пан Ідеальний»?

Теему гигає.

— Так тебе називають дядьки в барі, бо Рамона тільки те й робила, що торочила, який ти молодець у всьому. Ти став причиною того, що в цьому місті ми мріємо про нездійсненне — бляха, скільки разів вона це повторювала, — бо ти з'явився нізвідки і став найкращим!

У Петера так розчервонілося лице, аж запекло в ший. За все життя він не чув прізвиська, яке настільки не підходило людині, якої стосувалося.

— Майже найкращим, — бурмоче він.

Помітивши, як у Петера осунулися плечі, Теему замовкає. З самого низу на стіні знаходить фотографію, знімає її з гачка й обережно кладе на барну стійку. На знімку — Рамона, вона стоїть біля Відара, обоє сміються. Побачивши фото, Петер теж нічого не каже. Кілька годин вони прибирають бар і переглядають папери, а коли нарешті починають розмову, то обговорюють лише хокей. Настала осінь — новий рік тут починається в цю пору: новий сезон, коли знов усе можливо. Можна забути про те, що сталося, й обговорити все, на що сподіваєшся. Мріяти про нездійсненне.

Теему виходить у туалет і залишає телефон на барі. Мобільник вібрує, коли приходить повідомлення, але Петер не реагує, він не вважає навіть тоді, коли мобільний дзижчить уже з десяток разів. Починають ширитися чутки, люди перемовляються, але поки що — не з Петером. Тож він не знає, яке рішення політики і Фрак ухвалили сьогодні на зустрічі. Петер не знає, що кожного разу, коли телефон Теему на барній стійці посувається на кілька сантиметрів, одночасно з ним рухається все місто. У неправильному напрямку.

26. Чутки

У коридорі лікарні в Геді стоять акушерка і пожежник. У Ханни виснажена голова, у Йонні — тіло. Вони роблять усе можливе, щоб не вихлюпнути втому одне на одного, але це їм не дуже вдається. Настав день після бурі; він увесь час працював у лісі, тож вона мусила потурбуватися про все інше. Працівники лікарні, які живуть у Бйорнстаді, не могли дістатися до роботи, бо дороги завалені деревами, тому Ханні й кожному з її колег у Геді довелося працювати за двох, а ще ж треба було подбати про дітей удома, тож це рівняння не мало розв'язку: Ханна не могла поїхати додому, поки не розчистять дорогу, але і Йонні не міг повернутися, бо саме він цю дорогу й розчищав. Певним чином це характеризує їхнє ставлення — як одне до одного, так і до міста. Якось Ханна почула по телебаченню шлюбного консультанта, який сказав, що «у шлюбі важливо мати спільні цілі й дивитися в одному напрямку». Ханна часто думала, що тоді виникає одна проблема: якщо завжди дивитися в одному напрямку, ви ніколи не побачите одне одного.

— То чого ти від мене хочеш? — запитує Йонні, брудний і спітнілий.

Ханна тільки зітхає: як це пояснити? Щойно вгамувалися вітри, Йонні вийшов працювати, бо так треба, але він ще запропонував допомогти ввечері після роботи батькові одного пожежника, якому треба розчистити поле, і в перукарні в Геді, де треба замінити велику віконну раму. У чоловікових очах Ханна бачить одержимість — він вважає, що знову повинен рятувати світ, що це йому під силу. Вона ненавидить бути тією, хто має його стримувати, але ніхто, крім неї, цього не зробить. Усі вважають його Суперменом.

— Щоб ти спинився? Поїхав на годину додому побачити дітей — аби вони побачили, що тато живий? Щоб перестав думати, що лише ти повинен усе робити? — підказує Ханна, змарніла й виснажена (зараз їй негайно потрібні ванна, келих вина й шістнадцять годин сну).

Останні слова його зачепили, Ханна це помічає, вона ж сама знає, що сьогодні він орудує бензопилою вдвічі завзятіше за інших, щоб виправдати свою вчорашню відсутність. Йонні мусив залишитися вдома, коли Ханна вирушила в ліс разом із тією божевільною вісімнадцятирічною Аною і приймала пологи в жінки в машині, а його хлопці з пожежної частини вже тоді виїжджали в місто допомагати людям. На одного з них, Бенгта, звалилося дерево, тепер у нього зламана нога. Тому всі пожежники й поприходили до лікарні, і цього неможливо не помітити, бо з кімнати Бенгта кожні десять секунд розходить луною сміх десятка чоловіків. Бенгт — улюблений начальник, любить піджартувувати і не зривається на крик, він на двадцять років старший за Йонні. Це Бенгт улаштував його до себе на роботу пожежником: у ті часи працівників набирали серед своїх — не так, як тепер, коли мусиш проходити непростий процес відбору, який, як часто бурчав Йонні, націлений лише на те, щоб «усе було так до біса справедливо, щоб набирали стільки ж ні на що не здатних пожежників, скільки й компетентних, аби жодна суспільна група не почувалася відкинутою». У ті часи пожежників набирали просто з хокейної команди, бо тоді чоловіки, які пів життя провели з тобою в роздягальні, могли поручитися, що ти свій хлопець. Можна навчитися бути пожежником, але загалом ти або свій хлопець, або ні. Бенгт це знав, і тепер Йонні відчувається так, ніби підвів свого наставника. Він мав бути з ними минулої ночі. Кожне повалене дерево — його дерево. Кожна зламана кістка — його провина.

— Я мав бути там, я мав... — роздратовано починає Йонні.

— Це нічого не змінило б! — відповідає Ханна.

Це найнещадніші слова, які можна сказати, вона й сама це знає, бо як можна стверджувати,

що той, хто весь час працює, аби мати вплив, виявився безсилим?

— Я мусив... — бурмоче Йонні.

— Я знаю, знаю, вибач, — відповідає Ханна, і їм обом соромно.

Сто років тому, коли вони лиш почали зустрічатися, Йонні якось сказав: «Я не можу весь час говорити про свої почуття, бо я не така чутлива людина, як ти». Це, мабуть, найбільша дурниця, яку Ханні доводилося чути від нього. Йонні не чутливий? Та хто ж тоді чутливий, якщо не він! Ханна, може, багато говорить про свої почуття, зате його почуття цілком ним *керують* — ось у чому відмінність. Але саме завдяки цьому він є добрим пожежником і добрим татом. У цю його здатність керуватись почуттями вона й закохалася. Саме через наявність цих почуттів їхні сини стали добрими хокеїстами, а донька — прекрасною фігуристкою, бо не можна досягти справжніх успіхів у спорті, якщо не маєш достатньо чутливості для того, щоб спорт став для тебе всім, якщо не сприймаєш кожную невдачу особисто, а кожен програш не переживаєш, ніби смерть. Тож не варто заводити з Ханною розмову про «чутливих людей» — з одним із таких вона живе.

— Я буду обережний, там нема небезпеки, ми будемо просто пиляти дерева і скеровувати рух автомобілів... — знову починає Йонні.

— Не треба мені цього пояснювати! Що ти завжди говориш дітям, коли пожежа? Що статистичний ризик того, що ти потрапиш в аварію на дорозі, більший, ніж імовірність смерті під час пожежі! — відрубусь Ханна.

— Я повернуся додому на вечерю. Обіцяю. А завтра відвезу дітей на хокей, — каже він, і його голос ледь тремтить від докорів сумління.

— І чим ти їх відвезеш? Нам треба забрати машину... — зітхає вона, сердита на себе за те, що сердиться на нього.

Мінібус досі стоїть біля будинку Аниного тата, де Ханна залишила його під час бурі.

— Я заїду туди сьогодні ввечері, хтось із хлопців мене підкине, щойно ми розчистимо дорогу, — киває Йонні; він навіть не подумав про ту кляту машину.

Ханна повільно киває.

— Вибач, я просто втомилася, тут стільки стресу. Це просто якась... божевілля. Ти бачив мейл від тренерів? Усі діти будуть тренуватися в...

Вона прикушує язика, але запізно. Він миттю зривається.

— На арені БЙОРНСТАДА, так! Мені розказали в нас у частині! Які ж, бляха, нахаби, га? Тепер ми ще й маємо бути вдячними за їхнє добре серце — бач, дозволяють нам приходити на їхню арену! Та ясно, що вона витримала бурю: її ж щойно відремонтували за цілі мільйони, — а наша арена просто розвалилася! Комуна мала відремонтувати НАШУ арену, перш ніж...

Йонні стримує себе, він знає, що Ханна не витримує його в такому стані, Бйорнстад виявляє в ньому все найгірше.

— Так, я розумію, але є як є, — стримано заявляє вона.

Йонні не стримується, щоб не огризнутися:

— Є як є, тому що ми це дозволили! Ти бачила, куди нас сьогодні найперше відправили розчищати дороги? У Бйорнстад — дорогу до їхньої арені і дорогу до клятої крамниці того клятого Фрака. А що, хіба в Геді немає доріг, які треба розчищати? Хіба тут люди не живуть?

На початку речення Йонні бурчить, а в кінці — бурмоче. Узагалі-то, найвищим пріоритетом є дорога сюди, в лікарню, але Ханна розуміє, що має на увазі її чоловік. Якщо комуна каже, що одне місто важливіше за інше, то мешканці врешті починають у це вірити. Особливо чутливі люди. Вона схиляється до нього, торкається його щоки й шепоче:

— Ми робимо те, що можемо. Окей? І нам начхати на те, що контролювати не в змозі.

Сконцентруйся на тому, на що можеш вплинути.

Він киває, приховані під щетиною кутики губ ледь помітно посмикуються.

— Окей, Далай-лама.

Ханна ляскає Йонні по руці, а він цілує дружину, затримуючись трошки довше, ніж було б доречно для поцілунку на робочому місці. Він шепоче, що любить її, а вона пошепки відповідає якоюсь непристойністю, від чого він так розгублюється, що вона сміється.

— А тепер забирай своїх друзяк по розвагах назад у ліс, поки вони не розвалили лікарню, — каже Ханна, киваючи на коридор, звідки луною розходяться голоси пожежників, які товпляться в палаті Бенгта.

Йонні чемно слухається, та перш ніж піти, із запалом вигукує:

— Хочеш розкажу смішне? Це Бенгт таке видав!

— Любий, я не маю часу... — починає Ханна, але, звісно, вже пізно.

— Послухай! Один мисливець, якого звали Аллан, загинув у пожежі. Ти це вже чула? Та ні-і? Ну, одним словом, обличчя в Аллана так обгоріло, що його вже неможливо впізнати, тому з лікарні телефонують двом найкращим друзям, які ходили з ним полювати, і просять прийти в морг. Їм показали загиблого, але вони не могли сказати, чи це він, і попросили лікарів перевернути тіло. Лікарів це трохи здивувало, проте вони послухалися, і от, коли Алланове голе тіло лежало на животі, один із друзів сказав: «Ні, це не Аллан». Інший теж каже: «Нєа. Точно не Аллан!». Лікар почухав голову й запитав: «Чому ви такі впевнені?». Ті двоє нервово заметушилися і сказали: «Ну, в Аллана була особлива тілесна... вада. Розумієте, у нього дупа була з двома дірками». Лікар витріщився: «З двома дірками?». Чоловіки кивнули: «Угу, з двома дірками». Лікар похитав головою: «Ви ВПЕВНЕНІ?». Трохи повагавшись, вони відповіли: «Ну... ми їх НЕ БАЧИЛИ... але змалечку чули, як усі казали: «Дивіться! Іде Аллан, у якого дупа з двома дірками!»».

Ханна вже чула цей жарт. Але знову сміється — не разом з Йонні, а для нього.

— Класно, правда? — вдоволено пирхає Йонні; він такий задоволений собою, що цей настрій передається і Ханні.

— Давай, ІДИ вже, — зігхає вона, але, видихнувши, знову сміється.

Він нарешті так і робить, забирає з собою пожежників, і за ними ще довго тягнеться регіт. Вони наче брати, і Ханну це бісить, але також і викликає ревності — бо в цих хлопців є ніби ще одна сім'я. Багато з них дружать із дитинства, а якщо маєш таких товаришів по розвагах, тобі ніколи не доведеться дорослішати. Вони разом ходили до школи, разом грали в хокей, а тепер разом вибираються рибалити чи полювати, говорять про машини, які не можуть відремонтувати, і про жінок, яких не розуміють, і змагаються, хто більше зможе виконати жим лежачи; вони і співробітники, і батьки, і пожежники водночас. У них своя група.

— Вийдемо на сигаретку? — запитує медсестра, поспішно минаючи Ханну.

Це жарт: вона добре знає, що Ханна кинула курити кілька років тому.

— Якщо знову почну, обіцяю, що зроблю це разом з тобою! — сміється Ханна.

Вона прослизає до «фонтану пліток», або ж у кімнату для персоналу, як її ще називають деінде. Як завжди, Ханна встигає приготувати горнятко кави, але не встигає випити, бо її знову хтось покличе, зате в неї є трохи часу, щоб послухати, про що тут говорять. Про хокей, звісно, — про що ж іще? Але сьогодні тон розмов інакший. Тут працюють різні люди, половина працівників мешкають у Бйорнстаді, інша половина — в Геді, тож усі навчилися навшпиньки обходити тему спорту, як, мабуть, обходять у розмовах релігію чи політику в інших краях. Але сьогодні працівників із Бйорнстада тут нема, і тому багато з присутніх говорять те, що насправді думають.

Усе починається зі скиглення через те, що юніорська команда Геда має тренуватися в Бйорнстаді. Потім хтось каже, що ходять чутки, ніби комуна взагалі не буде ремонтувати льодову арену в Геді. Якесь жінка переказує, що чула, ніби в політиків є таємний план зараз використати нагоду й об'єднати клуби.

— І який клуб закриють? — цікавиться хтось.

— А як думаєш? Той, у якого менше грошей! — гаркають у відповідь.

— Тільки от на які гроші живе Бйорнстад? Хіба не комуна відремонтувала їхню арену? То що, нам у Геді доведеться платити податки на ЇХНІЙ клуб?

Ханна мовчки чекає біля кавоварки, вона знає, куди поверне ця дискусія: так було завжди, але останнім часом навіть гірше. Ханна хотіла б не погодитися з ними, хотіла би бути тут голосом розуму, але вона мовчить. Бо й сама все розуміє. Над лікарнею завжди нависали чутки про скорочення і навіть, можливо, закриття, і якщо комуна погрожує забрати хокейний клуб, то, мабуть, для всіх, кого це торкнеться, найбезпечніше було б узагалі не розчищати дорогу до Бйорнстада. А збудувати суцільний мур.

Ханна лицемірить, і сама це, звісно, знає. Хіба ті гроші з податків, які роками осідали в «Гед-Хокей», не принесли би більше користі лікарні? Безперечно. Але щойно її діти опинялися на льоду, ніщо вже не мало значення, весь світ блякнув, і хіба вона не була готова всім пожертвувати заради цього? Дурне запитання. Хіба ж не так? Крім того, фінансування від хокею ніколи не потрапило би до лікарні: такого не буває, усе віддали б на вітряні турбіни або якесь політичне розслідування, як навчити борсухів виражати свої почуття за допомогою акварелі, чи на ще якусь дурницю. А хокей принаймні дає хоч щось. Для всього міста, для старих і малих дає те, чим вони можуть горіти і довкола чого єднатися, — ненависть до Бйорнстада. Звісно, у Геді також є люди, які не люблять хокей, але тут це сприймають мало не сексуальним збоченням: твоя справа, чим ти займаєшся вдома, але тримай це при собі.

Ханна чує, що швагер когось із присутніх у кімнаті розповідав про «Бйорнстад Бізнес Парк»:

— Вони намагаються тримати це в таємниці, але всім підприємцям у Геді пропонують там офіси! То хто ж тут залишиться?

— Ви бачили, що через бурю асоціація змінила розклад матчів основних команд? Вони сумніваються, що команди з півдня сюди доберуться, і знаєте, з ким ми зустрінемося в першому турі? З Бйорнстадом!

— От бляха!

— Але ж подумайте, який шанс! Вони не зможуть закрити клуб-переможець, і якщо ми ПЕРЕМОЖЕМО, то...

— Нам мало виграти в того сраного клубу махінаторів! Ми повинні його РОЗНЕСТИ!

— Це війна!

— Я принаймні сподіваюся, що клятий Амаат таки не зможе грати...

— Або він випадково зламає ногу? Може, з ним станеться нещасний випадок?

Вони сміються, ніби сказали щось веселе, і ніяк не зупиняються. Ханна не встигає почути більше, хтось у коридорі вигукує її ім'я, кава так і залишається невипитою на раковині, а вона вибігає. Встигає лише подумати, що хоч би її нарвані сини не почули тих чуток ще до завтрашнього тренування в Бйорнстаді, бо тоді точно затіють бійку, як завжди. І найбільше вона сподівається, що чутки не дійдуть до Йонні, який перший серед нарваних.

Звісно, тепер уже надто пізно.

Потяг зі столиці повільно трясеться на північ, зупиняючись то на одній, то на іншій станції в містечках, які могли би бути Бйорнстадом чи Гедом, — по всій країні таких повно. Більшість цих містечок мають назви, які забуваєш, щойно побачиш, утім, деякі здатні вчепитися у нашу свідомість якоюсь своєю особливістю: це може бути випічка, чи музичний фестиваль, чи аквапарк, або, можливо, в'язниця. Або хокейна команда. Будь-що, що змушує людину казати «А-а, то це ви звідти, де...», коли ви розповідаєте, де народилися. Будь-що, що позначає місцевість на мапі.

З кожним десятком кілометрів шкода від бурі помітна все більше, і що густіший ліс, то чіткіше видно її нищівні наслідки. На одній станції (після кількох годин їзди вглиб країни), назву якої всі забувають ще до того, як вагони встигають промаїнути повз перон, до потяга підсідає один старший чоловік. Його ніхто не помічає, крім вісімнадцятирічної дівчини, яка сидить навпроти, — вона миттю встає і чемно допомагає йому підняти валізу на багажну полицю, хоча він навіть не попросив її про це.

— Спасибі, паннусю, дякую щиро, щиро дякую! — каже він, ніби якась реліквія з чорно-білого матінёс.

Завдяки усмішці Майя здається молодшою, ніж є насправді. А от те, як чоловік спирається на свою парасольку, ніби на ціпок, має цілком протилежний ефект.

— Ви скажіть, коли будете виходити, я допоможу зняти валізу, — чемно всміхається Майя.

— Дякую, це дуже люб'язно. Після бурі поїзд, мабуть, не поїде до кінця маршруту, тож я зійду на тій станції, що й ви, і там уже пересяду на автобус...

Майя кам'яніє, а чоловік, помітивши, що налякав дівчину, киває на її шапку й пояснює:

— Ведмідь із Бйорнстада, я його впізнав. Ви ж туди їдете, хіба ні?

Майя, зніяковіла через свою параню, швидко видихає.

— Звісно, так-так... це татова шапка. Я її рідко ношу. Просто вдягнула зараз, коли вирушила... додому. Там, на півночі, холодніше.

Вона збентежено всміхається. Чоловік із розумінням киває.

— Що далі від дому, то більше стаєш патріоткою свого краю.

Майя проводить пучками пальців по шапці.

— Це правда. Просто я не думала так про себе.

Мама Майї за минулі роки часто повторювала, що не можна довіряти тим, хто не має в житті чогось такого, що можна любити безумовною любов'ю. Тепер Майя все більше й більше в цьому переконується.

Чоловік навпроти неї нахиляється і шепоче, ніби це велика таємниця:

— Я їду відвідати доньку, вона живе в Геді, але не майте це мені за зле.

Майя голосно сміється.

— Боже, от за цією особливістю життя вдома я точно НЕ скучаю. Невже ми мусимо ненавидіти Гед, а вони повинні ненавидіти нас. Як це по-дурному.

— Так, від доньки я зрозумів, що там, на півночі, багато всього крутиться навколо хокею...

Майя закочує очі.

— Ні-ні, не багато всього. А все.

— Якщо чесно, думаю, що в Геді вам просто заздрять. Тепер справи у Бйорнстаді наче йдуть краще, ніж у Геді, хіба ні? І мова не тільки про хокей. Я читав, що розбудували фабрику, набрали нових працівників. Компанії тепер перебираються у Бйорнстад, а не звідти. Небагато

малих містечок можуть таким похвалитися.

Майя киває на знак згоди, хоч їй і незвично, що про її рідне місто так говорять — як про місце, де справи йдуть добре. «У хокеї швидкі повороти, — часто надокучав тато, коли малою вона була чимось незадоволена, — так само буває і в житті, але треба просто рухатися вперед!»

— У Бйорнстаді підприємливі люди, вони тяжко працюють! — вихоплюється у Майї, вона сама дивується, з якою гордістю це сказала.

Чоловік завважує про себе, що її вимова стає розкотистішою. Він переводить погляд на ліс, який густо нависає над вікнами, аж виникає враження, ніби вони їдуть крізь тунель.

— Ви повертаєтесь додому через бурю? Донька казала, що то було справжнє жажіття.

— Ні... або так, у певному сенсі. Я їду додому на похорон.

— Співчуваю. Це хтось близький?

Перш ніж Майя встигає відповісти, у неї перед очима проноситься увесь той рік, коли їй виповнилося шістнадцять. Як тато відвіз її до поліційного відділку, як вона про все розповіла і як тата мало не звільнили з «Бйорнстад-Хокею», коли через неї Кевін не зіграв найважливіший матч року. Як відбувалася зустріч, коли всі члени клубу голосували за майбутнє клубу, а відчуття було таке, ніби сім'я Майї була проти цілого міста. Першою встала й виступила на їхній захист Рамона. За спиною в неї була «Група» — Майя знає, як сильно це діймає її тата, але ні він, ні Майя ніколи не забудуть, що зробила Рамона: вона повірила п'ятнадцятирічній дівчині, коли ніхто їй не вірив. Піднялася, коли ніхто не наважувався. Майя ледь помітно всміхається до чоловіка навпроти.

— Тато краще її знав. Вони... ду-уже давні друзі. У неї був паб, тато забирав звідти дідуса, коли той забагато випивав.

Чоловік кречке.

— Хе-хе, он воно як. А вам ніколи не доводилося забирати тата?

— Мій тато не п'є!

Майя занадто бурхливо реагує, вона надто переймається тим, що постійно захищає тата. Чоловік вибачливо здійсмає руки вгору.

— Вибачте. Не хотів вас образити.

Майя зітхає.

— Та ні... звісно, я розумію. Просто якби ви знали мого тата, то... він же найпорядніша на світі людина. Ніколи не порушує жодного правила.

— Він так само цікавиться хокеєм, як усі в Бйорнстаді?

Майя не стримує реготу.

— Ви жартуєте? Узагалі-то він був спортивним директором. Але тепер працює в маминій агенції.

— О, значить, це *мама* — одна з тих «підприємливих» у Бйорнстаді, про яких ви згадували, — передражняє чоловік.

Майя всміхається.

— Ну, якщо чесно, її офіс у Геді. Тато ніяк не може цього пережити.

— Уявляю. А чому він залишив посаду спортивного директора?

— Бо любить маму.

Майя так імпульсивно відповіла, що чоловік на мить утрачає самовладання. Він сумно всміхається й дивиться на свої руки; Майя помічає, що він без обручки. Потягнувшись до портфеля, чоловік дістає товстий стос паперів і кладе собі на коліна.

— Що ж, їм пощастило. Обом, — мовить він, не відриваючи погляду від паперів.

Майя киває. Чоловік надовго замовкає, і їй навіть здається, що він ображений, тож за якийсь

час вона запитує:

— Що ви читаєте?

— Річні звіти.

— Вау. Звучить так... захопливо.

— Так, може бути захопливо, якщо знати, де шукати, — запевняє чоловік.

Майя йому не вірить. І в цьому її помилка.

На вулиці перед «Хутром» стоїть старий американський автомобіль. Петер дивиться на нього, зупинившись у дверях; він не знає, хто власник, і взагалі вкрай помірно цікавиться автомобілями, але так сталося, що він знає точну модель і рік випуску цього. Коли Петер почав грати в НХЛ, на перші тренування його возив товариш із команди, який тоді щойно купив саме такий автомобіль. Те авто було новесеньким, а це, що стоїть на вулиці, — заіржавіла розвалюха. Так само почувається і Петер.

Теему повернувся з туалету і, ставши за барною стійкою, взявся читати повідомлення в телефоні. Уже згодом Петер подумає, що таким чоловікам, як Теему, властива одна характерна риса — вони залишаються незворушні, коли отримують погані новини. Попри чутки, цей хлопець не такий уже й запальний. Просто від того, що він читає в телефоні, понижується його температура — відразу на кілька градусів, — і поки Теему стає холоднішим та мовчазнішим, Петер почувається все більш незатишно. Так він навчився розпізнавати, яких чоловіків варто остерігатися, — не за їхньою поведінкою, а за власною реакцією поруч із ними.

— Мушу йти. Продовжимо тут завтра? — каже Теему, не відриваючи погляду від телефона.

Петер киває, не знаючи, чи треба ще щось відповідати. Поки вони вимикають світло й зачиняють паб, він зачіплюється поглядом за фотографію біля дверей — на ній маленька дівчинка на льоду, у неї зелений светр і чорний погляд, вона така маленька, що їй навіть не знайшлося рукавичок потрібного розміру.

— Вона буде краща за тебе, — промовляє Теему за спиною в Петера, дивуючи його несподіваними нотками любові в голосі.

Теему, здається, і сам здивований, навіть збентежений. Не дивлячись одне одному в очі, вони виходять на вулицю. Звісно, Петер чув про дівчинку. Їй шість або сім років, її звуть Алісія, вона часто залишається в Суне (тепер він постарів, а колись був тренером основної команди Бйорнстада) і товче шайбами стіни його будинку. Вона з тих малих, кого життя добряче потріпало, але все ж не настільки, щоб розраховувати на допомогу: Алісія росте в домі, де кухонні шафки часто порожні, а кулаки — стиснуті, але і те, й інше — не настільки, щоб представники соцслужб забрали її звідти. Тож сад Суне — це для неї і притулок, і центр дозвілля. Пару років тому Рамона потурбувалася, щоб Теему зробив усе, що в його силах, аби підтримати дівчинку, і якось увечері кілька вбраних у чорне чоловіків прийшли до Алісії додому, коли вона вже спала, зайшли просто на кухню, поставили на стіл хокейну сумку зі спорядженням, а тоді пояснили дорослим, що дівчинка тепер під охороною «Групи». З того часу Алісія приносила значно менше синців із дому, зате більше — з арени. Так, одного дня вона стане найкращою.

Теему рушає до машини, Петер іде за ним, і враз його пронизує думка, наскільки нереалістично це могло виглядати ще зовсім недавно: він сідає в машину до найбільшого хулігана в місті. А що тепер? Усім байдуже, що робить Петер, навіть йому самому. Минає достатньо часу, і в лісах зношуються всі ілюзії, навіть Петерові. Він добре знає про розбої Теему,

але також, як і всі, пам'ятає, що жоден поліцейський не мав часу приїхати, коли кілька років тому в місті орудували грабіжники, зате ті самі поліцейські мали можливість надіслати озброєну оперативну групу на гвинтокрилі, бо десь пішла *чутка*, що хтось незаконно підстрелив вовка. Саме «Група» розібралася з серією пограбувань — Петер не хотів знати деталей, але він розумів, яким чином Теему вдалося стати впливовим. Від поліції його відрізняє не капітал насильства, а капітал довіри. Запитайте Алісію.

Вони минають американський автомобіль, який так і стоїть на вулиці. На мобільному Теему вібрують нові повідомлення, але він не зважає: зараз усі пишуть одне й те саме.

— Ти сьогодні такий популярний? — цікавиться Петер.

— Та це просто пуста балаканина, — незворушно відповідає Теему.

— Мої діти також постійно надсилають смс. Але навіть не пишуть словами, там лише купа тих смайликів. Невже тепер ніхто не телефонує?

Теему регоче.

— Бляха, Петере, тобі що — сто років?

— Часом я саме так і почувуюся.

Сівши в «сааб» Теему, вони якийсь час їдуть мовчки, а коли тиша стає незручною, Теему порушує мовчанку розмовою — звісно ж, про хокей:

— То як думаєш, він зіграє цього року?

— Хто? — не розуміє Петер.

— Ама! Кажуть, що він нормально так запив...

— Хто тобі це сказав?

Теему низує плечима.

— Сам знаєш. Люди всяке говорять.

Так, люди всяке говорять, але не Петерові. Час ні на кого не чекає, хлопці стають чоловіками, таланти вигоряють, а демони наздоганяють усіх. Навіть найшвидшого в місті ковзаняра. Якось Суне сказав, що найкраща Петерова риса як спортивного директора — в тому, що він приймав «усіх дітей у клубі за власних», і тоді це прозвучало як комплімент, але коли через кілька років ті ж слова сказала Міра, вони стали звинуваченням. Навесні Петер спробував поговорити з Аматою, дати йому пораду щодо драфту в НХЛ, але хлопець тоді вже виріс і став чоловіком, а Петер — старим.

— Не знаю, — змушений визнати Петер.

Теему зітхає.

— Він був крутим у минулому сезоні. Насправді крутим. Кращим за Кевіна. Кращим за... тебе.

— Ти ніколи не бачив, як я граю, — пирхає Петер, щоб приховати свою ніяковість.

Але Теему лиш фиркає, ніби ображений поні:

— Рамона показувала відео всіх твоїх матчів! Навіть у НХЛ!

— Ну, там нема що дивитися, їх було не так уже й багато, — бурмоче Петер.

— П'ять! Не віриш, що я їх бачив? Та сто разів! Ти думаєш, що я просто дурний хуліган, але, бляха, я люблю хокей не менше, ніж ти, засранцю! Це єдина причина, чому я ніколи не зацідив тобі в морду, коли ти, будучи спортивним директором, узявся підсирати нам і зносити трибуну. Я знав, що ти любиш хокей так, як його люблю я. І я це поважав. Навіть коли ти робив із себе клоуна!

Петер мусить зробити кілька вдихів, поки перетравлює, що його назвав «клоуном» хлопець, який якось увірвався в автобус команди-суперника і підпалив тридцять пакетів, повних собачого лайна. І найобурливіше те, що в Теему навіть не було собаки. Треба ж запланувати й доставити

тридцять пакетів лайна. Господи. Якби цей хлопець колись зайнявся чимось насправді серйозним, він би правив світом.

— Ти помиляєшся, — врешті всміхається Петер.

— Я, бляха, не помиляюся!

— Я зіграв тільки чотири матчі. У п'ятому отримав травму. І я не вважаю тебе дурним хуліганом.

— Ага, ну так, — бурмоче Теему.

Петер тихо сміється.

— Принаймні не вважаю ТІЛЬКИ дурним хуліганом...

Теему заходиться таким реготом, що мало не з'їжджає з дороги, і на мить Петер розуміє, що саме всі в ньому бачать. Чому йдуть за ним. Коли Теему сміється, ти смієшся разом із ним. Глипнувши на Петера, Теему каже:

— Тобі варто було поговорити з Аматом ще навесні, перед драфтом у НХЛ. Думаю, поради йому давали погані люди. А йому був потрібен хтось такий, як ти.

Петер опускає погляд, він не хоче зізнаватися, що намагався, бо Теему, здається, високої думки про нього, а Петер уже й забув, коли таке відчував.

Про Майю в її вісімнадцять завжди думають, що вона на кілька років молодша, це її часто дратує, але й вона сама не дуже вміє визначати вік інших. Ось, наприклад, вона думає, що цей пан, який сидить у поїзді навпроти, уже давно на пенсії, а насправді йому заведве шістдесят. Просто бувають такі чоловіки, тіла яких схильні карати своїх власників за гріховне життя всіма недугами водночас. Картата сорочка напинається на животі, дихання важко виривається кризь ніздрі. На голові в нього коричневий капелюх, волосся поріділо, борода посивіла, контури обличчя обм'якли від надміру алкоголю та браку компромісів. Через проблеми з суглобами чоловік мусить ходити на щось опираючись, тож незалежно від погоди в нього завжди з собою парасолька — дідько, для ціпка він ще недостатньо старий. Але погляд його спокійний, а розум іще гострий, він добре працює — зараз, можливо, навіть краще, коли в нього такий слабкий вигляд. Тепер його легше недооцінювати, а він уміє цим скористатися.

Усю подорож вони перемовляються, настільки безтурботно, що в Майї навіть думки не виникає, що той чоловік уміло веде розмову. То одне невинне запитання, то інше — і ось вона вже стільки всього розповіла, а він про себе — нічого.

Коли Майя ще раз встає до туалету, то знову хоче взяти туди гітару.

— Я ж можу припильнувати, — пропонує чоловік.

Майя зніяковіло всміхається; вона надто дорожить гітарою, і справа навіть не в тому, що інструмент можуть вкрасти, просто їй не хочеться з ним розлучатися. Але, поступившись, вона все-таки залишає гітару, а чоловік, щойно Майя виходить, миттю відкриває футляр. На кришці зсередини приклеєна фотографія Майї з сім'єю: молодший брат, мама, тато. Здається, знімок зроблений зовсім недавно, а от татів светр старий, зіпраний, світло-зеленого кольору, з емблемою хокейного клубу спереду. «Після всього, що сталося з їхньою сім'єю, вони й далі носять одяг із ведмедем», — думає собі чоловік і закриває футляр. Дотягнувшись до свого портфеля, він занотовує в невеликому записнику щойно сказане дівчиною: «Мій тато ніколи не порушує жодного правила». За останні роки Майя змінилася, в неї нова зачіска й доросліше тіло, вона виросла, зміцніла. Спершу чоловік ледве впізнав її. Він доклав чимало зусиль, щоб послугами за послуги вивідати у свого давнього контакту в залізничній компанії, яким поїздом

сьогодні їхатиме Майя. На тих фото, які він бачив, Майї було п'ятнадцять років, саме мало вивопнитися шістнадцять, а потім за нею стало важче стежити. Після того року, після згвалтування, вона перестала публікувати свої фотографії в мережі.

Чоловік добре розуміє: його донька скаже, що це було занадто — наближатися до Майї в такий спосіб. Можливо, навіть неетично. Але за своє журналістське життя він засвоїв, що якщо збираєшся розкрити великий скандал, треба розповісти хорошу історію, бо в іншому разі читачі втратять інтерес задовго до того, як ти перейдеш до суті, а хороша історія — вона як річний звіт. Він може бути страшенно нудним, якщо не знаєш, де починати шукати. Чоловік завжди намагався навчити цьому доньку, між ними були бурхливі та складні стосунки, але він має певність, що принаймні зумів навчити її бути журналісткою, бо якщо ні, то вона не переїхала б у Гед і не стала б минулого року головною редакторкою місцевої газети.

І коли донька нещодавно зателефонувала й розповіла історії про хокейний клуб, до яких вона докопалася, і попросила його допомоги, він запитав, чому вона не залучить своїх репортерів. «Ну, тату, це ж не просто якісь два міста, у декого з моїх репортерів діти ходять до школи в Бйорнстаді — до тієї ж школи, де вчать діти тих чоловіків, які можуть опинитися у в'язниці, якщо ми таке опублікуємо. То як мої репортери мають наважитися писати?»

Звісно, тато все зрозумів, і ось тепер він у потязі. Заради доньки, але й заради себе. Він своєю пиятикою перепаскудив мало не все її дитинство, а вона все одно вибрала професію як у нього. Вона ще ніколи не просила його про допомогу. Не варто недооцінювати батька, який намагається отримати прощення: він здатний на все.

Стос паперів у нього на колінах — це річні звіти клубу «Бйорнстад-Хокей» за останні десять років. Доньку не підвело чуття: клуб існує за рахунок фінансових злочинів. Махінації були настільки систематичні, що просто не могли відбуватися без відома правління клубу, і спонсорів, і місцевих політиків. Вони зробили все можливе, щоб замести сліди, відзначає чоловік, більшість журналістів з меншим досвідом навіть не знали б, звідки починати пошук. «Але ж, тату, жоден шаленець не зуміє так підкопатися, як ти», — сказала в телефонній розмові донька, і він почув, що вона посміхнулася. Тож він почав рити. Під річними звітами лежать контракти, й акти передачі прав, і документи — багато пазлів правди про цілковито корумповану спортивну асоціацію. Звісно, багато чоловіків, які за це відповідали, були надто розумні, щоб залишати свій підпис, але одне ім'я видно постійно, один і той самий підпис унизу на кожному документі: Петер Андерссон.

У нотатнику чоловік записує: «У Майї зелена шапка, на ній ведмідь. Шапка трохи завелика».

⁵ Матіне — ранкова (денна) театральна вистава.

28. Божі чоловіки

Маттео не пам'ятає, звідки почув, що померла та жінка, яка тримала паб. Він ні з ким не розмовляє, але, можливо, прочитав десь в інтернеті, коли знову з'явилася електрика, а може, просто почув, як про це говорили зранку після бурі старі сусіди, поки він, згорнувшись, лежав на підлозі в їхньому підвалі. Маттео прокинувся, йому снилася сестра, і в серці на якусь мить з'явилося щось подібне на відчуття, коли простягаєш замерзлі руки до вогню. Спершу все заціпеніло, потім трошки болить — бо дуже замерз, — а справжній біль відчуваєш потім, коли починаєш зігріватися. Лише коли відпускає оніміння від холоду і незчулення від сну, а тіло знає, що воно тепер у безпеці та спокої — от тоді й починається справжнє пекло. На дні кошика біля сейфа зі зброєю Маттео знайшов невелику пляшку самогонки — може, старий забув її після вилазки на полювання, або просто заховав від дружини. Маттео випиває повільно, запліщивши очі, у голові стає гаряче, а на серці — знову холодно.

Він виповзає через підвальне вікно і крадеться додому. Будинок порожній. Батьки з сестрою ще не повернулися до Бйорнстада; мабуть, думає собі Маттео, дорогою мама зупиняється в кожній церкві. Сестра завжди сварилася з мамою через Бога, а от Маттео — ні. Він так само мало вірив у Бога, як і сестра, але не хотів завдавати болю мамі: вона була надто вразливою.

— Ти — єдина добра людина з тих, кого я знаю, — казала йому сестра, куйовдячи волосся.

Лише вона з ним розмовляла. У школі ніхто не хотів заговорити до нього, а батьки так часто говорили з Богом, що перестали розмовляти одне з одним. Донька і син були їхнім дивом, мама пережила чотири викидні, вона молилася Богу, просячи одну здорову дитину, і народила доньку. Через кілька років народився Маттео. Мати так боялася втратити дітей, що навіть не наважувалася радіти. Небо продемонструвало їй свою силу, і вона все життя була охоплена невмолимим страхом, що будь-якої миті небо забере в неї все. Мама раз у раз торочила Маттео:

— Ти повинен вирости великим божим чоловіком. Не грішником! Божим чоловіком!

Маттео ніколи не заперечував, але однієї ночі, коли вони були на самоті, сестра прошипіла:

— Ти що, не розумієш, що мама психічно хвора?

Маттео розізлився як ніколи, але не так на сестру, як на тата, який нічого не робив, щоб допомогти мамі, а тільки мовчав. Ходив на роботу, повертався додому, вечеряв, читав книжки і лягав спати. У тиші, суцільній тиші.

— Ти ж розумієш, що я маю вибратися звідси? Маттео, я повинна жити! — прошепотіла сестра тієї ночі, коли залишала Бйорнстад.

Вона пообіцяла, що розбагатіє і повернеться по нього. Він чекав. Тепер вона повертається додому, але не для того, щоб його забрати, і Маттео знову злиться на тата. Якби він був не таким татом, усе сталося б інакше. Якби він був могутнім чоловіком, багатієм, хокеїстом. Тоді допомогли б і сестрі, тоді люди повірили б у неї, стали б на її бік. Тоді вона залишилася б живою.

Божі чоловіки нікого не можуть врятувати. Не тут.

29. Хлопці-хокеїсти

Амат бігає в лісі, забігає так далеко, як тільки може, але що з того — йому однаково не залишитися самому.

У хокеї всі люблять поговорити про голову: що треба мати «мізки переможця» і «бути твердолюбим». Якщо граєш у хокей, ще від малого доведеться засвоїти, що в тебе має бути «стійка психіка», але ти майже не знаєш, що ж це насправді таке. Тобі постійно розказуватимуть про травми та біль, але не скажуть ні слова про те, чого не видно на рентгенівських знімках. Ти дізнаєшся, як працюють усі частини тіла, крім тієї, яка всім керує.

Амат біжить усе глибше в ліс, але голоси в голові ніяк не затихнуть:

«Звісно, він класний, але чи не замалий?»

«А як у нього з психікою? Самі знаєте, як то буває. Він же не... ну, розумієте... він не з хокейної сім'ї».

«Але ж у нього вправні руки! І він швидший за Кевіна!»

«Так-так, але Кевін був твердолюбий. Він мав мізки переможця».

Амат чув їх скрізь: і на льодовій арені, і в крамниці, і в школі, він добре знав, що це за кодові слова — «хокейна сім'я». Їм подобалося, коли він забивав за їхню команду, але вони хотіли, щоб він виглядав, як інші хлопці-хокеїсти, жив у тому ж районі, сміявся над тими ж жартами. Вони хотіли, щоб він був Кевіном, вони дозволяли йому бути Аматою, доки він перемагав. Тож він так і робив. Перемагав, перемагав, перемагав.

Перед новим роком Бйорнстад був першим у серії, а Гед — останнім. З дитинства Амат зник, що Гед — кращий, багатший, більший і могутніший, але він сам став символом змін. Щоранку в нього боліли плечі: спочатку від болю після тренувань, а потім — від очікувань. Сторож щоранку пускав його на арену, але Амат дедалі рідше бував на льоду й частіше затримувався у спортзалі. Амат знав, що всі казали, ніби він занадто слабкий для НХЛ, тому й змагався зі штангою доти, доки ледве міг дійти додому, і постійно думав про всі ті кліше, які чув чи то від тренера, чи від спортивного директора, чи від якогось іншого дядька: «Результати вимірюються не на старті, а на фініші! Порядок перемагає клас! Сила волі візьме гору над талантом!».

Якось уночі, вийшовши з льодової арени, він був такий виснажений, що, пробираючись у темряві крізь замети, послизнувся і впав. Спочатку зап'ястя не дуже боліло, але що більше він тренувався, то сильніше воно набрякало. Він нікому нічого не сказав. Жоден клуб НХЛ не задрафтує травмованого гравця. Він повинен грати, повинен перемагати, не можна зараз усіх розчарувати. І не лише тих дядьків у крамниці, але і його власних друзів із Низини, він пообіцяв, що купить їм круті годинники, коли стане профі. Без них він не опинився б там, де є зараз. Пару років тому вони ціле літо по черзі бігали разом із ним схилом біля його будинку, аби він не здався. Його мрії стали їхніми мріями. Він повинен за це віддячити. Повинен віддячити мамі. Тренеру. Місту. Всім.

В одному матчі він забив три голи, але ухилився від зіткнення. У роздягальні старші гравці жартували:

— Ти ж знаєш, що в НХЛ будуть ще гірші зіткнення, га, принцесо?

Коли Амат вийшов із душі, у його місці лежала пачка тампонів. Це був просто жарт, звісно, але з цього завжди починається. У наступному матчі Амат знову отримав удар у зап'ястя. Біль був таким сильним, що заповонив собою все, ніби напад клаустрофобії. Амат випив знеболювальне, але воно не допомогло, тож увечері він знайшов одну дівчину з Низини, чий брат продавав алкоголь. Повернувшись із пляшкою, вона сказала:

— Якщо можна сказати братові, що це для тебе, він віддасть безкоштовно. Він тебе обожнює! Тільки про те й триндять, що хлопець із Низини потрапить до НХЛ!

Амат похитав головою. Дівчина додала, вже серйозніше:

— Брат каже, що всі багатії міста хочуть використати тебе. Вони переймаються тобою тільки тому, що ти можеш заробити для них гроші. Дивись, щоб тебе ніхто не надув, — окей?

— Окей, — пообіцяв Амат.

— Не кажи «окей», якщо не впевнений! — зашипіла вона.

— Окей, окей, окей, — сумно всміхнувся Амат.

Дівчина теж сумно всміхнулася у відповідь і сказала те, чого він не міг потім забути:

— Ти ж знаєш, що всі малі діти в Низині дивляться на тебе і думають, що якщо ти можеш кимось стати, то й вони зможуть? Тож не здавайся, окей? Стань кимось! Ті малі дивляться на тебе і думають собі, що от, у тебе нема багатого тата, який сто років грав у хокей і купив тобі ковзани в подарунок на Різдво, коли ти ще був немовлям, як усім чувакам з Височини. Ти сам мусив усе собі роздобути. Усе! Тому ті чуваки з Височини ненавидять тебе. Так само, як і всі дівчата звідти ненавидять нас, бо ми краще за них вчимося. Просто в глибині душі вони знають, що якби народилися такими, як ми, то ніколи, бляха, не досягли б успіху, просто пропали б, а так — вони отримали все задарма і ніколи нічого не здобували самі!

Дівчина хотіла підбадьорити його. Звідки їй було знати, що сказане лиш обтяжить Амата? Замість бадьорості — ніби цеглина в наплічнику. Амат пішов додому і запив біль у зап'ясті, щоб заснути, а напівпорожню пляшку сховав у хокейну сумку в шафі, щоб не побачила мама; за два тижні все важче було ховати не повні пляшки, а порожні.

Він не пам'ятає, коли почав дзвонити телефон. Спочатку телефонували один-два агенти, але потім він виявив, що голоси щоразу були нові. Вони казали, що його можуть задрафтувати. «Можеш» стало «тобі варто», яке швидко переросло в «мусиш». Амат не навчався у хокейному училищі, його не відкрив якийсь великий клуб, але він мав талант. Казали, що це казка про Попелюшку. «Ти з'явився нізвідки, але можеш досягнути вершин!» Можеш. Мусиш. Агенти переконали підписати з ними контракт і ні про що не турбуватися. «Просто залиш усю роботу нам». Амат уже зустрічав чоловіків такого типу. Коли Кевін був великою зіркою міста, а правду про згвалтування знав лише Амат, до нього приїхав на великій машині тато Кевіна і спробував купити його мовчання. Чоловіки, які тепер телефонували, мали такий самий голос, минулого року ніхто й не знав, хто такий Амат, а тепер він став тим, ким можна торгувати. Він ввів у пошук їхні імена і прочитав сотні чуток про махінації: одні агенти підписували контракти з дітьми, які ще навіть не були підлітками, інші агенти раптом давали тренерам юніорських команд у невеликих клубах добре оплачувану роботу в обмін на те, що ті приводили в їхні агентства конкретних гравців, були й батьки, які совали під столом брудні гроші. Усі чоловіки, які йому телефонували, стверджували в один голос, що таким займаються інші агенти, а самі вони — ніколи; то як Амат міг вирішити, кому можна довіряти, а хто з них — по вуха в лайні?

За якийсь час Амат мусив забрати з хокейної сумки ковзани, щоб звільнити місце для порожніх пляшок; їх усе більшало. Вечорами боліло зап'ястя, зранку — голова; врешті він перестав відповідати на дзвінки.

Місцева газета написала про його шанси на драфті НХЛ, настрої у роздягальні став інший, жарти змінилися серйозністю. Коли Амат втрачав шайбу або ж міг промахнутися, чувся глузливий сміх. Тепер не досить було найкраще зіграти в матчі — він мусив бути неперевершеним. Голоси в його голові заходилися криком: «Ти блефуєш, тобі піддалися, це був просто поганий захист».

Лід перетворювався на сипучий пісок, і що більше Амат боровся, то повільнішим ставав.

Якось увечері, коли він наодинці тренувався в спортзалі в потемній від поту футболці, зайшов сторож і перепросив, що вже мусить зачиняти арену. Він *перепросив*. «Я пишаюся тобою», — сказав старий, коли вони попросилися на паркувальному майданчику. Для сторожа це була проста ввічливість, а для Амата наплічник поважав ще на сотню тонн.

Настала весна, танули сніги, і кожен новий видимий сантиметр асфальту наближав день драфту в червні. Амату снилися жажіття, бувало, він прокидався, бо з носа текла кров, у нього почалися напади мігрені. А що, як вони розуміють, що він збрехав про травму? Що, як його не виберуть? Він забивав дві шайби в матчах, коли мав би забити три, одну шайбу — коли мав би забити дві, і врешті перестав забивати. Усі вважали себе достатньо кваліфікованими, щоб давати йому поради, кожен паскуда знав, що йому слід робити. У газеті про «Бйорнстад-Хокей» писали як про «фабрику талантів», а про Амата — як про «власний продукт». Якось мама прийшла додому з крамниці й переповіла слова Фрака, власника: «Передайте Амату, що навіть якщо його задрафтують, я буду вимагати, аби він зіграв ще пару сезонів у “Бйорнстаді”! Так буде найкраще! Він залишиться тут, Фатімо, щоб мати змогу *розвиватися*, так і скажіть йому!». Мама, розповідаючи про це, мала зляканий вигляд.

— Він говорив про тебе так, ніби ти якийсь... товар у крамниці... ніби на тобі штрих-код.

Тієї ночі, лежачи з комп'ютером у ліжку, Аमत прочитав чийсь допис в інтернеті, що коли його задрафтують, Бйорнстад отримає від НХЛ триста тисяч доларів. Триста тисяч ДОЛАРИВ. Але ще він прочитав таке: «Після драфту клуб НХЛ, за згодою з агентом гравця, часто дозволяє гравцеві для його ж розвитку зіграти один або кілька сезонів у слабшій лізі, а тоді вже переводить до Північної Америки». То ось до чого слова Фрака: «Бйорнстад» хотів отримати гроші за Амата, а крім цього, вони хотіли, щоб він продовжував перемагати за них. Мама мала рацію. Для них він просто штрих-код.

Потяг зупиняється, і до вагону всідає група п'ятнадцятирічних хлопців. Майя саме повертається на місце. Вона надто довго їх роздивляється, а зрозумівши це, червоніє. Коли Майя сідає, чоловік навпроти відриває погляд від своїх річних звітів.

— Ви їх знаєте? Я можу пересісти, якщо хочете, щоб...

— Ні-ні, ми з ними не знайомі. Просто я знаю сотні таких хлопців. Самі знаєте, хлопці-хокеїсти...

— Звідки ви знаєте, що вони — хлопці-хокеїсти?

— Ви серйозно? У них же однакові кросівки, однакові спортивні штани, однаково повернуті назад кепки. Усі мають однаково розгублений вигляд, бо в череп їм заїхало забагато шайб. Хлопців-хокеїстів можна впізнати будь-де...

Чоловік кречучи сміється. А тоді запитує — так, ніби просто подумав уголос і взагалі не надає запитанню глибшого сенсу:

— Ваш тато теж такий? Хлопець-хокеїст?

Він помічає, як затремтіли її вії, лише на мить. Усмішка враз стає не такою справжньою, а радше скидається на захисний механізм.

— Колись таким був. Але зараз він старий.

— То тепер він... дядько-хокеїст? — усміхається у відповідь чоловік.

Майя хитає головою, немовби має щось на совісті.

— Та ні, він перестав грати в хокей. Тепер просто працює разом із мамою.

Чоловік опускає голову в річні звіти. Кидає погляд на хлопців. Вони такі кремезні, такі

гамірні, такі певні своєї фізичної переваги: де б вони не опинилися — усюди будуть головними.

— Можна дещо запитати, хоч це, вочевидь, прозвучить по-дурному?

— Звісно, — Майя киває.

— Як думаєте: усі хлопці-хокеїсти виглядають однаково, щоб до них було складніше потрапити тим, хто відрізняється? Чи вони виглядають однаково тому, що самі бояться відрізнятись?

Майя замовкає, і чоловік уже лякається, що задалеко зайшов і що вона його викрила. Мабуть, то було занадто очевидне журналістське запитання. Але якраз тоді, коли він збирається перевести все на невинний жарт, Майя дивиться у вікно й відповідає:

— Усі, хто займаються хокеєм, говорять про «війну». Їх учать цього з дитинства: «Виходь і воюй». Це залишається в їхній голові, і вони навіть дорослими поводяться так, ніби на них готують атаку. Вони такі агресивні, ніби намагаються... надкомпенсувати.

— Надкомпенсувати що? — перепитує чоловік.

Майя зустрічається з ним поглядом.

— Ви були на хокейному матчі? Сиділи біля арени, бачили, яка там швидкість? З якою силою вони зіштовхуються? Які травми отримують? Якщо помітно, що якийсь гравець боїться, суперники налетять на нього вдсятеро сильніше. Тому вони вчаться тримати такий вигляд, ніби нічого не бояться. Як...

Майя замовкає. Чоловік обережно доказує:

— Як воїни?

— Так. Щось таке.

— Можливо, тому вони хочуть виглядати однаково також поза ареною. Щоб нагадувати собі й усім іншим, що вони — армія?

Майя опускає погляд і збентежено всміхається.

— Оу. Не знаю. Я просто бовкаю якісь дурниці.

Чоловік хвилюється, що занадто натиснув на неї, тому переводить розмову й запитує, чи не могла б вона допомогти йому зняти з полиці валізу. Там його ліки, пояснює він, важко зігхаючи, щоб склалося враження, ніби він просто безневинний старий дід. Це спрацює.

— З вами все добре? — запитує Майя.

— Я надто довго живу, — буркає чоловік.

— Ви говорите, як Рамона, — сумно всміхається Майя.

— Хто це? — запитує він, немовби нічого не знає.

— Та, в якій похорон.

— А, приятелька вашого тата? Вона також цікавилася хокеєм?

— Цікавилася? Та вона була ним одержима! Навіть мала місце в раді правління клубу.

— Он як! То вона працювала з вашим татом?

— Ні. Тато звільнився з посади спортивного директора того ж року, коли її обрали до ради правління. Але, мабуть, тоді він став бачитися з Раманою значно частіше, мама розповідала, що дорогою додому з офісу тато мало не щодня заїжджав до «Хутра». Напевно, йому бракувало людини, з якою можна було поговорити про хокей. У маминому офісі ніхто не цікавився спортом...

Майя починає сміятися. Чоловік навпроти також. Вибачившись, він виходить до туалету, накульгуючи більше, ніж мусив би. Зачинивши за собою двері, чоловік занотує у записнику:

«За посередництва Рамони Петер продовжував впливати на клуб, навіть після того, як офіційно залишив посаду спортивного директора».

Нижче він дописує: *«Коли Майя говорить про хлопців-хокеїстів як про воїнів, я згадую солдата»*

в Афганістані, в якого брав інтерв'ю. Той сказав, що найбільше боїться не смерті, а того, що більше не зможе бути солдатом. Його найбільший страх — бути виключеним із групи. Що то за солдат без армії?».

Він задумливо стукає ручкою по нотатнику, а тоді дописує:

«Що то за чоловік у Бйорнстаді без хокейного клубу?».

Одного дня на початку весни місцева газета написала, що поліція провела рейд у багатоквартирному будинку через справу про збут наркотиків; той будинок був у дворі Амата й Фатіми, вони бачили його, коли сиділи за столом у себе на кухні. Уночі Абат купував у дівчини алкоголь і дізнався, що забрали її брата. «Коли не працює опалення і ми дзвонимо домовласникові, минає пів року, поки когось пришлють, зате якщо хтось продасть два грами гашишу, лягавий з собаками з'явиться за п'ять хвилин», — сказала вона, і її голос тремтів від відчаю і гніву водночас.

Наступного вечора, коли Абат повернувся додому, на кухні біля його мами сидів Петер Андерссон. Вочевидь, прийшов він сюди не з власної волі; Абат розумів, що Фрак та інші спонсори відправили його, сподіваючись, що він зможе «з розумінням поговорити» з Абатом. Так, ніби Абат і йому щось винен. Петер «турбувався», як він сам сказав. Абат, не підводячи погляду, запевнив його, що не варто. «Петер вважає, що тобі варто поговорити з одним із тих агентів, які телефонували, його знайомим...» — сказала мама, але що вона про це знала? І що сказав їй Петер? Невже він змусив її відчувати докори сумління, бо це він завжди забезпечував Абата спорядженням, коли той був малим? І тепер Абат повинен сплатити борг, чи як? «Добре, я над цим подумаю», — стримано пообіцяв Абат, тільки щоб не засмучувати маму.

На цьому все могло закінчитися, але вже у дверях Петер тихо, щоб не почула Фатіма, сказав: «Амате, від тебе тхне алкоголем. Я лиш хочу допомогти тобі...». Петер нічим не завинив, просто тоді на Абата навалилися всі переживання. Він глянув Петерові в очі й зашипів: «А кому ще з Низини ви намагаєтеся допомогти? Може, допомагаєте комусь, хто не такий крутий в хокеї? Припиніть цю брехню! Ви просто хочете заробити на мені, як і всі інші!». Абат не відводив погляду від Петерових очей, йому забракло повітря. Колишній спортивний директор повільно вийшов, Абат затраснув за ним двері. Того вечора він запитав дівчину, чи може вона принести не алкоголь, а щось інше. Вона повернулася з таблетками. Абат проспав цілу ніч, а коли прокинувся, зап'ястя боліло вже не так сильно.

Хлопці в поїзді влаштовують собі якісь змагання, показують одне одному щось у телефонах і жартують про щось своє. Вони все перетворюють на змагання, Майї про це відомо, бо в Бйорнстаді купа чоловіків, які колись були ось такими п'ятнадцятирічними хлопцями, але так зрештою і не виросли з цього віку. Подорослішавши, вони починають змагатись, у кого найбільший будинок, найновіший автомобіль, найдорожче спорядження для полювання й риболовлі або чий син — найкращий гравець у дитячій команді. Ана часто казала, що всі хлопці-хокеїсти грають лише для своїх тат — щоб виправдати їхні очікування або щоб довести, що ті очікування були марними. Щоб вони пишалися ними або щоб повикидали з голови це лайно. Можливо, вона їх розуміла, бо й сама мала вдома всіх тих тат, зібраних в одному чоловікові.

Спостерігаючи за п'ятнадцятирічними хлопцями, Майя дивується, наскільки старшою

почувається, яка між ними життєва відстань. З їхніх самовпевнених посмішок вона розуміє, що тренери вже вклали в голови хлопцям, що вони особливі й цінні, але їй цікаво, чи відомо їм, що ця перевага діє лише доти, доки вони перемагають, і чи їм уже стало зрозуміло, що вони — просто товар, від якого за секунду можуть відмовитись агенти і великі клуби, якщо вони отримують травму, стануть погано грати або просто хоч трохи випадуть із групи. Якщо будуть інакшими. Якщо перестануть діяти як один механізм.

Майї цікаво, чи ті хлопці ще люблять гру, в яку грали дітьми — на озері чи перед гаражем. Чи на льодових аренах вони ще кидаються на оргскло, переповнені радістю, коли забивають шайбу. Ана так добре вміла їх перекривляти, вона божилася, що всі хлопці-хокеїсти мають однаковий вигляд, коли кінчають і коли забивають шайбу. У школі після уроку фізкультури, коли вони з Майєю залишалися самі в роздягальні, Ана притулялася до стінки душової і завзято бурмотіла, втиснувшись усім обличчям: «Подивись на мене! Визнай мене! Скажи, що я тепер справжній чоловік, тату!».

Майя пригадує, як вона заходила ся сміхом, вони тоді були такими дітьми, в їхньому житті ще не сталося нічого смертельно серйозного.

П'ятнадцятирічні хлопці в поїзді сміються, а Майї цікаво, з яких жартів. Що за фотографії вони показують. І чи називають вони дівчат на ім'я, коли говорять про них, чи вживають якісь інші слова. Їй цікаво, чи наважуються найкращі з тих хлопців бодай щось сказати, коли найгірші з них переходять межу. Бо в тій компанії вона бачить Беньї, і Бубу, й Амату, тому їй цікаво, чи є серед них і Кевін. Майя сподівається, що в такому разі хлопці знають, хто він, бо якщо ззовні їх сприймають однаковими представниками групи, то надзвичайно важливо, щоб вони самі розуміли, хто чим вирізняється.

Виглянувши у вікно, Майя розуміє, де вони їдуть тепер. Діти з півдня побачили б лише ліс, а от вона точно знає, наскільки вже наблизилася до дому. Майя заплющує очі, і все, чого вона не змогла забути, з кожним кілометром набуває чіткіших обрисів. Деталі його кімнати. Як були розміщені меблі. Кожен звук. Це дихання. Для неї згвалтування ніколи не закінчується. Їй цікаво, чи для нього так само ніколи не закінчується відчуття націленої в його голову рушники на тій біговій доріжці. Чи він пам'ятає, як це було — обпісяти штани, — і чи, заплющуючи очі, він відчуває, як метал холодив шкіру, коли вона приклала рушницю до його чола. Чи йому в голові відлунює те клацання, коли вона натисла на гачок. Цікаво, де він зараз і чи все ще боїться настільки, що мусить спати з увімкненою лампою.

Вона сподівається, що так. Бляха, як же вона на це сподівається.

30. Метелики

У сестри Маттео на плечі було татуювання метелика, зроблене, звісно, таємно, бо батьки здуріли б, якби дізналися. Сестра вибрала метелика, коли прочитала, що помах його крил може викликати бурю на іншому боці Землі. Вона почувалася такою безсилою, що найсильнішим створінням, у яке вона мріяла перетворитися, була комаха.

Татуювання видно на тому знімку сестри, що його Маттео заховав за іншою фотографією на стіні, щоб батьки не побачили, якщо зайдуть до його кімнати. Мабуть, татуювання вони ненавиділи більше, ніж наркотики й алкоголь: так осквернити своє тіло — це ж від диявола; стільки всього на світі — від диявола, що сестра, коли справді хотіла зробити боляче мамі, кричала: «Слухай, а БОГ хоч колись виходить на роботу?». У такі миті сестра стримувала свою лють лише з однієї причини: коли мама була сумна, то Маттео також сумував, а сестра не хотіла його зранити. Це була єдина його зброя, він захищав усіх у сім'ї власним серцем, ніби щитом. І сестра, від'їжджаючи з Бйорнстада, вчинила мудро: сказала батькам, що збирається до однієї церкви, навіть зв'язалася з тією парафією і домовилася, що в них можна зупинитися. Там уже мали справу з «проблемними дітьми». Батьки повірили, що донька нарешті віднайшла праведний шлях, мама плакала; а коли їм зателефонували з тієї церкви і сказали, що ніхто так і не з'явився, сестра вже була за межами країни. Це сталося два з половиною роки тому.

Наступний телефонний дзвінок пролунав зовсім нещодавно, серед ночі: поліцейський на іншому кінці вимовив ламаною англійською ім'я сестри, і батьки навіть не могли пролити сльозинки, бо оплакали її вже давно й наперед. Мама тільки прошепотіла: «Її забрав диявол», — а Маттео, щоб не завдати мамі болю, навіть не спромігся запитати: «Чому ж тоді Бог не врятував її? Хіба вона не була варта, щоб за неї боротися?».

Тепер батьки повертаються додому з її прахом, а Маттео невідривно дивиться в темний екран комп'ютера. Яка це жорстока лотерея — де ти народився і ким можеш стати. Маттео цікаво, чи багато віддаляло його та сестру від щастя, якщо взагалі можна виміряти всі ці «якби ж» і «якби ж не», бо ж саме з них і складається ціле наше життя.

Якби ж Бйорнстад і Гед не були такими задрипаними дірами. Якби люди не були такими паскудами. Якби поліція послухала сестру Маттео. Якби їхні батьки повірили в слова доньки так, як у слово Боже. Якби ж Маттео та його сестра народилися деінде — там, де їх цінували б. Якби вони були сім'єю Андерссонів. Якби Маттео був Лео, а його сестра — Майєю. Якби їхня мама була адвокаткою, а тато — спортивним директором у хокейному клубі.

Тоді за сестру теж хтось би боровся.

31. Посудомийні машини

Одного дня минулої весни під час тренування на трибуні льодової арени раптом усівся чоловік років п'ятдесяти. Невисокий, повнуватий, з поріділим волоссям, мав на шії важкий золотий ланцюжок поверх грубого поло під тонкою шкіряною курткою. «Це що за таксист?» — пожартували кілька новачків, але коли не почули сміху від інших гравців, які тут виростали, то швидко замовкли. Чоловік на трибуні весь час водив очима за Аматом, після закінчення тренування не сказав ні слова, але прийшов і на наступне. А потім ще і ще. Урешті нові гравці не витримали і знову поцікавилися: «Ну серйозно, що це за старий?». Ама т вдавав, ніби не знає, інші — також. Але один гравець, який виріс на Височині й тому був переконаний у власній безкарності, фиркнув: «Це Лев! Один із горян, що живуть аж за Гедом! Ви що, не чули про тих волоцюг?». Він не такий крутий на льоду, завважив про себе Ама т, але в роздягальні малим чоловікам завжди було безпечніше. Звісно, Ама т також наслухався чуток про Лева, але мама від малого вчила його не говорити паскудства про інших, бо може виявитися, що людина далеко не проста.

Зате той гравець самовдоволено просторікував, що «горянами» тих людей назвали через те, що кілька років тому вони зайняли старе автомобільне звалище під горою біля Геда. Ніхто достеменно не знав, звідки вони прийшли; спершу там поселився Лев з іще кількома, а тепер ходили чутки, що в тих околицях їх мешкало понад двадцять осіб. Кажали, що хтось із них продавав крадені запчастини автівок, інші збували наркотики, але були й такі, що займалися значно гіршим. Атмосфера в роздягальні ставала більш невимушеною, там можна було дати м'язам розслабитися, а особливо — м'язам язика. Тож коли хтось із новачків знову пожартував про таксиста, засміялися вже багато з присутніх. Підбадьорений цим, гравець продовжив жартувати, що, мабуть, непросто було горянам дати собі раду на звалищі автомобілів: вони ж навіть не розуміли, як можна поміститися під капотом разом із верблюдами; втім, із цих слів засміялося менше гравців, але жартун уже набрав обертів і продовжував: «Тепер те звалище — мабуть, найбільший сімейний бізнес, бо ж усі мавпи між собою родичі, чи як?». Усі враз замовкли й занепокоєно зиркнули на Амата, ніби той мав розлютитися. Жартун аж побагровів на обличчі, що продемонструвало, які саме жарти він розповідав, коли поблизу не було Амата, але це засвідчило чимало і про інших гравців, які сиділи мовчки. Тож Ама т удав, ніби нічого не чув, зібрав речі й пішов додому, переконуючи себе, що в нього є справи, важливіші за це лайно.

Лев повернувся наступного тренування, а потім іще; він ні з ким не розмовляв і тільки водив поглядом за одним гравцем. Ніхто вже не жартував про нього, принаймні не в присутності Амата, але на арені наростало відчуття якогось німого дискомфорту. Старі дядьки, які приходили дивитися кожне тренування, пересіли подалі, а гравці частіше поглядали на трибуну. Ніхто нічого не казав Ама тові, але всі немов чекали чогось від нього — якогось вибачення перед усією командою за тих людей, які тепер почали вчашати на арену. Він же так добре вмів вибачатися, а цього разу чомусь не хотів. Можливо, з нього було доста тих жартів, може, йому було забагато того відчуття, що він за все відповідальний.

Так тривало майже два тижні, аж поки одного вечора Ама т зустрівся з дівчиною з Низини, щоб узяти таблетки, а та заперечно похитала головою. «Вибач. Не дозволяють тобі продавати». Ама т не стримав здивованого вигуку: «Хто?». Вона лиш сказала: «Лев». Ама т запитав: «Ти в нього купуєш?». Коли дівчина похитала головою, він зашипив: «Тоді яке йому діло?». Дівчина тільки знизала плечима: «Яка різниця? Думаєш, я собі смерті бажаю чи що? Якщо Лев каже «ні», значить ні. Мені війна з горянами не потрібна. Сам можеш із ним

поговорити».

Тож наступного дня після тренування Аамат, на величезне здивування інших гравців, піднявся на трибуну, вчепився поглядом у Лева й заревів: «ВИ ТЕЖ, ЯК І ВСІ В ЦЬОМУ МІСТІ, ДУМАЄТЕ СОБІ, НІБИ ВИ МЕНІ ТАТУСЬ, ЧИ ЯК?».

Лев відкинувся на стільці, поглянув Аамату в очі й незворушно похитав головою, тоді поправив золотий ланцюжок, і Аамат мусив так довго чекати на відповідь, аж відчув, як пульсують вуха.

«Нікому я не татусь. Татусь тобі не потрібен. Ти сам собі належиш, правда? Тобі татусь не потрібен», — врешті сказав Лев. Помовчавши, Аамат запитав, уже обережніше: «Тоді що ви тут робите?». Лев відповів: «Допомогти тобі хочу, так?». З такого формулювання навіть не зрозумієш, чи було це запитанням, чи ні, тож Аамат пробурмотів: «Допомогти мені хочуть усі дядьки в цьому місті...». Лев розплився в усмішці: «Хіба я схожий на дядьків із цього міста?». Він сказав це мовою Ааматової мами, хоч узагалі не виглядав, ніби хтось із тієї країни, що й вона. «Звідки ви?» — запитав Аамат маминою мовою, збентежений, що погано вимовляє слова, бо мама була єдиною людиною, з ким він розмовляв цієї мовою. «Я нізвідки, я знаю багато мов, ти ж теж часом так почувашся, так? Ніби ти нізвідки?» — усміхнувся Лев.

Спочатку їхнє спілкування було стриманим. Лев запропонував підвезти Аамата після тренування додому, Аамат довго вагався, але нарешті погодився — здебільшого через цікавість. «Не треба тобі їсти ті гівняні таблетки, які ти купуєш у Низині. Якщо тобі щось болить, я дістану справжні ліки, так?» — серйозно мовив Лев. Аамат кивнув. Лев глянув йому в очі й запитав: «То тобі щось болить?». Аамат знову кивнув. Це вперше він зізнався. Більше Лев про це не говорив, але почав розпитувати про інше — не про хокей, як усі, а про самого Аамата і його маму та про його дитинство в Бйорнстаді. Аамат спершу був небагатослівним, але потім почав відповідати довгими монологами. Він розповів про ненависть між Гедом і Бйорнстадом, а Лев відповів, що це просто ненависть до тих, хто має гроші. «Різниця між людьми — це не різниця між Гедом і Бйорнстадом. Важить різниця між багатими й бідними, мій друже. От я живу в Геді, так? Але хіба ти не схожий більше на мене, ніж на якогось чоловіка з Височини? У його очах ми з тобою однакові. Ми бідні. Ми його раби. Такі чоловіки, як він, вимагають, Аамате, вдячності від тебе, так? Але за що ти маєш бути вдячним? Як думаєш, багатії зважали б на тебе, якби не твої успіхи в хокеї? Аамате, вони не такі, як ми. Ми ніколи не станемо частиною їхнього міста».

І Аамат уперше за довгий час відчув, що його розуміють.

— Обережно, там дерево! — вигукує Петер, показуючи, що воно перегородило половину проїжджої частини.

Вони лежать усюди — ці гігантські патики, — Теему збавляє швидкість і кілька разів мало не з'їжджає в рів. У нього в кишені знову вібрує мобільний.

— Потримай кермо, — просить Теему і відпускає руки.

Петер зі свого сидіння кидається до керма і намагається маневрувати серед потрощених колод, поки Теему відписує на смс.

— А ти не... ти не міг би... ТЕЕМУ! — врешті рявкає Петер, і Теему в останню мить пригальмовує, поки вони не врізалися в щось схоже чи то на частину огорожі, чи на бочку для купання, що опинилася перед чийось гаражем.

Теему зупиняє машину, але не випускає з рук мобільного.

— А вони сьогодні балакучі, ці «люди», — бурмоче Петер.

— Змінили розклад матчів. Знаєш, із ким ми зіграємо в першому турі? З Гедом! — сичить Теему.

— Ох, — видихає Петер, бо кращих слів не знаходить.

— Чорт, стільки чуток вже пішло, я мушу... — веде далі Теему і, здається, вмить про це шкодує.

— Що кажуть? — запитує Петер, хоч і не дуже хоче знати.

Теему зиркає на нього, ніби зважуючи, що можна казати, а що — ні, і, зітхнувши, пояснює:

— Зранку муніципалітет мав зустріч із твоїм другом. Із Фраком. На льодовій арені в Геді обвалився дах, тому їхні команди будуть тренуватися в нас.

Петер мовчить. Вікна підняті, але він немовби відчуває, як вітер, піднявшись від озера, досягає арени, де на флагштоках гоїдаються напівопущені прапори, й одяг ніби стає залегким.

— Теему, я впевнений, що це тимчасово, вам із хлопцями не варто...

— Комуна скористається ситуацією, щоб об'єднати два клуби, ти й сам це знаєш! — обриває його Теему.

Петер киває, він вагається, тремтить.

— Теему, вони вже намагалися об'єднати клуби. Я сам сидів на тих нарадах. Цього ніколи не станеться...

— Тепер усе інакше.

— Чому?

Теему насуплює брови.

— Тому що цього разу багаті — у Бйорнстаді. А такі, як Фрак, будуть у виграші від об'єднання клубів.

Петер видає дещо насправді дурнувате, про що миттю шкодує:

— Тоді що в цьому такого поганого? Усі ресурси комуни підуть на один клуб, а це може...

Відповідь Теему не агресивна, але через це його слова звучать навіть зловісніше.

— Цей клуб належить не Фраку, а нам. Вони зможуть об'єднати наш клуб із тими червоними покидьками тільки через мій труп.

Петер опускає погляд на коліна, він нічого не відповідає, бо знає, що це не так. Це станеться через інші трупи — будь-кого, хто стане їм на шляху. Саме це має на увазі Теему, коли каже, що «клуб належить нам», бо ти або належиш до «них», або ні, і Петер зі свого ж досвіду добре знає, що найнебезпечніша територія в цих лісах — та, що пролягає між простими чоловіками і владою. Не кажучи ні слова, вони їдуть, аж поки не зупиняються біля Петерового будинку. Петер дякує Теему, що підкинув, той тільки киває, і Петер, не зустрічаючись із ним поглядом, каже:

— Теему, я знаю, що мої слова, можливо, не матимуть для тебе значення, і все ж: між твоїми хлопцями та хлопцями з Геда вже довгий час триває мир, правда? Твої хлопці підуть за тобою, що б ти не зробив, то, може, ти вирішиш... тобто... тепер ти можеш стати для міста або інструментом, або зброєю. У цьому й різниця.

Теему усміхається на всі зуби.

— Ти справді говориш, як вона.

— Дякую, — тихо каже Петер.

— Але ти помиляєшся. Миру ніколи не було. Лише перемир'я, — продовжує Теему, якимось навіть вибачливо.

— І в чому різниця?

— Перемир'я закінчуються.

Теему подає йому руку, Петер її потискає. А тоді Теему каже щось дуже йому невласливе:

— Дякую.
— Та нема за що, — бурмоче Петер.
— Я справді вдячний. За сьогодні, — запевняє Теему, не відриваючи погляду від керма.

Він від'їжджає, а Петер так і стоїть, присоромлений тим, що почувається таким задоволеним. Ще коли вони з Мірою переїхали сюди з Канади, він пообіцяв їй, що взаємини з цим містом із часом стануть не такими складними. Сталося навпаки. А зараз усе й усі стають дедалі більше пов'язаними — і вже ледве можеш поворухнутися.

Одного вечора Лев підвозив Амата й запитав, що той хотів би купити, коли стане профі. «Мерседес і будинок для мами», — відповів хлопець. Лев усміхнувся. «Вона цього хоче?» Засміявшись, Аमत похитав головою. «Ні, їй потрібна тільки посудомийна машина». Лев реготав так, аж йому трусився живіт. «Обіцяю: я допоможу тобі отримати контракт із НХЛ, щоб ти міг найняти мамі прислугу. І їй ніколи не доведеться мити посуд, так?» Лев простягнув Амату коробочку з таблетками, які продають за рецептом, щоб йому не боліло зап'ястя. Аमत трохи повагався, але потім таки віддав свій мобільний. Тепер на всі дзвінки від агентів почав відповідати Лев.

Наступного разу, коли вони сиділи в машині, Лев мовив: «Кажуть, хокей — контактний вид спорту, так? Кажуть, це тому, що спорт на льоду жорстокий? Але ні, ні, він жорстокий поза льодом! Контактний вид? Та ж увесь спорт — контактний! Амате, чи багато гравців НХЛ схожі на тебе? Практично ніхто! А чому? Тому що ніхто з тренерів не схожий на тебе. Як і ніхто з агентів. Тому що багатії дають роботу один одному. Вони тримаються разом, так? Тому вони перемагають. Таким чином вони тримають таких, як ми, подалі від влади і грошей». Аमत кивав, Лев продовжував приходити на кожне тренування, а потім в автомобілі дорогою до Низини вони знову і знову вели ті ж розмови. Дні довшали, денне світло ставало щедрим, наближалось літо. Якось уночі Аमत побачив з балкона, як група осіб запалила свічки на схилі. Наступного дня Аमत дізнався, що брат дівчини, в якої він затоварювався, недавно вийшов із в'язниці, потрапив у бійку в іншому місті й отримав ножові поранення. Тепер він у реанімації. Бйорнстад саме мав виїзний матч. Дорогою, сидючи на задніх сидіннях автобуса, Аматові товариші по команді, нога яких ніколи не ступала в Низину, говорили про те, що сталося: «Це через торгівлю наркотиками», — казав один. «Звідки ти знаєш?» — допитувався інший. «Думаєш, його випадково підрізали, чи як? Тобто ти ж сам знаєш, звідки він, а там усяке може бути...» Аमत нічого не говорив, але все чув.

Бубу, найкращий друг Амата в команді, а тепер помічник тренерки Цаккель, сидів попереду в автобусі й нічого не чув. Його вини в цьому нема: Бубу вже не слідкував, про що говорять у роздягальні — він був зайнятий своєю роботою. Вони дедалі рідше бачилися поза аренною, Аमत не знав, хто в цьому винен — він чи Бубу, — просто скидалося на те, що в них більше нема нічого спільного. Але перед самим матчем Бубу запитав, чи Аमत «окей», і той міг би відповісти як є, але натомість просто сказав: «Так. Порядок». Бубу всміхнувся: «Добре... просто ти виглядав якимось сердитим. Дай знати, якщо щось не так. Ми покладаємося на тебе, суперзірко!». Бубу не сказав нічого поганого. Але Аमत усе одно закипів.

Коли залишалася хвилина до завершення, на табло була нічия і Бйорнстад мав вкидання в зоні атаки, Цаккель взяла тайм-аут і зібрала команду біля трибуни. Усі чекали від тренерки вказівок із тактики, але вона тільки поглянула на Амата й запитала: «Що думаєш?».

Аमत мав би зрозуміти, що це перевірка, але він був надто втомлений, надто злий. Тому

сказав: «Що я думаю? Про тактику? Тактика така, що треба дати мені шайбу і звільнити дорогу!».

Перш ніж хтось встиг відповісти, Абат повернувся до всіх спиною. Йому дали шайбу, він забив, але ніхто не радів. Навіть Бубу.

Коли після матчу Цаккель збрала команду, Абата не було, він піднявся прямо на трибуну до Лева і поїхав додому з ним, а не з командою в автобусі. Ось так сталося, що він одночасно виграв матч і втратив компанію в роздягальні.

Потяг нарешті зупиняється, Майя допомагає старому панові забрати з полиці валізу. Він забирає свої річні звіти в портфель, забирає коричневий капелюх і парасольку, вклоняється. Засміявшись, Майя кланяється у відповідь. Попрощавшись на пероні, вона про нього більше не згадує, а от він — навпаки.

Трохи далі стоїть жінка, їй десь за тридцять, на ній груба куртка, шапка насунута на чоло — такий вигляд тут мають тільки новоприбулі. Дочекавшись, коли Майя зникне з поля зору, жінка зі старшим паном обіймаються.

— Привіт, тату, — каже вона.

— Привіт, головна редакторко, — підсміюється він і вклоняється.

Але за іронічним тоном вона чує гордість. Дитиною вона казала, що хоче стати журналісткою, як тато, а він завжди бурчав, що не для того відпахав усе життя, щоб вона стала такою неотесаною! Проте в глибині душі він, звісно, щасливий, що вона стала схожою на нього, а не на свою маму.

— Як ти доїхав? — запитує жінка.

— А чому ти така схвильована?

Він давно не бачив тієї зморшки в неї на чолі.

— Сам знаєш, тату! Ти розмовляв із тією дівчиною? З Майєю.

— Цілу дорогу, — задоволено буркнув він.

Донька тяжко зітхає, дві хвилини перебування в одному просторі — і в неї вже мігрень-на-тата.

— Вона ж не дізналася, що ти журналіст? Ти не розповів, чим будеш тут займатися?

— Це зашкодило б усій нашій меті, — фиркає він.

— Тату, це неетично, так можна зірвати цілу серію публікацій...

Він зневажливо махає парасолькою і рушає пероном.

— Етично? Дурниці! Це донька Петера Андерссона. Знаєш, що вона мені сказала? «Тато з тих, хто завжди дотримується правил». Ось ЦЕ ідеальна цитата для початку серії публікацій! Як я тебе вчив: скільки думок люди здатні тримати в голові одночасно?

— Тату, припини... — стогне жінка, але їй смішно.

— То скільки?

— Одну. Люди здатні тримати в голові лише одну думку, тату.

Чоловік киває з таким завзяттям, що мало не губить із голови коричневого капелюха. Жінка сміється — у цьому весь він, завжди є якась дрібна дурнувата деталь, яка виділяє його з натовпу. Ще змалку вона пам'ятає, як тато носив метелика, коли всі носили краватки, кишенькового годинника — замість звичайного на руці, його дії завжди були спрямовані проти течії. Чоловік примружено дивиться на неї.

— Саме так. І ось чому «Бйорнстад-Хокей» стільки часу міг приховувати фінансові махінації:

бо таких людей, як Петер, вважають недосяжними для підозр. Особливо після того, що сталося з його донькою! Люди здатні тримати в голові лише одну думку, і зараз «Бйорнстад-Хокей» на боці доброти й чесності. Це клуб родини Андерссонів, це клуб, який мав відкритого гравця-гомосексуала, це клуб, найбільша зірка якого живе в найбіднішому районі міста, і хокей зумів відкрити його талант лише завдяки тому, що його мама працює прибиральницею льодової арени. Ти ЧИТАЛА брошуру, яку мені надіслала? «Бути спонсором “Бйорнстада” — не лише легко, але й правильно». Ти коли-небудь чула більшу самовдоволеність?

Донька терпляче глибоко вдихає.

— Тату, послухай: я вдячна, що ти приїхав. Справді. І хочу того ж, що й ти, але ми повинні діяти... ну, сам розумієш... діяти за правилами. Моє джерело у владі повідомляє, що тепер політики всерйоз хочуть зробити спробу об'єднати «Бйорнстад» і «Гед-Хокей», а тоді в них може з'явитися шанс почати бухгалтерію з нуля і приховати сліди розкрадання та корупції, але, тату, я маю все зробити *правильно*. Я не хочу... переходити на особисте.

Чоловік сплескує руками, аж йому підскакує живіт, обтиснутий картатою сорочкою. Він погладшав щонайменше на десять кілограмів, відтоді як вона востаннє його бачила. Сивіша борода, ще гірший кашель через куріння.

— А чому це *не* особисте? «Бйорнстад-Хокей» використовує свій політично коректний імідж як щит від усіх перевірок. Твої ж репортери навіть не наважуються за нього взятися!

У жінки хмурніє погляд. Чоловік і зараз, після стількох років, не може погамувати здивування, наскільки швидко це стається.

— Тату, вони хороші журналісти. Ти тут не живеш. І не знаєш ситуації. Ми маємо взятися не лише за хокейний клуб, а за фінанси цілого міста. За хліб насущний тих, хто тут живе.

Чоловік раптом поступливо схиляє голову й киває.

— Добре, добре, маєш рацію, вибач.

— Просто тобі треба бути трохи обережнішим. Якщо ми *збираємося* взятися за Петера Андерссона, ти повинен розуміти... це серйозно... він тут не абихто. У нього впливові друзі. А також... жорстокі друзі.

Чоловік махає парасолькою:

— Але який сенс у моєму приїзді, якщо я повинен поводитись як боягуз? Якщо хочемо розповісти про скандал, нам потрібна цікава історія! І знаєш, чия історія цікава? Петера Андерссона!

— Гм, ну, не вистачало мені ще лекцій... — посміхається жінка.

Чоловік роздратовано перебиває її:

— Припини дуркувати, ти зателефонувала мені не тому, що я твій батько, ти покликала мене, тому що справді хочеш зіпсувати життя цим паскудам, а ніхто краще за мене з цим не впорається!

Він виглядає таким задоволеним зі своїх останніх слів, що навіть забуває опиратися на парасольку і мало не гепається на дупу. Жінка підхоплює його. Відчуває, як він постарів. Шепоче:

— Тобі цього не вистачало, так? Мати ворога?

Чоловік чухає бороду.

— Аж так помітно?

Колись у своїй газеті він був зіркою — стежив за знаменитостями й політиками, багаті й могутні боялись дізнатися, що він ристється в їхніх справах. Але це було давно, тепер газета доручає складну роботу молодим талантам, а він уже більше талісман, ніж журналіст. Йому потрібна битва — єдина, остання.

— Тату, буде страшенно важко.

— Це знак, що справа справді варта роботи, дитинко.

Вона не терпить, коли до неї так звертаються, але їй так бракувало цього слова з його вуст.

32. Ненависть

Йонні дотримує обіцянки і приходять додому на вечерю, а Ханні з дітьми потрібно зробити лише одне — вдати, що пів на одинадцятку — нормальний час для вечері. Вони бачать, що йому совісно, і тому нічого не кажуть, а ще вони бачать, як важко він працював у лісі та як втомився. Дорога між містами ще завалена деревами й непотребом, але її розчистили так, щоб хоча би працівники лікарні, які мешкають у Бйорнстаді, могли дістатися на роботу в Гед. На кухні Ханна стає навшипиньки й цілує чоловіка в шию.

— Ти забрав машину? — запитує.

У Йонні полотніють щоки.

— Я... от чорт... завтра! Попрошу когось із хлопців підкинути мене туди завтра з самого ранку, а потім приїду додому й відвезу дітей на тренування!

Ханна навіть не має сили на сварку.

— Що ж, добре, поговоримо завтра. Я піду витягну прання, а тоді приготую вечеряти... — каже вона, але в неї тремтять повіки.

І тут Тесс, найстарша з дітей і суперсестра, підходить до мами, обвиває її рукою і каже:

— Мамо, ну навіщо? Піді прийми гарячу ванну. Я витягну прання, а тато приготує вечерю.

Тесс уже встигла поприбирати, поки мама допомагала братам із домашнім завданням. Буває, Ханна аж плаче від докорів сумління, бо їхня сімнадцятирічна донька мусить нести таку відповідальність. Вона така організована, і сама ж від цього потерпає, бо коли багато можеш, доводиться робити ще більше, а для цієї кмітливої дівчини це ніби якесь прокляття.

— Дякую, люба, але я... — починає Ханна.

— Час цієї пропозиції збігає через п'ять, чотири, три... — перебиває Тесс, і мама, засміявшись, цілує її у голову.

— Ну добре, добре, дякую! Я швиденько в душ!

Йонні стоїть біля плити, смажить шніцелі — улюблену страву їхніх хлопців. Семирічний Туре нестямиться від радості, що можна не спати в такий пізній час. Тесс накриває стіл і сідає при короткому боці — не тому, що їй важливо там сидіти, просто якщо дозволиш Тобіасу й Теду почати сварку через це місце, вони повбивають один одного. Тобіасу скоро п'ятнадцять, Теду — тринадцять, але він доганяє брата зростом і силою. І вже перевершує його в хокеї, хоч ніхто в родині не подає виду, щоб не образити Тобіаса. Нема чого нарікати на гени чи талант, просто Тобіас не втрачає голову від хокею — йому подобаються ще й дівчата, вечірки та відеоігри. А Тед думає лише про одне, справді про одне-єдине — про хокей. Якщо він не на тренуванні з командою, то або в підвалі товче шайбою по стінах, або годинами забиває шайби на рампі біля гаража. Тобіаса часом треба заганяти на тренування, а Теда звідти ніяк не витягнеш. Щойно замерзає озеро, він починає щоранку відгортати там сніг, щоб пограти з друзями ще до початку уроків.

— Тату, дорогу вже розчистили? Завтра можемо потренуватися? — завзято випитує він.

— Мабуть, так, — стомлено, але з гордістю киває Йонні.

Тобіас починає нити:

— Ну чому ми мусимо тренуватися на тій, бляха, гробаній бйорнстадській арені?

Тесс миттю відповідає:

— Ти тупий, чи що? Не бачив, як виглядає наша арена? Увесь дах обвалився!

Йонні вдячно зиркає на неї: донька тепер усе частіше бере на себе виховну роль батьків, а він може не втручатися.

— Не називай брата «тупим», — шепоче він.

— Вибач. Тоббе, яка ж ти пресвітла голова! — вигукує Тесс.

— А що це таке? — з підозрою запитує Тобіас.

Тато заходиться сміхом, аж поки Туре не вигукує зі свого місця:

— Ми переходимо на арену Бйорнстада, бо арена в Геді — ГІМНО!

Тесс шикає на брата, але Туре здивований і знай повторює, що «так тато сказав!». Йонні потирає чоло по лінії росту волосся, яка вперто посувається назад.

— Я ж... не це мав на увазі. Просто був сердитий, коли зранку розмовляв по телефону.

Це ще м'яко сказано, думають собі діти, але Тед несподівано продовжує:

— Наша арена — і *справді* гімно. Арена Бйорнстада в сто разів класніша. Ви знаєте, що в них там є дошкільні тренування? Розумісте, що вони мають часу на тренування значно більше, ніж ми тут, у Геді?

Йонні викидає все своє невдоволення на пательню і перевертає шніцелі з такою злістю, аж бризки олії обпікають йому руки, але він навіть не зважає. Це все, що важливе у Тедовому світі, — час на тренування. З кожним роком його команді доводиться з усе більшою наполегливістю за нього боротися — з іншими командами, з фігуристами, а часом і з годинами загального відвідування, які на кожні вихідні намагається ввести влада. А що ж буде тепер?

— Бляха, треба, щоб на той кінчений Бйорнстад скинули бомбу, — бурмоче Тобіас.

Він на два роки старший за Теда і вже достатньо дорослий, щоб перетинатися на вечірках із бйорнстадськими хлопцями. І достатньо дорослий, щоб часто товктися з ними в бійках.

— ТОББЕ! — рывкає Тесс так, що татові й додати нічого.

— А що? У Бйорнстаді всі нас ненавидять. І ми їх ненавидимо. Не треба обманювати.

— Перестань, Тоббе, ми нікого не ненавидимо, — напівщиро каже Йонні.

— Тату, ти сам так казав!

— Але це тільки тоді, коли... тільки в хокеї... коли грає хокейна команда, просто так кажуть... — викручується тато.

— Але ж тату, МИ ГРАЄМО в хокейній команді!

Йонні не знає, що відповісти. Малий паскудник усе правильно каже.

— Як ви думаєте, ми завтра побачимо тренування основної команди? — раптом із надією додає Тед.

— Не знаю, чи прийде наша основна команда... — неправильно розуміє його Йонні.

— Він має на увазі основну команду Бйорнстада. Хоче побачити Амата, — обережно пояснює Тесс.

— Амата? Він не в тому клубі грає! — імпульсивно бовкає Йонні.

— Він буде грати в НХЛ!!!! — нагадує Тед із такою впертістю, на яку здатен лише тринадцятирічний хлопець.

Йонні мав би змовчати; якби ж то Ханна не була в душі — тоді вона вдарила б його по нозі ще до того, як він встигнув би фиркнути все, що думає:

— Амат? НХЛ? Та його навіть не задрафтували! Зате скільки розмов цілу весну було в Бйорнстаді — ну звісно, Амат мав стати найкращим у світі! І що з того? А нічого! Повернувся додому, і тепер зразу видно, що «травмований». Можливо, його трохи переоцінили? Як і весь Бйорнстад!

Він сам себе починає ненавидіти, щойно ці слова вириваються йому з горлянки. Ханна каже, що хокей часом показує все, що в ньому найгірше, але це не так. Тільки «Бйорнстад-Хокей» показує все найгірше в Йонні. Тобіас зневажливо регоче.

— Бляха, Амат найдебільніший!

— Він буде грати в НХЛ! Він кращий за всіх у Геді! — вперто бурмоче Тед.

— Хочеш його? — знущається Тобіас, і вмить увесь кухонний стіл стає полем бою; Тесс кричить, а Туре під'юджує братів.

Йонні лишає пательню і кидається, щоб вихопити когось із тієї колотнечі. Ханна в душі нагорі чує їхні крики. Ну звісно, думає вона собі, і Йонні ще називає її «емоційною людиною» в їхній сім'ї. Ну звісно.

Унизу на кухні тато репетує:

— ПРИПИНІТЬ БИТИСЯ! Чорт, я тут готую вече... ТОББЕ!!! Припини і попроси вибачення у брата! Не хоче Тед ніякого Амата! Чорт, він не...

Йонні замовкає, коли відчуває на собі звинувачувальний погляд доньки. І розгублено поправляє сам себе:

— ...тобто, я хотів сказати, що ЯКБИ він хотів би з ним бути, то в цьому нема нічого поганого. Але зараз... він же не хоче. Чи як?

Йонні глипає на доньку, щоб зрозуміти, чи все правильно сказав. Тесс заковчує очі. «Тепер спробуй щось скажи — усе не так», — думає собі Йонні. Глибоко вдихнувши, він продовжує:

— Тоббе, якщо знову будеш битися, забороню грати у відеоігри. А ти, Теде, не підеш завтра на тренування!

Тільки це й працює — хлопці миттю заспокоюються, особливо Тед. Тесс знову заковчує очі. Йонні вже думає пожартувати, щоб розсмішити Туре — він єдиний у їхній сім'ї ще може оцінити татові жарти, — але не встигає, бо в Тесс вібрає телефон — прийшло повідомлення. Потім ще одне. Потім починає вібрувати телефон Тобіаса. І навіть Теда. Йонні перехиляється через плече Тесс, коли вона відкриває фото, яке всі з їхньої школи пересилають одне одному. На знімку — дорожній знак Бйорнстада, що стоїть на межі з Гедом, сьогодні хтось завішав його зеленими шарфами. Унизу причеплений великий шматок бляхи, на якому балончиком зроблено напис: «НАШ ЗАЛ — ЦЕ НАШ ЗАЛ!!! ВАЛІТЬ ДО СЕБЕ В ГЕД, СУКИ!!!».

Завтра всі молодіжні команди Геда поїдуть тією дорогою (наймолодші гравці — такого віку, як Туре), і ось якими словами їх привітає Бйорнстад. Тесс видаляє зображення. Йонні не каже ні слова, але думає, що варто було б зателефонувати комусь із журналістів місцевої газети, де останнім часом так гарно писали про чудовий і прекрасний «Бйорнстад-Хокей» та їхню чудову і прекрасну «роботу з основними цінностями», і запитати, чи саме це вони мали на увазі. Опанувавши себе, він подає їжу й сідає за стіл. Усі вечеряють мовчки, Тесс красномовними жестами переконує Тобіаса відкласти телефон, він так і робить, але не може стриматися, щоб не буркнути:

— Тепер ви мені вірите? Що я вам казав? Вони нас ненавидять!

Цього разу ніхто не заперечує.

33. *Ті, що повертаються додому*

«Людей так легко обдурити. Є стільки нісенітниць, у які вони щосили хочуть вірити, і якщо добре постаратися, можна змусити їх повірити в будь-яку дурню».

Так сказала Адрі Овіч молодшому братові багато років тому — після того, як їхній тато взяв рушницю і пішов у ліс, а потім старші діти на вулиці, де вони вирости, переказували чутки про причину його вчинку. Звісно, ті розповіді були одна безглуздіша за іншу: від того, що Алан Овіч нібито заборгував гроші мафії, до того, що його вбили, бо він виявився воєнним злочинцем, який переховувався в цих краях, але був нарешті знайдений ворогами. «Люди такі нікчемні. Не треба їх слухати. Можеш завалити їм у морду, але не слухай їх», — сказала Адрі молодшому братові, а він так і зробив, до того ж йому добре вдавалось і одне, й інше.

Адрі й справді вважає людей нікчемними і воліє бути біля тварин. Тому й живе серед лісу, а не в місті, — це таки розкіш, але не в ті дні, коли налітає буря. На допомогу Адрі прийшли її сестри Габі й Катя, але їм важко давалось розгрібати завали. Вони полагодили огорожу навколо собачого притулку, прибрали сміття, яке повідносило за подвір'я; а от комірчині, яка була перероблена на спортивний зал для єдиноборств, дісталось найбільше — тут доведеться не одну годину попрацювати. Електрика то з'явиться, то зникне, дороги на кількох ділянках узагалі непрохідні. Але Адрі не нарікає, вона нагадує собі, що, попри все, не зазнала таких збитків, як інші. Мисливці, які купують у неї собак, — а сьогодні й у Бйорнстаді, і в Геді мисливцем є мало не кожен — знають тут усі дерева. Вони давно сказали їй, які дерева варто зрубати. Це й урятувало будинок, Адрі та собак.

Ось чути їхній гавкіт. Гавкають вони весь час, але цього разу Адрі перериває роботу й випростує спину, зрозумівши, що відбувається, ще задовго до того, як він наблизиться. Якщо ви все життя проводите з собаками, то розумієте, що їхній гавкіт має повно нюансів; Адрі вміє знає, гавкають вони на тварину чи людину, їхній гавкіт оголошує чийсь прихід, а чи вони гавкають для захисту або зі страху. Як правило, гавкають молодші, яким треба утверджувати себе, але тепер гавкають тільки старші, яких вона не продала з притулку і які в її сім'ї ще з часу, коли були цуценятами. І гавкають вони зараз від радості.

«Людей так легко обдурити», — біжучи, думає собі Адрі. По дорозі, всипаній жорствою, їде на велосипеді Бенї — Адрі знає, що це він, ще навіть не роздивившись його контурів, вона впізнає його завдяки цьому чудовому, запальному, дзвінкому гавканню та завзятому шкряботінню лап по огорожі. Людей так легко обдурити, і за останні два роки з'явилося стільки чуток про її молодшого брата: що він усіх розчарував, що не наважився відстояти себе, що кинув хокей і звалив звідси, тому що боягуз. Що тепер він просто обдовбаний і п'яний, і більше ні на що не здатен. Але собак ніколи не обдуриш.

Вони відчувають усе найкраще в тобі.

Майя зовсім не подумала, як їй дістатися від кінцевої станції додому в Бйорнстад. Кілька секунд вона розгублено стоїть на пероні й картає себе, що не попросила Ану приїхати зустріти, а тоді чує, як із вулиці хтось гукає її.

— Майє? Як чудово, що ти тут! Підвезти тебе?

З машини вихиляється сусід із їхньої вулиці, і Майя пригадує, що таке жити вдома: тут

завжди знайдеться хтось, хто підвезе. Немає значення, де ти опинилася, завжди якимось чином усе вирішиться і хтось запропонує допомогу. Вона й не сподівалася, що буде сумувати за цим.

Дорогою додому Майя чемно розмовляє з сусідом, але що ближче вони під'їжджають до Бйорнстада, то більше вона нишкне. Проїжджаючи Гед, вона ледве може дихати.

— Важко повірити, так? Таке враження, ніби тут пройшлася війна... — киває сусід.

Майї вже доводилося бачити день після бурі, але такого ще не було. Навіть не знати, як це можна полагодити, вона навіть не уявляє, скільки це буде коштувати.

Вузькою лісовою дорогою під'їжджає на велосипеді Бенї — на пару років старший, відколи сестри востаннє його бачили, і значно худіший. Шкіра засмаглиша, довге волосся світліше, а от усмішка — не змінилася. Адрі кидає все з рук, підбігає до нього, стягує його з велосипеда, цілує в голову, називає малим нестямущим тупаком і каже, що обожнює його.

— Як ти добрався? Чому не подзвонив? Чий це велосипед? — розпитує вона.

Бенї знизує плечима — як йому вирішити, на яке з запитань відповідати. Собаки вириваються з вольєра й кидаються до нього в обійми, за ними приходять Габі з Катею. Мама, коли почула цей шум і вийшла з будинку, ледве втрималася на ногах, але за мить уже кинулася бігти по жорстві, висварюючись своєю рідною мовою, бо мова цієї країни навіть близько не має стільки прикметників, щоб передати прокльони й погрози, яких заслужив її син, поки блукав світом, наче волоцюга, і забував дзвонити мамі. Вона обіймає його до хрускоту в хребті й шепоче, що не може жити, якщо не чує його серцебиття, і що відтоді, як він пішов, вона ледь дихала, бо боялася, що видихне зі своїх легень спільне з ним повітря. Бенї всміхається, ніби його не було всього кілька годин, і шепоче, що любить її, а потім йому дістається від сестер, бо він такий худючий, а якби помер з голоду, то мама вічно б нарікала — і як вони мали б із цим жити? — і чому він думає лише про себе, малий засранець? Потім вони плачуть, зарившись обличчям у його волосся, а тоді йдуть щось поїсти.

Майя висідає біля свого будинку, вона стільки разів дякує, що її підвезли, аж чує: «Ой, та це дрібниці, не треба цієї столичної поштивості». Добре, що не запропонувала заплатити за бензин: тоді могла б ще й дістати ляпаса, — думає собі Майя, не стримавши усмішки. Прибравши з клумби кілька уламків дерев та інше сміття, вона відчиняє двері до будинку свого дитинства. Вони, як завжди, незамкнені. Раніше вона думала, що цілком нормально так робити, але тепер вважає цю звичку настільки божевільною та ексцентричною, що таке, мабуть, можна спостерігати лише в Бйорнстаді.

Усе в будинку виглядає звично. Ті ж меблі, ті ж шпалери, ті ж будні. Її батьки немовби вважають, що можуть обдурити час, якщо не будуть визнавати, що він минає. Майя зупиняється на сходах, глибоко вдихає, торкається пучками пальців до фотографій, на яких вона і її брати, ці знімки скрізь на стінах. На найдавніших фото — Ісак. Батьки, які втратили дитину, вже ніколи не довірятимуть Усесвіту. Якось Майя почула, як її тато зізнався по телефону (вона не знала, кому саме), що він іноді думає, що всі його благословення, можливо, були причиною того, що Бог, чи хто б там не був, мав збалансувати шальки терезів і забрати від них Ісака. Петер Андерссон мав дружину, яка його любила, трьох прекрасних дітей, у нього була кар'єра хокейного профі в НХЛ і робота спортивного директора в клубі, який його виховав; але ж ніхто не може мати все — так він, мабуть, думав. А Майя вважала, що в цьому було щось водночас і

неймовірно безкорисливе, і цілком незрозуміле й егоїстичне. То що, виходить, усі діти, яким добре живеться або в житті яких стаються страшні біди, зазнають усього через те, що їхні батьки мають «плюс» або «мінус» за якимись космічними правилами? Що ж, можливо, так усе і є, коли маєш дітей, — Майя не знає, — але, може, людям і справді не уникнути таких несусвітньо дурних думок, коли вони стають батьками.

Майя стоїть на сходах, глибоко дихає. Часом спогади про все, що сталося, нагадують електричні розряди, часом вона прокидається вночі від власного крику, але з кожним поверненням додому їй усе краще вдається не думати про Кевіна. З кожним разом вона виростає на кілька міліметрів і нарощує міцнішу, товстішу броню. Але щоразу, коли телефонує додому, чує голос батьків і розуміє, що нічого не змінилося. Вони не можуть вибратися з минулих подій і далі вірять, що у всьому винні. Майїн тато, коли був разом із нею в лікарні після згвалтування, запитав, що він може зробити для неї, і вона у відчаї змогла прошепотіти лише одне: «Любити мене». Він так і зробив. Уся сім'я так зробила. Буває, Майя відчуває, що потягнула їх усіх за собою в чорну діру, і коли сама вибралася з неї, вони залишилися на дні. Вона знає, що це не так, — але що з того. Почуття провини завжди сильніше за логіку.

Майя беззвучно піднімається сходами — ніхто, крім неї та Лео, не може ступити на них без скрипу. Заходить до спальні батьків. Тато стоїть перед дзеркалом і пробує зав'язувати краватку, але пальці не слухаються, на обличчі — слід смутку.

— Привіт, тату.

Його улюблене слово. «Тато». Петер навіть не озирається, думає, ніби йому здалося. Майя мусить повторити, цього разу голосніше. Побачивши її в дзеркалі, тато розгублено кліпає.

— Люба... ЛЮБА! Що... що ТИ тут робиш?

— Приїхала на похорон Рамони.

— Але як... як ти добралася?

— Потягом. Поки він міг проїхати. А далі мене підвезли. На дорогах такі завали — одразу після бурі, мабуть, було справжнє жажіття. Як ти, тату?

Усі слова вириваються з Майї нараз, а татові все ще складно усвідомити, що вона тут.

— Але... а як училище? — тільки й спробається запитати Петер, обіймаючи доньку; бо тато — завжди тато.

— Нічого з ним не станеться, — усміхається вона.

— Але... звідки ти знала, що похорон буде на цих вихідних?

Майя поблажливо всміхається через татову наївність.

— Наступного тижня починається полювання на лося. Після того — хокей. Коли ж іще планувати похорон?

Петер чує голову краваткою.

— Люба, не треба було їхати заради Рамони. Вона...

— Тату, я приїхала заради тебе, — шепоче Майя.

Вона відчуває, що після цих слів тато мало не розсипається на купку попелу.

— Дякую, — каже він.

— Що я можу для тебе зробити?

Петер робить спробу всміхнутися і низиє плечима, так повільно й безсило, ніби його плечі — погано припасовані двері повітки на старих завісах. Вони знову обіймаються: тепер Майя доросла, а він — маленький.

— Люби мене, Огризочку.

— Завжди, тату.

Їм чути, як відчиняються вхідні двері. Це повернулася Міра, вона лиш переступає поріг, на

мить зупиняється, коли бачить на підлозі в передпокої Майїне взуття, і в неї мало не вистрибує серце. Нагорі Майя, почувши гупання і вигуки, з розумінням усміхається ї, відпустивши тата з обіймів, стає спиною до ліжка — коли мама вилетить нагору сходами, увірветься до спальні й кинеється на шию своїй дівчинці, Майя хотіла би принаймні приземлитися на м'яке.

Уночі, поки ще ніхто, крім сім'ї, не знав про його повернення до міста, Бенї вибрався з будинку сестри і спустився до льодової арени. При дорозі лежать повалені дерева, на паркувальному майданчику — купи нанесеного вітром сміття, але арену майже не зачепило. Ніби сам Бог показав, кого підтримує. Зайшовши ззаду, Бенї розбив вікно до туалету й заліз усередину, і тепер ходить ареною та мучиться від спогадів дитинства. Скільки годин він тут провів? Чи буде він ще колись таким щасливим, як тут? Чи зможе знову так добре почуватися, як тоді, коли кружляв по кризі зі своїм найкращим другом і грав проти всього світу? Як це взагалі можливо?

Бенї пробирається в темряві, навіпамачки знаходить вимикачі біля бортика, верхнє світло він не вмикає, бо сторож помітить це навіть з дому, припреться сюди і всипле чортів. Десь у глибині комірчини Бенї знайшов пару старих ковзанів свого розміру, зашнурував їх так міцно, аж заніміли ноги, і тепер виходить на світло. Він знає точно, скільки кроків треба зробити, перш ніж підніме ногу з підлоги й опустить її на лід, з усього, що було йому любим у хокеї, це, мабуть, було найулюбленішим — тисяча матчів і мільйон тренувань, але в легенях і шлунку цей момент досі відчувається так, ніби він ступає зі скелі. Усе зникає з тим першим поштовхом і ковзанням уперед — туди, де він був вільним усе своє дитинство. Тільки там. Це було єдине місце на світі, де Бенї точно знав, хто він і чого від нього чекають. Жодної розгубленості, жодного страху.

Повільно, упиваючись мукою, він робить усе ширші й ширші кола. Зупиняється біля штрафної кабінки, ностальгійно стукає по склу. Усе було так просто, коли він малим уперше прийшов на арену, і так ясно — цей вид спорту нагадував чарівну мову, а він був обраним розуміти її. Йому подобався ритм, творений разом з іншими тілами, удари, подихи, скрегіт ковзанів об кригу та нестримні вигуки глядачів, коли гра раптом змінювала хід. Несамовите гупання ключок і шум у вухах, коли вони летіли вперед один біля одного — такі нестримні, нерозлучні, безсмертні. Він не знає, куди поділася та частина його єства, коли він доценту розтратив себе, але без Кевіна вже ніколи не було так, як колись. Бенї не міг пробачити собі, що й досі так відчувається.

Тож два роки тому він поклав у сумку шайбу й вирушив у подорож, і зупинився лише там, де зміг викласти шайбу на барну стійку і ніхто не знав, що це в біса таке. Туристів там не було. Він залишив місце, де завжди був іншим усередині, і знайшов те, де був іншим ззовні. Бенї сам не знає, на що сподівався і чим це мало закінчитися. Мабуть, нічим. Можливо, він просто мав надію, що врешті в його голові настане тиша. Що в грудях стане спокійно. У певному сенсі, йому, може, і вдалося, бо тепер, зупинивши погляд на величезному лютому ведмедеві, намальованому в центрі кола, він очікував щось відчуту — хоч щось, — але в ньому нічого не зринуло. Ні туги, ні ненависті, ні почуття причетності, ані окремішності. Бенї просто втомився. Страшенно, страшенно втомився.

Він знімає ковзани, кладе їх назад у комірчину, вимикає світло й вилазить крізь те вікно, в яке заліз. Потім повільно переходить паркувальний майданчик і йде якнайдалі від міста в ліс. Земля понищена й пошматована. Бенї залишає велосипед біля льодової арени, він йому не

належить, тут узагалі нічого йому не належить. Коли вітер змінює напрямок і віє у протилежний від міста бік, він уже сидить на вершечку дерева, як часто робив у дитинстві.

Маттео весь день шукав свій велосипед у тому районі, де залишив його під час бурі, коли злетів ланцюг. Знайшов його аж наступного ранку і значно далі, ніж могли закинути вітри: він був акуратно припертий до стіни біля льодової арени. Хтось знайшов велосипед, поправив ланцюг та й поїхав, і навіть не мав совісті, щоб потім хоч заховати його. Маттео не здивований: нема чому дивуватися, якщо велосипед опинився біля арени. Хлопці-хокеїсти змалку навчені, що все належить їм. Що всі належать їм.

Тієї ночі в Бйорнстаді й Геді були перші приморозки. Усесвіт стишував звук. Це приголомшлює, і цього ніколи не висловити словами, а коли запитати когось, хто звідси переїхав, чого з лісу найбільше не вистачає, вам скажуть, мабуть, саме про це: про слабке передчуття зими, тихий смуток за проминулим літом, осінь, яка триває тут наче мить. Птахи вже не такі нестримні, замерзає озеро, ще трохи — і можна буде побачити перед собою власний віддих, а позаду — власні сліди. Повітря стає свіжішим, уранці все таке хрустке, сніг на землі ще не дуже глибокий, але вже треба змахнути першу білу ковдру з надгробків на цвинтарі, щоб побачити, хто під ними спочиває. На одному скоро буде написано «Рамона» — без прізвища, бо воно не потрібне, всі й так її знають. А трохи далі, у майже забутому кутку біля муру, на надгробку видно напис «Алан Овіч». Ім'я та прізвище, бо про цього чоловіка тут пам'ятають значно менше. Буває, минають тижні, поки до нього на могилу хтось прийде, але сьогодні, коли сходить сонце, там сидить і курить його син.

Казки про хлопчиків та їхніх тат однакові в усі часи й усюди. Ми любимо один одного, ненавидимо один одного, сумуємо один за одним, тиснемо один на одного, але не можемо жити, не впливаючи один на одного. Ми намагаємося бути чоловіками і ніколи не знаємо, як це. Казки про нас — про тих, хто тут живе, — такі ж, як і казки, що їх розповідають про всіх і скрізь; нам здається, ніби ми контролюємо їхній хід, але таке трапляється страшенно рідко, аж несила витримати. Казки ведуть нас, куди захочуть. Одні закінчуються щасливо, а деякі матимуть завершення, якого ми завжди боялися.

34. Конкуренти

«У хокеї все стається швидко». «Вище голову». «Зарозумілість завжди буде покарана». Так, це кліше, але часто вони починались як правда. Ця гра весь час вигадусь дедалі винахідливіші способи, щоб перетворити найупевненіших із нас на покірних, але ми чомусь однаково щоразу забуваємо, що кожна перемога — це лише початок відліку до наступного удару.

Коли весняний сезон наближався до завершення, Бйорнстад очолив серію, але Лев бачив, як набрякало Аматове зап'ястя, йому ставало все гірше й гірше. «Тобі не варто грати», — сказав він. «Я повинен, ми мусимо виграти останні матчі», — заперечив Агат. Поклавши руку йому на плече, Лев серйозним тоном запитав: «Якщо ти ще сильніше пошкодиш руку і тебе не задрафтують у НХЛ, то хто тоді купить мамі посудомийну машину?». Агат не знав, що на це відповісти. На тому тренуванні хлопець, який жартував про Лева в роздягальні, по-дурному пішов в атаку й зачепив ключкою Агатову руку. Можливо, він не хотів, але Агат так швидко промайнув повз нього, що хлопець просто втратив терпець, втомившись від приниження. Агат зірвався на нього, почалася нестримна бійка, і якби Бубу не кинувся поміж них усім своїм величезним тілом, усе могло б закінчитися значно гірше, ніж кілька синців і скривджене его. «Що з тобою? Хіба він так сильно вдарив?» — обережно розпитував Бубу Агата, виводячи його з льоду, й Агат, оскільки навіть не знав, що відповісти, сказав найгірше, на що був здатен: «Ти собі думаш, що це якісь забавки? Думаш, що без мене ця засцяна команда щось може? Нехай цей лузер не торкається до мене! Я буду грати в НХЛ, а він — що? Піде працювати на склад у магазині? Буде гнути спину на заводі? Стане якимсь сраним... якимсь...».

Агат спинився, перш ніж вигукнути «якимсь сраним автомеханіком», бо ним працював тато Бубу і сам Бубу теж мав ним стати. Агату варто було зразу ж вибачитися, але перші кілька секунд він дуже злився, а потім уже було пізно. Бубу розвернувся і пішов, похилившись широкими плечима мало не до підлоги, а Агат пожбурих свою ключку. Ніхто з команди навіть не глянув у його бік, коли він згріб у купу свої речі з роздягальні й кинувся геть із льодової арени.

Наступного матчу Агат не вийшов грати. Цаккель тільки повідомила команді, що він «травмований». Ніхто не знав, наскільки серйозна травма і як довго його не буде. Той матч Агат просидів на трибуні, як і наступний, а на останні матчі взагалі не з'явився. Пішли чутки, що він просто симулює, що він уже думками в НХЛ, а на свій клуб, який дав йому все, Агату наплювати.

«Я маю прийти й показати їм своє зап'ястя, чи як?» — нарікав Агат, стримуючи плач у горлі, коли вони з Левом сиділи в машині. Бйорнстад щойно програв останній матч і втратив можливість переходу у вищу лігу, про який усі мріяли. Без Агата вони ще ніколи не піднімалися на такі позиції навіть у цій лізі, але тепер він однаково їм завинив. «Це не має значення. Їм ніколи не вгодиш. Це їхня гра та їхні правила, ти ніколи не станеш одним із них. Але ми з тобою можемо створювати власні правила, так?» — відповів Лев.

Агат не пішов на останні тренування і не з'явився на командній вечері наприкінці сезону. Бубу кілька разів зателефонував, щоб запитати, чому його не було, Агат не відповідав, бо знав, що Бубу хотів почути вибачення, але Агат тепер не вважав, що він щось комусь винен. Він достатньо вибачався, достатньо був удачним. Агат тренувався сам у лісі, рідко виходив зі свого району, а єдиною людиною, з якою він розмовляв по телефону, був Лев, і все, що той говорив, здавалося правдою: «Повір, Агате, їм на тебе байдуже. Якщо знов отримаєш травму і більше не зможеш грати в хокей, хіба вони потурбуються про тебе? Заплатять оренду замість твоєї мамини,

так? Ні! Вони лиш хочуть, щоб ти був їхньою власністю. Сам побачиш! Багаті скажуть тобі не їхати на драфт. Спробують переконати тебе, що ти в поганій формі, тому що тоді вони матимуть владу над тобою, тоді ти залишишся тут і будеш грати за їхній малий гімняний клуб! Вони не хочуть, щоб ти став профі, бо тоді ти доведеш, що всі помилялися щодо тебе!».

Згодом тієї весни Амаат зрозумів, що це правда. Фатіма відчинила двері, і на порозі їхньої квартири знову стояв Петер Андерссон. Спортивний директор мав жалюгідний вигляд, він почав, обережно добираючи слова: «Амаате, я не хотів би втручатися...». Амаат миттю відрізав: «То й не треба!». Петер глянув на Фатіму, але навіть вона не зробила спроби згладити гнів сина, бо, можливо, знала, що це марно, а можливо, також — бо вважала, що він має право бути розгніваним.

Петер глибоко вдихнув і востаннє спробував пояснити: «Я не знаю, що тобі наговорили інші. Що той... Лев... тобі пообіцяв... але, Амаате, я розмовляв зі знайомим агентом, який зараз там. Думаю, тобі теж варто з ним поговорити. Ще я поговорив зі скаутом одного клубу НХЛ, це старий гравець, ми з ним разом грали, він уже довго цим займається, і... Амаате, ти повинен зрозуміти, я це говорю не тому, що поганій, просто... він каже, що твій номер на драфті мало не серед останніх. Шостий або сьомий раунд. Попереду сто вісімдесят гравців чи близько того».

Амаат фиркнув: «Дякую за довіру!». Петер не міг приховати розпачу: «Я просто хочу сказати... більшість тих, хто так низько в драфті, навіть не матимуть співбесіди з командою. Я не хочу, щоб ти здолав таку далеку дорогу і залишився розчарованим. Можливо, краще тоді залишитися тут, лікувати травму і тренуватися; тебе однаково задрафтують, якщо побачать, що ти в добрій формі, весь драфт можна побачити онлайн, я справді думаю, що...».

Амаат обірвав його з почорнілим поглядом: «Різниця між вашими знайомими агентами і Левом у тому, що Лев вірить у мене настільки, що готовий оплатити авіаквитки і готель!». Петер сумно закліпав і здався. Він уже обернувся до виходу, але зупинився і сказав: «Добре. Ти вже дорослий, Амаате. Роби як знаєш. Але... можна дати тобі пораду?». Амаат знизав плечима, і Петер продовжив: «Коли поселишся в готелі, піди в тренажерний зал. І правильно снідай. Скаути команд перевіряють такі речі. Хто запихається булочками й солодкими напоями, а хто серйозно ставиться до дієти. І якщо вони побачать, що ввечері перед драфтом ти не сидиш за відеоіграми і не зависаєш у барі, а займаєшся в залі, тоді знатимуть, що ти все готовий віддати, щоб бути найкращим».

Не кажучи ні слова, Амаат зачинив двері. Наступного ранку він прокинувся від стуку у двері: його чекала доставка — нова посудомийна машина й записка: «Це не подарунок! Скажеш мамі, що з першої зарплати в НХЛ заплатиш. ЛЕВ».

Мати, звісно, пробурмотіла, що це занадто, бо для неї завжди все було занадто, але прийняла подарунок, бо бачила, що для Амата це важливо. «Коли я повернусь, у тебе буде палац», — пообіцяв він. Мама поцілувала його в щок і прошепотіла: «Дурниці. Не хвилюйся за мене!». Але ж він її син, вона не могла його зупинити.

Уже приїхавши в аеропорт, Амаат зрозумів, що Лев не полетить із ним через Атлантику. «Таким, як я, не дають візи. У мене незначна судимість, а вони полюбують реєструвати таких, як ми, так? Не хвилюйся, у мене там є друг, так? Ми про все подбали! У тебе буде співбесіда з найкращими командами. Як думаєш, чи цікавила б їх співбесіда з тобою, якби тебе поставили у шостий чи сьомий раунд? Не слухай Петера! Він не хоче, щоб ти став більшою, ніж він, зіркою, тому що тоді тобі не доведеться бути вдячним і такі люди, як він, не матимуть над тобою влади! Так?»

Левів друг зустрічав Амата в аеропорту по прильоті — то був дратівливий чоловік середнього віку, він тримав табличку з неправильно написаним Амаатовим ім'ям. Амаат мусив

заплатити за таксі, а чоловік, який за всю поїздку до міста рідко коли відкривав гляд від телефону, лише кинув «До завтра!», коли вони попрощалися біля реєстрації в готелі. Увечері Аамат сидів сам у номері й так нервував, що вже думав спорожнити мінібар, але врешті вирішив піти в тренажерний зал. Він піднімав таку велику вагу, яку лишень зміг, і в душі тихо радів, що зап'ястя вже не боліло. Пробувши там годину, Аамат помітив, що в зал зайшов чоловік років шістдесяти, у добрій фізичній формі, він трохи побігав по доріжці, нікого не помічаючи, але коли знову минав Аамата, раптом кивнув йому і сказав: «Good luck tomorrow, kid». Що ж, виходить, у чомусь Петер не помилявся.

Наступного ранку друг Лева постукав у двері й попросив Аамата дати грошей, щоб заплатити прибиральниці. Аамат здивувався, для чого це, але чоловік тільки роздратовано відповів: «А як ми, по-твоєму, потрапимо в готель, де великі команди влаштовують співбесіди, якщо нікого не підкупимо?». Аамат почав затинатися: «Лев сказав, що ви вже домовилися про співбесіди...». Чоловік закотив очі. «Лев сказав, що приїде зірка, а ти говориш, ніби розпечена дитина! Ми беремося до справи чи ні?» Аамат нерішуче пішов за чоловіком у великий готель, де той зник, і Аамату довелося багато годин чекати на нього в холі. Друг Лева ніяк не приходив. Аамат так і сидів увесь день. Зате там з'явився чоловік зі спортзалу, цього разу в дорогому костюмі, але він навіть не глянув на Аамата — був зайнятий іншими молодими гравцями та їхніми батьками, від яких аж струменіла впевненість і переконливість: вони знали, що світ належить їм. Чоловік у костюмі повернувся вже ввечері, один, він зупинився перед Ааматом і глянув на нього, примруживши очі.

«Аамат, right?» — запитав він. Аамат перелякано закліпав, подумавши, що його викинуть з готелю, але чоловік продовжив: «Do you have time for an interview?». Аамат кивнув, навіть не спромігшись на слова — настільки був шокований, що Лева таки вдалося домовитися. Чоловік повів його коридором до конференц-залу, там були інші чоловіки, усі з найкращих клубів ліги. Аамату запаморочилося в голові, його англійська тремтіла так само, як і руки, але він щосили старався добре відповідати на запитання. Попри його очікування, вони не так часто стосувалися хокею, а ще Аамат уявлення не мав, як вони все про нього дізналися: його запитували про дитинство, коли тебе виховує лише мама, про стосунки з друзями по команді в Бйорнстаді, а ще про те, чому він не зіграв в останніх матчах сезону. Аамат спітнів: ця розмова нагадувала допит у поліції, — а коли було по всьому, чоловік у костюмі сказав: «Send my best regards to Peter Andersson, alright? We're old friends. He told me to keep an eye out for you». Інші чоловіки вже почали копірситись у своїх паперах і говорити про іншого гравця, вони навіть не попрощалися з ним. Аамат закліпав порожніми очима, підвівся на тремтливі ноги й вийшов, почуваячись розчавленим. То вони просто зробили послугу Петеру. Лев із другом намагалися підкупити половину готелю, щоб пройти на співбесіду, а Петеру достатньо було зробити телефонний дзвінок у себе вдома в Бйорнстаді. «Лев казав правду, — подумав Аамат, — це їхня гра, їхні правила».

Друг Лева з'явився зранку, запитав, чи Аамат має гроші, а тоді знову зник. Розпочався драфт НХЛ, увесь перший раунд Аамат сидів сам на трибунах і дивився, як команда за командою обирають собі нову суперзірку. Згодом увечері він відзаймався в залі, аж мало не падав. Наступного дня знову сидів на трибунах з десятої ранку до шостої вечора і дивився на понад дві сотні вісімнадцятирічних хлопців, які обіймали батьків, коли їх обирали, а от його ніхто не обрав. Льодова арена спорожня, Аамат не рухався з місця, але друг Лева так і не з'явився.

Аамат зателефонував Леву й розплакався у слухавку, проте Лев був незворушний. «До сраки їх, так? Ті американці не вміють вести справи! У мене є друг у росії! Він там знайде тобі команду, так? Ми заробимо там більше грошей, ніж у...» Лев говорив далі, але Аамат уже чув

лише шум. То що, оце й усе? Вдавши, що зв'язок поганий, він закінчив розмову й усе в ньому обірвалося.

Амат повернувся до готелю, і біля входу на нього чекав чоловік у костюмі. Він потис Аматаві руку і з чесною усмішкою сказав: «I'm sorry it didn't work out, kid. We really liked you, but we just don't do business the way your uncle wants, okay? Go home, work hard, ask Peter to get you a real agent and come back next year. Alright?»¹⁰. Амат затаився: «What... what do you mean... uncle? What uncle? What business?»¹¹. Чоловік у костюмі нічого не відповів, просто поплескав його по плечу й пішов. Амат знову зателефонував Леву й закричав: «ЩО ВИ ДО ЧОРТА НАТВОРИЛИ?»». Лев спохмурнів: «Амате, ти що собі дозволяєш? Розкричався на мене після всього, що я зробив, так? Ти думаєш, я заплачу за твій літак і готель, а за це нічого не отримаю? Я не беру з тебе грошей, як усі інші агенти, я беру плату з клубу, який отримає тебе! Але ті американці думають, що вони ліпші за нас, так? Вони не хочуть домовлятися, думають, що отримають тебе безплатно! А тепер послухай мене, мої друзі в росії...».

Амат пожбурих мобільний і розбив його. Він мусив позичити готельний телефон, щоб подзвонити додому і попросити маму надіслати йому гроші на квиток. Мамі довелося напозичати в сусідів, Амат ненавидів себе. Цілу ніч він пив і плакав у номері. Пив, пив і пив. З самого ранку у двері постукали, Амат іще був страшенно п'яний. Він відчинив і побачив чоловіка в костюмі з валізами, який аж позадкував від випарів. Амат розтулив рота, він хотів пояснити, але було запізно. Петер іще раз зателефонував тому чоловікові, він, вочевидь, благав, щоб Амату дали останній шанс на одному з тренувальних зборів, куди брали гравців, яких не задрафтували, але Амат не міг піти туди зараз. Не в такому стані. Чоловік зітхнув: «Tell Peter I did what I could. I hope you get yourself together, kid. Peter says you're the best he's ever seen. Don't turn him into a liar»¹².

Чоловік пішов. Амат не рухався з місця. Усе так швидко закінчилося. Він повернувся додому — літаком, поїздом і автобусом, зачинився у квартирі в Низині й щосили копав посудомийну машину, аж йому мало не відвалилася нога. Наступного ранку нога страшенно набрякла, й Амат кілька місяців не міг бігати.

А що тепер? Що відбувається тепер?

Коли в «Бйорнстаді» почалися передсезонні тренування, Бубу щодня по кілька разів телефонував Амату. Амат не відповідав, лише писав смс, що травмувався. Минув тиждень, Бубу подзвонив усього два рази, коли мав би дзвонити три, потім один раз — замість двох, і врешті взагалі перестав. Над квартирою в Низині нависла тиша, Амат спав цілими днями, десь ходив цілими ночами, сміттєвий контейнер для скла наповнювався все швидше, а сторінки календаря обривалися одна за одною, аж поки не втекло ціле літо.

Амат не бігав аж до тієї ночі, коли мама залишилася сама під час бурі. Тіло несло, ноги тримали. Наступного ранку він знову побіг — далеко в ліс, аж поки не почав блювати. Зранку в суботу Амат нарешті набрався сміливості й написав смс Бубу. Всього три слова: «Мені потрібна допомога». Бубу відповів також трьома словами: «Де ти є?».

Коли на галявині позаду тріскають гілочки під кросівками 48-го розміру його великого друга, Амат має тисячу виправдань, але не мусить говорити жодного. З усмішки Бубу зрозуміло, що про все вже забуто.

— Ти мого друга Амата тут не бачив? Схожий на тебе, але менший на п'ятнадцять кіло!

Амат з іронією щипає себе за живіт.

— Я приїхав з Америки і навчився снідати, як ти!

— Ти завжди був як три яблука заввишки, а тепер, бляха, — як чотири заввишки, —

сміється Бубу.

— Я товстий, ти бридкий, я можу схуднути!

— Ти швидкий, я сильний, ти можеш ногу зламати!

— Я міг би важити двісті кілограмів, а ти, слоняко, однаково не дістав би мене!

Бубу регоче.

— Друзяко, нам не вистачає тебе на тренуваннях.

Амат опускає погляд.

— Вибач, що не відповідав на дзвінки. Я... сам знаєш... я поведився як мудак.

Бубу до хрускоту розминає шию.

— Блін, то ми будемо бігати чи говорити?

Ось як легко повернути такого друга, як Бубу. Він найкращий. Хлопці бігають разом — угору-вниз, угору-вниз. Амат першим почав блювати, за ним і Бубу: він у гіршій формі, відколи перестав грати, а став тренером, хоч і гравцем він був не особливо витривалим. Але вони все-таки зробили ще десять підходів — угору і вниз. Плентаючись додому, Бубу знову проблювався в рів біля головної дороги.

— Люпин, — каже він, закінчивши.

— Шо? — стогне Амат, повалившись трохи далі на землю; він настільки втомлений, що навіть не може стоячи почекати.

Бубу повторює слово й киває на фіолетові квіти, на які він щойно вивернув свій сніданок.

— Люпин. Мама любила. Хоч і дарма, бо він із тих «інвазивних видів».

Амат збирається з усіма силами:

— Шо-о?..

Голос Бубу звучить роздратовано, а таке нечасто буває.

— Та ж кажу: люпин! Мама казала, що це гарні квіти, а одна наша сусідка, якась стара з муніципалітету, називала їх бур'янами. Комуна намагалася повикорчовувати їх — ну, бо «конкурують з місцевими рослинами» чи що. Але їх не позбудешся, знову розростуться. Такі міцні, паскуди.

Амат виснажено сміється.

— Слухай, що ти нюхав?

Бубу випрямляє спину. Потягнувшись до свого значно нижчого і вдвічі легшого друзяки, він одним ривком піднімає його на ноги.

— Вони — як ти.

Нічого не зрозумівши, Амат усміхається.

— Хто — вони?

Бубу низує плечима й рушає.

— Люпини. Вони — як ти. Ти теж виріс у канаві, і тебе теж ніхто не зупинить.

Більше вони не кажуть ні слова, аж поки не зупиняються перед Амазовим домом. Амат знічується, розуміючи, що чекає від Бубу запитання, чи не хотів би він прийти сьогодні на тренування основної команди. А Бубу соромно, що він не може про це запитати. Він хотів би цього понад усе, але з Цаккель так не працює: якщо Амат хоче грати, він сам повинен прийти на льодову арену й запитати. У глибині душі Амат також це знає. Тож він каже тільки:

— Хочеш, завтра знову побігаємо?

— Звісно, — киває Бубу.

Після коротких обіймів Амат проводить поглядом того великого блудька, який аж похитується від виснаження. Амат ловить себе на думці, що сподівається, що колись Бубу стане для когось добрим татом, бо для цього він має найкращі якості: велике серце і коротку пам'ять.

Піднявшись у квартиру, Абат сидить, тримаючи в руці телефон, на екрані номер Цаккель. Але він соромиться своєї надмірної ваги, боїться, що буде повільно й погано грати, тож так і не дзвонить. Він просто зашнуровує черевики і знову виходить, тому що пам'ятає ще одне кліше з роздягальні: «Якщо ти хочеш досягти того, чого ніхто не може, треба робити те, що ніхто не хоче». Він часто фиркав, коли чув ці слова, але тепер крутить їх у голові всю дорогу, поки, похитуючись, піднімається на пагорб. Відкашлявшись на галявині — шлунок уже не має що вивергнути, — Абат піднімає погляд: звідси видно аж до льодової арени, він добре бачить відстань, яка відділяє його від усього, про що він мріяв. Десять місяців до наступного драфту НХЛ і лише один день, на який він має вплив до того моменту.

Сьогоднішній.

⁶ Щастя завтра, малий. (англ.)

⁷ Абат, так? (англ.)

⁸ Є час на співбесіду? (англ.)

⁹ Передай мої щирі вітання Петеру Андерссону. Ми з ним давні друзі. Він радив поспостерігати за тобою. (англ.)

¹⁰ Мені шкода, малий, що не вдалося. Ти нам дуже сподобався, але ми не ведемо справи так, як того хотів твій дядько, розумієш? Повертайся додому, добре попрацюй, попроси Петера знайти тобі справжнього агента і приїзди наступного року. Добре? (англ.)

¹¹ Що... про що ви... дядько? Який дядько? Які справи? (англ.)

¹² Передай Петеру, що я зробив усе, що міг. Малий, сподіваюся, ти зберешся до купи. Петер каже, що ти — найкращий з усіх, кого йому доводилося бачити. Не зроби з нього брехуна. (англ.)

35. Схованки

Приїхавши додому, Маттео сідає за комп'ютер. Починає гру і з граничним напруженням зосереджується на кожному своєму русі зі зброєю на екрані — так буває, коли щосили змушуєш себе не пам'ятати. Він досі чітко чує голос сестри: «Просто тримайся від них осторонь, від цих хокеїстів!». Таку найважливішу пораду вона йому дала в перший день у школі, коли Маттео мав шість років. Сестра знала, що вони будуть нападати на нього — бо він малий, слабкий, не такий, як інші. Вона знала, що він не зможе захиститися і з цим нічого не поробиш, тому намагалася навчити брата всього, що могла, аби він якомога безпечніше провів свої шкільні роки: показала, де можна сховатися, сказала, хто з учителів дозволяє залишатися в класі на перерві, і якою дорогою безпечно повертатися додому. «До останнього гімназійного класу залишилося всього тринадцять років. Просто витримай ці тринадцять років, а тоді будеш вільний, і ми з тобою вирушимо світ за очі! — сказала йому сестра ввечері перед першим днем у школі. — Просто тримайся осторонь від хокеїстів».

Маттео любив свою сестру і довіряв їй, тому послухався. Він тримався від них подалі. А от вона — ні.

Петер прокидається в суботу дуже рано, вночі температура опустилася нижче нуля, і тепер сад за вікном накритий тонким, ще незайманим білим покривалом. Минуло два дні після бурі, залишився день до похорону, Петерова голова важка від туги за Рамоною, але серце переповнює радість, що Майя приїхала додому, і йому аж заплітаються ноги — ніяк не вирішить, що робити: ледве їх волочити чи пританцьовувати. Петер переносить на кухню програвач, ставить старезну платівку, а тоді сам-один береться пекти смачнющий хліб, поки вся сім'я ще спить. На зовсім коротку мить йому вдається переконати себе, що цей спектакль нормальності і є правдою.

Але потім він виходить винести сміття і, щойно відчинивши двері, бачить, як усе нагадує про шкоду, якої завдала буря: у сусідньому будинку вибиті вікна, знищена огорожа, двері повітки, ніби паперові, зірвані разом із петлями, і всюди сміття, сміття, сміття. Петер знайшов свій сміттєвий бак на вулиці за кілька сотень метрів, і вже коли притягнув його назад, помітив американський автомобіль, припаркований через дорогу. Той, що й учора. У чоловіка за кермом кепка, темні окуляри й широчезні, порівняно з сидінням, плечі. «Це не просто м'язи, а гора з м'язів, — так колись говорив про найнебезпечніших дурнів у команді суперника Петерів тренер. — Таке тіло можна мати не після тренажерів, а коли ціле літо носиш дошки і цілу зиму відкачуєш гімновідстійники в глибокому снігу». Чоловік спостерігає за Петером, але не рухається. Зате відчиняються дверцята з пасажирського сидіння, і виходить значно старший і товстіший чоловік у потертій шкіряній куртці й з товстим золотим ланцюжком поверх гольфа. Петер мимоволі ціпеніє всім тілом, Лев здалеку це бачить, він знає, який вплив має на людей. Петер може й не знати всіх чуток, але навіть він чув про цього чоловіка. Тож Лев іде повільно — нехай Петер зачекає, перш ніж вони зустрінуться поглядами, — і розтягує рота в усмішці, яку може собі дозволити той, у кого в машині сидить такий водій.

— Петер Андерссон? Мене звати Лев, я...

— Я знаю, хто ти, — перебиває Петер різкіше, ніж хотів, і сподівається, що голос не видав, як йому калатає серце.

— Он як? — усміхається Лев.

— Чим можу допомогти? — виривається в Петера, перш ніж він встигає опанувати себе.

Лев ще більше розпливається в посмішці й підходить до Петера ближче, ніж тому було б комфортно.

— Хочу висловити вдячність! Ти подзвонив друзям, так? Коли Абат був на драфті НХЛ, — каже Лев, подаючи руку, а коли Петер проти волі подає свою, він потискає її сильніше й довше, ніж той міг би витримати.

— Нічого, — бурмоче Петер і відсмикує руку різкіше, ніж хотів би.

Лев не відходить і продовжує з глузливими нотками в голосі:

— Ні-ні, не треба тепер скромності! Великий Петер Андерссон! Там твоє ім'я важить, так? Усі були вражені, ой-ой-ой, то Абат тебе знає! Усі були дуже-дуже вражені. Шкода, що це не допомогло, так?

Петер стискає щелепи. Він пам'ятає телефонні дзвінки після драфту — його давні друзі та знайомі в НХЛ цікавилися, що то був за дурень — той «дядько», який телефонував їм, називав себе «агентом» Абата і хотів отримати хабаря від клубів, які мали намір задрафтувати його.

— Так. Дуже шкода, — стримано киває Петер; він відчуває подих Лева, хоче відштовхнути його, але не наважується.

Лев невідривно дивиться йому в очі, але, задоволено розсміявшись, нарешті робить крок

назад і сплескує руками.

— Ну! Досить про це, так? Чи як ви там кажете? Так? Досить про Амата. Треба з тобою поговорити. Вчора бачив тебе з Теему в «Хутрі». Треба обговорити одну... як ви там кажете? Одну «делікатну тему»? З Теему я про це поговорити не можу, тому що він... ну... сам розумієш, так?

— Та ні, взагалі нічого не розумію, — починає Петер, уже достатньо роздратований для того, щоб приховувати, що наляканий.

Лев різко зводить брови, якимось навіть потішно.

— Теему — жорстокий чоловік. А ти — дипломатичний. І я прийшов до тебе, так?

— А ти — який? — запитує Петер, кинувши погляд на чоловіка в машині.

Лев хихоче.

— Можу бути і тим, й іншим, Петере, але хотів би залишатися таким, як ти, так? Ми ж не хлопчиська, так? Мені треба вставати серед ночі до туалету, знаєш, для бійок я вже застарий. Але Рамона була винна мені гроші. Багато грошей.

Він замовкає, наче Петер повинен щось відповісти. Настільки очевидна пастка, що Петерові пересихає в роті, він ледве ворухить язиком:

— А мене це як стосується?

Лев розводить руками й демонстративно знизує плечима.

— Борги треба повертати, так?

— Але як? Вона ж померла! — відповідає Петер і розуміє, що саме цього й очікував Лев.

— «Хутро» можна продати, так?

Це настільки абсурдно, що Петер не стримує вигуку:

— Продати «Хутро»? Ти взагалі ненор... кому продати?

Лев награно тепло посміхається.

— Мені. Я візьму. І нема боргів. Усі у виграші. Так?

У Петера відвалюється щелепа, губи розтулені рівно настільки, щоб мовити лише:

— Вибач... що?

Лев уже посміхається трохи нетерпляче.

— Я візьму «Хутро». І боргів нема. І нема проблем. Колись я мав паб.

— Але ж не в... Бйорнстаді, тут у тебе не було пабу, ти не знаєш, що... — починає Петер.

— Пияки всюди однакові, так? Ти допоможеш?

Це останнє прозвучало не як запитання. Петер уже не такий зляканий, а більше злий.

— Допомогти? З чим? Ти хоч можеш... звідки мені знати... ти хоч можеш довести, що Рамона була винна тобі гроші?

Лев ще посміхається, але губи ствердли, а з-за стиснутих зубів виринають слова:

— Ми підписали папери. Але для таких, як ти, вони не матимуть значення, так?

— Таких, як... я?

— Закони, правила, контракти — усе це тільки для таких, як ти, так? Ваша гра, ваші правила? А може, ти не допоміг Амату? Може... навпаки? Може, це через тебе його не задрафтували?

Петер настільки вражений цим несподіваним звинуваченням, що й забув, про що вони говорили, і насамперед забув, із ким розмовляє:

— Ти ж послав... якогось... якогось довбаного ГАНГСТЕРА на драфт, щоб витягнути з клубів НХЛ брудні гроші! Ти думав, це спрацює?

Лев не робить ні кроку, але нахилив голову на кілька сантиметрів ближче до Петера.

— Я хочу гроші від клубу. Ти хочеш гроші від Амата. У цьому й різниця, так?

— Я нічого не хотів від Амата!

Лев пирхає.

— У вас тут є приказка, я її вивчив, коли приїхав, дуже мені подобається: «Він завжди тримає руку в кишені», — так ви кажете? Про того, хто щедрий, завжди готовий допомогти іншим, так?

— Ти тримаєш руку не у своїй кишені, а в Аматовій, — шипить Петер, але водночас відступає на пів кроку.

— А ти, Петере? Якщо тобі не потрібні його гроші, то що у твоїй кишені? — насміхається Лев.

— Я намагався допомогти йому!

— Як допомагав також іншим хлопцям з Низини? Чи як? Ти ж допомагаєш не лише тим хлопцям, які добре грають у хокей? Дивний збіг, так? Що такі, як ти, завжди хочуть зайнятися благодійністю, коли бідні хлопці можуть щось заробити для вас. Але я не хлопчик, Петере. Я просто хочу те, на що маю право: отримаю «Хутро» — і забуду Рамонин борг, так? Чи, може, мені варто не з тобою говорити? Може, краще поговорити з твоєю дружиною?

Петер так і не зможе пояснити, що з ним тоді відбувалося, але він просто вибухає.

— ЩО ТИ, БЛЯХА, СКАЗАВ?! — ричить він і, на подив обох, із такою силою опускає долоні Лева на груди, що той аж заточується назад.

Минає всього секунда, але Петер міг би відзвітувати за кожну соту частку цієї секунди: чоловік з машини кидається до них, його рука — у внутрішній кишені, Петерові в голові зринає безліч варіантів, що там у нього може бути. Він встигає прикрити руками обличчя, але в цьому нема потреби: Лев уже відновив рівновагу і підняв два пальці — чоловік позаду миттю зупинився. Лев спокійно поправляє шкіряну куртку, ніби нічого не сталося, і повертається до Петера:

— Вона ж адвокат, так? Твоя дружина. Ми з Рамоною підписали угоду. Тож, як то кажуть, закон і право на моєму боці. Може, в такому разі мені потрібен адвокат?

— Шукай собі скільки хочеш адвокатів, але не смій наблизитися до моєї сім'ї, чуєш? І ти ніколи не дістанеш «Хутра», наші люди ніколи не стануть... — починає Петер, але прикушує язика; в його словах закипає неконтрольована лють, а у вухах відлунюють удари серця.

Лев чекає, щоб Петер замовк, знову посміхається і на позір незворушно каже:

— Ти подумай про цю справу, так? Я повернусь! Так у вас кажуть? Ні! Я з вами зв'яжуся, так? То я зв'яжуся!

Він спрямовує погляд на дім Петера. Нагорі увімкнули світло, Міра з дітьми вже прокинулись, Петер увесь тремтить, але не встигає щось відповісти. Лев уже сідає в американський автомобіль, чоловік за кермом не поспішає рушати, але щойно вони зникають із поля зору, Петер дістає телефон, хоч і не знає, кому подзвонити. Руки йому обважніли, навіть голова тяжка, і врешті він телефонує Теему.

Не поліції і не друзям. Теему. Цієї осені все й усі в Бйорнстаді аж настільки міцно пов'язані.

Майя скочується з ліжка, натягує через голову старе зелене худі й нипає сонна будинком. Мама сидить у холі за тимчасовим письмовим столом, вона щойно встала, але вже розмовляє по відеозв'язку з кимось із клієнтів чи співробітників. Буря перевернула всю її агенцію; саме цього, думає собі Майя, мама й потребувала — ще більше стресу. Минаючи маму, вона цілує її в голову, Міра якомога довше затримує долоню на доньчиній щоці. Лео стоїть на кухні, він так глибоко запхав голову в холодильник, ніби вірить, що з іншого боку знайде відьом і левів. На

цілий будинок пахне свіжоспеченим хлібом.

— Хто це спік? — дивується Майя.

— Тато, — спокійно відповідає Лео, ніби це не найбожевільніша річ, яку можна вимовити.

— Тато?.. — повторює Майя.

— Угу. Він тепер пече. Як ненормальний! — відповідає молодший брат.

Майя переводить погляд за вікно і бачить там тата. Він стоїть біля поштової скриньки. На вулиці зупиняється машина, з неї висідає чоловік, Майя впізнає його, але не може уявити в татовому товаристві.

— Це що... Теему? — вигукує вона.

— Угу, — підтверджує Лео, глипнувши крізь вікно, а тоді повертається до холодильника.

— Біля... тата?

— Угу. Вони тепер типу друзі, здається.

Майя витріщається на Лео, потім у вікно і знову на Лео.

— Ну, сорі, звісно, але я що, так довго СПАЛА?

Теему висідає з машини й роззирається — не так щось шукає, як запам'ятовує.

— Значить, Лев приїжджав? — переходить він зразу до справи.

У Петера в руках два горнятка кави, він подає Теему одне — таке вимите, що на ньому вже ледве видно зеленого ведмеда. Теему вдячно киває.

— Він сказав, що Рамона винна йому гроші. Я не знаю скільки, але нам доведеться заплатити, якщо...

Теему хитає головою — не сердито, а стримано.

— Йому не потрібні гроші. Він хоче отримати «Хутро». Лев робив спробу купити в Рамони паб, поки вона ще жила. Він займається паскудними аферами, знаєш, про це навіть не хочеться розповідати. Йому потрібна законна ширма, а кращої ширми, ніж паб, не знайти.

— Чому ж тоді Рамона позичила гроші в НЬОГО? — каже Петер, одразу пошкодувавши про свій звинувачувальний тон.

Теему зітхає, втупившись у каву.

— Минулої зими один із моїх хлопців потрапив до в'язниці. Його мама не могла заплатити за оренду й рахунки, тоді Рамона віддала мені все, що було у фондї. Я не знав, що вона...

Теему відпиває кави. Більше нічого не каже. Це вперше Петер бачить, що Теему соромно.

— Вона сама поклатла гроші у фонд?

— Так.

— За що той твій друг потрапив у в'язницю? — запитує Петер.

— Серйозне побиття, — чути у відповідь.

Після цього соромно стає Петеру. Тепер він має у своєму товаристві подібних людей.

— Що будемо робити з Левом? — зітхає Петер.

— Тобі нічого не треба робити. Повір, горяни не з тих, із ким таким, як ти, варто сваритися.

Петер сам дивується, що відповідає так запекло:

— Тобто йому можна приходити сюди й погрожувати моїй сім'ї? Забрати «Хутро»? Рамона ніколи б не...

Теему застерезливо піднімає руку.

— Я вирішу проблему з Левом.

— Але ж ти казав, що...

Допивши каву, Теему віддає Петерові горнятко.

— Я сказав, що таким, як ТИ, не варто з ним сваритися.

Петер підбирає слова, щоб відповісти, але незчувається, як каже:

— Добре. Але будь обережним, не влаштуй...

— Це МЕНІ бути обережним? — театральню дивується Теему, ніби йому завдали глибокої образи.

Петер стогне і мало не товче себе по скронях горнятками з-під кави.

— Добре, добре. Тоді побачимось завтра на похороні. За годину до початку, як і домовилися зі священником?

Теему киває, Петер більше нічого не запитує, йому доведеться з цим жити. Він уже повертається й рушає до будинку, коли Теему з цікавості вигукує:

— Слухай, а що такого сказав Лев, щоб так тебе розлютити?

— Тобто? — буркає Петер.

Теему всміхається.

— Ти намагаєшся вдавати спокійного, але погляд у тебе аж чорний. «Хутро» тобі не настільки важливе. То що він сказав?

Петер повільно вдихає, але горнятка в його руках дзенькають, і він вкрай неохоче зізнається:

— Він... згадав Міру.

Теему не стримує тихого, тріумфального сміху, який, щоправда, лунає значно довше, ніж волів би Петер. А потім хуліган каже колишньому спортивному директору:

— Просто не віриться, пане Ідеальний, але собаку в собі ти таки трохи маєш.

Позіхнувши, Йонні роздратовано дивиться на годинник. Він стоїть перед будинком у променях світанку і лається, бо спізнюється колега, який обіцяв підвезти його до Бйорнстада, щоб забрати мінібус. Тед уже зібрав свої речі й чекає в холі. Його старший брат Тобіас, звісно, ще навіть не прокинувся. Тесс допомагає наймолодшому братові Туре спакувати ковзани, кладе до зовнішньої кишені сумки кукурудзяне печиво й пакетик соку і наказує йому, щоб витягнув перекус аж після завершення тренування. Туре мусить почекати на льодовій арені кілька годин, поки тренуються старші брати, а Тесс уже сама проводить тренування з фігурного катання для найменших дітей у Геді. Ось як це — бути частиною сім'ї, яка більше живе на льоду, ніж поза ним.

— Усе взяли? Мені подзвонили з роботи, я мушу... — каже мама позаду Тесс.

Донька схвильовано озирається.

— Мамо, у тебе смертельно втомлений вигляд. Хіба ти не залишишся вдома?

— У нас стільки хворих, а комусь треба залишитися вдома, щоб прибирати після бурі, і я мушу...

— Мамо, пообіцяй, що ввечері підеш спати!

Ханна шепоче:

— Обіцяю, люба. Приглянь за братами... сама знаєш, у Бйорнстаді всяке може бути...

— Мамо, не хвилюйся. Це просто хокейне тренування.

— Ну звісно. Звісно. «Просто». Вибач, люба, це не твої обов'язки, ти просто... Господи, тобі треба було б займатися собою. Я ж навіть не запитала, як було на контрольній з математики!

— Усі відповіді — правильні.

— Звичайно, так. Просто неймовірно. Навіть не пригадую, щоб у мене були всі правильні відповіді хоч на одній контрольній. Ти впевнена, що ти моя донька?

Це давній жарт, але Тесс сміється щоразу по-іншому. Вона й справді занадто хороша для такої сім'ї, думає собі Ханна. У Тесс найвищі оцінки з усіх предметів, вона ніколи не створює проблем, піклується про братів. Малою вона навіть не замурзувалася, це була єдина дитина, яка могла піти до школи в білому одязі й повернутися додому такою ж білою. Інші діти лазили по деревах і билися в калюжах багноки, а вона сиділа вдома й читала. У неї навіть волосся завжди виглядає охайно, на відміну від зачіски її мами, що нагадує підставку для посуду, яку пропустили через шредер.

— Люблю дивитись, як ти ростеш, але й ненавиджу, що ти виростаєш, — шепоче мама.

— Припини дуркувати, — усміхається донька.

— Тобі треба... сама знаєш, не варто сприймати все так серйозно. Тобі треба ходити на вечірки, зустрічатися з хлопцями і...

— З хлопцями? У Геді? Треба три місяці перевіряти генеалогію, перш ніж підеш тут із кимось на побачення, — пирхає Тесс.

— Не будь дурненькою, — усміхається мама.

— Ну серйозно! Усі хлопці такі недорозвинуті! — не поступається Тесс, і саме в цю мить на весь будинок чути ревіння Тобіаса з його спальні, бо Туре і Тед забігли розбудити його водяними пістолетами.

Тесс знижує плечима, ніби хоче сказати мамі: «Переконай мене в протилежному», — але Ханна не помічає цього, бо прикипіла поглядом до вікна.

— Якого... — починає вона.

— ЯКОГО ЧОРТА??? — закінчує з подвір'я Йонні.
Дорогою мчить їхній мінібус, і то досить швидко. Ханна й Тесс вибігають на сходи саме тоді, коли він на крутому повороті зупиняється біля їхньої огорожі, а тоді звідти вистрибує божевільна вісімнадцятирічна дівчина.

— АНА! — так радісно вигукує Ханна, що Тесс стає не по собі.

— Якого чорта? — знову запитує Йонні.

Ханна обіймає незнайому вісімнадцятирічну дівчину і знайомить її з усіма.

— Це Ана! Вона допомогла мені в лісі, коли була буря!

Обличчя Йонні лагіднішає.

— От чорт. Я знаю твого тата. Як він там?

Ана не відповідає, просто кидає йому ключі від мінібуса.

— Я подумала перегнати вашу машину, ну, в нашому саду не місце для паркування. Я зранку перевірила двигун, вам, мабуть, варто віддати її в майстерню, щоб...

— ОКЕЙ! ДЯКУЮ! — Йонні так ображено перебиває її, аж Ханна не стримує гучного сміху.

— Заходь, Ано! Хочеш кави?

Але Ана, глипнувши на Тесс, помічає, як скептично та дивиться на неї; таким дівчатам ніколи не подобаються дівчата-як-Ана, тож вона коротко відмовляється:

— Ні. Мушу вертатися до собак.

— Ми можемо... підвезти тебе. Почекай, я тільки зберу хлопців, — каже Йонні, чорно, але ще трохи ображено.

— Та ні. Я побіжу, — каже Ана.

— Побіжиш!? До Бйорнстада? — дивується він.

— Не так уже й далеко. Мені й так треба тренувати коліно, в мене була травма, — киває Ана.

— Що сталося з коліном? — запитує Ханна.

— Вдарила.

— Об що?

— Об чоло одного хлопця.

— Що-що ти зробила? — вигукує Йонні.

— Ну, він був страх який нарваний, тому це заслужено! — захищається Ана.

Ханна знову заходиться сміхом, знов обіймає Ану й наполягає, щоб та зайшла до них якось на вечерю. Напівширо пообіцявши, Ана знову глипає на Тесс: вона на рік молодша, одягнена в білі штани, волосся в неї ніби в ляльки, а в Ани такі зношені джинси, що вже мало нагадують предмет одягу, і вона два дні не ходила в душ. Ана почувається волоцюгою в палаці. Тож вона розвертається й біжить геть.

Ханна довго дивиться вслід Ані, а Тесс довго дивиться на маму. Ось така донька в неї мала би бути.

Бубу стукає до будинку Цаккель. Тренерка основної команди відчиняє, огорнута хмарою сигарного диму й одягнена в настільки брудний халат, що він навіть не розвивається при її русі. На кухні на трьох екранах ідуть три різні хокейні матчі, стіл завалений записниками, Бубу ніколи не зустрічав когось, хто більше за неї знається на спорті, але менше розбирається в людях, які ним займаються. Коли Цаккель взяла його до себе помічником тренера, вона чітко сказала, для чого він їй потрібен: «Людські штуки, спілкування з людьми, усяке таке». Її ж

цікавлять лише хокейні штуки.

— Зранку дзвонив Абат. Ми з ним побігали в лісі. Здається, він хоче знову приходити на тренування... — починає Бубу.

— Скільки він важить? — без сентиментів запитує Цаккель.

— Забагато, — визнає Бубу.

— Блював?

— Як теля.

Цаккель киває, курить сигару і раптом на її обличчі з'являється здивування.

— І?

— І?.. — повторює Бубу.

— Щось іще? — запитує вона.

— Ні-ні, це все, просто я...

— Тоді ось що! Я чула, що всі команди з Геда будуть тренуватися в нас на арені, тож сьогодні ввечері треба поставити наше тренування останнім.

— Останнім? Хлопці з команди не дуже зрадіють, що треба тренуватися так пізно... — починає Бубу, але розуміє, що саме цього прагне Цаккель: їй не потрібні радісні гравці; одне з перших запитань, які вона ставить новачкам у команді, звучить так: «Ти прийшов розважатися чи вигравати хокейні матчі?».

— До вечора! — повторює Цаккель і хоче зачинити двері.

У Бубу виривається:

— Може, подзвоните Абату? Він соромиться! Напевно, сам не наважиться, а я...

Цаккель має такий вигляд, ніби запитання прозвучало з кінця на початок.

— Подзвонити?

— Ну, я знаю, що ви не вірите в те, що гравців треба *мотивувати*, ви вже пояснювали, що кожен сам вирішує. Що там було про віслюків? Можна привести віслюка до води, але чи вдасться змусити його пити? Я все січу! Але ж Абат... ну, це ж *Абат*! Його треба лише трохи підбадьорити... тож, можливо, ви можете...

Цаккель мовчки курить, немов очікує, що Бубу продовжить. Той розтуляє рота, але слів не чути. Тож, роблячи наголос на «ми», Цаккель якомога терплячіше пояснює:

— Ми тренуємо не гравців. А команду. Абат не мусить доводити, що він може грати в хокей, йому треба доводити, що він не дурний. Бо ми можемо виграти з посередніми розумними гравцями, але ніколи не переможемо з гравцями блискучими й дурними. Так, розумні гравці можуть натворити дурниць, але дурні гравці не здатні на розумні вчинки.

— Я... — стогне Бубу, бо в нього аж голова тріщить, коли Цаккель так говорить.

— Кожен може навчитися бути ідіотом, але ідіот узагалі нічого не вчиться, — підсумовує Цаккель, роблячи незвичну для себе спробу висловлюватись педагогічно.

— Абат не ідіот, — ображено каже Бубу.

Цаккель гасить сигару об кишеню халата (якби він був хоч трохи чистий, то загорівся б, але тканина настільки затверділа від нашарування плям, що стала вогнетривкою) і каже:

— Це ми ще перевіримо. А спершу подивимося, що він за віслюк.

Після цього вона зачиняє двері, навіть не попрощавшись. Мабуть, навіть не розуміє, як це нечемно.

Йонні з дванадцятої спроби заводить мінібус. Він бурчить, що це, мабуть, Ана щось

натворила. Діти закидають усередину сумки, навіть Тобіас готовий їхати, тож вони рушають у Бйорнстад. Йонні всю дорогу сердиться, що крісло водія посунуте не так, як мало бути, і що Ана змінила налаштування радіо.

— Будь ласка, тату, ми справді мусимо слухати цього рок-чувака? — запитує Тесс, коли Йонні нарешті знаходить свою музику.

Вона, звичайно, сидить спереду, щоб Тобіас із Тедом не побилися за те місце.

— Не кажи паскудства про Спрінгстіна, він єдиний не наїжджає на мене, — бурчить тато.

Тесс зітхає.

— Ти просто-таки драма-квін.

Йонні підвищує гучність.

— Брюс мене розуміє.

Закотивши очі, Тесс розвертається до заднього сидіння.

— Теде, ти дописав завдання з англійської?

— Угу, — чути від Теда.

— Можна прочитати?

Тед дістає з хокейної сумки комп'ютер. Вони діляться ноутбуком і виконують домашнє завдання на трибунах арени, чекаючи, поки завершаться тренування.

— Можеш... повиправляти граматику і всяку там дурню? — просить Тед.

— Ти сам повинен це вміти, — повчає старша сестра, але, звісно ж, вона виправить помилки.

Уже коли вони підїжджають до Бйорнстада, тато раптом прокашлюється, після чого Тед, Тобіас і Тесс, як чемні старші брати й сестра, миттю починають дуріти, жартувати, веселитися і навіть співати — аби лиш відволікти увагу Туре, щоб він не поглянув у вікно й не запитав, що означає той напис на дорожньому знаку Бйорнстада.

Але ж йому й так доведеться почути сьогодні слово «курви».

Елісабет Цаккель закурює ще одну сигару в себе на кухні, їсть просто з каструлі варену картоплю і дивиться на трьох екранах хокей. Коли хочуть похвалити Цаккель як тренера, часто кажуть про її стратегічні та аналітичні здібності, але найбільший її талант насправді в тому, що вона рідко дивується. Це тому, що Цаккель сприймає інформацію такою, як вона є, а не такою, як би їй хотілося. Вона бачила, як інші тренери давали гравцеві надто багато шансів або взагалі відмовляли в можливості, виходячи з того, що, на їхню думку, *може* статися. Ті тренери розводилися про «інстинкт» і «відчуття нутром», але єдине відчуття нутром, яким переймається Цаккель, — це діарея, а все, що стосується хокею, вона тримає в голові. Тому вона може виставити гравців із команди, навіть якщо вони чудові люди; вона навіть не стане думати, чи хороші вони хокеїсти, бо для неї важливо лише те, чи *правильні* вони хокеїсти.

Люди називають її «цинічною», але Цаккель не розуміє, як інакше вигравати хокейні матчі. Виходить, треба бажати собі перемоги? Чи обґрунтувати її справедливими та переконливими аргументами? Цаккель упевнена, що результати більшості сезонів вирішені ще до початку, і чемпіонів визначає вже сформований склад команди, а не тренер, який стоїть за бортиком і кричить, поки його не розіб'є інсульт. Навесні, коли Бйорнстад грав найкраще, журналісти почали називати клуб «фабрикою талантів», а Цаккель — «генієм». Проте Цаккель вважала, що журналістам варто було б визначитися, чиєю заслугою вважати перемогу — талантів чи її. Бо що вона, власне, зробила? Вона не перетворила Амата на зірку, а просто дала йому можливість грати. Не вчила його вдосконалюватися, а лише створювала йому умови, за яких він робив

менше помилок. У місті ходять чутки, що вона «випробовує» своїх гравців, влаштовуючи їм «психологічні експерименти», але це не так. Вона лише намагається з'ясувати, з якими віслюками має справу, щоб знати, кого з них відразу вважати безнадійним.

Тож того дня, коли Бубу приходив і розповідав про Амата, Цаккель сидить на кухні, курить і робить нотатки, дивлячись гру на екранах. Можливо, вона не настільки емоційна, як інші люди, але емпатії їй не бракує — вона розуміє, що Бубу з його великим серцем хоче найкращого для всіх гравців, особливо для Амата. Та, врешті, це не тренерська робота — виховувати гравців, хоч скільки б клуб не показував у медіа піар-брошури та красиво сформульовані «документи основоположних цінностей». Робота тренера — вигравати в хокейних матчах. Результати вимірюються не емоціями, а турнірною таблицею. Тож зараз на одному з екранів у Цаккель іде матч минулого сезону за участю Амата, а на двох інших екранах вона для порівняння слідує за іншими гравцями з інших команд. Колись вона це робила, щоб скласти карту суперників і спробувати передбачити, які гравці можуть становити проблему для Амата. Зараз вона переглядає відео, тому що шукає того, хто зможе замінити Амата.

Можливо, це цинічно, може, навіть беземоційно, але вона тлумачить отриману інформацію так: Бубу — один із найкращих друзів Амата, а ніхто не вірить у своїх друзів так, як Бубу. Якщо навіть він думає, що Аमत зламався настільки, що потребує заохочувального дзвінка від тренерки, аби повернутися в хокей, а не сидіти вдома й пиячити, тоді вже запізно. Цаккель знає, що Бубу прийшов до неї, щоб дати другові останній шанс, але натомість він у нього цей шанс забрав.

Поки самі не станете батьками, ніхто не розповість вам, що батьківство — це пастка, хитромудра загадка, злий жарт: бо вам ніколи не стати достатньо добрими і ніяк не вдасться перемогти.

Йонні зупиняє мінібус перед льодовою ареною в Бйорнстаді. У нього видзвонює мобільний, хлопці з роботи вже чекають у лісі, але Йонні ніяк не хоче прощатися з дітьми. Донька це помічає.

— Тату, все гаразд. Це якісь дурні шмаркачі обписали той знак. Усе буде добре. Я пригляну за Тоббе, щоб він не втрапив у біжку.

— Точно? Якось це так... Тобто, я міг

би трохи побути тут з вами... — починає тато.

Тобіас і Тед дістають із багажника сумки. Між ними два роки різниці, вони народилися від одних батьків, але з таким же успіхом могли б належати до різних рас. За одного з них Йонні непокоїться через те, що той вимагає надто багато, а за іншого — бо він вимагає замало. Навесні він був на одному з Тедових матчів, і йому, як завжди, сто разів наказували сісти, але він не слухав. Тед грав погано, тобто він грав нормально, навіть був найкращим на льоду, але *міг би* показати значно кращу гру. «Це через крики», — врешті звернула увагу Тесс. Йонні, як завжди, неправильно зрозумів і, поглянувши на батьків команди суперника, сказав: «Так-так, як же вони, бляха, розкричалися, але Тед повинен вміти відгороджуватися від цього і грати далі!». Тесс тихо зітхнула і сказала як є: «Тату, їхні крики не впливають на нього. Лише твої». Йонні не зміг підняти на неї погляду, він завмер на трибуні, з такою силою втиснувши руки в кишені, що там зробилися дірки, а тоді пробурмотів: «На Тоббе я так само кричу, і нічого...». Тесс чесно похитала головою і тихо заперечила: «Ні. Ти сам знаєш, що це не так».

Йонні просидів до завершення матчу. Тесс мала рацію. Він більше кричить на

тринадцятирічного Тедда, тому що бачить його потенціал, і менше зривається на Тобіаса, бо видно, що той уже досяг свого рівня.

А тепер Тесс наполягає:

— Тату, все буде добре, обіцяю!

Вона допомагає Туре розстебнути пасок безпеки. Найменший у їхній сім'ї сміється, йому аж не терпиться зустріти друзів. Туре на вигляд — мила й ніжна дитина, але він справжній ураган. Останнього разу коли Йонні втратив самовладання після того, як Туре щось напартачив, Ханна запитала, чому він так розсердився, і Йонні в розпачі рявкнув: «Тому що це наша ЧЕТВЕРТА дитина, і на цей раз я мав би все зробити ПРАВИЛЬНО!!!». О-о-ох, Ханна тоді так сміялася, а потім поцілувала його і сказала: «Любий, того дня, коли ти вважатимеш себе хорошим татом, ти станеш страшенно поганим татом». Навіть подумавши про це, Йонні злиться. Що це взагалі означало? Він не був готовий до Туре, він думав, що вони з Ханною з цим закінчили, він і далі наполягає, що цього малого треба було назвати «Сюрприз». Коли він розповів про це Бенгту на роботі, той усміхнувся так, як це міг зробити лише чоловік, у якого вже дорослі діти, і сказав, щоб Йонні не переймався: якщо його діти живі й мають таку-сяку чисту білизну, тоді він достатньо хороший тато. Легко казати, а от пережити — важче.

— Ти впевнена? Я можу трохи побути з ва... — знову починає Йонні, але Тесс обриває його:

— Впевнена! Тату, їдь уже! Позаду сигналять!

— Чорт, та плювати, нехай сигнала...

— Але МЕНІ не плювати, тату! Це ж сором!

Висадивши з машини Туре, Тесс зачиняє дверцята, а тоді через вікно цілує тата в щоку.

— Ти не можеш пильнувати нас кожну секунду нашого життя. Усе буде добре. Тренери хлопців тут, на арені багато дорослих. Рушай і будь обережним у лісі!

— За мене не хвилюйся! — ображено відповідає Йонні.

Тесс передражнює тата.

— За ме-е-ене не хвилюйся!

— Ну... аж так це не звучало, — бурчить він.

— Просто будь обережний, тату, добре? Брюсу Спрінгстіну ти потрібен живим — щоб хоч ХТОСЬ його слухав.

Йонні сміється. Через доньку в нього докори сумління, він ніколи не почувався достатньо добрим татом, а для неї — особливо. Відколи Тесс виповнилося дев'ять, він не міг допомагати їй з уроками, зараз вона вже в гімназійному класі, мріє вивчати право в університеті, а для нього це такий незнаний світ. Коли вона розповідає про міста, в які хоче поїхати на навчання, тато, звинувачуючи себе, вдається до найпримітивніших емоцій: Чому вона хоче переїхати? Чим Гед не підходить? Невже їй тут було так погано, що вона тільки й думає, як поїхати звідси? А що як вона вибере не той навчальний заклад? А якщо це він винен? От якби в неї були інші батьки? Більше схожі на неї? Тоді їй було б краще? Вона б досягла більшого? Стала б щасливішою? А Тобіас, чи Тед, чи Туре? Він забагато на них кричав? Чи замало? Чи справді він зробив усе, що міг?

— Їдь уже, тату, — шепоче Тесс.

Йонні опановує себе.

— Я приїду забрати вас, щойно звільнюся. Слідкуй за Тобіасом, щоб він, ну, щоб не дуже був схожий на... мене.

Усміхнувшись, Тесс обіцяє, що так і зробить. Йонні плювати, що за ним сигналять машини, він чекає, поки всі його діти не зникнуть у дверях арени, а тоді рушає. Вони дорослішають, і він це ненавидить. Просто ненавидить.

Проста й болісна правда для всіх підлітків полягає в тому, що їхнє життя рідко визначають їхні вчинки. Насправді має значення те, що вони майже роблять.

Коли Аамат вийшов з дому, землю вкривав сніг. Майже зима, майже темно, і він тисячу разів майже подзвонив Цаккель. Йому майже вдалося заглушити голоси у своїй голові. З Низини він вирушив майже до льодової арени, але зупинився за пару сотень метрів до паркувального майданчика. Там стільки дітей, яких батьки привезли на тренування, вони вискакують з автівок, галасують, кричать, вітаються з друзями. Багатьох із них Аамат упізнає — він бачив, як за оргсклом вони горланили від радості, щоразу як він забивав за основну команду. Він знає, що багато з них і далі наслідують його, коли грають у себе на вулиці, бо пам'ятають Аамата таким, яким він був у свій найкращий час, — суперзіркою та кумиром. А що тепер? Якщо він сьогодні вийде на лід і зазнає невдачі, покаже, наскільки втратив форму і яким повільним став, то ким тоді він буде? Ще одним із тих, хто майже став кимось, майже виграв серію з «Бйорнстадом» минулої весни, майже потрапив у НХЛ. Аамат майже дзвонить до Бубу. Майже переходить через майданчик. Майже заходить до арени і майже просить Цаккель знову прийняти його в команду. Більшість підлітків не знають, що все їхнє життя визначається цим малим словом, але воно гримить у Ааматовій голові всю дорогу додому. «Майже-майже-майже». Він хоче одного — щоб йому дали спокій, але голоси в голові тепер ніколи не замовкають: «Тебе переоцінили. Ти фальшивка. Усі про це знають. Краще йди собі додому і знову напийся. Тоді не доведеться все це відчувати. Не доведеться робити зусилля. Не доведеться зносити поразку. Не доведеться відчувати біль».

На дні своєї шафи Аамат знаходить останню пляшку, непочату. Він іде в ліс, не бігає, а сидить на галявині, звідки відкривається вид на льодову арену, поклавши пляшку на коліна. Усе, що відбудеться далі в його житті, почнеться ось із чого: він майже відкриє пляшку чи майже ні?

38. Радикалізація

Пакети для сміття подзенькують, коли Ана їх піднімає, хоч вона й старалася перекласти їхній вміст упаковками з-під молока: просто зараз вона не встигає випивати стільки молока, щоб звукоізолювати наслідки татового споживання, навіть якщо вона виливає те молоко в мийку. Відчинивши вхідні двері, Ана виходить на подвір'я, дорогою наближається Майя з гітарою на плечі, подруги дитинства зустрічаються поглядами. Для Майї однією з найкращих, справді найкращих Аниних звичок є ігнорування слова «привіт».

— Допоможи з пакетами! — фиркає Ана й подає один Майї, наче з їхньої останньої зустрічі минуло кілька годин, а не місяці.

Дівчата йдуть до сортувальних сміттєвих баків.

— Я скучила за тобою, — всміхається Майя.

— Що це за взуття? На бал збираєшся чи що? — каже Ана.

— А ти? Бездомна якась чи що?

Ана піднімає брови:

— Я завжди так одягалася. А от ти завжди була снобкою.

— Я снобка? Лише тому, що не виглядаю як статист у фільмі про зомбі?

— Виглядаєш ти так, ніби робила мейк-ап під час землетрусу!

Дівчата регочуть. Господи, як вони регочуть. Дві хвилини — а далі все як колись. Ті ж підколювання, той же сміх, ті ж татування на руках: гітара й рушниця. Музикантка й мисливиця. Важко повірити, щоб двоє дівчат, у яких так мало спільного, були такими нерозлучними. Вони говорять одна поперед одної, таке властиве сестринству синхронне сприйняття, їм не треба замовкати, щоб почути, що говорить інша. Майї бракне слів лише після того, як вона розкриває пакет, який їй вручила Ана, і бачить усі ті пляшки.

— Сьогодні тверезий, бо завтра похорон, але він навряд чи відмовиться від пива на поминках, — пояснює Ана, тому що тільки перед Майєю вона ніколи не мусить за щось перепрошувати.

Майя зосереджено киває і береться запихати пляшки у сміттєвий контейнер. День перед похороном люди тверезі «з поваги», але щойно Рамона лежатиме в землі, вони візьмуться заливати горлянки — теж із поваги до неї.

— Я думала, твоєму татові стало краще, — тихо каже Майя.

— Було якийсь час. Але потім, коли я виграла ті змагання, то подзвонила і розповіла йому, а він же не знає, як відсвяткувати радісні новини без випивки, — відповідає Ана, ніби це її провина.

— Мені шкода... я... — починає Майя.

Ана зітхас:

— Припини. Як є, так є. Давай поговоримо про щось інше?

Ана стала жорсткіша, думає собі Майя. Або вона просто виросла. Почала зачиняти двері й вікна перед усіма почуттями — саме так і роблять дорослі, лише діти витримують життя на емоційних протягах.

— Просто вибач мені, що я так рідко дзвонила. В училищі завжди стільки справ, але я мала б частіше приїжджати. Я...

— Зараз ти тут, — каже Ана.

— Так, але ж ти знаєш, про що я.

Розсміявшись, Ана раптом кидається Майї на шию.

— Я люблю тебе, дурна віслучко! Тільки ти можеш просити вибачення за те, що ти тут, коли ти тут! Серйозно? Як можна бути більше тут, коли ти ТУТ?

Майя міцно, до болю в грудях, стискає найкращу подругу.

— Чорт, як же я сумую за тобою.

— Ти ж мене ОБІЙМАЄШ, віслучко!

— Заткнися!

«Як інші люди можуть жити без такої Ани?» — думає собі Майя. Ну справді, як? Дівчата йдуть дорогою назад, пліч-о-пліч. Де-не-де ще лежать повалені дерева, на подвір'ях ще видно шкоду після бурі, вітри з такою легкістю можуть зруйнувати нашу ілюзію, ніби від нас щось залежить.

— Цікаво, скільки треба коштів на відбудову? — думає вголос Майя.

— Здається, ти плутаєш мене зі своїми новими друзями, які, типу, професори економіки чи щось таке, — усміхається Ана.

Майя теж усміхається, але зі стиснутими кутиками губ.

— Тут ще не найгірше. Ти бачила, на що перетворився Гед?

Ана серйознішає.

— Так. Я там була сьогодні зранку. І я чула татову розмову з дядьками з мисливської команди. Льодову арену там просто розтрощило, і тепер усі команди з Геда будуть тренуватися на нашій арені. Усі люті як чорти. Тато каже, що далі буде тільки гірше.

Майя завважує, що Ана каже «наша арена». В Ані помітна ще одна зміна: вона стала більше ненавидіти Гед після смерті Відара.

— Сьогодні зранку я бачила тата разом з Теему... — розповідає Майя, щоб побачити, як відреагує її подруга.

— Вони ж організовують похорон Рамони, — знижує плечима Ана, ніби нічого не сталося.

— Угу, — відповідає Майя, немовби хоче сама себе переконати.

Вона не знає, як продовжити цю тему, бо вважає, що після переїзду не має права засуджувати Ану. Тоді Ані не було з ким поговорити про Відара, і вона часом спілкувалася з хлопцями з «Групи» — ті розуміли, через що їй довелося пройти. Тепер ці хлопці приїжджають до Ани на змагання і стоять на трибунах у своїх чорних куртках, поки Майя надто зайнята своїм новим життям.

— Можу припустити, що Теему також хотів обговорити з твоїм татом чутки про клуби. Мій тато каже, що дядьки з мисливської команди тільки й говорять про те, що комуна хоче закрити клуб у Геді й залишити лише «Бйорнстад».

— Що?

— Ну, сама розумієш, «Гед» не має спонсорів, не має грошей, комуна вже затисла їх попід руки. То що, тепер треба збудувати цілу арену та ще й за наші податки? Та припини. Тоді вже краще мати лише один клуб!

Це не Аніні слова — так кажуть Анин тато та інші чоловіки, Майя все розуміє. Але не може заперечити, тому що це вже не її місто.

— Не так давно спонсорів не мав «Бйорнстад»... — тихо завважує вона.

— Та так. Але тоді — це тоді, а зараз є зараз, — каже Ана, знову низивши плечима.

— Угу, — чути у відповідь від Майї.

Ана, раптом зрозумівши помилку, змінює тему, щоб не почалася сварка:

— Ти так і будеш носитися з тією гітарою, ніби з цяцькою, чи нарешті щось мені заграєш?

Вони заходять до Ани, в її кімнату, і Майя грає для своєї найкращої подруги і для її собак, і все так, як колись. Потім вони лежать удвох на Аніному ліжку і дивляться в стелю, й Ана

запитує, про що думає Майя, а Майя, не придумавши нічого іншого, зізнається:

— В училищі ми вчили про релігійні секти. Про радикалізацію. Те саме стосується терористів. «Слизький схил» і все таке. Ніхто не є від початку маніяком, ніхто не народжується жорстоким, вони просто роблять якийсь один вчинок, а потім інший. Радикалізація полягає в тому, що все ненормальне повільно усталюється, люди стають небезпечними поступово. Щось подібне відбувається тут, у місті: усі вважають, що їхня боротьба правильна. Усі думають, що діють із... самооборони.

Ана мовчки лежить, не відриваючи погляду від стелі. Нарешті бере Майю за руку і, не повертаючись до неї, шепоче:

— І що нам, бляха, робити, якщо таке трапляється скрізь?

— Не знаю.

— Тоді не думай про це.

— Ти це вмієш краще за мене.

— Бо я така мудрюща, що вже все передумала.

— Це точно! Краще й не скажеш!

Ана хихоче.

— Мені сподобалися твої нові пісні, моя дуриндочко.

Майя хихоче у відповідь.

— Дякую, моя волоцюжко.

Вони засинають на ліжку й уперше за довгий час сплять напрочуд спокійно. Спина до спини, як завжди.

39. Діри від пострілів

Цього ранку автомайстерня в Бйорнстаді порожня, тож її власник п'є каву в гаражі й довго читає газету. Його називають «Кабан», бо багато років тому він грав у хокей, ніби нарваний дикий кабан, але коли він щось ремонтує, його руки, завбільшки з каналізаційні люки, навдивовижу м'які та вправні. Тож сюди приїжджають ремонтувати не тільки автомобілі — везуть усе: снігоходи, газонокосарки, еспreso-кавоварки і навіть самогонні апарати. Останні два роки, після смерті його дружини, люди приїжджають особливо часто — так вони показують, що їм небайдужий цей чоловік, який ніяк не готовий визнати, що йому потрібне піклування.

Його син, Бубу, зараз на льодовій арені. Він працює помічником тренера основної команди, і часом татові доводиться глибоко нахилитися над капотом, щоб не показати, як сильно, на його думку, ним пишалася б мама. Менші діти теж уже навчилися миритися з горем, залежно від обставин, вони знову сміються і не розпитують стільки. Сьогодні вони бавляться вдома у своїх друзів.

Теему про все це знає, він занадто поважає Кабана, щоб дозволити собі прийти сюди, коли його діти вдома, вони заслуговують залишатися при думці, що їхній тато не має нічого спільного з такими людьми, як Теему.

— У тебе відпустка, чи як? — кричить він ще з подвір'я.

Кабан піднімає погляд. Вони тиснуть один одному руки. Кабан — чоловік уже середнього віку, він не був одним із групи Теему, але й не соромиться їхньої дружби. Коли померла його дружина, першим, звісно, прийшов і запропонував допомогу Петер, його друг дитинства, але відразу після Петера прийшли чоловіки в чорних куртках. Вони полагодили дах, перефарбували будинок, а коли Кабан мусив зайнятися дітьми, хлопці навіть приїжджали сюди позмінно і тижнями безоплатно працювали в нього в гаражі. Таке не забувається. Кабан усміхається Теему й киває на напівпорожню автостоянку.

— Сам знаєш, що ніхто не буде ремонтувати машину за тиждень до полювання на лося. Половина й так попрострелюють собі дах, бо вже вгашені будуть їздити лісовими дорогами й забудуть, що тримають у руках рушницю...

Теему регоче.

— У цих лісах частіше ненароком стріляють у птахів, ніж у лосів.

Кабан теж заходиться реготом. Такий жарт часто розповідають один одному мисливці в цих краях, але вони не потерплять вислуховувати таке від когось чужого. Ні Кабан, ні Теему ніколи не вийшли б у ліс із тим, хто не вміє поводитися зі зброєю. Мисливець мусить сліпо довіряти тому, хто поруч із ним, але насамперед — тому, хто позаду нього.

— Вип'єш кави?

— Звичайно.

Вони п'ють каву. Трохи балакають про снігоходи та хокей. Кабан чекає дві порції кави, а тоді запитує:

— Ну. Що тобі потрібно?

Теему виглядає майже присоромленим, але тільки майже.

— Одна послуга. Ти не мусиш, якщо не хочеш...

— Це потрібно твоїм друзям чи тобі?

— Мені.

— Тоді сам знаєш, що я все зроблю.

Теему вдячно киває. І показує на один із кількох автомобілів, який стоїть аж за межами

автомайстерні.

— Ось що мені потрібно.

40. Погрози

Лев орендує невеликий будинок за межами високої огорожі автомобільного звалища. Чоловіки, які на нього працюють, живуть у вагончиках на самій території. Він їхній шеф, тож не слід із ним товаришувати, їм потрібна ця невелика відстань, щоб мати змогу висловити своє невдоволення так, аби він не чув усього. Він дає нелегку роботу, жоден простий чоловік не стане шукати такого заняття.

— Леве! ЛЕВЕ! — гукає один із чоловіків ззовні.

Він стукає у двері, Лев роздратовано відчиняє.

— Що?

— Тут якийсь у костюмі! Виглядає як лягавий! — каже чоловік однією з багатьох мов, азами яких Лев володіє.

Лев визирає з-за дверей на вхід до звалища — там справді стоїть якийсь чоловік у костюмі. Але він виглядає страшенно наляканим.

— Це не лягавий, — бурмоче Лев і йде по куртку.

Чоловік у костюмі знервовано чекає на нього, а Лев замикає будинок і не поспішає.

— Слухаю? — каже він, уже наблизившись.

— Я... мені... здається, тут повинна бути моя машина. Вона стояла в автомайстерні в Бйорнстаді, але я зателефонував сьогодні вранці, щоб запитати, чи вона готова, і в майстерні сказали, що хтось уже забрав її і передав, що машину залишать... тут.

Лев обережно роззирається.

— «Хтось» забрав вашу машину і залишив її тут?

— Так-так, це він мені й передав.

— Хто?

— Чоловік у майстерні.

— У Бйорнстаді?

— Так.

Лев не відриває погляду від чоловіка в костюмі.

— І яка це машина?

— Вона... чорна, — прокашлюється чоловік у костюмі.

Лев незворушно киває.

— Добре. Тоді йдемо подивимось, так? — каже він і показує чоловікові, щоб заходив у хвіртку.

— Та ні... нічого, тоді я ще прийду, мені... — затинається чоловік.

Лев наполягає:

— Ходімо. Небезпеки нема. Ми не вбивці й не злодії, навіть якщо про нас таке розповідають, так?

На звалище веде один вхід, тут висока огорожа, високо вгорі — камери спостереження, пахне горілим. Лев топчеться по свіжому снігу, чоловік у костюмі навшпиньки ступає позаду, назустріч їм іде міцний чоловік з густою бородою і в тонкій футболці, а Лев бурмоче йому якісь вказівки мовою, яку не може ідентифікувати той, що в костюмі. Той, що у футболці, зникає у вагончику, Лев веде того, що в костюмі, далі, по краю автомобільного звалища, воно більше, ніж можна уявити собі, коли стоїш за його межами, але чоловік у костюмі й так може побачити лише невелику частину того, що всередині.

— Це ота? — запитує Лев, коли вони доходять до кінця огорожі повз ряди розбитих

автомобілів і купи металобрухту, серед яких важко щось розпізнати.

Чоловік у костюмі налякано хитає головою. У Лева тепер звужилися очі, шия задерев'яніла. З вагончика знову виходить чоловік у футболці.

— Уночі хтось тут був? Сигналізація спрацювала? — запитує його Лев.

Чоловік у футболці похмуро хитає головою. Лев обертається до чоловіка в костюмі.

— Яка у вас робота?

— Вибачте, що?

— Ваша робота!

Чоловік важко сковтує слину.

— Я працюю в похоронному бюро у Бйорнстаді.

Лев наближається до нього.

— Розкажіть, що він сказав, так? Той, хто вам подзвонив. Він сказав, що вам треба забрати машину *тут*?

Чоловік смикається при кожному складі й хитає головою.

— Ні-ні, він назвав... ваше ім'я. Сказав: «Машина в Лева».

Лев уже рушив з місця.

— Зачекайте тут, так?

Чоловік у костюмі так і робить. Лев виходить за межі звалища, рушає до свого будинку — вхідні двері відчинені, хоч він упевнений, що замкнув їх, перш ніж піти. На кухонному столі стоїть порожній келих для пива з пабу «Хутро», а поруч — ключі від автомобіля. Лев виглядає у вікно і бачить, що в садку за будинком зняли ряд дощок в огорожі — тут, вочевидь, було багато чоловіків, і працювали вони напрочуд швидко. Так вони дають знати, що можуть бути всюди, що можуть знайти вас, де б ви не були, і можуть дістати вас, коли їм заманеться. Це не делікатна погроза. Теєму — не делікатний чоловік.

Посеред саду на подвір'ї Лева він припаркував катафалк.

41. Бійки

Події, які зараз відбуваються, згодом матимуть сотню різних версій, залежно від того, кого запитати, і в більшості історій, звісно, переповідатимуть не про те, як було насправді, а про те, що, здавалось, відбулося. Здавалось, що спалахнули нараз усі конфлікти, які існували в цих двох містах за останні п'ятдесят років. Тому й неможливо визначити, що саме сталося заплановано, що було помстою, а що — просто збігом обставин. Наприкінці історії переплетуться так міцно, що коли потягнути за найменшу ниточку з одного кінця, розірвуться шви на ранах у всіх тих, хто на іншому. Але хто б не був оповідачем і на чиєму боці він би не стояв, в одному погодяться всі: перемир'я між Бйорнстадом і Гедом, якщо воно коли-небудь існувало, сьогодні остаточно закінчилося.

Тесс із братами заходять на арену, там уже людно, здіймається галас; глибоко в душі вона боялася, що так і буде. Але якби вона про це сказала, тато наполіг би, що піде разом із ними, й от тоді *гарантовано* почався б хаос. Тож Тесс подумала, що сама впорається. Це було нерозумно.

Вона тягне братів за собою до роздягальні. Бйорнстадська хлопчача команда щойно завершила тренування і виходить з ацени попри бортик, інша команда з Геда вже прямує туди, батьки з обох боків смикають і тягнуть своїх дітей із їхнім спорядженням. Щоб рухатися вперед, Тесс із братами мусять проштовхуватися ліктями, і не тому, що тут зібралась якась черга, а просто тому, що купа людей одночасно й саме сьогодні мусить позначити свою територію. І найгірше поведуться навіть не підлітки, а їхні батьки (як завжди): порозкладалися куди не глянь зі своїми термосами та кошиками з перекусом і вдають, ніби не помічають, що загородили шлях дітям із Геда, хоч насправді вони дуже добре все розуміють. «Як можна так ставитися до дітей, коли у вас самих є діти?» — ще встигає подумати Тесс, але потім чує чийсь вигук, а тоді щось влучає в голову Туре і він заходиться плачем. Наступної миті група гравців з Геда починає щось наспівувати, і всі батьки з Бйорнстада вже не стримують істеричного крику.

— Що сталося, Туре? Що СТАЛОСЯ? — Тесс перекрикує галас і хапає Тобіаса й Теда, щоб не загубити їх.

Тиснява враз стає ще більшою, батьки — агресивними, а Туре — до смерті наляканим. Тесс пробує підняти його, але не може, бо тягне на собі дві сумки — братову і свою, — дорослі напірають, Тесс скрикує, коли в неї підгинаються ноги, дві секунди — і її охоплює паніка. Цієї ж миті вона бачить, як чийсь кулак — великий, ніби лопата для снігу, — вивільняється з купи тіл і підіймає Туре, сумки й саму Тесс.

— Сюди! — звучить від круглоликого безтурботного обличчя хлопця, якому належить кулак і який тягне за собою спершу трьох братів і їхню сестру, а потім і всіх інших дітей у червоному, яких встигає побачити.

Він розпихає собою тисняву батьків, наче вони просто драпування з м'яса, показуючи дорогу до роздягальні. Уже зайшовши всередину, Тесс віддихується — і від того, що перехопило подих, і від люті. Прикипівши поглядом до хлопця, вона відзначає про себе дві речі: 1. Він справжній велетень. 2. На ньому *зелена* тренувальна форма.

— З вами все гаразд? — запитує Тесс у братів.

Вони кивають. Туре наляканий, Тобіас злий, лише Тед захоплено витріщається на велетня.

— Я тебе впізнав! Ти ж Бубу, правда?

Велетень червоніє від гордості: він, мабуть, думає, що завдяки своїм досягненням хокеїста став відомим аж у Геді.

— Ну, так...

— То ти знаєш Амата? Він тут? У вас буде тренування? — Тед перериває його із таким захопленням, що аж підскакує.

Велетень розчаровано совається, і Тесс стає його шкода. Глипнувши на неї, він відповідає:

— Ні, тобто не знаю, чи Алат сьогодні прийде. Але наша основна команда змінила час тренування, сьогодні ми починаємо дуже пізно...

— А можна нам залишитися і подивитися? — випитує Тед.

— Ти ненормальний? Залишатися тут до ПІЗНЬОГО вечора, щоб подивитися на «БІОРНСТАД»? — рявкає Тобіас.

Тесс вибачливо дивиться на Бубу.

— Дякую за допомогу. Мої брати також вдячні, просто вони, на жаль, недостатньо виховані, щоб про це сказати. Але ти... ти врятував нас.

Велетень умить так багровіє, що вирішує стати на коліна перед Туре, аби лиш не дивитися в очі Тесс: він боїться, що тоді в нього ще чого доброго спалахне голова.

— Ти як, усе гаразд? То були дурні люди, я їх звідси викину, окей? Не всі в Бйорнстаді такі, чесно, у нас на арені багато приємних людей, які подбають про тебе, не треба боятися. Розумієш? — каже він хлопчику.

— До чорта тих дурних людей! — одразу ж відповідає Туре і дає п'ять Бубу.

— ТУРЕ! — гаркає Тесс, і Бубу не може стримати сміху.

Підвівшись, він переводить на неї погляд і каже:

— У мене молодші сестри.

— Це помітно, — відповідає Тесс, схвально й обвинувачувально водночас.

Бубу зніяковіло чухає бороду. Він на три роки старший за Тесс, але почувается молодшим; йому ще не доводилося бачити таких очей, як у неї, а вона дивиться на нього так, ніби от-от почне або сваритися, або сміятися — навіть не вгадаєш. Бубу розтуляє рота, але в нього тремтить голос:

— Якщо... ну, якщо Алат прийде, я обіцяю, що приведу твого брата, щоб зустрівся з ним. І якщо тобі, тобто — якщо ВАМ щось потрібно, просто покличте мене, я буду неподалік або в кафетерії, ну, я ж... мене... — затинається він.

— Бо тебе... легко знайти? Бо в тебе п'ять метрів зросту й сім метрів ширини? — продовжує Тобіас дещо зневажливо, і сестра копає його по голіміці.

— Ще раз дякую! Справді! — каже вона.

Бубу всміхається і киває, не підводячи погляду від свого взуття.

— Мені шкода, що деякі люди тут настільки дурні. Але ми не такі... не всі, — запевняє він.

— І ми не такі, — каже Тесс.

Обидвоє почуваяться брехунами.

На арені ще багато людей, але за кілька наступних годин усі заспокоюються: спершу діти, а потім і їхні батьки. Групи з двох клубів ділять один майданчик: Тед зі своєю командою тренується на одній половині, а хлопці з Бйорнстада — на іншій. Потім Туре тренується з іншими семирічками, а після нього — Тобіас із п'ятнадцятирічками. Далі черга фігуристів. Перш ніж вийти на лід, Тесс каже Тобіасу:

— Візьми Теда з Туре, посидіть у роздягальні й не починайте ні з ким бійку! Відразу після мого тренування підемо додому!

Нагорі в кафетерії Бубу саме розраховувався за морозиво, коли хтось забіг туди з криком:

— Бубу, там унизу бійка! Це та ненормальна дівка почала!

Усе сталося так швидко.

Про події того дня на льодовій арені розказуватимуть безліч різних історій, але жодна не буде до кінця правдивою. У Бйорнстаді, наприклад, багато хто уникатиме подробиць про те, що коли троє братів і сестра зайшли на арену, хтось поцілів кришечкою в голову Туре, а хтось інший крикнув услід Тесс: «ГЕД-КУРВИ». Тесс схопила Туре, щоб його не затоптали, і затримала Тобіаса, щоб той не почав бійку, ледве встигла стримати обох, але з цього було мало користі, бо в коридорі було повно інших підлітків з Геда. Один із них почав голосно наспівувати мелодію, інші до нього приєдналися. Коли цю історію розповідатимуть у Геді, на диво часто проминатимуть деталь, що ця мелодія нагадувала пісню «Бйорнстад — гвалтівники!», яку наспівували два роки тому вболівальники Геда, коли стало відомо про Кевіна і між клубами панувала страшенна ненависть.

Багато хто в Геді також «забуватиме» розповісти, що в коридорі біля роздягалень були запалені свічки перед знімком Рамони, і що через пару годин після першої бійки біля входу якийсь хлопець копнув їх і поперекидав. Натомість багато хто в Бйорнстаді пропустить ту частину історії, коли мама одного хлопця з дитячої команди Бйорнстада вчепилася за сімнадцятирічну тренерку з фігурного катання з Геда, коли та хотіла вивести своїх малих спортсменок на лід, і стверджувала, що зараз не час їхнього тренування. У Геді засміються і скажуть, що не варто було нариватися до тієї сімнадцятирічної дівчини — її звуть Тесс, це донька Йонні та Ханни, і вона, можливо, не так швидко спалахує, як її брати, зате порошу в неї ого як багато, якщо вивести її з рівноваги. У Бйорнстаді будуть вдавати нажаханих і скажуть, що ця Тесс штовхнула маму того хлопця. У Геді зауважать, що жінка першою схопила Тесс, а та просто вивільнялася, через що жінка втратила рівновагу й гепнулася на зад. У Бйорнстаді будуть розповідати, що молодший брат Тесс, п'ятнадцятирічний Тобіас, у цей час прожогом вибіг з роздягальні й перекинув свічки під знімком Рамони. У Геді стверджуватимуть, що він, почувши, що хтось напав на його сестру, кинувся захищати її, а свічок навіть не помітив.

Часто кажуть, що історію пишуть переможці, але в цій історії переможців нема.

Бубу, почувши, що відбувається, кинувся з кафетерію в коридор і взявся розкидати п'ятнадцятирічних підлітків, які розмахували руками: зелених в один бік, червоних — в інший, — але найбільше він переймався не через них. Після перших сутичок на арені хтось зробив кілька телефонних дзвінків, після яких одразу з'явилася група людей у чорних куртках, і тепер вони стоять удаліні однієї з коротших трибун. Поки що прийшли лише наймолодші з «Групи», хлопці на побігеньках, але Бубу знає, що старші й небезпечніші — на відстані лише одного смс. Якщо серед такої колотнечі тут з'явиться Теему та найближчі до нього хлопці, Бубу не впевнений, що всі присутні на арені зможуть вийти з неї у вертикальному положенні.

— Ходімо, нам краще піти, — швидко каже Бубу до Тесс, і по його очах їй видно, що боїться він не за себе.

— Тоббе! Теде! Туре! — гукає Тесс братам і тягне їх через арену до паркувального майданчика, водночас надсилаючи татові смс: «Тренування рано закінчилося. Можеш забрати нас просто зараз?».

Тесс знає, що краще не писати про бійку, вона вже колись так зробила: у дванадцятирічному віці, коли була на дні народження. Тато прийхав разом із шістьма пожежниками і мав такий вигляд, ніби приб'є кожного хлопчика, який просто зупинить на ній погляд. Засапавшись, Тесс озирається на Бубу, той збентежений, ніби це він винен у тому, що сталося. Тесс ледве стримує сміх.

— Мені... мені сподобалося, що ти просто пройшов між ними. І нікого не вдарив, — каже вона.

— Я не дуже вмію битися. Я просто великий, — сором'язливо всміхається Бубу.

— Це добре. Не люблю тих, хто вміють битися, — каже вона.

Бубу вже не знає, куди сховати погляд, він крутнувся вправо, аби лиш не дивитися Тесс в очі, і тоді помітив, що в Тобіаса синець під оком. Бубу простягнув йому морозиво, щоб приклав до набряку. Це немало свідчить про Бубу: йому вдалося зупинити бійку і навіть не загубити морозива. А ще немало свідчить те, що той, хто обожнює морозиво, готовий віддати його молодшому братові Тесс.

— Як око? — запитує Бубу.

— Нормально, — люто бурмоче Тобіас.

— А кулаки як? — запитує Бубу з ледь помітною усмішкою, яка вмить зникає, коли Тесс сердито зиркає на нього.

— Завал як болять, — посміхнувшись, хмикає Тобіас.

— Я ж казала тобі не влізати в бійку! — сичить Тесс.

— Та бляха, це ж ТИ почала бійку, а я прийшов ТОБІ на допомогу! — відрубує Тобіас.

Тед тим часом припирає і поглядає на вхід до арени. Звідти вибігають на паркувальний майданчик інші діти з Геда. У дверях товпляться одягнені в зелене підлітки, які вигукують «ГЕД-КУРВИ!» та ще гірші слова. Видно, що вони хотіли б дістатися до Тобіаса й закінчити почате, але не в присутності Бубу.

— Тобі пора йти, — каже Тесс, побачивши, що під'їжджає мінібус, а Йонні так газує, ніби їде на краденому авто.

— Точно? Я можу... — починає Бубу.

— Повір, я не боюся, що з нами щось станеться, коли тато під'їде. Зате я з жахом уявляю, що він може влаштувати на арені, якщо ми негайно не поїдемо звідси, — відповідає Тесс.

Вона не помиляється. Потрібне все її вміння переконувати і перелякани погляди Туре, щоб тато не схопив перше, що трапиться під руку, і не кинувся на кожного, хто посмів зачепити його дітей. Йонні втричі важчий за Тесс, але доньці вдається стримувати тата. Вона виразно бачить у його очах дещо притаманне певним чоловікам: нездатність сприймати інших людей як людей, коли лютуєш, і тому вона переконує його, звертаючись до єдиного, що точно переважить його поривання до розборок, — до його інстинкту захищати.

— Тату! ТАТУ, ПОСЛУХАЙ!!! Треба вивезти додому всіх дітей з Геда, треба вивезти всіх звідси, поки ще чогось не сталося, ти мене чуєш? Ти мусиш подбати про ВСІХ дітей, які зараз тут!

І Йонні нарешті розпружує плечі. Оглядається на переляканих, розгублених підлітків у червоному, які скупчилися на стоянці. Серед них кілька дорослих, тренери і дехто з батьків, але вони мають такий же наляканий вигляд, як і діти. Перевішив погляд на вхід до арени, Йонні бачить там двадцятилітнього хлопця з Бйорнстада — в нього кругле добре обличчя і таке міцне тіло, що він сам-один стримує натовп розлючених ідіотів у зеленому. Йонні дістає телефон, телефонує всім своїм колегам, і за якийсь час із лісу починають під'їжджати автомобілі.

З цього моменту ситуація могла стати критичною, але перш ніж хтось із тих чоловіків, які під'їхали, встиг вийти з машини й подумати про бійку, Тесс разом із Йонні порозпихали їм на задні сидіння гедівських дітей і переконали їхати звідси. Майданчик швидко спорожнів. Йонні з дітьми чекали до останнього вивезеного, а тоді поїхали й самі. Тесс увімкнула Спрінгстіна й поклала свою руку на татову. У дзеркалі заднього виду вона бачила Бубу, який ще стояв на вході до арени, і ніхто з тих, хто всередині, не міг вийти повз нього. Але навіть він не міг перешкодити їм зробити кілька дзвінків.

Йонні, Тесс і хлопці мовчать аж до виїзду з Бйорнстада, коли починається ліс. Дні тепер так

швидко згасають, сутінки наступають мало не після світанку, але в темряві ще добре видно чийсь постаті. На пагорбі біля знаку обабіч дороги стоїть із десятків чоловіків у чорних куртках, усі в масках, крім Теему. Він веде поглядом за мінібусом, коли той проїжджає повз. Йонні ніколи не розмовляв з Теему, але він добре знає, хто це, й усі в Геді знають, це його радять остерігатися, коли гедівські підлітки вирушають на дербі. А тепер і Теему знає, хто такий Йонні.

Коли авто заїжджає в ліс, один чоловік біля Теему жбурляє пляшку, яка розбивається об багажник, — таке привітання наостанок. Від удару Тесс із Тедом і Туре аж підскакують, Туре заходиться плачем, а Тобіас навіть бровою не веде.

— Я ж казав? Тут нас усі ненавидять! — тільки й заявляє він.

Тоді спирається головою на підголівник і заплющує очі. Минає дві хвилини, і він уже хропе. Мама часто каже, що це справжній талант Тобіаса — він здатен заснути будь-коли й будь-де. Точнісінько як його тато.

42. Воротарі

Фрак саме розмовляв по телефону з місцевими політиками, коли довідався про бійку на льодовій арені. Він одразу вирушив туди, але коли прийшов, люди вже порозходилися. Усі, хто був із Геда, розїхалися додому, і бійка закінчилася так само раптово, як і почалася. Кілька тат, чії сини грають у хлопчачій команді Бйорнстада, ще намотували кола біля арени, розказуючи одне одному, що вони тут влаштують, якщо хтось із «отих» наважиться знову тут з'явитися, але, як то завжди буває, боятися варто аж ніяк не тих чоловіків, які плещуть язиками. Коли надійшов час тренування основної команди, сторож їх випровадив: нехай ідуть собі додому й там вдають із себе крутих. Фрак неспокійно робить коло ареною, хоч сам не знає, чого шукає, всідається зверху на трибуні, спостерігає за тренуванням основної команди і думає, думає, думає. Кола в нього під очима нагадують плями від розлитої на замшевій куртці мінералки, він, як правило, вміє приховувати свій неспокій, але сьогодні це йому настільки погано вдається, що сторож, перейнявшись співчуттям, підходить до Фрака, простягає йому паперовий стаканчик справді поганої кави і каже:

— На, Бембі, збадьорись! Виглядаєш так, ніби і масла не продав, і гроші в сраку запхали, та? Хіба ж перший раз на арені побилися?

Фрак послаблює краватку, щоб складки на товстій шії розправилися зручніше.

— Та ні, не перший. Але цього разу все по-іншому. Тепер надто багато поставлено на кін.

— Ага, то принаймні цього разу чутки правдиві? Погано ж ви приховуєте справи. То що, політики знову спробують об'єднати клуби?

Фрак навіть не робить спроби заперечити, тепер уже нема сенсу.

— Це не об'єднання двох клубів, це закриття одного. Або Гед, або Бйорнстад.

— Але ж нас не можуть закрити? У них там навіть арени нема.

— Не можуть. У нас насамперед є спонсори і значно краща команда, — Фрак киває, хоч не дуже впевнено.

— Але?.. — продовжує сторож.

Фрак стогне.

— Але в це втягнені політики, а вони не бачать різниці між лайном і тортом! Раніше вони нили, що у нас немає грошей, а тепер, коли ВЖЕ Є гроші, ойкають через «хуліганство». Вони бояться, що коли ми візьмемо собі всі ресурси Геда, то між прихильниками клубів не уникнути насильства. Тож тепер вони найняли якесь рекламне агентство і додумалися до ідеї закрити ОБИДВА клуби, а тоді створити НОВИЙ клуб тут, у Бйорнстаді, з новою назвою!

Сторож мало не виплюнув каву.

— То... не буде ні «Гед-Хокеею», ні «Бйорнстад-Хокеею»? Більшої дурниці я ще не чув!

— Думаєш, я цього їм не казав? Я просидів на мільйонах зустрічей у муніципалітеті з тими бовдурами, щоб вони спам'яталися і врятували цей клуб, я ПООБІЦЯВ їм, що насильства більше не буде! І що я почув сьогодні? Що тут справжнє заворушення, а Теему та його клята армія селяків стояли в лісі й кидали пляшки в автомобілі, в яких були сім'ї з малими дітьми! Як мені це пояснити? Га?

Сторож довго мовчить. А тоді, сміючись, вигукує:

— Ти чекаєш відповіді від МЕНЕ?

Ні, звісно, Фрак на це не сподівається. Він просто в роздумах, і часом йому краще думається, коли можна й поговорити одночасно, тож він піднімає паперовий стаканчик і каже:

— Не тобі має за це голова пухнути. Дякую за каву. На смак жаклива, як завжди. Як там

команда?

Сторож, похитавши головою, бурмоче:

— Без Амата? Ну, Цаккель таки мусить знайти йому заміну, бо як ні, то будемо дякувати хоч за те, що маємо доброго воротаря — кому-кому, а йому точно доведеться попрацювати!

Фрак переводить погляд на лід. Він згоден зі сторожем: якщо в минулому сезоні їхня команда мала ще одну зірку, крім Амата, то нею був дев'ятнадцятирічний хлопець, який стояв між стовпцями воріт, — той, імені якого не знає пів міста, бо всі звикли називати його Стули-рота. Якби йому й не подобалося це прізвисько, то ніхто б навіть не довідався, але хлопець, здається, був не проти. Його мовчазність і талант одинаково посприяли тому, щоб він зміг стати улюбленцем публіки у Бйорнстаді, а це було великим подвигом з огляду на те, що він прийшов воротарем на місце Відара, який виріс на стоячій трибуні поруч зі своїм братом Теему. Цей подвиг ставав іще більшим, якщо врахувати, що Стули-рота був із Геда. Він змінив команду після Відарової загибелі в автокатастрофі. Гед на той час не вважав його добрим воротарем, а тепер там ладні віддати половину основної команди, щоб його повернути. Найбільше Фрак зловтішається з їхньої помилки: є ж такі самовпевнені чоловіки, які думають, ніби можуть визначати, хто є найбільшим талантом ще серед малих гравців, але цей вид спорту, що не кажи, вміє здивувати нас, коли захоче.

— Так, із таким воротарем будь-яка команда має шанс. Мізки переможця! — киває Фрак.

Сторож запихає собі під губу порцію сніюсу — таку велику, аж важко повірити, що вона поміщалася в коробці.

— Ну так, за ці роки на воротах стояло немало диваків, але ж, дідько, хтозна, чи дістанеться йому визнання. Він ні слова не каже, навіть коли перемога за нами, він, здається, навіть не радіє. Просто грає, несучи в собі якусь... велику темряву.

— Таку темряву мають у собі всі, хто найкращий, — відповідає Фрак, наче це було очевидно.

— Справді? — дивується сторож.

Фрак веде поглядом за воротарем.

— Петера лупцювали вдома навіть за розлите молоко. Бенї не наважувався сказати, що він гей. Амат — син прибиральниці у спорті синків багатіїв. Усі найкращі гравці мають у собі темряву, саме тому вони стають найкращими: їм здається, що темрява зникне, якщо вони просто будуть вигравати...

Сторож мовчки роздумує, кого насправді має на увазі Фрак — гравців чи самого себе, — але нічого не запитує. А ще йому цікаво, чи збирався Фрак згадати і Кевіна в цьому переліку, але він змовчує і про це. Тільки наостанок поплескує Фрака по плечу й мовить:

— Вище носа, Бембі, ти точно придумаєш, що робити з тими політиками. Ти завжди вмієш щось придумати!

Фрак залишається сам, тримаючи на плечах увесь тягар. Йому завжди вдавалося випромінювати впевненість, але сьогодні він похитнувся. У цих лісах завжди велася боротьба за ресурси, політики десятиліттями говорили про закриття одного хокейного клубу, але значно складніше протистояти закриттю обидвох клубів і створенню нового. «Хіба ти не цього хотів?» — здивувався сьогодні один політик, і Фрак мало не пожбуривав телефон об стіну. «Я хотів, щоб ви закрили "Гед"! Не нас!» — проричав він. Політик у відповідь сказав: «У чому проблема? Буде просто новий клуб, ти ж зможеш уболівати за нього. Не думав, що ти такий сентиментальний». На щастя, вони з Фраком не були в одній кімнаті, бо тоді в стіну полетів би політик, а не телефон. Сентиментальний? Фрак прожив тут усе життя, грав лише за цей клуб, працював лише на це місто. Якщо нічого не відчуваєш до певного місця на землі, то можеш жити де завгодно. Сентиментальний? Усі здобутки, якими Фрак по-справжньому пишається, так чи інакше

пов'язані з «Бйорнстад-Хокеем». Змінюючи назву його клубу, вони стирають його ідентичність. Він не може цього допустити, він мусить боротися всіма силами, а оскільки не встигає придумати блискучий план, то придумує простий.

Після тренування Фрак спускається до бортика й чекає, поки вийде Стули-рота, а тоді, з такою широкою посмішкою, аж усе обличчя перетворюється на одну велику дірку, пропонує хлопцеві підвезти його додому в Гед.

— Я просто хочу знати, що ти безпечно дістанешся додому! — запевняє Фрак.

Стули-рота нічого не відповідає, але він уже тоді знає, що це неправда.

43. Брати

Йонні й Ханна всю ніч сидять на кухні й сваряться — так, як можуть сваритися тільки батьки малих дітей: дуже сердито, але дуже тихо.

Ханна, звісно, розлючена, що Тобіас побився на льодовій арені, але не менше сердиться ще й через те, що Йонні не настільки розлючений через бійку сина, як вона. Йонні спрямовує весь свій гнів на Бйорнстад, стверджуючи, що Тобіас бився для самозахисту — немовби цим можна все виправдати. У глибині душі Ханна, мабуть, лютує найбільше через відчуття, що її чоловік, можливо, має рацію.

Йонні разом з іншими пожежниками по поверненні з Бйорнстада дві години стовбичили в гаражі, пили пиво й зазирали під капот мінібуса. Звісно, нічого не ремонтували, просто суворо дивилися на двигун, ніби погляди й слова мали б його відремонтувати. Ханна посміялася б з цього, якби не чула їхньої розмови, а подібні дискусії їй уже доводилося слухати. Часто жартують, що пожежну команду Геда набрали просто з льодової арені, але це жарт тільки наполовину, бо більшість пожежників грали разом, а пожежна команда стала просто наступною роздягальнею. Якщо зачепиш одного з них — зачепиш усіх. Ханна нерідко дістає Йонні, що той боїться всіляких змін: він хоче все життя їсти одну й ту саму їжу, пити одне пиво й сидіти в тому самому кріслі. Йонні бурмоче, що їй варто було б радіти, бо той, хто ненавидить зміни, так само не стане міняти дружину. У відповідь вона, звісно, пирхає: «Ну то що, пішли в “Комору”, подивимося, хто отримає більше пропозицій?» — і тоді він замовкає. Але правда в тім, що Ханна так само не любить зміни, бо, не маючи потреби щось змінювати, ти впевнений, що все працює, а вона повинна довіряти своїм колегам у лікарні так само, як Йонні довіряє своїм. Вони повинні довіряти своїм сусідам, бо ті приглядають за їхніми дітьми, повинні довіряти своїм друзям дитинства, бо саме їм телефонуєш, якщо життя розлітається на шматки. Якщо вони захищають тебе, ти повинна захищати їх. Ханна не ідіотка, вона першою визнає, що Йонні часом буває прикладом відсталого, консервативного, упередженого паскудника, але часом він також має рацію. Часом він стає на захист правильних речей.

Тож це їхня найгірша сварка. Бо вони розуміють одне одного.

— Ти маєш пересвідчитися, що твої друзі тепер не натворять дурного... — шепоче Ханна через кухонний стіл.

У Йонні так зблискує погляд, що навіть вона відступає.

— Ми? То це МИ маємо не натворити дурного? А ти знаєш, що тато одного хлопця з команди Тоббе викликав поліцію, коли почалася бійка? І знаєш, що вони сказали? Що в них нема можливості скерувати когось до нас, тим паче ніхто не постраждав! Ханно, цю бійку почали дорослі. Дорослі! Якщо в лісі з'явиться хоч один браконьєр, сюди прийде пів сотні поліцейських із автоматами, а от на наших ДІТЕЙ можна нападати безкарно?

Ханна бачить, що Йонні навіть не в силах спокійно затримати руки на горнятку з кавою. Вона завжди казала, що дев'яносто відсотків його друзів дитинства — цілковиті придурки, а майже всі вони мають дітей, які грають у хокейній команді. Якщо ті придурки не матимуть певності, що їхні сім'ї захищатимуть, вони зроблять це самі, і тоді бережи Боже всіх, хто буде проти них.

— Я розумію, що ти сердишся, я теж злюся, а ти не думав, що мені теж хочеться поїхати на арену й завалити ляпас кожній бйорнстадській мамі? Але ж нам треба думати про дітей! — сичить Ханна.

— Я саме це й роблю! — заперечує Йонні.

— Справді? Тобіас робить не те, що ти йому кажеш, він діє так, як ти! Ти його герой! Як же ти навчиш його, що не можна битися, якщо сам б'єшся?

Коли Тобіас повернувся додому, Ханна так рявкала на нього, аж вікна дзвеніли, а Йонні просто мовчки сидів біля неї, бо його втручання вже не мало значення.

— Я не можу сказати йому, що захищати сестру — це неправильно...

— Я цього не казала! Але ми повинні його покарати, ти ж розумієш? Не можна, щоб він думав, що нормально починати битися!

— Ми вже висварили його...

— Ні. Тільки я його висварила!

— Чорт забирай, любя, його ж відсторонять від хокейної команди! Гіршого покарання ми вже не придумаємо, — відповідає Йонні, і його погляд стає все сумнішим, а кава — холоднішою.

Вони мовчать, мабуть, хвилин двадцять. А тоді Йонні насуپлено тягнеться до мобільного і, щоб Ханна чула, телефонує своїм колегам та іншим батькам, чиї діти в команді, і переконує їх зберігати спокій. Каже, що їм усім треба перебути з цими думками. Не починати бійки без потреби. Закінчивши, Йонні сплескує в долоні, ніби хоче сказати Ханні: «Ну що, задоволена?» — а вона роздратовано фиркає: «Чорт, як я втомилася мати П'ЯТЬОХ дітей!» — і йде спати. Йонні прийшов через пів години, Ханна чула його кроки й уловлювала, що він жалкує. Уже було далеко за північ, коли вона заснула, відсунувшись від нього, але на світанку, коли прокинулася, відчула, як її міцно обіймає його велика рука. Ханна сподівається, що зуміла навчити дітей принаймні цього — ми можемо сваритися, але маємо триматися разом. Міцно, міцно, якомога міцніше триматися разом.

Того вечора Абат не з'явився на тренуванні основної команди. Цаккель не здивувалася. Бубу засмутився, але однаково повертався додому легкими кроками, стискаючи в руці телефон із смс від Тесс, яке він прочитав сотню разів. «Знайшла твій номер в інтернеті. Шкода, що ми нині отак зустрілися, але я рада знайомству. Подзвони, якщо захочеш».

Бубу так і робить. Тесс сидить у ліжку й тихо розмовляє, щоб не розбудити інших. Бубу вдається розсмішити її. Це найкращий телефонний дзвінок у його житті.

Настає пізня ніч, будинок нарешті затих, і двері до кімнати Тобіаса обережно прочиняються. Тед на порозі пошепки кличе брата. Не отримавши відповіді, він навшпиньки підходить і тягне Тобіаса за палець на нозі. Той аж підстрибує.

— Та що за... — спросоння бурмоче Тобіас.

— Я просто хотів... ну... хотів подякувати тобі, — шепоче Тед.

Позіхнувши, Тобіас сунеться до стіни, звільняючи місце на ліжку для молодшого брата. Тілом Тед виглядає дорослішим, як на свої тринадцять років, а от очі його — значно молодші. У них видно малого переляканого гімнюка. Тобіас м'яко штурхає його по плечу.

— Нічого, Тедику-ведмедику. Іди спати.

— Ти не мусив, — шепоче Тед і засоромлено глипає на синець під оком у брата.

— Та ні, мусив, — позіхає Тобіас.

Коли вони повернулися додому, мама добряче його висварила — так, як уміє лише вона, але воно було того варте. Усі вже звикли, що Тобіас починає бійки, так воно зазвичай і є, але цього

разу все сталося інакше. Це не він кинувся з роздягальні, засліплений гнівом, коли почув, що Тесс на трибуні втрапила в халепу, насправді він робив так, як сказала йому сестра: зберігав спокій і пильнував, щоб Туре був у безпеці. Це Тед втратив самовладання і вибіг у коридор, налетівши на двох бйорнстадських хлопців. Тобіас закричав йому вслід, щоб припинив, але Тед, цей м'який, добрий, вайлуватий Тедик-ведмедик, інстинктивно штовхнув у груди одного з бйорнстадських хлопців. Той хлопець, звісно ж, штовхнув Теда ще сильніше, а Тед спіткнувся і випадково перекинув свічки на підлозі під фото Рамони. Підвівшись, Тед, попри те що не вмів навіть збити соус, вирішив врізати прямо в обличчя тому бйорнстадському хлопцю. Інший бйорнстадський хлопець, звісно, зразу замахнувся на Теда, але тієї ж миті опинився на підлозі. Тобіас вийшов із роздягальні, а він, на відміну від свого брата, добре вмів і соус збити, і з людьми дати раду. Тобіас повалив іще одного хлопця, який біг до них, і вже тоді він знав, що краще навіть не думати про те, щоб якось пояснити це мамі. «Зайди в роздягальню, замкни двері й пильнуй Туре! Я приведу Тесс!» — крикнув він Теду.

Тед так і зробив, а Тобіас тим часом діставав синці під очима і збивав кулаки. А далі все сталося так, як сталося.

— Ти не мусив, — повторює Тед, лежачи на братовому ліжку.

— Ну, тебе відсторонять від команди, якщо дізнаються, що це ти почав бійку, — позіхаючи, заявляє Тобіас.

— Але ж тепер із ТВОЄЇ команди відсторонять ТЕБЕ, — розпачливо не поступається Тед.

— Ну й плювати. Обійдуться без мене. Ти важливий, ти найкращий з усієї команди, а я просто... як тато, — спокійно каже Тобіас і перекладає одну зі своїх подушок на підлогу, немовби з цієї темою вони закінчили.

— А я — ні? — ображено шепоче Тед, бо зі слів Тобіаса виходить, що він не такий відважний, як їхній тато.

Тобіас, серйозно глянувши на молодшого брата, простягає руку й міцно, але з любов'ю хапає його за вухо:

— Ну перестань, Теде, я просто кажу, що я — такий, як наш тато. Пограю в хокей ще кілька років, а тоді влаштуюсь на якусь звичайну роботу. Одружуся з місцевою дівчиною і стану кимось, хто робить столярку в хатах, марудиться з автомобілем, п'є пиво і прибірує на вихідних у «Коморі». Цього для мене достатньо.

— А ким тоді стану я? — запитує Тед.

Тобіас розлягається на підлозі, дозволяючи молодшому братові спати на ліжку, як це вже було тисячу ночей; старший брат поринає у сон за секунду, як і завжди, але перед тим як заснути, він, позіхнувши, говорить чисту правду:

— Ти станеш тим, ким захочеш, Тедику-ведмедику. Тільки так: тим, ким захочеш.

44. Вовки

Усі, хто люблять спорт, не завжди люблять спортсменів. Любов до них залежить від того, чи вони на нашому боці, чи грають у нашій команді, чи змагаються у формі наших кольорів. Ми можемо захоплюватися суперником, але ніколи не станемо любити його так, як любимо наших гравців, бо коли наші перемагають, ми також відчуваємося переможцями. Вони стають символами всього, чим ми самі хочемо стати.

Проблема лише в тому, що спортсмени ніколи не можуть вибирати, чи вони самі цього хочуть.

Стули-рота волів би поїхати додому в Гед автобусом, але Фрак — надто впливова особа в клубі, щоб йому відмовляти, тож хлопець погоджується. Вони їдуть центром Бйорнстада, якщо так узагалі можна сказати, говорячи про Бйорнстад.

— На вигляд — занепад, але треба бачити потенціал! Запевняю: той, хто інвестує тут у нерухомість, ухопить незлий шматок. Золота жила за кілька років! — радісно розповідає Фрак, ніби Стули-рота має якісь гроші для інвестицій.

Дев'ятнадцятирічний хлопець з осторогою киває, сподіваючись, що від нього такого не очікують. Фрак тлумачить це як знак величезного інтересу й весело показує у вікно:

— Там, біля мого магазину, побудуємо «Бйорнстад Бізнес Парк». Чув про нього? Там будуть офіси, але збудуємо ще й квартири. Я можу подбати, щоб одна хороша квартира дісталася вам з мамою — що скажеш? Настав час переїхати з Геда чи як? Тепер ти один із нас!

Стули-рота не наважується заперечити, і Фрак спішить продовжити:

— А знаєш, я ставлю тебе в приклад, коли треба переконати компанії в Геді переїхати до офісу в Бйорнстаді? «У Бйорнстаді все йде на краще, — кажу я, — ви лиш подивіться на нашого воротаря!» У Геді ніхто не бачив твого таланту, але в нас ти став суперзіркою. Часом людині просто потрібен шанс, правда? Трохи віри в себе! Аж дивуєшся, чого тоді можеш досягнути. Поглянь лише на Бйорнстад! Кілька років тому ми майже збанкрутували, а тепер у нас нова відремонтована арена, а скоро з'явиться одна з найбільших офісних та житлових будівель у цій частині країни! Почекай, колись тут з'являться ще й аеропорт і торговий центр. Великі лижні змагання і велике хокейне училище. Люди мені не вірять, але знаєш, що я тоді кажу? Ми мали б уже бути мертві! Ми взагалі не мали б існувати! Але ми залишаємося — і знаєш чому? Тому що виживають тільки ті міста, в яких є гордість!

Стули-рота чув, як деякі гравці в команді часто жартували зі спонсора, але він також завважував, що багато хто захоплювався ним. Фрак несе багато лайна, але також він лайна й позбувається, а за цю рису всі тебе поважають. За те, що ти перемагаєш.

Тож, можливо, Фрак має рацію, коли каже про гордість, думає собі Стули-рота, і якщо почнеш по-іншому оцінювати свій світ, він справді зміниться. Стули-рота цікаво, чи те саме стосується і минулого — чи можна стерти його просто силою волі; він хоче запитати про це у Фрака, але не може здобутися на слово. Зате Фракові слів не бракує.

— Ти чув про бійку сьогодні на арені?

Стули-рота насторожено киває. Фрак посміхається, аж танцюють складки на його підборідді:

— Тому я й подумав, що безпечніше підвезти тебе, щоб ми знали, що наш золотий самородок точно потрапить додому!

Стули-рота думає, що йому, мабуть, безпечніше було б доїхати в Гед автобусом, а не на машині з наклейкою «Бйорнстад-Хокей» на задньому склі.

— Гравці в роздягальні обговорюють чутки, що клуби будуть об'єднувати? — продовжує Фрак.

Стули-рота коротко киває, він не бачить причин брехати. Фрак міцніше чіпляється пальцями за кермо, говорить тепер повільніше. Чи принаймні достатньо повільно, як для нього:

— Вам, гравцям, мабуть, складно зрозуміти, але разом ми можемо стати сильнішими. Ти це розумієш?

Стули-рота киває, хоча насправді не має відчуття, що хоч щось розуміє. Він просто хоче грати в хокей. Він хотів би, щоб це не було так складно. Фрак у пориві раптової радості плескає руками по керму:

— Вони мають знову нас боятися, розумієш? Великі клуби у великих містах! У той час, коли я грав, нам подобалося, що вони нас ненавиділи. Вони казали, що ми селяки, які не вміють грати, і ми це прийняли. Ми грали агресивніше й нахабніше, ніж вони могли собі уявити, ми використовували кожнісіньку нагоду напаскудити, коли автобус їхньої команди їхав цією дорогою між деревами... прямо в темряву... вони були до смерті нажахані. Вони почувалися найсамотнішими на світі. Тому ми виграли. І знаєш що? Ми ще повернемо ті часи! Подумай тільки, якими крутими ми були б із нашими найкращими гравцями вкупі з найкращими гравцями з Геда та ще й з повною підтримкою комуни! Ми можемо знову стати великим клубом!

Стули-рота киває, хоч узагалі-то він до смерті наляканий, бо навіть не знає, чи підійде такій команді. Одного разу він уже мало не зазнав остаточної поразки в хокеї, йому відомо, наскільки близькою була межа. Він був дитиною із заповільненим розвитком, останнім у себе на вулиці навчився їздити на велосипеді й останнім у класі навчився читати. Здається, він останнім із усіх гедівських дітей навчився кататися на ковзанах — тому його й поставили на ворота. Два роки тому він страшенно погано давав собі раду навіть воротарем, тож коли Цаккель ні з того ні з сього дала йому шанс тут, у Бйорнстаді, він думав, що вона знущається. А ще думав, що всі зненавидять його, бо він прийшов на місце Відара. У перших матчах він так нервував, що пропускав навіть ті шайби, які заледве могли влучити у ворота. Врешті Цаккель махнула до нього, щоб підійшов, і він подумав, що його замінять, але коли підійшов до кабінки, почув здивоване фиркання: «Замінити тебе? Після такої гри? Ні-ні-ні, повертайся назад і приймай весь сором!». Можливо, саме так вона формувала всіх великих хокеїстів, думає собі тепер Стули-рота, розуміючи, що в більшості інших клубів гравцям справді надто рідко буває соромно.

Наступного дня, коли Стули-рота прийшов на льодову арену, там уже був Аमत, він приходив раніше за всіх і виходив останнім. За якийсь час вони почали тренуватися одинаково довго і з одинаковою одержимістю. Стули-рота не наважувався запитати, чи не хотів би Аमत тренуватися разом, але Аमत сам запропонував. Щоранку й щовечора він забивав тисячі шайб з усіх кутів, і Стули-рота просто мусив перетворитися на хорошого воротаря, навіть якби й не хотів. Скоро вболівальники вже вигукували його ім'я: спершу старі на сидячих трибунах, а потім і молоді — на стоячих, на трибуні Відарового брата. Цаккель запропонувала, щоб Стули-рота грав під номером Відара, але той відмовився, — чутка про це поширилася серед хлопців «Групи», і вони полюбили його за це не менше, ніж за те, що тримав їхні ворота на замку. Минулого року, коли Стули-рота виповнилося вісімнадцять, хлопці подарували йому розмальовану маску ведмеда з ініціалами Відара на внутрішньому боці. Стули-рота за все своє життя ніколи не отримував подарунків від інших чоловіків. Перед цими хлопцями з трибуни він не пропустив би жодної шайби, навіть якби для цього противнику довелося озброїтися.

— Чи як? — кричить поруч Фрак, але Стули-рота уявлення не має, якої відповіді від нього очікують, тож просто киває, і це, здається, правильне рішення.

— Саме так! — підтверджує Фрак.

Автомобіль заїжджає в ліс, Фрак розповідає, які ділянки кому з місцевих мешканців належать. Щоправда, майже все тут належить державі, згодом зазначає він.

— Ми навіть не володіємо лісом, у якому живемо! То хто ж потурбується про нас, якщо ми самі про себе не подбаємо? Га? За кілька кілометрів он у той бік політики хочуть встановити вітрогенератори! Двісті метрів заввишки! Ти хоч знаєш, які ці боввани шумні? І як думаєш, тут, у нашому місті, залишиться хоч крона від продажу електроенергії? Чорт, та ми навіть електрики не отримаємо! В уряді полюбляють екологічне електровиробництво, але знаєш, де вони не хочуть ставити вітрові турбіни? Там, де самі живуть! Ось тому ми й повинні будувати власну інфраструктуру, розвиватися, створювати робочі місця і знаходити фінансування — щоб протистояти таким рішенням! Кажуть, що я капіталіст, але ж ні, я просто реаліст, а капіталізм — він як вовк, знаєш?

Стули-рота нічого про це не знає, але це не має значення. Фрака вже понесло.

— Знаєш, яка найдурніша вигадка про вовка? Що він візьме лише те, що йому потрібно. Той, хто в це вірить, ніколи не бачив, що робить вовк, коли прокрадається на вигін чи пасовище. Він не бере лише те, чого потребує, а вбиває все, що може, і не зупиняється, поки його не проженуть. У владі не розуміють цього, бо не розуміють, що для нас найбільше зло — не вовки, а влада! Будемо захищати хижаків? Ну, і по кому це вдарить? Чорт, та ж не по великих містах. Поставимо вітрові турбіни? Ага, і де ж ми їх розмістимо? Ось що я маю на увазі, коли кажу про об'єднання хокейних клубів: об'єднавшись, ми мали б шанс! Місто биків по один бік і місто ведмедів — по інший, а навколо, щоб їх чорт ухопив, — вовки!

Стули-рота дивиться у вікно. Дитиною, проїжджаючи тут автобусом, він намагався порухати всі дерева. Йому здавалося, що це заняття давало відчуття захищеності: дерев було так багато, що їх не вдавалося порухати. Дерев було більше, ніж цифр. Якби він не вмів так добре жити зі стуленим ротом, то розповів би Фракові, що, мешкаючи в Геді та граючи в хокей за Бйорнстад, зрозумів одну річ — люди в Геді вважають вовком Фрака. Тепер для Геда великим містом є Бйорнстад.

Фрак продовжує, але тепер він повторюється, Стули-рота все ще не розуміє, чому цей чоловік запропонував підвезти його. Не знає, що справа навіть не в ньому, бо Фраку лише був потрібен привід поїхати в Гед.

Дерева рідішають, ліс попереду розступається, Фракове авто заїжджає в Гед, останній відтинок дороги він їде мовчки. Декілька хвилин. Йому потрібен найкращий результат. Вулиці темні й безлюдні, Стули-рота відчуває полегшення, він сподівається, що не всі тутешні встигнуть побачити наклейку ведмеда на задньому склі авто. Фрак пригальмовує біля будинку, де живе Стули-рота з мамою, він не поспішає, повертається до хлопця і повторює свою пропозицію влаштувати для них велику гарну квартиру в Бйорнстаді.

— Дякую, — каже Стули-рота, це перше вимовлене ним слово за весь цей час.

Фрак широко всміхається.

— Іди додому й відпочивай. Завтра на тренування!

Стули-рота киває, бере сумку й висідає. Помічає, що кілька сусідів уже визирають на вулицю з-за фіранок. Стули-рота сподівається, що Фрак якомога швидше поїде звідси.

Фрак, звісно ж, узагалі не поспішає, а, зробивши якийсь незрозумілий об'їзд, займається дрібними справами по всьому Геду: зупиняється біля кіоску купити газету, заходить до туалету в піцерії. Навіть заїжджає додому до знайомого бізнесмена, щоб випити з ним кави. Вони давні друзі, мали багато спільних справ, а недавно той знайомий бізнесмен цілком випадково отримав дуже вигідні умови оренди офісного приміщення в Бйорнстаді, не без допомоги свого друга. Тепер Фрак потребує від нього послуги. Він припарковує машину в кінці темної глухої вулиці, трохи далі від будинку знайомого бізнесмена, потім чоловіки трохи чекають на кухні, щоб переконатися, що квартал порожній і тихий, а тоді, прошмигнувши обхідними дорогами, приносять великий камінь. Знайомий бізнесмен стежить, щоб ніхто не надійшов, а Фрак жбурляє каменюку. За мить Фрак уже дзвонить у поліцію, щоб повідомити, що йому розбили машину. Звісно, у поліції немає ні часу, ні можливості для виїзду, але Фракову заяву реєструють. Минає година, перш ніж про це дізнається місцева газета, і Фракові телефонують. Щонайменше на сорок п'ять хвилин пізніше, ніж він очікував.

45. Осині гнізда

У ніч напередодні похорону Рамони була перша справжня осіння холоднеча. Не та, коли температура вперше опускається нижче нуля, і навіть не та, коли йде перший сніг, а та, перша, яку неможливо передати словами, скільки б років ти її не переживав: перша, коли ти вже при звичаєшся, коли холод став чимось нормальним, а не надзвичайною ситуацією. Літо вже давно мертве, але такої ночі ми втрачаємо пам'ять про нього, пригасає останнє світло, а на місто накидають мішок. Завтра наші пальці вже не пам'ятатимуть, як це — жити без рукавичок, вуха не зможуть уловити щебіт птахів, а підшви забудуть, що калюжі можуть не потріскувати під чоботами.

Головний редакторці місцевої газети доводилося відчувати холод у багатьох інших місцях, але тут, у лісі, холод наче сиріший, він заповзає під шкіру так, що вже ніяк не відігрієшся, і якби вона не мала великої ненависті до кліше, то могла би сказати те саме про людей. Її колишні колеги аж на півдні країни вважали, що це божевільня — погодитися на таку роботу, і вона навіть не мала що заперечити. Найменша з можливих редакція, без ресурсів, у якомусь місті незрозуміло де, до того ж із мешканцями, які, здається, передають у спадок ненависть до осіб, належних до її професії. То чому вона так зробила? Ет, а чому людина взагалі щось робить? Для неї це був виклик. Було важко. Якщо твоя особистість зводиться до одного: ти — журналіст, — тоді, можливо, цілком нормально, що в житті доходиш до такої точки, коли тільки неможливі битви варті того, щоб долати труднощі.

Головна редакторка поклала слухавку. В офісі порожньо й темно, крім неї, тут залишається тільки її тато. Він цілий день просидів на одному місці: забарикадувався на табуретці біля вікна зі своїми стосами паперів і маркером.

— Що там? — цікавиться він.

— Заявили в поліцію: у Геді розбили автомобіль. Схоже на те, що це авто Фрака, — відповідає вона.

Тато не запитує, як донька про це дізналася, чутки скрізь поширюються швидко, а в цих краях — навіть іще швидше.

— Спонсора? — лише уточнює він.

— Так.

Від саркастичного присвистування у чоловіка зморщуються щоки:

— А правда, який НЕЙМОВІРНИЙ збіг обставин, що з НИМ це сталося саме сьогодні?

Донька невдоволено схилиє голову набік.

— Тату! Ти звинувачуєш Фрака, цього чудового, чесного чоловіка, який сплачує податки, та ще й такого сповненого ентузіазму, в БРЕХНІ?

Тато фиркає.

— Брехня чи ні, я припускаю, якщо поїдеш до нього додому, то й справді побачиш розбитий автомобіль. Тільки-от як це сталося — уже інша справа. Але, дитинко, ти ж не запитуєш у мене, чи це брехня, — тобі цікаво, чи варто це опублікувати?

Посміхнувшись, донька зітхає — вона володіє технікою такого зітхання краще за всіх знайомих свого тата.

— Це ж новина. А ми — газета.

— Ти говориш, ніби я.

Вона не знає: тато каже це з гордістю чи для виправдання.

— «Як я». А не «ніби я».

— А тепер ти говориш, як твоя мама.

Донька знову з усмішкою зітхає.

— Отже, той, хто навчив мене, що «єдиним завданням журналістики є правда», вважає, що мені варто опублікувати новину, яка, на моє переконання, неправдива?

— Перестань скиглити і договорювати замість мене те, чого я не казав! Ти вже хоча б зателефонувала цьому Фраку?

— Ні.

— То зателефонуй. Тоді зможеш опублікувати не новину про те, що сталося, а його версію подій.

Жінка відхиляється на спинку крісла. Торкається клавіатури, щоб прокинувся екран комп'ютера, у кутику якого почеплений жовтий стікер зі словами: «Я не ходжу по воді — я ходжу на роботу». Кілька років тому вона не без іронії записала цей вислів — це був такий свій жарт із її колишніми колегами. «Я не ходжу по воді» — якийсь каламбур, а не девіз. Потім вона переїхала на північ, записка перемандрувала разом із нею, й одного дня хтось зі спортивних репортерів без натяку на іронію розповів, що бачив цю цитату в роздягальнях і «Бйорнстад-Хокею», і «Гед-Хокею». У спортивного репортера від ностальгії тремтів голос: «Тут це теж актуально. Мій колишній шеф казав, що журналістика — наче зведення церкви: нагадує мистецтво, відчувається як покликання, але здебільшого ти просто тягаш каміння! Важка робота!». Той журналіст не зрозумів, що маленька зморшка на чолі головної редакторки з'явилася не від захоплення його красивими словами, а через напружену боротьбу з бажанням негайно звільнити його. Він далі працює в газеті, а записка далі висить на своєму місці. Можливо, тому, що головна редакторка має почуття гумору, а можливо, просто тому, що іронія — сама собі ворог: ставши достатньо давньою, вона перетворюється на сентиментальність.

— Справді не знаю, тату, чи варто дослухатися до твоїх етичних порад, — зітхає донька.

Тато лиш сміється, але донька, хоч і злиться, через те що він маніпулював Майсю Андерссон, аби розговорити її в поїзді, розуміє татові наміри. Він також не ходить по воді. У дитинстві вона чула історії, як тато розкопував скандали й руйнував кар'єри владних людей, а також їхні життя, життя їхніх рідних і дітей. У цьому полягала його робота — пильно стежити за тими, хто при владі, але йому це настільки добре вдавалося, що наслідки розслідувань були фатальними навіть для невинних, тож донька часто дивувалася, як тато може спати вночі. Відповідь була водночас проста і складна: він був вірним лише одному-єдиному — історії, яка мала бути розказана. Істинна безжальність завжди вимагає віри в якусь вищу мету. І донька, якщо бути чесною, не знає, чи зможе напрацювати щось подібне в собі.

Мама часто казала: «Ти як тато!» — коли хотіла зробити прикрість доньці, поки та ще була мала, але з роками ці слова ставали радше компліментом. «Ти завжди мусиш почати з кимось бійку!» — доводилося їй чути від учителів, і вона поступово перестала цього соромитися. Якось її вигнали з футбольної секції через бійку з дівчиною зі своєї ж команди — бо та не хотіла визнати, що торкнулася рукою м'яча. Мама тільки зітхнула: «Ти не терпиш обману. У цьому твоя проблема. Ти відмовляєшся приймати, що у світі є сірі зони». Кращої характеристики для дівчини, яка доросла до головної редакторки газети, мабуть, не придумаш.

— Запитати у Фрака прямо про бухгалтерію в цій розмові? Як ти любиш казати — «розворушити осине гніздо»? Може, кращої нагоди не випаде? — цікавиться вона у тата.

Після його приїзду вони постійно обговорювали ту бухгалтерію вздовж і впоперек. Він прочитав кожен рядок у кожному річному звіті «Бйорнстад-Хокею» і повторював лише одне: «Тут чогось бракує, і тут, і ось тут...». Якщо маєш намір взятися за хокейний клуб, недостатньо знайти дрібні шахрайства, треба мати змогу довести справжні злочини, і тому почати слід зі

з'ясування, хто насправді несе відповідальність. Комуна володіє льодовою ареною, члени правління — хокейним клубом, а спонсори володіють грошима. Десь поміж цим і приховано зловживання.

— Запитай наприкінці; нехай спершу бідолаха розповість про свою розбиту машину! — киває тато.

Головна редакторка набирає номер Фрака. Він, очевидно, чекає дзвінка, добре усвідомлюючи, що затіяв, коли заявив у поліцію, але дивується, почувши її голос.

— Сама головна редакторка?

Раніше вони часто мали спільні справи, Фрак був не з тих, хто соромився регулярно телефонувати в газету, щоб «виправити» новини, які, на його думку, трохи накульгували у правильності.

— Я просто хотіла перевірити чутки, — відповідає вона.

— Які чутки? — дивується Фрак, досвідчений у мистецтві грати дурня, утім, у його голосі ледь вчувається знервованість, і редакторка вловлює її: Фрак сподівався, що зателефонує хтось із простих журналістів.

— Що хулігани в Геді розбили вашу машину.

Тато посміхається після такого навідного запитання, і донька вмикає гучний зв'язок, щоб йому було чути, як Фрак із неймовірною смиренністю і великодушністю відповідає:

— Хтось... ну, так... хтось розбив каменем скло, так. Але думаю, було б безвідповідально спекулювати на тому, хто це міг бути.

— Але ж у вас на склі була наклейка «Бйорнстад-Хокей» і ви саме привезли додому гравця «Бйорнстада», який живе в Геді? — натискає вона.

Фрак вдає, що замислився, перш ніж відповісти:

— Так, це правда, я боявся, що на нашого ще зовсім молодого гравця, нашого воротаря, можуть напасти в автобусі.

— І чому ви так думали?

— На жаль, підлітки з Геда потрощили частину нашої льодової арени в Бйорнстаді, коли були там на тренуванні, двох наших хлопців із команди юніорів просто побили!

Редакторка занотовує. Зиркає на тата. А тоді запитує:

— Ви хочете сказати, що батькам у Бйорнстаді варто непокоїтися за безпеку своїх дітей?

Фрак награно стишує голос:

— Я не хочу, щоб будь-хто з батьків непокоївся за безпеку власної дитини, незалежно від того, в якому місті вони живуть. Я також вважаю, що ніхто з мешканців не повинен хвилюватися, що його автомобіль можуть розбити через наклейку. У Бйорнстаді ми віримо не в насильство та погрози, а в співпрацю та єдність — як у середовищі підприємців, так і в спорті. Сподіваюся, мешканці Геда мають такі ж переконання. Можете так і написати!

Журналістка ставить запитання, на яке — вона добре це знає — Фрак і очікує:

— Ходять чутки, що політики з комуни хочуть закрити і «Гед-Хокей», і «Бйорнстад-Хокей», а натомість заснувати новий клуб. Як думаєте, ці атаки якимось пов'язані з цим?

Фрак вдає, ніби замислився.

— Комуна не може закрити спортивне товариство. Воно належить його членам.

Вона начебто ставить критичне запитання, але насправді його ціль — дати можливість Фраку відчувати себе важливим:

— Тобто ви хочете сказати, що «Бйорнстад-Хокей», граючи на льодовій арені, яка є муніципальною власністю, уже не потребуватиме муніципальних грошей? Думаю, багато платників податків будуть раді це чути!

Тон Фрака опускається до наганої скорботи:

— Вам, як і мені, добре відомо, що цій комуні хокей дає набагато більше за те фінансування, яке на нього витрачають. Погляньте лише на нашу орієнтовану на молодь діяльність! А наші інвестиції в хокей для дівчат! Хіба вони мусять потерпати? Ні; і я можу сказати лише одне: дуже сподіваюся, що влада комуні не дозволить, щоб ті, хто вдається до насильства, впливали на рішення, які стосуються нашого спорту. Це ж будуть методи справжніх мафіозі, якщо наші народом обрані політики покарають Бйорнстад, усупереч тому, що це ми *постраждали* від вандалізму та погроз. Не думаю, що люди це стерплять.

Фрак думає, що розмову закінчено і що підвів головну редакторку саме до тієї думки, як планував, але вона, зробивши нотатки, знову зиркає на тата. Той киває їй: зараз саме час.

— Фраку! Ще наостанок я хотіла сказати, що ми тут переглядаємо річні звіти «Бйорнстад-Хокею» за останні роки...

Фрак замовкає, вона мусить повторити «Алло?», щоб переконатися, що він не впав зі стільця.

— Он як... що ж... але... а навіщо це вам, якщо можна запитати?

— Це ж газета. Ми тут займаємося новинами.

— Он як... он як... і що, на вашу думку, там можна знайти? Там усе в порядку, може заповнити!

І тут вона починає заплутувати Фрака його ж словами.

— Справді? А звідки ви це знаєте? Ви ж не сидите в правлінні? Спонсори не повинні втручатися у фінанси клубу, який належить його членам, — хіба ні? Особливо ви, після нещодавнього розслідування податкової служби?

Фрак на мить втрачає самовладання. Це на нього не схоже.

— Послухайте! По-перше, мене не засудили за те ОДНЕ-ЄДИНЕ податкове порушення, а по-друге, я не маю ЖОДНОГО стосунку до бухгалтерії клубу!

— Чому ви так розсердилися?

— Я не РОЗСЕРДИ... я лиш... чорт, я ж бачу, що ви вже почали ритись у пошуках якогось негативу! А чому б вам хоч раз не написати про щось позитивне? Га? Про все, що ми робимо для дівчачого хокею? Про інтеграцію! Наш новий статут із засадничими цінностями!

— Ми про все це писали. Кожна стаття, яка вийшла за останні місяці, була позитивною. Тепер я хочу розпитати про бухгалтерію.

Журналістка не пам'ятає, щоб Фрак коли-небудь так довго мовчав. Нарешті він огризається.

— Я про це нічого не знаю, я лише спонсор, як ви й сказали!

Її голос звучить м'яко, але безкомпромісно:

— Тоді чи не могли б ви розпитати в членів правління, з ким мені про це поговорити? Якщо чутки правдиві й комуна хоче створити новий клуб на місці, яке в лізі займає «Бйорнстад», то я впевнена, що незаангажовані аудитори повинні провести ретельний огляд усіх фінансових...

— Так-так! Я розпитаю! — кричить Фрак, і журналістка чує, що він миттю про це пошкодував: зірвавшись, він розкрив свої больові точки.

Журналістка посміхається.

— Я це ціную. Шкода, що з вашим атомобілем таке сталося. Я сама напишу статтю; матеріал, імовірно, буде опублікований онлайн завтра зранку, тож якщо захочете щось додати, зв'яжіться безпосередньо зі мною.

Фрак кидає слухавку з коротким «Звісно!». Журналістка на іншому боці теж кладе слухавку.

— От чортів паскуда! — хрипить її тато.

— Та ні, він не аж такий небезпечний. Навіть має якийсь шарм. Насправді шарм властивий на диво багатьом із цих хокейних хлопців, вони мені навіть трохи подобаються.

— Ти серйозно?

— Так. Вони нагадують тебе, — сміється донька.

Це тільки частково жарт. Насправді вона щиро поважає Фрака, як і Петера Андерссона. Вони борються за те, чого не досягнеш зором, вони живуть своїм клубом і своїм містом. Їй складно не відчувати з цим солідарності. На добре це чи на зле, але їй ніколи не вдавалося ідентифікувати себе з людьми іншого типу — тими, хто взагалі не відчував одержимості.

— Чортів паскуда! — повторює тато.

— То що думаєш? — запитує донька.

— Про що саме?

— Писати про його машину?

— Звичайно. Це ж до новин.

Вона задумано барабанить великими пальцями по скронях.

— А що думаєш про Фрака?

Тато згортає руки на животі.

— Думаю, його загнали в кут. Здається, він не звик програвати. А тоді такі чортові паскуди стають небезпечними. Але ти вже розворушила осине гніздо, тож тепер подивимось, що з цього вийде...

— Це ж ти сказав мені вдарити!

— А нащо ти мене послухала? Я ж ненормальний!

Донька заходитьсь реготом. Тато теж.

— Скільки там не сходиться по фінансах? — запитує вона.

Піднявши окуляри на чоло, тато проводить рукою по стосах паперів.

— Багато! Якщо не пригланутися уважно, нічого й не помітиш, вони добре замели сліди, але... лише з того, що я знайшов на цей час, можу сказати, що «Бйорнстад-Хокей» за останні два роки витратив сотні тисяч, походження яких неможливо пояснити. Фабрика була їхнім спонсором, але я перевірів платежі, проведені через банк, і ці суми значно менші, ніж у рахунках. Тож гроші звідкись надходять. Але звідки? Розумієш, до чого я веду?

— Думаєш, це брудні гроші?

— Принаймні, чорт забирай, сірі! Щось із цього виглядає на банальне відмивання грошей; кілька осіб, які входять до правління муніципальної агенції з нерухомості, також були в правлінні «Бйорнстад-Хокею», і тепер разом ведуть бізнес. Тут же й консалтингова компанія, власником якої є місцева будівельна компанія, яка веде бізнес із комуною, — ось вони чомусь перевели гроші в «Бйорнстад-Хокей» до біса мутним способом. Тут я ще покопаю, але... поглянь на ось це... ось тут, думаю, НАЙБІЛЬША справа: ти чула про цей «тренувальний заклад»?

— Який тренувальний заклад?

— Мені це теж цікаво! Комуна купила його у «Бйорнстад-Хокею» пару років тому, я отримав доступ до мейлу, який хтось зі службовців надіслав до клубу, але не знаходжу інших деталей про покупку. Усі документи зникли.

У головної редакторки поглиблюється зморшка на чолі.

— Відмивання грошей... корупція... якщо хоч половина з усього, про що ти розповів, є правдою, Хокейний союз може перевести команду в нижчу лігу, або ж клуб і взагалі збанкрутує...

Тато дивиться на неї дуже й дуже серйозно.

— Дитинко, якщо це правда, то ці люди опиняться у в'язниці. Найперше — Петер Андерссон, тому що його ім'я — на всіх паперах. І який же бісів збіг: він ще й друг дитинства того Фрака! Скільки ще диму потрібно, щоб ти повірила у вогонь? Га?

Вона відхиляється на спинку стільця, невідривно дивиться у стелю. А тоді бурмоче:

— Треба копати глибше.

Після чого тато робить дещо дуже-дуже незвичне — він вагається.

— Спершу я маю запитати, дитинко... ти впевнена, що робиш це з правильних міркувань?

— І це ТИ мене про таке запитуєш?

Тато повільно киває. Він не пив відтоді, як сюди приїхав, тверезість терзає його, але він постановив, що для доньки повинен зробити все, на що здатен, — востаннє.

— Ти не така, як я. Не можна просто так відключити совість. Тож якщо хочеш зробити задумане лише через бажання перемогти, тоді облиш цю затію. Бо якщо я вникну в цю справу, то Петер і Фрак першими з усіх не обберуться лайна, а ти наче казала, що вони подобаються тобі?

У неї надламується голос, і їй за це соромно, вона розуміє, що поводить ся ніби маленька дитина, яка махає кулачками після футбольного матчу, але не стримує слів:

— Я на це піду! Я... піду. Так, вони зробили багато доброго для спорту, для міста... але, тату, чим є спорт, якщо знехтувано справедливістю? І чим тоді є суспільство? Якщо вони створили клуб на махінаціях і брехні, то все це... тоді... це ОБМАН, тату! І якщо дозволимо, щоб це зійшло їм з рук, тоді ким будемо ми?

46. Слуги

Справедливості немає. Принаймні такої, яка була би для всіх, і принаймні не тут. Маттео рано в житті це засвоїв.

Йому зараз чотирнадцять, його сестра завжди казала, що це найгірший вік і що тутешні люди — жадливі, а ще — що йому треба просто якось пережити ці роки. Але сама не пережила. Сестра казала, що він може бути ким захоче, але тепер це неможливо. Тому що він хотів бути щасливим.

Колись він любив малювати, тож останні кілька днів старався зробити портрет сестри, але більше не пам'ятав заглибин її обличчя — бачив її ніби зробленою з порцеляни. Вирізьблене з дерева волосся, очі, як у ляльки. Він малював так, ніби хтось описував її для нього.

Батьки повернулися додому пізно ввечері перед похороном, вони нічого не сказали, просто зайшли в дім, ніби виходили до церкви чи в крамницю. Сестра лежить у шкатулці на комоді в коридорі. Прокравшись туди, Маттео обережно піднімає шкатулку, але вона занадто легка — сестра нізащо не помістилася б у ній. Її було так багато, її сміх заповнював коридори, її емоції зривали дах із будинків. Мама з кухні гукає Маттео, аж він мало не випускає шкатулку з рук.

— Маттео, може, подзвониш комусь із однокласників і покатаєшся на велосипеді?

Маттео важко сковтує слину, легені ніби заповнені кубиками льоду. Сестра часто казала, що мама живе у вигаданому світі, що вона ніби на тому кумедному фото, коли стоїш позаду картинки і маєш просунути голову в отвір, щоб твоє обличчя опинилося на місці обличчя якогось персонажа коміксів, або лева, або товстої тітки. «Таким і є для неї це життя: вона просто прикладає наші обличчя до несправжніх картинок — до того, ким ми мали би бути в її мріях», — казала сестра, і Маттео тоді так сердився. Не на сестру, а через несправедливість. У нього ніколи не було друга, він жодного разу не телефонував однокласникам, мама просто бачила, як на вулиці возяться на велосипедах інші діти, і вважала чимось самим собою зрозумілим, що він теж так робить.

— Добре, мамо, — гукає Маттео.

На вулиці лежить сніг, удома — крижаний холод, бо мамі регулярно здається, що в будинку затхле повітря, і вона кілька днів тримає всі вікна навстіж відчиненими. Ніби таким чином може вивітрити все, що не так. Мама тепер стоїть на кухні й щось випікає, вона завжди так робить, коли не хоче нікого бачити, а тато сидить в іншій кімнаті зі своїми книжками, бо він живе у власному вигаданому світі, де можна просто вимкнутися і взагалі нічого не відчувати. «Ви кажете, що ми повинні бути слугами Божими, але це просто ще одне слово для рабів!» — якось сказала батькам сестра, і мама так знетямилася, що почала тремтіти всім тілом, затулила вуха й закричала. Маттео обіймав маму всю ніч, наступного ранку сестра попросила в нього вибачення. Уночі вона шепотіла: «Маттео, вони ніколи нікому не перечать. Нічого не кажуть своїм начальникам, ані комусь із церкви, ані Богу! Тільки вклоняються, підкоряються і вважають, що й ми повинні так жити! Усі ці клятві правила та заборони, відмова від грошей — ти хочеш так жити? Хіба тобі не хочеться чогось більшого за це?». Маттео не знав, що відповісти, він ніколи не думав, що цьому є альтернатива, але розумів, чому сестра почала пити. Таким чином вона могла не бути вдома. Минув якийсь час, і мама знайшла в її кімнаті стрінги й алкоголь, тоді Маттео вперше почув у цьому будинку слово «курва». Мама щовечора молилася за порятунок доньчиної душі — голосно, щоб вона чула, і тому та перестала приходити додому. Маттео був замалим, щоб зрозуміти все, що відбувалося в останні місяці, усе, що мусила пережити сестра, але коли вона поїхала за кордон, він заліз у її гардероб, сидів

там і вдихав її запах, аж поки не заснув. Прокинувшись у кутку, він дряпнувся шокою об щось гостре — то був кутик щоденника сестри. Так Маттео про все й довідався. Тому він знає, що сестра, може, й померла в іншій країні й поліція, може, й сказала, що так сталося через наркотики, але це неправда. Її вбили тут, у Бйорнстаді. Її тут убили хлопці. Її серце розбилося на безліч уламків, які розлетілися по всьому світу.

Тепер батьки навіть не збираються ховати її в церкві, до якої самі ходять і куди треба добиратися кілька годин, вони влаштують похорон у церкві в Бйорнстаді, на яку завжди зневажливо фиркали. Так їм не доведеться розповідати у своїй церкві, що донька померла від передозування за кордоном, вони просто вдаватимуть, що вона живе собі, подорожує і продовжує надсилати листівки.

Маттео сховав щоденник сестри в тому ж місці, де ховає свій комп'ютер, — у підвалі за поламаною сушаркою; він прочитав його тільки раз, але пам'ятає кожну літеру, кожен знак оклику, кожну нерівність на папері від сліз, які крапали, поки вона писала: *«Мені ніхто не вірить, тут думають, що коли ти раз переспала з хлопцем, то тепер повинна перед усіма розводити ноги! отака трахальна демократія Бйорнстада! гвалтувати можна тільки незайманих!! чому поліція повинна повірити, якщо навіть рідна мама мені не вірить?? курва, курва, курва, я просто курва, курва, курва — для неї і для інших, і тому мене не можна згвалтувати, тому що не можна згвалтувати курву!! не тут»*.

Минуло два з половиною роки відтоді, як сестра збрала сумку, збрехала про церкву, куди нібито їхала, і просто зникла. Вона покинула Бйорнстад невдовзі після того, як Кевін Ердаль згвалтував Майю Андерссон, але навіть тоді, коли всі в місті щомиті й щодня обговорювали сексуальне насильство, Маттео не чув, щоб батьки сказали про це хоч слово. Він ще трохи сподівався, що батькам стане соромно, що вони пошкоднують про те, що не повірили рідній доньці, але зрозумів, що це марно, коли він побачив, чим усе закінчилося для Майї. Вона ж добилася справедливості, виправдання, помсти? Хіба для цього багато було потрібно? Ні. Аж ніяк. Тільки щоб свідок, той Амад, нарешті наважився розповісти, що сталося насправді, а в цьому місті це означало, що на нього одразу нападуть і поб'ють друзі гвалтівника. Тільки щоб сім'я Андерссонів зуміла вистояти, коли все місто відвернулося від них. Тільки щоб Майя змогла поїхати в лікарню, зробити ті огидні аналізи й заявити в поліцію, хоча це призвело лише до принизливих домислів, чи не була вона під дією наркотиків, і чи не могла давати двозначні натяки, і чи взагалі думала про те, що ця заява може зруйнувати кар'єру Кевіна! Тільки сотні анонімних коментарів в інтернеті, що вона просто збрехала, і просто хотіла привернути до себе увагу, і що всім і так було відомо, що це вона хотіла Кевіна, а не навпаки, і що вона занадто страшна, щоб хтось захотів її виграти, і що вона й так тупа курва, і що сама винна, що її згвалтували, і що краще би хтось її прикінчив. Оце й усе! Тільки щоб тато Майї мало не втратив роботу і щоб увесь хокейний клуб мало не збанкрутував. Тільки щоб її мама була юристкою і достатньо божевільною, щоб боротися з усім світом. Потрібні були тільки докази і свідки, і гроші, і впливові друзі, і судовий процес. І навіть після цього всього, після цього ВСЬОГО Кевіна не засудили! Його сім'я просто переїхала, а потім усі вдавали, що нічого не сталося, і чомусь це мало вважатися відновленням справедливості. Одна-єдина дрібка виправдання — це все, чим мала задовольнитися Майя, і це вартувало їй усього.

Абсолютно всього.

То які шанси могли бути в сестри Маттео? Узагалі ніяких. Маттео не розумів, чому сестра поїхала, поки не знайшов її щоденника, а тепер він волів би ніколи його не читати, щоб не мусити жити в її темряві. Він щосили сподівався, що десь там далеко сестра стане вільною, але

тепер знає, що хлопці цього міста вже стали її в'язницею, вони залишили на ній кайдани, від яких вона ніколи не змогла би звільнитися. Маттео всього чотирнадцять, але його батьки — слуги, вони ніколи не помстяться за сестру, тому він сам повинен це зробити.

Діставши зі шкільного портфеля маленьку чорнильну ручку, він обережно-обережно малює метелика на шкатулці з сестрою. Тоді виходить кататися на велосипеді по снігу, у світлі ліхтарів, а коли мама дивиться на нього з вікна, він махає їй рукою, і вона махає у відповідь.

47. Воїни

Буде неділя. Похорон Рамони аж ніяк не стане вшановуванням пам'яті про неї. Вона ще за життя чітко сказала цим придуркам, що після завершення її земного життя вони можуть згодувати її свиням або ж удобрити нею квіти, лиш не треба випендрюватися і запрошувати купу інших придурків, яким доведеться стовбичити з сумними мінами. Звісно ж, її ніхто не слухатиме. На похорон прийде все місто.

Адрі розбудила Бенї з самого ранку. Спершу їжу повинні отримати собаки, а вже потім люди; вони снідають мовчки, стоячи біля кухонної стільниці. Бенї мало що може запхати в себе, його організм не звик прокидатися на світанку, для нього це був час засинати. Адрі змушує його влити в себе каву й дістає його єдиний костюм. Два роки тому, коли Бенї від'їжджав із Бйорнстада, піджак ледве налазив на нього в плечах і грудях, але зараз він завеликий. Адрі почистила старі татові черевики й поставила їх у передпокої, дала братові білу краватку, яку купила для нього, і Бенї навіть не міг запротестувати. Білу краватку на похороні вдягають лише члени сім'ї, але Адрі плювати, що Бенї про це думає, і не лише про це. Його навіть не запитали, де він хоче жити після повернення додому, сестри самі все вирішили. Так Бенї й залишився в Адрі, тому що в Каті надто мала квартира, а в Габі зараз нема місця, бо мама, захворівши, переїхала до неї. Про те, щоб дозволити Бенї жити самому, не могло бути й мови; можна скільки завгодно разів об'їздити світ, але якщо в тебе три старші сестри, ти ніколи не станеш повнолітнім.

Коли денне світло торкнулося верхівок дерев, приїхали Габі й Катя, з мамою на задньому сидінні, Адрі й Бенї втиснулися біля неї. Поки вони їдуть, мама розчісує волосся Бенї проти його волі, а сестри заходяться сміхом, аж розгойдують машину. Цей хлопець терпить багато болю, але навіть за кіньми доглядають обережніше.

Час ненадійний із тими, кого ми любимо. Коли вони йдуть від нас, ми думаємо, ніби це на все життя, ніби вони стають незнайомцями, але першого ранку після їхнього повернення нам здається, що вони завжди були поруч і нікуди не відходили. Єдина проблема для Бенї полягає в тому, що є ще дуже багато людей, які зараз побачать його знову наче вперше. Багато тих, чию реакцію він поки не може передбачити.

Бенї приходять на цвинтар з мамою та сестрами, коли там ще зовсім мало людей. Мама дістає з багажника з десяток мисок, загорнутих у фольгу, бо куди б вона не їхала, завжди бере з собою їжу. Підійшовши до хвіртки, мама й сестри роблять те, що й завжди, — допомагають де потрібно. Вони на кілька хвилин забувають про Бенї, забувають про погляди, якими на нього дивляться, забувають, ким він був у цьому місті й ким став. Тож він залишається сам-один біля машини й навіть не знає, чим йому зайнятися, і відчуває, як усі, хто проходить повз, зиркають на нього й перешіптуються. Його спітнілі долоні гарячково шукають якогось заняття, але йому ледве вдається припалити сигарету. Краще б він узагалі не повертався додому. Бляха, до такого він не готовий. Біля воріт видно чоловіків у чорних куртках: Павука та ще кількох, найближчих до Теему. Вони стали там, щоб переконатися, що на похорон не прийдуть сторонні, і Бенї не

знає, чи не належить тепер до сторонніх і він. Колись йому добре вдавалося приховувати власну невпевненість, але за два роки відсутності він втратив не лише кілограми. Затиснута між пальцями сигарета гасне. «А це не Бенї?» — перешіптується на відстані один малий з іншим. «Чорт, який він худий, у нього СНІД чи що?» — шепоче у відповідь другий, і вони істерично пирхають. Хтось із дорослих розлючено цитькає на них, але обидва малі махають руками й сичать: «Ну що? Він же підар? Ти ж КАЗАВ, що...».

Бенї не чекає завершення, він розвертається і йде в протилежний бік, посковзуючись на тонкому снігу в татових святкових черевиках. Він не знає, куди йде, просто туди, де немає людей. У голові відлунюють слова: «Are you looking for something or fleeing from something?»¹³. Про це ще на початку подорожі запитав у нього один бармен на іншому кінці землі; Бенї не знав, що сказати, тож відповів: «Both»¹⁴. Він мало не закохався в того бармена, мало не закохався безліч разів у багатьох чоловіків за багато ночей, але зі сходом сонця завжди шукав свій одяг на підлозі й вихід. Він також зустрів жінку, вона була інструкторкою з дайвінгу й одного ранку знайшла його заснулого на пристані, він не міг ідентифікувати її кульгаву англійську вимову, але вони стали добрими друзями. Настільки добрими, що одного вечора, після довгих старань Бенї видивитися дірку в денці пляшок, жінка всміхнулася й мовила: «У тебе так легко нещасливо закохатися, тому що сам ти не закохуєшся — ти просто нещасний». Тоді вперше за багато місяців Бенї почув рідну мову — виявилось, що та жінка виросла за якихось п'ятсот кілометрів від Бйорнстада, практично по сусідству. «Чому ти не сказала, що теж звідти?» — запитав Бенї. «Тому що тоді ти не став би розмовляти зі мною, ти ж не хочеш думати про дім», — відповіла вона. І це була правда. Вони весь вечір пробалакали мовою, яку він майже забув, вона підспівувала пісні, що їх грав на сцені кавер-гурт, а Бенї був уже таким п'яним, що заплющив очі й уявив, ніби він знову в лісі, а не біля моря. Він не вперше тужив за домом, але вперше визнав, що тужить. Жінка взяла з нього обіцянку, що він на трохи залишиться з нею, Бенї пообіцяв, але за якийсь час зібрав сумку, яка з кожним разом легшала, і пішов. У іншому місті він зустрів молодого красивого чоловіка, в якого був старий зношений човен, вони тижнями жили на воді, але коли чоловік змусив Бенї розповісти щось про себе, то миттю втратив його. В їхню останню ніч Бенї лежав обдовбаний до дурки на палубі під зірками й розповідав, які це відчуття — коли грасш у хокей. Які це насправді відчуття.

Коли грасш разом із чоловіками на льоду. Коли ти не один із безсилих людей на трибунах, які лиш кричать і сподіваються, а той, хто може вирішувати. Той, хто може битися і стікати кров'ю, вигравати або програвати геть усе. Красивий чоловік лежав поруч і ніжно торкався татуювання ведмеда на руці Бенї. «Have you ever seen a real bear?»¹⁵ — запитав він. Бенї обернувся й поцілував його. Коли чоловік прокинувся зранку, на човні вже нікого не було.

— БЕНЬІ! — сердито лунає на паркувальному майданчику.

Бенї не зупиняється.

— БЕНЬІ! — знов рывкає голос, і це ім'я градом б'є по шиї хлопця.

Він зупиняється, як загнаний у куток шур, й озирається, готовий до всього. Чоловіки в чорних куртках відійшли від хвіртки й прямують прямо до нього. Вони любили його, але й ненавиділи — так, як можна зненавидіти тільки того, кого колись любив, коли дізнаєшся про його таємниці. Колись він уособлював усе те, чим прагнув бути Бйорнстад, — усі його боялися, а він не боявся нікого. Він тоді був іще хлопчиком, але вже їхньою людиною на льоду. Їхнім воїном. Їхнім. Того ревіння, яке піднімалося з трибуни чорних курток, коли переповнений адреналіном Бенї кидався на оргскло, він не відчував більше ніде, бо ніде цього й не було. Скільки разів він хотів би, щоб йому можна було залишитися? Щоб правда ніколи не стала відомою. Воїни мають любити інших чоловіків, а не закохуватися в них. Бенї думав, що знав усі

види тиші на землі, поки не зайшов до кімнати, повної чоловіків, які жартували про підарів, і вони всі замовкли, побачивши його. Він думав, що відчув усі види ненависті, поки вболівальники Геда не стали жбурляти на лід фалоімітатори під час його гри і поки він не побачив у очах найвідданіших прихильників Бйорнстада, як їм соромно за нього. Вони ненавиділи його за це, але він їх не звинувачує, бо розуміє, що таке неможливо пробачити. «Ти один із нас», — останнє, що сказав йому Теему два роки тому, але що ці слова означають зараз? Нічого. Тоді Бенї ще був хокеїстом, з нього ще була якась користь, він був особливим. А зараз він ніхто. Йому не слід було повертатися додому.

— БЕНЬ! — виє Павук, найбожевільніший з них усіх, і це не оклик, а наказ стояти на місці.

Бенї не рухається. Чекає, поки підійдуть чоловіки. Перший піднімає руки, другий теж, усе відбувається страшенно швидко, і Бенї стає страшенно боляче від обіймів чоловіків, бо його тіло досі в синцях після тієї бійки дорогою в аеропорт.

— Бляха, ТИ ЯК? Бляха-муха, як круто, що ти вдома! Капець, який ти худий, у тебе анорексія чи ще якась фігня? — галасує Павук, поки інші чоловіки засипають Бенї образами, які вважаються компліментами, тому що тільки так вони вміють спілкуватися, а компліменти від них звучать, як образа.

Далі вони розмовляють про полювання на лося. Про автомобілі й рушниці. Про погоду. Бенї ніяк не перестане очікувати від когось із них удару, але ніхто його не зачіпає, тож він нарешті розпружує плечі й тихо каже:

— Мої... співчуття...

Бенї киває на цвинтар, але Павук тільки всміхається.

— Збираєшся поплакати? Думаєш, Рамона дозволила б таке? Вона стовкла би твій худий зад на тріски, а тоді підпалила б їх, щоб сморід пішов по всьому місті!

Але в очах Бенї, як і в очах інших чоловіків, видно страшну втрату. Їхні обличчя набрякли від алкоголю, вони залилися зсередини, щоб не потонути в сльозах на виду. То була їхня Рамона, а вони — Рамонині хлопці, для багатьох із них ця стара була ріднішою за власних батьків. Тож їхній гумор зараз навіть не для захисту, це справжній спротив — «кляте горе нас не зламає». Біля автомобілів дівчина одного з хлопців гукає, що потрібна допомога, треба принести стільці, бо в церкві буде купа народу, чоловіки рушають з місця, продовжуючи розмову з Бенї, ніби само собою зрозуміло, що йому слід іти разом із ними. Він так і робить. Розмовляють вони про хокей, але ніхто не заводить мову про Бенї та хокей, ніхто не запитує, чи буде він знову грати, хтось розповідає, що комуна має намір об'єднати два клуби, і Павук каже: «Нехай спробують, на їхньому похороні нам точно не знадобляться додаткові стільці!». Дівчина копає свого хлопця по нозі, щоб той копнув Павука, але він тільки вигукує: «Ну що я ТЕПЕР сказав не так?». Дівчина шипить: «Думай, як говориш, ми ж, бляха, в церкві!» — на що Павук, звісно, тільки всміхається: «Мадде, у церкві негарно лаятися!» — і як же тоді вони регочуть, усі разом, і Бенї також. Вони тягнуть стільці до церкви й обговорюють дівчат і снігоходи, і ніхто з чоловіків у чорних куртках, напевно, не знає, що зараз відбувається, але саме тут і тепер вони дають Бенї найкращий подарунок, який може отримати той, хто завжди був особливим, — вони ставляться до нього так, ніби він узагалі нічим не відрізняється.

¹³ Ти шукаєш чогось чи втікаєш від чогось? (англ.)

¹⁴ І те, й інше. (англ.)

¹⁵ Ти колись бачив справжнього ведмеда? (англ.)

48. Злодії

У неділю з самого ранку один пожежник дзвонить іншому, щоб попросити про послугу. На одному кінці Бенгт, на іншому — Йонні; останній ще знервований після бійки на льодовій арені, але значно старший за нього шеф переконує заспокоїтися.

— Вони розбиті після смерті Рамони. Ти сам як почувався би? Пообіцяй, що облишиш це на кілька днів. У Бйорнстаді також є розумні й розважливі люди, треба дати їм можливість напоумити найбільших крикунів, і подивитися, куди все поверне, перш ніж хапатися за бити й шукати, до кого б нарватися.

Йонні обіцяє, хоч і неохоче. Вони заводять мову про полювання на лося, яке цього року доведеться пропустити, бо через розгрібання завалів після бурі в пожежників не залишиться вільних днів. Бенгт сміється: ще цього в нас не було — натовпу невинуватих дурнів, які накупили спорядження і навіть не мають, у що стріляти!

— Я ще раз поговорю з хлопцями, заспокою їх як зможу, — обіцяє Йонні.

— Добре, добре. А Ханна з дітьми як усе це витримали?

— Діти прийшли додому злі на всіх бйорнстадських, а Ханна найбільше сердилася на мене. Чорт його зна, чим я тут завинив, просто все як завжди.

Бенгт сміється, аж закашлюється.

— Нагадує мою жінку. Щоранку я прокидаюся і лежу поруч із нею з рахунком у мінус. Якщо весь день усе роблю як треба, то вийду на нуль — у кращому випадку. А наступного ранку — я знову в мінусі, щоб йому. До речі, якщо вже про неї мова: можна попросити тебе про послугу?

— Ти вже ніби попросив, — нагадує Йонні.

— Так-так, але я в гіпсі, за кермо не сяду, а треба забрати для жінки нову зимову гуму. Можеш поїхати за мене?

— Звісно. Куди?

— До горян.

— До горян? — скептично повторює Йонні.

Він не був на автомобільному звалищі, відколи там з'явився новий власник, але співробітники в пожежній частині, звісно ж, детально це обговорили. «Якби в мене були золоті зуби, я б навіть не розтуляв там рота, бо зубів не стане раніше, ніж торкнешся до них язиком», — підсумував своє враження хтось із хлопців. Проте зараз Бенгт спокійно каже:

— Там дешеві шини. Не бачу в цьому нічого поганого.

— Узяти для тебе квитанцію? — всміхається Йонні.

— Та ні, не потрібно! — сміється Бенгт.

Йонні вирушає по шини, проїжджає мінібусом через Гед і зупиняється біля автозвалища під горою. Чесно кажучи, це радше пагорб, аніж гора, але коли в Геді вже щось отримує свою назву, змінити це важко. Висівши перед хвірткою, Йонні не замикає мінібуса, його телефон залишається на пасажирському сидінні. За кілька метрів стоїть товстий чоловік у шкіряній куртці й задумано всміхається:

— Машину замикати не треба, так?

Йонні зводить брови.

— А для чого?

Чоловік не відводить від нього погляду і продовжує посміхатись, якимось вичікувально.

— Такі, як ти, замикають тут машину. Ходять чутки, що ми злодії. Ти хіба не чув? Хтось може забрати твій телефон, так?

Йонні заглядає до свого мінібуса, роззирається по автомобільному звалищі, потім спиняє погляд на чоловікові й спокійно відповідає:

— То скажи своїм хлопцям, хай тільки спробують — і побачимо, що з цього вийде.

Чоловік, щиро розреготавшись, простягає руку.

— Лев.

— Йонні, — відповідає з міцним потиском Йонні.

Лев киває на його футболку під курткою — з емблемою пожежної частини на грудях.

— Пожежник, га? Вогню не боїшся, злодіїв не боїшся. То чим можу допомогти?

— Я маю забрати шини для шефа, — відповідає Йонні.

— Бенгт, так? Дуже добре. Зараз принесемо. Як там його нога?

— Добре, дякую... У нього все добре, — трохи здивовано відповідає Йонні.

Лев піднімає долоні.

— Люди розказують, так? Ми чули, що сталася біда. Сподіваюся, він... як то кажуть? Добре мається? Щось іще треба?

Замнувшись, Йонні глибоко вдихає і швидко показує на мінібус.

— Щось не їде так, як мав би. Жінка нарікає. Можете глянути — ану ж у вас є якісь запчастини до нього?

Йонні не каже, що мінібус треба ремонтувати, для нього важливо бути спроможним зробити ремонт самостійно, але якщо він уже тут, то можна принаймні купити запчастини. Лев якийсь час немовби оцінює і Йонні, і його мінібус, а тоді каже:

— Мій механік подивиться. Це на пів години. Вип'єш каву, так?

Йонні киває. Чорт із ним, каву п'ють усі. Вони виходять зі звалища й рушають до невеликого будинку, там Лев спершу заходить на кухню і ставить кавоварку. Йонні, вагаючись, заходить за ним. Усередині майже немає меблів, Лев живе тут уже багато місяців, але будинок має такий вигляд, ніби в ньому зупинився той, хто готовий щомиті звідси переїхати.

— На чорно?

Йонні неправильно розуміє й одразу бурмоче:

— Так-так, усе добре, нам із Бенгтом квитанція не потрібна.

Лев широко всміхається.

— Каву тобі — на чорно?

Почервонівши, Йонні бере до рук горнятко. Хоче вибачитися, але навіть не знає, з чого почати. Тому, як завжди, просто роззирається, шукаючи щось, щоб змінити тему розмови. Виглянувши крізь вікно в сад позаду будинку, він вигукуюс:

— А що тут сталося?

В огорожі бракує кількох дощок, і, хоч землю притрусив сніг, видно, що весь сад у глиняних слідах від коліс. Лев, спершу додавши до кави стільки цукру, аж Йонні подумав, що це вже не напій, а десерт, відповідає:

— Теему Рінніус. «Група». Ти про них знаєш, так?

Йонні киває — підозріло, але з цікавістю.

— Ну, так.

— Теему хотів передати мені повідомлення. Телефонів він не любить, здається. Тому він пригнав сюди... як же воно називається? Катафалк!

Лев робить багатозначний жест у бік понищеного саду. Йонні примружує очі.

— Катафалк? Це «Група» таке влаштувала? От чорт, що ти їм зробив?

Лев безсило стенає плечима.

— Деякі справи з Рамоною.

— Це та, яка померла?

— Так-так. Вона позичила в мене гроші, так? А я сказав, що за цей борг можу купити паб «Хутро». І Теему ось як мені відповів.

— Купити «Хутро»? І ти це сказав Теему? — Йонні не стримує сміху; він заплатив би неمالі гроші, щоб побачити обличчя того ідіота після подібної пропозиції.

— Ні-ні. Я був... як то кажуть? Я був дипломат, так? Я пішов до Петера Андерссона.

— Ага, — бурмоче Йонні, і з його тону надто добре зрозуміло, що він відчуває, почувши це ім'я.

— Ви з ним друзі? — з невинною посмішкою цікавиться Лев.

— У дитинстві ми грали в хокей один проти одного.

— Так? Ще до того, як він опинився в НХЛ?

Йонні надпиває кави й облизує губи, щоб приховати гіркоту, яка переповнює його, але вдається йому не дуже.

— Задовго до цього. Ми були просто підлітками, я ніколи не грав так добре, як він. Ти заявив у поліцію про те, що влаштував Теему?

Лев смиренно посмикує кінчиком носа з боку в бік.

— Поліція? Ні-ні, поліція, адвокати — вони не працюють на таких, як я. Вони працюють на таких людей, як Петер Андерссон. Я пішов до нього на розмову, по-чоловічому, а вони з Теему відповіли мені катафалком.

Йонні виглядає крізь вікно, йому справді важко уявити, що за подібним може стояти Петер Андерссон, хай би яким було його ставлення до Петера. Але люди змінюються, настали непрості часи — для обох міст.

— Коли в нас були матчі з «Бйорнстадом», ми часто називали Петера «Ісусом». Бо всі в Бйорнстаді вважали його рятівником світу. Він завжди був крутішим і кращим за всіх нас. То що тепер будеш робити з ним і з Теему?

Йонні одразу ж шкодує про все щойно сказане, а особливо — про останнє запитання. Поклавши ще один шматочок цукру на язик, Лев відповідає:

— Нічого.

Звісно ж, Йонні йому не вірить. Вони мовчки допивають каву, Леву потрібна ложка, щоб вишкребти залишки своєї цукрової гущі. Зі звалища приходить чоловік, стукає і розповідає, в чому проблема з мінібусом, але Йонні навіть не те що не розуміє, а радше не може змусити себе визнати, що там щось не так.

— Шини для Бенґта в багажнику. Запчастини теж — для тебе, так? — перекладає Лев.

— Скільки з мене? — запитує Йонні.

— Для пожежника? Нічого! Якись дрібниці! — спокійно посміхається у відповідь Лев.

Йонні не знає, що саме той має на увазі: чи дрібницями є запчастини, чи то Йонні тепер винен йому якісь дрібниці.

— Треба викликати поліцію, — киває він у бік саду радше через те, що більше не має чого сказати.

— Не треба хвилюватися. Я багато разів жив у Геді й у Бйорнстаді, так? — каже у відповідь Лев.

Йонні чухає голову.

— Що ти маєш на увазі?

Лев великодушно всміхається, підбираючи слова.

— Чи як то кажуть: у містах, як ви? Раніше я вже жив у таких містах, як ви. У багатьох країнах. Здається, люди тут думають, ніби всі мігранти народилися у великих містах, так? Але я

родом із Геда. Я з лісового народу, як і ви. Такі Теему бувають усюди. І всюди бувають «Групи». Вони хочуть сказати: «Ми тут господарі». А ви маєте підкоритися. І відступити. Так?

— І ти так зробиш? — запитує Йонні, і цікавості в його голосі більше, ніж йому хотілося б. Лев схиляє голову набік.

— У вас тут є приказка: «Я відступаю лише тоді, коли беру швидкість!». Так?

— «Я відступаю лиш для того, щоб узяти розгін», — ледь усміхнувшись, виправляє Йонні.

— Саме так. Саме так! — киває Лев.

Він подає руку, Йонні її потискає. Лев на секунду довше затримує потиск і дивиться йому в очі.

— Якщо почне горіти, я тобі подзвоню. Добре?

— Звісно, якщо щось горить — дзвони, — сміється Йонні.

— А якщо я буду тобі потрібен, тоді ти дзвони мені. Добре? Як ви це називаєте? «Сусідська співпраця», так? — продовжує Лев, не розриваючи зорового контакту.

Йонні й сам знає, що йому варто було б замислитися, але він лише рішуче киває. Дорогою звідти він ловить себе на думці, що й справді дуже сподівається, що Теему Рінніус, Петер Андерссон та всі інші паскуди з Бйорнстада нарешті навалялися на когось дуже небезпечного, щоб змогти дати з ним раду.

Підїхавши мінібусом до Бенгта й вивантаживши там шини, Йонні їде додому й не розповідає Ханні правди, де купив запчастини. Бо тоді такий, бляха, крик почнеться, а тільки цього йому бракувало.

49. Курці крадькома

«Шлюб».

Мало би бути якесь інше слово на позначення того, коли ви вже багато років одружені. Коли вже давно минув той час, коли шлюб відчувався як вибір. Бо я вже не вибираю тебе щоранку: це були прекрасні слова, які ми сказали в день нашого весілля, а тепер я просто не уявляю свого життя без тебе. Ми вже не квіти, які щойно розцвіли, а два дерева зі зрослим корінням, і ти встигла зістаритися в мені.

Поки молодий, ти віриш, що любов — це закоханість; але закоханість проста, кожна дитина може закохатися. А любов? Любов для дорослої людини — робота. Любов вимагає всього тебе, усього найкращого, що є в тобі, і всього найгіршого. Вона не має нічого спільного з романтикою, тому що складність шлюбу полягає не в тому, що я повинен жити, дивлячись на твої недоліки, а в тому, що ти повинна жити з тим, що я їх бачу. Що тепер я знаю про тебе все. Більшості людей забракне відваги, щоб жити без тасмниць. Кожен часом мріє бути невидимим, ніхто не мріє жити відкритим як на долоні.

Шлюб? Для нього мало би бути інше слово, коли минає достатньо часу. Бо не існує чогось такого, як «вічна закоханість», лише любов триває так довго, а вона ніколи не буває простою. Їй потрібна вся людина. Їй потрібне все, що ти маєш. Цілком і повністю.

Діти самі вирушають на похорон, тож батьки мають час побути вдома на самоті з усім, про що не можуть говорити. Міра стоїть за дверима спальні й боїться дихати, бо Петер сидить на ліжку, намагається зав'язати свою чорну краватку і плаче. Вона відступає аж до сходів і вдає, ніби щойно піднялася, перед тим як вигукнути: «Любий, будеш каву?». Він встигає витерти сльози, вирівняти голос і гукнути у відповідь: «Так, любя, дякую, я вже йду!».

Петер спускається сходами, краватка трохи задовга, Міра не стоїть йому на дорозі, а він звично минає її, але чомусь вони такі зачіпають одне одного. На ходу вона торкається його пальцями, застібає йому піджак, удаючи, що зовсім не хотіла простої близькості. Він зупиняється, йому аж паморочиться в голові, але вони ховають очі, бо якщо поглянуть одне на одного, то, мабуть, просто не витримають. Вони так довго не торкалися одне одного, що навіть легкий дотик її пальців він відчуває ніби електричні розряди, а вона делікатно поправляє нігтями вузол краватки, бо не наважується покласти руки йому на груди. Господи, як же ж близько треба було підійти до того, щоб відвернутися одне від одного, аби згадати, що одне за одного треба боротися.

Вона шепоче:

— Рамона пишалася б тобою.

Він шепоче у відповідь:

— А ти?

Вона киває, у неї важкі повіки. Що в неї зараз у голові? Можливо, вона більше ніколи про це не згадає або ж завжди це заперечуватиме, навіть самій собі. Справді, мало би бути інше слово для «шлюбу», а ще, можливо, й інше слово для «розлучення». Для позначення чогось, коли ти майже підійшов упритул. Коли хочеш прошепотіти, що не знаєш, чого хочеш, але не хочеш, щоб усе було ось так, як є. Слово, яким можна сказати, що вже не витримуєш. Не витримуєш, якщо все, що ми робимо одне для одного, зводиться до витримування.

— Я... Петере, я... — починає вона, і в кімнаті бракне повітря.

Вона каже «Петере», а не «любий», і вагається достатньо довго, щоб він наважився не

дозволити їй закінчити речення, і, прихилившись до неї чолом, сказав:

— Я тебе люблю!

Її усмішка з'являється і вмиль зникає від пильності в його погляді, від близькості його подиху, а тоді вона каже те саме, і так природно, що обоє можуть удати, ніби вона й не збиралася казати щось інше:

— Я теж тебе люблю.

Вони так давно не говорили цих слів, але нарешті це сталося. Існує стільки слів про любов, але мало би бути ще одне слово: те, яке б означало, скільки разів ми впритул підійшли до того, що могли би втратити одне одного, але повернулися назад і почали все спочатку. Слово для тих найменших порухів, тих сантиметрів, коли ми торкаємося одне одного дорогою на кухню, замість того щоб просто пройти повз. Слово для того, щоб сказати, що я не витримаю. Не витримаю, якщо ти не витримаєш мене. Не витримаю без тебе.

Вони разом їдуть на похорон, і він усю дорогу не відпускає її руку.

Анин тато вже прокинувся, у нього похмілля, але він ще не п'яний. У саду стоять дядьки з мисливської команди й чекають його, щоб разом піти на цвинтар. Через похорон вони теж тримаються тверезими, але це всього лише зворотний відлік до першого пива на поминках.

Ана і Майя пішли самі попереду, у Майї ще й гітара за спиною. Вона заходила додому переодягнутися, після чого Ана зразу надулася: оце «вирядилася». Майя заперечила, що нормальні люди так роблять, коли йдуть на похорон, але Ана відповіла: «Чорт, як же я терпіти не можу, коли ти гарна, бляха, як же ти цим дістала! Мені потрібна страшніша подруга!». Вони рушили шляхом, який вів через частину лісу за районом вілл на околиці Височини; чоловічі голоси залишилися далеко позаду. Уже опинившись поблизу, Майя зрозуміла, що вони йдуть біговою доріжкою і що саме тут вона чекала з рушницею на Кевіна. Ана, здається, теж це зрозуміла, вона хотіла повернути, але Майя взяла її за руку й повела далі. Вони минули те місце, де Майя натисла на гачок, де Кевін обпіявся, коли клацнула рушниця, і з її рук на землю перед ним випав патрон, бо вона так і не зарядила зброю. Дві молоді жінки наступають на спогади, а за ними навшпиньки йдуть двоє невидимих дівчаток. Бо вони завжди йдуть за нами: діти, якими ми були до того, як із нами сталося найгірше.

— Не думала, що буду так почуватися... — тихо каже Майя, коли вони вже відійшли звідти на кількасот метрів і тепер можуть сповільнити крок, поглянути вниз на озеро й на майже все місто.

— Як?

— Що досі буду так злитися.

Ана шкрябає черевиком тонку снігову кірку й зізнається:

— Мені досі сниться, що я вбиваю Кевіна.

— Краще б він тобі не снівся. Він не вартий твоїх снів.

Ана шкребе ще сильніше.

— Мені також сниться Відар. Хоч тепер це вже кращі сні. Раніше снілося лише, що він мертвий, а тепер він часом буває живий. Завал, як він дістає, просто придурок, зате він... ну, розумієш... зате він живий.

Майя бере її за руку, Ана міцно її тримає. Добру чверть години вони йдуть мовчки, не змовляючись повертають на довші обхідні дороги, але врешті виходять до будинків. Побачивши вдалині цвинтар, Майя каже:

— Мені тут бракує світла. Здається, ніби воно змінюється, коли дні стають найкоротшими. І здається, ніби в повітрі видно, яке воно холодне.

Наморщивши носа, Ана фиркає:

— Ти говориш, як туристка.

— Я трохи туристка.

Ана навіть не засміялася з цих слів, тож Майї довелося полоскотати її, а розсміявшись, Ана не стримує сміху аж до цвинтарної брами. Там стоїть і курить один хлопець. Увесь ранок він носив стільці й тепер, незважаючи на холод, одягнений лише в костюмні штани та мокру від поту майку. Він значно худіший, порівняно з тим, коли вони бачили його востаннє. Майя з Аною мало не сваряться — так хочуть наввипередки обійняти його, — і Майя врешті обіймає незграбно, якимсь наполовину, а Беньї дивиться на неї так, ніби вона вже зовсім з'їхала з глузду. Їй бракувало цього погляду. Зараз йому двадцять, він пошарпаний ззовні й усередині, але коли всміхається, то знову має вигляд хлопчиська, який вилазить на найвищі дерева й носить у собі найбільші таємниці. Найнебезпечніший на льоду, найсамотніший на землі.

— Маєш свіжий вигляд, — хвалить він Майю, коли вона відпускає його з обіймів.

— А от у тебе вигляд як зі сраки, — сміється у відповідь Майя.

Беньї обертається до Ани, вона обіймає його спершу як далекого родича, а тоді як корабельну щоглу під час сильної хитавиці — реагувати нейтрально вона не вміє. Він усміхається.

— Ходиш отак неозброєна посеред міста? Сестри казали, що ти тепер нічим, крім полювання, не зайнята. Я думав, ти притарабаниш сюди рушницю. Хто буде захищати мене, якщо почнеться бійка?

— Не хвилюйся, кожного, хто нарветься до тебе, я зможу звалити, — усміхається Ана, піднявши кулаки.

Майя ж запихає свої кулаки в кишені пальта. Вона намагається не хвилюватися через своїх друзів, але вони не полегшують їй завдання.

— Де ти був? Тобто... куди ти поїхав? — запитує вона, киваючи на засмаглу шкіру Беньї, не кажучи ні слова про його нові шрами.

— То тут, то там. Тепер я тут, — безтурботно відповідає він.

— Прийми співчуття за Рамону, — гірко каже Майя.

Він повільно киває, але не може здобутися на відповідь, щоб не підвів голос. Тож лише обертається до стовпа на брамі, на якому висять його біла сорочка та піджак, знаходить у кишені піджака білу краватку й передає її Майї зі словами:

— Це для твого тата.

— Жартуєш? Він ТЛІЬКИ-НО подужав зав'язати свою! — усміхається вона.

— Нехай він її одягне, — наполягає Беньї.

— Але ж біла краватка — для сім'ї? — перепитує Ана.

— Він і був сім'єю, — каже Беньї.

Майя бере краватку, так міцно стискаючи її, аж лишаються складки.

І раптом, побачивши когось трохи далі, заходиться сміхом і вигукує:

— Е-е-е, це що... мій *брат* стоїть собі там і курить?

Примружившись, Ана роздивляється чотирнадцятирічного хлопця, який, попри його сподівання, не дуже-то й заховався серед безлистих дерев за надгробками. Вражено присвиснувши, щоб подразнити свою найкращу подругу, Ана каже:

— То це Лео? Серйозно? Він тепер такий гарячий!

— ДОСИТЬ! — рявкає Майя, і Ана не стримує реготу.

— Ано, здається, він не твій тип. А от для мене — навпаки... — незворушно коментує Бенні, і Майя щосили гупає його кулаком по руці.

Не дуже боляче, але, на жаль, Ана, з почуття солідарності вмиє б'є його по іншій руці, і Бенні, після того як йому на кілька сантиметрів підігнулися коліна, вражено шепоче:

— Ти на анаболіках сидиш чи що? От психована!

— Та ні, це ти втратив усі м'язи на своїх, бляха, піщаних пляжах, теж мені гіпі, — всміхається Ана.

— Зустрінемось у церкві, я мушу висварити брата! — вигукує Майя, рушаючи до дерев.

Ана з Бенні залишаються вдвох, він вдає, що злякався, коли вона жартома штурхає його у бік, і скиглить: «Ні, не бий мене більше! Тільки не в обличчя!». Ана пирхає.

— А ти? Хіба тобі не треба краватки?

Бенні зневажливо закопилує губи.

— Ні. Краватка — це завал як по-підарськи.

Ана регоче, аж рохкає на вдиху й пускає шмарклі з носа на видиху, а Бенні від її реготу заходиться таким сміхом, що йому бракує повітря.

Рут.

Рут. Рут. Рут.

Ніхто тут навіть не знає її імені. Ніхто з них не побачить її надгробка і не згадає, ким вона була. Рут. Рут. Рут. Її звали РУТ, і Маттео ненавидить усіх, хто цього не знає. І хто не пам'ятає. Усіх і кожного.

Зранку він заліз до гардеробу, ховаючись від батьків зі своїм комп'ютером. Підключився до сусідського інтернету, щоб подивитися відео, як зав'язувати краватку. Якби Рут була тут, то допомогла б йому: лише в сестри він міг про щось запитувати, бо тато завжди відсутній і заглиблений у себе, а мама живе в листівках, які бачить тільки вона. Батьки навіть не приготували йому краватку, і Маттео взяв одну в тата; вони й так не помітять, бо для цього треба було б, щоб вони подивилися на нього. Або поговорили з ним. У будинку було так тихо до повернення батьків з Рут, але зараз стало ще тихіше. Безмовність гірша від самотності.

Маттео цікаво: чи справді батьки настільки впевнені у своїй вірі, що вірять, ніби їхня дочка зараз у пеклі? І чи сподіваються вони в такому разі теж там опинитися, аби ще раз зустрітися з нею? Цікаво, чи не страшно їм. Цікаво, чи вони, як і він, плакали тихо всю ніч.

Рут часто казала, що Маттео занадто м'який, і зразу шкодувала про сказане й запевняла його, що це найпрекрасніша його риса. Вона була хорошою старшою сестрою, вона пішла б за ним у пекло, якби це він лежав у шкатулці в коридорі. Якось вона заявила, що ненавидить світ, тому що він змушує таких дітей, як Маттео, ставати жорсткими, аби просто вижити, але, побачивши, що він злякався, скуйовдила йому волосся і сказала, що, мабуть, добре бути м'яким, тому що тоді не розіб'єшся при падінні. Ніби пелюстки квітів. Можливо, саме це сталося з нею — вона стала жорсткою, як заледеніла троянда, яку можна розбити молотком.

У машині дорогою на цвинтар мама Маттео виглянула у вікно, і між ними відбулася одна-єдина розмова за весь день:

— Погляньте, біля льодової арени наполовину опущені прапори, — здивовано й навіть гордо каже мама.

Маттео пригнічений, бо знає, що сестра, поки була жива, хотіла б бачити маму такою, і тому

він вигукне, не встигаючи подумати про обережність:

— Це не для Рут. А для тієї жінки, яка тримала паб.

Маттео вмить охоплює страх, що мама замкнеться в одному зі своїх нападів тривоги, почне тремтіти і затуляти вуха. Але мамин погляд блякне за блискучою плівкою фантазій, і вона радісно каже:

— Це точно для обох.

Та ні. Вони ж навіть не знають її імені, думає собі Маттео. Але шепоче із заднього сидіння:

— Так, мамо, це точно для обох.

Коли вони під'їжджають до цвинтаря, на паркувальному майданчику вже метушаться люди. Несуть коробки й пакети, ніби збираються влаштувати рок-концерт, а не поховання. Багатьох із них Маттео впізнає — це чоловіки з хокейного клубу, вони навіть не знають, що сьогодні два похорони, але їм байдуже. Священник винувато зустрічає їх біля брами й запитує батьків Маттео, чи не могли б вони погодитися на проведення поховальної церемонії в капличці, а не в церкві.

— Як бачите, у церкві йдуть приготування до великого похорону, зараз туди заносять стільці, тож думаю, що в капличці буде спокійніше, нас і так небагато для... для прощання... з...

Навіть священник цього не пам'ятає.

— Рут. Мою сестру звали Рут, — шепоче Маттео, але священник не чує.

— Це нічого. Цілком може бути й капличка, — м'яко відповідає тато, схиливши голову.

Мама, здається, узагалі не слухає. Усе відбувається досить швидко. Священник читає Біблію, Маттео не мусить розгортати свою книгу, щоб слідувати за текстом, він знає напам'ять майже всі уривки. За весь час мама лише один-єдиний раз спромоглася на вияв почуттів — коли священник прочитав сучасніший переклад одного з уривків, а вона не вважала його правильним. Зморщивши носа, мама фиркає до Маттео, і він усім своїм виглядом показує, що теж вважає це неприємним.

По закінченні батьки ще трохи залишаються зі священником у капличці, а Маттео знову виходить у ранкове світло.

«Ти померла, і я це ненавиджу, бо тільки з тобою можна було говорити про смерть», — думає він, дивлячись просто в небо, і лиш зараз очі йому заливають сльози — всі нараз. Маттео схлипус, йому бракне повітря, він згинається вдвоє і кидається бігти, хитаючись і спотикаючись, геть від усіх голосів. Упавши за деревом позаду надгробків, він б'є себе по стегнах, до синців і так нестямно, що вже й не відчуває болю. Заплющившись, Маттео плаче, але відчувши запах диму, розплющує очі.

Трохи далі, невдало заховавшись за деревами, стоїть хлопець, ровесник Маттео. У нього в руках сигарета, він тримає її так, ніби все ще не знає, як її треба тримати, пробує затиснути її між пальцями, так і сяк, вдихає дим ротом і видихає носом. Маттео знає його зі школи, але хлопець не бачить Маттео; один із них краще вміє ховатися, він вправлявся у цьому значно довше.

Хтось здалеку гукає: «Лео?» — і хлопець, лайнувшись, викидає сигарету, навіть не загасивши її. Вийшовши з-за дерев, він іде поміж надгробками. До нього наближається на кілька років старша дівчина.

— Лео, ти *куриш*? — весело шипить вона.

— Ш-ш-ш! Майс, не шуми і нічого не кажи мамі з татом, добре?

— Це буде вартувати тобі двох сигарет, братику! — пирхає вона.

Лайнувшись, він віддає їй цілу пачку. Вони відходять до протилежного кінця цвинтаря, ідуть зовсім поруч, брат і сестра. Штурхають одне одного, жартують, дратуються.

Позаду, серед дерев, Маттео нахилиється і піднімає сигарету, яку викинув Лео. Вона ще не загасла. Ніхто не бачить, як самотній хлопець її докурює.

Міра помітила, що всі місця на паркувальному майданчику зайняті, щойно Петер повернувся до церкви. Він саме збирався дати задній хід і розвернутися, щоб пошукати місце на головній дорозі, але двоє хлопців-підлітків у чорних куртках свиснули до нього й жестами показали під'їжджати. Один забрав з найближчого до брами місця три червоні конуси й махнув до Петера, щоб той припаркувався.

— Теему сказав притримати для вас найкраще місце! — не можуть не повідомити Петеру хлопці, коли той здивовано висідає з авто.

Їм не потрібні чайові чи подяка, просто Теему повинен знати, що на них можна покластися. Коли Міра обходить машину, Петер хоче взяти її за руку, вона врешті подає, але помітно, що неохоче.

— Хлопці Теему? — каже Міра, і це звучить більше як звинувачення, а не як запитання.

— Це не... не в тому... просто... — починає Петер, але сам не знає, кого намагається переконати.

— Тату!

Майя стає для Петера порятунком. Підійшовши разом із Лео, вона обіймає тата й простягає йому білу краватку.

— Це від Беньї.

— Здається, білу краватку вдягають лише члени сім'ї, а я... — обережно починає Петер.

— Ти і є сім'я, — чути чийсь голос біля брами.

Це Теему. Стоїть біля священника. «Тільки в цьому місті, — думає собі Міра, — тільки в цьому довбаному місті можна побачити, як поруч зі священником стоїть бандит». Але коли Петер зиркає на неї, вона вдавано підбадьорливо киває:

— Любий, ти йди, а я тут роздивлюся, чим можна допомогти!

Петер іде, а Міра дивиться вслід своєму чоловіку, священнику та бандиту, і її морозить від відчуття покинутості. А тоді вона вловлює запах сигаретного диму на чийсь куртці поруч і відчуває чиєсь тепло у долоні — це Майя вклала свої пальці.

— Мамо, я за тобою скучала.

О господи. Міра мусить повернутися до машини, щоб сісти. Наші діти навіть не уявляють, що вони з нами роблять.

Договоривши зі священником, Петер і Теему залишаються в церкві, в якій стоїть пекельний шум: гримають двері, вздовж стін розставляються стільці — суцільний шкрябін і гуркіт. Відлуння цих звуків нагадує льодову арену.

— Як там із... Левом? Ви... поговорили? — запитує Петер, хвилюючись і через саме запитання, і через те, що його не розчути серед цього гамору.

Теему дивиться на нього так, ніби хоче запитати «Ти справді хочеш про це знати?», — і Петер таки не хоче. Але відчуває, що мусить.

— Ми залишили йому повідомлення, — каже Теему.

— Де? — цікавиться Петер.

Теему потирає поголене підборіддя і пригладжує кілька пасем в ідеально зачесаному волоссі. Навіть краватка в нього зав'язана бездоганно — біла, як і в Петера; можна було

подумати, що це тато й син.

— У нього в саду.

Петер, звісно, шкодує про своє запитання. Він пам'ятає, як розлютився, коли почув, як Лев нашкодив Амату на драфті НХЛ, пам'ятає ті ледь приховані погрози, коли Лев з'явився біля його будинку вчора, але пам'ятає також і те, що влаштувала йому «Група» кілька років тому, коли вони були незадоволені його роботою в клубі. Коли до Міри звернулися з агенції перевезень, бо хтось без їхнього відома виставив на продаж їхню віллу, і коли Фрак зателефонував і сказав, що в газеті хтось розмістив Петерів некролог. Між тим, щоб пробачити і забути, є різниця. Міра, можливо, й могла зійти до згоди на перемир'я з такою особою, як Теему, але те, що зараз робить Петер, — це дещо інше. Він зробив Теему своїм союзником. Рано чи пізно людині доведеться запитати себе: «Якщо той, кого я колись остерігався, тепер став моїм захисником, хто тоді перейшов на інший бік — він чи я?».

До церкви сходиться потік людей, і Петер почувається осою в келиху пива. Він стоїть поруч із Теему, чоловіки й жінки підходять до нього й тиснуть йому руку, як у часи, коли він був спортивним директором. Хтось стривожено зиркає на його товариство, але більшість не зважає. Хтось навіть подає руку Теему. Можливо, з поваги до Рамони, але також і з розуміння напруженої ситуації в місті. Про бійку на льодовій арені чули всі, ніхто не має ілюзій, що цим усе й завершиться, бо це лише початок. Через тиждень основні команди Бйорнстада й Геда зустрінуться в першому матчі сезону. Бувають часи, коли можна дозволити собі тримати дистанцію від таких чоловіків, як Теему, але зараз точно не такий період.

Знадобилося двадцять хвилин, щоб люди порозсідалися в церкві, й удвічі більше часу — щоб пояснити всім, хто назовні, що місця більше нема. Рамону ховали з прочиненими брамами.

Майя сидить біля Ани на лаві в церкві, попереду них — Міра з Лео. Побачивши, як повільно Петер виходить до мікрофона, вони розуміють, що йому підкошуються ноги й він боїться спіткнутися. Петер зіграв у сотнях хокейних матчів перед тисячами людей, але ніщо на льоду не могло нагнати на нього такого пекельного страху, як тепер — необхідність виголосити промову. Він поправляє білу краватку, знічено, ніби це медаль, на яку він не заслуговує. У церкві запала тиша, Петер прокашлюється й здригається, коли звук лунає значно гучніше, ніж він сподівався; сміх присутніх і тиша опісля паралізують його. Урешті йому вдається розгорнути витягнутий із кишені зім'ятий папірець, і він починає:

— Я... я скажу коротко. Я... ніяк не міг вирішити, як сьогодні виступити. Не хотілося стояти тут перед вами і говорити так, ніби я знав Рамону краще за вас. Правда в тім, що я, мабуть, заледве знав її. Я все ж я сумую за нею, як сумують... за... як сумують за батьками. Я... вибачте...

Петер переводить погляд на свою промову, аркуш у його руках так тремтить, що шелест чути навіть в останніх рядах. Вдихнувши носом і видихнувши ротом, Петер судомно намагається читати далі:

— Єдине, про що ми могли говорити без суперечок, — це хокей. Якось я сказав їй, що спорт такий дивний: ми віддаємо йому все життя і на що у кращому разі можемо сподіватися? На кілька митей... ось і все. Кілька перемог, кілька секунд, коли відчуваємо себе більшими, ніж є насправді, кілька нечисленних нагод уявити собі, ніби ми — безсмертні.

Петер мусить опанувати себе, скласти аркуш і запхати його до кишені, бо через таке сильне тремтіння розуміє, що це все вже якась пародія. Він уже й сам не знає, що гірше — публіка в церкві чи публіка на небі, — але робить так, як колись робив у роздягальні — сильно прикушує

губу, щоб від болю і присмаку крові сфокусувався мозок:

— Кілька митей, сказав я Рамоні, — оце й усе, що дає нам спорт. А Рамона, відпивши великий ковток віскі, фиркнула й відповіла: «До дідька, Петере, а чим же є життя? Хіба не миттю?».

Теєму сидить у першому ряду, обличчя в нього незворушне, але стиснуті на колінах кулаки тремтять. Бенї самотньо стоїть у кінці церкви, якнайближче до дверей, і сльози м'яко скрапують на кам'яну підлогу. Петерів голос шукає опори. Троє хлопців, що росли без тат. Якщо хочете знати, ким була Рамона і що вона значила для цього міста, — просто подивіться на спустошення на їхніх обличчях. Петер підводить погляд і з зусиллям продовжує:

— Ось це ти й залишила нам, Рамоно. Мить. Історії. Анекдоти. Ніхто не вмів розказувати їх так, як ти. Ти була цим містом. Ти БУЛА цим містом. Усьому Бйорнстаду тебе бракуватиме. Передай вітання Гольгеру. І... бувай.

Вклонившись перед труною, Петер старається повернутися на своє місце і не спіткнутися. Це йому майже вдається. Коли він сідає на лаву біля Міри, вона тягнеться до його долоні, але — уже перед самим її дотиком до його шкіри — тишу порушує скорботне бурмотіння Теєму:

— От бляха... Тепер на небі буде ДОРОЖЕЗНЕ пиво!

Після цього із сотень тіл так раптово, ніби з одного горла, виривається такий гучний і всеохопний сміх полегшення, що здається, ніби кожен із присутніх підноситься ввись. Сміх випростовує спину, піднімає на поверхню — ніби вдих перед хокейними воротами і ревіння зразу опісля. Петер дуже сміється і витирає сльози. Міра не встигає його торкнутися й тепер сидить непорушно.

Після похорону, поки сотні усмішок поміж сльози струменями ллються крізь церковну браму, Майя сидить на мурі за цвинтарем, сперши на коліно гітару, і занотовує в мобільному все пережите. Одного дня ці нотатки можуть стати піснею, але не з тих, які можна співати.

*Ми переїхали з країни іншої
Углиб цісі
Казали ви, що тут життя простіше
Можливо, дійсно
Для тих, хто не настільки переймається
І не такий складний
Або ж — складний у правильному сенсі
В одному чітко правильному сенсі
Якщо твоя любов складна
А ненависть — тяжка
Якщо всю витримку лише вдаватимеш
Себе в собі ховатимеш
Може, тоді тут стане все простіше?
Можливо, дійсно*

Майя бачить, як мама виходить із церкви, сама. Тато залишився, оточений людьми, які хочуть потиснути йому руку. Вона продовжує писати:

*Я — романтик, що ніколи не закохується, бо діти стають тим, що в них перед очима
Я завжди вірила у вічну любов, хоч її не буває, але для вас вона стала можлива*

А що тепер?

Невже це ти і він?

Мамо, ти стала такою тоненькою

Тату, ти вже такий невидимий

Такі налякані, вразливі й ламкі

Ви обпиляли себе до стану, коли вас може підхопити вітер

А варто було б сказати лише одне: я ніколи не звільнюсь від тебе

Три слова, аби врятуватись: я потребую тебе

я ПОТРЕБУЮ тебе

Я потребую тебе

я потребую ТЕБЕ

Її перебиває Ана, вона виходить з-за кута, несучи в кожній руці по пиву. Майя уявлення не має, де вона його знайшла, але якщо хтось і може знайти алкоголь на цвинтарі, то це, без сумніву, Ана.

— Кому пишеш? Своїй найкращій подрузі? — всміхається Ана.

— Так, але через твою дубову голову зникає покриття! — відповідає Майя, запихаючи телефон до кишені.

Дівчата сидять на мурі, п'ють пиво й підколюють одна одну. По один бік від них сидять дві невидимі дівчинки, якими вони колись були. По інший — Рамона. У цьому майже немає сумнівів.

51. Пrawdи

Поняття «правда» складно пов'язати з конкретною людиною, а з якоюсь місцевою газетою часом навіть неможливо.

Головна редакторка з деяким спротивом помічає, що дедалі частіше замислюється над тим класичним філософським принципом, якого тато навчив її ще малою: «Найпростіше пояснення найчастіше і є правдивим».

Вона не йде на похорон, їй будуть не раді: журналістів у цих краях терплять, але не більше. У Бйорнстаді нарікають, що газета стала «гедівською групою підтримки», тільки тому, що редакція розташована в цьому місті, а в Геді нарікають, що газета тільки те й робить, що «підлабузнюється до Бйорнстада». Не буває нічийної землі. Ти або за цих людей, або *проти* них, і перемогти в цьому неможливо, тож вона мусить нагадувати собі, що ця боротьба не входить до обов'язків головної редакторки.

Тато запропонував, що піде на похорон, бо його тут ніхто не знає, і донька після довгих вагань погодилася. «Тільки ні з ким не розмовляй, просто фотографуй!» — наказувала вона, а він надто легко пообіцяв. Тоді вона підозріло примружилася, бо тато не виглядав знервованим і сердитим, як завжди, — він був спокійним, а вона ще змалку пам'ятала, що він був таким, коли йому вдавалося просунутися в розслідуванні про когось із владних осіб чи знаменитостей і коли він знав, що *схопив* ту наволоч. «Що ти знайшов?» — з цікавістю запитала вона. Аж тоді тато задоволено посміхнувся й кинув їй на стіл стос паперів: копії договорів, яких вона раніше не бачила. Тато зараз на похороні, а вона сидить у редакції, вражено це читає і думає, що цього старого можна замкнути в порожній кімнаті — і він вийде звідти з державною таємницею.

Перші договори виглядають узагалі безневинними: вони стосуються продажу землі два роки тому: продавцем була комуна, а покупцем — місцева фабрика. У цьому нічого дивного: фабрика хоче розширюватися, а комуна — мати нові робочі місця, сума купівлі цілком відповідала ринковій вартості, не було що оскаржувати. Але під цим першим договором тато поклав копії інших договорів, які він розшукав: один укладений трохи згодом і стосується продажу тієї ж земельної ділянки, але цього разу ділянку продала фабрика, а купив її «Бйорнстад-Хокей». І вартість була суттєво нижчою — настільки низькою, що коли це правильні суми, то всього лиш за пару місяців вартість землі впала на понад дев'яносто відсотків. Для фабрики це мала би бути страшенно не вигідна угода, але головна редакторка вже побачила наступний договір: через кілька днів фабрика купила ще одну земельну ділянку — ту, яка впритул до її будівель, — і всі знали, що керівництво фабрики роками хотіло її придбати. Хто продавець? Комуна. Отож, робить висновок головна редакторка, умова була такою: комуна не могла дешево продати землю хокейному клубу, не викликавши невдоволення людей, тому фабрика погодилася виступити посередником в обмін на те, що їм дозволять купити землю, яку вони давно хотіли придбати.

Справи вже погані, але це ще не все: наступний договір свідчить, що комуна за якийсь час *викупила* в «Бйорнстад-Хокей» землю біля льодової арени, яку клубу продали ще на початку. Але цього разу сума купівлі була суттєво більшою. Бо тепер об'єктом договору була не лише «земля», а й «будівля» — купівля також стосувалася «тренувальної бази» хокейного клубу. Сума розділена на безліч дрібних платежів за тривалий час, але в підсумку йдеться про мільйони крон. І це ще не все: наступний договір підписаний тією ж датою і тими ж людьми, і в ньому комуна зобов'язується дати дозвіл «Бйорнстад-Хокей» взяти в оренду тренувальний комплекс, який вони щойно продали, користуватися ним необмежений час і практично за безцінь.

Головна редакторка гірко зітхає; вона схильна повірити, що комуна, вочевидь, таємно переводила гроші платників податків до хокейного клубу, але також розуміє, що це не настільки великий скандал, аби притягнути когось до відповідальності. Для більшості читачів газети ця справа складна для розуміння, недостатньо інтригуюча, недостатньо «хороша сторія», як любить казати тато. Тоді чому він мав такий задоволений вигляд, коли передав їй стос цих паперів?

Щоб дізнатися, довелося проглянути всю купу документів до кінця. Але наприкінці був не договір, а роздрукована фотографія. Розмита, але видно, що це знімок паркувального майданчика біля льодової арени. Угорі тато написав сьогоднішню дату, а на звороті — *«Нема ніякої тренувальної бази!»*.

Донька не в змозі відірвати погляду від знімка. Мільйонні суми з податків — а там нічого немає, навіть будівельного крана чи загорожі. Вони навіть не завдали собі клопоту зробити видимість будівництва — настільки ці хлопці впевнені, що ніколи не попадуться на гарячому. А справді, чому б ні? Дотепер їм так легко вдавалося все приховувати.

Головна редакторка відхиляється на спинку крісла й намагається залучити весь свій журналістський досвід, щоб поставити під сумнів власні висновки. Чи справді вона об'єктивна? А чи справедлива? Вона ж бачить підпис Петера Андерссона на всіх документах з цього ланцюжка — але чи справді він може бути ідейником таких махінацій? Усе це відбувалося вже після того, як він пішов із посади спортивного директора. Тоді чому його підпис на цих документах? Може, він підписував, не розуміючи наслідків? Може, його обдурили?

Та ні, вона вже знає, що скаже тато: «Дитинко, риба гниє з голови. Цей фінансовий допінг триває роками і почався від верхівки. Петер, вочевидь, пішов із посади спортивного директора якраз перед підписанням угоди про тренувальну базу саме для того, щоби вчергове замести сліди. Я ж завжди вчив тебе: якщо існує кілька різних пояснень, вибирати треба найпростіше».

Кожному потрібно бути потрібним. Для когось це настільки важливо, як бажання, захоплення, любов. А для інших — особливо тих, хто присвятив життя командному спорту, — взагалі нічого важливішого за це немає.

— Гарна промова! — каже після похорону один дядько, потискаючи Петерову п'ятірню.

За ним — довга черга інших дядьків, які хочуть сказати те саме. Вони тиснуть Петерові руку, хочуть трохи поговорити про хокей, багато з них запевняють, що не вистачає Петерові присутності в керівництві клубу «Бйорнстад-Хокей», і вони сподіваються, що тепер він зможе зайняти Рамонине місце в раді правління. Петер навіть не знає, як віджартуватися: це просто нісенітниця, але, як і всі нісенітниці, ці слова мають дивну тенденцію здаватися не такими вже й сміховинними, коли почуєш їх кілька разів.

— У хокеї тепер самі лише рахували та аналітики, суцільне паскудство, без таких, як ви з Рамоною, там не залишилося душі! Хокей треба вигравати на льоду, як у твій час, а не розраховувати перемогу на комп'ютері, як тепер! — каже наостанок один дядько.

Петер залишається стояти сам і вже не може не відчувати смутку.

Це не той сум, яким тужиш за майбутнім, за літом чи відпусткою, ні, ти немовби сумуєш за самим собою. За тим, як було в «твій час», хоч цей час насправді існував лише у наших відфільтрованих картинках спогадів. Сумуєш за тим, ким, як тобі здається, ти був у час молодості, коли життя уявлялося простим, а ще — за тим, ким ти міг би стати, якби мав шанс почати все знову. Багатьом людям складно обійтися без такої туги, але для деяких це майже неможливо.

Церква спорожніла. Петер, зібравши кілька своїх речей і оберемок почуттів, востаннє торкається фотографії Рамони. Знімок зроблений крадькома, бо ніхто не наважувався фотографувати її, перед тим попередивши. Рамона ще молода, стоїть за баром біля Гольгера, піднявши руки, — значить, хтось забив шайбу в грі, яку показують по телевізору. Можливо, навіть Петер.

— Лише мить, так, Рамано? Так і було? Думаю, ти могла б залишитися з нами ще на кілька митей. З ким я тепер буду... говорити про хокей?

У Петера обривається голос, після останніх трьох слів пече в очах, а тоді й усе обличчя палає від збентеження, коли, обернувшись, він розуміє, що не сам у церкві. За десятком рядів від нього сидить Елісабет Цаккель, ніби чекаючи своєї черги. Між хокейною тренеркою і власницею бару, мабуть, ніколи не існувало того, що можна назвати дружбою, але Цаккель, напевно, відчувала неабияку спорідненість, коли приходила в «Хутро» з'їсти вареної картоплі, випити теплуватого пива й поговорити з Рамоною, якщо це можна було назвати розмовою, — більшу спорідненість, ніж із будь-ким у цьому місті. Рамона, звісно, вважала, що Цаккель «якась дивна баба — веганка, не п'є і ще чортзна-що робить», і хоч їй вдалося привчити тренерку хильнути трохи пільзнера, решти їй не позбутися. Але Цаккель уміла дві речі: перемагати й не триндіти, — а цього вже було достатньо. Тож коли дядьки в барі хотіли повчити її, як слід тренувати хокейну команду, Рамона завжди шипіла: «Хочете навчитися чогось про хокей? Справді? Тоді нема сенсу вам говорити з Цаккель, бо ви надто дурні, щоб зрозуміти те, що вона розкаже!». Про почуття Цаккель ніхто нічого не знав — вона або відчувала значно менше за інших, або ж не бачила сенсу показувати те, що відчуває, але саме Цаккель винесла Рамону з «Хутра», коли два роки тому там почалася пожежа. Після цього її стали пригощати картоплею, але за пиво вона й далі платила. Для благодійності теж існують межі.

— Вибачте... я вас залишу... — перепрошує Петер і рушає до виходу поміж стільцями.
— Кого? — щиро дивується Цаккель і роззирається, коли Петер уже за кілька кроків від неї.
— Тебе і... я думав, що ти чекаєш, щоб... — починає Петер, але обличчя хокейної тренерки непорушне, як гладінь озера.

— Здається, багатьом сподобалася твоя промова, — замість відповіді каже вона і має такий вигляд, ніби ну дуже вже намагається знайти якусь тему для розмови: наче дорослий, який розмовляє з дитиною, але ну дуже вже не любить дітей.

— Дякую, — каже Петер, але розуміє, що це недоречне слово, бо ж Цаккель не сказала, що їй промова сподобалася.

Він так і не зумів виробити стиль розмови з нею, навіть під час роботи в клубі, але навчився поважати її одержимість. Рамона якось сказала, що Цаккель, можливо, не пасує Бйорнстаду, але до дідька, деінде вона пасуватиме ще менше — де ще можуть прийняти на роботу таку тренерку? «У команді якогось міста, де люди переконують себе, ніби в житті є речі, важливіші за хокей?»

— Я чула, що ти пішов із посади спортивного директора, — раптом каже Цаккель.

Петер не в силі втриматися від сміху, і відлуння розходиться церквою.

— Так... уже два роки тому.

— Ов, — чути у відповідь.

— Серйозно? Ти щойно дізналася? Елісабет, офіційно я був твоїм начальником, — усміхається Петер.

Вона цілком незворушно відповідає:

— Я помічаю чиєсь звільнення тоді, коли на місце цієї людини приходить нова. Але тобі заміну не знайшли. Я думала, ти у відпустці.

Петер різко й засоромлено обриває сміх. У клубі нема спортивного директора, члени правління і Цаккель розділили його обов'язки, а якщо врахувати, що Цаккель було наплювати на Петерову думку про її роботу, можна припустити, що його відсутність було легко не помітити. Щоб змінити тему, він каже:

— Я чув, тобі продовжили тренерський контракт. Вітаю!

— Та що з того. Усіх тренерів звільняють, — відповідає Цаккель, і якби вона була з тих, хто розуміє щось у жартах, Петер подумав би, що вона жартує.

— Цікава реакція на новий контракт, — усміхається Петер.

Кілька хлопців у чорних куртках починають збирати стільці в кінці церкви, але Цаккель навіть не думає вставати зі свого.

— А яка робота для тебе, як для хокейного тренера, є найкращою? — запитує вона, і Петер подумав би, що це намішка, якби Цаккель уміла насміхатися над людьми.

— Тренувати команду НХЛ, — відповідає.

— А яка команда найкраща в НХЛ?

— Команда, яка виграє Кубок Стенлі, — дещо обережно відповідає Петер.

Цаккель киває з невластивим їй терпінням.

— За останні двадцять років Кубок Стенлі виграли шістнадцять різних тренерів. З шістнадцяти трьом вдалося втриматися на роботі, коли минуло п'ять років. Двоє звільнилися добровільно, один пішов на пенсію, один захворів. Інших дев'ятьох звільнили, п'ятеро з них отримали наказ про звільнення упродовж двох наступних років. Таким чином, серед найкращих тренерів світу лише трьом із шістнадцяти вдалося зберегти роботу через п'ять років після здобуття найбільшого титулу. Знаєш, скільки часу я пробуду в Бйорнстаді, якщо залишуся на час контракту, який підписала оце тепер?

— П'ять років? — здогадується Петер.
— П'ять років! Тому зрозуміло, що мене звільнять. Або ми не виграємо цього року в лізі, і мене за це звільнять, або ж виграємо, перейдемо у вищий дивізіон і не виграємо вже там, а тоді мене звільнять. Завжди є привід для звільнення тренера. Сам це знаєш: ти звільнив Суне, щоб узяти тренером мене, тільки тому, що я жінка.

— Це ж... ну ні... насправді, ТАК це не було... — протестує Петер.

Цаккель тільки стенає плечима.

— Це була помилка. Коли приймаєш на роботу жінку, оскільки це політично коректно, виникає проблема: *звільняти* жінку дуже політично некоректно.

— Тебе хочуть звільнити? Але ж клуб давно вже не мав такого успіху! — стогне Петер; він уже помалу розуміє, чому Рамона завжди була добряче п'яною, коли починала розмову із Цаккель у «Хутрі».

Цаккель різко встає і збирається виходити, мимохідь докидаючи:

— Я завтра йду дивитися одного гравця. Не хочеш приєднатися?

Петер обробляє всю інформацію нараз.

— Що? Завтра? Хіба завтра в команди нема тренування?

— Вони дадуть собі раду. Тренерів переоцінюють. Усі команди виграють третину матчів і ще третину матчів програють, а команда, яка перемагає в решті матчів, виграє серію. І знаєш, яка це команда?

— Яка?

— Команда з найкращим гравцем. Тож я йду дивитися одного гравця. До того ж я зараз відсторонена, тому й так не можу прийти на тренування.

— Що? Відсторонена?

— Правління клубу отримало повідомлення про порушення. Я порушила якесь правило з цієї нової декларації цінностей. Якщо правила порушують гравці, їх відсторонюють від тренування, тож я наполягла, щоб і мене відсторонили. То як, поїдеш завтра зі мною?

— Що... зачекай... але що саме порушила ТИ?

Цаккель змуджено зітхає:

— Якась жінка поскаржилася мені, що один із тренерів підліткової команди сказав, що в команді її сина всі гравці бездарні. Це можна було б вибачити, якби в батьківській групі було хоч кілька гарненьких матусь, але всі вони там страшні. І я відповіла, що йому категорично не слід було так говорити. Бо *всі* гравці точно не бездарні!

— А вона, мабуть, зрозуміла не так, як ти сподівалася, — розчаровано підсумовує Петер.

— Ага. Вона дуже розлютилася. І сказала, що той тренер назвав її злокою, бо з нею давно ніхто не спав — така вона страшна. Я відповіла, що це, можливо, залежить не лише від її зовнішності, але й від характеру. Тож тепер правління клубу проводить «розслідування», оскільки мої слова, вочевидь, порушили «цінності». Звісно, якби я була чоловіком, справи пішли б інакше.

Петерові вже б не завадила таблетка знеболювального.

— Чекай... ти хочеш сказати, що якби була чоловіком, розслідування не почали б?

— Я хочу сказати, що якби я була чоловіком, мене вже звільнили б. Того тренера підліткової команди звільнили зразу.

— Навіть не знаю, що сказати.

— Це можна розуміти як згоду?

— Яку згоду?

— Що завтра ти поїдеш зі мною подивитися гравця.

Цаккель нетерпляче дивиться на годинник, як людина, що не любить марнувати час.

— Але чому я? У тебе ж є Бубу і... — починає Петер.

Але Цаккель у відповідь каже те, з чим складно сперечатися мало не кожному, а Петеру — практично неможливо:

— Мені потрібна твоя допомога.

«Якби у вас був вибір, чому ви віддали б перевагу: бути важливою чи коханою?» — нещодавно запитав у Міри психолог, і це запитання гризе її до божевілля. Сидячи в машині на парковці біля цвинтаря, Міра думає, що треба було відповісти: «Якби у вас був вибір, чому ви віддали б перевагу: щоб я оплатила ваш рахунок чи відіслала його туди, де навіть сонце не світить?».

Лео повертається додому з похорону на велосипеді, Майя іде з Аною, а Міра сидить сама, чекаючи Петера, поки все місто хоче поговорити з ним у церкві. У Міри таке відчуття, ніби вона потрапила в кротовину й перенеслася назад у часі: тепер Петер став важливим, а вона мусить просто чекати. Вона вже й забула, як сильно ненавиділа себе за те, що так сильно ненавиділа такі ситуації.

Міра дивиться на людей за вікном машини: багато з них прийшли у футболках «Бйорнстад-Хокею», ніби це якась демонстрація, а не похорон. «Дурні селяки», — думає вона й одразу соромиться цього, хоч і не вимовила подуманого вголос, але тепер зрозуміло, що її охопило те, про що мама казала: «Найгірша хвороба — заздрість. Невиліковна!». Мірі так хочеться вміти легко ставати радісною, як уміють ці люди. Запалюватися щастям, коли хтось забиває шайбу в грі, де всі правила вигадані. Вона завжди прагнула любити щось отак сильно, виходячи за межі нормальності, це ж така чудова бульбашка існування — ця віра в те, що ти є частиною чогось більшого. Так, ніби хокею на тебе не байдуже. А насправді йому плювати на нас, на всіх. Він просто собі існує.

Міра заздрить хокейним уболівальникам так само, як і глибоко релігійним людям: заздрить їхній сліпій вірі. Вона ніколи й нікому не буде настільки важливою, як оці люди є важливими одне одному щоразу, коли юрмляться на трибуні.

— Міро?

Чоловік біля машини прошипів її ім'я, і Міра підстрибнула, аж гримнулася головою об бокове вікно.

— Фрак? Якого?.. — шипить вона у відповідь.

Фрак розуміє це як запрошення зігнутися і втиснутися всім тілом на пасажирське сидіння.

— Привіт! — каже він, ніби все цілком нормально.

— Привіт... — відповідає Міра, поки він зачиняє дверцята й уважно дивиться у дзеркало заднього виду, чи його ніхто не бачив.

— Шкода, — сумно каже Фрак.

Міра неправильно розуміє й у відповідь стримано каже:

— Так... так, шкода... мої співчуття, Фраку.

Він здивовано обертається.

— Співчуття?

Міра спантеличено кліпає:

— Співчую... що ти втратив Рамону. Я знаю, що ви з нею були близькі.

Фрак хитає головою.

— Ой, навіть не знаю, вона ж, мабуть, вважала мене дурнуватим клоуном і балакуном. Міра не може стримати усмішки.

— Фраку, ми всі так про тебе думаємо, але ж це не означає, що ти нам не близький.

Після цих слів Фрак так сяє, що міг би виробляти достатньо електроенергії, аби замінити сотні тих вітряних турбін, що їх уряд збирається натикати на кожному найменшому пагорбі. Ніхто не називає його справжнім іменем, усі кажуть «Фрак», підкреслюючи таким звертанням його унікальність.

— Добре, добре, я хотів з тобою поговорити! — каже він таким тоном, ніби переймається турботами всього світу і водночас немовби його взагалі нічого не хвилює.

— Це щодо нового офісу, який ти нам запропонував? Фраку, я не маю сили починати цю розмову. Господи... Колега люта, що наш офіс не у великому місті, деś значно далі звідси, Петер лютий, що наш офіс не в Бйорнстаді. Гед був компромісним рішенням, а я муси...

Але Фрак заперечно мотає головою.

— Ні-ні, я не про офіс. Тобто... звичайно, ви можете переїхати в новий офіс! Усе домовлено! Але я не про те хотів поговорити. Ідеться про... ну, це делікатне питання... сподіваюся, не прозвучить грубо. Просто Рамона була в правлінні «Бйорнстад-Хокею», а тепер... ну. Сама знаєш.

У Міри виринається таке глибоке зітхання, що здається, ніби її грудна клітка вже не розшириться. Ну звісно. Звісно! Завжди цей хокейний клуб, навіть зараз. Рамону ще не встигли опустити в землю, а вони вже спішають замінити її.

— Зрозуміло. Якщо хочете, щоб Петер зайняв її місце, то розмовляти треба не зі мною, а з ним. Я не мо...

Коли Міра це каже, у неї в голові каскадом миготять картини — тисячі коротких митей, усе життя зі своїм чоловіком. *Своїм чоловіком. Своїм чоловіком.* Скільки залишилося Петера, щоб ним ділитися? Якщо вона поверне його хокею, чи залишиться хоч щось для неї? Чи переживе їхній шлюб ці часи — ще раз? Їй хочеться кричати про це просто в машині, але Фрак знову хитає головою:

— Ні-ні. Трохи не так. Тобто — так, саме так, але не ТАК. Отож: у нас є вільне місце в правлінні. Але ми хочемо, щоб його зайняв не Петер, а ти.

Спершу западає тиша. А тоді Міра від шоку не здатна опанувати себе, вона ледь витримується, щоб не вдарити Фрака в обличчя. Але крику стримати не може.

— Що... якщо чес... що за хрі... та ПРО ЩО ти взагалі? Чому це ви вирішили взяти МЕНЕ до правління?

Фрак шикає на Міру, так нестримано, аж у неї закрадається підозра, яка таки підтверджується, коли він продовжує:

— А чому б ні? Хто знає це місто і цей клуб краще за тебе?

Примружившись, Міра невідривно дивиться на нього, розгублена, а тоді їй враз відкриваються карти і вона відчувається по-дурному.

— Ви накоїли щось ідіотське. І вам потрібен юрист. Тому ти прийшов до мене.

Фрак ображено водить підборіддям вліво-вправо й фиркає:

— Міро, не треба мене ображати, а насамперед не ображай себе. Юрист? Я знайду сотню юристів, якщо знадобиться. Але вони нам не потрібні. Нам потрібна *найкраща* юристка. А кращої за тебе я не знаю.

Лестощі витримати з випростаною спиною складніше, ніж бурі. Замість того щоб наказати Фраку замовкнути, Міра червоніє і мимоволі запитує:

— Чому?

— Журналісти риються в нашій бухгалтерії, — тихо зізнається Фрак, зиркаючи в дзеркало заднього виду.

— Журналісти? І через що?

— Та через ніщо! Та це просто місцева газета; там ця нова головна редакторка, а в неї, мабуть, якась столична манія величі, вона собі думає, що отримає якусь клятву премію чи що, коли розкриє «таємниці хокейного містечка». Сама знаєш, як це буває.

Фрак замовкає, він усього на мить має присоромлений вигляд, але Міра добре почула все, що він майже сказав. Вона роками це слухала, відколи переїхала сюди разом із Петером: усі ці чоловіки в місті хотіли знати, чому місцева газета «пише про хокей тільки негатив», хоч насправді газета виступала як група підтримки. «Чому хокей завжди найгірший? — усе одно запитували чоловіки так, наче то вони належали до безправної меншості. — Верхова їзда має смертельні випадки, у легкій атлетиці бувають скандали через педофілів, футбольні клуби належать диктатурам... але в очах журналістів хокей завжди найгірший!» Вони завжди жертви, ті чоловіки, завжди їх переслідують і плетуть проти них змову. Ніби вони самі не встановлюють правила в цій грі, всюди й завжди. Фрак перестав виголошувати подібні тиради два роки тому, або ж принаймні перестав їх говорити перед Мірою, але він продовжує нарікати, вживаючи свої улюблені вирази, як-от «у спорті забагато спорту», у присутності лише чоловіків, говорячи, що члени правління клубу заважають спонсорам керувати так, як вони вважають за потрібне. Найбільше вони хотіли б, щоб таблицю наприкінці хокейного сезону визначали виписки з банку. «Таких треба бити по найбільючішому — по кишені», — часто казала Рамона. Узагалі-то ці слова — чи не останній Мірин спогад про неї. Тож зараз вона мала б із легкістю зневажати Фрака. Відмовити йому. Але він продовжує:

— Ну Міро, я ж тільки кажу, що добре було б мати юриста в правлінні. Немає у нас проблем, але коли комуна починає вести мову про об'єднання клубів або й про створення цілком нового клубу, ці клятві журналісти починають нищпорити, а ти знаєш, які вони: якщо знайдуть найменшу ниточку, то набрешуть на моток пряжі! На нашу думку, добре було б мати в правлінні юриста. Просто щоб ти проглядала всі документи, і тоді ми будемо в безпеці. Клуб не може звернутися по твої послуги напряму: це буде підозріло, — і якщо йдеться про гроші, то я вже переговорив з іншими спонсорами, щоб ми доручили твоєму агентству юридичний супровід будівництва «Бйорнстад Бізнес Парк» у наступні роки. Це вигідна пропозиція, чесно кажу! Знаєш що, давай зустрінемося у тебе завтра й поговоримо детальніше? Краще вдома, а не в офісі; якщо я прийду в гості — ми просто зустрілися поговорити, так би мовити, як двоє друзів. Це на випадок, якщо хтось нас побачить.

Міра не дивиться йому в очі, їй дуже соромно, бо вона переконує себе, що зацікавлена в цьому через вигідний контракт з агенцією. Але ж це не так. Справжнє зацікавлення вона відчуває лише після того, як Фрак промовляє:

— Тільки-от, Міро, це повинно залишитися між нами. Нікому не розповідай. Навіть Петеру.

Мірі, звісно, соромно, але в неї трохи йде обертом голова від можливості знати найпотємніше про хокейний клуб. Хоч раз знати таємниці міста раніше за інших. Може, вона просто хоче насолодитися цим, зовсім трохи. Хіба це аж так погано? Вона погана людина? Мірі зовсім не хочеться про це думати, і вона тільки запитує:

— Якщо хтось нас побачить? Ти про що? Хто може нас побачити?

53. Знімки

На письмовому столі головної редакторки дзенькнув телефон — прийшло повідомлення від тата. Нахилившись, донька бачить, що він нічого не написав, а просто надіслав три фотографії з похорону. На першому знімку Петер Андерссон, він саме заходить до церкви з найвідомішим хуліганом Бйорнстада. На другому теж Петер Андерссон, тепер він виходить із церкви разом із тренеркою «Бйорнстад-Хокею». На третьому — Фрак, коли той висідає з машини Міри Андерссон.

Тато не мусить якось підписувати ці фото, донька й так уже знає, що він хоче сказати: як тепер сім'я Андерссонів може стверджувати, що вони не мають жодного стосунку до «Бйорнстад-Хокею»?

Сім'я Андерссонів — це і є «Бйорнстад-Хокей».

54. Неправди

— Ти завтра будеш удома? — невинно запитує Міра.

Потім вона ще подумає, що під час їхніх з Петером сварок вони роблять одні й ті ж найбільші помилки: віддаляються замість того, щоб тягнутись одне до одного, підвищують голос замість того, щоб знизити напругу, стають злопам'ятними замість того, щоб бути чуйними. Але найгірший, найжорстокіший їхній гріх — у тому, що вони не говорять усієї правди, а потім переконують себе, що це не те саме, що збрехати.

— А що? У тебе якісь плани? — так само невинно запитує Петер.

Після похорону вони поверталися додому мовчки, не трималися за руки, Петер поклав усі десять пальців на кермо, а Міра була зайнята телефоном. Зараз вона зайнялася пересаджуванням вазонів у вітальні, а він пішов на кухню пекти хліб, і якби Міра розповіла про це своєму психологу, той би завівся аж до розриву аневризми: Петер одержимий тим, аби щось створювати, а Міра щосили намагається зберегти щось живим. Вона приходить на кухню по воду, минає Петера біля мийки, але в нього пальці замащені тістом, а в неї — землею, вони ставлять невинні запитання й отримують невинні відповіді. Так легко одна брехня накладається на іншу:

— Ні-ні, я просто запитала. Я збиралася... попрацювати з дому. Тож можу відвезти Лео до школи, якщо ти чимось зайнятий! — каже Міра.

— Справді? Ну так, було б добре. У мене є одна справа, я навіть думав відмовитися, але... ет, дурниця, нічого важливого... просто Елісабет Цаккель запитала, чи не хотів би я подивитися з нею одного гравця... — починає Петер, зиркнувши на Міру.

— Серйозно?

— Так. Думаєш, це по-дурному?

— Ні-ні, я зовсім не це мала на увазі! Просто здивувалася.

Петер над мийкою досипає борошна.

— Кажу ж, це якась дурниця. Навіть не клуб попросив, а тільки Цаккель. Так, ніби ми з нею були... друзями.

Міра ставить вазон під кран. Вміло вдає незворушність.

— Ну так, тоді, думаю, варто поїхати.

Він замішує тісто. Йому теж добре вдається вдавати.

— Справді?

— Ну, якщо ти їй потрібен, тоді треба допомогти.

— Ну, так. Можливо. Ми туди й назад, лише на один день, я повернуся ввечері! Добре? Чи я потрібен в офісі?

Він занадто прагне її схвалення. А вона занадто швидко піддається.

— Ні-ні, ми дамо раду. Їдь. Нічого страшного.

Петер, вагаючись, киває.

— Ну, тоді добре.

— Добре, — киває Міра.

Петер, мабуть, переконує себе, що каже правду, хоч і не всю — він ані словом не обмовився про свої великі сподівання, що для нього це шлях назад до клубу. Він не каже, що знову мріє про хокей, бо йому замало всього, що є, цього їхнього теперішнього життя. Він не може визнати, що потребує бути потрібним, що для нього важливо бути важливим. Тому мовчки займається хлібом, запихає дека в духовку. Бах, бах, бах — чути звук.

А Міра знає, що повинна розповісти йому все, що сказав Фрак, і що їй запропонували місце в правлінні, але переконує себе, що в цій ситуації вона насамперед юристка. А не дружина. Тому вона просто дивиться на землю, яка стікає в мийку, а тоді бере наступний вазон, висипає з нього ґрунт і наповнює новим. Копас. Мовчить.

55. Крики

Тут усі пов'язані, а найміцніше — тими нитками, яких ніколи не видно. Потім, згадуючи ті дні, ми, можливо, помітимо похмуру іронію в тому, що Рамона, яка знала безліч людей і впливала на них, під час свого похорону найбільше вплинула на тих, кого ніколи не зустрічала. Сьогодні всі з Бйорнстада присутні на похороні й оплакують її, на роботу ніхто не пішов, а це означає, що фабрика мусить викликати тих працівників, які живуть аж у Геді, щоб було кому працювати на зміні. Одна з них, молода жінка, яка всього кілька годин тому повернулася зі своєї зміни, збирається знову їхати на фабрику. Її мама, зателефонувавши, відраджує від цього, але за вихід на роботу в неділю будуть додаткові гроші — і досить непогані, щоб від них відмовлятися.

— Та ще й зараз, коли мені стільки всього треба купити, — каже молода жінка.

— Тільки будь обережна, не перевтомлюйся, ти повинна берегти себе! — наказує їй мама, і донька, хоч і закочує очі, та все ж обіцяє.

Станок, за яким вона сьогодні працює, вже старий, попередня зміна повідомила про несправність сьогодні зранку, але жінці це переказати не встигли. Вона втомлена, її нудить і їй, може, трохи паморочиться в голові. Представники фабрики, які відповідальні за розслідування, потім стануть ставити сотні запитань про її стан, щоб представити все так, ніби в тому, що сталося, була вина жінки. Але правда в тім, що ремонтники не змогли після бурі потрапити на фабрику, а керівництво не наважилося ризикувати й зупиняти виробництво, тому вони сфальсифікували протокол ремонту й запустили станок. Узагалі-то за ним мали би працювати дві людини, але сьогодні й так бракує персоналу, і молода жінка опиняється за станком одна. Відповідальний за техніку безпеки матиме з роботодавцем стільки конфліктних питань до вирішення, що ніхто й не подумає, що кнопка аварійної зупинки надто далеко, щоб до неї дотягнутися, якщо працівник за станком сам-один, а в механізмі щось заклинило. Ті, хто почують цей крик, ніколи його не забудуть.

56. Товариші по команді

Після похорону двоє хокеїстів, які так і не пішли на церемонію, затримуються на іншому боці дороги. Вони обидва хочуть якось висловити повагу до Рамони, але один дуже зніяковілий, а другому соромно, тож вони так і не пересилують себе й не заходять до церкви. Уже коли відчиняється церковна брама й починають виходити люди, той, що присоромлений, помітивши, що зніяковілий стоїть метрів за двадцять, підходить до нього.

— Привіт! — каже Апат.

Стули-рота ледь киває у відповідь. Губи його ворухнулися, але слів не чути. Вони стоять поруч, запхавши руки в кишені, і дивляться на церкву.

— Я... не стягнув туди зайти. Усі тільки й хочуть запитати, чи буду я знову грати в хокей, — тихо каже Апат; чомусь біля Стули-рота він відчуває, що може вільно говорити.

Стули-рота повільно киває, але по очах видно, що він усе розуміє, і тому Апату не так соромно запитати:

— Може, якось потренуємося? Як минулого року? Мені треба повернутись у форму. Не знаю, чи Цаккель прийме мене знову до команди, але мені треба знайти, де грати. Я мушу... я мушу знову грати, розумієш?

Стули-рота киває. Так, він розуміє, а ще — дуже хоче знову тренуватися з Апатом. Раніше він ненавидів ці миготливі зап'ястя і ковзани, які могли змінювати напрям навіть у повітрі, і голи, які залітали немовби нізвідки посеред руху, але тепер йому не вистачає цих викликів. Хокей має бути важким.

— Давай запитаємо в охоронця, чи можна в якийсь вечір пограти, або, може, пограємо на озері, якщо скоро замерзне? — пропонує Апат.

Стули-рота киває з іще більшим завзяттям. Оці кивання — це ж також мова.

Беньї нишком виходить із церкви, ніби скрадливий кіт; насунувши на голову капюшон куртки, він користується нагодою, коли нема ризику, що його помітять, і сподівається, що ніхто його не спинить і не стане говорити про хокей. Тому просто щастя, що серед приглушеного гулу сотень скорботних стишених розмов він встигає розпізнати гупання кросівок сорок восьмого розміру, які галопом мчать до нього, бо він принаймні встигне зігнути коліна й упертися п'ятами, щоб не зламати спину, коли Бубу кине́ться на нього з обіймами, ніби величезний пес, який досі вважає себе щеням.

— БЕНЬ! БЕНЬ!!!! ЧОРТ, Я НАВІТЬ НЕ ЗНАВ, ЩО ТИ ВДОМА! ЯК ТИ? — реве щаслива гора, перш ніж розімкнуті обійми.

Беньї м'яко вивільняється з його рук і, шикнувши, сміється.

— Бубу, ну серйозно, ти тільки те й робив, що жер, відколи я поїхав?

— А ти? Жер хоч щось? Чи в Азії не годують? — усміхається Бубу, він такий щасливий, аж переминається з ноги на ногу, але не може втриматися від ще одних обіймів.

— Я теж скучив за тобою, — зітхає Беньї, і сказане, можливо, прозвучало із сарказмом, але це правда.

Є особлива любов, яку не отримаєш від друзів, а лише від товаришів по команді.

— Амате! Стули-рота! Дивіться, хто тут!

Бубу гукає над натовпом, побачивши двох товаришів з команди на іншому боці, й одразу тягне туди Беньї. Той разом з Аматом і Стули-рота в один голос видихають «ш-ш-ш!», бо привертати до себе увагу — це останнє, чого їм хочеться, а останнє, що варто робити, якщо не хочеш привертати до себе увагу, — це бути біля Бубу.

— От блін, Бубу, може, тобі ще мегафон дати? Здається, мертві тебе не розчули! — Беньї зітхає, а Бубу дивиться на нього з виглядом людини, яка ні слова зі сказаного не зрозуміла, але все одно тішиться.

— Може, нам варто... кудись піти? — пропонує Амат, помітивши, що люди на цвинтарі починають з цікавістю зиркати в їхній бік.

Беньї швидко киває, йому теж хочеться вибратися звідси, вони рушають і, пройшовши якихось сто метрів, відчувають, що все стало так, як колись. Четверо хлопців, приблизно однолітки, розмовляють про хокей. Беньї киває на Амата і каже, що той «останнім часом, мабуть, добряче тренувався». Усміхнувшись, Амат відповідає, що «довго пояснювати», а тоді й сам запитує, чи Беньї не забував про тренування, на що той каже: «Ти мене знаєш. Я відпочиваю, тримаючи форму». Усі четверо сміються, а тоді Бубу отримує смс, а тоді ще два, і коли Беньї з Аматом починають дражнитися, що в нього, може, з'явилася дівчина, вони зовсім не готові почути, що так воно і є.

Тесс пише, що батьків немає вдома і Бубу може під'їхати до неї, якщо хоче зустрітися. «Просто треба придумати, чим зайняти моїх братів», — пише вона, і Бубу, розвернувшись до Амата, Беньї та Стули-рота, запитує, дивлячись на них найбільшими і найнаївнішими в цьому лісі очима:

— Можете зробити мені послугу?

Хіба хтось із товаришів по команді може йому відмовити?

Бубу каже, що має взяти «тачку»; Беньї, Амат і Стули-рота думали, що то буде якась нормальна машина, але коли Бубу заїжджає по них, вони в один голос видихають:

— Це що таке? Кемпер?.. — запитує Амат, оглядаючи довжелезного мастодонта, якому на вигляд років зо сто.

Бубу радісно киває.

— Так! Це мені тато віддав! Хтось із мисливської команди йому залишив. Усі думали, що тачці кінець, але я помалу ремонтував її.

— Помалу? Ну, тобі залишилося ще добряче «помалу», не? — усміхається Беньї, залізаючи всередину.

Кемпер такий заіржавілий і погнутий, що Беньї з Аматом усю дорогу розважаються, шукаючи в салоні неполамані речі. Вони ще мають сподівання, що бардачок міг залишитися справним, але вже за мить Беньї тримає в руках і дверцята до бардачка, і половину приладової панелі.

— А твій тато не міг дати тобі щось стабільніше? Щось типу скейтборду з трьома колесами? — всміхається Беньї.

— Бубу, я серйозно, що ти зробив своєму татові? Він на тебе злий? Ти знову стирив у нього бухло? — сміється Амат і розповідає Беньї та Стули-рота, як Бубу одного разу випив у Кабана горілку, а тоді долив у пляшку води, щоб не було видно різниці. Усе було б добре, якби Бубу не запахв пляшку в морозилку, а наступного ранку мусив пояснювати Кабанові, як горілка могла

замерзнути на лід.

Вони заходяться сміхом, але Бубу має такий зосереджений вигляд, що Беньї врешті запитує, про що в більшості випадків нікому не хочеться знати:

— Бубу, про що думаєш?

Бубу відповідає чесно, бо по-іншому він не вміє:

— Я думаю, оці морозилки — це ж такий крутяк. От дивіться, ви кладете туди шмат м'яса, в якого завтра закінчується термін придатності, м'ясо лежить собі там місяць, а тоді ви дістаєте його і навіть можете їсти! Ми ніби зупиняємо час! Морозильні камери — це машини часу!

У Беньї брови підскакують аж до верху чола.

— З усього, про що можна думати, ти... ось таким забиваєш голову?

— А ви хіба про це не думаєте? Не розумію, як люди можуть над цим не замислюватися! — усерйоз відповідає Бубу.

Беньї з Аматом сміються, Стули-рота мовчить, але не тому, що не розуміє гумору, ні, просто лише він замислився над тим, куди вони їдуть. Бубу закоханий, Амат, мабуть, ще не зрозумів, наскільки серйозний конфлікт між містами, а Беньї, звичайно, у своєму стилі: він нікого не боїться. А голова Стули-рота переповнена тривогою, тому що вони їдуть у самісінький Гед, і він знає, що станеться, коли ці хлопці там з'являться.

Буде бійка.

У Йонні з Ханною один із тих благословенних моментів, коли вони майже в один час закінчують роботу. Їм варто було б купувати лотерейний білет щоразу, коли таке буває. Йонні підїжджає забрати Ханну з лікарні, вони пестять одне одного в мінібусі, ніби пара підлітків, і Ханна голосно сміється, коли Йонні пробує перейти до більшого — ненормальний якийсь! Каже йому, що спочатку їм треба повернутися додому (ти глянь на неї — яка доросла); а тоді мінібус чомусь не заводиться, тож Йонні пощастило, що Ханна така закохана в нього, бо в іншому разі довелося би вислухати всякого, і то набагато гіршого за «ненормальний».

Йонні висідає подивитися, що там могло статися, й аж тоді помічає чотири пропущені дзвінки. За кілька хвилин? Він підносить мобільний до вуха, щоб зателефонувати на станцію, і цієї ж миті чує, як відчиняються двері мінібуса. Ханна вигукує:

— Любий, мені подзвонили! Треба повернутися!

«Йонні? Ти потрібен на роботі!» — кричить голос у його мобільному.

Йонні зітхає. Ханна теж. Вони обмінюються усмішками над капотом мінібуса. Що ж, у них було кілька хвилин, ніби в ненормальних підлітків. Завжди щось мусить статися.

А тоді вони кидаються бігти.

Виробничий цех на фабриці в Бйорнстаді завжди був політичним динамітом. Він міг визначати навіть муніципальні вибори. Два роки тому місцевий політик Річард Тео провів кампанію, яка стосувалася, на перший погляд, безробіття, а насправді була спрямована лише на те, щоб зафіксувати у свідомості людей слова «Робота в Бйорнстаді для людей з Бйорнстада». У той час на фабриці, звісно ж, бракувало робочих місць, а тепер — бракує працівників, але влучне гасло залишилося. Ще й досі гедівські працівники можуть запідозрити начальство в упередженості щоразу, коли керівну посаду чи кращу зміну отримує хтось із Бйорнстада, а не з Геда. У такому разі дуже легко інтерпретувати те, що сьогодні сталося з молодою жінкою, як не просто нещасний випадок.

Та молода жінка — з Геда, а на тому станку завжди працює жінка з Бйорнстада. Вона зараз у декретній відпустці, але її заміняє чоловік із Бйорнстада, який сьогодні на похороні Рамони. Тому так і вийшло, що молода жінка з Геда вийшла на заміну заміни. Про несправність станка було повідомлено, але його записав «робочим» знервований начальник відділу — також, як виявилось, з Бйорнстада.

Тому так легко згадуються слова Річарда Тео. Робота в Бйорнстаді. Для людей із Бйорнстада.

Коли станок заклинило, молода жінка не розуміє, в чому річ. Вона кличе на допомогу інших робітників, щоб зняти матеріал, але ніхто не встигає. А вона боїться, що задовго чекатиме й зіпсує свій показник продуктивності в цифровому рейтингу, нещодавно запровадженому на фабриці. Тому намагається все зробити самотужки. Станок, затнувшись, знову запрацював, коли вона цього не очікувала, і на одному жакливому вдиху її затягнуло під метал та коліщата, а тоді почувся звук, з яким ламається кістка. Аж коли легені врешті можуть набрати повітря, з неї виринається крик. І здається, що він уже ніколи не стихне.

Оглядаючись назад, ми будемо говорити більше про бійку, ніж про нещасний випадок, і більше про те, що зробили чоловіки, ніж про те, що сталося з молодою жінкою. Пожежній бригаді доводиться вирізати її зі станка, від болю вона мало не втрачає свідомість, але виглядає на те, що травми не загрожують її життю. І тільки тоді, коли брати тієї жінки, які теж працюють на фабриці, нарешті пробиваються крізь натовп до Йонні, він розуміє, чому Ханну повторно викликали до лікарні.

— Вона вагітна! Вона вагітна! — нестямно виють брати.

Дорогою до лікарні швидка не робить жодної зупинки, позаду їде пожежна машина, за нею — машина братів, сирени оглушливо розкочуються лісами. Від їхнього гулу по Геді завмирає все місто.

— З дороги! З ДОРОГИ! ЗВІЛЬНІТЬ ДОРОГУ! — кричить Ханна, вибігаючи з лікарні, і розштовхує шлях для працівників швидкої.

Йонні на ходу вискакує з пожежної машини й переконливо стримує братів, щоб були обережні.

Ноші з молодою жінкою заковчують до лікарні, всі працівники кидаються за нею, на асфальті залишається пляма крові. Брати безсило стоять і не відводять погляду від плями. Десь у цей час на стоянку невеликою машиною заїжджають двоє хлопців — ще зовсім юних, з наївними очима і заростом на бороді, який не витримає навіть махрового рушника, — вони не знають, що тут сталося. Вони навіть працюють не в лікарні, а на будівництві неподалік, але з їхньої машини лунає весела музика, а на дзеркалі заднього виду висить ведмедик у зеленій хокейній формі. Цього достатньо. Брати сприймають їх як провокацію, бо провокація їм украй потрібна, і байдуже яка.

Бійка починається так швидко, що Йонні навіть не встигає перехопити тих братів. Поки підбігають пожежники, молоді будівельники з Бйорнстада вже лежать біля свого автомобіля, побиті й перелякані. Пожежники допомагають їм піднятися й обтріпати одяг, але вже пізно для заспокоєнь, хлопці заскакують у машину й панічно їдуть геть, а дорогою до Бйорнстада телефонують своїм друзям і розповідають, що зробили ті брати. Хтось із їхніх друзів працює на фабриці. За якийсь час дівчині одного з тих братів розбивають машину на стоянці. На задній шибі в неї невелика наклейка «Гед-Хокей».

Це завжди відбувається так швидко — коли все летить під три чорти.

Ніколи світ не здаватиметься вам таким великим, як тоді, коли тримаєте в руках найменшу людину. І ви ніколи не почуватиметеся такими некомпетентними, як тоді, коли розумієте, що раптом стали комусь батьками і що цього вже не змінити. «Додому? — видихаєте ви, коли акушерка каже, що вас будуть виписувати. — Але ж я уявлення не маю, що тепер робити! Ви дозволите мені піклуватися про людину?»

Напевно, усі батьки пам'ятають, як уперше взяли на руки свою першу дитину. Як повільно їхали додому. Яким незбагненим усе здавалося, коли вони нерухомо сиділи в темряві, щоби точно-точно мати певність, що це поморщене безпомічне створіння дихає. Малюсінька грудна клітка, яка піднімалася й опускалася на міліметр, і ще раз, а тоді чулося коротеньке хникання з-над обрію сну чи просто посвист зітхання, від якого ми навшпиньки витанцювали піруетики навколо дитячого ліжечка. Як серце хапальним рефлексом натискало на легені, коли п'ять маленьких пальчиків хапалися за один наш палець і не відпускали.

Робота акушерки специфічна ще й у тому сенсі, що навіть якщо ти все зробила бездоганно,

то мусиш спочинати знову: махнувши на прощання одній сім'ї, одразу приймати іншу і навіть не знайомитися з ними. У цьому, мабуть, найглибша несправедливість цієї роботи: ти встигаєш познайомитися з дітьми і мамами, які затримуються тут надовше, а це завжди означає трагедію.

Що Ханна сказала Ані кілька днів тому в лісі? «Треба насолоджуватися щасливим завершенням щоразу, коли випадає така можливість». Ханна сподівається, що так і робила, що її душа вволю могла відпочити у сльозах радості та схлипах новонароджених, інакше вона просто не знає, як пережити цей день.

У різних кінцях лікарні лежать у своїх ліжках дві жінки. Одна народила в лісі під час бурі, скоро вона зможе повернутися додому в будиночок у Бйорнстаді зі своїм маленьким сином Відаром. Це буде будинок його дитинства, його подвір'я з моріжком, на якому можна бавитися, його маленькі вулички, на яких він навчиться їздити на велосипеді. У нього будуть його бої в сніжки, його хокейні матчі, його перше розбите серце й перше найбільше кохання. У нього буде все життя. Іншу жінку перевезуть до більшої лікарні, там їй доведеться зробити операції на зламаних кістках, а коли їй дозволять повернутися додому до свого будиночка в Геді, вона поїде туди без дитини, на яку чекала. У коридорі буде стояти візочок, який, на думку її чоловіка, був завал який дорогий, але вона думала, що його можна купити за виплати в недільну зміну, і тепер жінку розриватиме від розпачу. Через кілька тижнів її чоловік знайде в комірчині коробку з дитячим ліжечком (вона ще діставала його, що нарешті треба зібрати!) і заплаче так, що ридання мало не ламатимуть ребра. Усе життя вони, минаючи вітрини спортивних магазинів, будуть думати, що там зайвий один велосипед. Зайва одна пара ковзанів. Безліч пригод, і вилізання на дерева, й ідеальні калюжі, в які ніяк не настрибаєшся. Мільйон нез'їденого морозива. Їх так і не розбудять на вихідних з самого ранечку, вони не цитнуть «тихо!» під час телефонної розмови, їм так і не доведеться класти сушитися на батарею маленькі рукавички. Найбільший страх, найменша людина — з ними цього так і не станеться.

Фабрика зробить помилку, коли завтрашнього ранку в інтерв'ю газеті назве все, що сталося, «нешасним випадком», бо всі в Геді скажуть, що так сказати могли тільки там. У Геді ті події будуть називати так, як це й було: «смертельним випадком». За якийсь час за сніданком і в кімнатах для персоналу почнуть бурмотіти, що якби за станком була та жінка з Бйорнстада, яка народила здорову щасливу дитину і дала їй ім'я на честь одного з найгірших хуліганів «Бйорнстад-Хокею»... тоді політики перевернули б усю фабрику, шукаючи винних.

Можливо, це неправда. Але з цим так легко погодитися.

Ханна і Йонні сьогодні затримуються на роботі, тож Тесс іде забрати молодшого брата, який гостює у друга. Спочатку Туре без угаву балакає про різницю між супергероями, а потім різко переключається на глибоке філософське питання: «А чому всі кажуть, що ти голий, якщо на тобі лише шкарпетки, а якщо ти вдягнений у самі труси — тоді не голий, адже ж на тілі однакова кількість тканини?». Тесс надто заглиблена у свій мобільний, щоб його слухати. Дорогою їх зустрічають Тобіас із Тедом, і всі разом вони починають думати, що з'їсти на вечерю. Тато сказав Тобіасу, що можна замовити піцу, але мама висварить його за це, бо вона вже встигла сказати Тесс, щоб навіть не думали про піцу, але Тесс передала мамі, що Тед сказав, що Тобіас сказав, що тато сказав, що дозволяє, і мама була надто втомлена, щоб сваритися через їхні версії з других-третіх рук, тому піца таки буде. Як добре, коли вас троє братів і сестра — так

можна використовувати одне одного як обманний маневр.

— Ти слухаєш чи ні? — запитує Тобіас, тому що Тесс на ходу пише в телефоні й ніби не чує його детального опису замовлення: додатковий сир та додаткові вершки на основу, але без оливок і тільки червоний перець — в жодному разі не жовтий! — і так далі.

— Угу, — киває Тесс.

Туре встигає зазирнути в мобільний і не стримує вигуку:

— Ти пишеш смс! Кому ти шлеш смс? Нащо ставиш сердечка?

Тобіас і Тед витріщаються, ніби випадково побачили шкіру ящірки під людською маскою сестри.

— ТИ ставиш сердечка? Блін, але кому?!

Тесс, яка в їхній сім'ї не надто прославилася як найемоційніша писака смс, аж багровіє від збентеження та гніву.

— Краще відчепіться — довше проживете!

Якби Тобіас і Тед мали відвагу, вони спробували б вихопити з її руки мобільний, але навіть Тобіас не може так легковажно ставитися до власного здоров'я. А от Туре ще надто малий, щоб зрозуміти, як розлютиться його старша сестра, коли такі розлютяться. Він залізає їй на спину і встигає зиркнути на екран, а тоді як закричить:

— Бубу! Вона посилає сердечка БУБУ!!!

Тед встигає урятувати меншого брата, щоб той не полетів у кущі, коли Тесс скидає його з себе, Тобіас відстрибує, бо в Тесс такий вигляд, ніби вона зараз почне дико брикатися на всі боки. Тесс аж сопе, і троє братів відступають, піднявши руки вгору.

— Вибач, вибач... — шепоче Туре.

— Ми просто пожартували... — кивають Тобіас із Тедом.

У руці Тесс вібрає мобільний. Раз, другий, поки вона не опускає очі подивитися, що написав Бубу. І навіть зараз, коли від люті їй було б завигащки підкинути братам у шухляди з трусами змії, Тесс не може стримати усмішки.

— Ви вмісте зберігати таємниці? — запитує вона у братів.

Звісно, що не вміють. Але вони обіцяють дуже-дуже постаратися. Бо поза вічним балаганом і дурнуватістю, глибоко в душі вони люблять сестру, а це вперше їм випадає бачити її закоханою.

Бубу зупиняє кемпер біля будинку Тесс. Він нервується і випадково сигналізує, коли вже вимикає двигун.

— Клас, Бубу, це було дуже непомітно! — усміхається Бенні, і той шаріється.

Район вілл незвично тихий як на неділю. Почалися приморозки, траву вже не косять, але й снігоприбирачі ще не повиносили, на вулицю мало хто виходить — готуються до полювання на лося. Здається, навіть у собак вихідний.

У маленькому саду біля будинку Тед і Тобіас забивають шайби у рампу, яку вони ще малими змайстрували разом із татом. Тед забиває так, ніби грає у фіналі чемпіонату світу, а Тобіас — ніби дуже втомився від цього дурного заняття, але не може дозволити молодшому братові перемогти. Тед навіть не помічає кемпера, а от старший брат ще здалеку запримітив його краєм ока. Коли звідти першим виходить Бенні, Тобіас ціпеніє, тепер він уже тримає ключку не як спорядження, а як зброю.

— Бляха, а він що тут робить? — спершу розізлившись, а потім злякавшись, випалює він.

Тобіас погодився, щоб сестра запросила сюди того Бубу, але ж вона нічого не казала про інших, особливо про того психопата Беньяміна Овіча. Під час матчів основної команди Тобіас завжди стоїть на трибуні серед уболівальників Геда, тож він добре знає, хто це; раніше в Геді його називали просто «Номер 16», ніби він якийсь генетичний експеримент. Тут усі нетямилися з радості, коли він два роки тому покинув хокей і поїхав; Тобіас теж радів, тому що вони ненавиділи його тією ненавистю, яку здатні відчувати хокеїсти вболівальники до того психопата, якого хотіли б мати у своїй команді. Перше, що спадає на думку Тобіасу, — що це все пастка, і Бенні з'явився тут, щоб убити його, і що це помста за вчорашню бійку на льодовій арені Бйорнстада.

Бенні одягнений у саму футболку: білу сорочку він зняв після похорону, а єдина футболка, яку мав у машині Бубу, була, звісно ж, зелена з ведмедем — і це перше, що бачить Тобіас. Йому всього п'ятнадцять, а Бенні — двадцять, але Бенні впізнає стан тіла цього підлітка — воно готове до неприємностей. Бенні сам живе у такому. Кілька секунд хлопець і підліток міряють одне одного поглядами, але Тобіас, хоч він і високий та підкачаний як на свій вік, стискає ключку в такий спосіб, який свідчить, що він добре знає: шансів у нього небагато.

А тоді з водійського сидіння вивалюється Бубу, і Тесс у кухонному вікні не стримує радісного вигуку — Тобіас ще не чув такого від своєї сестри. Він уже не так міцно стискає ключку. Коли з кемпера вибираються Стули-рота й Абат, Тед нарешті підводить погляд, і очі в нього сяють від захоплення, йому аж паморочиться в голові.

— Тоббе! Тоббе! Це ж... це... ти бачиш? Це... він... Абат! Це Абат! — шепоче Тед, але достатньо голосно, щоб геть усі почули, як йому незручно.

Від цих слів брата Тобіас аж стогне, серце йому вже так не гупає, але він однаково не зводить очей з Бенні. А от у Бенні настрій веселий, він прикурює сигарету.

З багажника напіврозваленого кемпера Бубу дістає великий плетений кошик для пікніків, після чого дверцята багажника перестають зачиняються. Та він цим не переймається. Тесс виходить із дому так, наче зусиллям змушує ноги торкатися землі, щоб не злетіти в повітря. Вони справді роблять усе можливе, щоб не кинутися одне одному на шию перед його друзями та її братами. Тесс запрошує Бубу на кухню, він одразу ж ставить сотні запитань: про неї, про будинок, про сім'ю. Для неї це дивно, вона звикла, що хлопці хочуть лише одного, врешті вона цікавиться, що там у нього в кошику. Бубу показує — а там і паста, і м'ясо, й овочі, і бульйон, і

вершки. Тесс сміється, думаючи, що мала рацію: хлопці справді хочуть лише одного.

Приготувати вечерю.

Амат, звичайно, бачить, як на нього дивиться Тед — як дитина на свого кумира. Такого погляду Амат не терпить, раніше він би рушив до машини й вимагав, щоб усі негайно їхали звідси, але він уже не суперзірка. Зарозумілість — це розкіш. Тож він просто запитує:

— Хочеш пограти?

Він буде переконувати себе, що робить це заради тринадцятилітнього хлопця, але, якщо бути до кінця чесним, йому й самому хочеться пограти. Краще грати, ніж розмовляти.

Тед навіть слова не здатен вимовити, тільки киває, і вони починають гру — він і його кумир. Стули-рота без слів показує малому Туре, як йому стояти на воротах, — із семирічними дітьми це просто, їм діалог не потрібен. Тед робить удар зап'ястям, Амат делікатно показує, як треба згинати коліно й де акумулювати силу. А коли вже він робить удар, Тед, Туре та Стули-рота, завмерши, не відривають від нього погляду.

— Як ти це робиш? Ніби удар блискавки! — видихає Тед.

Амат, не в силах поглянути йому в очі, бурмоче:

— Це просто тренування. Твій удар зараз кращий за мій, коли я був у твоєму віці.

Господи, дивно, що після цього в Теда з тріском не розірвалися груди. Він годинами тренувався на цій рампі, якось їхня сусідка навіть пригрозила, що заявить на Йонні в соціальну службу, — так її дратував той шум, а ще вона думала, що це батьки змусили свого сина цілий вечір стояти під червневою зливою на вулиці й забивати шайби. Ханна мусила прийти до сусідки і пояснити, що їй би дуже ХОТІЛОСЯ, щоб Йонні міг до чогось змусити цього малого, бо тоді, можливо, він також змусив би його зайти додому ПОЇСТИ! Але Тедова одержимість іде з його нутра. Тут нічим не зарадиш.

Якби та сусідка виглянула у вікно зараз, то, можливо, змінила б свою думку, бо колись вона ще буде хвалитися, з ким сусидила. Тед і Амат голосно сміються, випробовуючи сили один одного. Амат виграє більшість раундів, Тед виграє всього один і кидається бігти садом, розкинувши руки, тримаючи на спині Туре, наче вони виграли в цілого світу. Амат дає Теду п'ять, коли той повертається, пробігши коло. Колись вони, можливо, разом гратимуть у НХЛ.

У будинку на кухні хихочуть Тесс із Бубу, і починається історія кохання. Звідси почнуться й інші історії. Деякі з них будуть далеко не безглуздими.

Поки інші забивають шайби на рампі, Беньї, спершись об стіну, закурює вже другу за останні п'ять хвилин сигарету.

— Ти цією ключкою побити мене хочеш? Бо як ні, то, може, відкладеш її, а то я хвилююся, щоб ти випадково не штурхнув себе в око, — каже він Тобіасу без тіні неприязні.

І тільки після цього п'ятнадцятирічний хлопець розуміє, що досі стискає ключку, ніби битку. Він миттю опускає її і на знак вибачення смикає головою.

— Вибач. Вибач. Просто останнім часом стільки понаговорювали про Бйорнстад. Коли ти вийшов з машини в тій футболці, я подумав, що ти... бляха... що як зацідиш.

— Мені зараз надто зле, щоб битися, — зізнається Беньї.

— Похмілья? — обережно цікавиться Тобіас, бо Беньї спітнів, хоч і стоїть у самій футболці

при нульовій температурі.

— 3 похміллям у мене немає проблем. Просто тверезий, — пирхає Бенї, він не пив після повернення в Бйорнстад, і тепер уже починає відчувати, як тіло ломить на знак протесту.

Щойно він це каже, як із кухонного вікна чується регіт Тесс, і Тобіас здивовано піднімає голову, ніби бабак із нори.

— Сестра СМІЄТЬСЯ?

— А що, вона такого не робить? — запитує Бенї.

— Тільки коли ми з Тедом десь втовчємось.

Коли Тесс знову заходить ся сміхом, Бенї всміхається:

— Здається, Бубу розповів їй, що багато думав про морозильні камери і що вони схожі на машини часу. Можна сміятися разом із ним або над ним — але не сміятися не вдається.

— Машини часу? — повторює Тобіас.

Бенї смиренно хитає головою.

— Забудь. Це довга історія. Скільки років твоєму братові? — киває він на Теда.

— Він на два роки молодший від мене. Тринадцять, — відповідає Тобіас.

— ТРИНАДЦЯТЬ? Чим ви годуєте малого? Ротвейлерами? Він велетенський, наче будинок!

Тобіас гордо киває.

— Він круто грає. Буде кращим за Амата.

— І що, навіть кращим за старшого брата? — задержувато запитує Бенї, але щиро дивується, коли Тобіас миттю вигукує:

— Та він уже кращий. Просто ще цього не знає.

Бенї гасить сигарету, здається, що йому хочеться поплескати хлопця по спині.

— Тобі треба грати в Цаккель, нашої тренерки в Бйорнстаді.

— Це Тед має грати в неї, а не я.

— Та ні, ти. Їй подобаються гравці, які знають власні обмеження.

Тобіас розуміє, що це просто комплімент, та він дуже бйорнстадо-ненависник і дуже п'ятнадцятирічний, щоб його прийняти.

— Просто шкода, що у вас в команді самі покидьки й педики! — інстинктивно виривається в Тобіаса, після чого йому й самому хочеться вибити собі когнісінький зуб, звісно, якщо Бенї цього не зробить раніше за нього.

У Бенї обличчя незворушне, він відповідає:

— Ми *не* покидьки. А щодо решти ти, можливо, правий.

— Вибач... я не це мав на увазі, — затинається Тобіас.

Два роки тому, коли всі у Бйорнстаді й у Геді тільки дізналися, ким був Бенї, Тобіас під час матчу стояв на гедівській трибуні. Він пам'ятає, що саме вони вигукували до Бенї. І як кидали на лід вібратори. Потім Тобіасу та й усім іншим легко було відмахнутися — мовляв, таким уже є хокей: треба знайти слабіну в суперників, тут нема нічого особистого. Нічого расистського, сексистського чи гомофобного. Ти просто хочеш виграти. Але ці відмазки здаються плоскими, коли чоловік, про якого кричали ці паскудства, тепер стоїть перед тобою. П'ятнадцятирічний хлопець зіщулюється від сорому. А от Бенї, навпаки, тільки всміхається й відповідає:

— Ви теж такі — покидьки й педики. Просто ще не знаєте про це.

Тобіас полегшено сміється, він радий, що в нього всі зуби на місці, і, набравшись сміливості, запитує:

— Це правда, що якось ти сам побив чотирьох гравців із команди суперника?

— Хто тобі таке сказав?

— Тато. Думаю, ти єдиний гравець із «Бйорнстада», який йому подобався. Але він ніколи

цього не визнає.

Беньї прикурює наступну сигарету.

— Здається, їх було троє. І жоден не вмів битися на льоду. Тож не рахується.

— А мене можеш навчити? Битися на льоду.

Беньї затягується сигаретою і на якусь мить ненавидить себе за те, що повернувся сюди, у ці ліси, де він може бути лише в одному статусі. Людини, яка здатна на насильство. Людини, яку треба боятися.

— І що, думаєш, твій брат може перевершити Амата? А ти сам як далеко можеш зайти? — запитує він, щоб не відповідати на Тобіасове запитання.

— Не настільки далеко. Можливо, до основної команди Геда, якщо вони не перейдуть у вищий дивізіон, бо тоді мене навряд чи візьмуть. Але якщо вони не перейдуть, то, сам розумієш, клуб закриють.

— А чому ти не зможеш піти далі?

— Тому що я не такий, як Тед. А такий, як ти.

— Такий, як я?

У Тобіаса кров шугає в голову і вся шия покривається плямами.

— Ну, я... не педик, тобто... *не такий*. Ну, в цьому *нічого* поганого, просто я мав на увазі як... як гравець. Мені не треба бути настільки добрим хокеїстом, як того вимагають. Я не живу хокеєм. Я не такий, як Тед.

Беньї сміється, аж захлинається димом.

— І ти думаєш, що я теж не такий?

Тобіас киває, ще соромлячись, але з непохитною переконаністю.

— Так, бо ти продовжував би грати. Що б там не вигукували тобі з трибун — якби ти посправжньому любив хокей, ніщо не зупинило б тебе.

Беньї заковчує очі, гасить сигарету й обмацує кишені, шукаючи ще.

— Бляха. А ти й *справді* сподобався б Цаккель...

Тобіас хотів би сприйняти це як комплімент, справді хотів би.

На кухні Бубу готує вечерю й розпитує Тесс — мама навчила його, що для залицання ці два методи найкращі: «Бо дівчата не звикли ні до першого, ані до другого». Бубу знає, що небагато може запропонувати Тесс, тому й сподівається, що цього вистачить надовго. Так і є.

Коли в саду знову чутно сміх Тесс, Тобіас пильно вдивляється в обличчя Беньї — ще насторожено, — а тоді цілком серйозно запитує:

— А цей Бубу... він нормальний? Я розумію, що він твій друг. Але... він нормальний хлопець?

Беньї також має старших сестер, тож він добре розуміє запитання. Тому відповідає:

— Можна знайти й кращих, але так само можна знайти гірших, і багато. Він — найдобріша та найвідданіша людина з усіх, кого я знаю. Сказати чесно? Не розумію, що *твоя сестра* в ньому, бляха, знайшла.

Тобіас довго-довго думає, але, опустивши погляд, відповідає:

— Напевно, побачила, що він звичайний.

— І це добре? — щиро дивується Беньї.

Тобіас втягує носом повітря, штурхає ключкою по шнурівках.

— Вона не хоче особливого життя, а просто... звичайного. Наш тато — пожежник, мама — акушерка, ми від малого чули, що з нас виховують героїв. Тих, хто біжить на вогонь. А Бубу не герой, і сестра це бачить. Він побіжить не на вогонь, а до неї.

Тобіас збентежено замовкає, зрозумівши, як безглуздо це могло прозвучати. Беньї запускає

пальці в довге скуйовджене волосся й ніяково всміхається. Їм обом незручно від браку слів, і Бенї, роззирнувшись, помічає, що заїзд до гаража залила вода з дірявого шланга і тепер там добрий квадратний метр покритий льодом. Бенї рушає туди, Тобіас іде за ним, і раптом Бенї хапає його за футболку й нахрапом смикає, аж Тобіас втрачає рівновагу й валиться на землю. В останню секунду Бенї підхоплює його й каже:

— Думай, як ставиш стопи. Використовуй проти мене мою ж вагу.

І Бенї вчить його битися на льоду. Кращого вчителя не знайдеш.

Біля рампи Тед нарешті наважується запитати в Амата:

— А як було на драфті НХЛ?

Стули-рота саме показує Туре, як треба рухатися, якщо хочеш стати воротарем, але, почувши запитання, стривожено зиркає на Амата. Стули-рота цілком упевнений, що ніхто не наважувався запитати це так прямо й відверто, як тринадцятирічний хлопець, якому мрії розпирають груди. Алат б'є по шайбі й зосереджено каже:

— Усі були найкращі. Тут, удома, можна зустріти добрих гравців — когось із ліги, з табору чи ще звідкись. Але там кожен, хто тобі зустрічається, є НАЙКРАЩИМ у себе вдома. Вони все життя готувалися до драфту. Це... такий тиск... страшний тиск. Хіба так можу пояснити. Нічого важчого мені ще не доводилося відчувати. Я ніби задихався.

Тед забуває шайбу. Спиряється на ключку.

— Тато каже, що тиск — це привілей. Якщо не відчуваєш тиску, то це тому, що не робиш нічого настільки цінного, щоб люди чогось від тебе очікували.

— Давай я найму тебе як агента, якщо поїду на наступний драфт? — усміхається Алат.

— Це *ти* через кілька років зможеш бути *моїм* агентом! — виривається в Теда; за все життя він жодній людині не казав чогось настільки зухвалого.

Тедові так соромно, аж занадто, й Алат не може не оцінити цього, бо бачить у ньому себе. Він згадує, як грав у хокей ще до того, як почав грати заради інших. Його наступний удар просвістів з такою швидкістю, що шайба мало не розірвала сітку.

— Так сильно забивати я ніколи не зможу, скільки б я не тренувався, — вражено шепоче Тед.

— Додаткові тренування тобі не потрібні. Треба просто менше думати, — відповідає Алат.

Бйорнстадські друзі по команді виходять із будинку в Геді в гарному настрої. Бубу з такою обережністю цілує Тесс у щоку, що Бенї не стримується й бурмоче:

— Бубу, люди з більшим чуттям заклеюють конверт.

У Бубу обличчя багровіє аж до фіолетової барви, і тоді навіть Стули-рота голосно сміється. Він ніколи не мав банди друзів, у нього ніколи не було такого дня, як сьогодні, коли можна просто тусити годинами, нічим особливо не займаючись. Відсутність вимог — це для нього щось нове, регіт — також, і мабуть, тому він настільки послаблює захист, що киває, коли Бубу пропонує підкинути його додому.

— Побачимось завтра на тренуванні! — висадивши його, гукає Бубу, але, на жаль, так голосно, що в кожному будинку на вулиці вмикають світло.

Кемпер повертається у Бйорнстад, Стули-рота заходить у свій дім, але запізно: усі вже помітили, хто його підвозив. За якийсь час хтось жбурляє камінь у вікно квартири, де живе

Стули-рота разом із мамою. Повідомлення від хокейних уболівальників цього міста написано червоним, воно дуже невігадливе і також дуже дієве:

«Юда! Здохни!»

Сьогодні в лікарні померла дитина. Завжди будуть ті, хто стверджуватимуть, що до народження це не дитина, але Ханна ніколи не зможе змиритися з такою думкою. Це таке ж горе і така ж провина, і якщо всі діти — твої, тоді ти завжди винна.

Уже пізній вечір, вона сидить за кухонним столом удома в Геді, виснажена й заплакана, врешті просто спустошена. З роботи її підвіз колега, дорогою вони не сказали одне одному ні слова, Ханна думала лише про одне: коли Туре було чотири чи п'ять років, він запитав її: «Мамо, а на небі ростуть?». Вона не зрозуміла запитання, і наймолодший син розчаровано уточнив: «Ми будемо святкувати дні народження, коли помremo?». Ханна зізналася, що не знає, і він розпачливо прошепотів: «А що станеться з дітьми, які помирають у животику в мамі? Вони так і не виростають? І не можуть бавитися? Навіть на НЕБЕСАХ?».

Це був один із тих моментів, коли її по-особливому вразила думка, що з Туре все було востаннє. Він — остання дитина. Вона має чотирьох, і цього справді достатньо, о-о-ох, таки достатньо, але ж... із тобою щось відбувається, коли розумієш, що це вже не вибір. Діти не дають забути, що ти старієш. Туре зараз сім років, Тесс — сімнадцять, усе, пов'язане з хлопчиком, свідчить, що Ханна вже не стане мамою, а все, що пов'язане з донькою, нагадує, як вона стала мамою вперше. «Малі діти — малі проблеми, великі діти — великі проблеми», — сказала Ханнина співробітниця, коли народилася Тесс, але ж це не так. Більшають лише помилки. Помилки Ханни.

Вона схиляє чоло до стільниці. У неї був такий довгий день, та це, на жаль, не виправдання, вона сама завжди каже дітям: «У нашій сім'ї ніхто не заперечує свою вину». Так воно є: власні накази завжди найскладніші до виконання. Минуло кілька годин, відтоді як Тесс гримнула дверима й пішла, сварка сталася так швидко, і в усьому винна Ханна, вона й сама знає. Повернувшись додому з лікарні, вона була такою втомленою, їй боліли ноги й легені, боліла навіть шкіра, а в такі моменти легко зірватися. Почалося з того, що Ханна знайшла біля гаража гумову планку — виглядало так, ніби вона відлетіла з машини. Може, вона забула би про це, якби не приволоклася зі свого саду сусідка, та влізлива сорока, яка завжди нарікає, що Тед забиває шайби, і не стала розказувати, що Ханнині діти влаштували собі «вечірку» на весь вечір. Може, вона й на це не стала би зважати, бо ж Тобіас і Тед усе заперечували, якби не Туре, який хоч уже й дорослий, щоб знати, що наговорювати негарно, та все ж іще малий, щоб його неможливо було підкупити шоколадкою. Вивідавши в нього, хто саме тут був і чому, і що в Тесс тепер є хлопець, і що вона з ним залишилася сама в будинку, поки брати були в саду, Ханна миттю рушила сходами нагору, засліплена гнівом, страхом і відчуттям, ніби її зрадили. У неї був довгий день — жодних виправдань, — але коли в сестри є три молодші брати, одна з найбільш несправедливих речей полягає в тому, що виховують її, відштовхуючись від завищених очікувань. Тесс отримала покарання за те, що при звичайла батьків до того, що вона старанна, надійна і що мамі ніколи не треба через неї хвилюватися. І тому Ханна увірвалася до її кімнати з найгіршою з усіх батьківських фраз:

— Тесс, від тебе я такого не чекала!

Це ж іще один спосіб дати зрозуміти дівчині-підлітці, що їй варто постаратися знизити очікування до наступного разу. Десь у душі Ханна це знає, але то був один із тих випадків, які трапляються мало не з усіма батьками, коли ми починаємо кричати й уже не можемо зупинитися. Розчаровуючись у наших дітях, ми завжди розчаровуємося в собі, ніщо інше не має такого довгого гальмівного шляху. Тож Ханна викричалася на доньку і була не готова до крику

у відповідь:

— Ти ж навіть не запитала, що сталося! — крикнула донька й одразу пошкодувала, що не сказала те, що насправді мала на увазі: мама не запитала, що вона *відчувала*.

Тому що мама мала б це знати. Усьому, що донька знає про справжнє кохання, вона навчилася тут, удома.

— Мені й не треба питати! Ти мала пильнувати братів, а замість того притягла додому хлопця! Та ще й хлопця з БЙОРНСТАДА! Ти хоч знаєш, що сьогодні сталося? У лікарні була така бійка, ви ж могли хоч... — кричить у відповідь мама.

Але донька блискавично відрізала:

— ЯКЩО ТЕД І ТОББЕ ПРИВЕДУТЬ ДОДОМУ ДІВЧАТ, ТИ ТІЛЬКИ ЗРАДІЄШ, А НА МЕНЕ КРИЧИШ? ТИ ВВАЖАСЬ, ЩО Я ТВОЯ ВЛАСНІСТЬ, ЧИ ЩО?

Ханна стане виправдовуватися, що була дуже втомлена, щоб відступити й вибачитися в той момент, але, на жаль, вона просто занадто горда. Мама й доньки вміють зранити одна одну в абсолютно унікальний спосіб — може, через те, що доньки так часто несуть провину за мамине відчуття провини, тож врешті вони сваряться через гріхи, які навіть не були скоєні.

— Тобіас і Тед не можуть завагітніти! — огризнулася Ханна, тієї ж миті додавши собі один із тих промахів, які роками назбируються і через які мама шкодують, прокинувшись серед ночі.

Крик не є для дітей найкращою зброєю, а от мовчання — так, і батьки мають перевагу тільки доти, доки діти перебувають у віці, коли ще не розуміють цього.

— Ти про мене такої низької думки? — прошепотіла Тесс.

І, пройшовши повз маму, спустилася сходами, а мама настільки звикла не хвилюватися за старшу дитину, що спершу навіть не відреагувала, коли грюкнули входні двері. Не зрозуміла, що саме сталося. Але коли двері не відчинилися знову, коли донька не поверталася, Ханна збігла сходами й вийшла до гаража, але Тесс уже ніде не було.

Тож тепер Ханна сидить сама на кухні й шкодує про все, що сталося. Йонні ще не повернувся додому, Тед і Туре навіть не наважуються зійти вниз, тому приходить Тобіас. Хто б сумнівався. Дитина, через яку вона найбільше хвилювалася і до якої мала найменші очікування.

— Ти подзвонила татові й розказала, що Тесс пішла?

Ханна бурмоче, не підіймаючи чола від кухонного столу:

— Ні-ні, ти здурів? Якщо вона в Бубу, він туди поїде і...

Ханна спинається, щоб не наговорити дурниць, але ж син добре знає, що вона має на увазі.

Помовчавши, він зітхає:

— Мамо, той Бубу нормальний. Він добрий. Він її обожнює.

— Але ж НЕ ПРО ЦЕ мова... — захищається мама, але слова застрягають у горлі, щойно вона розуміє, що нагадує собі свою маму.

Тобіас не сідає за стіл, він лиш легенько торкається маминого плеча й каже:

— Як тато каже про хокеїстів? Ну, цю дурню про повідець?

Закусивши губу, Ханна бурмоче:

— «Найкращих треба відпустити і довіряти, бо якщо поневолиш їх, вони просто перегризуть повідець і зникнуть назавжди...».

— Так і з Тесс, — каже Тобіас.

Ханна накриває рукою його руку і стискає так, ніби хоче, щоб він обійняв її плече, міцно-міцно, а тоді шепоче:

— То зараз я втрачаю доньку — ти це хочеш сказати?

Тобіас не настільки розумний, щоб це знати, але достатньо розумний, щоб не брехати, тож у відповідь мама отримує лише мовчання і дотик його носа до своєї шиї.

Не буває життя понад молодість. І не буває кохання понад перше.

Кемпер під'їжджає в Низину, Бубу з Бенї висаджують Амата перед його будинком. У всіх хокейних роздягальнях, де вони виростили, їм розповідали, як важливо «вести свою гру» і «керувати матчем». Не чекати, поки щось станеться, а робити щось самому.

Амат добре розуміє, що мав би застосувати ці правила до власної гордості. Зупинившись, він чекає і сподівається, що Бубу запитас, чи не прийде він на тренування команди, хоч міг би сам про це сказати. Це стається так швидко — як перший поцілунок або останнє «пробач», сказане людині, яку зараз утратиш, — і якщо не скористаєшся цим шансом, то можеш усе життя думати про те, як усе могло б скластися.

Але Амат ні слова не може вимовити, а Бубу дивиться на нього такими очима, в яких глибшає і глибшає ностальгія і залишається все менше надії. Скоро вони стануть цілком дорослими чоловіками, і їхні розмови з кожним роком будуть дедалі більше про спогади й усе менше — про мрії. Це кінець того віку, коли ще все можливо.

Піднявши руку, Бубу сумно махає на прощання, Бенї прикладає два пальці до брови, ніби віддає честь. Амат стримано киває. Сьогодні був веселий день, справді веселий, один із тих останніх по-справжньому безтурботних днів.

Кемпер розвертається й котиться геть. Подвір'ям бігають діти з ключками і тенісним м'ячиком, вони махають Бубу, коли той проїжджає повз, і гукають:

- Ти в ньому морозиво продаєш?
- Купи собі мерседес, бомжако!
- Навіть у педиків нема таких страшних машин!

Бубу лиш сміється, діти з Низини завжди були гостріші на язик, ніж інші, але Бенї опускає зі свого боку вікно й висуває голову, і діти враз замовкають. Бенї різко смикає дверцята, ніби збирається вийти, і дітвора відстрибує що є сили. За секунду їхні маленькі серця знову відбивають удари, Бенї з Бубу регочуть, вони вже встигли від'їхати звідти, а діти миттєво розтуляють роти й починають сперечатися: «Я не був переляканий, а от ТИ злякався!».

- Пам'ятаєш, як ми були такими малими? — усміхається Бубу.
- Бляха, ти ніколи не був настільки малим! — сміється у відповідь Бенї.

Бубу мусить визнати, що в цьому є трохи правди. Він повертає на головну дорогу, але дзвонить телефон, і Бубу, хоч і намагається це приховати, так сяє, побачивши ім'я на екрані, що мало не з'їжджає в рів.

— Так! Привіт! Ні, нічого! Зараз? Додому до мене? Так, зрозуміло... а твої батьки? Ні, я їду, їду! — лепече він.

Бенї зітхає, коли Бубу закінчує розмову.

— Якщо збираєшся забрати Тесс, я поїду з тобою. Краще тобі не з'являтися в Геді самому, якщо захотів переспати з однією з їхніх дівчат...

— Як ти дізнався, що це вона? — дивується Бубу.

Бенї сміється, аж хитається машина.

— Так класно бачити тебе закоханим, Бубу. Справді класно. Ти цього вартий.

— Чесно? — невпевнено шепоче Бубу.

— Чесно, — запевняє Бенї.

Вони повертаються, щоб забрати Тесс, вона чекає на межі між лісом і будинками, їй не стало терпіння залишатися в Геді. Тесс просто пояснює, що посварилася з мамою, Бубу не розпитує, і за це вона його й любить: він завжди дає їй можливість пояснювати те, що вона хоче пояснити, і не більше. На зворотному шляху кемпер веде Бенї, Бубу сидить ззаду, на плечі в нього голова Тесс, а його груди аж розпирає від надміру почуттів.

— Для тебе все відбувається занадто швидко? — шепоче Тесс.

— Для мене все занадто швидко, я не дуже швидкий, — шепоче Бубу.

— Ти пробачиш мені, коли я по-справжньому розсерджуся на тебе? — запитує вона.

— А що я зробив? — схвилювано дивується він.

— Нічого. Поки що. Але рано чи пізно щось зробиш, зважаючи, ким є ти і ким є я.

Тесс відчуває щкою, як б'ється його серце — ніби відбійний молоток.

— Можеш сердитися, якщо захочеш, тільки не залишай мене.

— Домовились, — шепоче вона.

Далі вони їдуть у тиші — тій першій найкращій тиші в їхніх стосунках. Коли почуваєшся безпечно. Коли вже є «ми». Одного дня вони одружаться, в них народяться діти, і Тесс скаже Бубу те, що колись її мама сказала татові: «Якщо ми розлучимся, сподіваюся, що ми не розійдемося друзями. Ненавиджу, коли так кажуть. Якщо ми розійдемося друзями, це означає, що ми не любили одне одного настільки, щоб продовжувати завдавати одне одному болю. Тож якщо любиш мене, любиш по-справжньому, тоді люби так сильно, щоб я зводила тебе з розуму». Бубу так і зробить.

— Бубу! — каже Бенї з водійського сидіння, коли вони проїжджають повз знак «Бйорнстад».

— Що?

— Можна купити в тебе цей кемпер?

— Ні.

— Ну чому? З нього ж ніякої користі, але, бляха, мені він починає подобатися — чимось нагадує мене!

Тесс сміється. Бубу з усмішкою відповідає:

— Ні, Бенї, купити його не можна. Хіба що я тобі його віддам.

— Серйозно?

— Серйозно.

Не буває життя понад молодість, не буває кохання понад перше, не буває друзів понад товаришів по команді.

60. Таланти

У понеділок зранку Цаккель заїжджає по Петера. Її «джип» заіржавілий, на Петерові — старий спортивний костюм, який уже затісний, цілий світ постарів відтоді, як він востаннє кудись їздив, щоб подивитися хокей.

— Що це? — запитує Цаккель, киваючи на пакет у його руці.

— Хліб!

— Хліб? — перепитує вона, ніби це бозна-яке екзотичне слово.

Петер пропонує їй спробувати, але Цаккель лише прикурює сигару. Він чекає пояснень, куди вони їдуть, але вона, вочевидь, не вважає, що має щось пояснювати. Минає півтори сигари шляху, і Петерові вривається терпець:

— Ну серйозно, Елісабет? Я повинен отак просидіти всю дорогу, а ти навіть не розкажеш, на якого гравця ми їдемо дивитися? Якщо з мене має бути якась користь, я повинен бути готовим!

— Не хвилюйся, користі з тебе буде небагато, — коротко відповідає вона між двома довгими затажками.

Петер насуплює чоло.

— Але ж ти казала, що потрібна моя допомога?

— Я казала? Ну, може, й так. Або ні. Достатньо й того, що ти будеш присутнім. Можеш тепер поспати, нам їхати шість годин.

— ШІСТЬ ГОДИН?

— В один бік.

— Мені треба додому! — вигукує Петер і соромиться своєї брехні, бо якби справді так було, він би не опинився в цій машині.

— Он там папери, якщо хочеш подивитися, — пропонує Цаккель, навіть не приховуючи, що його думка не матиме значення.

Петер зважує, чи не вдати йому, що в нього достатньо самоповаги, щоб попросити Цаккель розвернути машину, але ж це марна справа. Тож, зітхнувши, він тягнеться до теки на задньому сидінні, розгортає її, а коли бачить фото, піднімає брови.

— Але ж... я впізнаю цього хлопця. Колись я дивився його гру, він був... але, ні... цього звати Александр, тож це не той хлопець. Бо в того ім'я було...

— Це той самий хлопець. Він змінив ім'я, — повідомляє Цаккель.

Петер переглядає теку. Так, Цаккель має рацію, це той самий хлопець. П'ять років тому, у віці п'ятнадцяти років, він був одним із найбільших талантів у всій країні. Ровесником золотого покоління Бйорнстада на чолі з Кевіном. Петер у той час пильно стежив за кожним конкурентом. Вони з Фраком навіть мали грандіозний план — переконати хлопця і його тата перебратися до Бйорнстада, і тому поїхали на змагання, щоб побачити його гру. Як виявилось, то була марна трата часу, бо хлопець навіть не з'явився. Команда заявила, що він травмувався, але спортивний директор з іншого клубу сказав Петеру, що це неправда: «Його залишили вдома. Талант від Бога, міцний як віл, витримає всі удари! Але тренуванню не піддається. Вередливий як панночка, проблеми з дисципліною. Пропускає тренування, відкриває рота до тренерів, не хоче нікому пасувати, відмовляється виконувати вказівки, він не може грати в команді. І жаль, і сором. Так він собі всю кар'єру перепсує». Спортивний директор не помилився: у наступні роки хлопця вигнали з трьох різних юніорських команд, через сварки та нарікання він втрачав усі можливості, і врешті його телефон перестав дзвонити. Зараз йому двадцять, він уже переросток. Шкода, але кожне покоління має таких гравців, Петер знає з

власного досвіду. До підліткового віку такі діти живуть коштом вродженого таланту, але щойно їм висувають вимоги, вони починають відбиватися й відступати.

— Пригадую, він такий трохи... забіяка, — обережно каже Петер до Цаккель.

— Через тиждень починається сезон. Якби не ліз битися, то не був би зараз вільним, — відповідає вона.

Цаккель не вмів набирати команду, їй треба банду, думає Петер і відчуває, як у нього знову починає боліти голова; коли він був спортивним директором, цей біль супроводжував його мало не щодня.

— Я б не радив вербувати його в команду, але тобі й так на це плювати, то, може, розкажеш, що ти в ньому знайшла? — втомлено каже він, очікуючи від Цаккель якоїсь уїдливої відповіді, як завжди.

Але вона його дивує:

— Існує хибна думка, що хокеїсти йдуть за лідерами. Це не так. Вони йдуть за переможцями.

— А цей... Александр? Він переможець? Хіба ж він затримувався в якомусь клубі достатній час, щоб щось виграти? Здається, його звідусіль виганяли, але ти чомусь думаєш, що ми можемо його змінити?

Петеру стає соромно на слові «ми» — він чує надію у власному голосі.

— Ні. Гравців неможливо змінити. Але з Александром усе в порядку, просто його неправильно сприймають, — відповідає Цаккель.

— Як це — неправильно?

— Усі тренери намагалися втовкмачити йому, що хокей — командний вид спорту.

Фрак так усе влаштував, щоб його працівники бачили, як він приходить зранку на роботу. Іде через склад, розпитує та жартує, потискає руки, поплескує по спинах, голосно розмовляє і ще голосніше сміється. Може, він і начальник, але не з тих, за ким люди йдуть просто так — хокей безжально дав йому цей урок: Фрак став найкращим другом капітана команди, але сам ніколи не був капітаном. Тож він мав боротися за свій авторитет, бути видимим, гучним, нагадувати працівникам, хто він, навіть якщо хтось із них стане сміятися за його спиною. Важливо, щоб вони знали, що він тут.

Зайшовши до себе в кабінет, він прочекав годину. А коли нарешті вирушив на зустріч, прокрався через чорний вхід. У його кабінеті горить світло, куртка висить на гвіздку на дверях, мобільний телефон лежить на столі — ніби Фрак просто вийшов до туалету. Машину він залишає на парковці, над наклейкою «Бйорнстад-Хокей» зяє розбите вікно. Фрак дуже сподівається, що це стане темою розмов для місцевих і обманним маневром для місцевої газети. Якщо все вдасться і всі ще якийсь час будуть говорити про хуліганів із Геда, а не про бухгалтерію «Бйорнстада», тоді він, можливо, встигне вирішити всі свої проблеми.

Закотивши рукави сорочки, Фрак скеровує старий велосипед до району вілл. Магазин і склад за останні роки так розширилися, що з їхньої тіні виїжджати треба кілька хвилин. Колись вони приносили Фраку більше радості, та останнім часом він почав сприймати роботу свого життя не такою, якою вона зараз є, а такою, якою вона могла б стати. Здебільшого через ризик швидко все втратити. Єдиний Фраків секрет ведення бізнесу — його оптимізм, але зараз він почав хитатися. Фракові зателефонував один його контакт у комуні й розповів, які документи потрапили до рук батька головної редакторки газети. Фрак не ідіот, він розумів, що це могло статися, але не був готовий до того, що тут з'явиться такий кмітливий журналіст. Або ж —

такий наповнеливий.

Мало хто насправді знає, що означає слово «корупція», тож Фрак пошукав тлумачення: зловживання державною владою для особистої вигоди. Відтоді він часто повторював собі ці слова, мовчки. Його часто звинувачують у безсовісності, але сам він відчуває, що, чорт забирай, тільки совість у нього і є! Звісно, він міг «зловживати владою» й обходити якісь правила, але чи отримував він від цього особисту вигоду? Ні. Навпаки. Він щодня втрачає гроші, спонсоруючи «Бйорнстад-Хокей». Усе, що він робить, спрямоване на благо клубу й громади. Настільки проста й дієва його моральна відмова від відповідальності.

Мало хто знає, що означає слово «успіх». Думают, що це вершина гори, якої нарешті досягаш, але Фрак добре знає, що вершини нема — є тільки вічний схил. Ти або продовжуєш дертися вгору, або ж тебе стягнуть і зіштовхнуть униз. А зупинишся на секунду, щоб помилуватися краєвидом, — знизу прийде хтось сильніший та голодніший і займе твоє місце. Такі закони підприємництва, такі закони розбудови суспільства й такі закони хокею. Новий матч, новий сезон, нова битва за рух угору або вниз. Постійна боротьба. Весь час треба шукати сотні малих способів бути попереду всіх.

А коли буде достатньо? Коли настане край? Навіщо продовжувати? Можливо — ніколи. Можливо — аж перед твоїм похороном. Можливо — просто тому, що хочеш, аби життя мало сенс, а це — єдине, на що ти, здається, можеш впливати.

«От паскуди, ніколи нічого не люблять», — сказала якось Рамона, коли вони дивилися по телебаченню на вболівальників із великого міста, яких більше цікавили хот-доги й попкорн, а не сам хокейний матч. «Їм байдуже, вони ніколи не втрачають над собою контроль, бо для них нема нічого важливого, у них нема нічого святого, крім власного відображення у дзеркалі», — продовжила Рамона. Фрак, звичайно, знає, що багато мешканців Бйорнстада таким бачили і його. Можливо, навіть Рамона. Здебільшого він це приймає, бо хтось мусить брати на себе роль негідника, як то було в час, коли він грав у хокей. Фрак грубіянив біля бортика, щоб Петер та інші зірки могли сяяти на льоду. Але бувають дні, коли Фрак відчуває, що за свою роботу отримує лише невдячність, йому хотілося б, щоби хтось поцікавився, чим він особисто ризикував, щоб урятувати «Бйорнстад-Хокей». Тоді він міг би відповісти: «Абсолютно всім».

На велосипедному багажнику Фрак везе дві теки з бухгалтерією: одну з документами, яку подавали податковій службі, а про існування другої знають лише Фрак і ще кілька осіб. Зараз він уперше покаже цю теку сторонній людині, і коли ця людина побачить, що там, то зможе позбавити роботи політиків, довести до банкрутства клуб і посадити до в'язниці впливових чоловіків.

І першим — свого чоловіка.

— Добре, часу нам не бракує, тоді поясни мені, чому хокей — НЕ командний вид спорту? — сміється Петер.

Цаккель закурює наступну сигару і відповідає так, наче їй узагалі незрозуміло, як можна цього не знати:

— Хокей — не командний вид спорту, поки гравець не стане дорослим і не почне грати в основній команді. Тоді матчі щось значать. Але доти? В команді юніорів? Кого там хвилює, хто виграє? У такому віці важливо лише одне: щоб найкращі гравці ставали якомога кращими. Александр мав тренерів, які кричали йому, щоб не був егоїстом, щоб пасував іншим — але для чого? Щоб посередній гравець із його команди забив шайбу? Щоб посередній тренер виграв у

якомусь безглуздому змаганні?

Петер мусить зізнатися собі, що ніколи й не думав про хокей у такий спосіб.

— Тобто ти хочеш сказати, що коли в юніорській команді є зірка, то тренер і решта гравців існують лише заради цього гравця, щоб він став якомога кращим? Навіть якщо це означає програв у матчі?

— Ну звісно!

Петер сміється. Він навіть не знає, як пояснити, що ніколи не зустрічав такої найменш і водночас найбільш емпатичної тренерки.

— Чому малий змінив ім'я на «Александр»? Я навіть не знав, що він росіянин.

— Наполовину росіянин. Це означає, що один із його батьків... — починає Цаккель так, ніби Петер ще зовсім мала і геть дурна дитина.

— Дякую! Я розумію, що означає «наполовину росіянин»! — зітхає Петер.

— Спершу ти хочеш, щоб я все пояснила, а тепер мені нічого не можна пояснювати... — здивовано бурмоче Цаккель.

Петер потирає брови.

— Якщо Александр не хоче грати за жодну команду, чому ти думаєш, що він захоче грати в Бйорнстаді?

— Через тебе.

— Через мене? Ти сказала, що моя допомога не потрібна.

— Хіба я таке казала? Я сказала, що мені не потрібні твої поради.

Петер стогне, аж бризкає слиною на лобове скло.

— Таке враження, ніби моя мама перевтілилася в хокейну тренерку...

— Ти про що? — дивується Цаккель.

Він закочує очі.

— Та ні, нічого...

— Ти часом говориш загадками — тобі про це вже казали? — зауважує вона.

— То це я говорю загад... Господи! Ти серйозно? І що, по-твоєму, я можу сказати, щоб переконати цього хлопця грати в «Бйорнстаді»?

Замість відповіді Цаккель заявляє:

— Мабуть, у тебе із твоєю дружиною все геть погано.

— Вибач, що?

Вона киває.

— Якщо ти не запитував про це дотепер, тоді, мабуть, ти справді просто шукав причину, щоб піти з дому.

Після такого Петер втрачає самовладання і різко запитує:

— Чому ти взагалі покликала мене їхати?

Цаккель відповідає так, ніби це цілком очевидно:

— Тому що ти не переможець.

Петер прикипає в неї поглядом крізь недокурену сигару.

— Тоді для чого я тут?

Цаккель відповідає, доклавши максимального терпіння, на яке лише здатна:

— Я завербую переможця, тому що хокеїсти йдуть за переможцями. А знаєш, що роблять переможці?

— Що?

— Переможці йдуть за лідерами. Саме тому ти тут.

Вимащеними в землі пальцями Міра відчиняє двері до альтанки. Петер поїхав із Цаккель, Лео в школі, Майї дали більше вихідних, ніж було потрібно для приїзду на похорон, тому що її директор, здається, вважає, що Бйорнстад — це десь у іншій країні, тож тепер вона проводить час разом з Аною. У будинку порожньо. Але Фрак однаково заходить через сад, а не з вулиці, і свіжоспечений Петерів хліб вони їдять на кухні з опущеними жалюзі.

— Ну, а як загалом справи? Як діти? — починає Фрак.

Міра закочує очі.

— Фраку, припини, ти прокрався сюди, як шпигун, ми надто довго знаємося, щоб починати цю розмову з неправдоподібної турботи про дітей.

— Неправдоподібно? Хіба я колись брехав тобі? — нажахано вигукує Фрак.

— Та ні, тільки завжди, безперервно, щоразу при зустрічі, починаючи з першого дня, коли ми познайомилися якихось двадцять років тому... — усміхається Міра.

Фрак не стримує сміху, а сміх у нього напрочуд характерний: майже регіт, гучний і заразний, завжди спрямований уперед.

— Добре, Міро, добре. No bullshit!¹⁶ Як я казав, нам у правлінні потрібен юрист. У нас виникла незначна проблема з місцевою газетою. Не знаю, що вони там нарили, але мені потрібно... ну, *тобі* потрібно... підготувати нас до найгіршого. Я мушу знати, чи дуже ми в лайні, якщо випливають... певні речі.

Міра втомлено хитає головою і наливає кави.

— Фраку, хочеш скажу тобі як є? Ти зараз не представляєш клуб, тебе нема серед членів правління, ти просто спонсор. І не можеш найняти мене від імені клубу.

Фрак безтурботно махає рукою, мало не перекинувши горнятко, хоч навіть не помічає цього.

— Я про це потурбуюся. Просто переглянь те, що я хотів показати, добре?

Фрак вивалює бухгалтерію на стіл, і Міру переповнюють погані передчуття. На початку їхньої розмови вона сердиться через те, що в неї з Фраком настільки різні погляди на світ, але наприкінці вона буде ненавидіти себе за те, що їх насправді розділяє дуже мало.

¹⁶ Ніякої фігні! (англ.)

61. Дим

Головна редакторка і її тато сидять на брудному даху будівлі, в якій розташована редакція газети, і тремтять від холоду на дешевих розкладних стільцях. Будинок не дуже високий, але зведений на пагорбі, тож звідси їм, як не дивно, видно більшу частину міста. Минула заледве половина дня, але денне світло вже зникає, а холоднеча, як на зло, кусає малих людей, яких сонце встигло зігріти.

— Чого ти смієшся? — запитує головна редакторка.

— Коли я запитував тебе ще маленькою, де тобі хотілося б жити, ти відповіла: Нью-Йорк. Що ж, дитинко, тут геть не Нью-Йорк, — відповідає тато.

У будинках вмикають лампи, вулицями їдуть кілька машин, з лісу ще чути бензопили — як нагадування про бурю. Але природа вже почала оговтуватися, люди теж, і головній редакторці важко стримати захват від їхньої стійкості. Зиркнувши на тата, який курить люльку, вона пригадує той запах ще з дитинства — це завжди було знаком, що сьогодні гарний день. Тато курив люльку лише тоді, коли не мав наміру напиватися.

— Тату, дякую, що не п'єш, — тихо каже вона.

Кутики його рота скрушно вигинаються.

— Тепер я вже не можу одночасно пиячити і працювати. Принаймні не настільки добре. Знаєш, я вже старий, щоб іти в бій п'яним.

Вона всміхається.

— Я знаю, що ти думаєш, ніби я успадкувала від тебе все найгірше...

— Принаймні так думає твоя мама, — бурмоче він.

— Ні. Вона знає, що я успадкувала також і найкраще. Це найгірше з усього, що ти міг їй влаштувати.

Тато хрипко сміється.

— Дитинко, а з тебе достобіса добра головна редакторка. Я таким не міг бути. Для цього треба бути небайдужим до людей. А це в тебе від мами.

Донька заплющує очі, вдихає дим із люльки. Тато пропустив більшу частину її дитинства. Тоді вони не розуміли одне одного, а зараз розуміють. У дитинстві їй бракувало тата, але в дорослому віці вона отримала друга. Компаньйона. Їй часом цікаво: чи не проміняла б вона одне на інше, якщо можна було б усе повернути?

Тато роздратовано совається на стільці.

— Що це весь час стукає? Ніби якийсь клятий мартин застряг у вентиляційному барабані... — бурмоче він і припідводиться, щоб подивитися, але стілець захиткий, а його тіло застаре, щоб перейматися такими дурницями, тож, здавшись, він сідає.

— Та це діти на вулиці б'ють м'ячем об гараж, — байдуже відповідає донька.

Тато насторожується, вслухається, здогадується, що то школярі, один кричить: «4-4», а інший ричить у сліпій злості: «Ну не! Ти ж МАХЛЮЄШ! Написано 4-3!!!». Наступний удар — це вже починається бійка, чути, як їхні малі тіла гупають об двері гаража.

— Ну що за місце, навіть не знаю, чи є ще десь таке, де всім постійно треба змагатися... — бурчить він.

Донька усміхається.

— Я ж казала. Люди тут схожі на тебе. Також не можуть жити без боротьби.

Тато кашляє, щоб приховати схвальний сміх.

— Навіть не знаю, про що ти. Я ж суцільний спокій.

Донька плескає тата по руці — всього мить, але вона багато важить для того, хто вже думав, що втратив усі шанси бути татом. Показавши рукою на місто перед будинком, донька меланхолійно пояснює:

— Це ти мене навчив, пам'ятаєш? Що в місті треба шукати найвищу точку, бо тільки так можна щось дізнатися — коли бачиш усе й відразу.

— І що ти дізналася про Гед?

Донька показує:

— Он там школа. Зранку я часто проходжу повз неї, вона нагадує мені мою школу — пам'ятаєш? У центрі міста. Туди ходили діти з вілл упереміш із дітьми з багатоквартирних будинків. Хтось приїжджав на розвалених велосипедах, а когось підвозили батьки на дорогих джипах.

— Хочеш сказати, що ти була серед бідних, тому що приїжджала на велосипеді? Але ж від нас було п'ять хвилин до...

— Ні-ні, не перебивай! Ти неправильно зрозумів! Я хочу сказати, що ви з мамою все добре зробили: у мене були друзі з усіх прошарків. Зараз так не роблять, батьки-багатії все поміняли: тепер до моєї школи ходять лише діти, які одягаються в брендовий одяг і проводять канікули на гірськолижних курортах. Тут теж хочуть зробити щось подібне. У Бйорнстаді є район — Височина — з найдорожчими в усьому місті віллами, і батьки там хочуть відкрити власну школу, щоб їхні діти не вчилися разом з неможливими дітьми. Якщо їм це вдасться, за якийсь час те саме станеться й тут, у Геді.

— До чого ти ведеш?

— Ти запитав, що я дізналася про Гед. Недавно я прочитала, що найбільші хокейні клуби хочуть зробити вищу лігу закритою: на кону телемільйони, вони не можуть ризикувати й понижувати ставки. Тому й хочуть завадити малим клубам — таким «Гедам» і «Бйорнстадам» — рухатися вгору. Багаті хочуть виключити бідних — завжди й усюди. Це не виправдання, але... часом я думаю, що саме тому в цих містах люди такі, якими є. Вони весь час мусять боротися. А можливо, навіть обманювати. Бо в іншому разі в них немає шансів.

Навколо тата в'ється дим із люльки.

— Мила думка, але, дитинко, не дозволяй совісті затьмарювати тобі розум. Коли опублікуєш усе, що ми довідалися про тренувальну базу в Бйорнстаді, там знайдеться хтось, хто нарисе таке ж лайно про Гед. Коли буде по всьому, цілком може виявитися, що ти погубила обидва клуби. Але це твоя робота.

Донька не розплющує очей. І ставить одне запитання, хоч і не хоче чути відповіді.

— Чому ти думаєш, що в «Геді» були такі ж махінації, як і в «Бйорнстаді»?

Татова відповідь радше пригнічена, ніж цинічна:

— Дитинко, усі махлюють. Ти бачила, які зараз зарплати в гравців? Бачила, які в цій країні податкові вимоги? Якщо дотримуватися правил, у тебе немає шансів. Коли один хокейний клуб південніше звідси був близький до банкрутства, комуна купила «інвентар» льодової арени на мільйонну суму, щоб урятувати їхню бухгалтерію. Інвентар льодової арени, який комуні й НАЛЕЖАВ. Навіть якби в тих політиків було дев'ять дуп, їм усе одно не вистачило б місця на всіх стільцях, де вони сидять. Один із найбільших клубів у країні називає місцеву автобусну компанію «банком», бо ніколи не платить за поїздки, але автобусна компанія не стягує з нього борг, бо знає, що наприкінці року комуна втрутиться і розрахується за все, аби лиш клуб не збанкрутував. Є елітні клуби, в яких офіційно настільки слабке фінансове становище, що їх ставлять на реконструкцію, аби всі зарплати виплачувалися за державними гарантіями, але клуби продовжують вербувати гравців за кошти спонсора, який фігурує в усіх документах. Вони

ще й виходять грати матчі! І як той, хто дотримується правил, зможе з цим конкурувати?

Донька повільно вдихає дим його люльки.

— З твоїх слів здається, ніби ти, тату, на їхньому боці...

Він зітхає.

— До дідька, та звісно, що так. Я старий і сентиментальний, а тепер ще й мало п'ю, тож я вже не такий злий. А от ТИ не можеш зараз відступати! Ми мусимо розповісти правду про «Бйорнстад-Хокей», хай навіть вона розтрощить тут усе й усіх.

Донька так дихає, ніби бере розгін, щоб перестрибнути через урвище:

— Ти вважаєш, що через совість я стаю поганою журналісткою?

Тато важко підводиться зі стільчика.

— Ні. Совість, дитинко, робить із тебе найкращу журналістку. Нам час іти, тут достобіса холодно, а цей довбаний стукіт доводить мене до шалу! Дідько, наступного разу знайди собі для розправи хокейний клуб на Гаваях!

62. Ідіоти

Що в хокеї найважче? Запитайте сотню тренерів — і отримаєте сотню різних відповідей: усі будуть однаково впевнені у власній правоті й однаково не хотітимуть навіть припустити, що можуть помилятися. А все тому, що всі помилятимуться.

Бо в хокеї найважче — справді найважче! — змінювати свою думку.

Дорога біла сорочка Фрака стала прозора від поту, його годинник завбільшки з децилітрову ємність брязкає об край столу. Фракові черевики такі дорожезні, що дешевше було б купити цілого крокодила. Міра про це знає, бо Фрак розуміє лише одну вторинну переробку — переробку жартів. За останні двадцять років щоразу, коли Петер готував на грилі й запитував Фрака, яке він хоче м'ясо, той відповідав: «Просто злякай його дальнім світлом і клади на тарілку!», і Петер ЩОРАЗУ сміявся. Хіба може бути нижчий поріг для дружби? На одному Фраковому черевіку з крокодила бракує шнурівки: дорогою сюди він зачепився за велосипедний ланцюг, — після спроб витягнути шнурівку пальці в нього чорні й подряпані; він і справді завжди був тупаком. Малою Міра часто сміялася, коли мама вживала це слово як образу, але коли вона виросла й зустріла Фрака, тоді й зрозуміла його точне значення: Фрак був істинним, чистокровним тупаком.

Але дурним він не був. На жаль. Фрак допиває каву, Міра чекає пояснень, чому вони мусять бачитися таємно, але він дістає із сумки комп'ютер і вмикає відео. Відео він зняв сам на льодовій арені: у дітей дошкільного віку беруть інтерв'ю після хокейного тренування. Голос Фрака лунає за кадром, і Міра проти волі приємно вражена, як добре йому вдається порозумітися з дітьми — дорослі завжди вважали його галасливим і різким, але діти часто приймають ці риси за відвертість.

«Що вам найбільше подобається в хокеї?» — запитує Фрак зграйку хлопчиків, і вони різними версіями відповідають одне і те ж: «Коли забиваєш шайбу. Коли граєш разом із друзями. Коли дуже швидко їдеш на ковзанах. Коли виграєш». Ось у кадрі з'являється дівчинка шести-семи років, у неї найхудіша постава й найбільші очі, а коли Фрак повторює їй своє запитання, вона має такий вигляд, ніби нічого не розуміє. «Тобто — що найбільше подобається?» — дивується мала, в якій тренувальна футболка розвівається аж біля колін. Фрак тисне на паузу й гордо всміхається до Міри:

— Ця дівчинка — просто молодець; знаєш, ми навіть дозволили їй грати з хлопцями, але musiли потім забрати, бо батьки страшенно злилися, коли вона розгромно перемагала їхніх малих. *Розгромно*, Міро! Вона дивовижна. Справжнє вишневе дерево. Ти знала, що ми так називаємо найбільших талантів? Таким був Петер у її віці!

Фрак знову вмикає відео. «Можеш сказати на камеру, як тебе звати?» — чути його голос. «Алісія!» — відповідає мала на льоду, ніби кричить перед ворожою фортецею і буде брати її в облогу. «Добре, Алісіє, я хотів знати, що в хокеї найкраще. Може бути що завгодно. Що тобі найбільше подобається?» — запитує Фрак. Алісія невідривно дивиться в камеру, а тоді тихим голосом і з палкою ширістю каже: «Усе. Мені найбільше подобається усе».

Міра думає, що жодна мама не змогла би просто дивитися на цю дівчинку й не відчувати бажання залізити в телевізор, обійняти малу й пообіцяти їй, що все буде добре. Та ще й після наступного запитання від Фрака: «А що тобі *найменше* подобається в хокеї?». Після чого

дівчинка зі слезами на очах відповідала: «Що треба йти додому».

Фрак вимикає відео. Міра, погойдуючись на кухонному стільці, не стримується від ідіких слів:

— Фраку, в мене двоє дітей-підлітків, і я вже близька до менопаузи! Ти не думав, що мій емоційний стан не для таких випробувань?

Фрак бурмоче якесь вибачення, але, на Мірине здивування, його слова звучать абсолютно щиро:

— Вибач. Я лише хотів... перш ніж відкрити тобі проблеми клубу... хотів нагадати нам обом, за що ми боремося. І що поставлено на карту.

Так, він тупак. Але не дурний.

На заспаній околиці великого міста біля порожньої автостоянки стоїть невелика льодова арена. Петер тут ніколи не був, але це не має значення, він однаково вдома. Йому знайомий кожен звук, кожне відлуння і запах, навіть світло. А насамперед йому знайоме відчуття, що все це... тут і зараз. В інших сферах життя — там, у реальності — думки щомиті відволікаються на минуле й майбутнє, але на льодових аренах для цього не залишається місця. Тут усе — зараз, тільки зараз.

— Ти готовий? — запитує Цаккель.

— До чого? — не розуміє Петер, але вже скоро зрозуміє, що краще б він не погоджувався на це.

На льоду він бачить Александра. У нього така постава, ніби хтось створив у лабораторії ідеального хокеїста. Високий, широкоплечий, видно, що дуже сильний, і водночас із навдивовижу м'якими рухами. Кожен м'яз діє так, як повинен, ідеальна техніка катання і навіть хвилясте волосся середньої довжини бездоганне, аж бісить. І все-таки щось ріже око. Він виглядає старшим за свої двадцять — і за виразом обличчя, і за манерою рухатися. Робить на льоду плавні «вісімки», кожен крок натренований і відточений, але бракує юнацького запалу, він як той цирковий кінь, що бігає колами, прив'язаний до мотузки. У центрі арени стоїть тато хлопця й вигукує вказівки, Александр, здається, ледве їх чує, а коли Петер наближається до борта, тато кричить ще голосніше й завзятіше, але двадцятирічний хлопець узагалі не прискорює темпу.

— Він занервував, коли побачив тебе. Ти ж його кумир, — зауважує Цаккель.

— Припини, Елісабет, цей хлопець замолодий, щоб знати, хто я, — зніяковіло всміхається Петер.

У Цаккель смикаються повіки, ніби їй фізично боляче від того, що Петер такий тугодум.

— Не він. Його тато!

Аж тоді Петер усе розуміє: так, раніше він про це не здогадався. Він тут не для того, щоб допомогти Цаккель переконати Александра переїхати до Бйорнстада, — їй потрібна допомога, щоб переконати його тата. Петер упізнає цього чоловіка, хоч вони й ніколи не зустрічалися. Такі є на кожній льодовій арені: сам він як гравець не досягнув успіху, а тепер щодня переконує себе, що так сталося з однієї причини: він не мав правильних тренувань. Тож тепер він живе для сина — розпеченого знудьгованого суперталанта, якому подають усе на срібній таці, а він навіть не бажає простягнути по це руку. Зрозуміло, що Александр мав приватного тренера ще з початкової школи, його тато, звісно ж, спонсорував дитячу команду й об'їздив усю країну разом із сином, який бував і в дорогих тренувальних таборах, і на престижних кубках, але що ж

сталося? Хлопець нічого не прагне. У всіх підлітків є вікно можливостей, щоби сповна реалізувати свій потенціал, але ніхто не готовий, що воно так швидко закрийється.

— Припускаю, що «Бйорнстад» для них не перший у списку. Скільки клубів було до нас? — упівголоса запитує Петер.

— Десять щонайменше, — недбало кидає Цаккель.

— І вони не захотіли його вербувати? Для тебе це не попереджувальний знак?

— Хто сказав, що не захотіли? Може, він сам не захотів?

— Чому б це він мав не хотіти?

— Ніхто з них не пропонував йому зіграти проти професіонала НХЛ.

— Шо-о?

У Цаккель на плечі сумка, і тепер вона дістає звідти рукавиці й ковзани Петерового розміру.

— Ти жартуєш? — йому не віриться.

— Я не дуже люблю жарти, — заявляє Цаккель і рушає до борта.

Тато Александра миттю під'їжджає, у нього великі від захвату очі, а його син навіть не подумав привітатися.

— Вітаю! Вітаю! Я ваш великий фанат, величезний фанат! — кричить тато Александра.

Петер киває у відповідь, йому вічно незручно.

— Петер хотів би зіграти, — пояснює Цаккель.

— Ого! Яка честь! Ти чув? — радісно вигукує тато до сина, хоч видно, що для того це взагалі нічого не значить.

— А ви, може, трохи відпочинете? — пропонує Цаккель татові Александра.

Той спершу губиться, тоді ображається і врешті змиряється.

— Ми з ним, як правило, на лід виходимо вдвох, я...

— Ну, для старого профі з НХЛ можна зробити виняток, — заявляє Цаккель без запитальної інтонації.

Тато Александра смиренно дивиться на Петера, але ще не може відступити. Він намагається говорити роздратовано, хоч насправді ображений:

— Та звичайно, так... але сила мого сина саме в його ФІЗИЧНІЙ грі! Ви бачили, який він великий і сильний? А перед воротами просто неймовірний, узагалі безстрашний! Я навчив його грати так, як грають в елітних клубах. У мене є ціла система розстановки конусів — ви ж цього не побачите, якщо я не покажу? Думаю, що...

Він, як і всі тата, зовсім не готовий до того, що Цаккель узагалі плювати на його думку.

— Система? Я тут не для того, щоб дивитися на систему.

Тато Александра розтуляє рота, щоб запротестувати, але Цаккель уже обернулася. Врешті він вкрай неохоче плентається на трибуну. Петер теж неохоче взувається в ковзани — так повільно, що якби Цаккель не відчувала страшної огиди від доторків до людей, то, мабуть, уже копнула б його на лід.

— Александре! Це Петер Андерссон! Він грав у НХЛ, кумир твого тата! Якщо пройдеш повз нього, отримаш мою машину! — гукає Цаккель двадцятирічному хлопцеві.

Петер і тато Александра аж пороззявляли роти. А от Александр, навпаки, вперше повернувся до них і навіть здається зацікавленим.

— Жартуєте?

— Я майже ніколи не жартую, — запевняє Цаккель і кладе ключі від машини на борт.

Двадцятирічний хлопець мав сотню тренерів. Його важко чимось здивувати.

— А якщо я програю? — з підозрою запитує він.

— А чому б ти мав програти? — щиро дивується Цаккель.

В усмішці Александра видно вагання, наче він уже й забув, як це — усміхатися. На трибуні сидить його тато — зсутулившись, ніби постарів на десять років, коли пішов з льоду. Вони зустрічаються поглядами, і в очах двадцятирічного зблискує безжальність — він як той цирковий кінь, який щойно зрозумів, що його мотузку перерізали. Петер нерішуче виходить на лід і вже має передчуття, чим це закінчиться — завтра його чекають розтяжки в паху й кілька по-справжньому болісних походів до туалету. Александр приносить Петерові ключку. Побачивши, як цей дядечко робить кілька недоладних кіл, щоб розігрітися, ніби це якось йому допоможе, він запитує:

— І давно ви грали в НХЛ?

Хлопець не знущається, йому справді цікаво, але такий образливий натяк розворушує щось у Петерові. Щось, чим він не став би пишатися. Тож у відповідь він тільки відрізає:

— Розповім, якщо пройдеш повз мене.

У двадцятирічного хлопця смикаються кутики губ. Він розвертається, узагалі не докладаючи зусиль, ніби керує ковзанами силою думки, а от Петер, коли нахилиється, чує, як його спина хрустить, ніби пухирчаста плівка. Старий гравець НХЛ не виглядає готовим, коли двадцятирічний хлопець бере розгін з центрального кола, і зрозуміло, як це мало б закінчитися, але, опинившись біля синьої лінії, Петер робить ривок на такій швидкості, що дивує навіть себе, і відбиває шайбу. Так, він, може, й старий і вайлуватий, але деякі інстинкти ніколи не зникають. Александр вражено замирає, у нього темніє погляд, у Петера — теж. Забравши шайбу, Александр робить ще один розбіг, з не меншою нахабністю, але з іще більшою люттю. Цього разу він мчить із такою швидкістю та силою, що впевнений у тому, що заб'є, але в цей момент ніби нізвідки з'являється Петерова ключка і знову відбиває шайбу. Александр знов іде на розгін, але Петер тепер читає його рухи і, наблизившись до нього, відчуває, як той відступає. Двадцятирічний хлопець прекрасно володіє технікою, він натренований, але боїться прийняти удар. З трибуни долинає голос тата, Петер уже сотні разів чув подібні слова, на сотнях інших льодових арен:

— НЕ УХИЛЯЙСЯ! СТІЙ! ТРИМАЙ УДАР, ТИ Ж, БЛЯХА, ЧОЛОВІК!

Александр поправляє шолом і набирає розгін, але Петер тепер легко йде в наступ і відбиває шайбу. Так повторюється ще тричі, а тоді Цаккель вигукує:

— Александре! Знаєш, ти просто дурний!

Двадцятирічний хлопець нараз зупиняється. Петер має можливість віддихатися, опершись долонями на коліна, очі йому аж печуть від поту, він переконаний, що саме такі відчуття бувають при серцевому нападі. Александр наближається до Цаккель.

— Бляха, що ви сказали?

— Знаєш про мангустів? — запитує вона.

— Бляха, як ви мене назвали?

Цаккель зітхає так, наче щойно показала Александру бібліотеку, а він спробував з'їсти книжки.

— Це така тварина. Полює на кобр. Уявляєш, який ідіотизм? Кобра швидша, її отрута вбиває всяку тварину, але мангуст однаково нападає на змію, тому що він просто ідіот. І знаєш, що стається? Мангуст перемагає. І знаєш чому?

— Ви вчителька біології чи хокейна тренерка? — пирхає Александр.

— Це не біологія. Це фізика, — зауважує Цаккель.

Александр поправляє шолом, щосили хоче зберегти зверхність, але це йому погано вдається. Він зиркає на тата, але Цаккель одразу ж заявляє:

— Не треба дивитися на тата, його тут нема. Тепер це наш із тобою світ.

Двадцятирічний хлопець ледь помітно видихає, у нього трохи розпружуються щелепи.

— Окей... тоді розкажіть... чому перемагає той мангуст чи як його там?

Цаккель прикладає палець собі до скроні.

— Мангуст перемагає, бо розвивається. У змії кожен удар однаковий, вона не замислюється і нічого не вчиться, а мангуст атакує, враховуючи досвід усіх попередніх атак. Він пробує і так і сяк, приміряється, відскакує, усе далі й далі виманює змію, щоб та нанесла удар. Бо змія, коли цілком витягнеться, стає найповільнішою й найбеззахиснішою. І тут мангуст вичікує на свій шанс, робить фінт і відбиває удар прямо в голову змії. Щоразу можна подумати, що йому пощастило, але це НЕ ТАК. Розумієш?

— Ну... я не... — починає Александр, потираючи чоло.

Пальцями Цаккель показує в повітрі розчепірену пащу.

— Ти граєш як кобра, передбачувано, бо всі твої тренери вважали, що на тебе можна покластися. Але ж тобі не можна довіряти. Я б не дозволила тобі припилювати келих пива, навіть якби вже допила його. Значить, тебе неможливо тримати «в системі» і говорити про якусь твою «позицію», ти для цього надто дурний. Тому ти перечиш усім тренерам і тебе виганяють з усіх команд. І саме тому ти блискучий гравець — бо настільки дурний, що ніхто не може уявити, на що ти здатен. Якщо будеш грати як кобра, Петер щоразу відбиватиме в тебе шайбу. Тому треба грати як мангуст. Грати, ніби ти повний ідіот.

Здається, це не до кінця переконує Александра: під час пояснень він часом дивився на Цаккель так, ніби вона пропонувала йому понюхати, як смачно наперділа. Але він знову виходить на лід і веде шайбу, рухаючись до центрального кола повільніше, задумавшись. Найважче в хокеї — змінити свою думку. Найважче — змінити думку про самого себе.

Александр бере розгін, Петер чекає біля синьої лінії; згодом колишній спортивний директор розповість, що в нього було таке відчуття, ніби Цаккель підмінила гравця. Вони наближаються, Петер готується до зіткнення, але Александр просто розчиняється в повітрі. Здається, він проводить із собою шайбу. Здається, йому пощастило.

Петер змахує руками в повітрі й гепається на зад, скрикнувши від болю в паху, кілька хвилин він так і лежить неоковирною купою. Александр забиває шайбу у ворота, а коли розвертається, чує, як щось брязкає об лід. Це ключі від машини. Цаккель уже рушила до виходу.

Востаннє таке траплялося дуже давно, але зараз Александру знову щось подобається в хокеї.

63. Бойні

Фрак вивалює на кухонний стіл дві теки бухгалтерії і невпевнено — хоч зазвичай приховує це за дурними жартами — каже:

— Міро, цим я виказую тобі велику довіру. Якщо ти будеш у правлінні...

— Фраку, не ти визначаєш, хто буде в правлінні, а члени клубу... — перебиває Міра.

— За них можеш не перейматися, я про це подбаю! — перебиває у відповідь Фрак.

— І тому ти зараз тут, спітнілий і наляканий, — бо так добре про все подбав? — поблажливим тоном перепитує Міра, після чого Фракова впевненість починає хитатися — так, аж під стелею ворухиться, ніби від подуву вітру, лампа.

— Мені лиш треба знати, що зараз ти передусім адвокатка. І що діє... зобов'язання про нерозголошення.

Міра не зводить з нього погляду.

— Ти боїшся, що я розповім про побачене в цих теках комусь за межами цього будинку чи всередині нього?

— І те, й інше.

— Добре. Тоді як адвокатка хочу запитати: ось ти відкриваєш переді мною всі проблеми і я починаю свою роботу — а як усе мало б розвиватися далі?

Фракова відповідь незавчена й блискавична:

— Я хочу перетворити «Бйорнстад-Хокей» на елітний клуб! Найлогічніший спосіб це здійснити — зробити так, щоб комуна закрила «Гед-Хокей». Щоб знесла їхню стару льодову арену й інвестувала все в «Бйорнстад». Ми побудуємо тут найсучасніший навчальний центр, як частину «Бйорнстад Бізнес Парку»! Удвічі більші прибутки і вдвічі менші витрати: замість двох, у комуни буде одна основна команда, одна команда юніорів, одна адміністрація...

Повільно кивнувши, Міра гірко думає: «І один спортивний директор замість двох. І сторож. І прибиральниця». Як це властиво таким чоловікам, як Фрак: заради вигоди й росту вони ладні змінити будь-що, не замислюючись, якими будуть наслідки здійснення їхніх мрій. Вони звільняють працівників, якщо потрібно, набирають до команди зірок з інших міст, не залишаючи місця тутешнім хлопцям, підвищують вартість квитків, і тоді найвідданіші вболівальники не мають змоги потрапити на матч. І навіть не усвідомлюють, що одного дня цей клуб підніметься так високо, що за бортом залишиться навіть Фрак.

Але відповідає Міра як адвокатка:

— І щоб добитися цього, ти маєш довести комуні, що «Бйорнстад» має краще і спортивне, і фінансове становище? І цей бренд настільки сильний, що створення нового клубу з новим іменем — це просто божевілля?

Посміхнувшись, Фрак бурмоче:

— Я ж КАЗАВ! Я міг би знайти інших юристів, але мені потрібна НАЙКРАЩА!

Комплімент не торкає Міру, вона нахиляється до нього, не відриваючи погляду.

— Фраку, що ви там натворили?

Його посмішка тримається на автопілоті:

— Ну я ж нікого... не вбивав! Ти ж знаєш тих журналістів, трохи порилися в нашої бухгалтерії, а в кого ж там усе чисто? Навіть у тебе так не буває, правда?

Фрак навіть не здогадується, як ці слова різонули Міру. Про фінансові проблеми у своїй агенції вона нікому не розповідала. Навіть Петерові. Блукаючи поглядом, вона повторює:

— Фраку, що ви там *натворили*?

Посмішка зникає. Фрак киває на теки. Міра розгортає першу, їй достатньо прочитати кілька сторінок, і, піднявши погляд, вона хитає головою, співчутливо й обвинувачувально водночас:

— Господи... це правда? Ви на межі банкрутства? Ну, я знала, що вам було складно фінансово, поки Петер був спортивним директором, але ж фабрика стала спонсором і проблема вирішилася?

Фрак із приреченим виглядом киває.

— Та так, але разом із грошима нам виставили й вимоги. Ми мали бути вдалим піаром їхнього бренду. Ти хоч знаєш, скільки коштує утримувати хокейний клуб? Та ще й такий хокейний клуб, як наш?

— Ти про що?

Фрак сплескує, він уже розійшовся.

— Дівчача команда, яку ти бачила на відео. Інвестиції для розширення та рівноправності в нашій молодіжній діяльності. Наша нова база цінностей і скільки коштує її розвивати. Наші соціальні проекти. Усі бачать тільки основну команду, але ж, бога ради, Міро, у нас на льодовій арені є дошкільний заклад! Тутешні діти вчаться кататися на ковзанах у нас! Журналісти, які зараз пильно перевіряють, — це ті самі журналісти, які тиснули, щоб ми побудували весь цей політкоректний повітряний замок, і все, про що вони пишуть, — що ми недостатньо «інклюзивні», але хто ж платитиме за те, щоб усі могли взяти участь в усьому? Ніхто не хоче визнати, що все, що ми робимо, окрім вкладень в елітність клубу, насправді належить до розкоші! Якщо хочемо мати змогу тренувати дівчачу команду, спершу треба, щоб основна команда вигравала в матчах. Треба залучити спонсорські кошти. На цьому все й тримається. Як часто казав мій тато: усі хочуть їсти м'ясо, а на бойні працювати нікому не хочеться.

Міра дивиться на теку, яка лежить ближче до Фрака.

— Що там?

Фрак прокашлюється.

— Усе, чого ніхто не бачив.

— Бойня?

— Так.

— Показуй. Показуй усе.

Він так і робить.

Петер обтрушує з себе крихти льоду, і аж тоді бачить жінку. Вона сидить сама нагорі трибуни. Александр теж її зауважує і раптом усміхається так, як, мабуть, усміхається лише до неї.

— Мама? — здивовано бурмоче він.

Вона незграбно махає йому, він махає у відповідь, наче їм це незвично — не сама присутність, а місце, де вони зустрілися. А от тато Александра дивиться на неї не просто здивовано, а й розгнівано. Петеру вже доводилося таке бачити: льодові арені легко стають всесвітом для одного з батьків, іншому ж випадає в кращому випадку бути глядачем, а в гіршому — непростим порушником. Що ж, Петер міг би пишатися своєю здогадливістю, якби йому знадобилося не так багато часу, щоб зрозуміти, що якщо і тато, й Александр здивовані появою цієї жінки, то є тільки одна особа, яка могла зателефонувати й запросити її.

Мама показує синові, що вони зустрінуться назовні. Александр киває й одразу йде до роздягальні. Тато гукає за ним, але, пориваючись відновити свій авторитет, називає не те ім'я,

Він вигукує старе ім'я сина, тому той вдає, що навіть не чує. Тато кричить ще голосніше й рушає за ним, але Петер хапає його за руку.

— Дозвольте... вибачте... можна я з ним поговорю?

Тато шипить, однаково розлючений і зневірений:

— Та звісно, прошу, спробуйте! Таж із ним ніхто не може порозумітися! Ніхто! Особливо коли тут його мама!

Тато тупотить до трибуни, ніби ображена дитина.

— Александре? — гукає Петер, коли вони опиняються самі в проході для гравців.

Двадцятирічний хлопець обертається, у нього м'які, навіть делікатні рухи.

— Так?

— Гарно зіграв, — каже Петер і простягає руку, одягнену в рукавицю.

Александр стискає кулак і легенько гупає по ній.

— Дякую. Ти теж.

— Я застарий для цього, кілька тижнів не зможу ходити... — усміхається Петер.

Александр нервово колупає язиком щоки.

— Я не знав, що мене так легко прочитати. Ти завиграшки забирав у мене шайбу.

— Але не останнього разу — тоді я не мав шансу!

Александр наче збентежений.

— Я спробував дещо... нове. Не знав, чи спрацює. Мій попередній тренер не терпів, коли я щось змінював, але ота, що приходила, розказала мені про якогось довбаного мангуста. Навіть не знаю, що це таке...

— Здається, він схожий на суриката.

— Бляха, а сурикат — це що?

Петер регоче. Зиркає на лід і трибуни.

— Скільки вже було команд, які приходили подивитися на тебе?

— П'ятнадцять, напевно.

— І чому ти не граєш за котрусь із них?

— Вони не хотіли приймати мене, — ухильно бурмоче Александр.

Петер посміхається.

— Тепер тебе знову легко читати. Думаю, ти відповів їм «ні». Або — так відповіла твоя мама.

Двадцятирічний хлопець клацає язиком по піднебінню.

— Ну, добре. Чесно? Я приходжу на ці пробні тренування, бо вона попросила! Я хотів кинути хокей! Але тато... та блін, він усе моє життя вирішує, що мені робити, а тепер мама попросила, щоб я дав їй шанс хоч раз на щось вплинути...

— А для мами ти робиш усе?

Александр киває.

— Мама все для мене зробила.

— Але, як правило, на льодову арену вона не приходить?

Двадцятирічний хлопець хитає головою, не підводячи погляду.

— Ні. Просто це мій і татів світ. Ну, так колись було.

— Твоя мама — росіянка? І тому ти змінив ім'я?

Хлопець відповідає зухвало, але надламано:

— Мене завжди звали Александр, просто тато дозволив мамі обрати це ім'я другим. Він не хотів, щоб люди сприймали мене за іноземця.

Петер спирається на ключку, йому вже кортить стягнути з ніг ковзани.

— Що він зробив твоїй мамі? — тихо запитує.

— Він її зрадив! — так швидко відповідає Александр, що й сам, здається, шокований.
Петер співчутливо киває.

— Тоді я розумію, чому ти сердишся...

— Серджуся? СЕРДЖУСЯ? Та він зійшовся з якоюсь дівкою на сім років старшою за мене. Вона могла б бути мені за сестру. Він розбив мамі серце!

Петер киває, радше сумно, ніж з певністю.

— Знаєш, Александре, я думаю, що в дитинстві ти любив грати в хокей, бо тоді тато тобою пишався. А ще думаю, що сьогодні тобі сподобалося принизити мене на льоду, тому що так ти принизив і його. Але тобі треба знайти щось інше, заради чого варто грати.

Александрю перехоплює подих, хоч вони вже кілька хвилин стоять спокійно.

— Я буду грати замість вас? У «Бйорнстаді»?

Петер сміється.

— Ні, не замість мене. Я вже навіть не працюю в «Бйорнстад-Хокей».

— Тоді чому ви приїхали?

Петер відповідає, навіть не встигнувши подумати, як по-дурному це може прозвучати:

— Мабуть, тому що хочу щось значити. Хочу бути доброю людиною. Робити добрі справи. А єдиний відомий мені спосіб зробити цей світ трохи кращим — це хокей. Ось чому я не можу від нього відмовитися. Можливо, твоя мама бачить, що ти теж такий, і, можливо, тому не може дозволити тобі здатися.

Александр на мить так стискає ключку, ніби хоче розтовкти її об стіну, але потім, глибоко вдихнувши, переводить погляд на Петера й тихо запитує:

— Ця тренерка — вона крута?

— Цаккель? Буває просто ненормальною, — щиро відповідає Петер.

Александр сміється.

— Бляха, оце так, сильний аргумент!

— Але вона витягне з тебе все найкраще, — так само щиро каже Петер.

В Александра бігає погляд.

— Справді?

Петер киває.

— З усіх тренерів, які сюди приходили, лише вона зрозуміла, що не тато вирішує, де ти гратимеш. І навіть не ти.

Александр уперше виглядає молодшим за свої двадцять років, значно молодшим. Він обережно всміхається, і, здається, навіть сповнений очікувань.

А на стоянці його мама, яка відмовляла кожному тренеру, який до них приходив, тисне руку Елісабет Цаккель. Не тому, що ця тренерка обіцяє зробити її сина переможцем, як казали інші. А тому, що вона обіцяє зробити його вільним.

Міра не переймається значенням слова «корупція», це не її завдання, зате вона багато думає про слово «розкрадання». Підступна річ, як і ті, хто її скоюють, бо все завжди починається з дрібниць. Кілька зрізаних кутів стають дорогами навпрошки, мала лазівка переростає в махінації, обман стає злочином. Перше часто навіть не є чимось незаконним, це просто взаємні послуги, друзі допомагають друзям. Наприклад, тренер команди юніорів Бйорнстада практично не отримує зарплати, бо клуб хоче уникнути сплати податків та соціальних виплат, і цьому тренеру платять ремонтом його літнього будиночка, який фінансує хтось зі спонсорів клубу. Це

незаконно? Напевно, ні. Але щілина у дверях залишається прочиненою. У цей же час в основній команді клуб підписує контракти з новими гравцями у квітні, але офіційно вони починають діяти не раніше серпня, тому гравці ціле літо отримують компенсацію по безробіттю, а клуб не мусить виплачувати їм зарплати. Кілька гравців їздять на автомобілях, які не оподатковуються, тому що місцевий продавець реєструє їх як «демо-автомобілі» й дивним чином проводить для них «тест-драйв» упродовж усього хокейного сезону. Інші гравці безкоштовно мешкають у квартирах, які належать агентству з нерухомості, і хоч клуб офіційно «оплачує» оренду, ці гроші ніколи не надходять. Зате на всіх хокейних матчах керівництво агентства з нерухомості сидить на найкращих місцях. То це розкрадання? Лінію вже перетнуто? Напевно, ні. Але двері вже прочинені не лише на саму щілину.

Наприкінці року клуб організовує вечерю для «друзів “Бйорнстад-Хокей”», на якій гравці й керівництво виголошують тости за спонсорів, місцевих політиків та їхні сім'ї, діти стрибають по надувних замках, а потім усі розходяться додому, ведучи розмови про «згуртованість міста». Невдовзі після цього місцеві політики вирішують, що наступного року всі спортивні об'єднання отримають дозвіл на продовження оренди льодової арени за «нульовою ставкою». Офіційно це описують як «розширену субсидію для сприяння охороні здоров'я», але цілком випадково з такого сприяння може скористати лише одне спортивне об'єднання. Усі години бронює собі хокейний клуб, який потім раптом заявляє, що в них «надлишок годин», після чого продає цей час місцевим компаніям, які хочуть орендувати льодову арену для «івентів». У зв'язку з цими «івентами» компанії наймають «кваліфікованих працівників» — сторожа і прибиральницю з товариства з обмеженою відповідальністю, яким володіє клуб. Деякі з тих «івентів» можуть ніколи й не проводитися, але рахунки-фактури виглядають справжніми, тож компанії, якщо мають доходи, які не завжди хочуть декларувати, можуть зробити переказ на хокейний клуб, по бухгалтерію якого взагалі ніхто не запитує. Ті ж спонсори часом за пивом у мисливському будиночку можуть запропонувати, що замість прямого спонсорства можуть закупити для клубу «матеріали», а самі спишуть їх як використані на власну ж діяльність. Просто магічний трюк: запчастини для обладнання промислового підприємства перетворюються на спорядження для хокейної команди, червоні цифри стають сірою зоною, чорні гроші стають білими. У цьому ж нема нічого незаконного, чи принаймні це *не виглядає* незаконним, а в хокейному клубі, де стільки людей керуються емоціями, тільки це й має значення.

Але з кожним рішенням і кожним укладеним договором становище наближається до класифікації злочину: клуб має борги і просить у комуни більше грошей, але влада боїться, що подумають виборці. Тож клуб знаходить нового спонсора — консалтингову компанію, яка зареєстрована за кордоном і дивовижним чином згодна виплатити всі борги. Консалтингова компанія належить місцевій будівельній компанії з Бйорнстада, найбільшим замовником якої випадково виявляється комуна. За наступний рік ця будівельна компанія додає певні додаткові «неспецифіковані витрати» до всіх рахунків, виставлених комуні за будівельні проєкти, і таким чином комуна неочікувано спонсорує «Бйорнстад-Хокей» грошима просто з податків — та ще й так непомітно. Водночас службовець у комуні, який беззаперечно затверджував усі рахунки будівельної компанії, отримав добре оплачуваний приробіток: зважаючи на «багатий досвід роботи задля сталого розвитку», йому запропонували посаду «радника з питань довкілля» у правлінні компанії, яка займається виробництвом побутової техніки і власник якої, як виявилось, є двоюрідним братом власника будівельної компанії.

Міра переглядає рядок за рядом, зупиняючись лише, щоб помасажувати повіки.

— Дай-но вгадаю, Фраку, ця будівельна компанія — та сама, яка має будувати цей «Бйорнстад Бізнес Парк», про який стільки балачок? Усі злочини в одному човні?

Фрак прокашлюється.

— Ну, сама знаєш, як воно є: ми невелике місто, мусимо триматися разом... це не...

Міра піднімає погляд, і Фрак замовкає від сорому. Жаж у тім, що після перегляду купи цих тек Міра усвідомлює, як геніально все влаштовано: ці хлопці з хокейного клубу, будівельної компанії та комуни добре знали, що не зможуть цілком приховати зробленого, тож навіть не намагалися. Вони лише так ускладнили все для пояснення і так спростили для виправдання, що ніхто не витримає в цьому розбиратися, навіть якщо журналісти почнуть рити. Це не один великий злочин, а сотні дрібних, і поки кожен із залучених у справи звинувачує всіх інших, ніхто не буде покараний.

Міра перегортає ще одну сторінку й вибухає від гніву, аж Фрак ненароком б'є себе горнятком по перенісці.

— А це що таке? Чому МОЯ агенція у списку спонсорів?

— Поки ти ще не розлютилася, я... — починає Фрак, але, звісно, уже запізно.

— Ти взагалі ненормальний? Ми ж чітко ВІДМОВИЛИСЯ спонсорувати клуб!

— Так-так, але ти неправильно зрозуміла, платити нічого не треба, просто нам вигідно мати вас у списку. Ну, тобто, мати *тебе* у списку...

То ось у чому причина, нарешті здогадується Міра. Фракові не потрібен адвокат, він хоче мати на своєму боці святого, щоб відбілити клуб. Міра — дружина колишнього спортивного директора, але насамперед вона мама дівчини, яку згвалтував хокеїст. Якщо *вона* серед спонсорів клубу, якщо *вона* сидить у його правлінні, то як можуть журналісти звинуватити клуб у неетичності?

— То ось як ти ставишся до мене й моєї сім'ї? Нас можна просто використати? — запитує вона з образою, хоч і воліла б цього не показувати.

Від почуття провини Фрак аж хрипить.

— Твою компанію поважають, така серйозна юридична агенція, це допомагає нам залучати інших спонсорів. Не треба нічого платити, просто...

— Тобто ви будете пірамідальну схему?

— Та ні... ні. Але ж тепер ти й так до нас приєднаєшся? Я б не називав це...

Вона трясє паперами перед його обличчям.

— SAME ЦЕ ви й робите! Залучаєте «спонсорів», до яких є велика довіра і які не платять, лише для того, щоб привабити інших спонсорів, яким доведеться сплатити всі рахунки. А тепер ви хочете символічно прийняти мене до правління, щоб усі думали, що тепер у вас усе в порядку, що тепер ви політкоректне об'єднання з «базою цінностей» та «рівноправністю»!

Фрак по інший бік столу аж зіщулюється. З нещасним виглядом шкрябає обідок горнятка з кавою. А тоді лиховісно шепоче:

— Ні. Ні, це не так. Тобто, річ *не лише* в цьому. Я... мені потрібна твоя допомога також як адвоката. І не лише мені, а й... Петеру.

— Ти про що? — сичить Міра.

І Фрак дістає останню теку й кладе її на стіл.

— Ось. Ми збираємося будувати тренувальну базу. «Бйорнстад-Хокей» спільно з комуною. Це частина плану «Бйорнстад Бізнес Парку». Але в нас були проблеми з фінансуванням, тому ми її продали...

— Як це — продали? Ви ж іще нічого не збудували?

— Ще ні, про це й мова. Комуна, так би мовити, викупила тренувальну базу в хокейного клубу... наперед...

Міра переглядає папери спершу розчаровано, а далі вже нажахано. Слідкує за кожною

ниткою клубка: комуна продає землю фабриці, яка продає її за значно нижчою ціною хокейному клубу, потім клуб відпродує землю комуні за мільйони крон і ні з того ні з сього вона вже вважається «тренувальною базою». Водночас фабрика беззастережно отримує від комуни дозвіл купити іншу ділянку, якої давно добивалася. Ось такі взаємні послуги.

— Усе це... я навіть не знаю, що сказати... я ще можу врятувати вас від наслідків попередніх справ, але ось це! За таке когось можуть посадити, — тільки й здатна мовити Міра.

Фрак напружено посміхається, крутиться, щоб випростати спину, і робить останню спробу вдавати оптимізм:

— Ну, так, але ж послухай мене, Міро: незаконним воно буде, якщо про це дізнаються *зараз*! Ми ж збудуємо ту тренувальну базу, *скоро*! Пам'ятаєш Алісію на відео, яке я показував? А знаєш, що після бурі вона не може тренуватися, бо зараз у нас на льодовій арені стільки команд, що для наймолодших не залишається вільних годин. Нам просто потрібно трохи часу! Треба просто ненадовго приховати це від журналістів! Коли збудують тренувальну базу, коли «Гед-Хокей» закриють і залишиться лише «Бйорнстад-Хокей», нікого не буде цікавити, як розвивалися події!

Найбільше Міра, мабуть, ненавидить його за те, що й сама знає, що Фрак каже правду. Але, перебігши очима по сторінках, вона прикипає поглядом до останнього рядка, і в неї завмирає серце.

— Але ж чому... Петер... чому Петер це підписав? — видихає вона.

У Фрака тепер така натягнута посмішка, що він мусить смикнути комір сорочки, щоб не задихнутися.

— Він був спортивним директором, тому...

Міра блискавично стискає кулаки і з такою силою гримає по стільниці, що Фрак аж підстрибує.

— Паскудо, але ж не тоді, коли ЦЕ було підписано! Петер уже звільнився! Бляха, що ви НАТВОРИЛИ?!

Тепер по Фракових щоках ллється не лише піт. Він важко кліпає.

— Петер підписав, бо я його попросив. Нам... був потрібен хтось такий, як він. Правління будівельної компанії, службовці в комуні, власники фабрики — усім аж ноги підкошувалися, коли ми пропонували оформити продаж тренувальної бази, і вони вимагали, щоб це підписав хтось, кому вони довіряють. А Петеру довіряють усі. На той час він уже почав працювати в тебе, але ми ще не прийняли нового спортивного директора, і я... я знав, що в нього докори сумління... що він відчував, наче залишив клуб у біді. Ти ж знаєш, який він. Хоче врятувати цілий світ.

У Міри тремтять щоки.

— І ти попросив його підписати, хоч і знав, що це незаконно, а він був настільки дурний, що послухався?

Фрак потуплює погляд.

— Він підписав, бо я попросив. Бо він довіряв мені.

— І ти його використав!

— Міро, будь ласка, я ж просто хотів зробити краще для міста. Якщо все пропаде, тоді клуб...

Вона перехиляється через стіл, і Фрак мало не падає зі стільчика.

— Клуб? Та мені плювати на КЛУБ! Ти не розумієш, що ПЕТЕРА МОЖУТЬ ПОСАДИТИ?

— Я... — тільки й встигає почати Фрак.

Міра хапає його за комір сорочки, аж тріщать шви, і шипить:

— Якщо через тебе посадять мого чоловіка, тоді мене посадять за вбивство, з'ятим собі!

Міра відпускає Фраків комір і, навіть не чекаючи відповіді, виходить у коридор. Чути, як гримнули входні двері, у будинку западає тиша. Фрак не знає, що йому тепер робити, він готує собі ще кави й не рушає з місця.

64. Стукання

У понеділок Абат годинами бігав в лісі сам-один. По обіді, коли він повертається у двір поміж багатоповерхівок, діти вже поприходили зі школи й виходять надвір, і, як учора, починають гру ключками та тенісними м'ячиками. Абат запихав руки в кишені куртки і звично натягує на голову капюшон, щоб його не впізнали й не покликали. Він заходить додому, зачиняє двері й за звичкою намагає в сумці пляшку, але раптом усвідомлює щось дуже дивне: він не відчуває тривоги. Принаймні не так сильно, як зазвичай. Він так довго відчував цю тяжкість у грудях, що майже забув, як буває без неї — може, це і є «спокій»? Так, наче зламана нога, яка місяцями нестерпно боліла, одного ранку болить *трохи* менше. Дихати стало трішки легше. Вікно зачинене, із двору чутно вигуки та сміх, але вони не дратують Абата, як бувало раніше, а навіть заглушують голоси в його голові, трохи притлумлюють сумніви, викликають якусь надію. Всього краплину. Не буває заразнішої радості, ніж радість від гри.

— Можна з вами пограти? — запитує Абат, коли знову виходить з під'їзду, стискаючи в руці стару ключку.

— Із... нами? — лепетять діти.

Він киває.

— Так. Ну ж бо, зіграємо. Я і ви двоє — проти решти.

Від захвату діти кричать, аж по всій Низині розходиться луна; по притрушеному снігом асфальту стукають ключки, хтось кричить: «Так нечесно!» — інший вигукує: «Єс!» — вони лякають одне одному долоню, аж поки чиясь мама не гукає з балкона, що пора йти додому їсти. І тоді хтось із дітей повертається до Абата й вигукує:

— Завтра пограємо?

Абат насуває на голову капюшон, засовує руки в кишені й ледь помітно всміхається:

— Сподіваюся, завтра в мене вже не буде на це часу.

Діти не розуміють, про що він, просто біжать додому, несучи в собі нові мрії, а Абат залишається надворі й дістає з глибини душі мрії старі.

Потім якнайміцніше зашнуровує кросівки й біжить через місто, не зупиняючись, аж поки не опиняється перед будинком Цаккель.

Бах-бах-бах.

Він стукає у двері в такт ударам серця. Але ніхто не відчиняє. Абат обходить будинок — ніде не світиться, тихо. Він збігає до льодової арени, але машини Цаккель на паркувальному майданчику нема. Абат віддишується, думки пливають проти течії, сотня голосів у голові кричить «Здавайся!», але цього разу він їх не слухає. Розвертається й біжить у протилежний бік, до єдиної людини, перед якою він може про все зізнатися, єдиної людини, в якій зараз можна попросити поради. Єдиної, крім мами, людини, яка завжди вірила в його потенціал, хай що він не робив.

Майя вертається додому в обідній час. Ана йде разом із нею, бо в неї вдома нема що їсти, а ще вона чула, що тато Майї почав пекти хліб. Ана обожнює хліб. Коли дівчата минають бігову доріжку на Височині, Ана киває й вигукує:

— А це не твоя мама?

Майя глузливо сміється.

— МОЯ мама? Жартуєш? Вона не змогла би втекти навіть від виверження вулкана!

Але, примружено поглядом поміж дерев, Майя теж бачить, що це, здається, її мама. Вона потирає очі, постать одразу зникає. Дівчата підходять до Майїного дому: вхідні двері незамкнені, нікого з сім'ї немає вдома, а на кухні самотньо сидить собі Фрак і п'є каву.

— Привіт-привіт! — радісно вітається він.

Майя просто киває і бере хліб та інші продукти з холодильника. Ана шепоче:

— А чому тут... Фрак, якщо нікого немає вдома?

Зітхання Майї сягає глибин епічної збірки поезій.

— Знаєш, я вирішила не ставити запитання про те, що відбувається в цьому будинку. Бо тільки не намагаєшся щось зрозуміти, зразу починається мігрень.

Амат стискає кулак, піднімає руку, замахується.

Бах-бах-бах.

Стукання. Удари серця. Кроки всередині будинку, двері відчиняються, й Амат готовий миттю зізнатися: «Петере, вибач! Вибач! Я облажався! Допоможи мені!». Перед очима миготять кадри його дитинства: перший раз, коли катався на ковзанах, перша забита шайба, перша поразка — і завжди голос Петера на льоду або на трибунах. Обережний доторк до плеча, коротке «все буде добре» або «молодець». Зараз йому потрібен Петер. Усю дорогу сюди Амат повторював свою промову.

Але коли опускається клямка, слова застрягають у нього в роті, тому що у дверях стоїть не Петер, а Майя.

— Привіт, Амате! — вигукує вона радісно і водночас здивовано.

— Привіт... вибач... — бурмоче Амат розгублено і водночас спустошено.

— Давно не бачилися! Ти як? — щебече вона.

— Шо? — зніяковіло белькоче Амат.

Він соромиться свого потріпаного й розгубленого вигляду, бо Майя перед ним виглядає просто ідеально, як завжди.

— З тобою все добре? — хвилюється вона.

Амат кілька разів повільно киває, а тоді швидше — ніби сам себе переконує, старається вдихати носом і видихати ротом. Робить ще одну спробу повернути собі своє життя:

— А... твій тато вдома?

Майя хитає головою.

— Ні, він кудись поїхав разом із Цаккель. Здається, вони мали подивитися нового гравця!

Амат витріщається на Майю. Йому дзвенить у вухах, гупає в скронях, серце калатає, аж паморочиться в голові. «Новий гравець». То його вже замінили. Амат безвольно падає просто в безодню втрачених шансів, яка буває, лише коли тобі вісімнадцять.

— А-а... ну, добре. Тоді... це... та нічого, — шепоче, тамуючи плач у горлі.

— З тобою точно все гаразд? Хочеш зайти? — запитує Майя.

Але Амат уже розвернувся й рушив додому.

65. Столичні

Александр зупиняє свій новий «джип» на заправці. Поки він у туалеті, Петер обертається до Цаккель на задньому сидінні.

— Можна дещо запитати?

— А я можу заборонити?

Він зітхає.

— Ти говорила з Аматом?

Цаккель дивується.

— Коли?

— Після... цього літа. Коли його не задрафтували.

— Ні.

— Чому?

Вона хитає головою — сама лише думка про це безглузда.

— Він не прийшов на тренування. Як я могла з ним порозмовляти?

— А зателефонувати йому?

— Зателефонувати? Навіщо?

— Щоб дізнатися, чи він буде грати.

— Якщо захоче грати, то прийде на тренування, правда?

Петер фрустровано хрускає шиєю.

— То замість того, щоб просто ЗАПИТАТИ Амата, ти потягнула мене аж сюди, щоб завербувати Александра йому на заміну?

Схиливши набік голову, Цаккель неприховано намагається не назвати Петера «повним ідіотом».

— Ти просто дурник. Александр не буде заміняти Амата.

— А що тоді?

— Він має розлютити Амата.

Сказавши це, Цаккель розлягається на задньому сидінні, засинає і міцно спить усю дорогу до Бйорнстада. Петер навіть думає, що вона, мабуть, віддала свою машину, аби лиш не везти її самій додому. Петер з Александром цілу дорогу говорять про хокей. Лише про хокей. Пізно ввечері «джип» заїжджає в Бйорнстад. Двадцятирічний хлопець дитиною мав одне ім'я, у підлітковому віці вибрав собі друге, а в цьому місті він отримає ще й третє. Нове ім'я неочікувано придумує йому Петер, коли Александр чомусь запитує:

— Тут буде так, як розповідають? Таке собі звичайне мале місто, майже село?

— А що таке звичайне мале місто, майже село? — цікавиться Петер.

— Ну, таке, де люди все й усіх ненавидять. Ненавидять вовків, ненавидять владу, ненавидять немісцевих...

І Петер як ніколи усвідомлює, як сильно він належить цим краям, бо сказане аж надто зачіпає його, але замість того, щоб відрубати щось різке у відповідь, він усміхається:

— Угу. А знаєш, кого тут ненавидять найбільше?

— Кого?

— Зарозумілих столичних паскудників.

Ті випадки, коли хтось чув, як регоче Елісабет Цаккель, можна порахувати на пальцях, але зараз вона справді вибухає сміхом на задньому сидінні. Після цього ніхто в Бйорнстаді не називатиме Александра на ім'я — його кликатимуть «Столичний». І він, як не дивно, навчиться

не приймати це за зле.

Біля свого будинку Цаккель вистрибує з «джипа», кинувши коротке:

— Столичний, завтра тренування! Не запізнюйся!

Хлопець залишається за кермом, але Петер висідає і ступає кілька кроків за нею. Цаккель здивована, Петер трохи теж, немовби його ноги почали рух раніше, ніж про це подумав мозок.

— Послухай... Елісабет... я хотів подякувати.

— За що?

— Що ти покликала мене поїхати. Для мене це багато значить, я знову... ну, відчув себе частиною клубу.

— На свій захист скажу, що я навіть не знала, що ти звільнився, — нагадує Цаккель і регоче.

— Так, звісно. Але я однаково хочу подякувати. Класний сьогодні був день. І ти, до речі, помилялася!

— Ти про що?

— Коли казала, що завжди перемагає команда, в якій найкращі гравці. Цього замало. Гравцям потрібен хтось, хто їх розуміє. Хто бачить у них найкраще.

Він шаркає ногою по снігу. Цаккель запихає ключі в замок. Петер уже йде до машини, коли вона, навіть не обернувшись, каже:

— Рамоні мало хто подобався, але тебе, Петере, вона любила. Мені теж мало хто подобався.

Цаккель уже зачинила двері, коли Петер осягнув значення сказаного. Він сідає в «джип», і Столичний запитує, куди тепер їхати. Аж тоді Петер розуміє, що Цаккель, мабуть, не подумала, де житиме її гравець.

Що ж, не варто було йому перейматися. Звичайно, Цаккель про це подумала. Столичний буде жити в будинку Петера.

Додому Міра повертається, вже маючи рішення. Фрак залишає будинок Андерссонів, домовившись із Мірою про дві справи: він має декому зателефонувати, а вона має зробити дещо жакливе. Міра заходить до кімнати доньки, сідає на ліжко й серйозно дивиться на Майю та Ану.

— Ви маєте дещо зробити для мене.

— Що? — запитують дівчата.

— Нікому не кажіть, що сьогодні тут був Фрак. Навіть... татові. Я сама йому розповім...

Атмосфера в кімнаті стає, м'яко кажучи, напруженою. Майя так довго мовчить, що Ана врешті відчуває своїм обов'язком прямо сказати те, про що вони обидві подумали:

— Вибач, Міро, але мушу сказати, що якщо ти надумала зраджувати Петера, то можеш знайти собі когось набагато кращого за Фрака. Ти ще та штучка! Є ціла купа чоловіків, які б з тобою...

Міра спершу нічого не розуміє, а коли до неї доходить, вона дивиться на Ану з таким жахом і огидою, що Майя аж котиться від реготу — вона в цьому домі так не сміялася ще відтоді, як її молодший брат у шестирічному віці примудрився зачинитися в холодильник.

Петер заходить додому і стає в передпокої. З кухні виходить Міра. Вона стільки разів буде запитувати себе, чому просто не сказала правду прямо й одразу: що прийшов Фрак і що вона

все знає про договір і тренувальну базу, — але в Петера такий вираз обличчя, за яким вона, сама того не розуміючи, страшенно скучила. Він такий пожвавлений! Цьому неможливо опиратися.

— Люба! Ми з Цаккель завербували гравця! Тобто я хотів сказати... Цаккель завербувала, а я... ми одне одному допомогли! Він унікальний! У хорошому сенсі! Він може стати... просто неймовірним!

Міра й сама не вірить звуку, який виринає з її горла, але вона сміється. У неї могло бути стільки різних реакцій — а вона сміється й сміється, тому що Петер виглядає таким по-дитячому щасливим, і вона вже й забула, яким був той хлопець, у якого вона закохалася. Тому вона нічого не каже про сьогоднішні події, тільки думає, що повинна захистити свого чоловіка, не допустити, щоб він потрапив у в'язницю, тому що без нього вона не може дихати.

— Давай я вгадаю: йому нема де жити і він зупиниться в нас? — усміхається Міра.

Петер витріщає на неї очі.

— Як ти дізналася?

— Бо так було завжди, коли ти працював спортивним директором. Піду постелю в кімнати для гостей.

Міра піднімається сходами, щоб узяти постіль, кілька разів зупиняється перевести подих.

— Усього на кілька ночей! — гукає їй услід Петер.

Після цього до будинку заходить Столичний і стоїть у передпокої, а зі своєї кімнати виходить Майя і запитує, чому тут усі розкричалися. Погляди Столичного та Майї зустрічаються, вони ні слова не кажуть одне одному, але з обличчя Майїного тата немовби враз змінили всі кольори. Петер переводить погляд то на Столичного, то на Майю, і розуміє, що зробив жакливу, просто жакливу помилку. Міра раптом чує, як він рявкає знизу:

— На ОДНУ ніч, Міро! Лише на ОДНУ ніч максимум!!!

Ана теж залишається ночувати. Перш ніж заснути, вона шепоче Майї:

— Ти диви, як класно! Спочатку твоя мама попросила нічого не казати про її тасмницю, а тоді твій тато мало не здурів, коли побачив, що тобі хочеться переспати з тим хлопцем. Давненько я не бачила, щоб твої батьки так нормально поводитися.

— Та не хочу я з ним спати! — трохи зашвидко заперечує Майя.

Ана так різко зачухує очі, що голова їй мало не йде обертом.

— Ні-ні, звісно. Зовсім. Ти просто пожирала його очима...

— АЖ НІЯК!

Ана підповзає ближче, повертається до Майї спиною і шепоче:

— Я рада, що тобі знову хочеться спати з хлопцями.

— Ой, та йди в дупу... — шепоче Майя, бере її за руку й, міцно стискаючи, засинає.

66. Розчарування

Понеділок — один із найдовших днів у житті Ханни та Йонні. Тесс ідеально виконує роль ображеної доньки, її нема вдома достатньо довго, щоб батьки запанікували, але не настільки довго, щоб вони отримали право зробити з себе мучеників. Вона переночувала вдома в Бубу, в його ліжку, а сам він спав на підлозі біля неї. Менші сестри Бубу позасинали клубочками біля її ніг, як цуценята. Кабан уявлення не мав, що це до дідька відбувається, бо дотепер у цьому домі не з'являлися синові подружки, тож він делікатно запитав Тесс, що вона любить їсти на сніданок, а тоді узяв із неї обіцянку: якщо Бубу колись поведеться з нею погано, вона повинна розповісти все Кабанові, і він приб'є паскудника. Усміхнувшись, Тесс пообіцяла. Вона заснула, звисивши руку з узголів'я ліжка, щоб відчувати шкірою подих Бубу. Зранку Тесс прокинулася від пахощів чаю, грінок і яєчні.

Тесс поїхала автобусом у Гед і прийшла до школи, ніби нічого не сталося. Вона знала, що батьки зателефонують у школу, щоб перевірити, чи вона там, і для них це буде набагато гіршим покаранням, ніж її зникнення. Тепер мамі з татом доведеться безсило чекати весь навчальний день, поки донька прийде (а можливо, і не прийде) додому, — гіршого за це їй для них не придумати.

В обідній час Тесс запихає ключа в замок, батьки підхоплюються з кухонних стільців і проштовхуються в коридор, вагаючись, чи докоряти їй, чи обіймати, але вона навіть не дає їм шансу вибрати. Поруч із нею стоїть Бубу з кошиком у руці, йому не настільки незручно, як Ханні та Йонні, але, можливо, саме так Тесс випробовує його. Якщо він здатен заради неї на ось це, то здатен на все.

— Бубу приніс продукти і буде готувати вечерю! Через двадцять хвилин ми сядемо за стіл і повечеряємо, як нормальна сім'я! — заявляє Тесс, не залишаючи простору для переговорів.

Сказано — зроблено. Братів позганняли з верхнього поверху, і сім'я їсть пасту, ніби на час цієї вечері їх узяли в заручники. Йонні не каже ні слова, а от у Ханни такої можливості нема, тому що Бубу весь час щось розпитує. Про її роботу, дитинство, їхній будинок. Після вечері Тобіас і Тед щодуху кидаються до своїх кімнат, подалі від задушливої атмосфери вимушених розмов. Йонні вдас, ніби виходить до туалету, а потім придумує собі дуже важливе заняття в гаражі. Він розлючений, Тесс бачить його стан, але тато просто не знає, як висловитися, а донька не знає, як попросити вибачення без самого вибачення. Як їй сказати, що вона шкодує через те, що засмутила його, але не через те, що розчарувала? Бо його розчарування — це його ж провина.

Бубу прибирає зі столу й мис посуд, хоч його ніхто про це не просить. Туре заходить на кухню, щоб допомогти. Ханна мовчки сидить за столом, зиркає на доньку, підбирає слова. Зрештою вона вирішує зробити простіше і звертається до Бубу:

— Бубу, ти в сім'ї найстарша дитина?

— Так, — киває Бубу, показуючи Туре, як ефективніше використовувати простір посудомийної машинки.

— Це помітно. Тобі добре вдається порозумітися з дітьми. А хто навчив тебе так смачно готувати? — продовжує Ханна.

— Мама, — відповідає Бубу.

— Передавай їй вітання, яка ж вона молодець. Я кажу не лише про приготування їжі, а загалом... про тебе.

Ханна кидає погляд на свою доньку, щоб пересвідчитися, що вибачення зроблено і що тепер пробачать і їй, але Тесс чомусь нажахано дивиться на Бубу й на очі у неї сльози. Гірко

всімхнувши, Бубу відповідає:

— Моя мама померла. Але вона справді була крута. Це від неї я всього навчився.

У цьому домі, мабуть, ніколи не було так тихо, а Ханна, мабуть, ніколи не почувалася такою дурепою. Голосові зв'язки загрубіли, наче мотузки, вона зіщулилася всім тілом, ніби вже чекає докорів від доньки. Але їх не чути. Тесс також дуже сумна.

— Вибач, Бубу, я мала розказати мамі... — шепоче вона.

У Ханни спалахують щоки.

— Ні-ні, це я винна, вибач, Бубу! Я навіть не думала...

Бубу на випередження хитає головою до Ханни, він навіть схвилюваний.

— Що ви, не треба! Ви їй сподобалися б! Мама дуже розсердилася б на мене, якби я вас засмутив!

Ханна відчуває, що потребує випити дев'ять келихів вина, аби дати раду з почуттями, але просто перепрошує й вигадує, що їй треба до туалету. Вмивши обличчя, вона десять хвилин сама себе висварює, а тоді виходить у гараж і тепер уже сварить свого чоловіка:

— Ну ти й ЗАРАЗА, ховаєшся тут, коли твоя донька сидить на кухні зі своїм...

— Навіть не кажи цього! — застережливо бурчить Йонні, але сам уже обводить поглядом речі, які, він сподівається, не стане жбурляти в нього Ханна.

— ХЛОПЕЦЬ! Це її ХЛОПЕЦЬ! І він справді молодець! Ти мусиш прийняти його! — каже вона, намагаючись говорити стримано, хоч їй це не дуже вдається.

Йонні міг би вибрати сотню відповідей, але з якогось дива вибирає найгіршу з можливих:

— Якийсь довбаний товстун із Бйорнстада — і це найкраще, що може мати Тесс? А потім вона стане тиснути на нас, що ми повинні прийняти його? І я ще маю...

У Ханни спина пряма як цвяшок. Таке ніколи не буває добрим знаком.

— Тесс його вибрала. Колись ти вибрав мене, і всі твої родичі теж не дуже цьому зраділи, як ти сам пам'ятаєш.

Йонні заперечує, але тепер уже обережніше:

— Ханно, вони ж майже не знайомі...

Вона пирхає:

— Можна подумати, ми з тобою дуже знали одне одного, коли вперше...

Він обриває її:

— Бляха, але ми — це інша річ, я ж... ти була... це інше!

— І чому ж?

І Йонні припускається найбільшої помилки: він судить про наміри молодого хлопця за найгіршими мірками власної молодості:

— Ти хоч знаєш, що це за хлопець? Думаєш, я не бачив таких, як він? Та йому лишень треба переспати з дівчиною з Геда, щоб потім хвалитися перед своїми друзями, що мав гедівську суч...

У Ханни стоншуються губи, пальці з хрускотом розгинаються.

— Бо так ви з друзями говорили про бйорнстадських дівчат, коли були в його віці? А ти ніколи не думав, що не всі — такі свині, як ви тоді були?

Плечі Йонні так похиляються, що, здається, ключиці ледь витримують ваготу.

— Я не це мав на увазі...

Ханна не дає вибачитися і, стримуючи злість, перебиває його:

— А знаєш, що має Тесс? Дещо просто дивовижне. Те, чому я заздрю. Те, чого ніхто в нашій сім'ї не має. РОЗСУДЛИВІСТЬ!

Вона траскає дверима до гаража з такою силою, що чути на весь будинок. Йонні сконфужено гпеає об підлогу цілу банку ключів — тих, що бозна від чого і які, здається, бувають сотнями в

усіх тат. Десь на світі є ті замки, які вони відмикають, як і, можливо, існують відповіді, як перестати виходити в мінус у стосунках зі своєю сім'єю, хай там що до дідька ти б не робив.

Бубу врешті виходить з будинку, Тесс залишається. Між донькою і мамою ще нема миру, лише перемир'я, але Ханна це приймає. Тесс заходить до своєї кімнати, але не гримає дверима. Поки Бубу йде до своєї машини — малого поіржавілого зеленого «пежо», — Йонні виходить на доріжку, що веде до гаража. Бубу — один із небагатьох тутешніх чоловіків, який фізично більший за Йонні, але він однаково зупиняється, немовби думає, що його зараз поб'ють.

— Це твоя машина? — запитує Йонні, після видиху тривалістю в ціле дитинство.

Не так легко стати дорослим, але це ніщо в порівнянні з тим, як складно дозволити бути дорослим іншій людині.

— Так... так, мені тато віддав! Ну, спершу він віддав мені кемпер, але я подарував його другові. Один клієнт хотів уже викинути це авто, а я його поремонтував. Може, зовні й не дуже, але всередині там класно! — киває Бубу, намагаючись не здаватися занадто завзятим, хвалюватим чи настирливим.

Йонні чухає бороду й киває на свій мінібус.

— У мене проблема з двигуном, — зізнається він, а це для нього те ж саме, що вивісити білий прапор.

Бубу з ентузіазмом киває.

— У нас у майстерні був колись такий! Думаю, що можу його поремонтувати!

— Думаєш, я дозволю тобі зустрічатися з моєю донькою лише за те, що ти поремонтуєш мені машину? — з підозрою запитує Йонні.

Бубу шокує його відвертістю:

— Думаю, не ви вирішуєте, зустрічатися їй зі мною чи ні. Думаю, це її рішення.

— Гарна відповідь, — неохоче бурчить пожежник.

— Вибачте, — перепрошує Бубу, він так часто говорить це слово, що часом воно злітає йому з губ за звичкою.

Йонні довго чухає бороду.

— Ти серйозно гадаєш, що можеш поремонтувати мінібус?

Бубу киває.

— Так. Автомобілі — це єдине, в чому я добре тямлю.

— Тебе тато всьому навчив? Ти ж син Кабана?

— Так! Ви з ним знайомі?

— Грав проти нього. Він зламав мені носа, коли ми були юніорами.

Йонні всміхається, і Бубу теж наважується всміхнутися й відповісти:

— Він міг випадково налетіти на вас. Тато вмів кататися на ковзанах лише в одному напрямку.

І тоді Йонні вперше голосно сміється, і чує, як грубо звучить його сміх — тепер це регіт старого чоловіка. З важким серцем від розуміння, як швидко минає час, Йонні каже:

— Бубу, Тесс розумна. Дуже, дуже розумна. У школі в неї найвищі оцінки...

— Знаю, — бурмоче Бубу, здогадуючись, до чого він веде.

— Якщо вона продовжить навчання, їй доведеться переїхати звідси, тут для неї немає можливостей.

— Я розумію.

— Нічого особистого, Бубу. Ти хороший хлопець. Але я не хочу, щоб ти її стримував. Чесно кажучи, я думаю, що в глибині душі їй мама сподівається, що Тесс залишиться і матиме тут нормальне життя, тому що Ханна не може жити без неї, але... чорт, Бубу. Тесс може бути ким

захоче. Наша донька може стати великою людиною. Розумієш? Вона не така, як...

Бубу киває, зігнувши спину. Часто й міцно кліпає очима, щоб не показати, що почувається розтрошеним.

— Думаєте, я не знаю, що Тесс надто хороша для мене? Що вона особлива, а я — звичайний? Я не дуже розумний, але ж не НАСТІЛЬКИ дурний! Я ні на чому не знаюся, крім автомобілів, трохи розуміюся на кокеї; я знаю, що нічого не можу їй ДАТИ, але я ніколи... ніколи... не намагатимусь стримувати її, я... я ніколи не поведуся з нею так по-дурному. Так, я, можливо, не можу вчитися в університеті, як вона, але я непогано вмію ремонтувати, і я досить сильний, і мене люблять друзі, і Тесс я подобаюся. Я намагаюся бути хорошим чоловіком і думаю, що колись зможу стати добрим батьком. І я НЕ БУДУ її стримувати! Якщо вона захоче переїхати звідси, я поїду з нею. Я можу жити де завгодно, якщо житиму з нею. Всюди є поламані машини, які треба ремонтувати. Так, ви в праві намагатися зробити так, щоб я перестав їй подобатися, але я не здамся... не можу...

Йонні так пильно й так довго дивиться у сніг, що Бубу врешті припиняє свою тираду й навіть не розуміє, чи слухав його цей чоловік.

— Так. Ти правильно кажеш. Не мені вирішувати за Тесс, — промовляє Йонні, коли минає ціла вічність.

Він мусить запитати в самого себе, на що насправді злиться, і відповідь, звісно, йому не лестить. Він навіть не злиться, просто відчуває порожнечу. Донька пішла вчора з дому, не поговоривши з ним. Таємно почала зустрічатися з хлопцем. У неї тепер своє життя, про яке вона йому не розповіла. То що з нього за тато?

Голос Бубу звучить ледь чуто:

— Вона плаче, коли ми про вас говоримо, а я не хочу, щоб вона плакала. Тому я мушу або перестати подобатися їй, або почати подобатися вам.

Йонні підводить погляд, він геть виснажений.

— А знаєш що? Ти, Бубу, добре знаєшся не тільки на машинах.

— Справді? — шепоче Бубу.

Йонні киває головою. Ледь усміхається.

— Так. Їжа теж була смачна.

67. Історії любові

Цілу ніч сніжило, зранку у вівторок так холодно, що Столичний, після того як вийшов зі збройно вимитим волоссям забрати з машини свою косметичку, після повернення в будинок міг облямувати свою зачіску, наче «лего». Петер мусив позичити йому зимову куртку, бо все, що Столичний вважав зимовими куртками, виявилось просто куртками.

— Це ж тільки осінь, а який мороз буде в грудні? — неспокійно запитує хлопець.

— Достатній, щоб ти засумував за осінню, — усміхається Петер.

Вони рушають на льодову арену. Звичайно, Петер мав би поїхати на роботу, але робить вигляд, що треба показати хлопцеві дорогу, щоб мати привід подивитися на його перше тренування. Ана з Лео збираються до школи, Майя вирішує теж піти на льодову арену — радше щоб подратувати тата, і це в неї таки чудово виходить. Усю дорогу він демонстративно крокує поміж нею та Столичним, тож Майя не пропускає нагоди зробити Столичному компліменти, яка в нього гарна зачіска або що на ньому так добре виглядає нова куртка, аж поки тато не починає прикро бурчати по-татівськи, як то вміють лише тата. У коридорі Столичного зустрічає сторож, вони йдуть переглянути спорядження за списком, а Петер за старою звичкою ходить по льодовій арені й весь день тримає Майю за рукав куртки, ніби їй чотири роки і він боїться, що донька може впасти в басейн. Вона дозволяє йому так себе водити. І вже всівшись на трибуні, коли вони самі, Майя каже:

— Тату, я рада, що ти знову переймаєшся чимось нормальним.

Він не розуміє, що вона таке говорить, а для тата немає нічого нормальнішого за це нерозуміння. Потім вони йдуть у кафетерій і купують шоколадні кульки.

Міра приїжджає в офіс, замикається там разом із колегою і весь день тільки тим і займається, що переглядає старі судові справи й нову бухгалтерію, готуючись до найгіршого. «Сподівайся на мир, але готуйся до війни», — так радив Мірі викладач університету. Тепер ці слова набрали ваги. І від них болить усе тіло.

— Дякую за те, що цим займаєшся, — виснажено каже вона.

— Я б образилася, якби ти вважала, що моя допомога не є чимось самим собою зрозумілим, — відповідає колега.

Міра силувано всміхається.

— Я знаю, що для мене ти здатна на що завгодно, але зараз ти допомагаєш Петеру...

— Я допомагаю тобі.

— Ти розумієш, що я маю на увазі.

Зиркнувши з-під чубчика, колега зітхає.

— От чорт. Сказати тобі як є? Я допомагаю вам обом. Я ніколи не вважала, що Петер вартий тебе, але знаєш що? Ти теж не завжди його варта. Я стільки разів думала, що ну *тепер* ці двоє точно розлучаться, але ж ви на це не здатні. Ви просто не можете жити одне без одного. Тому тепер ви не повинні розлучатися. Тепер я не можу цього допустити. Ви стільки всього пережили разом, і якщо не зможете втримати свою історію любові зараз, то надія буде втрачена для всіх нас!

Міра витирає щоки рукавом светра.

— З твоїх слів — це ніби суцільна довга битва.

— А хіба не такою є любов? Любити когось — це одне, але, до біса, хто ж витримає, щоб його ЛЮБИЛИ двадцять років?

Рукав Міриного светра темніє.

— Я справді люблю його...

Колега всміхається.

— Я знаю. Усі знають. Господи, та ВСІ про це знають, Міро! Ви боретеся — і ти, і він. Знайдете собі щось і десь, а тоді боретеся за це на смерть. Напевно, тому я досі працюю для тебе. Бо завдяки тобі маю відчуття, що стою на боці добра.

Міра шморгає.

— Ти працюєш не для мене, а зі мною...

Колега поплескує її по голові.

— Та ні. Я перед тобою благоговію, чесно, але всі працюють для тебе. Навіть твій чоловік.

Міра міцно, аж до болю в скронях, заплющує очі.

— Я... я знаю, що Петер наївний і легковірний, але він... він не зробив би чогось незаконного навмисно. Він не поставив би мене та дітей перед таким ризиком. Господи, та він навіть не наважується припаркувати машину надто близько до перехрестя! Але що ж...

Колега схиляє Мірину голову собі на плече і гладить її по волоссі. А потім шепоче:

— Ну серйозно, Міро, який прикол захищати того, хто взагалі невинний? Мусить же ж бути якийсь виклик!

В основі всіх видів спорту лежить мінімальний відрив. Тисячні частки, міліметри, грами. За всіма найвідомішими досягненнями в історії спорту залишаються тисячі невидимих «якби», і «якби не», і «майже».

Беньї за кермом кемпера їде через Бйорнстад, покурюючи в опущене вікно, і пригальмовує на пагорбі біля льодової арени. Там він буде довго сидіти, затримуючи траву в легенях і дитинство в серці, щоб відчутти, чи хоче повернутися, чи сумував за цим, але так і не зрозуміє нічого. Беньї цікаво, чи любив би він далі хокей, якби два роки тому не поїхав звідси, а залишився. Він дедалі частіше запитує себе, ким би став, якби його життя не залежало настільки від рішень інших людей: якби тато не зробив того, що зробив, якби Кевін не зробив того, що зробив, якби інші не зробили того, що зробили, і якби ніхто й ніколи не дізнався правди про Беньї... то яким тоді було б його життя? Якби зараз у нього була машина часу, то чи скористався б він нею?

Беньї робить глибоку затажку, дістає телефон і тричі набирає один номер, але йому не відповідають. Увесь спорт — це мінімальний відрив. Буває, що в тебе є лише один друг, який не втрачає надії на тебе.

Кемпер рухається далі, котиться аж до Низини, Беньї об'їжджає стоянку перед висотними будинками й дивиться, котра година. На вулиці немає дітей, такі дні, як сьогодні, щороку стають надзвичайною ситуацією: раптом випадає забагато снігу — і вже не вийдеш з ключкою пограти у дворі, але й лід ще недостатньо товстий, тож не пограсш на озері, взувши ковзани. Кемпер повільно котиться попри фасад одного з будинків і зупиняється перед дверима до підвалу. Беньї знову дзвонить на той номер і чує, як серед тіней відлунює сигнал телефона.

Спорт і відрив: фінішна лінія шириною п'ять сантиметрів може визначити, як відкладеться в пам'яті ціле життя. Фінал може бути вирішений в останню секунду, і ціле місто далеко в лісах навіть через двадцять років ще буде говорити про себе словом «майже». Хлопчик може

народитися за тисячі кілометрів звідси й таки стати тим, хто одного дня нарешті дасть цим людям відчуття, що вони таки багато важать.

Амат стоїть у сутінках, притиснувшись до фасаду, зі спортивною сумкою на плечі. Бенї гальмує біля нього на машині часу.

— Скоро почнеться тренування. Тебе підкинути?

Амат робить спробу всміхнутися, але щелепи йому тремтять від холоду та страху.

— Не знаю, — зізнається він.

Бенї спирається на кермо й видихає носом дим.

— Довго тут стоїш?

— Не знаю.

В Амата посиніли губи, очі виснажені від страху, що він знову всіх розчарує.

— А чому просто не прийдеш на тренування і не поговориш із Цаккель? — запитує Бенї.

— Я не знаю, чи мене хочуть бачити, — хрипить Амат.

Бенї курить і, задумавшись, пригладжує долонею волосся, через що мало не спалює собі брову. Амат так хихоче, аж труситься його грудна клітка, і цей момент, напевно, зігріває їх обох. Обтріпавши вуглинки зі штанів, Бенї бурмоче:

— Я не збираюся виголошувати перед тобою мотиваційну промову, якщо ти цього чекаєш...

Завдяки тремтінню Амат стримує глузливе зітхання.

— Справді? А я думав, ти станеш кричати: «Біль — це просто слабкість, яка покидає тіло!» або «Переможці не прагнуть успіху — вони втілюють його в життя!».

Бенї стримано всміхається. Катюляє пучками пальців цигарковий папір, обережно його скручує й шукає запальничку.

— Ні. Я тут не заради тебе. А заради себе.

Амат топчеться по снігу, щоб розігнати тілом кров.

— Ну, і?

Бенї з серйозним виглядом киває.

— Я ще не бачив, щоб хтось грав у хокей так, як ти, друже. Я махав прожити все життя з думкою, який з тебе міг би бути крутий гравець, якби ти не здався.

Це не просто мотиваційна промова — це чортяцьки крута мотиваційна промова. Амату перехоплює подих. Він ніколи не забуде, яким тієї миті в старому кемпері був Бенї: допитливий погляд, скупийовджене волосся. Лагідне серце. Простягнута рука. Те тихе клацання, коли він перехилиється через сидіння й відчиняє пасажирські дверцята. Амат нерішуче кладе до кемпера сумку, але сам не сідає. Нарешті каже:

— Добре. Тоді вези мою сумку, а я побіжу. Мені й так буде складно переконати Цаккель прийняти мене знову в команду, я не можу прийти до неї, смердячи, як гашишна фабрика...

Бенї вибухає гучним реготом, аж захлинається димом і кашляє так, що хтось із балкону кричить: «Заткніться там!». Цим йому подобається Низина: тут одразу можна дізнатися думку інших. Затягнувши сумку на сидіння, він широким поворотом розвертає кемпер.

Авто наздоганяє й минає Амата вже на трасі. Бенї радісно сигналить, Амат веде поглядом за задніми фарами, які зникають у напрямку міста. Сьогодні один із перших по-справжньому морозних днів у році й один із останніх по-справжньому щасливих. Цього вечора Амат знову почне грати в хокей, він не здався, але Бенї так і не дізнається, яким крутим гравцем той стане.

68. Вороги

Як оцінити, чи суспільство є добрим? Як визначити, чи місто корумповане? Це залежить від того, чи беремо ми до уваги ті скандали, які було викрито, чи ті, які так і залишилися тасмницею. Справедливість вимірюється не найсильнішим мешканцем, а найбезправнішим. Справжній показник корупції — це не те, на чому нас упіймано, а те, що ми можемо приховати.

Фракові не звикати до складних справ, більшу частину своїх активів він зібрав у результаті нестандартних переговорів із підозрілими партнерами, які були обтяжені сумнівною лояльністю, але цей вівторок буде дивним навіть для нього. Фрак місяцями прагнув, щоби впливові чоловіки досягли порозуміння й закрили хокейний клуб у Геді, а тепер він хоче протилежного — його порятунку. Він починає війну, прагнучи миру. Йому потрібні друзі, тож він телефонує ворогам.

Перший дзвінок — політику, другий — хокейному вболівальнику, між ними мало спільного, але щось їх та й об'єднує: мало хто вживає такі слова, кажучи про них. Про Річарда Тео й Теему Рінніуса майже всі говорять значно, значно гірше.

— А чому ти дзвониш саме мені? — з підозрою запитують обидва чоловіки, почувши, про що хоче поговорити Фрак.

— Тому що ми хочемо одного, — відповідає їм обом Фрак.

— І чого ж? — запитують чоловіки.

Фрак відповідає:

— Перемогти.

Річард Тео сидить у себе в кабінеті в приміщенні комуни й голосно сміється.

— Фраку, я чув, що тобі не подобається моя політика. Чому це ти хочеш допомогти мені?

— Думаю, Річарде, тобі й самому не подобається твоя політика, я просто вважаю, що ти робиш усе необхідне, щоб перемогти противників, — спокійно відповідає Фрак у своєму офісі.

Річард Тео закоплює губи.

— Якщо тобі потрібна посада, краще попроси у своїх друзів з тієї партії, яка фактично керує комуною. Бо моя — це дрібна маргінальна партія невдоволених, як мені доводилося чути. Може, тобі варто поговорити з тими, хто має справжню владу?

Фрак зітхає у слухавку.

— Нам з тобою добре відомо, що після наступних виборів керувати комуною будеш ти.

Політик на іншому кінці задоволено посміхається.

— Не кажи такого! Мені, вочевидь, більше підходить бути в опозиції. Місцеві люди дуже люблять перечити всьому.

— Інші політики не можуть здійснити те, у чому мені потрібна допомога, — визнає Фрак.

Тео нахилиється над столом, приховуючи свою цікавість за легкою насмішкою.

— Ну. Слухаю тебе уважно. Що ти задумав?

І Фрак розповідає. Каже, що змінив свою думку про об'єднання двох хокейних клубів. Що раптом зрозумів, що обом містам потрібно мати власні команди, виходячи з міркувань охорони

здоров'я, але насамперед — заради дітей.

— Ну звісно, звісно, «дітей», — іронічно сміється політик, але Фрак не зважає.

— Я зберу зацікавлену групу з місцевих підприємців, які будуть відстоювати в комуні вимогу, щоб льодова арена в Геді була відремонтована, а кошти на це були виділені з того ж бюджету, в якому заплановане будівництво «Бйорнстад Бізнес Парку»! Щоб продемонструвати, що муніципальні інвестиції мають приносити користь усій комуні!

Річард Тео на мить замислюється.

— Припускаю, скоро ти розкажеш, яку користь це принесе... мені.

Фрак глибоко вдихає.

— Майже всі політики в комуні вирішили, що потрібен лише один хокейний клуб, а не два...

— Так, тому що ти зі своїми «зацікавленими групами» їх у цьому переконав. Ви ж просували рішення закрити «Гед-Хокей», бо це заощадить купу грошей платників податків! — крекче на іншому кінці політик, але тепер він уже зацікавився, куди поверне ця телефонна розмова.

— Якщо всі політики на одному боці, можна отримати багато голосів, наважившись стати на іншому, — загадково відповідає Фрак.

Політик з удаваним розчаруванням зітхає.

— Уся моя політична програма ґрунтувалась на зменшенні фінансового марнотратства комуні, а тепер ти хочеш, щоб я підтримав пропозицію виділити немало мільйонів крон з податків на ремонт льодової арени в Геді й на порятунок «Гед-Хокею»? Навіщо мені це?

Фракова грудна клітка так повільно піднімається й опускається, аж чути хрускіт, він розуміє, що обманювати Тео без сенсу, бо той змій надто розумний, тож просто зізнається:

— Я знаю, що це ти всім керував, коли кілька років тому фабрика перейшла до іноземних власників. Ти переконав їх бути спонсорами «Бйорнстад-Хокею» і врятувати фінансову ситуацію клубу. Тож ти дуже добре знаєш, чого вартують контакти та капітал. А ще ти знаєш, що при об'єднанні клубів незалежні аудитори проведуть перевірку всієї бухгалтерії і що там є певні речі, які виявляться неприйнятними для... ну... так би мовити, для «погляду громадськості».

Політик хитається вперед-назад у своєму кріслі й, затиснувши телефон між плечем і підборіддям, береться щось клацати на комп'ютері. В останні кілька днів він, попри свою звичку, не надто уважно читав місцеву газету, але ось натрапляє на статтю про розбиту машину Фрака. І на його обличчі з'являється посмішка. Фрак боїться не аудиторів, а журналістів.

— Фраку, можна в тебе дещо запитати? Здається, останнім часом ти робив усе можливе, щоб показати «Гед-Хокей» як клуб на межі банкрутства з купою хуліганів, які трощать машини? Але тепер раптом хочеш його врятувати?

Фрак намагається погамувати пришвидшене серцебиття.

— Можна сказати, обставини змінилися. Хочеться вірити, що я не стаю гіршою людиною через те, що можу змінити свою думку.

Річард Тео далі клацає на комп'ютері.

— Угу. Дай-но вгадаю: зміна думки пов'язана з тим, що тобі потрібно замітати сліди угоди про цю «тренувальну базу», яку викупила комуна, і всі ви думаєте, ніби я нічого про це не знаю.

На іншому кінці Фрак важко дихає.

— Річарде, є стільки всього, чого ти, сподіваюся, не знаєш, але дуже мало того, що, на мою думку, пройшло непомітно повз тебе.

Політик намагається протистояти лестоцям.

— І зараз ти маєш намір створити нову історію? Поховати скандал про «Бйорнстад» під новою про те, що комуна вкладає гроші в «Гед»? Бо сподіваєшся, що якщо громадська думка про хокейні клуби буде достатньо сильною, то, може, журналісти перестануть нишпорити?

Фраку, так не триватиме вічно. Рано чи пізно хтось щось та й нарис.

Фрак послаблює краватку, він так пітніє, що мусить весь час перекладати телефон від одного вуха до іншого.

— Мені не треба вічно, а тільки трохи. Щоб я встиг впорядкувати всі документи. Сам знаєш, як це: запізнілі скандали не настільки цікаві. Коли тренувальну базу збудують, нікого не хвилюватиме, як це було зроблено. А журналісти побіжать собі далі, шукаючи інших скандалів. І в хокеї так само: порушення є лише тоді, коли тебе спіймають.

З останнього Річард Тео не сміється, йому ніколи особливо не подобався спорт, але загалом у словах Фрака він бачить логіку. Тео знає, що в цих лісах усе й усі пов'язані, мало хто вміє використовувати це краще, ніж він, бо в малих містах ніхто не буває незалежним. Навіть журналісти.

— То чого ти хочеш від мене? — запитує він.

Фрак, вочевидь, репетирував відповідь:

— Скажу відверто: мені потрібна твоя підтримка як політика, але «Геду» потрібні не лише гроші комуни, а ще й спонсори. Як-от «Бйорнстаду», якого фінансує фабрика. Буде аж надто підозріло, якщо я спробую підшукати спонсорів для клубу, який ненавиджу, але думаю, що це можеш зробити *ти*. Тому... ну... якщо ти допоможеш мені врятувати «Гед», я зможу врятувати «Бйорнстад».

— І що я за це отримаю?

Фрак заплющує очі й сам соромиться сказаного:

— Я подбаю, щоб усі дізналися, що це ти врятував обидва клуби.

Тео пирхає.

— Цього, звісно ж, замало, і ти це знаєш.

Фрак швидко вдихає, довго видихає.

— Що ще ти хочеш?

— Я хочу бути залученим до цього вашого «Бйорнстад Бізнес Парку».

— Не думав, що тебе цікавить заробляння грошей... — з надією видихає Фрак, припускаючись помилки, бо з якогось дива йому подумалося, що Тео можна підкупити.

Політика це навіть веселить:

— Ні, Фраку, грошей у мене достатньо. Я зацікавлений лише в одному капіталі — політичному. Але ця комуна мусить розширюватися, щоб вижити, а щоб розширюватися, треба будувати. Будують такі чоловіки, як ти, але такі чоловіки, як я, вирішують, де і як ви це зробите.

— То ти хочеш, щоб усі заслуги «Бйорнстад Бізнес Парку» публічно дісталися тобі? — здогадується Фрак.

— Ні-ні, дорогий, не ВСІ. Трохи тут, трохи там. Кілька фотографій у місцевій газеті. А з часом я поставлю ще одну умову.

— І яку?

Політик клацає на комп'ютері й заявляє:

— Поки не знаю. Але повідомлю. А тепер дозволь мені взятися до роботи.

Теemu зупиняє машину на вузькій дорозі серед лісу. Стоїть серед снігів, спершись на капот, курить і, з на диво безмежним терпінням, вислуховує дурню, яку несе Фрак.

— ...ти розумієш, Теemu, ми з тобою хочемо одного! Найкращого для нашого клубу! Мені потрі...

— Це не твій клуб. І ніколи не буде твоїм, — виправляє його Теему.
Голос у нього спохмурнів, і через це Фрак у себе в офісі хапає ротом повітря, хоч між ними багато кілометрів.

— Добре. Добре. Вибач. Я... Теему, я можу говорити відверто?

— Аякже.

— Я знаю, що клуб не вижив би, якби не вболівальники зі стоячої трибуни. Але без кількох осіб із трибуни з місцями, він би не...

— Ти про цю вашу, бляха, халепу з комуною? Я чув, що це була ТВОЯ довбана ідея об'єднати «Гед» і «Бйорнстад»! Чому це ти раптом передумав?

Фрак сковтує слину й ретельно добирає слова.

— Політики, які мають владу в комуні, не хочуть об'єднувати клуби. Вони збираються закрити обидва й заснувати новий. Теему, вони вважають хокей «продуктом». Їм не треба бачити на трибунах таких, як ти, а скоро не буде треба й таких, як я. Їм не потрібні справжні вболівальники. Тільки споживачі. Вони думають, що виженуть нас із трибун, якщо зітруть нашу історію. Не буде ні «Геда», ні «Бйорнстада», а якась нова довбана команда, яку придумало піар-агентство...

— Усе-таки не варто тобі порівнювати себе зі мною, — радить йому Теему.

Але його тон уже не такий загрозливий, тож Фрак наважується додати:

— Одні журналісти почали нищпорити у фінансах «Бйорнстада». Сам знаєш, що це за люди: шукають, із чого зробити скандал, а для скандалу їм потрібен цап-відбувайло. І на цю роль вони вибрали Петера.

Упродовж наступної хвилини на іншому кінці чути лише потріскування сигарети. Потім Теему тихо каже:

— Добре. Що тобі треба?

Видихнувши, Фрак витирає піт з чола.

— Я не прошу тебе щось зробити — я хочу, щоб ти дечого не робив: тобі й твоїм хлопцям не можна зараз починати бійок. Якщо випадки насильства почастішають, політики з комуни вважатимуть це ще одним суттєвим приводом для закриття обох клубів. Тоді всім нам кінець. А ще я дуже не хочу давати черговий привід журналістам ритися в «Бйорнстад-Хокей»...

— Чого ти боїшся? Що саме можуть нарити журналісти?

— Цим не переймайся.

Тон Теему не те щоб погрозливий, але майже:

— Я не переймаюся. Мені цікаво.

Тож Фрак не те щоб прямо відповідає, чого насправді хоче, але майже:

— Головна редакторка залізла в бухгалтерію клубу.

— Хочеш, щоб я простежив за нею?

— Шо? Ні-ні, не натвори дурниць!

Теему добре розуміє, про що мова. З роками він навчився напрочуд добре відчувати, коли його просять не робити саме те, про що якраз і хочуть попросити.

— Я ніколи не роблю дурниць. Але мені теж, Фраку, дещо від тебе потрібно. Ти маєш допомогти нам врятувати «Хутро».

— «Хутро»? Від чого?

— Знаєш, хто такий Лев?

Звісно, Фрак знає. Так усе й усі стають пов'язаними, дедалі міцніше й міцніше. Теему переповідає історію про Рамоніні борги й погрози Лева. Фрак обіцяє, що поговорить зі своїми політичними контактами й подивиться, що можна зробити. Перш ніж завершити дзвінок, він

обережно каже:

— Дякую, Теему. Я знаю, що ти волів би побачити банкрутство «Гед-Хокєю». Маю підозру, ти мріяв прикінчити цей клуб уже багато років, як і я...

Теему підсміхається. Часом він забуває, що Фрак теж уміє ненавидіти, і від цього той стає йому майже симпатичним.

— Ет, Фраку, а що я тоді, до біса, буду робити? Якщо ми не будемо грати проти Геда, то не зможемо надерти їм зад. А якщо в них не буде своєї хокейної команди, то ті придурки ще чого доброго почнуть уболівати за нашу, а тоді полізуть на МОЮ трибуну? Та нізащо!

Чоловіки кладуть слухавки, і так вимірюється корупція в суспільстві. Ти не порушив, якщо тебе не спіймали, і це не скандал, якщо нічого не вийде на яв. До того це лише таємниці. Усі ліси повні таємниць.

Під вечір головна редакторка місцевої газети заходить до крамниці зробити покупки. Їй захотілося здивувати тата його улюбленою стравою. Шукаючи інгредієнти, вона кілька разів помічає двох молодих чоловіків. Вони не стають поруч із нею, але постійно з'являються десь поблизу. Поки вона розраховується на касі, чоловіки стоять у кінці тієї ж черги, а коли вона йде через стоянку, то ніби помічає їх краєм ока, та щойно озирається, їх уже нема. Вона сідає в авто й аж підстрибує, коли повз проїжджає інша машина — надто близько й надто швидко. Номєра вона не побачила, але може майже присягтися, що водій був одягнений у чорну куртку.

Головна редакторка повертається додому. Уже стемніло, і їй усюди ввижаються тіні. Уночі вона прокидається від того, що хтось натискає клямку вхідних дверей, щоб перевірити, чи вони замкнені. Наступного ранку всю дорогу на роботу за нею їде якийсь хлопець на мопеді. Спочатку вона думає, що це їй здається. Але невдовзі вона буде сподіватися, щоб це так і було.

69. Лідери

Цаккель сидить на трибуні льодової арени, біля неї сторож; глипнувши на годинник на руці, він усміхається:

— Треба мати бажання серйозно дістати всю основну команду, щоб так пізно поставити їм тренування.

Цаккель не реагує. У сторожа з горла виринає чи то кашель, чи то пирхання. Після того як «Гед» почав тренуватися на їхній арені, Цаккель змінила розклад тренувань таким чином, щоб основна команда Бйорнстада тренувалася останньою з усіх. Інші, звісно ж, сприйняли такий вчинок схвально: вона хотіла дати гарний приклад і показати, що всі команди однаково цінні; але сторож бачив, що насправді робить Цаккель. Те саме, що й завжди. Перевіряє свою команду.

— Ти вже вирішила, хто буде капітаном у цьому сезоні? — запитує сторож.

Цаккель, зрозуміло, і на це нічого не відповідає, але сторож ловить поглядом усмішку в кутиках її губ: він ставив це запитання щодня упродовж усього передсезону.

У хокейній команді часто повторюють багато гучних слів, але, мабуть, не існує жодного, яке перевершило б слово «лідерство». Проблема в тім, що в різних місцях воно має різне значення, не всі лідери можуть вести за собою команди, і хоч для цього існує багато різних способів, більшість лідерів знає лише один. Сторожу подобається одна стара оповідка: «Коли один чоловік іде в ліс, а за ним ідуть інші чоловіки, — це що? Лідерство. А якщо той же чоловік іде до лісу сам? Тоді це прогулянка». Якось він розповів це Цаккель, і вона теж усміхнулася, але не тому, що вважала сказане смішним. Сторож так і не допетрав: вона не зрозуміла жарту чи думала, що жарту не зрозумів він.

— Замкнути вхідні двері? — запитує він, бо Цаккель останнім часом казала так робити, щоб навчити гравців приходити вчасно.

Але вона хитає головою.

— Ні. Ми чекаємо ще одного.

Цаккель встає і спускається в роздягальню. Основна команда ще не встигла закінчити перевдягання, тут саме тривають вічні позіхання й ниття через пізній час тренування. Це просто сміх, як легко вивести з рівноваги групу дорослих чоловіків — треба лише порушити їхній звичний ритм життя. Цаккель не завдає труднощів зрозуміти, що всі війни розпочинають хлопці, але якщо в якійсь із тих воєн когось із них вдасться виграти — це справжнє диво.

Коли заходить Цаккель, Бубу рывкає до гравців, щоб замовкли, вони затихають якраз настільки, щоб вона змогла, не підвищуючи голос, повідомити:

— Сьогодні виходимо на лід з юніорами.

— Та що за на... — починають гравці, і какофонія голосів розжалених до себе дорослих чоловіків набирає обертів.

Команда помалу зникає до незвичного планування тренувань або принаймні пробує прийняти його: усі гравці погоджуються з нововведеннями, якщо ті нововведення працюють на результат. Перемога все зцілює. Але від цих тренувань на половині майданчика вони не перестають лютитися. Колись Цаккель прочитала в газеті статтю про малий хокейний клуб в одному великому місті, який, попри брак тренувань на льоду та скромні ресурси, рік за роком виховував гравців, які були задрафтовані до НХЛ. Коли президента клубу запитали, з чим, на його думку, це пов'язано, він відповів, що, можливо, так сталося саме завдяки браку часу на льоду. Дві-три молодіжні команди весь час мусили тренуватися одночасно, і всі призвичаїлися

грати на малій площі, що, як виявилося, було їм тільки на користь. «Насправді в хокеї не грають п'ятеро проти п'яти», — сказав президент. Бубу ніколи не думав про хокей у такий спосіб, поки Цаккель не показала йому статтю. Під час матчу на лід виходять десятеро гравців, але якщо взяти кожну конкретну мить, у хокей грають лише на тому квадратному метрі, де перебуває шайба. Тренування в тисняві стало перевагою, і в цьому весь хокей — у малій перевазі. У відриві на кілька сантиметрів.

Цаккель не слухає ниття й виходить із роздягальні, Бубу залишається, дає всім ще хвилину позіхати, постогнати й вилаятися, а тоді таємничо всміхається.

— Я знаю, що ви ненавидите, коли треба ділитися ареною. Але сьогодні ми будемо на одному льоду з юніорами не для тренування, а щоб зіграти... ТРЕНУВАЛЬНИЙ МАТЧ!

Мить — і настрої стає зовсім іншим, гравці не стримують оглушливих радісних вигуків, бо деякі речі ніколи не змінюються: кожен із присутніх колись був худючим юніором, який зіграв тренувальний матч проти чоловіків основної команди й був розгромлений, але нагородою за це може бути саме це: якщо гратимеш багато років, одного дня сам станеш гравцем основної команди й отримаєш шанс розгромити наступне покоління.

— Можна нам грати в старих светрах? — із запалом цікавиться один гравець.

Бубу співчутливо хитає головою.

— Ні. Сорі. Треба вдягнути ті нові білі з іменами, — каже він, на що гравці щось бурмочуть зі звичним розчаруванням.

Минулої зими спонсори підготували для гравців нову тренувальну форму: білий та зелений светри. Раніше вони не мали на тренувальних формах імен і номерів гравців, але тепер це раптом стало важливим. Ніхто не розумів, у чому річ, поки на тренуванні не з'явився Фрак разом із фотографом — той став у центральному колі й почав фотографувати просто під час тренування. Фраку були потрібні фотографії для рекламних брошур, він хотів знімки просто з льоду, але під час гри заборонено так робити, тож він знайшов рішення. Гравці, звісно, були не такі дурні, вони побачили, що фотограф робив знімки лише одного гравця, тож хтось із них буркнув до Фрака: «А не простіше було би просто написати ім'я Амата на всіх наших светрах, щоб фотограф познімав будь-кого з нас?».

Фрак, здається, не допетрав, що його підкололи, але цим фотографуванням він справді доклався, щоб усі зненавиділи іменні светри, і саме тому Цаккель змушує сьогодні грати в них. Вона хоче, щоб гравці лютували. Поглянувши на годинник на стіні, Бубу виходить у коридор, потім повертається, знову глипає на годинник і вже мало не втрачає надію, коли чує, як скриплять входні двері — і до арени завалюється Абат, задиханий і розчервонілий. Серце Бубу збивається з ритму, ноги перечіпляються одна об одну, він ледь стримується, щоб не підбігти й не обійняти друга. Але це теж частина випробування.

Абат був би не проти, якби все можна було б залагодити одними обіймами. Він рушає до Цаккель, яка стоїть біля бортика, вона вдає, що не бачить його, Абат завмирає — блідий і з надмірною вагою, він навіть не може набратися сміливості поглянути їй в очі. Цаккель мовчить, тож він мусить заговорити першим.

— Можна мені... можна мені на тренування? — витискає він із себе.

— Команда вже сформована, — холодно відповідає Цаккель і киває на лід, де саме з'явився Александр.

Абат дивиться на нового гравця. Великий і сильний, принаймні на голову вищий за Амата, рухається з природною впевненістю й тією привілейованою зарозумілістю, якої завжди бракувало Амату. «Повний пакет», — як кажуть місцеві дядьки на такі таланти. Так вони говорили й про Кевіна.

— Добре... тоді... можна позайматися в спортзалі? Якщо нікому не заважатиму? — запитує Амат і у відчай розуміє, що мусить стримувати сльози.

Навіть не глянувши на нього, Цаккель відповідає:

— У нас зараз буде тренувальний матч із юніорами. У них є місце, якщо хочеш пограти.

Не підводячи погляду від підлоги, Амат киває, голова так обважніла, що просто дивно, як йому вдається стояти прямо.

— З радістю. Дякую, — шепоче він.

— Можеш забрати свій зелений тренувальний светр із нашої роздягальні й перевдягнутися в юніорській, — незворушно дає вказівки Цаккель.

Амат спершу мусить іти по свій зелений светр до роздягальні основної команди, де западає мертва тиша, коли він заходить, бо його тут не бачили від минулої весни. Потім — перейти коридор і зайти до роздягальні юніорів, у якій западає така ж тиша, але вже з інших причин. Юніори всього на кілька років молодші від нього, але це неважливо, бо в цій ситуації вони просто діти, а він — їхній кумир. Один хлопець підхоплюється і пропонує Амату місце на найкращій і найвільнішій лавці, але Амат лише скрушно хитає головою і сідає в кутку біля туалету. Саме там завжди сидить «хробак» — наймолодший і найгірший гравець у команді. Там сидів Амат, коли минулого разу грав у команді юніорів.

— Ти будеш грати з *нами*? — врешті наважується запитати хтось із хлопців.

Амат киває, і кімнату заповнює радісне бурмотіння. Потім усі знову замовкають, і Амат, зрозумівши, що всі дивляться на нього, відчуває, як від живота до горла його розтинає страх. Він навіть не дуже хоче перевдягатися і точно не має охоти розмовляти, але ці хлопці явно чекають, що він щось скаже. Йому страшенно хочеться, щоб тут опинився Бенї, бо він би просто встав і сказав щось на зразок: «Ну все, виходимо й роздеремо їх!» — і всі підірвалися б і пішли за ним. Але Бенї — це Бенї, а Амат — це Амат, на жаль.

— Вибач! — вигуком обриває Аматові думки один гравець поруч, він саме зав'язував ковзани, зробив необережний рух і вдарив Амата по нозі.

Амат помічає, що в хлопця тремтять руки.

— Нервуєш? — тихо запитує він.

Хлопець киває.

— Ми ж, бляха, будемо грати з основною командою! Вони нас розгромлять!

Амат не має на це відповіді, тому й не каже нічого. Він перевдягається, тиша навколо зникається, ніби комахи залазять під шкіру. Узнявши свій тренувальний светр, Амат помічає, як хлопець поруч ревниво веде за ним поглядом. У юніорів такі ж светри, але на спині в них нема імен; для основної команди ці імена, можливо, — просто піар, але для юніорів вони уособлюють статус. Якщо на тренувальному светрі твоє ім'я, це означає, що клуб не має наміру замінити тебе.

— У когось є ніж? — тихо запитує Амат.

Хлопці розгублюються.

— Ніж? — перепитує хтось.

Амат киває.

— У мене є... — каже один малий у протилежному кутку, бо завжди можна розраховувати, що в роздягальні у Бйорнстаді буде принаймні один мисливець, а вони завжди носять з собою ніж.

Ніж передають лавками з рук у руки, і коли він опиняється в Амата, той одразу починає зішкрябувати своє ім'я зі светра. Літера за літерою, поки його светр не стає таким, як у всіх. Закінчивши, Амат встає, повертає ніж і каже:

— Я не дуже вмію виголошувати промови і всяку таку дурню. Так, ви правильно кажете: основна команда сьогодні вас розгромить. Вони більші й сильніші.

Кашлянувши, Абат замовкає, і цього якраз достатньо, щоб хтось сказав:

— Сильно підбадьорив!

Усі присутні вибухають реготом, Абат теж, і щось усередині нього вивільняється. Щось, що вже довго не давало спокою. Він починає говорити, хоч і сам не знає, куди веде:

— Я... словом, я читав про одну фігуристку. Не пам'ятаю її імені. Але вона виступала на чемпіонаті світу, була справжньою фавориткою, і її тренер сказав їй виключити з першої програми всі важкі стрибки, виконувати лише прості, але зробити все ідеально — і тоді перемога за нею. Вона вийшла і... напартачила. Падала в ті моменти, коли ніколи не падала. Усе провалила. Коли закінчила, то скотилася на останнє місце. Це був найгірший момент її життя. Вона зайшла в роздягальню, сіла там і, напевно, думала собі... типу: «Та ну нах!». Але знову вийшла на лід, відкатала наступну програму і зробила всі найскладніші стрибки так, як ні одна зараза не змогла б виконати. З останнього місця вона піднялася до бронзи. Доганяєте? Тому що... ну... не знаю, бляха, що я хотів цим сказати, я НЕ ВМІЮ всі ці штуки, але...

Усі мовчать і чекають якогось висновку. Але Абат не має чого сказати. Відчуття таке, ніби в школі вийшов відповідати й розумієш, що неправильно зрозумів завдання. Абат уже хоче провалитися під землю, коли хлопець поруч каже:

— Я теж про неї читав. Про ту фігуристку. Здається, вона потім сказала, що не може кататися на легкій програмі, тому що тоді забагато думає. У неї все виходить круто лише тоді, коли вона кидає собі виклик...

Інший хлопець вигукує:

— Як завжди казала моя мама, коли я малим нив, якщо в нас була гра з надто сильним суперником: «Але ж важко МАЄ БУТИ!».

Кілька інших гравців голосно регочуть.

— Моя мама теж так каже! Це, бляха, такі класичні бйорнстадсько-мамські слова!

Абат сміючись сідає, зашнуровує ковзани і встає, не думаючи, як усе завершиться. Усі встають після нього. Він виходить у коридор, усі виходять за ним, і ту мить, коли вони вриваються на лід, запам'ятає кожен юніор позаду і хвалитиметься нею все життя: це був день, коли вони грали з Абатом.

На лавці в роздягальні залишилися його ім'я — щоб усі знали, що цього разу він грає не за себе.

Зрозуміло, що в основну команду «Бйорнстад-Хокеею» не набирали пасторів релігійної секти, але все-таки давно не було, щоб гравці аж *так* матюкалися під час тренування. Щоб не відставати, старші гравці гарують до поту й крові, кожен юніор перевершує сам себе з кожною заміною, за Абата вони б'ються на смерть, а сам він, здається, — повсюди. Так, Абат, може, й має кілька зайвих кілограмів і став повільнішим, але ніхто з основної команди не в силах встигнути за ним. Тому вони роблять єдине, що залишається: штовхають, підрізають і збивають його. Кілька ударів і атак — такої сили, що Абат безпомічно падає, і Бубу дивиться на Цаккель, щоб зрозуміти, чи варто просигналізувати перерву, але вона лише хитає головою. Їй потрібно, щоб Абат розлютився: вона хоче знати, як він поводить себе з власним гнівом. Кілька разів Абат аж підлітає, і здається, ніби зараз заведеться, але він усе-таки опановує себе, навіть коли чує глузливий сміх гравців основної команди. За його спиною замахуються ключкою, але він це

помічає й ухилиється, а тоді відривається, забирає шайбу і прошмигує повз двох противників — з таким лютим рвінням, якого не бачили на цій арені з минулої зими, коли він був найкращим з усіх. Його светр щільніше облягає живіт, але що довше триває матч, то більше він схожий на колишнього Амата. Того, якого не спинити. Єдине пояснення, чому Алат не забиває в результаті десяти шайб, — у тому, що Цаккель постійно ставить проти нього Александра, який, може, й повільніший, зате грає значно розумніше. Що б не придумав Алат, Александр раз у раз встигає виставити ключку точнісінько в останній момент і відбити шайбу. Врешті вони ведуть гру вже один проти одного, ганяються один за одним по льоду, як тіні; в перервах Александр не раз спирається руками до колін і довго віддишується, Алат зонайменше двічі блює за лавою для гравців. Пекельний матч, справді пекельний, Бубу аж шкодує, що стільки людей цього не бачать. Юніори забивають чотири шайби, три з яких на рахунку Амата. Александру вдається відзначитись лише двома шайбами, але загалом основна команда забиває шість разів і виграв матч. Проте це не має значення. Коли Бубу врешті дає фінальний свисток, гравці основної команди спиняються й аплодують юніорам. Недовго, всього кілька швидких ударів ключками по льоду, але для підлітків це на вагу цілого світу.

Гравці розходяться у свої роздягальні, Алат навіть не може долізти туди й падає просто в коридорі. Останнім повз нього проходить Александр, він на мить зупиняється, штурхає ключкою Алатів ковзан і каже:

— Чекаю, щоб ми зустрілися на льоду, коли підтягнеш форму.

Алат усміхається.

— Я теж.

Цей невеликий виклик потрібен їм обом. А вона далеко не дурна, ця Цаккель. Александр іде до роздягальні основної команди, Алат ледве підводиться й кульгає до юніорів. Позаду він чує громовий регіт, але навіть не мусить озиратися, щоб знати, хто це.

— Бубу, заткнись, я знаю, що ходжу, як стара тітка...

— Я нічого не казав!

— Ще ні, але я знаю, що ЗБИРАЄШСЯ, тому й кажу тобі замовкнути! І не торкайся мене, бо все тіло болить...

Бубу регоче й безжально оббиває його величезними руками.

— Я ж казав! Ти — як люпин!

— Дякую, друже, — скавучить Алат.

Йому рідко спадає таке на думку, але час від часу він усе-таки задумується над тим, що більшість людей насправді ніколи не змінюються, але є такі, що змінюються цілком і повністю. Бубу був найбільшим цькувальником і мучителем, коли вони грали в команді юніорів, але зараз у це складно повірити. Як і, мабуть, складно повірити, що Алат колись був елітним спортсменом.

— Як думаєш, що вона сьогодні сказала би про тебе? — пирхає Бубу, киваючи на фотографію Рамони на стіні в коридорі.

— Напевно, назвала б мене товстуном, — усміхається Алат.

Бубу задоволено поплескує себе по животі.

— Вона б глянула на мене і сказала, що ось великий товстун дав жару малому товстуну!

Алат сміється так, що болить усе тіло. А тоді повільно човгає до юніорів, які горланять у кінці коридору.

— Не туди! — гукає йому Бубу, але не як друг, а як помічник тренера.

Алат обертається, ніби думає, що з нього жорстоко пожартували.

— Серйозно? — ледве перепитує він.

— Серйозно! Цаккель розраховує на тебе в першому матчі проти Геда на цих вихідних! Тож біжи, товстунчику, біжи!

Амат стримує сльози. Бубу вже переніс його речі до роздягальні основної команди. Цього разу там ніхто не замовкає, коли заходить Амат, ніхто не підводить погляд і не відходить набік, усі далі теревенять, ніби все як завжди. Ніби він тут свій. Його місце вільне, Александр сидить там, де раніше був гравець, який минулої весни жартував про Лева, — він тут більше не грає. Чи це сталося через його жарти, чи тому, що він просто погано грав у хокей, — цього Амат ніколи не дізнається.

Він роздягається, відчуває, як інші зиркають на нього, виходить у душеву. Ніхто не йде за ним. Амат стоїть сам-один під струменями теплої води, від болю ниють м'язи, а ще більше нис від болю його его.

Повернувшись у роздягальню, він помічає на лавці ніж. Усі товариші з команди позішкрябували з тренувальних светрів свої імена. Вони не кажуть ні слова, просто викидають літери в смітник і виходять один за одним у душ, а Амат залишається в кутку на лавці, наодинці з власним диханням. Так усе сталося, коли він програв матч, але знову здобув роздягальню.

Тренування основної команди рідко збирають багато глядачів, але сьогодні на трибунах купа знайомих облич. Там уже сидять Майя з Петером, ласуючи шоколадними кульками, до них приєднується сторож, а за якийсь час приходить і колишній тренер основної команди Суне з собакою. На половині тренування чутно, як хтось навшпиньки йде сходами й шепоче:

— Сядьте переді мною! Не хочу, щоб він мене побачив!

Це Фатіма. Вона дуже хотіла побачити тренування Амата, але боїться, що він помітить її і почуватиметься під тиском. Що вона якимось чином зруйнує магію. Петер і Суне підсмішкуються, що вона може стати однією з тих забобонних мам, які придумують ще більше дивних ритуалів у дні матчів, ніж їхні сини.

— Скоро будеш чадити тут ладаном і казати, що виганяєш злих духів, якщо він заб'є замало шайб... — усміхається Суне.

Хай собі жартує скільки захоче, вона й так не слухає. Там унизу її хлопчик грає в хокей, і в цю мить нічого іншого для неї не існує. Майя сідає попереду, і коли Амат забуває шайбу, Фатіма міцно хапає її за плече, аж їй стає ніяково за це. Майя сміється й запевняє, що нічого страшного, але, повернувшись, бачить те, від чого вже й сама дуже міцно стискає руку Фатімі: відчиняються двері до льодової арени, всередину прошмигнув самотня постать і сідає далеко в кутку.

— До речі, про злих духів... — усміхається сторож, побачивши, що це Бенї.

Суне з Петером озираються — так, ніби додому повернувся їхній рідний малий. Вони не в силі здобутися на слова, але захоплений дзявкіт собаки Суне говорить за них. Цаккель сидить у кабіні, їй теж видно Бенї, вона не дуже дає раду емоціям, бо не дуже дає раду людям, але відколи Бенї пішов, вона нікому не дозволяє грати під шістнадцятим номером. Вона зберігатиме цей номер у кожній команді, яку ще тренуватиме, бо в глибині душі ніколи не перестане сподіватися, що це станеться: ось як зараз, коли відчиняються двері й він заходить на льодову арену, ніби нічого не сталося. Вона тренуватиме багатьох талантів, швидших за нього і кращих у техніці, але в неї більше не буде такої команди, в якій вона ніколи й нікого не проміняла б на цього патлатого шаленця. Бенї по інший бік зустрічається з нею поглядом і

ледь помітно киває, вона киває у відповідь. І це все. Бенї боїться підійти ближче, бо вона може запитати, чи не хоче він знову грати в хокей, а йому не до снаги побачити її розчарування, тож він тримається на відстані. Цаккель не дуже вміє про щось жалкувати, але вона шкодуватиме, що не підійшла до нього тієї ж миті й не сказала, що сумувала за ним. Як і шкодуватиме, що стільки всього не сказала Рамоні.

Тренування продовжується, гравці на льоду занадто зайняті, щоб помічати, що відбувається на трибунах, тож Бенї сидить собі нагорі в тіні й слухає звуки. Скрегіт ковзанів, відлуння, віддихування. Бах-бах-бах. Він залишив Аматову сумку перед ареною вже досить давно, ще й потішався з того, що той так нервує, але потім, звісно ж, настала його, Бенї, черга стояти на морозі й дрижати від холоду. Минула половина тренування, поки він нарешті спромігся відчинити двері й переступити через усі примари свого минулого. Й ось одна з них просто зараз встає, повільно обходить лід і, не питаючи дозволу, сідає біля нього, просуває йому під руку свою долоню і притуляється щогою до його плеча.

— Сама Майя Андерссон на хокейному тренуванні? Напевно, той новий хлопець, про якого казав Бубу, — гаряча штучка! — вигукує Бенї.

Майя щосили б'є його по руці й сміється.

— Ну ти й придурок, усі ви, придурки, однакові!

Бенї лиш усміхається й киває на лід.

— Це він там?

Майя шипить:

— Він. Його звуть Александр, але тато з Цаккель кличуть його «Столичний» — такі самі придурки, я вже не можу!

Бенї супиться.

— Хе, Майє, а він СПРАВДІ гаряча штучка...

— Я зна-а-аю... — покірно зітхає вона.

Бенї регоче. Вона ще має в кишені шоколадні кульки, а він цілий день курих траву, тож тепер закидає їх цілими до рота.

— Класно, що ти не аж так змінився, — усміхається Майя.

Бенї швидко заплющує, а тоді повільно розплющує очі. Переводить погляд на дах, ніби дивиться крізь нього.

— Тобі не дивно повернутися додому? Бляха, мені тут усе не так. Ця арена — вона зараз здається такою тісною, а коли ми були дітьми, зал був... величезним.

— Так. Усе не таке. Я навіть не почувуюся вдома у своєму будинку. Навіть не кажу «додому», коли сюди приїжджаю, — зізнається Майя.

Бенї надовго замовкає. Нарешті запитує:

— Ти коли-небудь думаєш про те, як могло скластися твоє життя, якби не було Кевіна?

Вражена запитанням і швидкістю власної відповіді, Майя шепоче:

— Весь час. А ти?

Бенї робить підборіддям найлегший у світі кивок.

— Думаєш, тоді ти б залишилася тут?

Подумавши цілу вічність, вона відповідає:

— Так. Я б, напевно, далі була такою наївною щасливою дівчиною. Ходила б на вечірки, пила гидотні шоти і пліткувала б у школі, хто з ким переспав. Цілими ночами вислуховувала б по телефону Анине триндіння, який сексуальний той Бенї...

— Я досі сексуальний! — впевнено перебиває її Бенї.

— Таки-так, чувак. Але трохи втратив краси через те, що сам її свідомий, — усміхається

Майя.

Бенї трохи вагається, перш ніж запитати:

— А потім? Після школи в Бйорнстаді? Ти б залишилася? Якби не Кевін?

Майя з серйозністю зважує відповідь.

— Ну... можливо. Може, стала б жити з якимсь прибацаним хокеїстом, у нас був би маленький будинок із садом, двоє дітей, кіт Сімба й собака Моллі...

— Класно, що ти знаєш імена своїх майбутніх домашніх тварин, але не майбутніх дітей, — усміхається Бенї.

— Поки що мені більше подобаються домашні тварини, — усміхається Майя у відповідь.

— І ти була б щаслива? У тому будинку?

Майя знов притуляється щокоч до його плеча.

— Так. Думаю, так. Але я б писала галімі пісні.

Бенї сміється.

— Я пожив би там із тобою, якби чоловік тебе кинув.

— Якби чоловік мене кинув, то це, вочевидь, сталося б через те, що ти, засранцю, з ним переспав.

— Це точно, — зізнається він.

— Я тобою пишаюся, — шепоче вона в його футболку.

— Я теж тобою пишаюся, — відповідає він у її волосся.

Кількома рядами нижче хтось задихано волає:

— А я? Мною ніхто не пишається, та? Та ви просто гімни, а не друзі, обоє, гірших за вас не буває! Ти хоч доганяєш, що аби зрозуміти, що ви тут, я мусила шукати тебе в довбаному сталкер-додатку, який поставила тобі на телефон?

Насуплена Ана перелазить через стільці до них. Майя соромиться, коли помічає, що в неї дев'ять пропущених дзвінків.

— Стоп... ти поставила мені на телефон якийсь сталкер-додаток? І тепер бачиш, де я? Але чому? — вигукує вона з докором.

Ана з повним нерозумінням сплескує руками:

— Та саме ТОМУ!

70. Гравці

Усі з основної команди вже прийняли душ і розійшлися додому, останніми в роздягальні залишаються Абат, Стули-рота і Столичний. Вони вже майже перевдягнулися, коли Абат набирається сміливості й запитує:

— Стули-рота, не хочеш завтра зранку трохи потренуватися? Як колись... просто прийдемо, трохи позабиваємо і... може попросити сторожа, щоб відчинив нам.

Стули-рота захоплено киває. Столичний піднімає брову й обережно цікавиться:

— Можна мені з вами?

Абат із радістю киває. Кілька секунд він стоїть біля своєї сумки, а тоді все-таки наважується запропонувати:

— Або... можемо зіграти зараз?

Це навіть не обговорюється. Хлопці знімають весь одяг, знову перевдягаються. Невелика компанія на трибунах уже почала рухатися до виходу, але коли з'являються гравці, усі повертаються: сторож, Фатіма, Суне, Петер, Бенї, Майя та Ана. Так, у цей час на льодовій арені пора вимикати світло й зачиняти двері, але ніхто навіть словом про це не промовиться. Абат робить оборот і запускає шайбу в праву від Стули-рота хрестовину так, що дзенькіт від сітки огортає кожну душу на цій арені, а коли він тріумфально сміється, Фатіма вперше за багато місяців чує свою дитину радісною.

— Сміх на льодовій арені, що ж, виходить, світ ще не скотився до біса, ще ні... — бурмоче сторож і йде до комірчини, щоб там побути на самоті з усіма своїми почуттями.

Суне сміється, собака облизує йому обличчя. Петер ще ніколи не мав такого сильного відчуття, що повернувся додому. По інший бік на трибуні сидять Бенї, Майя та Ана. Зупинившись перед ними, Абат глузливо гукає до Столичного:

— Слухай, а ти вже зустрічав Бенї Овіча? Та він легенда в цьому місті! Чесно, він круто грав у хокей! Ну, не так круто, як ТИ, але цілком ОКЕЙ...

Бенї довго опирається. Довше, ніж можна було б подумати. Але врешті, лайнувшись, встає і бурмоче:

— Дайте мені якісь довбані ковзани, я цьому придурку переламаю ноги...

Майя і Ана регочуть, аж гул іде під дахом, Абат теж сміється, а от Столичний тільки стоїть біля нього й шепоче:

— Це він про тебе? Він ТОБІ переламає ноги, чи кому?

Бенї вривається в комірчину до сторожа й виходить уже на ковзанах. Сторож усе життя пронирав на цій арені, він бачив більше, ніж можна собі уявити, але не було за його пам'яті кращого моменту, ніж цей. Цаккель із Бубу вже були нагорі в кабінеті, планували наступне тренування, але коли почули гамір і вигуки, повернулися на трибуну. Бубу бачить Бенї і стає схожий на лабрадора, який щойно почув, як брязнули ключі у дверях; Цаккель киває — на позір байдуже — і каже:

— Я сама закінчу. Спускайся, пограй із друзями.

Бубу, зашпортовуючись від ейфорії, злітає вниз по трибунах, але Цаккель не повертається до себе в кабінет. Вона залишається і спостерігає, як на льоду Бенї ганяється за Абатом, а той вивертається і сміється, і як Бубу взуває ковзани й кидається на лід, і стається дещо незрівнянно прекрасне: майже дорослі люди забувають, що вони дорослі.

Хлопці розділяються на команди: в одній — Бенї, Бубу і Стули-рота, а в іншій — Абат і Столичний. Виходить непарне число, і вони кличуть Петера, припрошують його зійти з трибуни

її переконують узяти собі ковзани, щоб приєднатися до них. Майя не вірить своїм очам, але тато виходить на лід і справді має такий вигляд, ніби йому... весело.

Столичний пасує Амату в такі моменти, коли пас узагалі неможливий, і щоразу це скидається на везіння. Абат забиває шайбу в сітку, а коли минає Бубу, задихано каже:

— Ти бачив той пас? Оце дістанеться Геду в першому матчі. Бідний, бідний Гед. Цей хлопець читає мої думки...

Столичний робить лише одну помилку — дриблінгуючи, прошигує повз Бенї, аж той втрачає рівновагу, з чого всі сміються. Після такого для Столичного не залишається ні сантиметра льоду, де в будь-яку мить не з'являвся б, ніби розлучений борсук, Бенї.

— І треба було сміятися? Тепер він мене вб'є! — шепоче Столичний Петеру, зупиняючись біля воріт.

Петер тільки пирхає:

— Та ні, не хвилюйся, Бенї тебе тут не вб'є. Забагато свідків. Просто раптом «зникнеш», коли ніхто й не сподіватиметься. Знаєш, у нас тут глухі ліси — що завгодно можна закопати!

Столичний пильно дивиться на Петера, він наче й справді намагається зрозуміти, чи то місцевий гумор настільки дебільний, чи Петер говорить усерйоз. Позаду Бенї ганяється за Аматом від бортика до бортика, а коли вони дістаються дальнього кінця, у них обличчя аж фіолетові від виснаження. Бубу під'їжджає перевірити, чи з ними все гаразд, але тільки-но хоче запропонувати перерву, як Бенї згинається вдвічі через спазми й обльовує шоколадними кульками всю зону біля воріт і навіть трохи ковзани Бубу.

— ТА ЩО ЗА... БЛЯХА, НУ ЯК... НІ! НІ! ФУ, Я В ЦЕ НАСТУПИВ! — панічно кричить Бубу, намагаючись вистрибнути з калюжі, та результат, звісно, передбачуваний: він послизгається і з гучним чваканням гепається на зад просто в бловоту.

Кілька хвилин на льодовій арені всім бракує повітря, а сміх, мабуть, чути аж до Геда. Фатіма підбігає з відром і ганчірками, але Абат ковзає до бортика і забирає все це в мамі з рук, щоб самому прибрати. Бенї почувається таким винним, що ледве стримується, щоб не врізати йому.

— Доводилось прибрати й за гіршими свинями, ніж ти, — усміхається Абат.

— Та не дуже вже гіршими! — з огидою завважає Бубу, а коли бачить, як вмерзає в лід пляма бловоти, то мало не блює сам.

— Що, Бубу, неприємний запах? — дратується Абат і разом з Бенї регоче до хрипу.

Усім своїм величезним тілом Бубу стримує напади нудоти, Бенї врешті присідає, бо аж ребра болять від сміху. Не на жарт ображений Бубу притуляється до борта й усім святим присягається Амату, що переконає Цаккель переглянути свій вибір щодо гравців команди, від чого Бенї сміється так, що аж кричить і благає Бубу, аби припинив уже говорити, бо він цього більше не витримає.

Заради Бубу вони таки переходять на інший бік, облаштовують менше поле, виставивши кепки і пляшки з водою замість штанг. І знову грають, як колись на озері, коли ще були малими, — на повній швидкості й без правил. Усе просто і ясно. Ми проти вас.

Абат пам'ятатиме цей вечір як початок чогось. Бубу — як завершення. Петер знову відчув, що він є частиною чогось більшого, а Стули-рота відчув цю приналежність уперше. Столичний немовби отримав другий шанс бути малою дитиною і знову по вуха закохатися в хокей. Що відчуває Бенї, не дізнається ніхто, це востаннє вони бачили, як він грає в хокей.

Одного дня Майя напише про цей вечір, змочивши слізьми весь нотатник:

Я пам'ятаю той вечір

Один з останніх перед ударом

На якусь мить ти був тим

Кого ми мріяли знову побачити

Тілом ти грав

Серцем відпочивав

Став тим, ким бути хотів

Щасливим, надійним і вільним таким

Не знаю, друже, де тепер ти ходиш

Та сподіваюсь, що на лід виходиш

71. Вбивці

Усі діти є жертвами дитинства своїх батьків, тому що всі дорослі намагаються дати дітям те, що мали самі, або те, чого їм бракувало. Зрештою все закінчується або бунтом проти дорослих, яких ми зустріли, або спробою їх копіювати. Ось чому людина, яка ненавиділа своє зростання, часто здатна на більшу емпатію, ніж людина, яка його любила. Бо той, кому було важко, мріяв про іншу реальність, а той, кому було просто, навряд чи уявляв, що може бути інакше. Ми з великою легкістю приймаємо щастя як належне, якщо воно в нас було від початку.

Можливо, тому страшенно складно пояснити щось про хокей людині, яка взагалі його не розуміє. Бо хокей — це те, що було завжди або чого не було взагалі. Не встигнеш закохатись у нього в правильний час, то виростеш і станеш думати, що хокей — це спорт. Треба бути дитиною того першого разу, коли граєш тілом і відпочиваєш серцем, щоб зрозуміти, що хокей — це гра. І якщо тобі пощастило, по-справжньому пощастило, хокей не перестане бути грою.

Велетенські, ніби кухонні прихватки, сніжинки падають на Бйорнстад, а сміх з льодової арени чути аж на паркувальний майданчик. Це може прозвучати або цілком логічно, або як справжнє божевілья, залежно від того, ким ви є, але в певних краях гра може врятувати ціле дитинство. Якщо перебувати в ній постійно, не відчуваєш ні тривоги, ні страху, бо для них не залишається місця. У грі вміщаються лише завзяті вигуки й задихане пирхання, і ти ніколи не буваш самотній, коли всі твої друзі — це друзі по команді. Увечері ти не засинаєш, а провалюєшся в сон, і батькам доводиться обережно стягувати з тебе сплячого ігровий светр. Наступного ранку прокидаєшся голодний як вовк, закидуєш у себе сніданок і вибігаєш за двері, тому що на вулиці вже грають. Завжди починається новий матч і завжди є фінальний гол, від якого залежить усе. Якщо любиш гру, по-справжньому любиш, то майже нічого, крім гри, з років дитинства не пам'ятаєш. Найщасливіші моменти — з ключкою в руках, пліч-о-пліч з найкращими друзями, кілька квадратних метрів між двома воротами — неначе цілий світ, і ви — найкращі в цьому світі. Найкраще, що можна дати дитині, — відчуття причетності. Найбільшим ти можеш бути тоді, коли ти разом з іншими.

Тому так боляче бути не такою дитиною. Тим, чиє ім'я ніхто не пам'ятає, коли переглядаєш шкільні фотографії, тому що ця дитина ніколи не була частиною дитинства інших, лише свого власного. Між людьми так холодно, що всередині тебе все замерзає.

Маттео стоїть у темряві серед дерев на краю паркувального майданчика біля арени. Він обережно тупає по замерзлій калюжі, прислухається до тріску, коли ламається крижана кірка. Йому цікаво, чи вже почало замерзати озеро. Для хлопців-хокеїстів у цьому місті крига на озері важливіша за Різдво; були такі зими, коли навіть Маттео радів, що озеро замерзло, бо тоді хлопці були зайняті лише своєю грою і навіть на якийсь час забували, що треба когось цькувати. На жаль, це ніколи не тривало довго.

Рут завжди казала: «Просто переживи ці роки! Просто виживи в цьому місті! Потім будеш вільний. Ми поїдемо далеко, ти і я, добре? Просто зробиш невидимим у школі і тримайся подалі від хокеїстів». Але це не так легко, коли ними кишить усе місто. Десь у цю пору три роки тому, коли Маттео було одинадцять, він катався на велосипеді біля озера, і його спіямали кілька старших хлопців зі школи. Спершу обдурили, сказавши, що він може піти разом з ними, — так просто і так жорстоко, — а потім переконали вийти на лід, щоб перевірити, чи витримає. «Далі! Далі! — кричали вони, спершу підбадьорливо, а потім з погрозами. — Іди далі, а то ноги тобі зламаємо, коли повернешся!»

Урешті Маттео зайшов так далеко, що коли почав тріщати лід, він зрозумів, що винесе собі

смертний вирок, якщо кинеться тікати, бо вся його вага, зібрана в одному кроці, потягне його вниз у холод і темряву, звідки він уже не вибереться. Після того випадку Маттео сотні разів снилися жажіття: як він товче крихітними кулачками по кризі, побачивши світло, але марно шукає отвір і повільно тоне. Тож він зробив єдине, що міг придумати у свої одинадцять років, — ліг на кригу на живіт і постарався розподілити свою вагу якомога рівномірніше. Він думав відповзти назад на берег, але не наважувався. Просто лежав і плакав.

Маттео не знає, чи пошкодували про вчинене ті хлопці. У таких виродків усе завжди починається з жарту, саме так потім ухильно пояснюють їхні батьки. Хлопці просто бешкетували. Самі знаєте, які бувають діти. Це був лише жарт. Маттео не почув, сміялися вони чи кричали, бо нестримно ридав, притулившись губами до льоду. Він зреагував би хіба що на ревіння.

— ВИ ЩО, БЛЯХА, ВИТВОРЯЄТЕ?

Маттео дуже обережно, тремтячи, підняв підборіддя і зиркнув на берег. Двоє підлітків віку його сестри зупинили на дорозі мопед і спускалися схилом. Хлопчиська на березі перелякано розбіглися на всі боки, один із прибулих хлопців уже мало не погнався за ними, піднявши кулаки, але інший спинив його й показав на Маттео. Крига тріснула, і тоді Маттео вперше голосно скрикнув. Хлопці розпачливо шукали хоч щось, що можна було б використати як мотузку, але нічого не знайшовши, познімали свої куртки та светри й позв'язували їх. Той, хто був із них двох легший, підійшов якомога ближче до Маттео, кинув йому імпровізовану мотузку з одягу й повільно-повільно витягнув малого на безпечну відстань.

Маттео ледве пам'ятає, що йому казали хлопці, у нього надто гучно цокотіли зуби й надто голосно вило у вухах. Але вони точно запитали, де він живе, Маттео спромігся показати напрямок, один із тих хлопців рушив на його велосипеді, а інший посадив його на мопед. Батьки поїхали, вони мали якісь благодійні справи в церкві, тож удома була лише Рут. Вона вибігла з будинку, коли помітила їх, стиснула Маттео в обіймах і запитала хлопців, що сталося. Ті все розповіли. Тоді Маттео не знав, що ті хлопці були з Геда. Що їхні червоні куртки — з тамтешньої хокейної команди. Один із хлопців подав Рут руку й назвав своє ім'я.

Так вона зустріла свого вбивцю.

72. Кемпінгувальники

Дорослі йдуть додому першими. Вони знають, що магію льодової арени, яку переповнює розвеселена молодь, можна вмиг втратити, якщо інше покоління підійде надто близько — як той скарб, який перетвориться на попіл, щойно піднімеш віко скрині. Майя, Ана та Бубу стоять самі на паркувальному майданчику й чекають, поки перевдягнуться і вийдуть Бенї, Абат, Стули-рота і Столичний. Собака Суне вовтузиться біля їхніх ніг, він ще цуцням звик, що це його королівство. Суне, вийшовши на пенсію, так часто бував на льодовій арені, що навіть потрапив на останнє фото основної команди. Стули-рота бавиться з собакою, його обожнюють усі тварини — можливо, через те, що відчувають: Стули-рота теж не може висловитися так, щоб його зрозуміли, хоч як би хотів.

— Підвезти тебе додому? — запитує Бубу, але Стули-рота хитає головою й рушає до автобусної зупинки.

— Потренуємося завтра? Зранку! — гукає Абат.

Стули-рота мовчки киває, з такою усмішкою, що слова не потрібні. Вони розходяться. Бубу підвезить Абатovu сумку в Низину й одразу рушає додому, щоб подзвонити Тесс. Абат додому біжить. Цієї ночі він провалиться в сон, а завтра прокинеться з відчуттям голоду.

— А ти? Тебе підвезти? — ніби мимохідь запитує Бенї, зиркнувши на Столичного.

— Та ні... ні... — ухильно відповідає той.

— Може, ще щось потрібно? Скажи, я для тебе готовий на всяку послугу! — всміхається Бенї, безсоромно підморгуючи.

Столичний зиркає на Майю, він збентежений:

— Ну... мені, мабуть, треба знайти житло. Здається, Петер не дуже хоче, щоб я залишався в них удома. Ну, це кльово, що він запропонував пожити в них, але все якось підозріло. Здається, минулої ночі він замкнув мою кімнату ззовні...

У Столичного розпашіли щок, незручно обговорювати таке, коли поруч Майя. На щастя, є ще Ана — а її присутність просто-таки гарантує незручність:

— Він просто боїться, що Майя вночі пробереться до твоєї кімнати і стрибне на тебе!

— Боже, Ано, яка ж ти ДУРЕ... — не витримує Майя.

Ана, сміючись, відскакує від спроб подруги вдарити її.

— Що-о-о? Майя Андерссон буде битися? Це твоя нова найкраща подруга тебе навчила? Ну давай! Бий що є сили! — дражниться вона, спокійна й упевнена в собі як бійчиня єдиноборств, бо Майя може хоч десять років крутитися біля неї, але навіть близько не підійде.

Столичний трохи шоковано дивиться на дівчат, а Бенї трохи зацікавлено дивиться на Столичного.

— У мене є кемпер, — каже він.

— Що? — перепитує Столичний.

— Кемпер. Якщо тобі треба десь зупинитися.

— Ти... серйозно?

— Ти-и-и серйозно-о-озно? — передражнює Бенї його вимову.

Столичний відсторонено шкребе підошвою по снігу й тісніше загортається в позичену в Петера куртку.

— Ти про який будиночок на колесах, в якому люди... типу... таборують?

Бенї регоче, аж бульки пускає.

— Зроблю дике припущення, що ти, Столичний, ніколи не таборував.

— ІДЕМО ТАБОРУВАТИ! МИ З ВАМИ! — кричить Ана за якихось кілька метрів, там вона незворушно стримує однією рукою, наче малу дитину, Майю, що люто розмахує руками.

— Температура мінусова, — завважує Столичний.

— Ну і? — Ана взагалі не розуміє, про що він.

— У мене ще є трава і пиво, — повідомляє Бенї.

І вони їдуть таборувати.

Бенї маневрує кемпером ледь прохідними лісовими дорогами, якимось дивом йому вдається доїхати аж до берега й не перекинутись, хоч до цього було близько, і припаркуватись так, щоб їм було видно озеро аж до острова Майї та Ани. Той острів колись був Кевіна та Бенї, їхнім найпотемнішим місцем у цілому світі, їхнім прихистком кожного літа, але ті роки вже давно минули, а коли Кевін пішов, Бенї віддав острів дівчатам. Дівчата вже виросли. Майя ледь торкається пучками пальців плеча Бенї, всього на мить, і шепоче:

— Тут дуже романтично, але скажу тобі відразу: якщо приведеш сюди мого майбутнього чоловіка і спробуєш з ним переспати, я тебе прибію.

Бенї регоче. Разом з Аною він намагається розпалити вогонь, поки Ана врешті не погрожує побити Бенї міцною гільякою, бо він усе робить не так, після чого вона вже сама займається багаттям. Де-не-де лежать повалені дерева — жертви бурі, що налетіла, наче бандит-утікач, але пошматований зраний красвид поволі вкривають сніг і забуття. Навесні природа витіснить із пам'яті завивання вітрів, і все, що сталося тієї ночі минулого тижня, люди забудуть теж. Молоді хлопці й дівчата, закутавшись у спальні мішки, всілися перед полум'ям, вони п'ють пиво, курять траву, дивляться на зірки і зісковзують у туман. Чудова ніч, одна з найкращих — така, коли навіть не заснеш, чіпляючись за відчуття якогось майже спокою в душі. Наче майже знаходиш відповіді на майже все. Зранку все знову зникне, у цьому нема сумнівів. Тому й не хочеться засинати. Але врешті Майя позіхає, сповзає у своєму спальному мішку зі складаного стільчика й лепече:

— Бляха, давно я так не напивалася. Треба постругати. Просто мушу ПОСТРУГАТИ. Я просто мушу поструга-а-ати. БЛІН, САМІ ЗНАЄТЕ, ПРО ЩО Я!

Інші регочуть, аж щоки болять.

— Іди СПАТИ, пиячка ти; бляха, твоя нова найкраща подруга в тому музучилищі — взагалі повний нуль у випивці, якщо тебе так легко розгребло! — пирхає Ана.

— Що за нова найкраща подруга? — запитує Бенї.

— Та, заради якої Майя мене покинула! — киває Ана, вона така п'яна, що її зіниці вже в різних поштових індексах.

— Тільки з цієї причини я пересплю з її майбутнім чоловіком! — обіцяє Бенї і підіймає до Ани руку, щоб дати п'ять, але вони капітально промазують.

Майя обіцяє, що завтра обов'язково порадить їм іти в сраку, коли протверезіє і зможе вимовляти слова. Вона засинає в кемпері ще до того, як торкається головою подушки. Ана залишається лише для того, щоб сказати, що Майя завалилася спати першою, а тоді ввічливо й урочисто повідомляє хлопцям, щоб ішли в сраку, залізає в кемпер і засинає спина до спини зі своєю найкращою подругою.

Бенї зі Столичним залишаються, Бенї дивиться на Столичного, а той — на небо.

— Тепер ти скажеш, як усі туристи: що ще ніколи не бачив стільки зірок? — підколює його Бенї.

— Там, звідки я приїхав, теж є зірки, — усміхається Столичний.

Бенї відповідає мало не ображено:

— Не такі круті, як у нас. Це стосується і хокеїстів.

Звісно, Бенї лукавить, сьогодні він бачив рух зап'ястям і паси Столичного, тож добре знає, який він крутий. Столичний, глянувши йому в очі, знає, що він це зрозумів, тому не мусить нічого відповідати, натомість задумливо запитус:

— Я почитав про Петера в інтернеті. Він був капітаном команди в Бйорнстаді двадцять років тому, так? Ви з ним майже виграли вищу лігу?

Заплющивши очі, Бенї робить глибокі затяжки.

— Це ж Бйорнстад. Майже найкращі, майже завжди.

Столичний масує пальці, наче крутить на них невидимі обручки.

— Петер щось таке казав, коли вони з Цаккель приїхали подивитися на моє тренування. Я запитав, чому він тут, якщо вже навіть не працює в клубі, а він відповів, щось типу... що хоче робити щось добре. Що хокей — це його спосіб зробити світ кращим.

— Він особливий, — відповідає Бенї, і слова ці сказані так, що охоплюють усе найкраще й найгірше в людині.

Столичний робить кілька повільних затяжок і каже:

— Це справді капець яке особливе відчуття, коли ти... ну, розумієш... коли ти частина такої команди. Команди, яка всіх шокує. Це ж, напевно, справжнє братерство? Де кожен повинен перевершити самого себе? Як у династіях з НХЛ... вони не можуть протриматися... минає всього кілька років, коли вони непереможні, а тоді гравці старіють, команда розпадається. Цікаво, чи перебуваючи в центрі цього, розумієш, наскільки рідко таке буває?

Бенї напіврозплющує очі й зустрічає його погляд, освітлений самим мерехтінням багаття.

— Тому ти тут? Щоб бути особливим?

Столичний зітхнувши всміхається.

— Можливо.

Бенї довго не зводить погляду зі Столичного й ставить наступне запитання так швидко й так чесно, що застає того зненацька, аж він пускає собі дим в горло.

— Скільки ти мав струсів мозку?

— Чо... чому ти про... про це питаєш? — відкашлюється Столичний.

Бенї спокійно знизує плечима.

— Під час сьогоднішньої гри, коли я хотів перехопити шайбу, ти мав перевагу, в мене не було шансів. Але коли я атакував корпусом, ти щоразу ухилився. Колись я грав з одним хлопцем, він мав абсолютну перевагу, але за якийсь час став подібно поводитися — нам було по чотирнадцять, він переніс струс мозку. Потім місяцями сахався кожного удару.

Відкашлявшись, Столичний заштурхує кілька гілок у вогонь, звісно ж, обпикшись, а потім бурмоче:

— Це був Кевін Ердаль?

Бенї здивований, уперше за весь вечір.

— Як ти здогадався?

Тепер черга Столичного знизати плечима:

— Тато слідкував за всіма талантами в країні, коли я був у такому віці. Він почепив у мене на стіні список з рейтингом. Одного разу я навіть бачив, як ви граєте, тато проїхав чотири години на той матч, щоб просто показати мені, проти кого я змагаюся. Пам'ятаю, я шалено заздри Кевіну.

— Він був завал який крутий.

— Так. Але я заздри не за це. А через те, що в нього був ти. Ніхто не смів його зачепити.

Бенї замовкає на кілька хвилин. А тоді лише повторює запитання:

— Скільки струсів?

Столичний зітхав.

— Шість. Перший раз — коли мені було дванадцять, останній — минулого року. Кросс-чек заду, я влетів у борт. Тому хлопцеві дали дві хвилини, а мене відключило на дев'ять тижнів. Перші три дні тільки те й робив, що блював, я не міг думати, просто хотів покінчити з життям. Навіть не міг вийти надвір, бо сонце пропікало мені череп, це найгірше, що мені довелося пережити, я втратив пам'ять у ті дні. Мене досі мучить мігрень. Дзвенить у вухах, не замовкає. Часом у голові просто чорно. Якось на матчі по телевізору я бачив, як подібний удар переніс один хлопець, і знаєш, що сказали коментатори? «Це на відповідальності того, хто отримує удар, треба не опускати голову!»

Столичний стукає себе по скроні. Бенї, помітивши в його очах біль, киває.

— Так. Я читав про того гравця НХЛ, у нього потім були зміни особистості, ще якесь паскудство. Незворотне пошкодження мозку, але про це ніхто не знав, поки він не помер і не зробили розтин...

Столичний заплющує очі.

— Коли я повернувся в команду, тренер хотів, щоб у грі я більше використовував тіло, особливо перед воротами, треба було «битися» тут, «битися» там. Він був просто одержимий перемогою у фізичній грі, сам знаєш — «тримай борт» і всяке таке лайно...

— «Жери шайбу! Жуй колючий дріт!» — перекривляє Бенї, він мільйон разів стикався з такими тренерами.

— Точно, — гірко сміється Столичний.

— І що сталося потім?

— Я не міг наважитися. Тренер це бачив. І тоді я вже не вписувався в його систему. Він пересадив мене на лаву, бо я не був «товстолобом», а коли я розсердився, він сказав клубові, що в мене «проблеми з дисципліною».

— А вони були?

— Це, мабуть, єдиний клуб, де в мене *не* було проблем із дисципліною. Я багато років поводився як дитина, був маленьким самовпевненим гімном, але мені дуже подобався той клуб... я хотів, щоб усе вдалося. Але я більше не можу грати так, як хочуть ті тренери...

— А тут?

Столичний повільно втягує носом повітря.

— Ця Цаккель, вона здається якоюсь... інакшою.

— Ну, це найменше, що можна про неї сказати, — усміхається Бенї.

— Тоді, може, вона дозволить мені грати інакше?

— Можу сказати про неї одне: вона, мабуть, уже й так знає про тебе все паскудство, про яке навіть ти сам не знаєш. Іноді це добре, — стверджує Бенї.

— А коли недобре?

— Більшість людей не хочуть знати правду про себе.

Столичний якийсь час обдумує почуте. Відкриває останнє пиво.

— Мені подобається Петер. Я думав, він буде якимсь надокучливим мудаком, як усі старі профі, але він такий...

— Особливий?

— Усі ви особливі в цьому місті. Це якийсь інбридинг чи що? — сміється Столичний.

— І трава, — кашляє Бенї.

Хлопці довго регочуть, під зірками лише вони самі. Яка ж класна ніч.

— Петер справді був таким крутим? — запитує Столичний.

Беньї відповідає миттєво:

— Він був найкращим. Ну серйозно... він був одержимий. Розповідають, як він тренувався, — це просто відпад. Малим думаєш, що такі розповіді — це міф, сам знаєш, але я бачив старі відеозаписи, і цього, бляха, ні з чим не порівняти. Виглядав він з біса повільним, але ніхто не міг пройти повз нього. Ніхто!

— Він ніби сповільнював час. Я помітив це, коли Цаккель дала зіграти проти нього.

Беньї киває з серйозним виглядом.

— Усі думають, що це його талант, а насправді — тільки тренування. Тільки одержимість. Хокей — єдине, що було в нього в житті. Як думаєш, яким крутим ти сам міг би стати, якби був таким, як Петер?

— А з чого ти взяв, що я не такий? — усміхається Столичний.

— У тебе на цих вихідних матч, а ти сидиш собі, куриш траву і п'єш пиво біля кемпера посеред лісу, — нагадує Беньї.

Столичний сміється, з полегшенням і водночас обтяжено.

— Хай там як, а я не стану таким класним, як Алат. Він надзвичайний. Думаю, я ще не бачив швидшого за нього. Він може грати в НХЛ. А я? Ні. Тато думав, що зможу, але він не доганяє, що для цього потрібно. Треба мати щось виняткове, а я просто... *класний*. Тато бачив, що я найкращий у своїй малій бульбашці, але, знаєш, у кожній сільській норі є хтось такий, як Алат. А в НХЛ? Вони там грають по сто матчів на рік... тільки подумай, чим треба пожертвувати! Це просто суцільний хоккей, цілодобово, цілорічно. Не думаю, що я таке витримаю. Тато ніби здурів, знаєш, він би руку дав відрубати за один сезон у НХЛ. Він мав бажання, але йому бракувало таланту, а в мене, можливо, є талант, але немає бажання...

— Бажання — це талант, — каже Беньї.

У Столичного мало не розривається серце від цих слів.

— А ти? Чому ти перестав грати? — шепоче він.

— Я більше не був закоханим, — відповідає Беньї.

Столичний довго мовчить, але все ж наважується запитати:

— Як думаєш, ти зможеш знову таким стати? Закоханим?

Беньї дивиться йому прямо в очі, ця ніч — одна з тих, коли здається, що нема нічого неможливого, тож він відповідає:

— Мабуть.

Хлопці йдуть спати в кемпер, вклавшись валетом до Ани та Майї, там справжній дубак, але Столичний спить усю ніч, не прокинувшись ні разу. Давно такого не було. Наступного ранку він прокидається вдосвіта, йде у ліс, сидить там сам-один і слухає те, чого ще ніколи по-справжньому не чув, принаймні аж так уповні чи аж так проникливо.

Тишу.

73. Подряпини

Ніч огорнула Бйорнстад, але місто вже стільки годин було в темряві, що це ледве помітно. Біля церкви скрипнула брама, і крізь тіні обережно прокралася чиясь постать, ступаючи по снігу так м'яко, наче він був зі скла, а постать ішла босоніж. Зорієнтуватися можна лише за кількома мерехтливими вогниками на могилах, але, здається, постать однаково знає, куди йде.

Кладовища мали б бути фінальними крапками в нашому життєписі, але для багатьох надгробки перетворюються на знаки питання. Чому? Чому саме ти? Чому так рано? Де ти зараз? Ким би ти був, якби все склалося інакше? Або — а якби змінилася хоч найменша обставина? Якби в тебе були інші батьки, інше ім'я, якби ти жив деінде?

Уже ніхто й не згадає, як її звали. Будуть казати: «Ну, ця з паралельного класу, це ж вона зникла кілька років тому, так? Я чув, що вона втекла з дому. Її батьки були якимись релігійними фанатиками чи щось таке? У них якась дивна церква — як вона називалася? Я чув, що вона вживала наркотики. Що звалила за кордон і померла від передозування. Господи, та як її ЗВАЛИ? Не пам'ятаю!».

Рут. Її звали Рут. Так написано на надгробку. Під іменем — лише роки й більше нічого — немає ні вірша, ні коротенького опису. Але у верхньому кутику надгробка хтось делікатно з ніжністю надряпав маленький візерунок. Треба підійти впритул, щоб побачити, що це метелик.

Постать серед темряви озирається. Одного дня його ім'я теж буде на надгробку, і багато людей скажуть: «Хто? Не пам'ятаю його...». Доведеться комусь нагадати те ім'я, за яким його всі знали і яке він отримав через те, що мало коли розмовляв, — «Стули-рота».

Він підходить до надгробка Рут, падає навколішки й пучками пальців торкається до літер. А тоді, задихаючись від розпачу, знов і знов повторює в ніч одні й ті ж слова:

— Пробач. Пробач, пробач, пробач.

74. Шанси

Ще мить тому, коли Майя, Беньї, Стули-рота та інші стояли перед льодовою ареною і бавилися з собакою Суне, наче все було гаразд і світ був добрим, за ними, сховавшись у темряві, спостерігав Маттео. Він бачив, як Аамат і Бубу попрощалися з усіма, Бубу повіз Ааматову маму додому, Аамат побіг за ними. Беньї, Майя, Ана та новий гравець, імені якого Маттео не знав, підійшли до старого кемпера. Стули-рота самотньо пішов до автобусної зупинки, ніби збирався їхати додому в Гед, але, щойно завважив, що його ніхто не бачить, розвернувся й пішов на кладовище. Маттео прокрався за ним і тепер сидить, захищений серед надгробків, і слухає ридання Стули-рота перед могилою Рут.

Маттео навіть не знає, чи не ненавидить через це Стули-рота ще більше. Він завжди думав, що хлопцям, які вбили його сестру, було байдуже, вони не шкодували за тим, що сталося, бо навіть не вважали її людиною. А те, що Стули-рота вважав її людиною, — мабуть, іще гірше, вирішує собі Маттео. Бо якщо вона була просто об'єктом, який можна використати й викинути, тоді принаймні можна було б зрозуміти їхні вчинки. Але як можна зробити таке з людиною? Живою людиною? Тоді ти просто саме зло. І заслуговуєш лише на пекло.

Якби Маттео мав зброю, він би цієї ж миті спровадив туди Стули-рота. Але доведеться почекати кілька днів, коли в нього буде такий шанс.

75. Канапки з джемом

Бах!

Бах!

Бах!

Коли Суне пішов на пенсію, були в місті й ті, хто хвилювався, що він цілими днями буде сидіти вдома, нічим не займаючись, а тепер Суне і сам не розуміє, як колись встигав працювати. Разом із ним є собака, якому просто в дупі, коли на нього кричать, щоб перестав гризти меблі, і дівчинка, якій скоро виповниться сім і яка стоїть у саду і забиває шайби об фасад будинку. «А вони добре спрацювалися, знесуть мені всю халупу, кожне зі свого боку», — часто бурмоче Суне, коли стоїть на кухні й намащує канапки з печінковим паштетом для того, який у будинку, і канапки з джемом для тієї, яка надворі. Коли він востаннє був у лікаря, його запитали, чи не почувається він втомленим більше, ніж зазвичай, і Суне відповів: «Звідки мені знати?». Далі розмова не пішла: Алісії доручили потримати собаку в приймальні, звідти почувся грукіт, після чого Алісія просунула голову в кабінет і запитала, чи були дорогі ті вазонки. «Онучка?» — з усміхом запитав лікар, і Суне уявлення не мав, як пояснити, що вони навіть не родичі. Одного дня тридцять п'ять років тому те саме сталося в крамниці: тоді малий хлопчик нетерпляче гасав біля Суне з хокейною ключкою в руці, і хтось сказав: «Який у вас милий син». Того разу Суне теж не знав, що відповісти, хлопчика звали Петер Андерссон, його ніхто не вчив, як треба робити удар, щоб забити шайбу, він ніколи не їв справжні канапки з джемом, тож Суне взявся навчити його одного й іншого. Це переросло в дружбу на все життя. Петер був найпрекраснішим вишневим деревом у Бйорнстаді з усіх, які доводилось бачити Суне, — саме такими в його очах були найбільші таланти: рожевуваті квіти, які всупереч усьому розпускаються серед замерзлого саду.

У Суне не було своїх малих, наприкінці кар'єри він уже не мав тренувань із дітьми, лише з дорослими чоловіками, і забув згадувати про вишневі дерева, коли Алісія в чотири з половиною роки пішла на своє перше тренування. Вона була наймолодша в групі, найменша на льоду й однозначно найкраща вже з самого початку. Зараз їй майже сім, і вона грає настільки класно, що викликає обурення декого з батьків, коли їй дозволяють грати з хлопцями. «Бувають дорослі, які просто слабі на голову», — з жалем сказав Суне, коли дівчинка запитала, чому їй не дозволили далі грати з хлопцями; але він не мусив їй нічого пояснювати. Вона й так уже знала все про дорослих. Відколи в будинку, де жила Алісія, з'явився Теему й повідомив присутніх там дорослих, під чийм захистом тепер дівчинка, у неї значно поменшало синців, але вдома далі ніхто не зважав, чи приходить вона на вечерю, і немало було днів, коли її відсутність була навіть бажаною. Тож після школи Алісія йде на льодову арену, якщо в неї тренування, або додому до Суне — якщо тренування нема. Інші діти, можливо, залишали б у нього малюнки, які він міг би причепити на холодильник, але Алісію не дуже цікавить малювання, тому її малюнком стають відбитки шайб на фасаді будинку Суне: маленькі гравюри в часі, які свідчать про те, що тут виростав хтось, кого любили.

Почалося з того, що Суне навчив її грати в хокей, а далі продовжив навчати всього, що треба вміти в цьому житті: зав'язувати шнурівки, бігом відповідати таблицю множення і слухати Елвіса Преслі. Алісія стала ходити разом із Суне та його собакою до лісу, і старий чоловік навчав її всього, що знав про дерева та рослини, час від часу перериваючись на коротке: «Візьми

собаку й біжить попереду, я наздожену», — коли йому бракувало повітря і боліло в грудях. Тепер таке траплялося все частіше, настільки часто, що Суне таким чином навіть навчив малу їздити на велосипеді: спершу трохи побігав за нею, тримаючи за багажник, а коли не витримував, то просто прошепотів: «Їдь попереду». Алісія так і зробила.

В один із перших днів навчання в школі Алісія прийшла додому до Суне й сказала, що йому треба приготувати перекус, бо він мусить іти з учнями на екскурсію. Суне взагалі не розумів, про що мова, Алісія роздратовано зітхнула й сказала, що він буде «ще одним дорослим». Суне далі нічого не розумів, і тоді Алісія, узявши хокейну ключку, сказала, що в неї на це немає часу, нехай сам зателефонує вчительці, якщо так повільно думає. Під акомпанемент «БАХ БАХ БАХ» із саду Суне почув пояснення вчительки: вона повідомила дітям, що «на екскурсію потрібен ще один дорослий», після чого Алісія підняла руку й відповіла, що знає одного такого.

Тож тепер Суне разом із собакою ходять на всі екскурсії. Почувши, як дівчинка пояснює однокласникам, що з ними «собака Суне», старий просто-таки мусив виправити її коротким: «Це також твій собака». Коли по обіді того дня Алісія забивала шайби, в неї було таке відчуття, що їй потрібна довша ключка, бо здавалося, що вона виросла щонайменше на десять сантиметрів.

Сьогодні вона рано постукала в двері Суне, ще до початку уроків. Ранок середи — середина тижня і середина місяця, у такий час не завжди є чим поспіяти вдома. Алісія і Суне йдуть купити молока, хліба, джему й печінкового паштету. Дорогою назад Суне ступає повільно. Алісія запитує, скільки має бути років, щоб грати в національній збірній, він відповідає, що справа не у віці, а в уміннях.

— Як думаєш, скільки тобі буде років, коли я стану грати в національній збірній?

Суне всміхається.

— А як ти думаєш, скільки мені зараз років?

— Сто? — вгадує Алісія.

— Еге ж, іноді мені теж так здається, — зітхає Суне.

— Давай я понесу пакет, — каже мала.

Суне гладить її по голові.

— Ні-ні, все добре, візьми собаку й біжіть попереду. Я наздожену!

Алісія робить, як їй кажуть. Випускає собаку в сад, а сама стає забивати шайби об фасад в останню мить перед початком уроків.

Бах. Бах. Бах.

76. Об'їзні шляхи

Беньї дзвонить своїм сестрам рано-вранці в середу, і всю дорогу до озера Адрі не перестає висварюватись. От віслюк, йому дали кемпер, а він, звичайно, погнав його до води і вночі застряг у снігах.

— Це ж кемпер, а не позашляховик, віслюче, хіба не ясно, що ти тут застрягнеш! — заявляє Адрі, вистрибуючи з машини; але, звісно ж, до цього віслюка не доходить.

— Тепер уже не кемпер, а літній будиночок. Це просто геніально, якщо хочеш знати! — усміхається Беньї.

Вони разом зі Столичним, Майєю та Аною запихаються до машини Адрі, і їй доводиться опустити вікна, бо від них так тхне підлітками й похміллям, що можна відлякувати лисиць. Повернувшись додому до собачого притулку, Беньї заповнює кухню сміхом, якого сестри з мамою не чули роками. Якби Адрі не знала його так добре, то подумала б, що він недавно закохався. Схоже, що майже так, і вона вже не може сердитися на брата. Але лише майже.

Ана прогулює школу, а Майя точно не планує повертатися до свого навчання, тож, поспідавши, вони знову йдуть у ліс. Дівчата й самі не знають куди, але якщо це їхні останні дні, щоби вдавати, ніби вони ще діти й життя ще таке просте, тоді хай боги не сумніваються, що такого шансу вони не втратять.

Адрі й Беньї відвозять Столичного до льодової арени. Коли той, помахавши їм, заходить у середину, Беньї дивиться йому вслід, а сестра дивиться на Беньї.

— Від тебе тхне, — каже вона з любов'ю.

— Я можу піти в душ, а от ти що будеш робити з таким обличчям? — відповідає він теж з любов'ю, і сестра блискавично б'є його кулаком у груди, аж йому бракне повітря.

Вони роблять велике коло по місту, довго, не поспішаючи, слухають музику й перемовляються, не кажучи багато. Коли їхній тато взяв рушницю й пішов у ліс, Адрі, як найстарша сестра, мусила перебрати на себе багато татових обов'язків. Вона навчила Беньї битися, хоча, можливо, варто було більше вчити його, як уникати бійки. Тепер їй хочеться сказати брату, що в нього є вибір — не бути жорстоким, — але ж він тільки зробить вигляд, ніби розуміє, що сестра просить його не битися з іншими. А вона мала б на увазі те, що йому не треба бути жорстоким до самого себе. Але сьогодні він сміється, і вона справді думає, що, можливо, її брат нарешті перестане виснажувати себе.

— Я тебе люблю, паскудний віслюче, — каже сестра й тягне брата за вухо, аж той починає реготати й кричати.

— Люблю тебе, сеструхо. Дякую, що завжди приходиш по мене, коли я десь вплину, — усміхається він.

Вона цього ніколи не забуде.

Коли головна редакторка в середу зранку прийшла в редакцію газети, усі присутні, здавалося, неспокійно засовалися. Половина працівників навіть не піднімала погляду від своїх робочих місць, коли вона проходила повз. І тільки підійшовши до свого робочого столу й побачивши, хто там чекає на неї, головна редакторка зрозуміла, у чому справа.

— Вітаю! Ми з вами ще не зустрічалися, але я багато про вас чув! Мене звати Річард Тео! — підводячись, каже політик із самовпевненістю того, хто знає, що не має потреби відрекомендуватися.

— Ви шукаєте роботу? — миттю запитує головна редакторка.

Він несподівано вражений, як швидко вона зорієнтувалася в ситуації: більшість людей наважуються на таку зневагу до Річарда Тео лише за його спиною. На великій відстані за його спиною.

— Дякую, у мене вже є. Але побачимо, як буде на наступних виборах. Може, зв'яжусь з вами! — усміхається він.

У відповідь вона теж всміхається, хоч і ледь помітно.

— Що ж, тоді припускаю, що ви тут лише для того, щоб сказати, як чудово ми в цій газеті виконуємо нашу роботу?

— Щось таке. Знаєте, які найгірші речі говорять про мене за моєю спиною?

— Що, вибачте? — випаює вона, не в змозі приховати збентеження, а це точно не входило до його намірів.

Відповідаючи, Тео має якийсь навіть скривджений вигляд:

— Люди цитують слова прем'єр-міністра: «Політика — це коли прагнеш», — а потім глузуливо кажуть, що моя версія: «Політика — це коли виграєш». При всій моїй скромності, я, звичайно, не думаю, що це правда. Для мене політика — це коли робиш. Втілюєш. Це не просто пусті слова. Розумієте, що я маю на увазі?

— Навряд, не думаю, — підозріливо каже вона, на що він широко посміхається, ніби все сказане ним досі — спонтанна балаканина, хоч насправді кожне слово було добре продуманим.

— Як вважаєте, що такого найпідлішого говорять про вас за вашою спиною? — з цікавістю запитує політик.

Примружившись, головна редакторка розглядає його, на мить їй навіть хочеться, щоб зараз тут був її тато, але він ще вдома, спить після цілонічного купання в бухгалтерії «Бйорнстад-Хокею». Що б він сказав про Річарда Тео? Жінка вирішує так: що є два типи політиків — провокатори й маніпулятори. Щоб знайти болісні точки, перші натискають на вразливі місця, а другі точно знають, де треба шукати.

— Я не замислююся над тим, що про мене говорять інші, — різко відповідає вона.

— Справді? А я думав, що ті, хто працюють в газеті, саме цим і займаються — читають громадську думку.

Він усміхається, вона теж робить спробу, але брехуха з неї набагато гірша. Головна редакторка завважує, що в нього на колінах розгорнута сьогоднішня газета. На сторінці з листами від читачів. Вона добре знає, що там написано, бо сама вирішила опублікувати той лист. Мама одного гравця-юніора, яка побажала залишитися анонімною, надіслала їм різку критику «культури мачо» в «Бйорнстад-Хокей». Вона повідомила, що подавала заяву про завдання образи — заява стосувалася як тренера хлопчачої команди, так і тренера основної команди клубу. Тій мамі, мабуть, пообіцяли, що тренера хлопчачої команди буде звільнено, а

тренера основної команди відсторонять. Однак згодом вона дізналася, що тренер основної команди пропустив одне тренування, а роботу тренера хлопчачої команди лише «призупинили» на місяць і скоро він почне тренування з новою командою. Жінка писала, що це яскраве свідчення «влади старців» у хокейному клубі.

— Ви про це хочете поговорити? Якщо так, то лист був надісланий анонімно, — повідомляє головна редакторка.

Річард Тео веселеє веде бровою.

— Лист? Ні-ні, навряд чи мені слід у це втручатися. Можемо вважати його за свідчення здорового середовища — стелі в клубі такі високі, що люди наважуються висловлювати власну думку.

— Авжеж, анонімно, — докидає головна редакторка.

Політик розводить руками.

— Захист джерела — основа демократії, я завжди про це казав! Але «влада старців» — дещо дивний вибір слів, хіба ні? Хіба ж не жінка тренує основну команду?

Головна редакторка зітхас: людина, яка не має жодного поняття, що значить «захист джерела», використовує це слово як риторичний аксесуар.

— Я думаю, що в цьому випадку «старці» — це радше про менталітет, а не про стать.

— Так? Як прогресивно! — розвеселено вигукує політик.

— Але ви ж прийшли сюди не для цього? — каже головна редакторка, і її голос від нетерплячки аж тремтить.

Тож Річард Тео тягне час, він зручно влаштовується, щось говорить про інтер'єр і краєвид, а тоді вже переходить до справи:

— Я прийшов сюди як стривожений громадянин. За останні дні я наслухався немало чуток про напружену атмосферу між Гедом і Бйорнстадом, яка починає переростати в... як би це назвати... у «фрустрацію». Я хотів би обговорити, що нам із вами під силу зробити, аби ситуація не погіршилася без потреби.

Головна редакторка не відводить від нього погляду, та все ж не може точно визначити, що в нього на думці. Тому вона намагається виграти час, вдаючи дурненьку:

— Он як? Поясніть, що ви маєте на увазі.

Тео, звісно ж, добре розуміє її стратегію, але, як і більшість чоловіків, у яких є влада, він не може встояти перед шансом узяти гору над жінкою, тож відповідає:

— Що ж, на льодовій арені в Бйорнстаді трапилася серйозна бійка між гравцями хлопчачих команд. Потім спонсору «Бйорнстада» розбили автомобіль у Геді. Далі сталася неймовірно трагічна аварія на фабриці, в результаті чого дійшло до насильства на парковці біля лікарні, а потім розбили ще одну машину в Бйорнстаді. Боюся, що це лише початок, якщо ми не зробимо щось, щоб накинути ряднину на полум'я.

— І ви прийшли сюди з рядниною, наскільки розумію? — скептично запитує головна редакторка.

Політик демонстративно повільно вдихає.

— Я чув, що хтось із ваших репортерів почав ритися в бухгалтерії одного хокейного клубу. Узагалі-то це ваш батько — я ж не помиляюся? Він, звісно, добре відомий серед політиків. Майже легенда! Хотів би вас запевнити: я понад усе поважаю право вільних ЗМІ контролювати владу і навіть хотів би, щоб ви трохи БІЛЬШЕ контролювали владу саме в цій комуні, тут справді трапляються камені, які варто було б перевернути на...

— Будь ласка, переходьте до справи, — каже головна редакторка.

— Я лиш хотів упевнитися, що ви не починатимете лови без потреби. Не станете

розпалювати почуття людей до відкритого насильства. Навіть ведучі новин несуть якусь відповідальність перед суспільством — чи не так?

Головна редакторка відхилиється за спинку крісла. Вона мала би більше зухвалості, якби ця розмова відбувалася пару днів тому, але зараз їй посеред дня ввижалися примари, в сутінках усюди були чорні куртки, а такі речі впливають навіть на товстошкірих людей.

— Я не коментую поточні розслідування, над якими працюють мої репортери, але можу запевнити вас: незалежно від того, хто веде розслідування — мій батько чи інший журналіст, — вони будуть коректними та справедливими...

Політик мало не підхоплюється з крісла в награному розпачі, що його тут настільки не розуміють.

— Звісно! Звісно! Я б ніколи не вказував, що вам варто публікувати, а що — ні. Ніколи! Я тут лише для того, щоб підкреслити важливість... моменту. У час, коли стількох людей турбує, що буде з їхніми хокейними клубами, я впевнений, що ні вам, ні власнику газети не хочеться ризикувати, щоб про вас ще чого доброго не подумали, ніби ви... стаєте на чийсь бік?

Вона завважує, як він наголошує на «власнику газети», ніби це ледь уловима погроза, але ніяк не коментує.

— Що б ми не робили, котрась зі сторін сприйме це упереджено. Якщо ми пишемо щось добре про Гед, отримуємо сотню гнівних телефонних дзвінків із Бйорнстада, і навпаки, але, як я вже казала, усі наші дії будуть коректними та справедливими. Навіть більше, я не коментуватиму політику розслідування, яким ми зараз можемо займатися, тому що саме ЦЕ й розцінюватиметься, ніби я стаю на чийсь бік, — хіба не так?

Річард Тео задоволено посміхається — так, ніби ще не вирішив, чи вони стануть найкращими друзями, чи найлютішими ворогами.

— Ви не звідсіль, правда?

— Так. І вам про це відомо.

— Узагалі-то я сам із Бйорнстада, але з моєї вимови цього майже не чути, правда? Діалект зник, коли я жив за кордоном. Повернувшись, я навчився, так би мовити, сприймати речі як чужинець і як місцевий водночас. Можна дати вам пораду?

— А вам можна завадити? — запитує головна редакторка з удаваною жорсткістю, хоч насправді вона приголомшена, яким жорстким раптом став його погляд.

— Не варто думати, що можна самому з усім дати раду. Тут ми живемо близько до природи. У лісах і на озерах потрібно мати друзів. Стільки всього може статися, до чого не будеш готовий. Як-от тепер під час бурі — нікому не хотілося б опинитися самому поза домом. Це було б нерозважливо, просто небезпечно.

Він встає, перш ніж вона встигає щось відповісти. Простягає руку так поспішно, що головна редакторка навіть не здатна не потиснути її.

— Дякую, що зайшли! — гучно каже вона, намагаючись надати голосу впевненості.

Політик міцно й довго тисне їй руку, а тоді киває на газету на столі, розгорнуту на сторінці з тим листом, і з посмішкою заявляє:

— Мушу сказати, що такого ніколи не сталося б у час, коли Петер Андерссон був спортивним директором «Бйорнстад-Хокею». Він чесний чоловік. До нього я і багато інших відчувають велику повагу. *Велику повагу.*

Головна редакторка ненавидить себе за те, що так відкрито розгубилася і що він з такою насолодою помітив цю розгубленість у її очах. Вона була готова до витоку інформації про розслідування «Бйорнстад-Хокею», але так і не дізнається, як Річард Тео довідався, що мішенню вона вибрала саме Петера Андерссона. Це міг бути хтось, хто працює в комуні й бачив, які

документи попросив надати її тато, але так само хтось із її редакції міг проговоритися: тут вони всі репортери, але хтось — насамперед бйорнстадський репортер. Що ж, вона ніколи не зрозуміє, як тут усе й усі пов'язані. Щодо цього Річард Тео, на жаль, має рацію.

Щоб зрозуміти це, треба бути місцевим.

78. Командні собаки

Адрі з Бенї повертають до будинку Суне. Адрі треба забрати стару теку з вправами для тренувань, хоче випробувати їх з дівчачою командою. Вона не мала наміру ставати тренеркою, але насправді мало що в житті пов'язане з наміром. Розводити собак вона теж не мала наміру — так вийшло, бо їй це добре вдавалося. Кілька років тому, коли Суне пішов на пенсію, він отримав від Адрі цуценя, це Бенї вибрав для старого хокейного тренера собаку, пояснивши свій вибір так: «Оцей — бо він буде викликом». Так воно й сталося, і тепер Адрі вчить Суне дресирувати собаку, а він навчає її, як проводити хокейні тренування для дівчаток, яким скоро виповниться сім років. Вони вдвох доклали чимало зусиль, щоб заснувати дівчачу команду, таким способом і знайшли Алісію — вони обійшли ціле місто, стукали в усі двері й запитували, чи нема тут дівчат, які хотіли б грати в хокей. З усіх дівчат не було жодної, яка хотіла б грати більше за Алісію. Адрі тримає це в таємниці, але, мабуть, вона нічим не пишається так сильно, як причетністю до цієї справи.

— Кави? — каже Суне, ніби про це потрібно запитувати.

— Підгоролюї, як завжди? — цікавиться Адрі.

— Ой, вибачте, Ваша Величносте, не знав, що до мене прийдуть такі поважні персони, бо якби мені про це було відомо, я поставив би в холодильник шампанське! — відповідає Суне.

Адрі обіймає старого тренера, а з нею таке рідко буває. У Суне не залишилося нікого з сім'ї, але в цьому місті в нього тепер стільки родичів, що він ледве встигає їх усіх висварити.

— Бачила газету? — киває він на розгорнуті сторінки на кухонному столі; вони з Адрі, мабуть, двійко останніх людей на планеті, які все ще відмовляються читати новини з планшетів чи якогось іншого паскудства.

— Лист від читачів? Анонімні боягузи, як завжди, — пирхає Адрі.

Звісно, вона бачила.

— Як ти там кажеш: тільки те, що хтось ідіот, не означає, що він помиляється? — усміхається Суне.

Адрі теж ледь помітно всміхається. Усе, про що там написано, — узагалі-то правда: вічні битви за ресурси, батьки, які намагаються вплинути на командний відбір, тренери, які так висловлюються, ніби живуть у кам'яному віці. Адрі добре це знає, як і знає, що кажуть про їхні зусилля заради дівчачої команди, хоч ніхто не наважується говорити цього в її присутності. Коли вони з Суне почали цю справу, їм не доводилось розраховувати на спонсорів, які допомогли б зі спорядженням, їм довелося боротися з клубом навіть для того, щоб отримати час на льодовій арені, але коли Бйорнстаду потрібно зробити рекламу, тоді дівчата вмиють пасують для зйомки до кожного піар-буклета. Таке лицемірство стає їй поперек горла, але з не меншою злістю вона бурмоче:

— Мені не подобаються слова «влада старців».

Тому що серед старців бувають схожі на Суне, а ті дописувачі забувають, на чиїх плечах зводилися такі клуби, як цей.

— Тільки те, що хтось старий, не означає, що він не ідіот, — усміхається Суне.

У будинку западає незвична тиша. Визирнувши в коридор, Адрі розуміє, в чому річ: собака надворі, а Бенї всісся в крісло й заснув. Стіни навколо нього завішані фотографіями: старезним знімкам хокейних гравців довелося потіснитися по закутках, щоб помістилися всі фото Алісії та собаки. Там навіть є вирізана з місцевої газети замітка про «командного собаку», написана після того, як йому дозволили бути на фотосесії основної команди.

— Цукру? — гукає Суне з кухні.
— Не-а, — відповідає Адрі.
— Чула, що Фракові розбили машину в Геді?
— Ага. І про бійку на льодовій арені теж. Гравці з хлопчачої команди. Не знаю, чого вони очікували, коли пустили до нас тренуватися «Гед».
— А про бійку біля фабрики після нещасного випадку?
— Та так.
— А завтра тринадцятирічки з Геда зустрінуться з тринадцятирічками з Бйорнстада.
— Ага.

Суне продовжує, ніби щойно про це подумав, але Адрі достатньо добре його знає, щоб зрозуміти, що такий невинний обмін новинами мав привести саме до цих слів:

— Я чув, що можуть з'явитися хлопці Теему. Після всього, що сталося, ситуація між ними та гедівськими хлопцями напружена.

Адрі зводить брови поверх горнятка з кавою.

— Ці ідіоти збираються влаштувати бійку під час матчу між... тринадцятирічками?

Суне безвольно знижує плечима.

— Нічого нового: молоді чоловіки пильнують свою територію. Ет, можливо, я просто схвилюваний старий дідो. Просто хотів про це сказати — на випадок, якщо ти могла б поговорити з кимось із них. Або — якщо ти принаймні хотіла б... не пустити декого на матч.

Адрі з ваганням киває. Вона з дитинства знає Теему Рінніуса, з ним ніхто не може порозумітися. Але Суне говорить не про нього. Він хоче, щоб вона пильнувала, аби Бенї не опинився в центрі колотнечі. Цей віслюк має до того схильність.

Бах.

Бах?

Бах бах бах?

Суне завжди все записував. Роками його записи стосувалися здебільшого хокейних термінів, звісно, короткими словами впереміш із колами, трикутниками та рисками хрест-навхрест. Лише в ранній старості він почав записувати інше. Те, що відчував і що відчуває зараз. На початку — фізичні відчуття, бо лікар попросив вести щоденник болячок, але слова в ньому визрівали. Останнім часом він багато писав про смерть. Він уже в такому віці, коли смерть — щось саме собою зрозуміле, не так як у молодості, коли заперечуєш її, або на середині життя, коли витісняєш думки про неї. Найчастіше Суне пише списки. Вказівки, що і як працює в будинку, які вікна закривають на зміну погоди і які розетки краще послати подалі, якщо не хочеш отримати цюмчик, якого ніколи не забудеш. Який бік саду навесні затоплює і які дошки на терасі нещодавно замінили. Ну, й собака, звичайно. Суне має цілий нотатник лише з записами візитів до ветеринара, улюбленими марками печінкового паштету та винятково чіткими вказівками для того дня, коли він помре і про собаку треба буде подбати. Недавно він спробував повернути собаку Адрі, але вона тільки розсердилася. «Ти не помреш, старий довбню!» — рявкнула вона й заявила, що більше ні секунди не буде про це говорити.

Це було освідчення в любові, найбільше, на яке вона була спроможна.

Бах?

Суне ніколи не пробував писати про любов. Можливо, йому варто було про це писати. Про те, скільки любові можна відчути, навіть не будучи одруженим і не маючи власних дітей.

Скільки було його любові, яка залишилася невисловлена, якій він усе віддав і отримав усе назад, не почувши ні слова визнання. Хокей нічого не каже, він просто існує. Собаки нічого не кажуть. Вони просто тебе люблять.

Бах?

От клята тварина. Некерована й нестерпна, дика і божевільна, не дає йому ні хвилини спокою, і за це Суне відчуває найбільшу вдячність. Він не був по-справжньому готовий до любові, яку відчував до свого собаки. Він так і каже — «мій собака», хоч основа його почуттів, коли він дивиться на цього собаку, є прямо протилежною: це Суне належить собаці. Це він — його людина. Собака так йому довіряє, і для Суне це часом нестерпно, бо він не знає, чи витримає цю відповідальність. Не знає, чи витримає бути таким потрібним комусь. Таким обожнюваним. Скільки ранків не прокидався б Суне від того нетерплячого тупцання лапками по краю ліжка та відчуття шорсткого язика в себе на обличчі, але щоразу відчувається збентежено від такого прийняття. З собаками — як і з хокеєм: щоранку отримуєш новий шанс, усе завжди починається спочатку.

«Як ти його назвеш?» — запитала Адрі, коли він уперше тримав на руках цуценя. Суне замислився. Він ще не думав над іменем. Зненацька йому здалося, що це величезна відповідальність, а дзявкотіння цуценяти не могло ж розповісти, що воно думає про те чи інше ім'я. Тож урешті Суне взагалі не вибирав йому ім'я, бо всі його любові були позбавлені слів. Він вибрав звук. Звук, який понад усе любив. Звук, який усе життя чув на льодовій арені і який тепер чує щодня по обіді біля свого будинку. Звук, який свідчить, що ще є життя, що Суне ще тут, що він ще комусь потрібен.

«Бах, — сказав він. — Може, назву його Бах».

Бах.

Суне обходить будинок, гукає його, задихавшись і вхопившись рукою за груди. Тепер він постійно відчувається так, ніби має печію. Собака не виходить. За деякий час Адрі відчуває, що щось не так, теж виходить і гукає, так голосно, що Беньї прокидається і прибігає до них. Бах — може, й уперте створіння, але зараз саме час поїсти, а маленький товстун ніколи цього не пропускав.

БАХ? БАХ? БАХ?

Він лежить далеко в кущах за своїм улюбленим деревом. Здається, ніби спить. Але маленькі вушка не реагують, коли Суне ступає по траві, маленькі лапки не ворухаться, маленьке серденько не б'ється. Він не кидається гризти йому тапки. Не гавкає, і Суне навіть не може сказати йому, щоб замовк. Не облизує Суне лице. Його вже нема.

Ветеринар понад годину мовчки сидить на кухні біля Суне. Адрі перемиває кожну тарілку й склянку в домі, хоч у цьому нема потреби, але вона мусить зайняти чимось руки, щоб не потрошити все, що бачить. Бенї з почорнілим поглядом іде в ліс і повертається із закривавленими кулаками та каменем, завбільшки якраз для маленької могили. Хтось із сусідів приносить інструменти, щоб вирізати ім'я та рік. Нижче Суне просить написати єдині слова, які спроможний мовити.

Біжи попереду.

Адрі та Бенї чекають на шкільному подвір'ї, поки в Алісії закінчатся уроки. Мала плаче годинами, плаче так, що вже й не збагнути, як у такому маленькому тілі можуть ще залишатися сльози, плаче, поки не згасає денне світло, а вона все сидить у темряві, згорнувшись калачиком біля Бахового дерева, і не хоче поворухнутися, що б їй не казали. Плаче, поки не лягає знесилена на сніг, і Бенї виходить забрати її в будинок, щоб не змерзла. Він знає, що таке смерть для дитини, знає, що на тебе наче навалюється порожнеча, тому й не каже нічого, щоб її розрадити. Не дає обіцянок про небеса й не обманює про рай. Робить лише те єдине, що може допомогти, про це він сам знає. Запихає її до рук ключку й шепоче:

— Пішли. Зіграємо.

На льодову арену вони приходять серед ночі. Адрі подзвонила заздалегідь, щоб сторож залишив прочиненим вікно, крізь яке вони зможуть пролізти. Бенї з Алісією грають, аж доки вже ледве дихають. Тоді вони лягають горілиць у центральному колі, поверх намальованого ведмеда, і дівчинка, якій майже сім років, запитує хлопця, якому якихось двадцять:

— Ти ненавидиш Бога?

— Так, — чесно відповідає Бенї.

— Я теж, — шепоче вона.

Бенї зважує, наскільки безвідповідально розповідати семирічній малій, що з цими почуттями легше дати собі раду, коли вона підросте і зможе курити справді хорошу траву, але припускає, що в такому випадку Адрі повільно переламає йому всі пальці, тож відкидає цю ідею і натомість каже:

— Алісіє, болітиме ще, бляха, довго і, бляха, сильно. Хтось із дорослих скаже, що час лікує всі рани. Та до сраки, так не буває. Ти, бляха, просто стаєш трохи жорсткішим. Просто болить, бляха, трохи менше.

— Ти завал як багато матюкаєшся, — усміхається мала, і вперше за весь день кутики її губ ворухнулися вгору.

— Я, бляха, взагалі не матюкаюся, засранка ти така! — усміхається він.

Алісія регоче, аж льодовою ареною розходиться луна, і тоді є надія на життя, ще є надія. Вони лежать на льоду, і Бенї розповідає їй, що в розпліднику Адрі є одна собачка, яка щойно народила цуценят, але замість того, щоб сказати Алісії, що вона може взяти собі одне, він лише запитує, як би то поназивати цуциків. Тож мала, замість того щоб злитися й кричати, що їй не потрібен інший пес, окрім Баха, замислюється. Вони придумують сотню імен, одне дурнуватіше за інше, сміються так, що мало не давляться. В останніх п'ятдесяти кличках вони мусять згадати про «какулі» й улюбленою кличкою для Алісії стає «Каканапка», бо це найогидніше й водночас наймиліше слово, яке їй доводилось чути. Бенї вже готується вислуховувати сварку Адрі, коли на наступному тренуванні мала почне кричати це слово.

— Тобі було страшно, коли ти грав на матчі? — запитує Алісія за якусь мить.

— Завжди, — зізнається Бенї.

— Я так нервуюсь, аж часом ригаю, — каже мала.

Хлопець обережно простягає над ведмедем на кризі свій великий кулак і бере її маленьку долоню.

— Навчити тебе однієї штуки? Як оце ми з тобою зараз лежимо, так я лежав тут, коли був малим. Серед ночі перед матчем я пролізав у те вікно — але щоб навіть не думала розказувати про це сторожу!

Кивнувши, Алісія обіцяє, що не скаже.

— А що далі? — запитує вона.

— А далі я лежав собі тут, дивився в стелю і думав: «Тепер я один у світі». Я немовби запам'ятовував тишу. Бо не відчував страху, коли був сам-один, я боявся лише тоді, коли був серед людей.

— Я також.

Бенї відчувається нестерпно від того, що дитині добре знайоме це відчуття. Вона ще така мала, щоб його розуміти. Але він каже як є:

— Ніхто не може завдати тобі болю, коли ти сама.

Тепер вона трохи міцніше стискає його пальці; під ними ведмідь, над ними вічність. Тоненьким голосом виснажено запитує:

— А що далі?

Він повільно продовжує:

— А далі, коли я грав матч і нервував, то просто зводив погляд на стелю і думав, ніби я знову тут сам-один. І в моїй голові все стихало. Я міг наче моментально вимкнути всі звуки. Я почувався абсолютно самотнім, і тоді небезпеки вже не існувало. Усе було добре.

Алісія кілька хвилин лежить мовчки. Їй усередині дуже болить, але саме тут і зараз вона нічого не відчуває, тому що поруч лежить Бенї, і зараз осінь, і скоро почнеться хокейний сезон, і все може ще бути добре. Стеля над нею нескінченна, і немає ніяких небезпек. Тільки відчувши, що її пальці розслабилися, Бенї розуміє, що Алісія заснула. Він несе її на руках аж до будинку Суне. Вкладає на дивані, а сам спить на підлозі поруч.

Наступного ранку Адрі розповість йому, що по всьому подвір'ю Суне вони знайшли щурячу отруту, напхану в печінковий паштет. У сусідів не було, лише тут. Після цього нікому з Овічів не до снаги висловити свої найпохмуріші здогадки, але їм не потрібні філософські теорії, а лише інстинкт, щоб знати, що найпростіше пояснення, як правило, і є правдивим: уболівальники Бйорнстада й Геда розпочали війну, і все це — помста за помсту, і всі знають, що Бах — талісман для зеленого клубу. Він навіть був на фото в місцевій газеті з підписом «командний собака». Якщо й справді хочете завдати кривди Бйорнстаду, але кишка тонка, щоб напасти на людину, тоді залишається цей варіант.

Голос Бенї звучить не схвильовано й не загрозовлю, він лише холодно констатує:

— Я їх повбиваю. Усіх і кожного.

За іншого випадку Адрі заперечила б йому, але не цього разу. Овічі сідають у машину і їдуть додому, а Суне стоїть біля кухонного вікна й думає, що в особі цих двох хтось тепер набув собі смертельних ворогів, а гіршого вердикту в цих лісах і не придумашш.

Він відчуває, як щось ворухиться біля штанини, і на мить уже хоче нахилитися, щоб погладити Баха по голові, але оговтується сам на сам зі своєю втратою та відчаєм і мало не плаче. Алісія знову смикає його за штанину, запихає маленький кулачок у його велику долоню й запитує:

— Можна приготувати канапки з джемом?

Звичайно, можна.

Скільки захоче.

80. Бахкання

Залишивши могилу Рут на Бйорнстадському кладовищі вночі з вівторка на середу, Стули-рота повернувся автобусом у Гед, ніби нічого не сталося. Маттео так і стояв, сховавшись серед темряви, він теж хотів би вдати, ніби нічого не сталося. Якби ж він міг убити Стули-рота голими руками, але Маттео лише чотирнадцять років, а Стули-рота — дорослий чоловік. У нього не було б шансів. Уже потім ми будемо говорити, що такі хлопці, як Маттео, скоюють злочини, тому що хочуть відчутти владу, але це не так, він хотів лише уникнути почуття безсилля.

Маттео сідає на велосипед і їде через усе місто додому, але шини ковзають на снігу, і він кілька разів падає. Знову зірвався ланцюг, і намагаючись його полагодити, Маттео поранився. Кров сочиться з тильного боку долоні, але він такий мокрий і змерзлий, що спершу навіть не помічає. Хлопець ричить від безвиході та гніву, але хіба цим допоможеш? Він тягне за собою велосипед і відчувається таким втомленим, що навіть не помічає, якою дорогою пішов. У районі котеджів Маттео чує, як один старий кличе свого собаку. Вони саме вийшли на вечірню прогулянку — звикли гуляти собі самі на вулиці; Маттео не ховається, але вони й так ніколи його не помічають.

«Баху! Ходімо! Ну, ходім! Розумний хлопчик! Пішли додому, поїмо печінкового паштету!» — раденько гукає старий.

Маттео знає, хто це. Старого звуть Суне, він був тренером основної команди Бйорнстада. Також знає, що то за собака — про нього писали в газеті, він улюбленець усього Бйорнстада.

Маттео не відчуває сили, він лише хоче уникнути почуття безсилля, хоча б на мить. Він згадує про зелену куртку, яка була на Стули-рота на цвинтарі, Суне теж таку має, Маттео лише хоче щось забрати в них, аби ті знали, яке це відчуття. За псом вони горюватимуть більше, ніж горювали б за Рут, без сумніву. У місті ведмедів дівчат цінують менше, ніж тварин.

Проволікши велосипед усю дорогу додому, Маттео прокрадається до старих сусідів і знову думає, як би дістатися до їхнього сейфу зі зброєю, але облишає цю затію і пробирається до комірчини. Він не знає, що шукає, аж поки не бачить етикетки «Обережно!» на двох маленьких коробках на полиці зверху.

Удосвіта в середу Маттео повертається в район котеджів і знаходить садок Суне. На зворотному шляху він минає Алісію, яка саме стукає до Суне й будить його, бо хоче поспідати. Вони виходять до магазину, а коли повертаються, дівчинка притуляється всім тілом до Баха й випускає його в садок, і це востаннє вона бачить собаку.

81. Попередження

У четвер зранку всі в Бйорнстаді та Геді прокидаються злими. Минув рівно тиждень після бурі, але враження таке, ніби сплили місяці. Два роки минуло відтоді, як між містами востаннє стався спалах насильства, що призвів до загибелі людини, але скоро це «востаннє» буде зовсім недавнім. Ми матимемо стільки виправдань, вони завжди в нас є, ми говоритимемо, що цей конфлікт між містами дуже складний і що в подібних ситуаціях ніщо не можна назвати чорним чи білим. Ми зітхатимемо з легкою поблажливістю, пояснюватимемо, що в ненависті між двома містечками, двома хокейними клубами, двома громадами нема нічого нового, так триває поколіннями. Ми скажемо, що йдеться не про хокей, а про різницю в культурі, різницю в традиціях, різницю в тому, як міста забезпечували собі існування, — і то ще від початку. Ми будемо говорити про пріоритети комуни і фінансові ресурси та про те, з чого насправді може прожити одне й друге місто. Ми згадаємо про робочі місця, про податки й про те, що влада не розуміє, що звичайні люди в таких краях насправді хочуть одного — щоб їх залишили в спокої. Щоб вони могли самі здійснювати владу над собою, вільно жити, полювати у своїх лісах, рибалити у своїх водоймах і залишати продукти своєї праці тут, а не відправляти все на південь. Ми детально пояснюватимемо, скільки конфліктів тут, на місці, насправді часто ставались унаслідок політики, яку проводять у великих містах люди, чия нога ніколи не ступала в ці ліси. У Бйорнстаді скажуть, що ті паскуди на протилежному боці від головної дороги просто заздрять, а в Геді скажуть, що ті паскуди за лісом — самовдоволені лицеміри, які вважають себе кращими за інших. Одні згадають про бійку на льодовій арені, яку влаштували хлопчиська, інші — про розбиту в Геді машину, потім піднімуть тему нещасного випадку на фабриці, а після цього навіть найрозсудливіші голоси стануть звучати за межею розважливості. Те, що починалося як дискусія про умови праці й безпеку на фабриці, переросте в суперечку про політичні гасла, і коли одна сторона заявлятиме про дискримінацію, інша почне рявкати: «То не їдьте сюди на роботу! Ідіть влаштовувати собі робочі місця у вашому чортовому місті!». Кожен знає когось, хто знає когось, хто знайомий або з молодою жінкою, яка потрапила під станок, або з молодою мамою, яка зараз у декретній відпустці й мала вийти працювати в ту зміну. Кожен знає або братів, які побили хлопців на парковці біля лікарні, або хлопців, яких побили. Кожен у Геді якось та й зустрічав свиню з Бйорнстада на весіллі чи хокейному матчі, і кожен у Бйорнстаді зустрічав гімнюка з Геда на льодовій арені чи на роботі. Усі наші найгірші думки одне про одного завжди можна підтвердити історією, яку ми почули від когось, хто ще десь її почув.

Ми скажемо, що все це має довгу історичну тяглість. І причини — глибоко в культурі. І що ці розбіжності передаються з покоління в покоління. Вам цього не зрозуміти, якщо ви не звідсіля. Ми скажемо, що це складно, дуже складно, але насправді — аж ніяк. Бо якби Рамона була тут, вона сказала б як є: «Чорта з два, нема нічого складного. Просто припиніть забивати один одного до смерті, кляті ви довбні!».

Але тепер ми вже не знаємо, як нам самим зупинитися.

«Це ж був просто собака».

Звичайно, ніхто цього не каже, але Суне відчуває, що всі сусіди так думають. Там, на вулиці,

продовжується звичне життя, а він сидить у себе на кухні, розтрошений на мільйон уламків. Коли він забирає пошту, хтось, мінаючи його, каже: «Співчуваю», — але Суне не хоче такого співчуття, він хоче, щоб йому співчували через саме життя, через те, що тепер він мусить завершувати його без того невихованого невгамовного шалапутя. Без тупцяння лап по краю ліжка і слідів укусів на зап'ястях. Як тепер бути? Хто з'їсть увесь той печінковий паштет, що залишився в холодильнику? Суне отримує кілька смс і пару телефонних дзвінків від правління хокейного клубу та кількох тренерів молодіжної команди — усі співчують, але не так, як співчували б за людиною. Звісно, їм сумно, що Суне засмучений, але вони не дуже розуміють його втрату. Бо це був просто собака. Якщо ти був людиною цієї тварини, то як же важко пояснити, що він був чимось більшим, ніж просто твариною. Для цього, мабуть, треба мати більше співчуття, ніж те, на яке здатна більшість людей. Або більше уяви.

Саме тому це несподівано, але й цілком логічно водночас, що тим, хто подзвонив у двері й стояв на порозі зі сльозами на очах, виявився Теему. Позаду нього з десяток чоловіків у чорних куртках. Вони вручають величезний вінок — такий, що кладуть на людські труни, і Теему каже:

— Хлопці хотіли висловити співчуття. Ми можемо тобі якось допомогти?

— Дуже приємно. Але це ж був просто собака, — шепоче Суне.

Теему твердо плескає його по плечу.

— Собака ніколи не буває просто собакою. Це сім'я. Усі знають, як ти його любив. Ми теж його любили. Бляха, він був командним собакою «Бйорнстада»...

Один із чоловіків позаду Теему, з татуваннями на шиї та руках і, вочевидь, мало не на всьому торсі, каже з тремтінням у голосі:

— Я, може, й не так добре його знав, але буду дуже сумувати за ним. Він наче був частиною клубу!

Суне так і стоїть із вінком у руках і скорботою на щоках, він навіть не знає, що відповісти. Та якщо є люди, які розуміють, яку нестримну й незбагненну любов можна відчувати до тварини, то це, вочевидь, ті, кому все життя доводилося вислуховувати, що вони люблять щось занадто сильно, сильніше, ніж варто було б: «Це ж просто хокей».

«Група» усе це відчуває, і то весь час. Вони знають, що обсяг горя визначається не втратою, а тим, яка з тебе людина. Ці чоловіки мають уяву. Та ще й таку розвинену, що стають смертельно небезпечними від однієї лише думки, що вони втратять те, без чого не можуть жити.

— Кави, — каже Суне без запитальної інтонації і першим заходить до будинку.

Чорні куртки йдуть за ним, п'ють каву. Хтось із чоловіків помічає, що кран у ванній протікає, і ремонтує його. Один миє горнятка. Інший їх витирає. Коли всі вже виходять, Теему залишає на кухонній стільниці конверт із грошима.

— Небагато, — тихо перепрошує він.

— Не треба грошей, я... — починає Суне, але Теему дружньо спиняє його, піднявши долоню.

— Не для тебе. Це Алісії. Ми знаємо, що це був і її собака.

Коли він виходить, Суне каже навздогін:

— Теему... ми з тобою не так уже й добре знаємо один одного, а я бачу, що ти лютий... знаєш, я й сам лютую як чорт, але... за собаку не мстять собаці, добре? Бах не дуже полюбляв тих, хто бився. Та й не хочу, щоб Алісія такою була.

— Мститися? Кому мститися? — запитує Теему, ніби взагалі не розуміє, про що мова.

Саме тому Суне цілком упевнений, що комусь у Геді доведеться дорого за це заплатити.

Погодувавши собак у притулку, Беньї та Адрі Овічі мовчки їдять біля кухонної мийки, а потім увесь день тренуються з силовими навантаженнями в тренажерному залі, облаштованому в підсобці Адрі. Старша сестра завважує, що брат зараз слабший, ніж був колись, але, крім цього, вона підмічає й інші речі: коли він минулого тижня з'явився вдома після своїх подорожей, його очі були світлішими, ніби виблякли під сонцем на піщаних пляжах, але тепер вони знову потемніли. Беньї здається міцнішим, а ще — жорсткішим. Ще до вчорашнього дня, коли йому довелося зустріти на шкільному подвір'ї Алісію і розповісти, що сталося з її улюбленим собакою, Беньї якимось так пересувався будинком Адрі, що нагадував їй пораненого птаха. А сьогодні він рухається, як поранений ведмідь. Учора він був крихким, а сьогодні — смертельно небезпечний.

82. Ковзани

Ранок Петера минає за випіканням хліба й у сподіваннях, що задзвонить телефон. Щоп'ята хвилин він тицяє по ньому, аби впевнитися, що не розрядився акумулятор, але телефон мовчить, як проклятий. Міра, здається, навіть не помітила, що його нема в офісі. Не такий він уже й важливий для її агенції. Петерові важко передати словами, як він від цього почувається. Йому боляче? Він сердиться? Вважає себе ні на що не здатним?

Він напik стільки хліба — господи, скільки тут хліба, уся кухонна стільниця закладена. Завершивши, Петер одягає зелену куртку й виходить пройтися до льодової арени. Хіба щось може завадити йому, він і так більше нікому не потрібен, а сьогодні в тринадцятирічок матч, і немає веселішого хокейного віку, ніж цей. Коли на арені ще самі необроблені таланти й потенціал. Коли ще існують усі мрії.

Петер заходить на арену, але ще рано, у холі малолюдно, але кілька старих дядьків, які собі тут нипають, піднімають погляди до Петера й запитують:

— Послухай, Петере, ми чули про цього нового гравця... Александра. Так його звати? І як, щось із нього буде?

Петер усміхається:

— Ми називаємо його «Столичний». О так, з нього точно щось буде. Самі побачите.

Дядькам таке, звісно ж, подобається.

— «Столичний»? Ха, таке ім'я запам'ятається. А що Алат, повернувся? Може, з них вийде тандем?

Петер задоволено киває:

— Цаккель знає, що робить.

На якусь мить здається, ніби все — як колись. Дядьки плескають його по спині й заявляють зі знанням справи:

— Петере, та не будь таким до біса скромним, усі чули, що ти поїхав разом із Цаккель і завербував нового гравця! А якщо Алат повертається, то до цього ти теж доклався! Усі хочуть, щоб ти знову був спортивним директором, так і знай, і щойно тобі набридне готувати каву дружині чи що ти там робиш в юридичній агенції в Геді...

Петер дуже старається посміятися зі сказаного, ніби з дотепного жарту. Справді, дуже й дуже старається.

Уже коли він на трибуні, до нього підходить сторож і сідає поруч. Так Петер дізнається про собаку Суне й про хлопців у чорних куртках, які їдуть сюди подивитися матч.

— Нам треба бути готовими до бійки, — стривожено бурмоче сторож, і тоді справді здається, ніби все — як колись.

Навіть трохи занадто.

Міра з колегою сидять в офісі, над ними нависають хиткі стоси розгорнутих тек поверх інших розгорнутих тек.

— І що думаєш? — виснажено запитує Міра.

— Думаю, наша велика перевага в тому, що тут усе настільки заплутано, що ніяка нормальна людина не зрозуміє, у чому помилився Петер, — відповідає колега, намагаючись підбадьорити її, але це не допомагає, бо Міра дуже добре зрозуміє, у чому він помилився.

— Відводити погляд у той час, коли скоюють злочин, може бути таким же поганим вчинком, як і вчинення самого злочину, — каже вона.

Колега має рацію: багато помилок клубу добрий юрист зможе заперечити, пославшись на юридичні дрібниці, тому-то Міра так сердиться, що Петер підписав саме документи про тренувальну базу. Його підпис там наче відбитки пальців на знарядді вбивства. Таке кожен зрозуміє: не можна красти мільйони з податкових коштів, не можна продавати повітря і дозволяти комуні купувати будівлю, якої не існує. Така людина є аморальним типом і водночас злочинцем.

— Ти вже сказала Петерові, що про все знаєш? — цікавиться колега.

Міра хитає головою.

— Ні. Він же мені відповість, що не зрозумів, який документ підписує. І я йому повірю. Я... вирішу повірити.

Колега ледь усміхається.

— Я теж йому повірю. Твій хлоп, може, й дурнуватий, але не настільки дурний.

Міра зітхає.

— Дурість саме в тому, що він не читає те, що підписує. Що в цьому розумного? Не знаю, чи вважатимуть аргументом на користь того, що він не вчиняв злочину, якщо я стану стверджувати, що він аж настільки наївний...

Колега повільно киває.

— Хочеш знати, що я думаю? Навряд чи газета наважиться на таку публікацію. Хай лише спробують — і людям дах знесе від люті, у їхніх очах Петер є просто святим... але ЯКЩО журналісти опублікують розслідування, то, може, їм і не потрібен цап-відбувайло? Може, вони спрямують свою критику на членів правління і політиків, а не на конкретну особу...

Міра, хоч і не бажає чути відповідь, запитує:

— Але якщо цап-відбувайло їм таки потрібен?

Вигляд у її колеги нещасний.

— Тоді Петер для цього підходить ідеально. Просто ідеально.

Міра хоче щось відповісти, але в горлі піднімається плач. Вона сподівається, що Фрак знайде спосіб урятувати «Гед-Хокей», що йому вдасться знайти достатньо союзників, щоб зупинити місцеву газету, вона дуже сподівається, що цього вистачить, аби приховати те, що зробив Петер. Тому що прикривати таке не в силах навіть вона.

Унизу тренується хлопчача команда. Сторож іде поміняти лампочки й перевірити вікна та евакуаційні виходи перед матчем тринадцятирічок, Петер іде з ним, щоб допомогти. Коли він був спортивним директором, то завжди пишався тим, що знав усе не лише про команду, а й про льодову арену — де що потрібно підтримати, змастити, замінити чи полагодити. У малому хокейному клубі ніхто не має однієї роботи — у кожного як мінімум три.

— От блін... — бурмоче Петер, він хотів зняти куртку, але замок розійшовся.

— Куртка збіглася чи живіт виріс? — усміхається сторож.

— Та й те, й інше, — визнає Петер.

— У мене в комірчині є плоскогубці, поремонтуюмо. Не пасує тобі, хлопче, так ходити, — бурчить сторож, бо Петер може хоч до вісімдесяти років дожити, але для нього завжди буде хлопцем.

Коли вони підходять до комірчини, там уже стоїть Абат, тримаючи в руці ковзани. Він

бачить Петера, і йому стає страшенно незручно, він так перебирає пальцями, що впускає один ковзан.

— Треба підгострити? — запитує сторож із тією особливою насупленістю, яку він приберіг лише для своїх улюблених гравців.

— Тільки якщо... ну, якщо є час... мені не треба... — ледве може мовити Абат; він стільки всього хотів сказати Петеру, коли недавно прийшов до його будинку, але слова наче приросли до нього, після того як він так і не отримав шансу їх проговорити.

— Я спершу полагоджу куртку, — заявляє сторож.

А Петер нахиляється, піднімає ковзан і каже:

— Аbate, я можу підгострити. Ходім, розкажеш, як саме тобі треба.

Під виск і гудіння шліфувальної машинки троє чоловіків різних поколінь стримано сперечаються про глибину стакану. Сторож вважає, що тепер, коли Абат набрав зо десять кілограмів, гострити треба менше, а Петер, підморгнувши Абату, каже:

— Ага, вдає із себе розумника, а навіть не знає, як змінити налаштування машинки, сто років усі ковзани підгострював одинаково.

— Твої ковзани можна було прогнати крізь жменю гравію, ти й так за весь матч навіть п'яти метрів не пройжджав... — відказує сторож і йде шукати кращі плоскогубці.

Петер з Абатом залишаються біля шліфувальної машинки, і, попри виск, Петер запитує:

— Залишишся подивитись, як грають тринадцятирічки? Здається, ніби ти сам ще вчора був їхнього віку. Тобто я хотів сказати... я знаю, що минуло багато часу, просто часом здається, що...

Абат не відриває погляду від ковзанів.

— Я розумію, про що ти. Часом я так і відчуваюся.

Петер обережно проводить пучками пальців по лезу.

— Ось чому все місто любить дивитися на гру дітей. У такому віці все досі сповнене надій.

В Абата мало не надламується голос:

— Мені треба було послухати тебе.

Петер м'яко хитає головою.

— Ні-ні, ти мав рацію. Ти вже дорослий. Я не мав права вказувати тобі, що слід робити...

— Якби я послухав, то, можливо, уже грав би в НХЛ, — визнає Абат.

Після цього Петер обертається, й Абату доводиться поглянути йому в очі.

— Настане день, коли ти ще зіграєш у НХЛ. Але не завдяки мені чи комусь іншому, а завдяки тому, що ти достобіса крутий хокеїст.

Петер простягає йому ковзани. Узявши їх, Абат каже кудись у підлогу:

— Я б не був зараз там, де я є, якби не ти.

— Припини, у тебе неймовірний талант, ти ж... — заперечує Петер.

Абат перебиває його, кажучи тихо, але твердо:

— Таланту недостатньо. Тобто для мене принаймні було б недостатньо. Потрібно мати когось, хто в тебе вірить. Мова не тільки про мене... те саме ти зробив для Бенї і Бубу, а тепер — і для Александра... Ми не твої діти, але завжди почувалися так, ніби ти нам тато. Ти завжди вірив у нас більше, ніж ми самі вірили в себе.

Повертається сторож. Гримають двері. Вищить точило для ковзанів. Абат збентежено киває, бурмоче «дякую» і швидко виходить. Петер так і стоїть, не сміючи вдягнути куртку, тому що тепер вона завжди буде замала йому в грудях. Сторож роздратовано зиркає на нього й бурчить:

— Якщо збираєшся тут стовбичити, у мене є ще двадцять пар ковзанів, які треба підгострити...

Тож Петер залишається там на кілька годин. Він уже давно не почувався таким корисним.

Коли Абат виходить із комірчини, льодова арена вже починає заповнюватися людьми. Через тисняву він нервується, тому й не залишається подивитися матч. На паркувальному майданчику Абат помічає Стули-рота, у того на плечі сумка, а на обличчі — такий самий пригнічений вираз через неочікувану зустріч із натовпом. Знову почало сніжити.

— Стули-рота! Хочеш піти десь пограти? Можемо перевірити, чи на озері вже є лід! — гукає Абат.

Стули-рота, звісно, киває.

Маттео стоїть здалека за деревами і дивиться, як ті йдуть геть.

83. Провокації

Настало пообіддя четверга, будинок у Геді аж вібрує від руху тіл, які ходять угору та вниз скрипучими сходами. Тед збирає сумку: сьогодні в нього матч із тринадцятирічками Бйорнстада. Тобіас досі відсторонений від тренувань у своїй команді, але тепер він нарешті може подивитись, як грає Тед, бо їхні матчі роками майже завжди відбувалися в один час. Тесс залишає Туре в сусідів. Той, звісно, страшенно сердиться, але, хоч ніхто ще не міг знати, як погано все сьогодні закінчиться, зранку Йонні мав якесь інстинктивне передчуття і вирішив, що наймолодший син на льодову арену з ними не піде. Йонні з Ханною щосили намагаються поговорити емоції, проте з перемінним успіхом. Їх дуже зачепив нещасний випадок на фабриці, вони навіть не встигли поговорити про нього, а може, й уникали цієї розмови. Йонні був серед тих, хто випилював зі станка молоду жінку, а Ханна приймала її в лікарні. Тепер Ханна почувається вразливою, а Йонні — аж надто емоційний. Її хвилювання видно, а він тримає все в собі. Вона закипає, а він от-от вибухне.

— Піду спакую машину, — каже Йонні, хоч там нема що пакувати, просто йому треба вийти й посидіти самому, увімкнувши на тихій гучності Спрінгстіна.

Ханна не заперечує — нехай іде, — а сама заходить до Тедової кімнати. Її тринадцятирічний син уже вдягнений у червону спортивну форму і, як завжди, готовий бути на льоду більше за всіх. На відміну від п'ятнадцятирічного Тобіаса, який за звичкою лиш прокинувся і досі не знайшов пари однакових шкарпеток. Допмагаючи йому, Ханна бездумно бурмоче:

— Це твої шкарпетки? На вигляд ніби татові! У тебе вже така велика нога? Але ж недавно я ще мусила зав'язувати тобі ковзани щоразу, коли ти виходив грати...

— Мамо, уже десять років минуло, відколи ти зав'язувала нам ковзани, — одночасно всміхаються Тобіас і Тед.

— Та ні, це було якихось п'ять хвилин тому! Ну максимум минулого тижня! — вперто заперечує мама.

«Не ви вирости, а весь мій світ стиснувся навколо вас», — думає вона й обіймає своїх хлопців. Тепер у неї лише одна дитина, якій потрібна допомога із зав'язуванням ковзанів, але й Туре рідко коли дозволяє їй таке. Просто жадливо втратити мить, коли твої діти потребують твоєї підтримки, коли вони виходять на лід, коли роблять перші кроки на ковзанах під час тренування чи матчу. За все їхнє життя це був один із тих геть небагатьох періодів, коли вона почувалася доброю мамою. Мамою, яка все знає. Але тривав він усього мить. Тепер діти все роблять самі, як вона й хотіла, поки ті були малими й надокучливими, але зараз, коли вони вже такі великі й незалежні, їй так хочеться усе повернути.

Тед і Тобіас почали сварку через музику, яку їм хочеться слухати дорогою до Бйорнстада. Щоб підставати їх, Тесс поставила Спрінгстіна, але Йонні, звісно ж, думає, що вона це зробила заради нього, і самовдоволено всміхається, аж поки вони, виїхавши з лісу, не бачать чергу автівок у напрямку до льодової арени.

— Чорт, скільки тут народу! Що сталося? — вигукує Тобіас.

— Усі вони збираються дивитися НАШ матч? — видихає Тед.

Йонні з Ханною мовчать і уважно водять очима за натовпом на паркувальному майданчику. Тут і там видно невеликі групи чоловіків у чорних куртках. Вони, як правило, не ходять на матчі до тринадцятирічних, але сьогодні все інакше. Насильство, яке може статися, стає самовтілюваним пророцтвом: до «Групи» дійшли чутки, що чоловіки з Геда приїдуть на арену, щоби влаштувати бійку, і тому хлопці з «Групи» вважають, що повинні захистити своїх малих із

з Бйорнстада, а чоловіки з Геда, відповідно, вважають, що просто ПОВИННІ приїхати в Бйорнстад, щоб захистити своїх малих. У такій ситуації не потрібно навіть провокацій. Ненависть сама йде второваним шляхом.

«Добром це не закінчиться», — думає собі Ханна, але натомість каже:

— Буде класна гра! І настрої супер! Подивіться, скільки тут людей із Геда, це ніби домашній матч!

— Але це й СПРАВДІ домашній матч, — невдоволено бурчить Йонні.

Принаймні так мало б бути. Вони мали б грати цей матч цими вихідними на льодовій арені в Геді, якби не завалився дах. Тому гру перенесли сюди й поставили на четвер, бо в розкладі не знайшлося вільного часу, а хтось у Бйорнстаді, вочевидь, допильнував, щоб під час сьогоднішнього матчу команда Бйорнстада була першою на табло перед входом. Так, ніби це їхній домашній матч.

— Любий, може, це не настільки важливо, — зауважує Ханна, а він ображено мовчить.

Услід за іншими автівками вони наближаються до арени, проїжджаючи між флаштокками, на яких розвіваються велетенські зелені прапори. Вкритий снігом чудовий новий дах льодової арени виблискує на сонці. На всіх найближчих до арени місцях для паркування стоять однакові на вигляд дорогі позашляховики тат хокеїстів. Усі автівки на задньому склі мають наклейки «Бйорнстад-Хокей». Йонні проїжджає повз них своїм мінібусом, його двигун реве так, ніби сорок років був працівником у приймальні адміністрації і щодня викурював стільки ж міцних сигарет. Гримить музика, Спрінгстін горланить, трохи далі зграйка підлітків приєднується до завивання: «МИ ВЕДМЕДІ! МИ ВЕДМЕДІ! МИ ВЕДМЕДІ! З БЙО-О-ОРНСТАДА ВЕДМЕ-Е-ЕДІ!». В іншому місці невелика група дітей у червоному відповідає своїм: «ГЕД! ГЕД! ГЕД!». Після чого шквал улюлюкання з усієї парковки увінчується підлітковим: «ГЕД-КУРВИ! ГЕД-КУРВИ! ГЕД-КУРВИ!».

— Прекрасний, просто чудовий «Бйорнстад-Хокей» і його прекрасні, просто чудові «базові цінності»... — тихо бурчить Йонні, і цього разу навіть Ханна не в силах сказати йому, щоб замовк.

Тобіас і Тед вистрибують з мінібуса, Тобіас, не кажучи ні слова, бере сумку молодшого брата й сам несе її, щоб той не потрапив зі своїми речами в тисняву, якщо почнеться бійка. Помітивши Тедового тренера й решту команди біля входу до арени, вони рушають туди, й у вухах їм дзвенять Ханнині настанови:

— А тепер зосередьтеся на хокеї! Не огризайтесь! Ви мене чуєте?

Тесс стоїть біля мами й дивиться кудись поза той самий вхід. Поглянувши на неї, Ханна теж переводить погляд на вхід до арени й зітхає:

— Це Бубу там чи хто?

Тесс радісно киває.

— Можна мені?..

Мама киває.

— Так-так, біжи. Але тримайся біля нього! Якщо почнеться бійка, то удари хоч посплюються на нього. Принаймні він достатньо великий, зможуть влучити...

І Тесс біжить, так безтурботно, ніби вона в парку атракціонів — у неї і справді якесь таке відчуття. Вона заходиться сміхом, і Ханні майже легшає, бо, якщо не враховувати кількох загонистих скандувань, треба визнати, що народ, здається, у гарному настрої: очікування у повітрі, діти з важкими сумками, прочинені багажники з пакетами булочок і термосами з кавою. Минулого тижня міста носили в собі таку взаємну ненависть, але зараз усі ніби розтирають руки від холоду, пригадуючи тепло, яке дає спорт. Усі обіймаються зі старими друзями, яких не бачили від весни; минуло ціле літо, відколи всі розбіглися по кемпінгах та літніх будинках, але

ось тепер починається справжнє життя. Тепер рутинна днів знову підкоряється часу, коли треба привезти дітей на тренування й забрати їх додому, і щовечора сотні сімей матимуть про що поговорити — про те, що їх об'єднує, бо якби всі ці діти не грали в хокей, їхні батьки ніколи не посідали б стільки місця в їхньому житті. Скільки ще років такого життя матиме Ханна, у кращому випадку? Скоро все закінчиться. Скоро діти стануть дорослими. Мами не мають броні, з якою можна долати життя, бо кожен частинку вкладають у своїх дітей, і по завершенні підліткового віку на мамах не залишається навіть шматка шкіри, який ще можна було б віддати, тому тепер кожна втрата ріже Ханну по живому тілу.

— Я піду по хот-дог, ти будеш тут? — запитує Йонні, абсолютно байдужий до її переживань, і лиш Богу відомо, як їй зараз хочеться, щоб його гримнула блискавка, — ну, не аж так, щоб він помер, але майже.

— Хот-дог? Зараз? — морщиться Ханна, але чому вона дивується: цей чоловік — ніби ходячий утилізатор відходів, вона пів життя тільки те й робила, що «ховала» дешевий шоколад зверху в кухонних шухлядах, де він міг легко його знайти, щойно випивав пива, а не шукати на п'яну голову дорогий шоколад, який був захований на самому дні.

Трохи далі Ханна помічає сім'ї двох Тедових товаришів по команді й рушає туди. Йонні пішов по хот-дог. За такий короткий час уся їхня сім'я розчинилася в натовпі.

84. Адвокати

Уся сім'я Андерссонів пообіді опиняється на льодовій арені, хоч ніхто з них не може пояснити чому. Майя з Аною заходять додому поїсти хліба, Столичний забирає свої сумки, щоб таки перебратися в літній будинок, який до того був кемпером. Цього разу він ночував там сам (Беньї переїхав до будинку сестри), і хай він ще не зовсім розуміє причини, але йому було так добре самому серед дерев біля озера, що він залишився.

— Ти сьогодні будеш дивитися матч? — невинно запитує Майя, розминувшись із ним на кухні.

— Який матч? — перепитує Столичний.

— Тринадцятирічки з Геда грають із Бйорнстадом.

— Тринадцятирічки? А це... важливо? — дивується він.

— Це ж Бйорнстад проти Геда. Тут це важливо, — відповідає Майя.

— І ви... підете? — запитує він.

— Ми ВЖЕ йдемо! — заявляє Ана.

Вони переконують Лео приєднатися, він удає, ніби йде проти своєї волі, дорогою до льодової арени вони з Майєю та Аною викурюють одну сигарету на трьох, і Лео ще ніколи не почувався таким дорослим. Підійшовши до арени, Майя надсилає мамі смс:

«Ми будемо дивитися матч. Прийдеш?»

Міра сидить в офісі разом із колегою, поринувши в документи. Вона здивовано пише у відповідь:

«Тринадцятирічки? Не думала, що тебе таке цікавить».

За мить отримує відповідь:

«Мам хіба не однаково хто грає приходь до нас».

Що ж, щастя тобі, якщо, будучи мамою підлітка, ти надумала опиратися цьому. Щастя.

Йонні насправді не хочеться їсти, просто ще на трасі, повертаючи на паркувальний майданчик, він побачив возик із хот-догами і впізнав продавця. Худого хлопчину з розкошляною бородою. Йонні бачив його на автозвалищі, це один із хлопців Лева. Але тепер його оточили четверо чоловіків у зелених куртках, один аж занадто наблизився до нього й голосно кричить. Інший обурено смикає до себе возика з хот-догами, хлопчина не пускає, але й не відбивається, хоча, здається, міг би. Він у програтому становищі, бо чоловіків у зелених куртках більше, хай навіть вони й нагуляли жирок і мають однакові жалюгідні стрижки, коли лінія волосся все суне назад.

Ідучи до них, Йонні розстібає замок на куртці, а за кілька метрів зупиняється і, кашлянувши, запитує:

— Щось не так?

Чоловіки в зелених куртках люто обертаються, але миттю стримуються. Звісно, через статуру Йонні, але також і через футболку з емблемою пожежної служби, яку видно під розстібнутою курткою. Не тому, що ті чоловіки поважають пожежників — у таких, як вони, нічого не викликає поваги, — а через те, що знають: якщо зачепити одного пожежника, то зачепиш їх усіх. Зараз Йонні, може, й сам-один, але в гурті своїх стане не на жарт розлюченим.

— Тут заборонено продавати хот-доги! — врешті випалює один із чоловіків — зухваліше,

ніж мав би.

— Заборонено? Продавати хот-доги? Серйозно? — сміється Йонні.

— Хлопчача команда продає хот-доги в кафетерії на арені! А цей покидьок став собі тут і торгує за пів ціни! І як наші хлопці мають щось продати?

Хлопчина Лева повертається до Йонні й каже, ледве стримуючи гнів:

— Хіба це не вільна країна? Не вільне місто?

— У всякому разі, не ТВОЄ, бляха, місто! Може, просто звалиш звідси туди, звідки приїхав? І взагалі, що там за м'ясо в хот-догах? Щурі з кажанами чи що? — гарчить один із чоловіків.

Йонні просто дивиться на нього, але так довго, що той аж зіщулюється — як завжди буває з чоловіками, в яких широкі роти й малі кулаки. Товариш бере того чоловіка під руку й бурмоче до Йонні вибачення:

— Це не... вибач... не треба, щоб нас зараз ще понесло. Просто наші хлопці на арені продають хот-доги, щоб заробити гроші для команди. Просто батьків обурило, що...

Фиркнувши, Йонні киває на Левого хлопчину.

— Що саме обурило? Думаєте, що парковка — це ваша власність? Це місце належить комуні! А цей хлопець — така ж частина комуни, як і ви!

— Ну добре, добре, вибач... — каже чоловік, розвівши руками.

— Телепню, НЕ МЕНІ треба говорити «вибач»! А йому! — гарчить Йонні й киває ще раз на Левого хлопця.

Чоловіки дивляться на нього, ніби не вірять, що він це каже всерйоз. Врешті один бере інших під руки й бурмоче:

— Пішли. Треба йти. Скоро почнеться матч. Розберемося з цим пізніше.

Йонні й хлопчина Лева не рушають з місця й дивляться їм услід. Йонні відчуває, як у нього пришвидшується пульс. Серед цих чоловіків не було Петера Андерссона, але він усвідомлює, що кожен із них нагадує йому про нього. Цього, вочевидь, достатньо.

— Дякую! — каже хлопець Лева.

Повернувшись, Йонні злегка киває.

— Скажи мені, якщо вони знову причепляться. Цей паркінг їм не належить. А комуна не належить «Бйорнстад-Хокею», навіть якщо вони собі так думають.

Хлопець Лева, поклавши руку на серце, схиляє голову на знак подяки. Йонні не має жодного уявлення, що зробити у відповідь, тож просто смикає замок на куртці й махає рукою, ніби намірився віддати честь. Хлопчина готує хот-дог і простягає його Йонні. Той копирсається в задній кишені джинсів, шукаючи гроші, але хлопець відмахується.

— Для пожежників — безкоштовно!

Йонні з вдячністю киває. Їсть на ходу. До біса смачний хот-дог, думає він собі, сто відсотків смачніший за те лайно, яке готують у кафетерії Бйорнстада.

Ана, Майя, Лео та Столичний тиняються біля льодової арени, ходять собі поміж групами, і на якусь хвилину Ана зникає з поля зору, а тоді з'являється, несучи в пакеті вісім бляшанок пива.

— Як... як тобі це вдалося? — випалює Лео.

— Просто запитала в одного хлопця, — каже Ана, ніби це буденна справа.

— Вона всюди знаходить пиво, може розшукати його навіть на похороні! — підтверджує Майя.

— Але ж там НАЙЛЕГШЕ знайти пиво, хіба ні? — вигукує Ана.

Повсідавшись на камені в кінці паркувального майданчика, вони попивають пиво. Майя дозволяє Лео випити одне, сама випиває два, Ана — три. Столичний відмовляється, у нього ввечері тренування.

— Боїшся, що тренерка буде сварити? — дразниться Ана.

— Ні. Просто не хочу її розчаровувати, — виривається в Столичного ще до того, як він встигає придумати якусь брехню.

Майя підбадьорливо плескає його по плечу і щонайрозкотистішим лісовим говором — ще й захмеліло — каже:

— Якщо не хочеш розчаровувати людей, тоді ти опинився не в тому місті. Знаєш, тут ми буваємо невдоволені, якщо не відчуваємо хоч трохи незадоволення.

Столичний розгублено всміхається. Майя ще ніколи не зустрічала когось, хто стільки соромився б, маючи так мало причин на це.

— Мені добре вдається розчаровувати людей. Треба би розучуватися так робити.

Пиво виявилось міцнішим, ніж Майя думала, а обидві бляшанки вона випила досить швидко, тож уже збирається сказати щось вкрай недоречно, але не встигає, бо Лео бурмоче:

— Мене нудить...

— ТИ ВИПИВ УСЕ ПИВО, ГІМНЮК МАЛИЙ? — рывкає Ана і перевертає порожній пакет.

У Лео аж занадто паморочиться в голові, щоб він спромігся на відповідь.

Міра хоч раз у житті рада мінусовій температурі: так можна сховатись у великій куртці з високим коміром і під грубою шапкою, насуненою аж на очі. Вона непомітно прослизав крізь натовп перед льодовою ареною, пише смс доньці, щоб дізнатися, де вона, і відчувається трохи шокованою, коли знаходить Майю з Аною на касі в кафетерії — дівчата стоять там, оточені компанією гравців-юніорів у зелених куртках, і продають хот-доги й шоколадні кульки.

— Привіт, мамо! — здивовано вигукує Майя, наче забула, що сама її сюди запросила.

— Ми на практиці! — радісно заявляє Ана.

Міра перехиляється через прилавок і, вловлюючи їхній подих, шепоче:

— Ви що... пили алкоголь?

— Трішечки! — рывкає Ана так, ніби впевнена, що відповідає теж пошепки.

— А де Лео? — запитує Міра.

— У туалеті! — пирхає Ана, стримуючись, після чого Майя заходиться істеричним реготом.

Міра намагається розсердитися на них. Справді *намагається*. Але дівчата аж надто щасливі, а вона — надто втомлена і надто потребує, щоб хоч за когось із сім'ї не треба було хвилюватися. Тому вона заходить за прилавок, змушує дівчат випити води, а потім стає поруч і теж продає шоколадні кульки та хот-доги. Як колись.

Тесс і Бубу підходять до кафетерію, вони не тримаються за руки, але йдуть якомога ближче одне до одного. Так, щоб при порухах рук їхні пальці ніби випадково час від часу перепліталися. Швидкі погляди, миттєві усмішки, щохвилинні легкі електричні розряди.

У кутку стоїть Столичний, їсть шоколадні кульки, Бубу зупиняється порозмовляти з ним, Тесс обертається і раптом має такий вигляд, який був у її молодшого брата, коли той нещодавно побачив Амата.

— А це... це Міра Андерссон? Адвокатка? — шепоче вона до Бубу, смакаючи його за руку.
— Що? Міра! ПРИВІТ, МІРО! — вигукуює Бубу й махає рукою, після чого на обличчі Тесс з'являється вираз, який з'являтиметься щоразу, коли він буде соромити її на людях, аж поки вони разом не подорослішають.

Міра підводить погляд і махає у відповідь, а коли зустрічається очима з Тесс, дівчина так червоніє, що Бубу вже думає, ніби їй щось застрягло в горлі, і збирається почати серцево-легеневу реанімацію, але його дівчина по-справжньому серйозно відчитує його — таким криком пошепки, — це вперше, але точно не востаннє.

Міра підходить до них, обіймає Бубу й подає руку Тесс:

— Привіт, я Міра...

— Я знаю, знаю, ви адвокатка! — белькоче Тесс.

— Звідки ти знаєш? — здивовано сміється Міра.

— Я проходжу повз ваш офіс, коли забираю брата зі школи. Я бачила вивіску. І я... почитала про вас в інтернеті... — зізнається Тесс, шаріючись.

— Тесс також хоче стати адвокаткою! — додає Бубу, тому що ще не навчився, що в таких ситуаціях треба тримати язика за зубами.

Але це владнається. У нього буде багато років, щоби повправлятися.

— Я... це ще не вирішено... але я хочу вивчати право. Просто всі кажуть, що це завал як складно, — зніяковіло каже Тесс.

— Так і має бути. Тому й варто за це братися, — дружньо всміхається Міра, упізнавши власну невпевненість, коли вона в такому ж віці мила вечорами посуд у ресторані своїх батьків і роздумувала, чи буде в неї колись шанс відстояти себе в університеті перед усіма тими дітьми багатіїв.

— Думаєте, мені вдасться? — запитує Тесс настільки прямо, що ці слова застають знаєцька і її саму, й Міру.

Затинаючись, вона перепрошує за таке дурне запитання, але Міра м'яко бере її за руку й відповідає:

— Скажу тобі те, що почула сама від своєї мами: є лише один спосіб дізнатися.

У Тесс блищать очі, вона шепоче, навіть не подумавши:

— Я хочу допомагати іншим дівчатам. Яких згвалтували або які зазнали жорстокого поводження чи... ні, зі мною такого не траплялося! Але я знаю, що так сталося з вашою донькою! Я хочу бути тією, хто... допомагає. Як ви!

Міра прийшла сьогодні до кафетерію, не будучи готовою, що їй забракне повітря, тож зараз мусить трохи віддихатися.

— Часом це важка робота, — тихо каже вона.

— Усі в моїй сім'ї мають важку роботу, — шепоче у відповідь Тесс.

Міра бачить, як горять очі цієї дівчини, і думає собі, що, мабуть, такі відчуття в роки своєї роботи мав Петер: ось як виглядає квітуче дерево вишні. Тож, усміхнувшись, вона повільно киває і дістає із внутрішньої кишені гаманець.

— Ось моя візитівка, на звороті номер мобільного. Телефонуй, коли захочеш. Приходь в офіс, коли захочеш. Якщо справді хочеш цього... *справді* хочеш... тоді обіцяю допомогти.

Тесс так тримає картку, ніби це квиток на шоколадну фабрику. На жаль, вона надто пізно розуміє, що нагадує божевільного сталкера, кажучи:

— Я чула, що ваша донька переїхала на навчання в інше місто. Це вас дуже засмутило?

У Міри тремтять кутики губ.

— Так. Але я також була дуже горда за неї.

Слова сипляться з Тесс, ніби хтось їх перевернув:

— Усі університети, де навчаються на юристів, дуже далеко звідси, а моя мама не хоче, щоб я переїжджала.

— Жодна мама цього не хоче, — визнає Міра.

Тесс хотіла б запитати ще про тисячу речей, але так і не встигає, бо на сходах, які ведуть на арену, раптом хтось волає:

— ТАМ БІЙКА! БІЙКА!

Після чого знизу чути крики. Чоловіки в паніці кричать до своїх синів, а інші чоловіки кричать від люті один на одного. Потім чути тупіт, коли всі починають утікати від чогось значно гіршого.

85. Серця

Тринадцятирічні гравці «Гед-Хокою» заходять до роздягальні команди-суперника, але миттю виходять звідти з позеленілими обличчями. У роздягальні смердить — якийсь нудотний їдкий огидний запах так швидко заповнює ніздрі, що нема шансів стримати блювотний рефлекс. Банда хлопчисьок у зелених светрах і в кепках козирками назад істерично давиться від сміху, але потім сторож помічає, що сталося, і виганяє їх на паркінг, стискаючи в руці молоток. Гедівські тринадцятирічки тільки й шморгають носами. Може, це масляна кислота так смердить, чи старі мушлі від креветок, або гниле м'ясо — такий уже в Бйорнстаді найдавніший на світі трюк для того, щоб дістати команду суперників. Чудовий, просто прекрасний «Бйорнстад» зі своїми піар-брошурами про те, що *правильно* бути їхнім спонсором, проте вони завжди поводяться як малолітки. Усі з Геда вже звикли до цього, ніхто навіть не дивується, але зазвичай вони таке витворюють проти дорослих команд. Не проти тринадцятирічних. У цьому матчі все по-іншому.

«МИ ВЕДМЕДІ!» — гримить на трибуні зі стоячими місцями. «МИ ВЕДМЕДІ!» — повторює море чорних курток, аж дрижать стіни в коридорі, де стоять Тед і його товариші з команди. Тренер намагається дати вказівки, де тепер можна перевдягнутися, але через шум його не чути. «ГЕД-КУРВИ, ГЕД-КУРВИ, МИ ПРИБ'ЄМО ВАС, ГЕД-КУРВИ!» — не стихає гул, і тоді Тобіас, який стоїть біля команди, бачить жаж в очах гравців: вони ще діти, і випустити їх сьогодні на лід — те ж саме, що відправити на війну. Тобіас ловить молодшого брата.

— Тедє!

— Що?

Схопивши брата за руку, Тобіас гарчить:

— Подумай про торт!

Тед здивовано регоче й усім тілом розслабляється від потиску руки старшого брата.

— Шо?

— Ти ж любиш торт! Думай про торт, і так зможеш розслабитися!

— Ти взагалі здурів...

Тобіас серйозно киває.

— Не бійся того, що вони кричать, добре? Можеш навіть подякувати їм! Ти хочеш грати в НХЛ? Тоді треба витримувати гру перед ненормальними глядачами, а ненормальніших за цих психопатів не знайдеш. Якщо переживеш ось це, то потім зможеш витримати будь-що. Иди, грай у свою гру й заткни всіх, хто кричить. За кожним їхнім вигуком ти забидай шайбу. Розчави їх. Забери в них те, чим вони дорожать.

Молодший брат притуляється чолом до чола старшого й каже:

— Дякую, Тоббе.

Старший брат шепоче:

— Не треба дякувати. Перемагай. Виходь на лід і перемагай. Розчави їм серця.

Їхні погляди на мить зустрічаються. Старший брат поза льодом завжди був твердим як камінь, але часто прогинався під час гри, а молодший брат — навпаки. Доки Тобіас захищає. Тада по цей бік бортика, ніхто не може зупинити його по інший бік. Братам п'ятнадцять і тринадцять років, але кар'єра одного з них майже закінчилася, а в іншого вона лише починається. Тед виходить разом із командою на паркінг — гравці перевдягатимуться в автомобілях батьків, а Тобіас далі стоїть у коридорі, запхавши руки в кишені. Коли молодший брат готовий до матчу, старший брат виходить, підіймається на трибуну зі стоячими місцями і

стає серед уболівальників Геда. Кілька старших хлопців його впізнають, бо вчилися з ним в одній школі, і тепер вони гукають до Тобіаса й махають, щоб ішов до них.

— Це ти кілька днів тому побив тут тих бйорнстадських підарів? І тебе ще й з команди вигнали, та? — запитує хтось.

Тобіас якось неохоче киває. Хлопці гупають його по спині.

— Та бляха, тебе не мали виганяти! Тобі треба було дати медаль!

Тобіас, звичайно, знає, що то за одні, тато завжди казав триматися від таких подалі: «Тоббе, цим ідіотам потрібна лише бійка. От станеш старшим — і зрозумієш, що в житті буде ціла купа бійок, які й так знайдуть тебе, навіть якщо не шукатимеш на свою голову всякої дурні...». Але коли хлопці заводять пісню і стрибають на трибуні, у Тобіаса бухкає в грудях. У вухах аж гуде, адреналін жене. Він теж співає і стрибає.

Коли команда Теда, перевдягнувшись, повертається на арену, багато батьків супроводжують своїх синів аж до виходу для гравців. Вони розлючені: через сморід у роздягальні їхнім малим довелося принизливо перевдягатися на паркінгу. Батьки кричать, що це «поза спортом», хтось із них смикає тринадцятирічного хлопця з Бйорнстада, той щось викрикує у відповідь, і після цього, звісно, усі тата бйорнстадських хокеїстів кидаються до виходу для гравців, щоб захистити своїх малих, — і ось як просто все починається. Ось як швидко все стається.

Бенї з Адрі приходять на льодову арену перед самим початком матчу. Суне аж надто горює, щоб піти разом з ними. Він у той самий час виходить на прогулянки, як раніше, коли гуляв разом із собакою, і так триватиме ще довго. Коли йому стає важко дихати і треба зупинитися й потриматися за груди, він за старою звичкою шепоче: «Біжи попереду».

Бенї з Адрі виходять на бйорнстадську трибуну зі стоячими місцями. Чорні куртки без жодного слова змикаються навколо них. Адрі знає, що багато з них цього тижня виїхали на полювання на лося, вони зробили перерву лише для того, щоб повернутися додому й подивитися на якийсь матч тринадцятирічок, а це не дуже добрий знак. Для всіх.

Найближче до Адрі й Бенї стоїть Теему. «БЙОРНСТАД-ПІДАРИ», — реве сторона Геда, «ГЕД-КУРВИ», — відповідає трибуна Бйорнстада. Це лише слова — поки що, — але Теему зиркає на Бенї та Адрі, щоб побачити їхню реакцію. Бенї взагалі не подає виду, тільки повільно дихає, погляд у нього байдужий — ніби він чи то сповільнюється після чогось, чи то до чогось готується. Адрі лише кидає погляд на Теему і вражено каже:

— Дивно мені, що ти такий спокійний.

Теему таємничо киває.

— Я пообіцяв, що сьогодні ми будемо спокійні.

— Кому пообіцяв? — запитує вона.

— Клубу, — відповідає Теему.

Навіть найближчим своїм хлопцям він не розповідав, що говорив із Фраком. Просто наказав усім зберігати спокій, якщо він не дасть прямого сигналу, і вони підкоряються Теему — не через страх, а тому, що люблять його. Жоден паскуда в цьому місті не зрозуміє такого братерства, і Теему це знає, та якщо хтось і міг би наблизитися до того розуміння, то це була б Адрі. Але зараз йому все-таки складно відчитати вираз її обличчя — мабуть, через те, що Адрі й сама ще не певна, що відчуває: вона розривається між гордістю за Теему та його хлопців — вони ж досі не розпочали бійку, — і бажанням, щоб це таки сталося. За своє життя Адрі бачила стільки людей, які кривдили інших, що це її загартувало, але коли кривдять тварину, в неї просто

вимикаються всі запобіжники. Просто чорніє в голові. І тоді вона, мабуть, дуже добре розуміє Теему.

«БЙОРНСТАД-ПІДАРИ», — кричать із протилежної трибуни.

«ГЕД-КУРВИ», — викрикують їм у відповідь.

Вигуки перекочуються туди-сюди через лід. Зазвичай, коли грають тринадцятирічки, трибуни майже порожні, але цей тиждень не був звичайним. У суботу основні команди двох міст зустрічаються в першому матчі сезону, й Адрі ще думає, яким бісом ці хлопці збираються сюди приїхати. У броньованих машинах?

«БИЙ, ГРАБУЙ, ТОВЧИ, ПАЛИ! ГРАЛИ МИ ВАШИХ СЕСТЕР, ЯКЩО ВИ САМІ ЇХ ЩЕ НЕ ВИГРАЛИ!» — волає хтось із гедівської трибуни.

«ПРЕТЕСЬ НА НАС? ТО ЗАЧЕПІТЬ ХОЧ РАЗ! ГЕД БОЇТЬСЯ БИТИСЯ!» — скандують навколо Адрі хлопці Теему.

Червона група вболівальників не така велика, як зелена, — насамперед вона не настільки добре організована, і в їхньому співі лунають сотні розрізнених голосів, а от хлопці Теему, коли кричать гучніше, звучать ніби один чоловік. Один страхітливий чоловік, здатний на що завгодно. Звісно, всім на гедівській трибуні про це відомо, вони знають, що їхнє становище не вигідне, тому й вдаються до того, що роблять усі вболівальники в такій ситуації: шукають найслабше місце суперника. Щось, що можна викрикнути, аби допекти їм, завдати болю, зранити їхню гордість. І придумують найпростіше й найгірше.

Поки Тед та інші тринадцятирічки пробиваються ліктями крізь штовхальний матч, який влаштували в проході для гравців їхні батьки, і виходять на лід розігрітися, на трибуні Геда шириться чутка: щось про Суне, колишнього тренера основної команди. Щось про собаку, який був на фото бйорнстадської команди. Щось про те, як навіть найстрахітливіші чоловіки з «Групи» горюють за тим собакою.

А далі стається дещо страшенно просте й дієве, спонтанне й очевидне, неймовірно дурне й миттєво руйнівне — якийсь хлопець позаду Тобіаса починає гавкати.

— Гав-гав-гав, — кривляється він, і спершу лише кілька хлопців навколо нього заходяться сміхом.

Але потім ще хтось гавкає голосніше:

— Гав! Гав! Гав!

І враз на всій трибуні зі стоячими місцями чути гавкіт. Починається він жартівливо, але швидко переростає у грізний гул. Він як сіль на відкриті рани. Пряма провокація. Бйорнстадські вболівальники у відповідь нічого не співають і не кричать, стається дещо значно гірше: на їхній трибуні западає мертва тиша. І це все змінює.

Складно пояснити, як звучить заповнена льодова арена, якщо ви там ніколи не бували, але навіть звичайні молоді батьки, які запихаються попкорном, і пенсіонери, які жують хот-доги, здатні за якийсь час не зважати на фоновий шум. Особливо в Бйорнстаді. Усі вже настільки звикли до вигуків «КУРВИ» та «ПІДАРИ», які лунають із протилежних трибун, що ці слова могли б лунати іноземною мовою, але поглиначі попкорну й жувачі хот-догів навіть не чують вигуків — вони розвалилися в кріслах і безтурботно базикають про кредити на будинки, про онуків і погоду. Вони, мабуть, теж трохи розслабилися: з часу останньої серйозної бійки минуло більше двох років. Усі вже забули цей звук — коли «Група» кидається вперед. Усі почуваються в безпеці, як діти, які вперлися носами до скла клітки з левачами. Крики чорних курток нагадують гудіння кухонної витяжки, яке навіть не помічаєш, поки його не вимкнути.

Але в тій спресованій тиші, від якої вмиль усі сторопіли, існують лише насилля і жаж. Восстаннє таке було понад два роки тому, і тепер це сталося знову.

— ГАВ! — озивається якийсь хлопець на гедівській трибуні, в нього надто сильний викид адреналіну, щоб помітити, що інші позакривали роти. Хтось шикає йому: «Тихо!» — хтось робить спробу почати якусь іншу кричалку, але надто пізно.

— Що будеш робити? — обернувшись до Теему, запитує один із його хлопців.

Теему прикипів поглядом до гедівської трибуни на іншому боці арени. У його очах нічого не видно — ні співчуття, ні прощення, ні милосердя. Можливо, він думає про обіцянку, яку дав Фраку: не починати бійку на цьому тижні, але ж насправді не він усе це почав. То що, чоловіки з Геда прийшли на його арену, в його дім, щоб повихвалитися, що вони вбили собаку Суне, — і він нічого не робить? Бляха, це неможливо. Його голос незворушний:

— До дідька. Ламайте шию кожному.

Чорні куртки перестрибують через поручні й біжать, як єдине ціле. Уся трибуна з сидячими місцями немовби затамовує подих, а тоді, піднявши галас, кидається втікати. Сім'ї з малими дітьми та пенсіонери перечіпляються одне за одного, щоб не опинитися на шляху. Чорні куртки налітають суцільною хвилею темряви, затоптуючи хот-доги й попкорн.

Схопивши Теему за руку, Адрі кричить:

— ТИ Ж КАЗАВ, ЩО ВИ ПООБІЦЯЛИ КЛУБУ, ЩО ВСЕ БУДЕ СПОКІЙНО!

Теему пильно дивиться на неї — він не шкодує про рішення, але в його погляді видно якесь співчуття:

— Клубу? Але клуб — це ми.

І він теж кидається бігти, Бенї разом з ним. Адрі робить спробу спинити брата, але в неї немає шансів. Насправді глибоко в душі вона й не хоче спиняти його. Гавкіт на протилежній трибуні вже затих на загнаний гул, але долоні Адрі ще пам'ятають вагу тіла маленького собаки, перед тим як вона поклала його в могилку. Може, вона й не бажає нікому зазнати насильства, але більше не може звинувачувати того, хто до насильства вдається.

Тата, які стоять у проході для гравців, відчувають небезпеку — так буває, коли чуєш гул наближення хвилі цунамі, — вони кричать до тринадцятирічок на льоду, щоб виходили звідти, починається паніка, і за секунду хаос заповнює всю арену.

Тобіас бачить, як із трибуни на протилежному боці арени наближаються чорні куртки, і помічає, що на його трибуні люди миттю розділилися на два табори: ті, хто відступають, і ті, хто кидається назустріч загрозі. І мама, і тато Тобіаса навчили його завжди бігти на вогонь, тож він навіть не роздумує, просто перестрибує через поручні вниз на кілька метрів, приземляється на бетони, а тоді щосили жене прямо на лід. Він думає лише про одне: треба забрати звідси молодшого брата.

Ханна і Йонні з тією ж думкою протискаються вниз трибуною, але тиснява надто велика й хаос надто сильний. Потік людей виносить їх у хол, аж до роздягалень, і там Бубу вдається дотягнутися і схопити Йонні за плече. Крутнувшись, Йонні бачить Бубу, й усе всередині нього надривається після вигуку:

— ТЕСС ЗІ МНОЮ! НЕ ХВИЛЮЙСЯ! ЗАБЕРІТЬ ТОББЕ Й ТЕДА, ЗУСТРІНЕМОСЬ НА ПАРКІНГУ!

Ханна на саму лише секунду випускає долоню Йонні, і їх ніби розриває безжална підводна течія, за мить вони вже розділені десятком метрів одне від одного. Тобіас і Тед з'являються нізвідки: Тед у ковзанах і повному хокейному спорядженні, а Тобіас, як навіжений, махає руками, щоб звільнити шлях. Позаду них Теему та перші з чорних курток уже добігли до трибуни Геда, кілька чоловіків у червоному, які залишилися захищати трибуну, повідривали з

підлоги дошки й безжально застосовують свою зброю, коли чорні куртки роблять спроби піднятися до них. Ламаються носи, трощаться щелепи, але чорні куртки лиш напірають. «Хтось загине», — встигає подумати Йонні, але Ханна пробирається до нього серед моря людей і хапає його, перш ніж він встигає завершити думку.

— ХЛОПЦІ! ТРЕБА ВИВЕСТИ ХЛОПЧИКІВ!

Позаду неї тато одного з гравців у команді Теда б'ється з двома татами з команди Бйорнстада, і Ханну зачіпають ліктем по скроні, аж вона мало не втрачає рівновагу. Побачивши це, Йонні розкидає навсібіч усіх, хто стоїть йому на шляху. Уже коли він опиняється біля Ханни, з іншого боку до мами добігає Тобіас. Йонні ледве впізнає його — п'ятнадцятирічний хлопець виглядає дорослим чоловіком, абсолютно безстрашним. Однією рукою він тягне за собою Теда, а іншою допомагає мамі втриматися. У тисняві відкривається невеликий просвіток, уся сім'я помічає його одночасно й кидається до виходу. Хлопці перші, Ханна за ними, Йонні позаду, але він робить помилку, коли на ходу кидає погляд через плече. Він не бачить чоловіка, який вибігає з-за рогу з комірчини за роздягальнями, вони налітають один на одного випадково, але на повній швидкості, і на кілька секунд у голові Йонні западає мертвотна тиша. Він відчуває, як чоло стає липким, але болю нема. Очі сльозяться, він розгублено кліпає і бачить, що чоловік перед ним опутився на коліна і з розбитої брови в нього цебенить кров. Цей чоловік — Петер Андерссон.

Кафетерій умиць заповнюють сім'ї з малими дітьми, які панічно втікають від колотнечі. Міра навіть не встигає подумати, як було б правильно вчинити, і просто стає на вході, широко поставивши ноги. Вона, мабуть, наївно думає, що буде охороняти кафетерій на випадок, якщо чоловіки там, унизу, вирішать увірватися сюди, хоч одразу запитує себе: «І як ти це зробиш, Міро? ЯК зупиниш їх?».

Але тоді відчуває, як хтось протискається повз неї зліва, а потім ще хтось — справа. Майя з Аною. Майя тут, щоб захистити маму, а Ана — щоб захистити весь світ. Двоє хлопців вибігають нагору, Міра навіть не встигає побачити, чи вони бйорнстадські, чи з Геда, але в руках у них залізні труби, і цього достатньо, щоб Ана, дочекавшись, коли перший підійде ближче, врізала йому ногою прямо в груди так, що того удару він ніколи не забуде. Хлопець відлітає назад, а його друг завмирає на місці з дико виряченими очима. Після чого робить найкращий у своєму житті вибір — тікає.

— ЧОРТ! — вигукує Ана й відстрибує назад на одній нозі, бо має відчуття, ніби знову зламала ту чортову ногу, ну бляха, ті хлопці завал які ТВЕРДІ, коли їх κόпаєш.

Затягнувши Ану та Майю назад до кафетерію, Міра зачинає двері. Минає кілька хвилин, а тоді пекло в коридорі закінчується так раптово, ніби хтось висмикнув шнур із колонки. Коли вони відчиняють двері, льодова арена майже порожня.

Присівши на коліно, Петер аж скавулить від болю, кров заливає йому очі. Йонні схиляється над ним — не для того, щоб ударити, а щоб допомогти, але збоку це виглядає не так. З трибуни їх бачить Теему. І тепер це кінець.

Адрі так і стоїть на бйорнстадській трибуні, не в змозі навіть кудись побігти. Вона не збирається битися, але втікати теж не має наміру. Не відчуває ні ненависті, ані страху, вона просто порожня. Тільки коли чує, що хтось гукає її ім'я, повертається до реальності й озирається. Це Бенї. На руках у нього Алісія. Адрі не уявляє, як йому вдалося спіймати її, аледесь на півдорозі між трибунами Бйорнстада й Геда Бенї почув дитячий голос, і поки чорні куртки бігли вперед, він різко обернувся.

— Ти взагалі що ТУТ робиш, ненормальна мала? — заревів він.

— Я хотіла подивитися матч, але Суне не захотів піти, тому я прийшла САМА! — зашипіла Алісія, намагаючись говорити сердито, але насправді була страшенно наляканою.

Нагнувшись, Бенї вихопив її з колотнечі й поніс так, ніби вона була його дитиною. Мала обвила його руками, ніби робила так завжди, міцно чіпляючись, наче водорість за тіло, яке щойно випірнуло з моря. Гнів Адрі вщухає, залишається лише втома. Випроставши спину, наче їй треба знову відчути свої суглоби, вона спритно виводить брата з маленькою дівчинкою до одного із аварійних виходів. Коли вони виходять на парковку, напруження спадає, і Алісія починає плакати. Брат і сестра Овічі навіть не озираються, щоб кинути погляд на бійку на льодовій арені, вони просто йдуть у напрямку дерев. Дорогу до дому Суне вони долають пішки, відвертаються від цього лайна, замість того щоб бігти прямо на нього, піклуються про когось,

замість того щоб звалити все на когось. Усю дорогу Алісія не відпускає Бенї. Цю ніч вона спить на дивані біля Адрі. У жодних документах жодних органів влади їх, може, і не запишуть як сім'ю, але одного дня через багато років дівчинка буде грати свій перший міжнародний матч, і коли її запитають, яке прізвище написати на светрі, вона назве їхнє.

Підвівши погляд і закліпавши від крові, Петер бачить простягнуту руку Йонні, а ще бачить, як Теему зістрибує з трибуни зі шматком залізної труби в руці, і, попри неймовірні зусилля, Петер ледве може видавити з себе крик. Лише слабке, судомне:

— Стережись!

Не до Теему — а до Йонні. Пожежник помічає небезпеку і в останню мить ухиляється від залізної труби. Теему втрачає рівновагу й налітає просто на Петера, і це дає Йонні кілька секунд, щоб відступити, а коли Теему, підвівшись, наосліп кидається до нього, поміж ними вже хтось стоїть. Хтось присадкуватий і товстий, але з розшпиленим замком на куртці, і перш ніж побачити обличчя Лева, Теему помічає пістолет у нього за поясом.

— Пішли! — рішуче каже Лев і штовхає за собою Йонні.

Тепер пістолет у нього в руці, він тримає його, трохи прикривши долонею і спрямувавши донизу, а поглядом прикипів до Теему.

Ханна, Тобіас і Тед стоять за кілька метрів. Вони відступають від Лева, а Теему просто завмер, і все навколо нього також наче сповільнюється. Можливо, це така пряма ланцюгова реакція, бо кілька хлопців із «Групи», побачивши, що відбувається з їхнім ватажком, миттю зупиняються, а тоді те саме роблять ще кілька, і ще, і коли достатня кількість чорних курток припиняють битися, зупиняються всі. Тиснява ще сильна, але тепер вона стає не такою агресивною. Натовп вивалюється на паркінг, але вже не так панічно. Останні виходять спокійно, майже як із кінотеатру. Ніхто з людей, крім тих, хто стояв навколо Лева, не встигли побачити пістолета. Усе сталося так швидко, а тоді враз і закінчилося.

— Сусідська співпраця, так? — каже Лев і ледь помітно всміхається до Йонні, коли вони вибираються на сніг.

Йонні аж надто вражений, аби щось відповісти, і настільки засліплений жахом, що щось могло трапитися з його дітьми, і такий вдячний, що Лев їх витягнув, тож він навіть не думає про пістолет, який уже схований за поясом. Чоловіки прощаються, ледь кивнувши один одному, і Лев ніби розчиняється поміж машинами.

Теему не наляканий, він просто здивований. Насправді навіть вражений. Щойно Лев зник, він немовби обтрушує з себе все, що сталося, ніби це була просто дитяча гра і саме так варто до цього ставитися. Нахилившись до Петера, він запитує:

— Ти окей?

— Не знаю, — чесно відповідає Петер.

— ПЕТЕРЕ!!! — чути чийсь голос, аж ріже у вухах.

— Бляха, оце тобі зараз буде, — всміхається Теему.

Петер ніяк не перестане дивуватися, що Теему такий спокійний. Здається, у нього виробився імунітет до адреналіну.

— ТАТУ! — кричить Майя, вона біжить біля мами, а за ними спотикається Лео, в якого такий вигляд, ніби його знудило, але станом на зараз це задовга історія, щоб хтось міг щось

пояснити Петеру.

— ЩО СТАЛОСЯ? — дико волає Міра.

Навіть Теему відсахується від неї, утім, він не може стриматися:

— Та знаєш, ці його хуліганські манери, Петер у своєму стилі — почав битися! Ми хотіли спинити його, але сама знаєш, який він, коли розізлиться...

У Теему не виникає сумнівів, що Міра тут-таки прибила б його, якби не втрутився Петер. Брехня дається Петерові так легко, аж він сам вражений з того, що каже:

— Люба, я просто налетів на стовп. Цілком випадково.

З усіх чоловіків, які сьогодні прийшли на льодову арену, лише двоє одягнені в костюм з краваткою. Вони сидять на віддалі, можливо, навіть не підозрюючи про присутність один одного. Один із них — Фрак, інший — Річард Тео. Бізнесмен і політик, вони мають однаково погану репутацію — кожен у своїй сфері, — бо, на думку їхніх конкурентів, не дотримуються правил. Проте самі вони стверджують, що правил не порушують, а просто вміють грати за ними краще за інших. Ці чоловіки прийшли на арену, маючи різні наміри. Фрак сподівається проконтролювати події, а Тео лише аналізує їх. Фрак спостерігає за тринадцятирічками на льоду, а Тео спостерігає за глядачами. Один дивиться на гравців, інший — на виборців.

Увесь день Фрак ревно сподівався, що зможе втримати мир між Бйорнстадом і Гедом достатньо довго для того, щоб урятувати обидва клуби, але побачивши, скільки людей прийшло на арену, й почувши перше «Гав!» із трибун Геда, він зрозумів, що тепер усе марно. Тепер уже не має значення обіцянка Теєму триматися спокійно. Тепер без шансів.

А от Річард Тео сидить незворушний на позір і лише спостерігає за початком колотнечі. Бізнесмен як навіжений біжить на лід, щоб не дати всім повбивати один одного, а політик думає, що, може, саме це зараз і потрібно: можливо, ці два клуби врятує не мир, а війна. Йому тільки треба вирахувати, як використати це на свою користь.

І відповіддю йому стає Петер Андерссон — у цьому місті він у той чи інший спосіб завжди як відповідь, думає собі Тео, ледь усміхнувшись. Він сидить на трибуні так високо, що врешті лише йому відкривається повний огляд на той хаос, що починається внизу. Річард Тео часто каже: його політичний успіх полягає в тому, що коли всі біжать в один бік, він біжить у протилежний, але цього разу все, що йому треба робити, — просто сидіти на місці. Він бачить, як Петер Андерссон вибігає з комірчини й зіштовхується з міцним чоловіком, своїм однолітком, вдягненим у светр пожежної служби. Бачить, як із брови Петера фонтаном ллється кров, а ще бачить, як на це миттєво реагує Теєму, наче захист Петера — його обов'язок, і кидається до нього, а потім з'являється Лев, щоб захистити пожежника. Ці союзи, може, й неочікувані, але вони не є нелогічними, принаймні не для політика, який зробив собі кар'єру на незвичній дружбі.

Коли після цього все зенацька стихає, коли бійка закінчується, а натовп із льодової арени витікає, як вода з мийки, Фрак увесь спітнілий, а Річард Тео — холодний. Один думає лише про те, що може зараз втратити, а інший вже має стратегію, як отримати все, що хоче.

Поки Фрак тиняється паркінгом, щоб перевірити, чи нема нікого серйозно пораненого, Річард Тео неквапом повертається до себе в кабінет. Сьогодні гарний вечір: зоряне небо і снігопад, уночі намерзають льодинки, під ногами хрустить. Він дуже любить ці краї, хоч люди, звісно, не повірили б, якби таке почули, але Річард Тео об'їздив пів світу й ніде не бачив нічого схожого. Ліс і озеро, безлюддя і сніги — з цим ніщо не зрівняється.

Йому й не дивно, що місто підштовхує людей до насильства, те саме могло б статися і з ним, якби він зрозумів, що хтось хоче відібрати в нього це місто. Ось із цим знанням він і зможе вирішити проблеми кожного, хто тут живе. І так він переможе.

Бубу і Тесс чекають біля мінібуса. Йонні з Ханною залишають хлопців з ними й повертаються перевірити, чи немає поранених і чи не потребує хтось допомоги. Як не дивно — ні. Тринадцятирічки, які мали зіграти матч, звісно, неушкоджені, вони весь цей час були в повному хокейному спорядженні, але навіть серед батьків та глядачів лише кілька людей мають синці чи подряпини, та й то від тисняви, а не через бійку. Чоловіки на трибунах просто хотіли подіставати одне одного. «Хуліганський гонор», — так кажуть кілька молодших пожежників у них в частині, і Йонні про це відомо. Багато з них мають витатуйованого червоного бика, значно більшого, ніж у нього. Вони пожежники, але насамперед — вони з Геда, і ці хлопці відрізняються від Йонні в його роки. У них більше злості. А може, то просто Йонні подорослішав. Часом він думає, що в хлопчиків, які виростають у місті його дитинства, тепер є менше орієнтирів, з якими можна ідентифікувати себе, ніж було колись у нього. Усі люди потребують відчувати власну важливість, усі прагнуть мати приналежність до чогось, але в Геді стає все менше таких, за кого можна міцно триматися. «Ми б'ємося лише з “Групою”, а цивільних не чіпаємо», — якось сказав один із тих хлопців, і Йонні подумав, що в цьому й уся проблема: вони кажуть «цивільний», ніби військові.

Звідусіль чути, як заводять двигуни автомобілів, і парковка швидко порожніє. В інших містах і серед інших людей паніка, мабуть, була б більшою, а тут вона за кілька хвилин наче вивірюється з людей. Мало не кожному з присутніх уже доводилося бачити бійки хуліганів, і щойно закінчується вистава, усе повертається до нормального трибу, а завтра майже про все забудуть.

Йонні розуміє, що цього разу інакшим було лише одне — від останньої бійки минуло багато часу. Два роки після справді серйозної бійки, яка закінчилася тим, що банда з Геда підпалила «Хутро», а «Група» з Бйорнстада влаштувала за ними погоню крізь ліс, що призвело до аварії, в якій загинув підліток із Бйорнстада. Після цього начебто всі зрозуміли, що все зайшло задалеко, і якщо продовжувати конфлікт, то почнеться війна. Навіть найгірші з гедівських чоловіків повелися настільки розсудливо, що під час наступного матчу підвелися й заспівали пісню Бйорнстада «Ми ведмеді». Цей був білий прапор, і Теему з хлопцями прийняли його. Обидві сторони відступили. На два роки. А що тепер? Навіть якщо сьогоднішня бійка швидко закінчилася, Йонні розуміє, що це або кінець несуттєвого конфлікту, або початок значно, значно більшого.

З боку траси виють сирени, тут і там чути приглушений дитячий плач, а ще — невимушені розмови і навіть часом сміх. Йонні рушає попереду Ханни до мінібуса, Тобіас не бачить батьків і встигає, обернувшись до брата і сестри, зухвало вигукнути:

— Ви бачили пістолет? Бачили міні всіх тих бйорнстадських придурків? Бачили, як вони обісралися? Тепер нехай знають, що до нас краще не нариватися!

Тесс стоїть за якийсь метр, поруч із Бубу. Вона лише сумно хитає головою і шепоче:

— Ні. Тепер усі стануть думати, що теж мають знайти собі пістолет.

Ханна цього не чує. Йонні вдає, що не чує. Він сподівається, що Тесс помиляється. Господи, як же він сподівається.

89. Пrawdи

Пізно ввечері в четвер усі чорні куртки з Бйорнстада сидять у відділенні швидкої допомоги гедівської лікарні. Теему зламав два пальці об чийсь щелепу, кілька його хлопців зламали собі носи об чийсь кулаки чи лікті. Незважаючи на це або, можливо, саме завдяки цьому, вони в якомусь непристойно доброму гуморі, жартують і співають брутальних пісень. А найбільше деруть лаха з Петера, бо колишньому спортивному директору довелося прийти до лікарні з розсіченою бровою, а медсестри тут спритно вирішили, що всі бйорнstadські будуть чекати в окремій палаті, щоб не почалася знову бійка з гедівськими. Щоразу, коли медсестра заходить когось викликати, усі з «Групи» благають: «Найперше прийміть шефа!». Киваючи на Петера, вони з вираженими очима шепочуть: «О ні, про нас не думайте, ми пішаки, допоможіть Хресному Батькові! Це він віддає всі накази!». Петер просить Теему, щоб позатикав їм роти, але той так регоче, що просто не здатен цього зробити.

— Ви нічого не сприймаєте всерйоз, ну справді, ви нічого в житті не сприймаєте всерйоз... — бурмоче Петер.

— Ну, принаймні це не ми б'ємося з пожежниками і не нам погрожують пістолетом. Може, і тобі варто спробувати не сприймати життя так серйозно? — посміхається у відповідь Теему.

Петерові непросто щось заперечити, зовсім непросто. Хтось зателефонував одному чоловіку з «Групи», він киває до Теему, і той одразу ж відходить з ним у протилежний куток кімнати й тихо про щось говорить. Може, про чоловіків на гедівській трибуні, а може, про Лева, — Петер про це так і не дізнається, бо саме в цей момент його кличе медсестра і він виходить, щоб йому залатали брову. На запитання лікаря, що трапилося, Петер каже, що він «налетів на стовп». Якщо врахувати, яким міцним був той пожежник, це не така вже й брехня. Закінчивши, лікар без усяких церемоній відправляє Петера додому: черга сьогодні довга, тож часу на балачки немає.

Петер повертається до палати, і Теему всміхається:

— З поверненням, Хресний Батьку! Ну, і як воно?

— Наче налетів на стовп, — усміхається Петер.

Теему тихо запитує, довірливо поклавши руку Петерові на плече:

— Слухай... я би хотів ввечері відкрити «Хутро» для хлопців. Тільки для найближчих. Вип'ємо пива і... ну, знаєш... як у старі часи. Ти не проти? Ми потім приберемо, обіцяю!

— Але ж ти маєш ключі від «Хутра», — не зрозумівши, каже Петер і навіть не знає, як йому бути, після того, що чує від Теему у відповідь.

— Так, маю. Але я не хочу йти туди, якщо ти проти. У мене нема... нема в кого запитати дозволу.

Петер киває. Теему теж киває, з удячністю. Тоді один із хлопців позаду нього простягає букет квітів, а Теему передає його Петеру.

— Це мені? Ой, та не треба було... — починає Петер.

Теему, щоб звільнити його від такої ганьби, одразу шепоче:

— Не тобі. Твоїй дружині.

— Це... для Міри?

Теему киває.

— Хлопці чули, що вона зараз допомагає клубу як юристка. Що були якісь напруги з журналістами, і Міра стала на наш захист. Хлопці хотіли подякувати.

Петер розгублено кліпає.

— Міра? Допомогає клубу? Де ви таке почули?

Звісно, він міг навіть не запитувати, тому що відповідь очевидна.

— Сам знаєш. Люди говорять.

Міра сидить у машині на паркінгу перед лікарнею і чекає на Петера. Спочатку вони завезли додому Майю, Ану та Лео, і через те, що Лео виблював у машині, але також тому, що Ана давала Петеру стільки порад, як йому варто поводитися «наступного разу, коли потрапить у бійку», що вони б не витримали, якби довелося їхати з нею всю дорогу до Геда. Тепер Міра задоволена з їхнього рішення, бо навколо неї поприпарковували свої автівки хлопці в чорних куртках для захисту від можливого напливу вболівальників Геда, і вона рада, що не мусить пояснювати цього дітям. Це та «Група», яка смертельно погрожувала Петерові, коли той ще був спортивним директором, та «Група», від чорних курток якої Міра сама зі здертими нігтями відривала Лео з його бажанням бути одним із них — і тепер вони стали її захисниками? Вона не здатна пояснити цього навіть самій собі. Але настали дивні часи. І страшні дні.

У Міри дзвонить телефон, і вона мало не з полегшенням відповідає, побачивши, що це її колега.

— Я чула про заворушення! Ти була на арені? З тобою все гаразд? — волає колега; вона точно випила зо дванадцять келихів вина.

— Так, так, але Петер розбив брову, і ми зараз у лікарні.

— Розбив брову?

— Каже, що налетів на стовп.

Колега якийсь час мовчить.

— Якесь божевілля, скільки всього ненормального з вами стається.

Міра зітхає.

— Навіть не починай. Як ти?

— Добре! Я вдома! Напилася! Я знайшла одну штуку, яку можна використати, якщо Петеру висунуть звинувачення!

Міра аж випростала спину.

— Що?

— Ми скажемо, що хтось підробив його підпис! Серйозно, ти бачила підпис свого чоловіка? Ніби в малій дитини.

Колега має рацію. Перед тим, як перейти в НХЛ, Петеру довелося роздати стільки автографів на матчах удома, що він навчився ставити суперпростий підпис, щоб супершвидко з цим завершувати. Напевно, потренувавшись кілька хвилин, будь-хто зміг би підробити його підпис.

— Геніально!

Колега гигає:

— Скажи? Але... ну... знаєш, капець як незаконно так брехати. Ми з тобою ще можемо зазриміти під арешт за таке. Але це... вимушений захід. Якщо все піде до сраки.

Міра киває зі сльозами на очах.

— Дякую.

— Усе заради вас, ти знаєш.

Міра глибоко вдихає, у неї раптом починає тремтіти голос.

— Думаєш, я роблю помилку? Суто з огляду на мораль? Якщо таким чином захищаю

Петера?

Колега повільно дихає — ні, вона не вагається, а наче шукає правильні слова.

— Знаєш, Міро, усі мої уявлення про мораль та етику впираються в одне: поки це не стосується твоєї сім'ї. Ти можеш мати сотні принципів, але не тоді, коли йдеться про твоїх рідних. Бо їх ти захищаєш перш за все — перед мораллю і навіть перед законом. Сім'я на першому місці. Ти можеш бути ким завгодно, але найперше ти — мама. Найперше — дружина.

Міра схиляється до керма, і воно вмить стає мокрим.

— Дякую. Знову. Я знаю, що вже дякувала, але дякую ще раз.

У голосі колеги чути мало не образу.

— Ви теж для мене сім'я.

Петер похитуючись виходить із лікарні й двічі минає Мірине авто, поки нарешті впізнає його. Він ще робить спроби сісти на водійське сидіння, але Міра тільки фиркає:

— Я не збираюся так ризикувати! На тобі пластирів більше, ніж на мумії!

Тож він суне до іншого боку й залізає на пасажирське сидіння. Міра, звичайно, люта як чорт, але в цьому нема нічого дивного. Вона злиться, коли їй страшно. Міра з тих людей, які сварять своїх дітей, коли ті вдаряться, і з цього зрозуміло, що вона їх любить.

— От бісів стовп, такий міцний, — Петер робить спробу пожартувати й торкається брови.

Міра зиркає на нього, двигун вона так і не завела. Її голос м'який, але слова врізаються в шкіру:

— Це нічого, що ти не завжди кажеш мені всю правду. Але не треба брехати. У тебе погано виходить, бо ти ніколи в цьому не вправлявся, і за це я тебе й люблю. Тому ти єдиний у всьому світі, кому я можу довіряти.

Петер стискає повіки, від цього болять усе обличчя.

— Це був... нещасний випадок. Я налетів на гедівського хлопця і не розповідав тобі, бо не хотів, щоб ти щось не так зрозуміла...

Її гнів виринається нестримно, як мінералка з пляшки.

— НЕ ТАК зрозуміла? Та поглянь навколо! У нас тепер ТАКІ друзі?

Міра показує на чорні куртки в машинах праворуч і ліворуч від них. Якщо відверто, це запитання вона ставить собі самій такою ж мірою, як і Петерові. Міра стільки часу ненавиділа хуліганів, але зараз вона рада, що вони на боці Петера, бо це може відлякати журналістів. Але як їй як юристці примиритися з цим?

Вигляд у Петера засоромлений і рішучий водночас. Простягаючи Мірі квіти, він говорить однаковою мірою зі звинуваченням і виправданням:

— Це мені передали Теєму та його хлопці. Вони сказали, що ти допомагаєш «Бйорнстад-Хокею» як адвокатка, і хотіли подякувати тобі. Може, хочеш розповісти мені, про що йдеться?

І лише тоді Міра все розуміє. Ці чоловіки в чорних куртках опинилися на паркінгу не для захисту Петера, а для того, щоб захистити її.

— Я... — починає вона, уже готова кинутися в якісь відмовки, бо якщо їй і має бути соромно за якісь свої риси, то це за вміння добре брехати.

Але потім Міра дивиться в очі своєму чоловіку, і він має такий вигляд, як тоді, коли понад двадцять років тому вперше зайшов до ресторану її батьків після програшу в якомусь дурному хокейному матчі, який для нього був найважливішим у житті. Міра згадує того, у кого закохалася: допитливого хлопчика, доброго батька, хорошого чоловіка. І вона каже правду. Всю

й одразу.

— До нас недавно заходив Фрак, коли ти поїхав із Цаккель подивитися на Александра. Думаю, це міг бути його план. Щоб тебе не було в місті й він зміг би поговорити зі мною...

Міра робить такий глибокий вдих, аж паморочиться в голові, а тоді розповідає про запропоноване їй місце в правлінні. Про замовлення, які її агенція отримає від «Бйорнстад Бізнес Парку», про те, що в такий спосіб Фрак та інші спонсори можуть підкупити її і тісніше пов'язати з клубом. Зробити її, як і всіх інших, такою ж залежною від липкої мережі взаємних послуг, щоб вона була змушена рятувати клуб, а разом із тим рятувати і Петера.

— Рятувати... мене? — ледь чутно шепоче Петер, так жалібно й вражено, аж ледве рухаються голосові зв'язки.

Міра спокійно й по суті розповідає йому про всі договори, які вона переглянула, про всі прогалини в бухгалтерії, про ту тренувальну базу, якої не існує, і про всі пов'язані з нею документи, на яких стоїть підпис Петера.

— Любий, те, чим ви займалися в клубі за останні кілька років, це просто... я навіть не знаю, якими словами сказати... це майже відмивання грошей. Корупція. З суто юридичної точки зору — це очевидні порушення в бухгалтерії та обман відповідних органів влади. Місцева газета залучила одного журналіста, щоб він порився в цьому, і рано чи пізно він знайде все, що ви приховали. Враховуючи, скільки залучено муніципальних грошей... та бляха, любий... тебе можуть посадити!

Мірі бракне повітря ще до того, як у неї закінчуються слова. Пальці тремтять на кермі, хоча двигун вона так і не завела. Петер сидить поруч, він увесь пополотнів і ніби провалюється на тисячі кілометрів прямісінько в чорну діру. Особа, якою він себе вважав, ніби розтрощена. Він спітнів, тяжко дихає і страшенно хоче опустити вікно, але надто боїться, що тоді всі таємниці випурхнуть назовні. Петерові врешті стає так зле, що він схиляє чоло до бардачка. І за якийсь час ледве здатен мовити:

— Тренувальна база? Я... я не знав, що підписував, люба, я розумію, що зараз це звучить як неправда, але якби я знав, що це щось незаконне, я б ніколи... ніколи! Я думав, що просто роблю послугу Фраку... я ж підписував сотні документів, коли працював у клубі, а коли він подзвонив після того, як я пішов з роботи, то мені стало совісно, і я подумав... Господи, люба, я взагалі не думав. Я такий ідіот. Такий ІДИОТ! Фрак сказав, що з комуною все погоджено і що їм просто потрібне «ім'я на титулку». Я просто вірив, що він...

— Я знаю, — шепоче Міра, але Петер навіть не слухає, тепер він піддає сумніву кожне ухвалене ним рішення.

А Міра думає про те, що і в Петерові, й у Фраку найнезбагненнішим є їхнє здивування з того, що журналісти взагалі це нарили: вони наче ті малі діти, які, роззірнувшись на середині гри, виявляються заскочені тим, що хтось увесь час на них дивився. Та за кого вони себе мають? І як, на їхню думку, працюють журналісти? Невже ніхто з клубу не мав плану, як бути, якщо все викриють?

Петер хрипить:

— Не можу повірити, що я такий ідіот. Просто не можу ПОВІРИТИ. Я просто... я все-таки знав, що частина контрактів з гравцями — це сіра зона. Що правління та спонсори можуть займатися махінаціями. Але вдавав, що нічого не помічаю. Я переконав себе, що не знаюся на фінансах, і мені треба зосередитися на хокеї. Але люба, я... я б НІКОЛИ не зробив нічого незаконного з...

— Я знаю! Знаю! Я знаю, що ти невинний! — уже різкіше перебиває Міра.

Голос Петера стає ледь чутним видихом.

— Як? Як ти можеш знати? Навіть я цього не знаю!

У Міри втомлений погляд, вологі щоки й пересохлі губи.

— Бо я знаю тебе. У мене є стільки таємниць від тебе, а ти від мене майже нічого не приховуєш. Я знову почала ходити до психолога, не сказала тобі, бо думала, що сама з усім дам раду. Якось психолог запитав у мене, як я почуваюся, і я відповіла, що мені здається, ніби я зараз потону, і тоді він запитав, що мені не дає піти на дно, і я сказала: «Мій чоловік». Я назвала... тебе. Тому що в тобі, любий, я бачу твердь. З тобою я можу вдихнути повітря. І ти — найгірший брехун з усіх, кого я знаю. Ось тому я впевнена, що навмисне ти не вчиняв ніяких злочинів.

— Я люблю тебе, лише ти... ти і діти... тільки ви...

— Я знаю.

Вони вже майже не бачать одне одного, скільки б не кліпали очима.

— Що нам робити? Я повинен піти в поліцію і зізнатися в усьому, я мушу... — починає в розпачі Петер, але Міра хитає головою.

— Ні. Я говорила з Фраком. Зараз він підняв усі свої контакти, усіх спонсорів і політиків. Ми це владнаємо.

— Як? — шморгає Петер.

У Міри, можливо, надламаний погляд, але в голосі нема навіть натяку на тремтіння:

— Цього я ще не знаю, але ти мусиш вірити мені — я знайду спосіб.

— Журналістів не зупинити, якщо вони... — шепоче Петер.

Поглянувши крізь вікно на чоловіків у чорних куртках, Міра сама дивується, на що може бути здатна. І як далеко готова зайти. А тоді чує власний голос:

— Ми переконаємо газету про це не писати. Або створимо такі умови, за яких вони нічого не захочуть писати.

— Газета МУСИТЬ про таке написати, я ж зробив помилку... ПРАВДА на їхньому боці... — відповідає Петер.

— Річ не в тім, на чісму боці правда, — каже Міра.

— А в чому тоді? — схлипує Петер.

Міра не знає відповіді. Бо й справді — у чому? Щоб бути на правильному боці? Переконувати себе, ніби борешся за те, що правильне? Чи річ у тім, що тобі просто треба вижити? Невже це все, на що ми, люди, здатні, коли все сказано й зроблено: ми намагаємося перемогти будь-якою ціною? Міра не знає, вона буде роздумувати про це все життя, але зараз тільки каже:

— Щоб захистити нашу сім'ю. Перш за все. Ти, я, діти. Лише це зараз важливо. Я знайду спосіб, щоб усе виправити, ти повинен мені довіряти.

— Я тобі довіряю, — шепоче Петер.

Міра нестерпно повільно простягає долоню, ніби цей рух ламає їй руку, і врешті торкається пальців Петера. Усміхається крихкою і водночас упертою усмішкою, такий собі малий бунт проти хаосу.

— А коли буде по всьому, любий... тоді, бляха, я хочу у відпустку. Хочу мати хоч один ранок, коли мене ніхто ні про що не проситиме, добре? Я буду снідати в готелі, там є такі крихітні скляночки апельсинового соку та круасани. Чорт, любий, я наїмсь КРУАСАНІВ, добре?

Петерові вдається усміхнутися, ледь-ледь, але він від усього серця обіцяє їй, що так і буде. Кермуючи додому в Бйорнстад, Міра всю дорогу не відпускає його руку.

90. Спадки

Автомобільний караван гедівських уболівальників повертається через ліс додому. Сім'ї з малими дітьми, які сиділи на трибунах, повертають в один бік, до кварталів з віллами, а молоді хлопці з трибуни зі стоячими місцями повертають в інший бік, до «Комори». Хтось із них має пару синців, у когось зламані носи, їм зроблять перев'язку в лікарні, але травми у більшості з них можна полікувати випиванням. Паб, який вони називають просто — «Комора», на диво добре протримався під час бурі, чого не скажеш про дах гедівської льодової арени. Навч Богові довелося вибирати: або дати своїм дітям ходити на хокей, або дозволити їм напиватися після матчів. Якби того вечора ви поставили завсідників пабу перед подібним вибором, їм, мабуть, теж було б чортяцьки нелегко вибрати.

Ханна вже не випиває в «Коморі», тепер вона доросла й випиває вдома на кухні. Йонні сидить навпроти. У неї вино в горнятку для кави, у нього віскі в склянці, хоч Ханна, щоправда, ніяк не скаже йому, що це насправді підставка для чайної свічки. Тесс пішла нагору вкласти спати Туре, і заснула в його ліжку. Тобіас відключився у своїй кімнаті, навіть не роздягнувшись, ніби що більше стресу зазнає його тіло, то краще спить. Уже пізно, за вікнами непроглядна темрява, але з саду чути стукіт. Це Тед забуває шайби у світлі всіх ліхтариків, які лиш міг знайти. Чути, мабуть, на кілометри, але цього вечора навіть найприкріші сусіди не приходять нарікати. Може, мають важливіші речі, якими варто перейматися, а може, просто виявляють милосердя до тринадцятирічного підлітка, якому скасували матч і тепер він мусить у якийсь інший спосіб позбутися адреналіну.

— Я мав зрозуміти, що так станеться. Нам узагалі не треба було їхати на той матч, — картає себе Йонні.

— Ніхто не міг знати, що все так зійде з рейок, — зціпивши зуби, каже Ханна, але за цим Йонні чує скрегіт, ніби тихе потріскування, коли запалюють вогнепровідний шнур.

— Ми з Левом не знаємося, якщо ти про це збираєшся запитати. Я забирав у нього шини для Бенгта, ми там трохи побалакали, і все. Теєму погрожував йому через якийсь борг, тому Лев захищав нас.

— Захищав? Ти так це розумієш? — виклично перепитує Ханна.

— А ти як це розумієш? — роздратовано запитує Йонні, хоч і знає, що це пастка.

— Він зробив тільки гірше! Це був дитячий хокейний матч, а він приніс пістолет! Де ми, на твою думку, живемо? У зоні бойових дій?

Йонні зітхає. Крутить склянку. Він уже й сам зрозумів, що це підставка для чайної свічки, але нізачо цього не визнає, хай Ханна навіть не сподівається. Та й однаково туди налито дешевого віскі, від краплі воску навряд чи буде гірше.

— Я з ним поговорю...

— Говорити тобі треба з Тобіасом! Ти бачив, який у нього був погляд? Він був схожий на... — випалює Ханна, але спиняється, перш ніж закінчити словами «на тебе».

Тому що саме так виглядав їхній старший син. Він був схожий на свого тата, коли той розлючений. Йонні не відриває погляду від склянки, перекочує віскі з одного краю на інший.

— Він добре повівся. Найперше він потурбувався про молодшого брата. Хіба не цього ми його вчили?

Ханна зітхає у келих з вином. Ну, це справді так. Тоді через що вона так сердиться? Вона сама хоч розуміє? Пригнічено й виснажено з неї вихоплюються слова, ніби вона просто перевіряє вголос власні міркування:

— Я вже стільки часу не могла витримати навіть думки, що Тесс хоче переїхати на навчання в інше місто. А сьогодні я вперше сподіваюся, що вона так і зробить. Поїде від усього цього, далеко. Я хочу, щоб її світ був... більшим.

— За межами нашого світу теж є насильство. Всюди є дурні, які починають бійки, — фиркає Йонні.

— Так. Але там вона принаймні уникне насильства, яке передається у спадок, — відповідає Ханна.

Після такого Йонні вмиє піднімає підборіддя й ображено шепоче:

— Тому що я з тих, кому хочеться забивати людей?

Ханна хитає головою.

— Ні. Тому що минулого тижня були такі моменти, коли мені самій цього хотілося.

Тиша стискає кухню, поглинає весь кисень, Йонні ще думає легковажно пожартувати, що Тесс не може успадкувати насильства від мами, тому що Ханна б'ється просто безнадійно, але жарти не на часі. Він добре розуміє, що вона має на увазі. Допивши віскі й поцілувавши дружину в голову, Йонні піднімається нагору, заглядає до Тесс і Туре, а тоді підходить до ліжка Тобіаса й сідає на підлогу. Син голосно похропує, але серце його б'ється повільно. На вікнах лежить свіжий сніг. Йонні почувається таким старим. Як усі батьки, він мріє лише про те, щоб його дітям було хоч трохи краще, ніж йому, хоч трохи легше, але в нього нема можливості захистити їх від світу. Ми не можемо захистити дітей навіть від них самих. Тож Йонні заплющує очі й думає, що якщо Ханна каже правду і цей хлопець справді стане схожий на свого тата, тоді йому залишається одне.

Стати кращим.

Тед забиває шайбу за шайбою все сильніше й сильніше, в душі він настільки здивований, що досі ніхто не вийшов крикнути на нього, щоб перестав гримати, що, побачивши краєм ока маму, відпускає ключку, навіть не огризаючись. Він аж промок від поту, хоч уночі холод просто собачий. Мама позичила куртку в Тобіаса й шапку в Тесс, Тед майже впевнений, що вона вузла його старі черевики. Він саме збирається запевнити її, що перестане товкти шайби й піде спати, коли Ханна рішуче кліпає очима й запитує:

— Можна мені приєднатися?

Можна.

Розповідаючи потім усю цю історію, ми, вочевидь, зрозуміємо, що то була повільна ланцюгова реакція, все відбувалося потрохи, крок за кроком. Але деякі з її учасників завжди матимуть відчуття, що майже все важливе сталося раптово, невідомо як, упродовж якихось кількох годин.

Уночі була справжня холоднеча, а в п'ятницю, щойно настав ранок, головна редакторка вийшла на вулицю раніше за снігоприбиральну машину. Ще в темряві вона пробирається заметами до офісу, взута в геть погані черевики, й обіцяє собі, що якщо залишиться тут ще на одну зиму, то купить нове взуття. Спершу вона озиряється через плече, трохи з параноєю останніх кількох днів, коли їй усюди ввижалися чорні куртки, але на вулицях вона сама. Усі сплять, окрім журналістів. Настав день після сутички на льодовій арені, і головна редакторка знає, що двоє її репортерів уже сидять у редакції і готують статті про вчорашні події. Коли вона перейшла сюди на роботу і познайомилася з ними, обидва відрекомендувалися спортивними журналістами, а згодом з'ясувалося, що один працює у відділі новин, а інший відповідає за сімейні сторінки, але жарт над нею був нехитрий: тут усі зайняті спортом, і до цього варто звикнути. Що ж, вона зникає досі.

Прокинувшись сьогодні зранку, жінка побачила, що її тато ще не лягав спати. Вони підміняли одне одного, ніби у дві фабричні зміни. Тато сидів усю ніч, схилившись над кухонним столом із купами паперів і тек, більшість із яких досі вона не бачила.

— Це що таке? Я думала, ти спробуєш дізнатися подробиці вчорашнього заворушення під час гри! — запитала головна редакторка, але тато відмахнувся, ніби вона знову маленька дівчинка.

— Це важливіше. Поглянь! З усіх цих документів видно, як податкові кошти за останні десять років ішли на підроблені виплати й незаконні позики, пов'язані з різними будівельними проєктами комуни. Пам'ятаєш, як цю комуну занесло і вони тут подали заявку на проведення чемпіонату світу з лижного спорту? Бачиш усі ці виплати місцевих багатих підприємців оцій будівельній компанії? На мою думку, це хабарі політикам. Ось цій політикинї насамперед, вона очолює найбільшу партію комуни! А бачиш, хто працює на будівельній фірмі? Її чоловік і брат!

Головна редакторка варила каву й намагалася впорядкувати татові нотатки.

— Тату... можливо, ти маєш рацію і з цього може вийти великий скандал... але як це стосується нашого розслідування про тренувальну базу та «Бйорнстад-Хокей»?

— Це набагато важливіше за «Бйорнстад-Хокей»! Наше розслідування — НІЩО в порівнянні з цим!

Донька здивовано витріщила очі на тата.

— Можна запитати, звідки в тебе нові документи?

— Це моя робота, я знайшов інформатора, цим не переймайся...

Від утоми йому аж перехрещуються очі. Більше нічого конкретного витягти з нього не вдалося, і головна редакторка сказала татові, щоб ішов спати.

А зараз вона бреде снігами і ніяк не перестане обдумувати почуте: «Це важливіше за «Бйорнстад-Хокей»». Вони весь тиждень рилися в справах клубу й Петера Андерссона, а тепер тато враз за одну ніч змінив курс? Від роздумів редакторка робиться така неуважна, відчужена, що дивиться лиш під ноги, навіть не підіймаючи погляду. Наблизившись до редакції газети, вона не бачить чоловіків, які стоять перед входом, аж поки не підходить настільки близько, що на втечу немає часу. Жінка майже інстинктивно розвертається, щоб піти звідти, але помічає, що

ці чоловіки не в чорних куртках. А в червоних.

— Вітаю! — каже один із них і простягає велику долоню так, щоб їй було видно з-під куртки татуювання бика на руці.

Головна редакторка не потискає руки, але й не відштовхує її. Інший чоловік привітно всміхається. У нього великий синець — мабуть, згадка про бійку на льодовій арені.

— Ми тут просто на сторожі! Почули, що ця довбана «Група» в Бйорнстаді погрозувала вам і газеті. Але спокійно, можете не хвилюватися, ми будемо охороняти.

Головна редакторка, розгублено переводячи погляд то на одного, то на іншого, вигукує:

— Я не розумію, про що ви говорите. Які ще погрози?

Перший чоловік підморгує їй, наче у них є велика таємниця.

— Ясно, що вам не можна нічого розказувати. Але нам підказали, що ви ведете розслідування про «Бйорнстад-Хокей», а ці придурки з «Групи» хочуть, щоб ви замовкли. Не піддавайтеся! Усі знають, яка це купа злодіїв, сподіваюся, ви їх надовго посадите! Ми будемо присилати сюди наших хлопців простежити, щоб із вами нічого не сталося.

Головна редакторка навіть не знає, що сказати. Чорт, та вона ж навіть ще не прокинулася як слід — і скільки ще ненормального встигне статися за цей день, перш ніж зійде сонце? Як виявиться, чимало.

— Ви, мабуть, жартуєте з мене... — бурмоче вона, заходячи до себе в кабінет, і помічає, хто зручно всівся за її столом.

— Доброго ранку! — весело дражниться Річард Тео.

Головна редакторка зітхає.

— О, то ви передумали? Шукаєте роботу? Може, запропонувати вам посаду карикатуриста?

Тео всміхається, він трохи вражений тим, як вона одразу йде на конфлікт. Звісно, так роблять багато людей, коли зустрічають його вперше, але вдруге більшість поводить себе вже обережніше.

— Не забиратиму вашого часу, обіцяю. У вас, вочевидь, багато справ після вчорашнього інциденту.

Головна редакторка ледь усміхається.

— «Інцидент»? Цікавий вибір слова. Це були хуліганські заворушення.

Вигляд у Річарда Тео здивований.

— Та ні, я б не став так казати. Я там був. І взагалі не відчував страху ні за себе, ані за інших. Просто кілька молодих хлопців з обох таборів не стримали емоцій, таке всюди буває. Навіть у великих містах, правда ж?

Останнє він додав з такою гіркотою, що головна редакторка трохи лагіднішає.

— Коли ви приходили минулого разу, то казали, що боїтеся випадків насильства між уболівальниками клубів. А тепер кажете, що вони всі — добрі друзі?

Тео вибачливо розводить руками.

— Я просто не хочу, щоб з'явилися хибні тлумачення. Щоб люди прочитали в газеті те, що неправильно зрозуміють. Тому що це може ПРИЗВЕСТИ до насильства — ви зі мною не згодні?

— Ми готуємо репортаж про те, що сталося... — починає головна редакторка.

— Петер Андерссон учора розбив брову. Чули про це? — швидко докидає Тео.

— Ні... ні... я не знала, — зізнається вона.

— Можу запевнити, це була чиста випадковість! Він налетів на одного чоловіка в натовпі. Але, звісно ж, у Бйорнстаді знайдуться такі, що захочуть пояснити це як напад. Ви ж знаєте, який Петер Андерссон популярний у Бйорнстаді. Багатьом хочеться захистити його. А... якщо вже про це зайшла мова... вочевидь, багато є і тих, хто захоче захищати вас? Я бачив перед

будинком ваших друзів!

Річард Тео поправляє краватку поверх ідеально випрасуваної сорочки. Головну редакторку страх як дратує, що він має такий свіжий вигляд із раннього ранку.

— Якщо ви про тих чоловіків біля дверей, то я їх не знаю... — говорить вона.

— Звісно. Але вони, здається, вважають, що вам потрібен захист. Не хочу, щоб це теж якось неправильно зрозуміли, — киває Річард Тео.

Головній редакторці війнуло морозом по спині, щойно вона почала розуміти, що відбувається. Хтось пустив чутки, через які біля її дверей з'явилися ті чоловіки.

— Що ви хочете цим сказати? — обриває вона й уже ненавидить його розслаблену посмішку.

— Якщо напишете про Петера Андерссона ось так одразу після того, як він, за певними чутками, зазнав нападу й побиття від уболівальників «Гед», тих самих уболівальників, які зараз стоять на сторожі біля ваших дверей, — то чи не здається вам, що після цього може скластися враження, ніби ви... стали на чийсь бік?

— Не погрожуйте мені, Річарде. Я журналістка. Це погана ідея.

— Погрожувати? Я зовсім не мав такого наміру! Що ж, прошу пробачити! — вигукує він із таким розпачем на обличчі, що виглядає майже щиро.

Річард Тео встає. Нахиливши набік голову, головна редакторка цікавиться:

— І це все? Ви прийшли сюди з самого ранку лише для цього?

Політик вдає, що замислився, наче щось забув, а тоді театральню ляскає себе по чолі й додає:

— О, згадав, я справді приніс вам ідею для новин! Ви чули, що в «Гед-Хокее» з'явився новий спонсор? Вам, мабуть, відомо, що власники фабрики спонсують «Бйорнстад-Хокей»? Тепер у «Гед» зайшов з фінансами ще один власник!

У головної редакторки цікавість перемагає пильність.

— Що за власник?

— Ваш.

Кажучи це, Річард Тео задоволений, ніби тато, що забирає банк у «Монополії». Він вимовляє назву спонсора, хоча головна редакторка й так добре її знає. Це власники компанії, яка володіє її газетою.

— І чому їм захотілося бути спонсорами хокейного клубу аж так далеко? — запитує вона й незграбно поправляє одяг, бо її аж пересмикує.

— Один мій давній друг — ще зі студентських років — там зараз у раді директорів. Я зателефонував йому й розповів, що у «Гед-Хокее» фінансові проблеми і що з боку власника місцевої газети було б добре допомогти їм. Ми ж у цих краях так і робимо — допомагаємо одне одному. Хіба ні?

Зціпивши зуби, головна редакторка відповідає:

— Ваш друг знає, що половина передплатників газети живе у Бйорнстаді?

Тео хитає головою.

— Ні-ні, він нічого не знає про хокей. Він вважає, що це просто спорт.

Від пориву бунту й відчуття приреченості водночас губи редакторки стоншуються в суцільну лінію.

— І ви вважаєте, що тепер я не відважусь вести розслідування про «Бйорнстад-Хокей», бо виглядатиме так, ніби я це роблю лише тому, що газета спонсорує «Гед»?

Самовпевненість Тео просто огидна:

— Ні-ні, ви неправильно зрозуміли. Я вважаю, що ви припинете розслідування про «Бйорнстад-Хокей», тому що у вас якраз з'явилася значно краща історія для публікації.

— І яка ж?

Політик накидає на плечі елегантне пальто й піднімає брову.

— А хіба ваш батько ще не розповів?

Він виходить за двері й зникає, перш ніж головна редакторка встигає відповісти. Чоловіки з татуваннями биків далі стоять під будинком, коли вона вибігає додому. Поки тато прокинувся, вона стільки разів прокрутила в голові сварку з ним, що вже не має сил витримати таку розмову насправді.

— То ти продав усе наше розслідування про Петера Андерссона за іншу історію? — тільки й здатна безутішно мовити головна редакторка.

— За набагато... кращу історію, — заперечує тато спросоння, але видно, що йому соромно.

— Тату, не думала, що ти на таке здатен. Я не думала, що ти відступишся від боротьби.

Тато довго-довго не відводить від неї погляду. Головна редакторка помічає, що в нього на очах виступили сльози, це так її вражає, аж доводиться сісти. Тато шепоче:

— Дитинко, я вибрав боротьбу, яку ми можемо виграти. Я подзвонив одному старому колезі, розпитав про Річарда Тео... він небезпечний. По-справжньому небезпечний. Тео просто для розваги руйнував людям кар'єри. Я не з лякливих, але, чорт забирай, а що як з тобою, дитино, щось станеться, коли я звідси поїду, і такий чоловік, як Тео, стане твоїм ворогом? Він не такий, як усі тутешні. Він кмітливіший. У нього зовсім інші контакти. Він не приведе хуліганів, щоб тебе налякати, а пришле адвокатів, які зіпсують тобі все життя. Такі, як він, накинуться на тебе всіма силами і не зупиняться, поки не заберуть у тебе все, що для тебе дороге, і всіх, кого ти любиш...

Голос головної редакторки тремтить від розчарування, і її тато так і не зможе цього пережити.

— Коли я була малою, тату, ти завжди казав, що журналіст, у якого немає ворогів, — це журналіст, який не виконує свою роботу.

Він киває.

— Але ти ще замолода для ворогів, дитинко. Замолода для ТАКИХ ворогів. У тебе ще стільки всього попереду. А я... чорт... може, я вже застарий для боротьби. Принаймні з такими чоловіками, як Річард Тео. Дитино, ті документи, які він надіслав, це не дрібниці. Він усюди добивається чого хоче. Ти хоч знаєш, скільки грошей він уже дістав для «Гед-Хокею», просто плеснувши в долоні... подумай, що він може зробити з тобою... не треба, щоб твоя кар'єра загинула тут у цій глуші лише через твою гордість. Прошу. Не роби, як я, не бийся з усім світом нараз. Зачекай, поки опинишся у серйознішій редакції, де будеш мати більшу підтримку, отоді й берися за Тео, якщо захочеш. Я приїхав сюди, щоб допомогти тобі, і саме така моя допомога буде для тебе найкращою. Хочеш мою пораду? Бери те, що тобі пропонують. Це краща історія, ніж про Петера Андерссона. Він простий чоловік, не має суттєвої влади, а те, що запропонував нам Річард Тео, стосується розгалуженої корупції аж у верхівці влади комуни...

— А якщо виявиться, що все це неправда?

— Тоді зможемо далі рити під «Бйорнстад-Хокей», ми можемо...

Донька затуляє обличчя руками.

— Ні, тату, ні, не зможемо. Вони позамітають усі сліди. Тепер уже запізно.

З неї височується вся енергія. Вона всім тілом повалюється на стіл. Так відчувається поразка.

92. Острови

Насувається темрява, п'ятниця добігає кінця. Ідучи поміж деревами, Бенї майже не залишає слідів на снігу. Це завжди дивувало тих, хто зустрічав його на льоду, — таке поєднання гнучкості й сили. Адрі часто каже, що важко повірити, щоб хтось із таким пластичним тілом міг настільки погано танцювати, і тоді Бенї відповідає, що важко повірити, щоб хтось, хто так погано готує, як вона, міг би бути настільки товстим. Після такого Адрі часто дає йому сильного стусана; цього, мабуть, їй бракуватиме найбільше. Разом з Алісією та Суне вони зараз у собачому притулку, оглядають нових цуценят, а Бенї вийшов, не маючи плану, куди податися, тому й рушив до озера. У нього вже давно нема справжніх мрій, до яких можна було б тягнутися, тож він задовольняється пошуком товариства. Столичний загорнувся в спальник і сидить у розкладному кріслі біля кемпера, він навчився розводити вогонь і відчуває величезну радість від появи Бенї — бо може йому це продемонструвати.

— Ти зробив так, як показувала Ана, — похмуро зауважує Бенї.

— Її метод спрацював, на відміну від твого, — усміхається Столичний.

Він узагалі не виглядає здивованим, що Бенї тут опинився. Такими вже стали їхні стосунки: вони відчувають відрухи один одного. Якби їм колись випало грати разом у хокей, вони стали б непереможними. Бенї завалюється на найрозхитаніший розкладний стільчик, не переймаючись наявністю спального мішка, і трохи вражено киває.

— Не думав, що ти переживеш тут ніч сам-один. Але тепер ти лісова людина, один із них.

— Ще кілька днів тому я ледве бачив той ліс за все своє життя, — каже Столичний.

— Бути чи ні одним із лісових узагалі не має стосунку до лісу, — відповідає Бенї.

Хлопці дивляться на вечірнє небо. Бенї згадує, як Рамона якось сказала: «Хлопи бояться телескопів. Ви не можете дивитися на зірки й не наробити в штани, бо не витримуєте думки, що Всесвіт такий великий, а ви в порівнянні зовсім дрібні. Ніщо не лякає хлопів більше за думку про те, що всі ваші дії, можливо, не мають значення». Озеро замерзає, наближається зима, й острів удаліні стає відрізнаним від світу, звідси його не дуже видно, але в усі найщасливіші роки Бенї вони з Кевіном вибиралися туди влітку по закінченні хокейних тренувань і тижнями жили так, ніби врятувалися після кораблетрощі. Там не потрібно було слів і не існувало тасмниць. Більше ні з ким Бенї такого не відчував.

Столичний довго дивиться на зірки, а тоді каже:

— Ти казав правду. Ваші зірки кращі за ті, які в мене вдома. Тут менше викидних газів.

Бенї повільно киває.

— І більше вітрогенераторів. Ще те лайно. Відлякує звірину.

Столичний сміється і перекирляє його манеру говорити.

— «Звірину»? Таке мисливське словце?

Бенї усміхається тією своєю усмішкою, ніби бачить усе й усіх наскрізь.

— Якщо чесно, я б краще ходив на рибу.

— Коли ви тут встигаєте рибалити? Чверть серпня? — дивується Столичний, кивнувши на воду, яка вже покрита кригою, хоч у світі Столичного ще триває рання осінь.

— Увесь рік. Влітку сидиш у човні й дуриш себе дев'ять годин, а в результаті — нуль риби. Взимку прорубуєш он там ополонку, сидиш на стільці, дуриш себе дев'ять годин, а в результаті — нуль риби.

— Багато ж треба дурити себе, — зауважує Столичний.

— Ти собі навіть не уявляєш. Часом, бляха, так заплутуєшся, що вже мусиш сказати правду,

— відповідає Беньї.
Він іде в кемпер по пиво й пропонує одне Столичному, але той лише хитає головою.
— Завтра матч.
Беньї киває; якби Столичний не знав його, то міг би сказати, що той йому трохи заздрить.
— Матч із «Гедом», та? Ти не розумієш, яке він для нас має значення. Але воно й на краще.
Грай так, ніби він ніфіга не означає.
Столичний проводить тильним боком долоні по щетині, він узагалі-то звук голитися щоранку, це була частина його жорсткої рутини й дрібниць, які визначали його життя, але тут, на півночі, йому байдуже. Обернувшись до Беньї, він не зневажливо, а просто з цікавості запитує:
— Я чув, що Гед на матчах співає «Бйорнстад-підари». Тобі це не заважає?
— І де ти таке почув?
Столичний прокашлюється.
— Один хлопець із команди щось таке говорив у роздягальні.
Беньї стримано киває.
— Чому мені це має заважати?
Столичний довго шукає потрібні слова. Вони звучать хрипко й напружено.
— Я лише питаю, що ти робиш, щоб витримати і бути... не таким, як усі.
Беньї довго мовчки курить. Столичний уже думає, що той не розчув запитання, але зрештою лунає відповідь:
— Особисто я накурююся і вибиваю комусь зуби. Звичайно, є й інші методи. Може, медитація? Я чув багато доброго про медитацію, але, бляха, поки медитуєш, складно курити...
Столичний на сарказм Беньї лиш усміхається.
— У подорожах легше чи важче бути собою?
Беньї фиркає.
— Легше бути ким завгодно, якщо ніхто не знає, хто ти. І що далі звідси опинишся, то легше бути з Бйорнстада.
Столичний відкидається на стільці, хоче розпитати ще, але не наважується, тож повільно переходить на іншу тему й зізнається:
— Дивний ви народ. Але мушу визнати, що ви знаєтеся на заході сонця. Ніколи не бачив такого, як тут.
— Це тому, що раніше ти ніколи не бачив, як сонце заходить одразу по обіді.
— Що правда, то правда, — сміється Столичний.
Раптом Беньї тихо, але впевнено каже:
— Ти тут приживешся. Краще, ніж собі думаєш.
Для Столичного ці слова важать більше, ніж видно по ньому. Він ніколи ніде не приживався.
— А що мені залишається робити? Їхати далі на північ, аж поки не знайду ще ненормальніших за вас?
— Далі на північ ненормальніший за нас хіба Санта.
Хлопці регочуть. Беньї п'є пиво і курить траву, а Столичний заплющує очі й абсолютно нічого не слухає.
— Коли ти востаннє грав у хокей? — згодом запитує він.
— Трохи більше, ніж два роки тому, — відповідає Беньї.
— І що ти робив весь цей час?
— Відпочивав. Кутив. Танцював.
— Де?

— Переважно в Азії.

— Чому там?

— Там мало хто знає, що таке хокей.

— Ти знайшов те, що шукав?

— Ти про що?

Голос Столичного тихий, але твердий.

— Ніхто не стане їхати так далеко, якщо не шукає чогось.

Беньї випускає ніздрями дим.

— Якби знайшов, то, мабуть, забув би про повернення додому. А ти знайшов те, що шукав?

— Де?

— Тут.

Твердість зникає з голосу Столичного.

— Чесно кажучи, не знаю, що б це мало бути.

Беньї відкриває ще одне пиво.

— У цьому ж і сенс пошуку, хіба ні?

Столичний безкінечно довго мовчить. Урешті шепоче:

— Я... хотів би заплатити, щоб пожити тут, у кемпері.

— Забудь. Тоді я стану твоїм орендодавцем.

— А хто ти зараз?

Беньї повертається до нього.

— Твій друг.

І впізнає погляд того, хто друзів ніколи не мав. Дорослішаючи, Столичний стільки часу мусив обманювати, і тепер йому так припекло, що він ненароком випалює правду.

— Якби я закохувався в хлопців, то, бляха, міг би закохатись у тебе. Але ти й сам знаєш, так?

Звичайно, Беньї знає. Але все одно всміхається — тією клятущою усмішкою, пташиною і водночас ведмежою. А тоді каже:

— Ти вже в мене закоханий. Просто до тебе ще не дійшло.

Столичний сміється. Беньї також. Вони співають, і їхній спів чути в лісі, понад озером, аж до острова.

93. Цапи-відбувайли

Фрак сидить у себе в офісі. Відповідає на телефонний дзвінок ще до того, як пролунав звук першого сигналу.

— Я вирішив твої проблеми, — коротко повідомляє Тео Річард.

— Що... вже? Як?.. — починає Фрак, але, почувши пояснення політика, він вражений і трохи наляканий водночас.

Новий спонсор «Гед-Хокеею» — таке просте рішення. Рятівне для Фрака, нищівне для місцевої газети.

— Журналісти більше не становлять проблеми. Але залишилося переконати комуна, щоб зберегли обидва хокейні клуби. Тому нам потрібна ще одна послуга від твоєї подруги, Міри Андерссон, — продовжує політик.

— Від Міри? І що ти хочеш, щоб вона зробила? — запитує Фрак, і йому зловісно закручується вузол у животі.

— Я чув, що найкраще вона вміє переконувати людей. Тобі лише треба спершу переконати її.

— Про що мова?

— Про смолоскипну ходу.

Фрак уже хоче ставити дурні запитання, але політик не має ні часу, ні терпіння, тож принаймні цього разу просто пояснює весь свій план. Дослухавши, Фрак вигукує:

— А це... розумно. Може спрацювати. Але якщо Міра організує ходу в Бйорнстаді, тоді хтось інший має зробити те саме в Геді?

— Маю для тебе ім'я й адресу, записуй... — відповідає політик.

— Добре, добре, який номер будинку? — бурмоче Фрак, записуючи на руці.

— І, як ти пам'ятаєш, за допомогу в мене була ще додаткова умова, — закінчивши, нагадує Тео.

— То чого ти хочеш? — неспокійно запитує Фрак.

— Невдовзі в газеті буде опубліковано інше розслідування, теж про корупцію, а для кожної доброї історії потрібні цапи-відбувайли.

Фрак хоче скотнути слину, але в роті йому пересохло.

— І?

— Я хочу вибрати цапів-відбувайлів. І ти мені в цьому допоможеш.

Підійшовши до офісу, надворі на лавці Міра бачить Фрака. Під пальтом у нього послаблена краватка, верхній гудзик сорочки розстібнутий.

— Газета припиняє розслідування про Петера і «Бйорнстад-Хокей», — прямо заявляє він.

Міра витріщає на нього очі. Від цих слів їй паморочиться голова. Це взагалі правда? Вона навіть не знає, чи їй стрибати на обох ногах, чи впасти на сніг і робити «янголів», на якусь мить їй навіть хочеться обійняти Фрака, але, на щастя, це бажання швидко минає.

— Фрак! Ой, Фраку, ти серйозно? Ми... я... як це тобі взагалі вдалося? — видихає вона.

— Багато послуг. Багато взаємних послуг, — не пишаючись, визнає Фрак.

Міра з таким полегшенням сідає поруч на лавку, аж гупає дупою.

— Але це точно, що Петер... у безпеці? Що тепер з ним нічого не станеться?

Фрак киває.

— Абсолютно точно. Але я мушу попросити тебе про послугу.

— Що завгодно!

— Не кажи так, поки не дослухаєш.

Міра примружує очі.

— Ти про щось незаконне?

Фрак захоплюється сміхом. Хрипким щирим сміхом, який зароджується у глибині живота, а тоді розкотисто лунає по всьому паркінгу.

— Ні-ні-ні, але чорт його зна, чи не захочеться тобі, щоб краще це було б щось незаконне...

Він розповідає, про що йдеться. Про що попросив його Річард Тео. Міра не в змозі стримати здивування.

— Смолоскипна хода? І це ваш великий план порятунку двох хокейних клубів? *Смолоскипна хода?*

Фрак повільно хитає головою. Показує два пальці, вказівний і середній.

— Дві. Не одна смолоскипна хода, а дві.

І дає їй папірець.

— Це хто?

— Людина, яка повинна бути на нашому боці, щоб усе спрацювало.

«Ви оманливо проста, але страшенно складна людина», — якось сказав Мірі психолог. Це була цитата з прочитаної ним книжки, після цих слів він почав довгий виклад якоїсь теорії про функціонування мозку, яка йому дуже сподобалася, але Міра так і не почула решти. Вона зав'язла в отих словах — «по-простому складна, по-складному проста». А хіба бувають люди іншого типу?

Після зустрічі з Фраком Міра зразу поїхала додому. Тепер вона сидить навпроти Петера, і обоє навіпамацьки водять пальцями по кухонному столі, щоб торкнутися одне одного. Вона розповідає все, що сказав Фрак, і Петер видихає, це найповільніший його видих з усіх, які доводилося бачити Мірі. Аж тепер вони усвідомлюють, як втомилися. Як надламалися. Коли вони врешті можуть розслабитися, то відчують, як болять м'язи, а коли відпускає стрес, під повіками виступають сльози. Попереду в них іще стільки років боротьби з власним сумлінням, коли доведеться знову й знову запитувати себе: чи винна людина, якщо не вчиняла злочину, але мовчки стояла осторонь? Не зупинила те, що могла зупинити? Не чинила опору, коли могла опиратися? Чи можна тоді вважати її невинною? Чи може вона бути доброю?

Вони нічого не кажуть, але обоє думають про Ісака. Про те, як навчилися беззвучно плакати, коли він помер. Як роками плакали тихо, так тихо-тихо, щоб не почули діти. Вони думають про все, з чим ведуть таку відчайдушну боротьбу, аби лиш не думати, бо тоді несила витримати, тоді навіть повітря страшенно болить: як же їм хотілося притулитися щоким до землі й шепотіти в траву до нього, там унизу. Як хотілося кинутися в могилу, піти за ним туди, куди він пішов. Він був таким маленьким, таким крихітним — хіба можна відпустити когось настільки беззахисного, щоб ішов сам-один прямісінько в темряву? Він навіть не підріс, щоб можна було залишити його самого на кухні, — то чому всі вважали, що вони повинні залишити його самого на цвинтарі? На ніч? Кого ж він мав би покликати, якби йому наснилися жажіття? У чие ліжко мав би залізти? На чиїх грудях заснути? Як же вони, батьки, ненавиділи себе за те, що не могли померти разом із ним. За те, що продовжували жити.

Скільки всього, що вони зробили відтоді, було лише їхньою спробою здійснити щось важливе, щось величне, щось, що могло виправдати їхнє запізнення? Щоб вони могли прошепотіти: «Мама з татом просто мали врятувати світ», — коли нарешті знову побачать його на небі? Майже все.

Він пишався б ними зараз? Вони прожили гідне життя? Були достатньо добрими людьми?

Вони беззвучно плачуть. Тихо-тихо. А потім Петер встає, миє руки, вмикає духовку й готується пекти круасани. Міра цілує чоловіка, бере куртку, сідає в машину й вирушає до Геда.

Вони прості, складні люди. «Завжди ви щось десь знайдете, а тоді змагаєтесь за це, мало не на смерть», — якось сказала Мірі її колега. Тепер Міра саме це й робить.

94. Жінки

Ханна відгортає сніг з дороги перед гаражем і прибирає в саду. Йонні на роботі, діти в школі, їхні речі всюди розкидані. Зазвичай Йонні починає прибирати, педант-воркотун, але сьогодні Ханна сама взялася. Коли маєш сім'ю, найбільше сумуєш за тим відчуттям, коли можна понудьгувати. Тепер такого не буває. Недавно Ханна почула, як у лікарні молодші медсестри обговорювали одну колегу, яка зраджує чоловіка, в неї виникла лише одна думка: «Господи, та в кого на це вистачає часу? Вони ніколи не сплять чи що?».

Вона збирає з клумб хокейні шайби, складає сушитися загублені рукавички, піднімає всі розкидані ключки й спирає їх на фасад. Кутиком ока Ханна помічає авто, дещо дорожче за автомобілі мешканців їхньої вулиці — таке, що якщо в ньому їздиш, то справді можеш вважати, що ти таки чогось вартий. Жінка за кермом того автомобіля зупиняється, виходить, звіряє записану на папірці адресу й роззирається на будинки, а коли зустрічає Ханнин погляд поверх низького паркану, вмить виглядає невпевнено.

— Перепрошую... може, ви Ханна?

Ханна, поки йде до дороги, ще тримає в руці одну з хокейних ключок Теда. Вона знає, хто така Міра Андерссон, але Мірі про це ще не відомо, тож Ханна клеїть дурня.

— А хто питає?

Міра стримує усмішку. Тут, у Геді, навіть жінки говорять так, ніби готові в будь-який момент почати бійку.

— Я — Міра, дружина Петера Андерссона. Здається, вчора на льодовій арені наші чоловіки налетіли один на одного й ударилися головами, у Петера розбита брова...

— Це був нещасний випадок! — так різко відповідає Ханна, аж Міра здригається.

— Так-так, я знаю! Вибачте, я невдало висловилася. Я знаю, що то був нещасний випадок. Я не через це прийшла. Тобто ТОМУ я і прийшла, але це... довга історія. Можна я... почну спочатку?

Вона судомно всміхається, розтираючи спітнілі долоні. Ханна спирається на хокейну ключку сина з таким виглядом, наче Міра прийшла переконати її змінити релігію.

— Та будь ласка.

Міра зосереджено видихає і ще раз пробує:

— Добре. Отже, наші чоловіки вчора стукнулися головами... тож перш за все хочу запитати, чи у вашого чоловіка все добре?

Ханна не може не всміхнутися.

— З головою? Там від самого початку не дуже добре. А як твій чоловік?

Міра теж усміхається, обережно.

— Петер? Коли він грав у хокей, його тренер казав, що його товстий череп захищає шолом, а не навпаки. Він дасть собі раду.

— Добре. Я трохи зайнята, тож перепрошую... — кашлянувши, каже Ханна.

Міра з розумінням киває і дивиться на Тедову рампу для забивання шайб.

— Так-так, звичайно. Я бачу. Скільки у вас дітей?

— Четверо. З однією ти вже мала нагоду зустрітися, — трохи роздратовано відповідає Ханна, бо тепер їй уже здається, що Міра прийшла сюди, щоб підставити її.

— Не розумію... — тільки й каже Міра.

Ханна нахилиє набік голову.

— Чому ти прийшла? І чого від мене хочеш?

— Я... вибач... може, це якийсь непорозуміння. Але кого з твоїх дітей я вже... зустрічала?

— Мою доньку. Зранку я знайшла в її куртці твою візитну картку.

Ханна шкодує про останні слова, вона не хоче здатися мамою, яка нишпорить у кишенях власної доньки, але Міра наче не засуджує її.

— Тесс? Твоя донька? Я не знала. Вибач. Вона тільки запитала мене про мою роботу. Я...

— А сьогодні ти приїхала, щоб поговорити про мого чоловіка?

Міра запихає руки в кишені пальта і стримано киває.

— Я розумію, що це виглядає як дивний збіг обставин.

Ханна якийсь час роздивляється її, щоб зрозуміти, чи можна їй довіряти. Не помітивши нічого насторожливого, каже:

— Моя донька хоче вивчати юриспруденцію. Серед її знайомих немає юристів. Мабуть, тому вона й розпитувала тебе.

У тоні Ханни Міра вловлює нотки ревності. Вона їх упізнає, бо сама буває така щоразу, коли Майя згадує про когось зі своїх викладачів у музичному училищі. Їй добре відомо, як це: мати дитину, чий світ тобі не зрозуміти.

— Вона лише запитувала поради про навчання, і я...

— Я акушерка. Ми теж вчилися, щоб здобути професію, — заявляє Ханна.

Міра червоніє.

— Я знаю. Я не це мала на увазі. Тесс дуже розумна й вихована. Розумію, що це в неї від тебе.

Ханна фиркає.

— Не треба мені лестити. Я розсердилася, коли знайшла ту візитну картку, але Йонні сказав, що дітей треба відпускати. Я намагаюся. У тебе ж у Геді офіс, так? Якщо Тесс поїде вивчати право, вона зможе повернутися і працювати у тебе в агенції?

Запитання звучить так різко, аж Міра втрачає самовладання. Не так вона собі уявляла цю розмову.

— Звісно. Звісно... тобто, якщо вона буде доброю спеціалісткою.

Ханна відповідає як людина, яка ні грама не тямить в юриспруденції, але знає все про свою дочку:

— Вона буде найкращою.

Міра тихо сміється. «Боже, дай мені такої впевненості в собі, як у гедівської мами», — думає вона, але в глибині душі знає, що й сама така. У них із Ханною мало спільного, проте так виходить, що спільне майже все.

— Нехай заходить в офіс, коли захоче, якщо матиме запитання.

Ханна киває — вона ревнує, але вдячна. А тоді запитує — не те щоб негостинно, але й без великої привітності:

— Вип'єш кави чи перейдемо зразу до справи? Чому ти прийшла?

Насправді Міра й сама вже мало не попросила кави, але їй не хочеться наражатися на ризик щось без потреби спровокувати. Тож вона пояснює все так просто, як може:

— Кілька моїх друзів бачили вчора, як на льодовій арені зіштовхнулися наші чоловіки. Вони... захвилювалися. Петер у Бйорнстаді є певним чином символом хокею, як і твій чоловік тут, у Геді. Мої друзі бояться, що люди подумають, ніби вони побилися. Через це може початися ще гірша колотнеча. Але одному другу спало на думку, що наші чоловіки насправді могли б укласти... мир. Гадаю, до тебе доходили чутки, що комуна хоче закрити наші хокейні клуби?

Ханна з силою всаджує синову хокейну ключку в сніг, ніби збирається її посадити.

— Я чула, що комуна хоче закрити лише «Гед-Хокей». Бо не хочуть платити за ремонт

льодової арили.

— Мої друзі переконані, що насправді план у тому, щоб закрити і «Бйонстад», і «Гед», а тоді створити нове спортивне об'єднання. Ми хочемо якось вплинути на політиків, щоб вони змінили свою думку. І таким чином урятувати обидва клуби.

У Ханни виринається недовірливе пирхання.

— І чого б це ти хотіла рятувати «Гед»?

Міра так глибоко зітхає, аж нахиляється і спирається долоньями на коліна. Вона навіть не дивиться на Ханну.

— Сказати відверто? Я і «Бйорнстад» не хочу рятувати! Але тепер уже є як є. Чорт, я лише намагаюся зробити так, щоб усім було добре!

Міра не мала наміру показувати свою злість, вона просто дуже втомилася. Ханна всміхається. Їй ще не доводилося чути, щоб хтось говорив настільки по-мамськи.

— А ти з південніших країв? — цікавиться вона.

— Угу, — відповідає Міра, далі спираючись руками на коліна й не підводячи погляду від снігу.

— Чути лише тоді, коли сердишся, а так то говориш як одна з нас, — каже Ханна.

Це велика похвала. Неймовірно велика. Міра зиркає на Ханну.

— Май на увазі: скоро твоя донька повернеться додому з університету і стане говорити зовсім не так, як розмовляють тут.

— Якось буде, аби лиш не приїхала на такій дурнуватій машині, — відповідає Ханна, поблажливо кивнувши на Мірине авто.

— Наступного разу, перед тим як сюди їхати, розіб'ю собі вікно, щоб не вирізнятися, — відповідає Міра.

Сміх Ханни лунає так гучно, аж знезброює. Вона прихилиється до огорожі, довго вагається, але все-таки запитує:

— Ти знаєш одну дівчину в Бйорнстаді — Ану?

Міра аж реготнула.

— Жартуєш? Це найкраща подруга моєї доньки!

У Ханни зблискують очі, вона щосили стримує широту своїх почуттів.

— Це мені вона допомагала під час пологів у лісі, коли була буря. Просто хотіла ще раз подякувати.

— Яких пологів? — дивується Міра.

— А що, вона... не розказувала?

— Ні... Але цього й можна було очікувати від Ани, — всміхається Міра.

— Що вона прийме пологи в лісі чи що не розповість про це?

— І те, й інше.

Жінки стримано регочуть. Міра випростується, і звук, з яким розгинається спина, виказує її справжній вік. Ханна дивиться на свої пальці.

— Нехай Ана заходить до лікарні, коли захоче. Якщо в неї є запитання про... мою роботу.

Міра вдячно киває.

— Обов'язково передам їй. З неї була б чудова акушерка. І їй... потрібні приклади сильних жінок. Якогога більше.

Погляди обох жінок зустрічаються. Це перемир'я, нарешті.

— Добре. То що має зробити мій чоловік, щоб допомогти вам? — запитує Ханна.

— Наші чоловіки нам не потрібні. Ми з тобою все зробимо самі, — відповідає Міра.

Вогонь біля кемпера підстрибує у темряві, задерикуватий, наче трирічна дитина, яка ніяк не вкладається спати. У Бенї завібрував телефон, він відповідає на дзвінок. Це Ана з Майсю. Їм нудно. Вони запитують, де він. Бенї каже, що біля кемпера, і дівчата зразу заявляють: «Ми їдемо!». Бенї, може, й хотілося б залишитися ще трохи самому зі Столичним, але й побути в більшій компанії — непогано. Він сумував за цими двома дуриндами, що, як дві ненормальні білки, блукають світом, і здається, ніби кожна секунда їхнього життя проживається вповні; Бенї сподівається, що так буде завжди. Що вони ніколи не перестануть сміятися лицем до лица і спати спиною до спини. Дівчата приїжджають машиною Аниного тата. Ана всю дорогу лається, бо тато на п'яну голову знову залишив там рушницю. Майя подзвонила Амату й Бубу, наказала їм теж приходити, і вони, вочевидь, не наважилися відмовити їй, незважаючи на завтрашній матч. І ось тепер Бубу зупиняє авто на дорозі й суне поміж деревами до озера, а з ним — Агат і Стули-рота, бо якщо вже Бубу з Агатом не вдалося відкараскатися, то й Стули-рота не зможе, і хлопці поїхали по нього аж у Гед. У їхньої банди є останній вечір. Вони стільки сміються і потім будуть за це вдячні; щоразу, згадуючи ту ніч, вони будуть пирхати від сміху, як Бенї з Аною, коли куриво вже вдарило їм у голову і вони почали видавати катастрофічно невдалі жарти. Врешті Бенї з Агатом ідуть відлити, і поки стоять, прихилившись кожен до свого дерева, Бенї каже своєму другові:

— Слухай, ніколи не забувай, що ти з Низини.

— Ти п'яний і накурений, я тебе не чую, — регоче Агат, але Бенї так міцно хапає його за плече, що той мало не валиться у сніг.

— Ніколи не забувай, що ти з Низини, кажу тобі. Покидьки з цього міста не давали тобі про це забути, а тепер — ти не дозволяй про це забувати їм. Коли будеш грати в НХЛ і запитують, звідки ти, скажи: «Та я, бляха, з Низини!». Окей? Для тих засранців, які грають у дворі біля твого будинку, це буде означати цілий світ.

Агат обіцяє. Вони обіймаються біля дерева, на яке щойно відлили. Агат ніколи не порушить обіцянки. Він уже рушає до кемпера, але Бенї стоїть і дивиться на озеро; за якийсь час підходить відлити Бубу, і Бенї джорить ще раз, щоб скласти йому компанію.

— Ти можеш відмахатися від Александра й перестати робити з нього алкоголіка? Було б супер, бо він потрібен нам із Цаккель цього сезону! — щонайсуровіше запитує Бубу.

— Нічого не можу обіцяти. Може, бухло порятує його від спорту, — відповідає Бенї.

Бубу заходиться своїм громовим реготом, і якщо в цих лісах ще водилася дичина, то тепер її точно не залишилось.

— Я так скучив за тобою, друже. Сподіваюся, тепер ти залишишся. Знаєш, одного дня ти, я, Агат станемо такими, як Петер, Фрак і ті дядьки зі старої команди, яка грала двадцять років тому. Ми будемо сидіти в «Хутрі», станемо товстими й багатими, нам буде належати все місто, і ми будемо згадувати старі часи.

Бенї викашлює трохи диму.

— Час відносний, Бубу. Ось це — *зараз*, але старі часи вже... ЗАРАЗ! Те, що ти щойно сказав, уже старе.

Бубу розгублено чухає голову.

— І скільки ти вже викурив?

— Якраз У МІРУ! — заявляє Бенї.

— Залишайся цього разу, добре? — повторює Бубу.

Беньї хитає головою.

— Ні-ні, не буду. Але постараюся не забути повернутися додому.

— Чорт, як же я тебе люблю, — шепоче Бубу, і найчудовіше в ньому, що він це каже навіть без натяку на слова «ну, але не в цьому сенсі». Він уміє так беззаперечно любити, цей чудовий велетень.

Беньї усміхається.

— І я тебе люблю. Але не в ЦЬОМУ сенсі, тож не надумай собі чогось.

Бубу знову вибухає реготом. Вони йдуть до кемпера. Беньї бере собі пива, Бубу теж, усе-таки тепер він має хоч якісь переваги, відколи перестав бути гравцем і став тренером. Піднявши пиво, вони дивляться один одному в очі. Усе ідеально.

Ана придумала, що їй треба зійти до озера — щоб «подивитися, чи тримається лід». Ніяк не вгадується, як завжди. Інші йдуть разом із нею — ну а що їм ще робити? Беньї з Майсю ідуть позаду, ділять одну сигарету на двох. Вона просуває долоню йому під руку.

— Ти маєш радісний вигляд. Від цього й мені радісно.

— Ти теж, — каже він.

Заплющивши очі, Майя глибоко вдихає, з вірою в те, що Беньї не дасть їй упасти.

— Як думаєш, ми зможемо врешті укласти мир із цим містом? Просто повернутися і жити тут, ніби нічого не сталося?

— Можливо, — каже Беньї.

— Я не знаю, де моє місце.

Він ніжно цілує її в голову.

— Твоє місце — на великій сцені перед сотнями тисяч людей з усього світу.

Вона так тримає його за руку, ніби боїться, що це востаннє.

— Можеш робити що хочеш, але не смій собі шкодити. Пообіцяй мені.

І його серце б'ється так неспішно, і кров так уповільнюється, наче нарешті справді можна так зробити — укласти мир.

— Якби я закохувався в дівчат, то, можливо, закохався б у тебе, — каже Беньї.

— Якби я закохувалася у віслюків, то, можливо, закохалася б у тебе! — відповідає Майя, і все його тіло аж булькоче від сміху.

— Коли ти повертаєшся до свого училища? — врешті запитує Беньї.

Майя зітхас.

— Не знаю. Я трохи пересварилася з усіма перед від'їздом.

— Це добре! — заявляє Беньї.

— Добре?

— Так. Ти пишеш кращі пісні, коли зла й самотня.

— Це найгірший комплімент!

— Сама знаєш, що я кажу правду. Заспівай мені щось, — просить Беньї.

— У мене нема з собою гітари.

— Не впевнений, чи ти знаєш, що таке «спів», — зауважує він, і Майя роздратовано штурхає його під ребра.

— Перестань бути таким дурком! Ти знаєш, про що я! Без гітари я не можу співати. Просто не можу. Це якось... неприродно.

— Ти вся неприродна.

— Угу. І це я чую від найнормальнішої людини у всесвіті.

Бені́ всміхається тією своєю усмішкою. Вони безтурботно йдуть до берега. Ана з хлопцями змагаються, хто наважиться найдалі зайти на кригу. Звичайно, вона з відривом перемагає. Схиливши голову Бені́ на плече, Майя обіцяє:

— Завтра я тобі заспіваю.

Потім вона співатиме йому щовечора.

Далеко на озері серед темряви на кризі стоїть сам-один хлопчик. Йому чути сміх Ани та хлопців, які крок за кроком ступають на лід. Коли Стули-рота посковзнувся й зареготав, чути, як йому радісно. Маттео самотньо стоїть, дивиться на них, і його охоплює гнів. Він навіть насолоджується цим. Коли компанія повертається до свого кемпера, Маттео рушає по кризі так далеко, аж здається, ніби під ногами у нього пергаментний папір. Там він і зупиняється. Намагається зробитися якомога важчим. Тихо думає собі: «Якщо крига трісне, я помру. Якщо витримає, помрете ви».

Крига витримує.

Маттео повертається додому й залазить у сусідський підвал. Цього вечора будинок порожній і темний, старі сусіди, напевно, кудись поїхали, тож Маттео ходить їхнім домом і роздивляється, як вони живуть. Уявляє, ким він сам міг бути, якби в нього була така сім'я. На комоді у спальні стоїть ряд фотографій єдиного онука сусідів — білявого хлопчика, якого, здається, завжди аж розпирає від радості. На останньому знімку він у хокейному спорядженні, зелений светр трохи завеликий, в очах ейфорія. На найдавнішому фото він щойно народився. На рамці вигравірувана дата. Маттео довго на неї дивиться. Запам'ятовує. Тоді спускається в підвал, набирає цифри на кодовому замку, і сейф для зброї відмикається.

96. Смолоскипні ходи

Ідея Річарда Тео зрозуміла, але не проста. Міра і Ханна потиснули одна одній руки через огорожу, адвокатка та акушерка, кожна зі свого міста. Тоді Міра поїхала додому, а Ханна стала обдзвонювати сусідів. Почала з тих, хто найбільше пліткує. Вона не розповідала, чия це ідея, таким чином люди будуть думати, що все сталося цілком спонтанно.

У Геді лунають дзвінки мобільних телефонів. Коли Міра повертається додому й обдзвонює своїх сусідів, у Бйорнстаді відбувається те саме. Усе починається з дуже зрозумілих слів, проте ці слова аж ніяк не прості:

Комуна хоче закрити обидва хокейні клуби. Незалежно від того, любите ви хокей чи ні, ми повинні чинити опір. Тому що клуби — це лише перший крок, а потім політики візьмуться за все інше. Вони почнуть із того, що знесуть у Геді льодову арену і на її місці збудують будинки, жити в яких не зможе собі дозволити ніхто з тих, хто тут виріс, а потім вони забудують ліс, і тоді ми навіть не помітимо, як міста зростається. Вреши Бйорнстад і Гед перестануть існувати, бо спершу тут створять новий хокейний клуб, а потім — нове місто. Якщо дозволимо політикам вирішувати, як нам дивитися хокей, скоро вони будуть вирішувати, як нам жити. У них немає жодної поваги до нас чи нашої історії, вони хочуть лише, щоб усе місто стало їхнім банкоматом. Не дозволяйте, щоб це їм зійшло з рук!

Ніхто не пам'ятає, хто першим про це сказав: Ханна, Міра чи ще хтось. Але звістку повторюють, поки не залишається нікого, хто б не чув про неї. Річард Тео сидить у себе в кабінеті й чекає. Інші політики в кінці робочого дня йдуть додому, але Тео знає, що скоро вони панічно прибіжать назад. Але тоді буде запізно, вони втратять свій шанс. Ще нічого, якби вийшло з десятків людей, але виходять усі до єдиного. Це один із тих рідкісних випадків, коли сукупність обставин за минулий тиждень, кожен етап ланцюгової реакції так чи інакше стосується кожного сусіда.

Фрак піднімає прапори перед льодовою ареною Бйорнстада, поміж деревами тягнуться кортеж машин. Ряд за рядом: колеги, товариші з команди, друзі дитинства та сім'ї. За якихось кілька годин заклик долинув до кожного: найстарші тут — пенсіонери, а наймолодші — ще в дитячих візочках. Приходять навіть Теему та його хлопці, це вперше хтось бачить їх не в чорних куртках. У натовпі вони можуть бути ким завгодно. Хокейними вболівальниками. Громадянами. Виборцями. На узліссі автівки зупиняються, усі виходять і вишиковуються в ряд. За кілька годин роздають смолоскипи, останні факели люди самі роблять з гілок та дротяної сітки. І ліс палає.

Головна редакторка стоїть разом із татом на даху редакції газети й усе бачить. Річард Тео самотньо стоїть у вікні кабінету. Йому не поставлять питання, як саме він зібрав усі частини головоломки, але навіть якби його про це запитали, він би відповів: «Із досвіду я знаю, що більшість людей може мати водночас лише одного ворога». Тож замість того, щоб допустити війну між містами, він дав їм спільного противника — політиків. «Тому що політиків ненавидять усі, навіть самі політики», — сказав би він, якби хтось поцікавився. Але цього не станеться, бо все виглядає таким спонтанним. Як масовий рух. З народу. І ці слова, вони звучать так, ніби прагнення змін виростає з самої землі.

Смолоскипна хода з Бйорнстада, ніби безкінечна вогненна змія, наближається до будівлі комуни. За кількесот метрів уже чекає інша факельна хода, у якій така ж кількість сімей, сусідів та вболівальників із Геда. Вони зустрічаються перед вікном Річарда Тео, він єдиний із політиків, хто досі залишається на роботі, тож першим може вийти до людей.

— Я розумію ваше розчарування. Повірте, я його розділяю! — запевняє він усіх, хто тут зібрався, ще до того, як вони висувують свої вимоги.

Більшість присутніх навіть не встигає зрозуміти, що так і не оголосили жодних вимог, але це не має значення, Річард Тео вже все зробив замість них. Він вилізає на мур і виголошує промову. Зрозумілими словами:

— Я вас чую! Обіцяю, що скоро вас почують і решта політиків! Вони хочуть, щоб була одна команда, одне місто і врешті одна партія. Вони хочуть, щоб усі про все думали однаково. Та я підтримую ваші вимоги про два хокейні клуби у двох містах не тому, що я люблю спорт, а через те, що люблю демократію. Це, власне, право людини вибирати, кого любити, але також право вибирати, кого ненавидіти! Людей можна поневолити, ними можна керувати, їх навіть можна ув'язнити, але не можна змусити до любові. Ми маємо право відчувати відразу до людей, які не такі, як ми. Маємо право визначати себе самих. Тож наші почуття і наші кордони не продаються. Це наші міста і наш триб життя. І це... наші хокейні клуби.

Останні слова він вимовляє повільно, ніби щойно про це подумав. Коли він сказав «хокейні клуби», десь із кінця шеренги Бйорнстада чути чийсь голос, але вже надто темно, щоб люди побачили, хто вигукує:

— ПРЕТЕСЬ НА НАС? ТО ЗАЧЕПІТЬ ХОЧ РАЗ!

І тепер це скандують навіть шеренги з Геда. Звичний бойовий клич між містами, але тепер він спрямований в інший бік. Тому що люди можуть мати водночас лише одного ворога. Інші політики комуни, звісно, надто пізно зрозуміли, наскільки серйозна ця смолоскипна хода, хтось навіть не з'явився, а інші зробили помилку й розчинилися в шеренгах, сподіваючись, що будуть схожими на всіх. Але так вони тільки стали ніякими. Це кінець їхньої влади і початок влади Річарда Тео. У нього в кишені пальта лежала написана промова, але тепер він зіймає цей аркуш — нема потреби його зберігати. Він хотів сказати, що кожен хокейний клуб нагадує корабель Тесея — із того грецького міфу, в якому прогнівала дошка за дошкою, і їх замінювали, аж поки від оригіналу нічого не залишилося, тож філософи ставили собі питання: «Чи це ще той самий корабель, що був?». Льодові арени теж так ремонтуються: з них знімають дошку за дошкою, аж поки все не стане новим — і зникнуть спонсори, позвільняються тренери, усі гравці постаріють і їх замінять молодші. Усе змінюється. Єдине, що справді вічне в хокейному клубі, — його вболівальники. «Це ви є тим кораблем», — так Річард Тео думав завершити свою промову, але хтось почав кричати «Претесь на нас?», а таке завершення виявилось значно кращим. Значно, значно кращим. І ось тепер два міста стоять зі своїми смолоскипами, скандують одні й ті ж слова про свою велику ненависть одне до одного й демонструють абсолютну єдність у своєму прагненні мати право бути абсолютно різними. Навіть політик не зміг би вигадати такої розв'язки.

У редакції газети головна редакторка з татом п'ють пиво. Через кілька днів вони мають опублікувати викривальні матеріали про корупцію в політичних та бізнес-колах комуни. Про лідерку найбільшої партії, яка, як виявилось, ще й найвпливовіша з противників Річарда Тео, — про те, як її чоловік і брат працюють у підставній будівельній компанії. Газета напише про підозру в масштабних махінаціях при подаванні заявки на проведення Чемпіонату світу з лижних видів спорту і будівництві конференц-готелю, яке триває в останні роки. Але жодного слова не скажуть про тренувальну базу. Сильні гравці стануть безсильними, хтось із них потрапить до в'язниці, але це будуть не ті люди, про яких спочатку думала собі головна

редакторка.

Проте вони перенесуть усю серію публікацій. Про це ще не знає ні вона, ні її тато, ніхто про це не знає. Про те, що з'являться інші новини, про які доведеться написати зразу. Новини ще серйозніші. Це жакливіші.

Десь у лісі біля кемпера дзенькає мобільний.

— Це в тебе? — запитує Майя.

— Я свій вимкнув, коли ви з Аною приїхали, — каже Бенї, і хто в біса захотів би писати йому смс після такого?

Знову чути сигнал, і Майя вигукує:

— Це точно не мій! Усі, кого я знаю, зараз тут!

— «Смолоскипна хода»? — раптом кричить Бубу десь далі.

Ана схиляється над його телефоном і репетує просто в ніч:

— Ви щось чули про якусь довбану смолоскипну ходу? Та що ж таке, їдеш собі з міста на ОДИН вечір — і зразу там щось ВІДБУВАЄТЬСЯ!

В Амата теж дзенькає телефон: пише його мама. Тоді чути сигнал Майїного — це смс від Лео: «Мама тут повела і, типу, влаштувала страшну демонстрацію. У них там якісь факели? Вертаєшся додому??».

Майя з Аною виїжджають у машині Аниного тата. Майя пильнує за рушницею. Бубу їде за ними, до нього впижаються Бенї, Алат, Столичний і Стули-рота. Вони застають Бйорнстад порожнім, але в Гед приїжджають якраз вчасно, щоби приєднатися до ходи. Спершу вони не розуміють, до чого все це, але потім у світлі сотень факелів помічають транспаранти з нашвидкуруч написаним текстом: «Два міста, дві команди!». Куди не глянь — зелені куртки, а трохи далі видно ходу червоних. Майя їде серед друзів дитинства, і в неї таке відчуття, ніби за якусь мить вона перестала бути дорослою. За кілька останніх хвилин. У цю єдину ніч вона має сильне відчуття, що знову опинилася вдома. Вона знає, що майже ніхто з її однокласників у музичному училищі цього не зрозуміє, але для людей у цій ході місто — це не просто те, де ти живеш, це місце, до якого належиш. Хокейний клуб — це не хокейний клуб, а всі люди, з якими ти знаєшся. Це клуб бабусь і дідусів, клуб мами й тата, і паб у місті, який раніше належав божевільній тітці й приємному дядькові — це був і їхній клуб. Клуб належить сусідам, і друзям, і дівчині на касі в продуктовій крамниці, й автомеханіку, до якого привозиш машину, і вчительці, яка навчав твоїх дітей. Він належить юристам, і спортивним директорам, і пожежникам, і акушеркам. Хокейний клуб — це дівчина, з якою бавишся в лісі й засинаєш спиною до спини все дитинство, хоч вона навіть не любить хокей. Це той найкрасивіший і найдикіший хлопець, у якого така широка усмішка, і в душі він може вмістити все найтемніше й найпрекрасніше. Хокейний клуб грає не для себе — він грає для нас. Приїхавши сюди на матч проти «Бйорнстада», ви зустрінетесь не просто з п'ятьма гравцями й воротарем на льоду, а з усім містом. Ось чому смолоскипів так багато. Бо всі тут.

Вони підходять до будівлі комуни, там якийсь політик виголошує гучну промову про право ненавидіти одне одного, але ближче до завершення вечора настрої серед людей якийсь навіть піднесений. Ана дістає звідкись пиво, й Алат мусить сісти за кермо машини Аниного тата, щоб вона могла спокійно собі випити. Коли Алат робить спробу пояснити, що в нього нема водійських прав, Ана гарчить: «А щоб посміти випити кефір, тобі потрібен довбаний поліцейський жетон? Там три педалі й кермо! Я доганяю, що ти ХЛОПЕЦЬ, але хіба це настільки

складно?». Пиво точно не сприяє виявленню її дипломатичних здібностей, але Амаг робить так, як йому сказано. Бубу разом із рештою компанії рушають за ним, вони висаджують Стули-рота перед його будинком, і всі вже мало не готові закричати на весь квартал: «ДАВАЙ, БЙОРНСТАД!» — аби лиш побикувати, але Майя встигає зупинити їх. Їй теж кидали каміння у вікно спальні, вона знає, як це впливає на людину. Стули-рота, висівши, дивиться на неї, і раптом в його очах з'являється такий глибокий смуток, якого вона навіть не здатна зрозуміти; може, це навіть сором.

— З тобою все гаразд? — запитує Майя.

Стули-рота ніяково киває, дивлячись під ноги на сніг. У Майї насунута на вуха зелена татова шапка, вона простягає руку з вікна, у неї зблискують очі.

— Завтра не пропускай жодної шайби, добре? Жодної. Чуєш, друже?

Стули-рота ще раз киває. Майя всміхається. Машини розвертаються й рушають додому, а Стули-рота так і стоїть на місці, не мовивши ні слова з усього, що хотів сказати.

Після смолоскипної ходи, коли всі повертаються до Бйорнстада, Міра, обернувшись до Петера на пасажирському сидінні, каже:

— Вам із Теему сьогодні варто відчинити «Хутро». Для всіх. Людям це потрібно.

Вони так і роблять. На вулиці вишиковується довга черга. Приходить навіть Міра й випиває пиво, одне, поруч із Фраком. Петер п'є перепалену каву, Теему танцює на столах — голий до пояса, із зеленим шарфом, пов'язаним на чоло. Сестри Овіч із братом стають за бар. Бенї протирає келихи й передає їх сестрі Каті, яка вже стільки років працює в «Коморі» в Геді, що, здається, почала подавати випивку п'яничкам ще з того часу, коли сама була заледве достатньо дорослою, щоб напиватися. Інша сестра, Габі, бере оплату, її діти посідали на підлогу і бавляться в ігри на маминому мобільному, а третя сестра, Адрі, ходить туди-сюди пабом і робить те, що вміє найкраще: каже хлопам, щоб позатуляли роти, поки вона сама їм їх не позакривала.

Наприкінці вечора Фрак залишається сидіти сам-один у глибині за барною стійкою. Він ще повинен виконати одну обіцянку, яку дав Теему. Міра залишила йому потрібні документи, сам він продав свій дорогий годинник, а гроші поклав у конверт. Зачекавши, поки всі порозходяться й поки Бенї доміє посуд і вийде курити, він підходить до трьох сестер і каже:

— У мене до вас ділова пропозиція.

Автозвалище в Геді може здаватися безлюдним, але там не бракує ні очей, ані вух. У кількох вагончиках за шторами тьмяно світяться лампи, чорно-біла собака самотньо шкутильгає від воріт до малого будинку віддалік, однак вона така стара, що, здається, заблукала на півдорозі й мусить шкутильгати назад і починати шлях спочатку. Перед будинком зупиняється машина, з неї висідає Адрі. Вона стукає, аж поки Лев не відчиняє двері.

— Так?

— Лев?

Він у спортивних штанах, криво застібнутій сорочці, має такий вигляд, ніби його розбудили, але виражає цікавість.

— Так?

— Я приїхала, щоб заплатити борг Рамони, — каже Адрі і простягає йому конверт із

готівкою, який отримала від Фрака.

Адрі ніколи не думала, що стане діловою партнеркою того сноба в костюмі чи що придбає разом із ним задрипаний паб трохи південніше Північного полюса, але життя, так би мовити, ніколи не перестає нас дивувати. Рамона не залишила заповіту, але Фрак із Міриною допомогою вирішив усі юридичні питання майна померлої як з орендодавцем, так і з банком. Тепер залишилось останнє — угода з Левом. Але він у ній, на жаль, не зацікавлений.

— Грошей мені не треба, так? Мені потрібен паб.

Адрі дивиться йому прямо в очі. Має божевільний вигляд. Леву це дуже подобається, вона нагадує йому племінницю — теж психопатки, і то кожна.

— Якщо потрібен наш паб, тоді тобі хочеться не пабу, а проблем, — каже Адрі.

Лев замислено водить підборіддям з боку на бік, ніби запустив старий метроном. Він, мабуть, добре обдумує її погрозу, перш ніж підтягує на животі спортивні штани і каже:

— Вип'ємо, так?

Кілька довгих, зосереджених митей Адрі не зводить з нього погляду. Вона неозброєна, а в нього зброя є, і їй це відомо. Але все-таки вона заходить за ним у будинок. Він наливає алкоголь із пляшок без етикеток. Поглянувши на нього, Адрі запитує:

— А більших склянок нема?

Вона йому зразу дуже сподобалася. Дуже й дуже. От же ж ці ненормальні баби.

— Горнятко, так?

— Давай. Краще, ніж ця підставка для яйця, — бурчить Адрі, дивлячись на чарку.

Вони п'ють. Багато п'ють. Перемовляються, кружляючи довкола теми розмови, наче двоє бійців, які перевіряють одне одного на досяжність. Лев розпитує про ліс і місто, Адрі — про автозвалище і машини на ньому. Вони говорять про банди злодіїв, які сюди регулярно набігають і крадуть усе — від палива та інструментів до цілих майстерень, які вивозять вантажівками серед ночі. У Адрі з Левом багато спільного, вони обоє ненавидять злодіїв, але їх самих не раз так називали. Вони не з тих людей, які ділять усе на чорне або біле — для них усе сіре, і вони прийняли свою природу. Лев запитує, чи Адрі ходить на полювання, і в неї такий вигляд, ніби він запитав «Чи ти їси їжу?». Та звісно, вона полює. Лев сміється й розповідає, що полював у цілому світі, окрім цієї країни.

— Самі лише правила, так? Можна полювати тільки в цей час і тільки на цих тварин, мати тільки цю зброю. Правила, правила і правила...

Адрі згірено сміється. Кожен може здуріти через бюрократичні перепони для отримання ліцензії на зброю, а цього робити аж ніяк не варто, бо тоді ліцензії на зброю точно не дістанеш.

— Сам знаєш, як воно є. Щоразу, коли банди у великих містах влаштовують смертельні перестрілки, якийсь політик починає кричати про заборону мисливської зброї. Можна подумати, ніби ті банди бігають із нашими рушницями. Та бляха, у них же контрабандні пістолети... — зітхає вона.

Чоловік по інший бік столу поблажливо всміхається на останні її слова.

— У цій країні мисливець — найнебезпечніший гангстер, так?

Лев наливає ще. Адрі відкидається на спинку крісла.

— Якщо спитати у влади, то так і є. Вони нарікають, що поліції бракує ресурсу, коли в їхніх же містах сімнадцятирічні граються у війну, але щойно місцевий народ у свій вільний час іде в ліс і ставить солонець для лосів, як озброєна поліція штурмує нам мисливські хати, аби лиш переконатися, чи не забули ми раптом замкнути сейф зі зброєю або, не дай боже, чи не образили вовка...

Лев хрипко регоче. Адрі замовкає і, вихиливши випивку, грюкає склянкою об стільницю з

такою силою і з таким поглядом, що стає зрозуміло: досить балачок. Лев не заперечує. І тому каже:

— Рамона мені заборгувала. Борг мій, так? Я хочу отримати паб.

Адрі дивиться у свою порожню склянку, її стан на межі між дипломатією та вибухом люті. Ближче до останнього. Але підвівши погляд, вона бачить, як у двері суне чорно-біла собака і, підійшовши до них, кладе голову Левові на коліна. Той ніжно гладить собаку. Адрі відомі всі чутки про Лева — про наркотики та зброю на цьому звалищі, — але зараз цей чоловік торкається до собаки так, наче вона — остання на цьому світі зірвана конвалія.

— Що за одна? — цікавиться Адрі.

— Як там ви кажете? «Чистокровна дворова»! — хихоче Лев.

Собака наче засинає сидячи, поклавши голову йому на долоні.

— Ти добрий до неї? — запитує Адрі.

— Добріший, ніж до людей. Ти й сама така, так?

— Так.

Лев сумовито гладить собаку.

— Вона була добрим сторожем. У молодості. А зараз? Майже сліпа. Майже глуха. Просто хороша. А що робити? Я ще не мав такого доброго друга. Розумієш?

Адрі киває. Вона все розуміє. Допиває залишки алкоголю.

— Я маю добру сторожову собаку. Найкращу, яку лиш можна знайти. Вона недавно привела цуценят. Я привезу сюди двох. Можу тренувати їх для тебе. Але ти візьмеш гроші й відчепишся від пабу, і на тому ми домовимося. Це ясно?

Після довгих роздумів Лев усміхається.

— А Теему? — запитує він.

— Теему не буде тобі паскудити, якщо я скажу йому, щоб угамувався, — відповідає вона.

Лев сміється. Вони випивають ще. Тиснуть руки. Тепер паб «Хутро» належить сестрам Овіч, і перше, що робить Адрі, — їде туди й піднімає ціну на пиво. Якщо, сидячи на своєму небі, Рамона це бачить, то напевно встає і пританцьовує.

На цьому історії про Бйорнстад і Гед могли б закінчитися, але історії про міста не мають завершення. Закінчуються лише історії про людей.

Минуло два з половиною роки після того, як Майю згвалтував Кевін. Два роки відтоді, як вона поїхала з Бйорнстада. З її розповіді все почалося, її слова змінили хокейні клуби, вплинули на політику, струсунули основи всього міста й половини лісів. У Майї не було на плечі татуювання метелика, але вона могла б його мати, тому що цілком могла би бути як Рут. Вони були такі схожі, у багатьох сенсах.

Їх роз'єднувало лише одне. Усе.

Рут мертва, Майя жива. Рут поїхала з Бйорнстада на пів року раніше за Майю. Рут утекла, Майя переїхала. Рут ніколи не грає на гітарі перед багатотисячним натовпом, не засне в кемпері спиною до спини зі своєю найкращою подругою, не сміятиметься так, що розходитиметься луна поміж деревами на світанку одного з перших зимових днів. Рут забута, ніби її ніколи не було, ніби те, що їй довелося пережити, узагалі не має значення.

«Усе має дві сторони: одну ми бачимо, іншу — ні», — часто казала Рамона. Вона не знала, хто така Рут, майже ніхто не знав. Її розповідь нічого ж не розпочала. Зате вона дещо закінчить.

Тому що один із найгірших учинків, які ми можемо зробити в цих лісах, — дати зрозуміти нашим донькам, що такі дівчата, як Рут, є винятком. Бо це не так. Винятком є Майя. Насправді наші доньки майже ніколи не здобувають перемоги. І тому ті, хто все-таки перемагають, ті, хто отримують для себе хоч дрібку виправдання чи унцію справедливості, називають себе «тими, хто вижили». Бо вони знають правду про всіх таких, як Рут.

Колись давно у Геді виростили двох малих хлопців, які стали один одному єдиними друзями, бо не мали іншої дружби для порівняння. Один хлопець був досить великий, другий — зовсім малий, один абсолютно безстрашний, а інший усього боявся. Над меншим знущалися хлопці на вулиці, бо він останнім почав їздити на велосипеді, останнім навчився читати, останнім зумів опанувати катання на ковзанах. Більший хлопець прогнав їх не тому, що він був найсильнішим чи найзагрозливішим, а через власну некерованість. Меншого вуличні хлопці називали «імбецил», а більшого — «псих». У нього не було гальм, і вже тоді всі про це знали.

Хлопці стали бавитися разом у лісі вдень, а вечорами дивилися фільми вдома у меншого. Менший жив лише з мамою, і більшому це подобалося, бо в нього вдома було ще четверо братів і сердиті батьки — там узагалі не чути телевізора. Менший хотів би мати чотирьох братів чи сестер і обох батьків. Це доля мало не кожної дитини — пізнати, що таке ревності.

Коли хлопці зустрілися вперше, більший подав руку й мовив: «Я Родрі». Менший потиснув йому руку, але не знав, що ще від нього очікують, бо жодна дитина ніколи не запитувала його імені. Родрі всміхнувся: «Тоді буду називати тебе Стули-рота, бо в тебе завжди стулений рот! Але нічого! Я люблю поговорити!».

Це Родрі навчив Стули-рота кататися на ковзанах. Вони прийшли на перше хокейне тренування в «Геді» разом, і Родрі вирішив, що Стули-рота має бути воротарем: «Так ти не мусиш уміти добре кататися і не будеш боятися, що тебе поб'ють, тому що в хокеї воротаря не можна чіпати — тоді тебе кинеться захищати вся команда! Це таке секретне правило, бо навіть

якщо тебе вважають імбецилом, то на людю ти воротар!»). Це був найкращий подарунок, який міг отримати Стули-рота — мати можливість сховатися в екіпіруванні й шоломі та просто бути разом з усіма. Вони багато грали. У Родрі були великі мрії, але малий талант, а в Стули-рота — навпаки.

Кожного дня після школи вони бачилися. Під час літніх канікул не розлучалися ні на мить. Родрі завжди придумував, у що їм грати. Найчастіше — у війну. Він мріяв стати героєм і міг годинами вигадувати сюжет, коли треба було виносити дітей з охоплених пожежею будинків чи рятувати беззахисних жінок від кровожерливих убивць. Хлопці часто сиділи в підвалі вдома у Стули-рота, переглядали шкільний альбом і говорили, яких дівчат Родрі хотілося б урятувати як вони потім будуть йому висловлювати вдячність. Звісно, дівчата навіть не знали, хто такий Родрі чи Стули-рота, але скоро вони зрозуміють, як багато втратили, у цьому Родрі був переконаний.

Якби Родрі краще грав у хокей, спорт міг би зробити з нього героя, але йому здавалося, що тренер не давав йому шансу продемонструвати, на що він здатен. У грі себе могли показати лише багаті, популярні й красиві хлопці. Це була страшна несправедливість, з якою Родрі ніяк не міг змиритися: хлопці, з якими і так хотіли переспати всі дівчата, ще й були найкращими в хокеї. І от під час одного тренування Родрі почав бійку з товаришем по команді, а коли між ними став тренер, Родрі з такою силою вдарив тренера, що зламав йому щелепу. «У цього хлопчиська немає гальм і ніколи не було, він завжди був малим психом!» — запевняв інший тренер, який жив на одній вулиці з Родрі. Так його вигнали з клубу. Стули-рота залишився. Він був такий мовчазний і займав так мало місця, що ніхто навіть не задумався, що він найкращий друг того психа. Стули-рота був воротарем, а воротаря не можна зачіпати.

Родрі далі приходив до нього додому вечорами. Чекав його перед льодовою ареною після тренувань. Стули-рота ставав дедалі вправнішим у хокеї, але цього майже ніхто не помічав. Родрі ставав дедалі небезпечнішим, але цього теж ніхто не помічав. Вони вже були підлітками, і якось Родрі приїхав до льодової арени на мопеді. Він сказав, що мопед йому віддав один із його братів. Ще в нього були сигарети. Він швидко навчив Стули-рота всьому, що знав про наркотики, хоч Стули-рота сам нічого не вживав, але Родрі сидів у нього на ліжку й годинами маніакально говорив про те, що бачив в інтернеті: про політику, змови, порно, зброю, хімку. Родрі мріяв виготовляти метамфетамін. На цьому можна було розбагатіти, а для виготовлення треба не так уже й багато, казав він. Вони могли б це робити вдома в Стули-рота. У Родрі не вийде — бо його брати просто переведуть весь товар. Потім він заговорив про дівчат, як завжди ще з часів початкової школи. Родрі ще ні з ким не спав, але скоро це станеться, запевняв він. Слова, якими він називав дівчат, змінювалися так повільно й поступово, що зміни заледве були помітні. «Ота мила» перетворилася на «ота гарненька», яка потім стала «ота сексуальна», а «ота з гарними очима» стала «ота з жирними цицьками», і «ота зла» вже була «ота довбана мала сучка». Тепер Родрі сидів у кімнаті Стули-рота й показував у шкільному альбомі на найгірших курв, одну за іншою. Розповідав, котра з них переспала з якими хлопцями на всіх тих вечірках, куди їх зі Стули-рота не запрошували. Найпаскудніші курви, на думку Родрі, звісно ж, були хокейними, бо такі спали лише з хокеїстами. А так не чесно. Ті хлопці й так були найбільшими, найсильнішими і найпопулярнішими. Вони й так уже все мали. Одного вечора він розводив теревені, розсівшись на ліжку Стули-рота: «Чоловікам усе перепаскудив фемінізм! А це ж біологія, розумієш? Жінка має сидіти вдома й народжувати дітей, і пильнувати дім, а чоловіки — займатися суспільними справами і захищати сім'ю! Жінки кажуть, що хочуть рівності, але їм потрібна тиранія, ти ж розумієш? Такі хлопці, як ми, їх не цікавлять. Бо ми — лузери. І так ми вимremo. Тому що тепер дівчата хочуть спати лише зі свинями. Їм треба тільки злих і недобрих

хлопців. Дівчата кажуть, що хочуть свободи, але біологічно їм треба, щоб над ними домінували. Це закладено в їхній природі. Вони потребують, щоб їх притиснули до стіни. Знаєш, скільки дівчат фантазують на тему пограбувань? Ну, щоб на них напав грабіжник у масці? Вони не мріють про героїв. Це лише у фільмах так. А в реальності герої не отримують дівчат!».

Стули-рота не сприйняв цього всерйоз. Або ж нічого не зрозумів. Він тільки кивав, щоб не засмучувати свого єдиного друга. Дія наркотиків закінчилася, Родрі почав пітніти, потім мерзнути, врешті він позичив у Стули-рота одну зі спортивних курток — червону, з хокейної форми. Він заснув на підлозі біля ліжка Стули-рота. Спав там і наступної ночі, бо його брати мали розбірки в місті з якимись хлопцями, і відома тепер можуть влаштувати скандал, — так це пояснив Родрі. Тієї другої ночі, перш ніж заснути, Родрі розповів нову фантазію про те, як вони вдвох могли б зупинити тих хлопців, побити їх на смерть і стати героями.

А наступного дня вони й справді стали героями.

Рут поїхала два з половиною роки тому, відразу після того, як стала відома історія Майї та Кевіна. Майя пішла в поліцію, і все місто відвернулося від неї. Потім усе зміниться, поступово, але на той момент цього ніхто не знав. Рут не залишилася, щоб дізнатись, чим усе завершиться. Вона сама таке пережила, кілька місяців тому, і вже знала, як у цих лісах чинять із такими дівчатами, як вона та Майя.

Стріляй. Копай. Мовчи.

За останні два з половиною роки свого життя далеко звідси Рут найдужче ненавиділа себе з двох причин: що залишила молодшого брата Маттео самого в тому жакливому будинку з їхніми жакливими батьками і що забула свій щоденник. Вона не наважувалась зв'язатися з Маттео, бо дуже боялася, що тоді батьки дізнаються, де вона. Рут писала щоденник аж до свого від'їзду, а тільки-но поїхала — повертатися по нього було вже пізно. Вона не раз думала, чи знайдуть її щоденник, і щиро сподівалася, що коли так, то це буде не молодший брат. Вона хотіла, щоб він мав справжнє дитинство, їздив на велосипеді й бавився в комп'ютерні ігри, а зі злом стикався лише в коміксах. Вона рахувала тижні й місяці до вісімнадцятиріччя Маттео, щоб приїхати й забрати його. Але не встигла. Шість років різниці між ними — це виявилось забагато. А може, він навіть не пішов би разом із нею, якби й міг?

Брат і сестра любили одне одного змалку, але в них було мало спільного. До того ж Маттео мав те, чого бракувало Рут, — любов мамі. Мама завжди була поруч із ним, а Рут трималася осторонь, бо не терпіла маму з усіх сил. У мамі вічні неврози: її фобія затхлих запахів, через що вона до вихолодження провітрювала будинок, її переконаність, що сусіди шпигують за ними, її страх, що собаки в їхньому кварталі — це диявол у подобі тварини. Цьому не було кінця. Тато тільки сидів за своїми книжками в іншій кімнаті, ще присутній тілом, але думками все далі й далі. Він ніби накликав собі божевілля, щоб утекти звідси. Рут ненавиділа цю його здатність і водночас йому заздрила.

Кожних вихідних вони йшли до своєї церкви, де було купа таких самих дивних сімей, як їхня. Які мали стільки ж правил, стільки ж заборон, у яких з дітьми говорили тільки про страх перед Богом, але ні слова не казали про любов. Одного разу Рут розлютилася перед мамою: «Ви кажете, що ми маємо бути слугами Божими, але ж це те саме, що рабство!». У мамі знову стався істеричний зрив, і навіть через роки Рут не могла з упевненістю сказати, чи були ці зриви справжніми, чи мама вдавала. Та однаково Рут ні про що не шкодувала, вона лиш

ненавиділа себе за те, що засмутила Маттео.

Грюкнувши дверима, Рут пішла, але ввечері мусила повернутися додому. Їй поки не було до кого податися. Вона не мала друзів у школі, усі дівчата там були маленькими ідеальними ляльками в ідеальному одязі, з ідеальними батьками та ідеальним життям. Вони перешіптувалися за спиною в Рут, що «вона в якійсь релігійній секті» і що «в неї божевільна сім'я». Врешті ці слова стали чимось настільки нормальним, що вже й не завдавали болю. Рут навчилася триматись осторонь, робитися невидимою, вона думала лише про одне — вижити в школі, поки не виповниться вісімнадцять, і тоді можна поїхати кудись далеко й вибрати собі інше життя. Так вона думала, поки не зустріла свою першу справжню подругу. Тоді все змінилося. За іронією, це сталося в церкві. Туди прийшла сім'я, яка щойно переїхала в Гед, дівчина була ровесницею Рут. Її звали Беатріс. Дівчата вмить стали найкращими подругами. Вони однаково ненавиділи правила й заборони, обоє мали відчуття, що живуть не на тій планеті. Рут, щойно мала нагоду, приїжджала автобусом у Гед. Коли не було батьків Беатріс, вони слухали музику, робили собі макіяж і дивилися фільми, які їм нізащо не дозволили б дивитися. Для Рут це був найкращий час у житті. Таких друзів, яких маєш у підліткові роки, більше ніколи не буде. І навіть якщо ваша дружба триватиме все життя — більше ніколи не буде так, як у цей час.

Коли дівчатам виповнилося шістнадцять, Беатріс вдалося отримати запрошення на вечірку в Геді. Вони пили й курили разом з усіма, і Рут уперше почувалася майже нормально. Вона навіть поцілувалася з хлопцем, далі вони опинилися на дивані в темній кімнаті, він хотів переспати з нею, але в нього ніяк не піднімалося те, що мало б піднятися. Рут нервово розсміялася, і він страшенно розлютився. Вибіг з кімнати й пішов додому. Наступного дня Рут почула від Беатріс, що той хлопець розповів усім у школі, що вони переспали, але в ліжку вона була взагалі ніяка. Так Рут зрозуміла, що для хлопців правда не має жодного значення. Чутка про те, що вона пішла на вечірку в Гед, дійшла до бйорнстадської школи, і якийсь час тамтешні ідеальні дівчата ніяк не могли вирішити, як їм називати Рут: «гедською курвою» чи «сектантською задрипанкою». Беатріс подарувала Рут на сімнадцятиріччя класні навушники, щоб вона не слухала, що про неї говорять. Увечері вони пили в лісі самогонку, і Беатріс щасливо прошипіла на вухо Рут: «Бляха, як мені подобається бути п'яною! О-о-ой, я зараз як попсією! Попсією, як верблюд!». Рут реготала, аж катулялася по землі. У неї більше ніколи не буде таких друзів, як Беатріс. Ні в кого більше не буде таких друзів.

Наступного дня, повертаючись зі школи додому, Рут раптом отримала смс, таке панічне, що в неї застигла кров: «Батьки знайшли мою схованку!!! Вони подзвонили твоїм!!!!!!». Рут побігла, але було надто пізно. Мама перевернула її кімнату догори дном і все знайшла. Стрінги, сигарети, протизаплідні пігулки — Рут навіть не знала, що з цього всього мама вважала найжахливішим. У Беатріс було ще гірше, тому що тато знайшов її мобільний з усіма повідомленнями від хлопців. За тиждень Беатріс поїхала з Геда, її відправили до ще меншого містечка, майже за тисячу кілометрів звідси, до родичів. І тоді Рут подумала, що дівчата в школі мали рацію: вони й справді належали до якоїсь довбанної секти.

Звісно, це Родрі придумав, як завжди. «Беремо мопед і валимо в Бйорнстад! Пошукаємо якихось бйорнстадських сучок! Ти знаєш, що всі дівчата в Бйорнстаді дуріють за хлопцями з Геда? Це тому, що бйорнстадські мають ось такі малі члени. Це в них така генетика!»

Стули-рота не хотів їхати, але й відмовлятися теж не хотів. Щоб не засмучувати друга, коли

той у такому доброму настрої. Тож вони одягнули червоні куртки, щоб дівчата зразу бачили хлопців із Геда, і вирушили. Дівчат вони, зрозуміло, не знайшли — на вулиці був мороз — і просто зупинилися на узбіччі в лісі біля озера. Родрі пив пиво й розповідав про те, що читав. На той час він зацікавився релігією і без упину говорив про це — уже потім Стули-рота подумає, що, можливо, це була найгірша риса Родрі: він виявився таким розумним, але, попри це, був здатен на ті жахливі вчинки, які незабаром зробить.

Було пізно, з настанням темряви мороз став дошкуляти ще дужче, хлопці вже збиралися розвернути мопед і повертатися в Гед, коли Стули-рота, примруживши очі на озеро, помітив на кризі дитину. Хлопчик навіть не стояв, він ліг і в паніці розпростерся всім тілом, щоб якомога злегшити власну вагу. Кілька старших дітей стояли на березі й кричали йому якісь насмішки. Стули-рота кинувся бігти, Родрі спершу навіть не зрозумів чому, а потім побачив у цьому свій шанс стати героєм:

— БЛЯХА, ВИ ЦО ВИТВОРЯЄТЕ? — гаркнув він, і коли діти кинулися втікати, хотів побігти за ними й повбивати їх, але Стули-рота зупинив його і показав на дитину на кризі.

Це Родрі придумав познімати куртки та светри і зв'язати їх у мотузку. Стули-рота був легшим, він підповз на животі достатньо близько, щоб кинути мотузку хлопчикові. Так вони витягли Маттео в безпечне місце. Він був такий холодний і наляканий, що ледве спромігся на слова, але хлопцям вдалося почути за цокотінням, як його звати і в якому напрямку його дім. Стули-рота пересів на велосипед хлопчика, а Родрі повільно їхав за ним на мопеді, посадивши малого позаду.

У будинку була лише сестра Маттео. Вибігши, вона схопила брата в обійми, аж йому не стало чим дихати. А потім з усього серця подякувала хлопцям у червоних куртках.

— Рут! — назвалася вона, простягнувши руку.

— Родрі! — усміхнувся Родрі.

Через три роки вона помре в іншій країні за тисячі кілометрів звідси. Він там ніколи не бував. Але це він буде її вбивцею.

98. Камені

У кожному містечку бувають райони з дивними назвами, а звідки вони взялися — усі вже й забули. У Бйорнстаді є Низина та Височина. Спершу, мабуть, були такі слова для позначення ландшафту, але потім вони стали реальними назвами на дороговказях. Ніхто врешті не пам'ятає, як це сталося. І хто це придумав.

У суботу зранку у двері сім'ї Андерссон стукають — гучно, але без злості. Стиснутий кулак, яким гупають по дереву, — це кулак переможеної людини, яка була за крок до перемоги, але має достатньо гордості, щоб стояти з випростаною спиною перед дверми.

Петер відчиняє двері. На головну редакторку війнуло запахом свіжих круасанів. У неї в руках велика коробка, але від запаху круасанів вона має такий здивований вигляд, як і Петер — від того, що бачить її перед собою.

— Вітаю... я... — починає Петер.

Вони ніколи не зустрічалися, але, звичайно, він знає, хто ця жінка. Цей ліс не такий великий.

— Хотіла залишити це тут, — безцеремонно каже головна редакторка, пхнувши коробку Петерові в груди.

Яксь неочікувано легка, думається йому. Зазирнувши всередину, Петер бачить, що там стоїть паперів.

— Я не розумію...

Головна редакторка дихає повільно, щоб не закричати.

— У вас, Петере, хороші друзі. Сильні друзі. Я ненавиджу корупцію в цих богом забутих містах, але тепер, мабуть, я теж стала її частиною. Річард Тео захотів, щоб я передала все це вам. Для певності, що ми не опублікуємо розслідування. Тут усе, що нам вдалося зібрати на вас і «Бйорнстад-Хокей».

Петер не піднімає погляду від коробки. Головна редакторка очікувала, що він стане вдавати дурня або, може, не на жарт розгнівається, вона навіть сподівається на останнє: це підтримало б її самооцінку. Але Петер, скліпнувши звогличими очима, тільки запитує:

— То все це моя вина?

Головна редакторка несамохіть відступає на крок.

— Так... так, можна й так вважати. Але хай там як, а я навіть рада, що не мусила руйнувати вам життя. Я знаю, що ваша донька пройшла через справжнє пекло. Думаю, ви хороший тато, тож можна припустити, що теж пережили подібне. Я чула, ви робите багато доброго для молоді в цьому місті. Може, це якось... переважить.

По її очах Петер бачить, що це не вся правда. Головна редакторка все ще хотіла б із ним поквитатися. Запроторити до в'язниці. Він переступив закон, а вона — з тих, хто не зможе спокійно жити, знаючи про це. Головна редакторка вже обертається й іде до машини, коли він раптом вигукує:

— Хочу запитати... як думаєте, можна спокутувати свій злочин, не відбувши покарання?

Головна редакторка озирається через плече.

— Про що ви?

Петер невтішно прокашлюється.

— Я розумію, в чому мій злочин. Я відводив погляд. Не ставив запитань. Я вдавав, що не маю відчуття, ніби щось не так. Я не втручався. Я... мовчав.

Головна редакторка глибоко вдихає холодне повітря і майже заспокоюється. Це його

зізнання, воно дає їй хоч якесь відчуття реваншу. Можливо, з цією перемогою вона зможе жити.

— Як ви там кажете в клубі? «Стеля висока, а стіни широкі»? — каже вона.

— Так. То ось як я зможу виправдати себе? Якщо зроблю стіни тоншими? — щиро запитує він.

Головна редакторка була неготова до такого розвитку розмови. Обдумавши висновки та аргументи, вона врешті пояснює:

— Мій тато захоплюється історією. Середньовіччя — його улюблена епоха. У моєму дитинстві на канікулах, щоразу коли ми з ним кудись вирушали, треба було об'їздити й подивитися церкви, і тато розповідав про кожнісінький камінь. Пригадую, він казав, що коли якийсь багатий чоловік мав великі гріхи, то, за словами священників, Бог міг простити йому провини, якщо б той побудував собор. Звичайно, таким чином священники просто хотіли обманом змусити людей фінансувати їхнє ідіотське бундючне будівництво, що, зрештою, не дуже відрізняється від того, як хокейні клуби використовують комуну, щоб у наш час будувати льодові арени, але в дитинстві мені... ну... навіть не знаю... мені здавалося, у цьому також є щось гарне. Що владним чоловікам наприкінці життя доводилося зі смиренням перетворювати всі свої гроші на камені.

Петер так і не підводить очей від коробки. Папери в ній намокли.

— Дякую.

Головна редакторка закушує губу. І шепоче:

— Будьте вартим цього.

Вона від'їжджає. На очах у неї сльози від безсилля, а на пасажирському сидінні — пакет свіжоспечених круасанів.

99. Жертові

Після зникнення Беатріс Рут знову залишилася сама. Цього разу було навіть гірше, бо тепер вона знала, що може бути інакше. Батькам було так соромно, що вони вже й не змушували Рут ходити до церкви, — може, хотіли зробити вигляд, що теж відіслали звідси свою доньку, бо їм варто було б так зробити. Коли вони їхали на якесь благодійне зібрання, то залишали вдома і Маттео, бо на такі зустрічі приїжджали віряни з інших міст, а батьки боялися, щоб Маттео випадково не розповів комусь правду про сестру. В один із таких днів, коли брат і сестра залишилися самі вдома, Рут змогла взяти комп'ютер, захований у молодшого брата, щоб написати Беатріс. Маттео було всього одинадцять, але він під'єднався до сусідського вайфаю. Рут ніяк не могла зрозуміти, як йому вдалося вирахувати їхній пароль, але Маттео тільки низив плечима і сказав, що майже всі пишуть у пароль імена своїх дітей чи онуків, тож він просто пошукав імена сусідів в інтернеті й перевіряв усі, які зміг знайти, у різних комбінаціях, поки врешті одна з них не спрацювала. «Ти геній!» — сказала Рут, і Маттео аж почервонів. Узявши велосипед, він пішов, щоб сестра побула сама й поговорила з Беатріс. Він думав, що вона саме цього й хотіла, бо завжди вважав чимось очевидним, що він тільки заважає, а Рут навіть не помітила, що брат зник.

Коли через кілька годин вона побачила з вікна, яким повернувся додому Маттео — заледенілим і наляканим, ззаду на мопеді якогось незнайомого хлопця, то вибігла з дому, охоплена панікою, і заобіймала його. Хлопці в червоних куртках розповіли, що сталося. Вони здавалися приємними, але були трохи дивні: один увесь час говорив, а другий не сказав ні слова. Перший сказав, що його звати Родрі, а його друга кличуть Стули-рота, тому що він ніколи не розтуляє рота.

«То ви хокеїсти?» — запитала Рут, кивнувши на їхні куртки. «Так!» — миттю відповів Родрі. «Шкода. Як мене вже дістали хлопці-хокеїсти», — усміхнулася Рут. І Родрі відразу на неї запав.

Кілька днів по тому Родрі сів на мопед і проїхав повз будинок Рут. Він чув, що її батьки якісь релігійні фанатики, і не наважувався подзвонити у двері, але возився туди-сюди вулицею, сподіваючись, що Рут буде вдома й побачить його. Одного дня вона перестала вдавати, що нічого не помічає, і прокралася з дому, щоб з ним зустрітися. Родрі відвіз Рут у ліс біля Геда, де вони зі Стули-рота знайшли покинуту маленьку повітку й перетворили її на місце для відпочинку. Стули-рота читав комікси, а Родрі дав Рут спробувати наркотики, яких вона ніколи не вживала. Коли її знудило, Родрі зі Стули-рота допомогли їй. «Попустися, все нормально, це мене», — шепотів Родрі, обережно тримаючи їй волосся, щоб вона не вимастилася блювотиням. Потім він підвіз її додому, і коли вона зіскочила з мопеда, спробував поцілувати, але Рут вирилася, і Родрі з такою силою схопив її за зап'ястя, що вона закричала. «Ти вимахуєшся, але мені подобається», — сказав він. Рут не мала що відповісти, їй було так гидко і ще паморочилося в голові, тож вона просто зайшла в будинок і лягла спати.

Родрі почав надсилати смс, часом — п'ятдесят за день. Рут не знала, що робити. Вона написала про це Беатріс, але та відповіла, що хлопці часом бувають такими — хіба ні? Трохи перезбуджені? Що в цьому дивного? Він же здавався приємним — може, просто не знає, як поводитися з дівчатами?

Рут не знала, що думати. Через пару днів був такий мороз, що дорогою зі школи додому вона вирішила не йти пішки, а поїхати автобусом. На зупинці стояли кілька ідеальних дівчат, які, побачивши її, захихотіли. «Кльовий прикид, це така форма у секті?» — сказала одна, а інші зареготали. «Вони так одягаються, тому що їхні тата проти, щоб заводилися інші хлопці, бо самі

хочуть з ними спати!» — прощипіла інша, і дівчата знов захищалися — уже не так голосно, зате істерично. Рут хотіла провалитися крізь землю і водночас затовкти їх обличчями у скло зупинки. Але хтось гукнув до неї, і підвівши очі, вона побачила Родрі. Він пересів з мопеда на кросовий мотоцикл — здається, так воно називалося. Родрі сказав, що мотоцикл йому віддав брат. «Поїдеш зі мною на вечірку в Гед?» — запитав він. Рут поглянула на ідеальних дівчат і помітила, як вони перелякались і який небезпечний вигляд, на їхню думку, мав Родрі. Лише для того, щоб побачити дурнуватий вираз у них на обличчі, вона застригнула на мотоцикл, і Родрі помчав.

Його не запрошували на вечірку, але там були всі з хокейної команди Геда, а з ними прийшов Стули-рота, тож коли вони з'явилися, ніхто ні про що не запитував. Вечірку влаштували у великому будинку когось із багатих хлопців, там було стільки народу, і всі вже були такі п'яні, що нікого не хвилювало, що то за одні. Родрі споював Рут, вона навіть не бачила, що він підсипав у склянку. Вона почувалася якось дивно. Він прошепотів їй на вухо, що вона красива. Що він у неї закоханий. Що хоче зробити їй приємно. Вона навіть не зрозуміла, як вони опинилися в тій кімнаті й чи взагалі були в тому будинку і на тій вечірці, куди прийшли. Він став зривати з неї одяг, і вона вигукнула «ні». Закричала, щоб відпустив її. Але музика була такою гучною, а він — таким важким. Вона втратила свідомість, навіть не знала, чи надовго, але коли прийшла до тями, була вже гола. Перед очима щось блимало. Її страшенно нудило, але коли вона спробувала виборсатися, він стиснув їй за горло й засичав, що вб'є і її, і брата. Від жаху вона заледеніла. Для неї згвалтування тривало вічно, а для нього воно навіть не починалося. За все своє життя він навіть не зрозумів, що був гвалтівником. Він думав, що був героєм.

Коли він нарешті видихнув, застогнав і розслабився, вона зрозуміла, що це її шанс, напружилася всім тілом, відштовхнула його й підхопилася на ноги, але ще була настільки накачана наркотиками, що ледве могла стояти. Похитуючись, Рут рушила до дверей, спробувала застебнути блузку й підтягнути трусики. Позаду Родрі видав якісь звуки, вона не розуміла, чи то він сміявся, чи щось говорив. Уже потім вона навіть не могла згадати, якою була та кімната і чи довго вона там лежала, але добре запам'ятала, що коли вийшла у вузький коридор біля сходів, там стояв Стули-рота. Їй було добре видно жах і сором в його очах. Вона була впевнена, що він чув її крик, але не наважився щось зробити. Він просто заледенів тут, як і вона — там, а Родрі робив те, що хотів.

Рут побігла. У голові паморочилося, серце калатало, ноги підкошувалися. Вона зійшла сходами, там продовжувалася вечірка, хтось засвистів їй услід, ще хтось вигукнув: «Потрахалася? Кльово! Давай по другому колу?». Вона у відчаї проштовхувалася крізь натовп п'яних підлітків, і тільки вийшовши надвір, зрозуміла, що напівгола, але холод дав їй якість полегшення. І перетворив на німу. Вона навіть не могла заплакати, бо всю дорогу додому цокотіла зубами.

У щоденнику Рут записала:

У початковій школі, коли хлопці штовхають дівчат і тягають за волосся на перерві, ми просимо дорослих допомогти, а нам кажуть: «Хлопці це роблять, бо ви їм подобаетесь!!». Так ви вчите хлопців, що в них є на нас право. Ми виростаємо, і тоді вони нас гвалтують, але ж ми просто тупі малі курви, які не розуміють, що це КОМПЛІМЕНТ! Хіба не так? Нас б'ють, нас вбивають, але ж це тому, що ми їм подобаємося. Що тут не ясно?

На наступній сторінці вона написала:

Я навіть не спала з тим хлопцем із Геда, але він усім наррозказував, що ми переспали, і я стала курвою. Хіба можна згвалтувати курву?

На одній із останніх сторінок щоденника був такий запис:

Мені нема на що сподіватися, навіть мої батьки не вірять мені. Чому тоді мені має повірити поліція? Чи хтось інший? Мені не повірять, аж доки Родрі мене не вб'є.

А на останній сторінці тремтливим почерком було написано:

Ви вважаєте, що треба говорити зі своїми доньками про хлопців. Щоб ми не носили короткі спідниці, не ходили самі вулицею, не напивалися і не хотіли подобатися хлопцям. Але не треба говорити з нами про хлопців, бляха, ми й так усе про них знаємо, це ж, бляха, нас вони гвалтують!!!! Краще поговоріть зі своїми довбаними синами!!! Навчіть їх розмовляти один з одним і навчіть зупиняти один одного. Виховайте десь якогось хлопця, який, бляха, стане директором і буде розуміти, що коли хлопці смикають дівчат за волосся, то винні, бляха, хлопці. Поясніть своїм синам: якщо їм треба ЗАМИСЛИТИСЯ, чи бувало так, що вони колись переспали з дівчиною, яка насправді цього не хотіла, то це значить, що ТАК І БУЛО!!! Якщо не доганяєш, хотіла чи ні переспати з тобою дівчина, то ти ніколи не спав із дівчиною, яка цього хотіла. Припиніть говорити з доньками. Ми вже все знаємо.

Наступного ранку Рут блювала так, аж здавалося, що помре. Вона навіть мала надію, що так і станеться. Їй хотілося залити їдкою кислотою мозок і стерти всі спогади з минулої ночі. Як він дихав, як торкався її тіла, як був у ній. «Я тебе люблю, — шипів він. — Не вимахуйся! Я знаю, що ти хочеш! Я знаю, що ти трахалася з іншими!» А тоді пригрозив убити її і Маттео. Тож вона просто завмерла. Просто намагалася вижити.

Наступного дня перед обідом вона отримала перше смс. Він написав: «Красуня, дякую за вчора!!». Вона нічого не зрозуміла. Він знущається? Чи погрожує? У наступному смс було написано: «Люблю тебе. Зустрінемося ввечері? Цьом!!». Так продовжувалося кілька годин, а тоді Рут, ще навіть не оговтавшись із похмілля, написала: «Я не хотіла. Я була п'яна. Бляха, я не хотіла». Він написав у відповідь: «Перестань!! Ясно, що хотіла! Хіба тобі не було добре зі мною? Я можу постаратися!!! Приходь до повітки, повторимо!!!». Вона відписала: «Навіть не мрій, довбаний придурок, бляха, я на тебе заявлю в поліцію».

Кілька хвилин телефон мовчав. А потім вона отримала фото. І ще одне. На них вона була вдягнена, але Рут знала, що зразу після того, як зробили ці знімки, одягу на ній не залишилося. Дзвінок від Родрі пролунав за хвилину після отримання фото. Спочатку вона не наважувалася говорити, але він дзвонив і дзвонив, аж поки вона не відповіла. Беземоційним тоном, ніби в нього автоматизований комп'ютерний голос якоїсь телефонної служби, він сказав: «Тоді я викладу твої голі фото, щоб усі побачили, що ти мала курва». То ось що за спалахи вона бачила, коли приходила до тьми в тому ліжку. Він фотографував її, поки вона була без свідомості.

Вона не могла дихати. Не могла думати. Вимкнула телефон і сховала його під ліжку, ніби це мало допомогти. Не наважувалася виходити з дому, бо він міг її десь підстерігати. Вона не могла спати. Не могла їсти. Лежала на підлозі й тільки плакала, плакала і плакала.

Уночі він почав надсилати нові смс. Вимагав, щоб вона зустрілася з ним. «Отримаєш свої

фото, я їх нікому не покажу, просто приходь!!» — писав він. Вона не наважувалася відмовити. Вони зустрілися в повітці в лісі біля Геда, і почалося найжахливіше — він раптом став м'яким. Мало не зляканим. Прошепотів, що йому шкода і що він любить її, і що не зрозумів, що вона не хотіла. Він сказав, що також був п'яний. І не розумів, що робить. Він виправдовувався. Але також завважив, що це була і її провина. Чому вона пішла на вечірку, якщо не хотіла з ним переспати? Вона просто використала його? Чи насправді просто хотіла переспати з кимось іншим? Чим він їй не підходив? Що з ним було не так?

Він торкнувся її щоки, і вона затремтіла від страху, але з його боку це було сприйнято за вияв любові. «Ми можемо класно провести час. Я зроблю тобі приємно. Обіцяю», — сказав він почав цілувати її в шию. «Я просто хочу отримати фото», — прошепотіла вона. Він пообіцяв, що віддасть. Весь час тільки обіцяв і обіцяв. Якщо вона переспить із ним ще раз, з власної волі, він постирає всі знімки. Вона сама побачить, як він повидаляє їх на мобільному.

І вона переспала з ним. Він видалив кілька фотографій. Але не всі. У наступні кілька днів він надсилав їй повідомлення пізно вночі, і вона мусила спати з ним знов і знов. У нього були наркотики, вона вживала, щоб витерпіти, забутись і змогти відразу ж побігти додому. Він сприймав це за любов.

Врешті він зламався, розплакався перед нею, кажучи, що він не винен у тому, що таке зробив. Що вона сама його змусила. Це вона винна. Коли він схопив її за зап'ястя, вона відштовхнула його руку й побігла. Він погнався за нею крізь ліс, але вона була швидшою. Маттео вже спав, коли вона прибігла додому, і єдине, про що їй тоді подумалося, — що плювати, якщо знімки потраплять в інтернет, треба, щоб Родрі забрався звідси, вона повинна захистити брата. І наступного ранку пішла в поліцію.

Рут сиділа в невеликій кімнаті, перед нею поставили склянку води, але в неї так тремтіли пальці, що вона навіть не могла її пити. Їй було сімнадцять. У поліції порадили зателефонувати батькам. Вона не хотіла. Вони говорили й говорили, якісь люди заходили до кімнати й виходили. Рут почувалася так, ніби бовталася в порожнечі. Хтось запитав, чи вживала вона наркотики. Сказали, що якщо вона скаже правду, їй допоможуть, не станеться нічого поганого. Вона зробила помилку, коли повірила їм. Так, вона зізналася, що вживала наркотики. Зізналася, що не один раз спала з Родрі. Навіть зізналася, що мало не переспала з іншим хлопцем на іншій вечірці, просто він тоді не зміг. Вона показала повідомлення від Родрі, показала фотографії, які він їй надіслав, але поліція побачила на них лише сімнадцятирічну дівчину, яка була одягнена, п'яна й весела. Яка ніби й була не проти. З того, що писав Родрі, ніщо не вказувало, ніби він їй погрожував. Здається, він навіть шкодував? Здається, ніби між ними сталося непорозуміння?

Рут заперечувала й заперечувала, але вже й сама не знала, як має це пояснити. Вона ж навіть не все пам'ятала! Навіть не знала, що він досипав їй у склянку! Поліцейські запитували, чому вона не повідомила раніше. Вона нічого не могла відповісти, сказала лише, що була налякана. Поліцейські сказали, що розуміють, а тоді все-таки переконали її зателефонувати батькам. Пообіцяли, що поговорять із ними. І що все налагодиться. Вона зробила помилку, коли знов їм повірила.

Рут пам'ятає, який був вираз обличчя у мами в тій кімнаті. Ображений. Ніби Рут її скривдила. Вона пам'ятає тата, йому було незручно, він хвилювався, ніби просто хотів зникнути звідти будь-якою ціною. «Дороженька, ми не кажемо, що ти обманюєш, але ж ти сама розумієш, як усе це звучить?» — пролунало від когось, і минуло кілька хвилин, перш ніж Рут зрозуміла, що це говорила її мама. Так, вона знала, що мама ненавидить її, але щоб аж так? У Рут надірвався голос, з очей ринули сльози. «Мамо, він мене згвалтував!» Мама багатозначно зітхнула перед поліцейськими. «Вибачайте, але нам доведеться поговорити з донькою вдома.

Може, продовжимо завтра? Вона трохи міфоманка. І наркоманка, як ви вже зрозуміли. У неї вдома повна шухляда стрінгів і протизаплідних пігулок, тож навряд чи цей хлопець у неї перший! Може, він не захотів залишитися з нею, і тоді вона пошкодувала й усе це вигадала? Самі знаєте, які бувають дівчата в цьому віці!»

Рут просто втратила контроль над усім, що з нею відбувалося. Вона виблювала на підлогу. Ще пам'ятала, як один поліцейський, молодий хлопець, який наче мав відчуття, що все-таки щось тут може бути не так, притулив холодну руку до її чола, дав їй води і прошепотів: «Може, прийдеш до нас завтра, коли тобі стане краще, і спробуєш іще раз пояснити? Усе дуже заплутано. Але, можливо, завтра ми зможемо тебе зрозуміти, коли будеш трохи... розсудливіша?».

Рут не пам'ятає, як вийшла з поліцейського відділку. Дорогу додому в автомобілі теж не запам'ятала. Єдине, що вона вже потім пригадала, — як тато, повертаючи на вулицю до їхнього будинку, сказав: «Подумай про те, що той хлопець може подати на тебе до суду за наклеп. Це не жарти. Ти можеш зруйнувати йому життя». Коли вони висіли з автомобіля, мама Рут зробила те, чого майже ніколи не бувало: взяла доньку за руку, обережно й ніжно, ніби справжня мама. «Ходімо, дороженька, треба щось поїсти. Помолимося Богу, щоб направив тебе на добрий шлях. Бог нам допоможе. А потім про все забудемо. Думаю, на вихідних тобі варто піти з нами до церкви. Тоді тобі стане краще».

Рут більше не зверталася в поліцію. Молодий хлопець у відділку чекав. Можливо, потім він зненавидів себе за те, що не зробив для неї більшого. Можливо, йому вдалося придушити це почуття. Такі, як він, просто виконують свою роботу. Кажуть, що лише дотримуються закону. Просто закони написані не для таких дівчат, як Рут. Вони написані проти неї.

У наступні тижні Рут ставала все непомітнішою, коли була серед людей. Завдавала собі шкоди, коли залишалася сама. Дивно, але мама ставилася до неї краще, ніж зазвичай, ніби любов могла її підкупити, ніби якщо донька просто мовчатиме про ці дурниці, то вони, може, знову стануть ідеальною сім'єю. Можна подумати, що вони колись такими були. Тато взагалі майже не розмовляв із Рут, він сказав лише: «Буде добре, якщо поліція не зв'яжеться з тим хлопцем. Бо тоді він подасть на нас до суду. Як ми за це заплатимо?».

Якби в них були родичі, батьки відіслали б Рут, як це зробили з Беатріс, але вони перестали спілкуватися з усією родиною, коли стали ходити до тієї церкви. Тепер вони були ніби ув'язнені. Уночі Родрі знову писав смс. Що любить її. Що скучив за нею. З часом почав писати про те, як їм було затишно в «будиночку» — так він тепер називав ту повітку в лісі. Рут уже розуміла, що він придумав собі якийсь паралельний світ, у якому те, що сталося, було любовною історією. Одного вечора вона побачила його на вулиці біля будинку. Наступного разу він проїжджав повз її школу. Вона почала отримувати повідомлення з анонімних профілів у соцмережах, їй писали: «Самовпевнена мала курва, думаєш, що ти краща за всіх». Звичайно, Рут знала, що це він, але як вона могла довести? Хто б їй повірив?

Через кілька місяців школою пішли чутки про те, що Кевін зробив із Майєю. А точніше — що Майя зробила з Кевіном. Рут почула про це в ідальні, там усі їх обговорювали. Майя була на кілька років молодша, Рут не була з нею знайома, вона дізналася, що Майя заявила на Кевіна в поліцію після вечірки, і через це Кевіну не дозволили зіграти з командою вирішальний хокейний матч. Усі немовби подуріли.

Рут не наважувалась навіть розирнутися — боялася, що хтось побачить по ній, що їй самій довелося пережити. Вона стільки разів прокручувала в голові почуті від поліції та батьків звинувачення в брехні, що повірила, ніби вони мали рацію. Може, нічого страшного не сталося? Може, вона сама винна?

Уночі Рут читала все, що писали в коментарях про Майю. Як усі казали, що вона курва. Що вона просто збрехала. І як вони сподіваються, що хтось її вб'є.

Тієї весни Рут мало виповнитися вісімнадцять, і враз вона чітко зрозуміла, що мусить зникнути подалі звідси. Вона так і зробила.

100. *Склянки соку*

Суботній ранок. Міра поїхала в офіс, щоби просто побути там і подивитись у вікно, тож Майя мало не до смерті налякала її, коли несподівано покликала маму з приймальні. Міра кидається до неї, але та лише роздратовано вигукує:

— Вам потрібен такий величезний офіс? Слово «гординя» вам про щось каже? Та тут можна влаштовувати рок-концерти!

Міра така щаслива, що саме сьогодні донька вирішила здивувати її і наговорити всяких дурниць, що кидається незграбно її обіймати, чим добивається одного — Майя сердиться, бо мало не впускає з рук увесь провіант. Ана підкинула її сюди, щоб вона доставила мамі термос із кавою та свіжоспечені круасани від Петера, а ще — і це головне — крихітні скляночки, щоб пити апельсиновий сік. Майя сидить на підлозі, схрестивши ноги, і снідає разом із мамою, як колись у дитинстві, коли Міра дозволяла поставити намет усередині будинку, бо мала докори сумління через те, що багато працювала, а Майя добре знала, як цим скористатися.

— Після вихідних я поїду додому. Тобто... я маю на увазі... що поїду в училище, — каже Майя, розсердившись на себе за те, що ненароком сказала «додому».

Мама з розумінням усміхається.

— Важко тобі?

Майя киває, трохи жалібно, як можна зробити тільки перед мамою.

— Так. Паскудно. Перед від'їздом я, типу, спалила всі мости. Але, напевно, треба повертатися і просто боротися. Може, Бені правильно каже: я пишу гірші пісні, якщо весь час щаслива.

— Люба, мені шкода, що так важко, — шепоче Міра.

— Так має бути, мамо, — усміхається Майя.

— Я знаю, знаю, але... я хочу, щоб ти була щаслива весь час!

— Ти лиш не хвилюйся.

— Я твоя мама — мене не зупиниш!

Майя усміхається так, що вже й не зрозуміти, чи вона зараз пожартує, чи розплачеться.

— Мені шкода, що те, що зробив зі мною Кевін, мало не зламало тебе і тата.

Після цього розплакується Міра.

— Люба, це не так...

Майя киває, вона така доросла й сильна, така щира і вразлива.

— Та ні, мамо, так. Ваша любов була як донорство органів. Ти, тато і Лео віддали мені частину сердець, легенів, кісток — щоб я могла підлікувати свої. А тепер ви самі ледве можете триматися і дихати. Я часто про це думаю, і багато думаю про тих дівчат, у яких немає таких рідних. Я відчуваю, що SAME ТОМУ й вижила. А що тоді робити тим, хто не має такої мами, як ти?

Щасти тобі, якщо маєш доньку і зможеш триматися купи після такого.

Щасти.

Стули-рота все чув. Усе пам'ятав. На тій вечірці він стояв перед дверима спальні, в якій Рут кричала «ні», бажаючи Родрі зупинитися, але Стули-рота не кинувся туди. Останнє, що зробив Родрі до того, як усе сталося, — запропонував Стули-рота приєднатися. «Давай! Ми нею поділимося!» — весело сказав Родрі, але Стули-рота панічно захитав головою, і по його очах було видно, що він збирається втекти. Погляд Родрі вмить спохмурнів, він блискавично схопив Стули-рота за горло й зашипів: «Стій тут і пильнуй, чи ніхто не йде. Якщо підеш, я тебе вб'ю».

Стули-рота мовчки завмер, але він чув усе. Коли Рут вибралася з кімнати, він відступив, вона минула його й побігла геть. Після неї вийшов Родрі, він став так близько до Стули-рота, аж торкнувся його чола, і пригрозив: «Якщо проговоришся комусь, я скажу, що ти теж брав у цьому участь!».

У наступні місяці Стули-рота існував як напівпритомний. Він почав тренуватися з такою силою, що ввечері падав від втоми — лише так він міг перестати думати й заснути. Прокидаючись кожного дня, він ненавидів світло. Ненавидів усе те, що знов оживало перед очима. Ненавидів свої слабкі голосові зв'язки й боягузливе серце.

Родрі весь час телефонував і надсилав повідомлення, а не отримавши від Стули-рота відповіді, переслав йому всі фотографії Рут, які зробив того вечора. Стули-рота все постирав, але він розумів, що це означало. У такий спосіб Родрі хотів зробити його співником. Бувало, Стули-рота спускався вночі до озера, сподіваючись, що під ним проламається крига. Він двічі хотів повіситися, але не мав відваги. Лише хокей давав йому можливість забути, тож він тільки те й робив, що тренувався, і тому став так добре грати.

Після подій з Кевіном Ердалем і Майсю Андерссон до Стули-рота, як і до всіх, дійшли чутки, що Кевіна викинули з гри і що це збурило весь Бйорнстад. Стули-рота був на кілька років молодшим, його однолітки з Геда мали грати матч із Бйорнстадом, цю гру скасували, бо тренери боялися, що почнеться бійка. Але попередити Стули-рота вони забули, як завжди, і тепер він стояв сам-один на зупинці, чекав автобуса додому в Гед. Раптом на іншому боці вулиці з'явилася Рут. Побачивши одне одного, обоє пережили справжній шок. Вони не могли дихати.

Рут йшла до поштової скриньки в центрі міста. В інтернеті вона знайшла церкву, яка приймала «проблемну молодь», і тепер мала надіслати листа з проханням, щоб туди потрапити. Рут саме минала льодову арену і біля зупинки просто заціпеніла, як тоді на вечірці. З того вечора вона не бачила Стули-рота. Не знала, що насправді хотіла б йому сказати. Не знала, як він узагалі ставиться до вчинку Родрі. А може, Стули-рота теж, як і всі, думав, що вона заслуговує зґвалтування?

Тож Рут зібрала всю свою сміливість і крикнула через вулицю: «Ти можеш сказати Родрі, щоб дав мені спокій? Він переміг! Мені ніхто не повірив! Нехай він просто дасть мені спокій!».

Стули-рота нічого не відповів. Тільки всередині в нього щось надірвалося. Рут повернулася додому, нікуди не виходила, а через два дні їй зателефонувала жінка з тієї церкви. Рут розповіла таку немислиму брехню про свої «проблеми», що та жінка розплакалася. Вона все вгадала, тому що в правду ніхто не вірив.

Рут поїхала з міста, але, зрозуміло, так і не з'явилася в тій церкві. Вона виїхала за кордон, а

тоді їй лише треба було протриматися до свого вісімнадцятиріччя, потім вона буде вільна. Перед тим як піти з дому, вона вкрала в батьків усю готівку — хоч якась вигода від того, що твоя мама вважає банки змовою атеїстів та дияволопоклонників, — сума була невелика, але цього вистачило на квитки на потяг і пором, а потім — на кілька перших непевних кроків у світі. Рут приїхала в іншу країну, перші кілька ночей були справжнім випробуванням, але їй вдалося знайти нових друзів, і виявилось, що тут вона не така дивна, як удома. Або ж — тепер вона була дивною у правильному сенсі. Їй так хотілося зателефонувати Маттео й розповісти про це, але вона не наважувалася, тільки рахувала місяці до його вісімнадцятиріччя, щоб мати змогу забрати і його. Вона познайомилася з двома дівчатами, які працювали в кафе, позичила їхній комп'ютер і того єдиного разу, коли наважилася вийти в інтернет, помітила, що отримала повідомлення від Беатріс. Давня подруга писала, що помирилася з сім'єю, але пішла з церкви, вона зустріла хлопця і заручена з ним. Вони хочуть купити маленький будинок. Вона вийшла по інший бік темряви і стала щасливою. Рут тоді подумала, що в такому разі, можливо, воно було того варте. Якщо одній із них це вдалося. Рут вимкнула комп'ютер і більше його не вмикала. Дівчата з кафе взяли її на вечірку. Вони танцювали. Їй було весело, уперше за цілу вічність вона не відчувала ні правил, ані сорому. Світ відкрився їй. Не було нічого неможливого. За два з половиною роки Рут навдивовижу часто сміялася, замінювала кожну прогнилу часточку в собі, ніби в тому міфічному кораблі, поки не стала цілком новою людиною. Її всесвіт став таким великим, що дитинство здавалося вигаданим. Вона тисячу разів думала написати молодшому братові, але так і не зробила цього. Ходила на вечірки і танцювала, а тоді одного вечора її забрали наркотики. Це сталося швидко, вона просто замерла посеред руху, її серце просто зупинилося у світлі танцмайданчика. Рут була мертва ще до того, як упала. Парамедики сказали їй друзям, що, ймовірно, вона навіть не встигла відчутти болю.

Маттео ніколи не вважатиме, що його сестра померла. Він буде переконаний, що її вбили. Знайшовши її щоденник і зрозумівши, чому вона поїхала звідси і який біль вона заглушувала наркотиками — що й призвело до передозування, — він уже все вирішив. Якось він почув, як одна жінка в церкві казала: «Якщо плануєш помсту, викопай дві могили». Мама Маттео висварила ту жінку через те, що та помилково стверджувала, ніби це слова з Біблії. Можливо, саме тому Маттео їх запам'ятав.

Тепер він планує не дві могили — а три. Одну — для Родрі, за його злочин. Другу — для Стули-рота, бо він не допоміг Рут, хоча міг. І третю — для себе самого.

Історія Майї запросто могла закінчитися так само, як історія Рут. Усе повернуло в іншому керунку через кілька малих деталей. Через маму, яка боролася, тата, який любив, брата, який заступився, і найкращу подругу, яка виступила проти цілого довбаного світу. Через стару каргу, власницю пабу, яка прийшла на зустріч правління хокейного клубу й виступила на захист Майї. Врешті — через свідка, який усе бачив і таки наважився розповісти.

Ось і все. Лише через це.

Амат розповів усе, що бачив, і хоч Кевіна не засудили за скоєний злочин і не посадили до в'язниці, місто більше не могло заплюшувати на таке очі.

Але щоразу, коли ми розповідаємо цю історію, то знову грішимо, бо вдаємо, що вчинок

Амата був цілком нормальним. А це не так. Мало хто робить те, що зробив він. А нормальний тут Стули-рота. Він — це всі ми.

Одного ранку до будинку Стули-рота в Геді постукали. Це був Родрі. Погляд у нього був безтямний, коли він приставив до горла Стули-рота ножа й зашепотів:

— Якщо комусь розкажеш, що сталося, я прийду сюди і вб'ю тебе і твою маму! Зрозуміло?

Стули-рота кивнув, не наважуючись дихати. Мама сиділа в кімнаті, розгадувала кросворди. Родрі ще трохи поблукав поглядом, а тоді побіг до мотоцикла на вулиці й поїхав. Потім Стули-рота почув, як хтось розповідав, що брат Родрі потрапив до в'язниці, тож Родрі скористався шансом, щоб звалити. Він переїхав до міста за кілька годин їзди звідсіль і поселився у квартирі свого брата.

В останньому смс, яке Стули-рота отримав від нього, було написано: «Подумай, що сталося з Кевіном. Тобі ніхто не повірить. Ти так само винен, як і я. Ми обоє сядемо, і ти більше ніколи не зможеш грати в хокей».

З початком наступного сезону Стули-рота отримав шанс змінити клуб і перейти з «Геда» до «Бйорнстада», коли загинув бйорнstadський воротар Відар. Перше тренування у тренерки Цаккель було найкращим моментом його життя, хоч дотепер навряд чи в нього це життя було. Здавалося, Цаккель розуміла його. Бачила того, ким він міг стати, а не ким був. Стули-рота навіть не знав, що у нього справжній талант, але Цаккель перетворила його на зірку. Зранку він першим приходив на льодову арену і ввечері йшов останнім. Тільки те й робив, що тренувався. У нього вперше з'явилися справжні друзі. Справжнє життя.

Він заслуговує цього? Якщо його не можна пробачити, то чи можна йому... дозволити? Дозволити жити. Грати в хокей. Сміятися. Може, навіть бути щасливим, хай навіть на кілька хвилин. Можна його помилувати? Чи буде це справедливо? Чи буде так правильно?

Він не знає. І ніколи не дізнається.

У ніч із п'ятниці на суботу, коли смолоскипна хода закінчилася, усі розійшлися додому й міста послули, Маттео знайшов у сусідському сейфі три мисливські рушниці. Він всюди перешукав за патронами, але ніде їх не побачив. Замкнувши сейф, він виліз у вікно й побіг додому. Там загорнув рушниці в старі сестрині светри й заховав їх у шафі. Тоді поліз в інтернет шукати, як роздобути набої. Але натомість натрапив на форум, де обговорювали запитання, на яке він і сам шукав відповіді: «Чи можна застрелити людину з мисливської рушниці?». Одна з найперших відповідей була з анонімного профілю: «Та можна, якщо дуже добре стріляєш. Але краще з пістолета, навіть халтурник зможе поцілити в людину з пістолета. Ну, а ще це ефективніше, якщо збираєшся потім сам застрелитися. Ти ж так і хочеш?». Маттео й сам не знає. Справді не знає. Він так хоче?

Він довго вагається, але потім прокрадається з дому, сховавши під рукою згорток зі светрів, і їде на велосипеді через ліс аж у Гед. Сотні разів падає на ковзкому снігу, але не лається. Він уже не відчуває болю. І навіть не злиться. Тепер його поглинає порожнеча, і для нього це ніби благословення.

Він ледве тримається на ногах, коли добирається до Геда, але тут усюди валяються вигорілі смолоскипи, а сніг достатньо втоптаний, щоб можна було їхати, не падаючи, тож тепер йому трохи легше. Діставшись до автозвалища, Маттео бачить світло у фургончиках, він їде прямо туди і стукає. Двері відчиняє бородатий хлопець, якому років зо двадцять, але він нічого не

встигає сказати, тому що позаду Маттео звучить чийсь голос:

— Ми зачинені, так?

Маттео озирається і натрапляє на погляд Лева. Біля нього — чорно-біла собака, що мружиться на Маттео і втягує носом повітря. Маттео вгамовує тремтіння в голосі й каже:

— У мене три мисливські рушниці. Я хотів дізнатися, чи ви поміняєте їх на пістолет.

Лев насуплює брови, стискає губи, напружує щелепи.

— Пістолет? Нема тут пістолетів.

Маттео стоїть на своєму з дитячим невмінням усвідомити, в якій небезпеці опинився:

— Я був на матчі! Я бачив вас на арені! Я бачив, що у вас був пістолет! Я просто хочу... просто хочу купити пістолет! Ну чого ви! Це хороші рушниці!

Лев поправляє на шиї золотий ланцюжок, вигляд у нього замислений.

— І для чого тобі... цей пістолет? Хочеш когось підстрелити, так? Погана ідея, друже. Дуже погана, дитино, дуже. Вертайся додому. Спи. Іди до школи. Живи собі нормальним життям.

Маттео швидко втрачає самовладання:

— Я НЕ ЯКИЙСЬ ТАМ МАЛИЙ ЗАСРАНЕЦЬ! БУДЕТЕ ДОМОВЛЯТИСЯ ЧИ НІ?

Лев стоїть перед ним цілком спокійно, але від його погляду чотирнадцятирічний хлопець задкує і перечіплюється за велосипед.

— Ніяких домовлян. Ми зачинені, так? — повторює Лев і твердо показує на вихід у себе за спиною, але руки не опускає — так, наче наступним попередженням буде ляпас.

Маттео шморгає від розпачу. Підхопивши зі снігу велосипед, він мчить за браму, але послизається на кризі, і рушниці випадають. Маттео ледь стримується, щоб не закричати й не розплакатися. Він ще думає, що якби не мав свого замислу, то вбив би й Лева. Бо він не якийсь там малий засранець. Він усім ще покаже. І раптом за огорожею Маттео чує інший голос — молодший, ніж у Лева.

— П-с-с. Чувак! Іди сюди.

Лев, може, й відмовиться продавати пістолет чотирнадцятилітньому підлітку, але не всі його хлопці мають такі ж принципи. Тож Маттео повертається додому в Бйорнстад, збирає всю готівку батьків, свій комп'ютер, а тоді обмінює все це й три старі рушниці на пістолет, яким, вочевидь, вдасться і стріляти в когось, і застрелитися самому.

Удосвіта в суботу він знаходить у саду вілли мопед, забутий якимсь розпеченим підлітком, який не поставив його в гараж, хоч і обіцяв батькам завжди так робити. Маттео залізає через підвальне вікно до будинку, прокрадається в коридор і знаходить там на гачку ключ від мопеда. Він їде не один десяток кілометрів з Геда до іншого міста, його заносить серед темряви на дорозі, кілька разів він ледь не розбивається. Він такий близький до того, щоб померти. Такий близький до того, щоб не померли інші.

На світанку Маттео заїжджає на околицю одного великого міста. Там він стає перед сірим багатоповерховим будинком і довго чекає, аж йому дерев'яніють пальці й він сумнівається, чи зможе натиснути на гачок. Коли Родрі виходить, сонний і розпатланий, Маттео чекає, поки той сяде в автомобіль. На мить йому навіть хочеться почекати і прослідкувати за ним, щоб просто дізнатися, куди він вирушить. Він має роботу? У нього є друзі? У його житті є хтось, хто його любить? Маттео про це не дізнається. Він навіжено розтирає пальці, щоб відновити кровообіг, а потім виходить на паркінг і чекає, щоб Родрі помітив його крізь вікно. Маттео треба переконатися, що вбивця сестри впізнає його. Після цього він робить три постріли. Чекає, поки Родрі осунеться, щоб переконатися, що він мертвий. Тоді сідає на мопед і їде додому в Бйорнстад. На півдорозі мопед ламається. Маттео стає на узбіччі й махає автомобілям, але ті, хто помічають його, не зупиняються, а ті, хто міг би зупинитися, не бачать. Однією з автівок, які

проїжджали у протилежному напрямку, виявилася машина поліції. Наскільки інакше могла б закінчитися ця історія, якби поліцейські не проїхали повз, але вони поспішали, бо отримали виклик через стрілянину на паркінгу в тому місті. Так Родрі був би єдиним, хто помер.

Пригальмовує одна вантажівка, блимає фарами трохи далі на узбіччі, і Маттео біжить туди. Водій такий вражений, що чотирнадцятирічний хлопець опинився сам на дорозі, що просто з доброї волі робить великий гак, почувши, куди йому треба. Водій підвозить Маттео майже до самого Бйорнстада. Він так і не дізнається, причиною яких подій став.

Маттео приїжджає додому якраз перед початком матчу. Забирає щоденник сестри та їде на велосипеді через місто. Зупиняється біля будинку Андерссонів. Там він довго думає, чи не залишити щоденник у їхній поштової скриньці. Маттео знає, що сталося з Майєю, йому відомо, що в Майї мама адвокатка, тож, можливо, вони розкажуть історію Рут. Можливо, тоді її хоч якось виправдають. Але Маттео не наважується залишити щоденник, він дуже боїться, що його прочитають раніше і, зрозумівши намір Маттео, спробують йому завадити.

Крім того, у розпачі він усвідомлює, що не може так вчинити з мамою. Втративши обох дітей, вона матиме потребу придумати якісь нечувані обґрунтування, щоб це пережити. Він не може позбавити її цього, змусивши дізнатися, що сталося насправді.

Тож Маттео знаходить незамкнену повітку в чиємусь саду, краде звідти сапку й доїжджає до озера. Прорубавши в кризі діру, кидає туди щоденник. Потім повертається, залишає велосипед і просто йде за потоком людей — до льодової арени, разом із тисячами інших, один серед натовпу. Невидимий.

Ранок суботи, день першого матчу в цьому сезоні. Міста довго цього чекали, у лісах якась н диво пожвавлена атмосфера. Нема відчуття насилля, що нависає в повітрі, люди розслаблюють плечі, бо після смолоскипної ходи знову запанував мир. Він може бути крихким, але все одно дає коротку паузу. Сьогодні ми всі немовби стоїмо на одному боці. Сьогодні йдеться лише про хокей.

Амат виходить з дому, перекинувши сумку через плече. Мама цілує його в голову. Перетнувши паркінг, він починає шлях від Низини до льодової арени, як робив мільйон разів. Скільки треба зробити кроків? Скільки це буде кілометрів? Чи зможе він виміряти відстань до мрії, коли досягне її?

Почувши, як хтось гукає його, Амат так дивується, що спершу навіть не може визначити, звідки лунає голос. Він різко обертається і через вагу сумки мало не втрачає рівновагу.

— Привіт? Що ти тут робиш? — вражено питає він.

Петер стоїть, запхавши руки в кишені, поглядом водить по лінії горизонту.

— Чекаю на тебе. Маєш час дещо глянути?

— Зараз? У нас збори перед матчем...

— Я знаю. Вибач. Але я потім підвезу тебе. Це швидко! Ми встигнемо!

Щось у цьому чистому, ясному ентузіазмі на обличчі Петера викликає в Амата цікавість. Колишній спортивний директор веде Амата від багатоквартирних будинків далі в ліс попри старий гравійний кар'єр, не зупиняючись, аж поки вони не підходять до великої відкритої ділянки, де колись, як казали, мали збудувати нову продуктову крамницю. Потім міркували, що, напевно, там може бути поліклініка. Якийсь час хтось навіть мріяв про невеликий бізнес-центр. Звісно, нічого з цього не вийшло, у цій частині Бйорнстада не будують. Місто, може, і збільшується, але в Низині нічого не росте.

— Он там! — каже Петер, показуючи на цілковите ніщо.

— Я... не розумію... — дивується Алат, бо бачить лише сніг і гравій.

А Петеру видно дещо інше. Він бачить свою покуту.

— Алате, я багато думав про те, яким складним був твій шлях до основної команди. Майже непосильним. Ти міг так і не дати раду з перешкодами, але ти... унікальний. Цей двигун усередині тебе, твоє серце — я ніколи не бачив чогось подібного. Я просто не хотів би, щоб кожна дитина, яка прийде після тебе, мусила проходити твій шлях, аби мати хоч якийсь шанс. Я хочу, щоб наступній дитині з Низини було... трохи легше. Хоч трохи легше.

— І як це стосується гравію? — запитує Алат, зворушений, але й збентежений.

Петер усміхається.

— Я хочу побудувати льодову арену. Невелику — щоб це було місце для тренування, місце щоб... потусити. Щоб у нас була школа катання на ковзанах, хлопчача команда, місце, де можна додатково потренуватися, якщо хочеш. Комуна збудує мегасучасний тренувальний комплекс біля льодової арени, але, думаю, тут теж можна щось побудувати. Звісно, значно менше, просто звичайну... ковзанку. Але цього разу я проконтролюю, щоб усі документи були в порядку. Попрошу всіх своїх друзів допомогти. Думаю, у тебе теж багато друзів. У цих будинках живе багато майстрів, правда? Кількох я знаю. Думаю, вони прийдуть, якщо ми їх попросимо. Думаю, ми зможемо — ти, я та ще кілька людей. Хтозна, може, колись у Низини буде своя команда? Можна ж про це помріяти? Чи це дурниця? І все це звучить... безглуздо?

В Алату, мабуть, зо двадцять разів піднімається й опускається грудна клітка, а потім він дістає з сумки телефон і наводить камеру на гравій.

— Ні. Це не безглуздо.

— Що ти робиш? — не розуміє Петер.

— Фотографую. Щоб показати це всім випещеним шмаркачам з нашого двору, коли через кілька років у них тут буде своя льодова арена, а вони сприйматимуть її як належне...

Алат ураз виглядає таким високим, ніби за одну ніч переріс Петера. Петер сміється. Усе це поки що лише мрія. Він навіть не знає, чи має відвагу вірити, що зможе її здійснити. Але Бйорнстад — таке особливе місце на землі. Таке клятуще місто. Тут стільки дивних назв, походження яких усі вже забули.

Через кілька років ніхто й не згадає, чому ковзанку за багатоквартирними будинками та гравійним кар'єром у найбіднішій частині міста завжди називають «Собором». Але це знає чоловік, який її вимріяв, і знає хлопець, який одного дня заб'є свою першу шайбу в НХЛ. Потім його попросять дати інтерв'ю на телебаченні:

«Що б ви хотіли передати всім, хто нас дивиться у вашому місті? Як воно називається? Бйорнстад?» — запитає англійською репортер по інший бік Атлантики.

Алат погляне прямо в камеру й відповідь: «Ні, я з Низини».

102. Найкращі друзі

Офісний пікнік Міри і Майї минає чудово, з дурними жартами й безпричинним сміхом, поки його раптом не переривають звуки, коли щось при вході дзенькає і розбивається об підлогу, а потім хтось матюкається, аж луна йде. Міра з Майєю підхоплюються й кидаються туди — це Мірина колега перечепилася в дверях і тепер невдоволено бурчить, бо стоїть у червоній калюжі, яка все більшає.

— Моє НАЙКРАЩЕ вино! Чому в нас такі високі пороги?

Мірин голос коливається між стурбованістю й розгубленістю.

— Що ти тут робиш? Ми ж сьогодні не працюємо!

Колега демонстративно піднімає пакет з трьома пляшками вина, поки що не розбитими.

— А я не працювати прийшла. Часто тут буваю, щоб мати час на себе.

— А хіба ти... не живеш сама? — обережно перепитує Майя.

— Усе одно треба мати час саме для себе! — заявляє Мірина колега.

Майя сміється.

— То як, можна мені трохи вина?

Звісно, можна. Мірі не наливають, бо вона за кермом, і їй це на користь, як каже колега.

Коли колега з Майєю допили пляшку, Міра тихо починає:

— Можна я дещо скажу? Я трохи... думала.

Колега і Майя, звівши на неї очі-в-яких-пів-пляшки, протягують:

— Ну-у?

Міра говорить повільно, ніби притримуючи слова, які хочуть зірватися з повідка:

— Я розмовляла з однією дівчиною. Вона на кілька років молодша за тебе, Майє. Її звуть Тесс. Вона хоче вивчати право, і її мама запитала, чи зможе Тесс потім, після завершення навчання, повернутися і працювати у нас. Я сказала, що так, можна, але це неправда. Тому що Тесс хоче своєю роботою допомагати жінкам, які мали досвід жорстокого поводження і зґвалтування. Хоче захищати тих, кому ніхто не допомагає. Вона хоче боротися за... за...

Майя простягає долоню до маминої руки й завершує:

— За наступну дівчину, яка буде як я.

Міра киває, не відриваючи погляду від доньчиної руки.

— Але ми тут не ведемо такі справи. Уже ні. Тепер ми працюємо для заробітку. На великі компанії та підприємства. Та я... більше не хочу цим займатися.

— Що ти таке кажеш? — перелякано вигукує колега.

Міра дивиться їй в очі.

— Я тебе обожаю. Не знаю, як зможу щодня ходити на роботу, де не буде тебе. Але я мушу займатися чимось... іншим. Агенція перейде тобі, я запишу на тебе свою частину, Фрак якраз передав нам усі юридичні доручення для будівництва «Бйорнстад Бізнес Парку»... це... у тебе не буде фінансових проблем. Обіцяю.

— Але що будеш робити ТИ? — спантеличено запитує колега.

І з Міри вириваються нараз усі слова:

— Створю невелику юридичну агенцію. Куди зможуть прийти працювати такі, як Тесс, щоб боротися за наступну Майю. Щоб інші не поводитись так, ніби Майя була... останньою. Щоб дорослі чоловіки не могли зробити вигляд, ніби вони все залагодили, коли накидали нову декларацію базових цінностей і кілька заяв про образу гідності, надрукували трохи піар-брошур, написали красиві слова в газетах — так, ніби цього достатньо. Я хочу, щоб такі, як

Тесс, приходили в агенцію і боролися, не дозволяючи чоловікам забувати, що це вічна робота. Вона ніколи не закінчиться. Я хочу, щоб хтось стояв тут і кричав: «Яке правосуддя? Для кого?» — коли вони апелюватимуть до того, що «все має відбуватися в межах правосуддя», щоб захистити своїх синів. Я хочу, щоб хтось заволав: «Наскільки? НАСКІЛЬКИ далеко можна зайти?» — коли вони казатимуть, що «хлопцям теж потрібен захист, не треба, щоб це зайшло занадто далеко в інший бік». Я не хочу, щоб вони... чорт... хтось повинен бути на місці й нагадувати їм, що проблема не в дівчатах! І що таке сталося не встанне! Кевін не був останнім чоловіком!

Майя з Міриною колегою лише кивають, а Міра взагалі не розуміє, чому вони зовсім не здивовані.

— Добре. Я з тобою, — коротко заявляє колега.

Міра гірко хитає головою.

— Ні-ні, ти не розумієш. Я не зможу заробляти. Тобі залишиться вся наша агенція, і маючи доручення для «Бйорнстад Бізнес Парку», ти...

Колега дивується з непідробною щирістю:

— А мені що робити? Залишитися і багатіти? Та я ж навіть не люблю дорогі вина. Я піду за тобою. Куди завгодно.

Майя сидить поруч і дивиться, як дві тітоньки обіймають одна одну, і думає собі, що коли стане стара, справді-справді стара, то має надію, що буде такою ж дурнуватою. Міра береться пити вино, не думаючи про наслідки, тож Майя таки мусить подзвонити Ані, щоб приїхала й забрала їх трьох. Ана миттю приїжджає, без запитань. Жодній із чотирьох жінок не подобається хокей, але вони все одно вирішують поїхати на матч.

Міра зачинає офіс. Через кілька місяців вона залишить ключі, передасть усі справи співробітникам, продасть автомобіль. Перший офіс нової юридичної фірми буде в неї вдома на кухні. Одного дня про них дізнаються жінки всієї країни. І це теж буде свого роду «сороб».

У Геді Йонні прибирає мінібус. Неможливо визначити, хто там більше смітить — діти чи Ханна. Кожен ранок із ними нагадує прокидання на звалищі після урагану. Але Ханна, підійшовши до Йонні, який нахилився з маленьким порохотягом, щипає його за зад і шепоче на вухо:

— Обережно сьогодні. Не встрявай у бійки, щоб ні від кого не дістав, бо коли повернешся додому і діти вже спатимуть, ми з тобою будемо кохатися, тож сьогодні ти дістанеш від єдиної людини — від своєї жінки! Чув мене?

І Йонні заходиться сміхом. Ханна — шалено красива жінка. Красива шалена жінка. Щоб подразнити його, вона підтанцює, коли йде до будинку зібрати дітей: вони їдуть на матч разом із Йонні, а Ханна сьогодні працює в лікарні. У дверях вона зупиняє Тесс і простягає їй візитну картку Міри Андерссон:

— Це... загубилося. Випало в тебе з куртки.

Усміхнувшись, Тесс пробачає маму за неправду.

— Ага, «випало».

Зціпивши зуби, Ханна вдихає.

— Мені... важко визнати, що тепер ти захоплюєшся не мною, а іншими жінками. Це так... капець як важко. Але Міра сказала, що ти можеш приходити до неї в офіс. Можливо, одного дня ти зможеш там працювати. Я...

Ханна не встигає продовжити, бо важко говорити в таких обіймах, коли мало не задихаєшся. Тесс не дає їй договорити:

— Мамо, яка ж ти дурненька! Я ніколи й ніким не буду захоплюватися так, як тобою!

Адрі виїжджає з лісу й зупиняється на пагорбі над кемпером. Алісія приїхала разом з нею, мала розганяється поміж дерев і кидається в обійми Беньї.

— Привіт, моя найкраща подружка, — шепоче Беньї.

— Привіт, мій найкращий друже, — хихоче вона.

Вони разом їдуть на гру. Столичний погодився, щоб його підвезли, але трохи пошкодував про це, коли Алісія встигла поставити пів мільйона запитань ще до того, як вони вибралися з лісових доріг. «А ти добре граєш? А наскільки добре? А сильно забиваєш шайбу? А хто швидший: ти чи кіт? Ну, звичайний кіт, не кіт-супергерой, а просто домашній! А ти дуже швидкий? Беньї, а кіт дуже швидкий? А можна ми потренуємося разом? Може, сьогодні? Ти можеш сьогодні? А скільки тобі років? П'ятдесят? Беньї, а Гед круто грає? Ми їх поб'ємо? А сильно? Ну, що значить “не знаю”, скажи ПРИБЛИЗНО!!!» Вона ніяк не замовкне. Коли вони доїжджають до льодової ари, у Столичного вже тріщить голова. Сміючись, Беньї каже Алісії:

— Хочеш потусити з нами в роздягальні? Скажеш «привіт» Амату та іншим.

Роззявивши рота, Алісія дивиться на Беньї, ніби він запитав, чи хоче вона піти привітатися з Людиною-павуком і Диво-жінкою. Вони заходять на льодову арену, Беньї тримає Алісію за руку. Спочатку вона ступає відважно, але на трибунах уже купа людей, у її малих вухах аж гуде від шуму, і вже біля роздягальні основної команди Алісія знервовано ціпеніє й шепоче:

— Та ну, пішли звідси, я не хочу, нащо це мені!

Беньї трошки міцніше стискає її за руку. І спокійно каже:

— Подивись на стелю. Ми з тобою одні в цілому світі. Ми самі. Ніхто нас не скривдить.

Вони стоять так, поки Алісії у вухах не замовкає гул натовпу. Тепер тільки тиша. Не треба нічого боятися. Коли вони заходять до роздягальні, вона не відпускає руку Беньї, тримається так міцно, наче це востаннє.

Цаккель сидить у себе в кабінеті, зайнята останніми приготуваннями до матчу. У двері тихо стукають, це прийшов Столичний. Цаккель піднімає погляд:

— Ну?

Він навпомацки підбирає слова:

— Я лише хотів... подякувати. Дякую, що повірили в мене і дали мені шанс, я... ніколи не думав, що мені сподобається в такому місці, як тут. Але тепер я почувуюся тут як удома, навіть більше, ніж... у себе вдома.

— Ну? — повторює Цаккель із властивою їй досконалою чулістю до висловлення почуттів. Столичний прокашлюється.

— Може, на сьогодні є якісь особливі вказівки для моєї гри? Чисто з точки зору тактики?

Здається, Цаккель мусить подумати. А потім каже:

— Здивуй мене.

Вона ніколи йому не розповість (про таке не кажуть), але за всі роки буде небагато гравців, які подарують їй стільки радості, як він. Небагато гравців можуть так часто дивувати. Бути такими різними.

Столичний повертається до роздягальні. Тут усе ще таке незвичне, але він залишиться в цьому місті на багато років. Купить невеликий будиночок неподалік від того місця, де зараз стоїть кемпер Бенї, і буде довго сидіти в човні й повертатися, зловивши нуль рибин. Навчиться вміло прибіхувати, але більше не стане вигадувати щось про себе. З часом його мама також перебереться сюди. Ну як перебереться — вона приїде відвідати його і вже не поїде звідси додому. Як виявиться, вона теж із лісового народу. Про це не завжди знаєш, поки в тебе не з'явиться ліс, де можна бути лісовою людиною.

Бубу стоїть у коридорі біля роздягальні. Тесс похапцем цілує його й відпускає працювати. Вона поїде, буде вчитися в місті далеко звідси, але після навчання повернеться і працюватиме в Міри. Ханна не помиляється: вона стане найкращою. Бубу разом із татом будуть працювати в автомайстерні. Він ще на кілька років залишиться помічником тренерки Цаккель, але коли вони з Тесс одружаться і в них народиться перша дитина, Бубу піде з основної команди і стане тренером дитячої команди, тому що в них тренування раніше і так він завжди встигатиме приїхати додому й приготувати вечерю для дружини, коли вона повертатиметься з роботи. Одного разу він буде тренувати своїх дітей, усіх разом.

Кабан всідається на трибуні, гордий, як півень. Він сидить на бйорнстадському боці, але до нього все-таки підходить один чоловік з Геда. Йонні простягає широку долоню. Кабан із певним ваганням потискає йому руку.

— Твій Бубу, він добрий хлопець, — каже Йонні.

Кабан киває, здивовано, але потім вдячно:

— Але все одно він не вартий Тесс.

Йонні ледь помітно всміхається.

— Воно-то так... Але ніхто з нас не вартий своїх жінок.

Кабан посувається, ці двоє чоловіків такі кремезні, що їм ледве вистачає трьох місць. Пів життя тому вони щосили старалися позабивати один одного до смерті на льоду, але тепер їм треба стати родичами, тож годилося б якось заприятелювати. У цій справі їм не завадило би трохи допомоги. На щастя, недалеко від них сидять Ана з Майєю, і Кабан, нахилившись до них, питає, чи знайдеться в Ани якесь пиво. Пиво в неї таки є. Звісно, на льодову арену заборонено приносити пиво, але якби Ана не могла робити того, що заборонено, вона б узагалі не виходила з дому. Насправді вона не могла би бути навіть удома. Кабан і Йонні тихцем попивають пиво із кавових стаканчиків, і не тому, що Йонні боїться охоронців — ні, боїться він Ханни.

— Ну що ж, тоді приходьте на сімейну вечерю, — стримано запрошує Йонні.

— Бубу прийде з радістю, — коротко відповідає Кабан.

— Я на це сподіваюся. Бо готувати доведеться йому, — всміхається Йонні.

І Кабан заходиться реготом. Чоловіки цокуються. Ще десять хвилин вони сидять поруч і навіть розмовляють про хокей. Одного дня вони стануть дідусями, й онуки в них будуть спільні. Хай щастить цим малим наважитися на вибір улюбленої команди.

Коридором біля роздягальні йде Амаат із сумкою на плечі. Біля Бубу він зупиняється. Хлопці

міцно обіймають один одного.

— Це наш останній сезон разом, далі ти станеш профі, — каже Бубу, і щось стискає йому горло.

— Ти так будеш казати кожного сезону, — усміхається Амат.

Але насправді Бубу не помиляється. Інші з команди вже в роздягальні, Амат сідає між Столичним та Стули-рота і, поки вони перевдягаються, запитує:

— Хочете завтра ще потренуватися?

Хлопці кивають. А Столичний навіть пропонує:

— А може, ввечері? Ви сьогодні після гри зайняті?

Ні, не зайняті. На трибунах тисячі голосів як один гудуть: «ПРЕТЕСЬ НА НАС? ТО ЗАЧЕПІТЬ ХОЧ РАЗ». Обидві трибуни зі стоячими місцями вигукують одні слова, весь ліс нуртує. Обличчя Стули-рота нічого не виражає, але коліна аж ходором ходять.

— Нервуєш? — запитує Столичний.

Стули-рота засоромлено киває.

— Не треба. Гед і так не зможе перехопити шайбу, — всміхається Столичний, ніби вже встиг заразитися пихатістю лісового народу.

«НАС НЕ ПОВИТИ! НАС НЕ ПОВИТИ! НІХТО НЕ ПОСМІЄ НАС ПОВИТИ!» — горлянуть трибуни до політиків, до впливових осіб, до всього світу водночас.

— Я вже й забув, як гучно вони кричать, — каже Амат.

— А я ніколи не чув нічого подібного, — зізнається Столичний.

— Чекай, от як ми вийдемо. Це буде ураган, — запевняє його Амат.

— Можеш щось порадити, як із цим дати раду? — запитує Столичний.

Тоді Стули-рота дивує усіх, а самого себе — найбільше, коли, усміхнувшись, раптом відповідає:

— Виграти.

Вони регочуть. У цю мить до них у роздягальню заходить Бенї, ведучи за руку Алісію. У неї є запитання.

Багато-багато запитань.

Цаккель спускається з кабінету, крокує туди-сюди перед роздягальнею. Вона нервує, а це буває нечасто. І курить більше сигар, ніж зазвичай. Лайнувшись, сторож відчиняє двері аварійного виходу, щоб не спрацювала пожежна сигналізація. Замкнути їх він забуває.

Анин тато сидить у ряду перед донькою. Він тверезий. Ана телефонувала дядькам із татового мисливського гурту, і ті сказали, що він учора нічого не пив, бо знав, що сьогодні йде на матч із донькою. «Будемо сподіватися, що перед наступним полюванням він усе-таки хильне, бо твій тато — найкращий мисливець у Бйорнстаді, коли тверезий, а це якось нечесно перед іншими», — бурмотіли дядьки. Нахилившись до тата, Ана запитує:

— Тату, ти сюди добрався на машині?

Кивнувши, він завзято запевняє:

— Так-так, але я не пив! Чесно!

Він так боїться осоромити доньку, страшенно боїться, що скоїть якусь прикрість. Але Ана

всміхається, і тоді він теж усміхається — тією усмішкою, яка лише для неї. Тоді Ана розважливо запитує:

— Тату. Ти ж не залишив у машині рушницю?

Він дивиться на неї круглими очима.

— Це не... я не був п'яний... я просто нервувався!

Ана втомлено хитає головою.

— Ти хоч замкнув машину?

Він миттю встає і протискається трибуною, щоб вибігти на паркінг і замкнути машину. Ана гукає до тата. Коли він озирається, готуючись, що донька почне сварити його не лише за це, Ана кричить, щоб усі почули:

— Тату, я тебе люблю!

Так, цей чоловік не ідеальний. Але він її тато. Цього вона ніколи не соромиться.

103. Запитання

Матч ось-ось розпочнеться, але його так і не зіграють. Натомість станеться все те, про що ми завжди будемо шкодувати. Кожен присутній на льодовій арені буде все життя прокручувати в голові ці хвилини й запитувати себе: «Чи міг я зробити щось по-іншому? Щось дрібне, щось мікроскопічне, хоч щось? Чи міг я зупинити його?».

Наближається ніч, яка поставить під сумнів усе коли-небудь нами зроблене, нас самих і міста, які ми збудували. Бо що все це насправді таке? Лише сума наших вчинків. Лише результат нас самих. Чи витримаємо ми те, що з цим усім станеться?

Цей хокейний матч так і не зіграють, і багатьом із нас здаватиметься, що ми ніколи не вийдемо з льодової арени. У цьому жажітті ми залишимося назавжди. Ми — люди, які розповідають історії, ми пробуємо використовувати казки, щоб досягнути те, що нам довелося пережити, пояснити те, за що ми боролися, сподіваючись, що це виправдає те, що ми накоїли. Але казки показують як наші найкращі, так і наші найгірші риси, і чи перше переважить колись друге? Чи є наші перемоги більшими за наші помилки? За що ми несемо відповідальність? У чому ми винні? Чи зможемо ми завтра поглянути на себе в дзеркало? Або в очі одне одному?

Ні.

Не після того, що станеться.

Лев сидить у себе на веранді в будинку біля автозвалища в Геді. Біля його ніг лежить чорно-біла собака. Холодний вечір, свіже повітря, від самотності болить у грудях. Він уміло приховує це перед хлопцями, яких бере на роботу, бо ті стануть неконтрольованими, якщо побачать його таким. Лев завжди дивувався з дорослих чоловіків, які не приховували свій страх, — це ж така неймовірна розкіш! Можна порівняти хіба з кролем, який нічого не знає про хижаків, бо ще жодного не бачив. Там, де виріс Лев, чоловіки не показували свого страху навіть тоді, коли їм розривалося серце. Тому Лев вибрав життя в Геді. Він мешкав у багатьох місцях, але вирішив оселитися в цих лісах, бо тутешні люди, як і він сам, були тими, хто вижили, і теж небезпечними — не менше за нього. Лев думав, що тут зможе менше виділятися, ніж у місцях, звідки його гнали геть, що тут, можливо, йому дадуть спокійно жити серед інших. Мати час, щоб щось збудувати.

Він жорстокий чоловік, але якщо запитати його чому, то у відповідь Лев скаже: тому що ненавидить насильство. Пістолет у нього для того, щоб нікого не вбити. Він радше буде відлякувати, ніж ризикне підпустити когось близько до себе. Завдяки цьому він вижив і через це також став самотнім. Він не часто дозволяє собі відчутти самотність, але та Адрі, яка приходила сюди купити «Хутро», щось запустила всередині нього, відчинила ногою двері десь у його грудях. Вона нагадала Леву про племінниць. Це заради них він будує. Для їхніх дітей. Власних у Лева не було, майже всю його родину забрала війна, яку решта світу навіть не називала війною. Він бачив добрих людей, здатних на велике зло, але також злих людей, які були здатні на нечуване світло. І так скрізь: люди надто сильно люблять, надто легко ненавидять, надто мало прощають. Але більшість хочуть того ж, що й він: щоб життя було мирним, щоб із настанням ночі серце могло битися трохи повільніше, щоб заробити трохи грошей, аби бути опорою для тих, кого любиш.

Свій бізнес він звів на автозвалищі, щоб мати можливість надсилати гроші племінницям та їхнім дітям. Можливо, одного дня Лев збудує тут великий будинок, щоб усі вони приїхали і в ньому поселилися. Чи добрий він чоловік? Ні. І сам про це знає. Він скоїв багато вчинків, про які мав би жалкувати, але йому мало про що жаль — а хіба це не є визначенням зла? Чоловік здатен на дуже погані вчинки, щоб захистити свою родину, і готовий захищати, вдаючись до насильства, те, що він збудував, якщо це було заради рідних. Одного дня, можливо, доньки й сини Левових племінниць стануть юристками та директорами — він на це сподівається. Одного дня, можливо, у такому місті, як це, вони почуватимуться вдома з такою ж певністю, як і Петер Андерссон, без необхідності весь час вибачатися чи дякувати, без необхідності красти чи просити милостиню. А як бути поки що? А поки що Лев робитиме те, що повинен.

Чи він шкодує? Таки є дещо, про що він шкодує. Той хлопець, Абат. І те, що сталося на драфті НХЛ. Лев нагадав Леву його молодшого брата — ще в дитинстві, в інших лісах і в інші часи, вони так само грали в хокей. І що б не твердили Петер Андерссон та інші чоловіки, але допомогти Абаті Лева спонукала не жадібність. Принаймні не більша, ніж у самого Петера Андерссона. Лев узявся допомогти, бо побачив у тому хлопцеві когось, кого любив, а тепер шкодує, що не побачив його таким, яким той був, — просто хлопцем. Там, де виріс Лев, не було хлопців-ровесників Абата, у такому віці їх уже вважали чоловіками, бо в жорстокому місці дитинство триває всього мить. А то й іще коротше. Лев не з тих чоловіків, які легко визнають свої помилки, але тепер він знає, що мав би запитати в Абата, чого він хоче: слави чи грошей. Лев вважав очевидним, що слави прагнуть лише ті, хто вже розбагатів, але ж хлопець міг

вважати інакше. Можливо, він прагнув чогось такого, що Лев навіть не здатен зрозуміти.

Чи він жалкує? Так, попри все, Леву жаль. Він жалкує, що не слухав. Жалкує, що не пішов на сьогоднішній матч. Він хотів би ще раз побачити, як грає Алат. Як він мчить уперед — так, як колись мчав Левів брат. Така фантастична гра. Чудова забава.

Лев заплющує очі. Біля будинку чути чийсь кроки по жорстві. Хтось важко віддикується.

Один із робітників автозвалища з нажаханими очима вибіг з вагончика. Швидко, як лише міг, дістався до Левового будинка. І нестямно гунав у двері, аж поки роздратований Лев зі склянкою міцного алкоголю в руці не відчинив йому.

Так Лев дізнався, що зробив той інший його робітник. І щоб продали чотирнадцятирічному хлопцеві, який приходив сюди купити пістолет. Хтось із робітників сьогодні в Бйорнстаді бачив Маттео, вони якраз збиралися продавати хот-доги перед льодовою ареною, а той ішов на матч. «Він був чорний як ніч», — так описав його робітник. Ніхто ще ні до, ні після так швидко не мчав машиною через ліс, як Лев того дня.

Паркінг уже порожній, коли Алат тато виходить до свого авто. На льодовій арені от-от розпочнеться матч, деь дорогою мчить старий американський автомобіль, перевищуючи дозволону швидкість, щоб, звісно ж, встигнути до початку матчу. Алат тато смикає дверцята авто й пригинається від сорому, зрозумівши, що вони незамкнені. Рушниця таки в салоні, він забув про неї, як і передбачала Ала, але сталося це не через його пияцтво, а через вік. А це значно гірше.

Він уже збирається заховати рушницю під сидіння, замкнути машину й повертатися на арену, коли зауважує самотню постать, що скрадається попри фасад. Алат тато лише веде краєм ока, як то буває, коли він бачить щось у лісі й не відразу розуміє, тварина це чи людина, але він завжди може довіритися своєму інстинкту. Чоловік знає, коли щось не так, вловлює неприродний рух. Провівши життя в лісі, він знає, як виглядає страх, як — втеча, і як — полювання.

Ступивши кілька кроків між автівками, чоловік може роздивитися постать — якийсь хлопчисько заглядає в усі вікна і смикає за всі двері. Врешті він бачить, що відчинений аварійний вихід у кінці коридору біля роздягалень, ці двері мали бути замкнені, а відчинити їх можна тільки зсередини, але сторож залишив їх прочиненими, щоби провітрити сигарний дим.

Хлопець різко кидається туди, і лиш тепер Алат тато помічає в нього в руці пістолет. Він не встигає крикнути, щоб попередити когось, коли хлопець прослизав всередину. Усе стається так швидко, так неймовірно, немилосердно, страшенно швидко.

Американський автомобіль заїжджає на парковку, аж його заносить. Алат тато хапає рушницю і біжить до льодової арени.

Стули-рота сидить на лавці в роздягальні. Заходить Маттео. Спочатку ніхто не бачить пістолета, але потім усі помічають його ніби водночас. Спершу дехто думає, що це такий жарт — настільки неприродно виглядає зброя в руці чотирнадцятирічного хлопця, але потім усі погляди зосереджуються на його очах. Вони порожні. Якщо за ними й була колись людина, то зараз її нема. А тоді лунає перший постріл.

БАХ

Другий і третій.

БАХ БАХ

І всі кричать. Біжать. Тікають до душових і туалетів. Куди завгодно. Пригинаються попід умивальниками й за дверима. Ніхто з присутніх не забуде того відчуття, коли згадуєш, що можеш померти, і починаєш усвідомлювати, що зараз це станеться. Зараз усе закінчиться. Люди так часто кажуть, ніби в останню мить усе життя минає перед очима, але більшість із нас встигає подумати лише про щось таке мале. Про одну-єдину людину. Про маленьку долоню в руці. Про хихотіння. Подих, відчутний на долоні.

БАХ

Стули-рота знає, що помре. Це в нього цілиться Маттео. Щойно той заходить, Стули-рота розуміє, що йому кінець, але непорушно сидить, заплющує очі й сподівається, що все станеться швидко. Що не буде дуже боліти. Але йому взагалі не боляче. Стули-рота чекає, що зараз йому розірвуться груди, тіло сповзе на підлогу, але нічого не відбувається. Розплющивши очі, він бачить, що все залите кров'ю, а на підлозі — два тіла.

Алісія вештається по всій роздягальні, як мале шило в дупі. Розпитує, розпитує й розпитує. То вона хоче підписати футболку, чи дізнатися більше про якусь марку ковзанів, або вимагає, щоб їй розповіли секрет, як ось таким способом замотати ключку. Амаг обіймає Алісію, після чого в неї такий вигляд, ніби вона зараз знепритомніє. Бенї сидить на лавці в іншому боці роздягальні. Він уже розслаблений, прихилився до стіни, майже задрімав. Він не встигає помітити, як заходить Маттео. А той не бачить, що Алісія стоїть посеред роздягальні. Якраз попереду Стули-рота.

БАХ

Ханна в лікарні. Вона не чує криків у коридорі, не знає, що виклик надійшов із льодової арени, де зараз її сім'я, не чує, як надламуються голоси колег. У медсестер і лікарів, які переказують інформацію, серця розбиваються на друзки. Ханна не знає, що з ними відбувається, бо виконує свою роботу. Навіть подвійну роботу.

Це скидається на жорстокий жарт, ніби Бог хоче продемонструвати, що може чинити з нами, як заманеться. Або ж навпаки: це Його покута.

Тієї миті, коли на льодовій арені обриваються два дорогі нам життя, на руках у Ханни б'ються серця новонароджених двійнят. Починаються два дитинства. Аку-ку. Лоскоти й хихотіння, аж давишся від сміху. Дерева, на які вилазиш. Калюжі й завеликі чобітки. Крига на озері. Мільйон морозива. Рукавички на батареї. Стишені крики батьків, які розмовляють по телефону, а ти в цей час гупаєш м'ячем у будинку. Гойдалки. Найкращі друзі. Перше кохання.

Цей день несе немислиме насильство й нескінченну милість. Найбільше жахіття, найменших

людей. Одне й інше — для нас.

Як нам розповісти про Алісію?

Це ж про неї всі наші казки. Усі, які тут завершуються, і всі, які тут починаються, — вона була причиною їх усіх.

БАХ

Маттео стоїть у дверях, Алісія не розуміє, що у нього в руці. Вона бачить лише темряву, яка накочується, як дим, і огортає її, вона чує лише крики і гуркіт, з яким перекидаються речі. Усі чоловіки навколо неї кидаються бігти.

БАХ БАХ

Перший постріл пройшов зависоко. Віддача надто сильна, а в Маттео дуже тремтять руки, тож він опускає зброю, а тоді знову натискає на курок. Другий і третій постріли влучили. Прямо в груди. Ще до того, як упасти на підлогу, тіло було мертвим.

БАХ

Усі чоловіки в роздягальні кидаються бігти. Хтось до туалетів, хтось у душову, хтось намагається пролізти у вікна. Усі, крім Бенї. Бо він — той, хто біжить на вогонь.

Він завжди таким був.

Анин тато кидається через паркінг до аварійного виходу і, затамувавши дихання, примружує очі серед темряви. Він бачить, як Маттео робить перший постріл у роздягальню, бачить, як той ступає за поріг, щоб вистрілити знову, і тоді хтось з усієї сили налітає на нього. Маттео падає назад у коридор, а зверху на ньому — хтось значно кремезніший.

БАХ БАХ

Ці два постріли позбавляють Бенї життя. Обидва в серце. Та й куди ще можна було влучити? Він був суцільним серцем. Маттео відкидає набік тіло Бенї і підхоплюється на ноги, дико цілячись в усі боки, щоб продовжити вбивати.

Ми скажемо, що неможливо, щоб сталося так, як описує поліція і журналісти. Скажемо, що ніхто не зміг би влучити з такої відстані, за таких обставин цього не зробив би навіть найвправніший стрілець. Навіть найкращий мисливець у цілому Бйорнстаді, поклянемося ми. Такого не може бути.

Ана стоїть на трибуні й чує перший постріл. Як і всі, вона думає, що це якісь придурки запалили петарди. А тоді до них долинає крик, і зі свого місця на трибуні їй вдається зазирнути поза бортик аж у коридор і до дверей роздягальні. Ана бачить, як із дверей кидається Бенї, прямо на пістолет, і накриває собою Маттео. Наступні два постріли проходять прямо крізь його серце, прямо крізь його тіло, прямо в стелю. Коли Маттео піднімається на ноги, наступна куля

влучає йому в голову. Ана навіть не мусить бачити, хто вистрілив, щоб усе зрозуміти. Лише одній людині таке під силу.

Вона біжить одразу до аварійного виходу, бо знає, що там стоїть її тато, тримаючи в руках рушницю. Маттео був мертвий ще до того, як його тіло повалилося на підлогу.

Але Бенї — теж.

Усі, хто знав Беняміна Овіча — а особливо ми, котрі знали його досить добре, щоб звати просто «Бенї», — бажали, щоб його казка тривала довго. Щоб у нього було спокійне життя. Щасливе завершення. Ми сподівалися, ох, як же ми сподівалися, але в глибині душі, мабуть, знали, що такі, як він, не живуть так. Тому що він завжди був тим, хто стоїть на шляху, тим, хто захищає, тим, хто біжить. Він завжди вважав, що в усіх казках був розбишакою, усі справжні герої так думають, і тому казки про таких хлопців, як він, не завершуються в старості. Після казок про таких хлопців ми просто перестаємо мріяти про існування машини часу, бо якби її і вгадали десь у далекому майбутньому, то хтось би вже скористався, щоб повернутися сюди й попередити, — хтось, хто любив його.

А таких було дуже багато.

Ми не можемо побороти зло. У світі, який ми створили, це така нестерпна реальність. Зло неможливо викоринити, неможливо замкнути; що більше зусиль ми спрямовуємо проти зла, то сильнішим воно стає, проникаючи крізь щілини з-під дверей і крізь отвори замків. Зло ніколи не зникне, тому що воно проростає всередині нас, часом навіть у найкращих із нас, часом навіть у тих, кому чотирнадцять. Проти цього немає зброї. Нам лиш даровано любов — щоб усе витримати.

Люди розбігаються в різні боки, шукаючи шляхів до втечі. Але Ана з Майсю, шпортаючись, мчать униз по трибуні, пробиваються крізь тисняву, і коли Майя скрикує, бо в неї застрягла нога, Ана розпихає навсідч усе й усіх, поки не звільняє подругу, після чого вони кидаються до роздягальні. Спочатку вони бачать у коридорі Амата й Бубу, залитих кров'ю Бенї. Бубу тримає друга в обіймах і заколисує його, наче той просто спить. Але Бенї вже далеко. Тут його нема.

Істинкти Майї волають про тисячі речей, які їй зараз треба зробити, але вона чує лише одне — крик. Не власний, а маленької дівчинки. Мала стоїть за три метри позаду тіла Бенї і кричить, кричить, кричить. Здається, ніхто її не чує. Усі стоять паралізовані, мовчки дивляться на кров і тіла, і ніхто не зауважує дитини. Можливо, Майя побачила в Алісії себе. Можливо, тут і тепер вона стала дорослою, цього Майя не знає. Але замість того, щоб, як усі, упасти на коліна біля Бенї, вона вихоплює Алісію з цього хаосу й кидається геть до аварійного виходу, минає Аниного тата, біжить через паркінг і далі в ліс. Там вона сідає, сховавши дівчинку в обіймах, щоб та змогла виплакати і викричатись, але не бачить, що відбувається на льодовій арені. Майя тільки хоче захистити її від кривавих видів і спогадів, це все, про що вона думає, навіть не дозволяючи власному розуму усвідомити, що Бенї мертвий. Це просто неможливо. «Захисти дитину, захисти дитину, захисти дитину», — тільки про це вона думає. Там можуть бути ще чоловіки зі зброєю, можуть пролунати ще постріли, тому — захисти дитину захисти дитину захисти дитину. Люди вибігають на паркувальний майданчик. Крик і сирени гудуть в останніх

променях дня. Майї так хотілося б не тремтіти, хотілося б змогти міцніше обійняти дівчинку, змогти прогнати це потрясіння, увесь відчай і всю ту жахливу темряву, яка відтепер ніколи їх не покине. Але вона не знає як, вона ще недостатньо доросла, недостатньо сильна. Вона не може дихати, хапає ротом повітря, намагаючись забути про кров і смерть на льодовій арені, тому що мусить бути сильною заради дитини. Але як це зробити? Де знайти сили? Сил у Майї немає. Вона вже майже певна, що сама зараз повалиться просто на сніг, коли відчуває, як чийсь руки обіймають її за плечі. Це її мама. Міра бігла не на вогонь, а за дітьми. За нею прибігає Тесс, а потім ще й інші жінки — звідусіль, у червоних і зелених куртках, а кілька — навіть у чорних. Вони обвивають одна одну руками, коло за колом, ряд за рядом, ніби муром стають навколо Алісії.

Усі біди, які коли-небудь стануться в житті цієї дівчинки, не зрівняються з жахіттям, яке вона пережила сьогодні. Але в найгіршу хвилину, серед найбільшого жаху, матері й старші сестри з усього лісу збіглися сюди, щоб захистити її.

Ніхто не може побороти зло. Але якщо зло наміряється забрати Алісію, йому доведеться спершу здолати кожну з цих жінок.

Інші біжать так, ніби не розуміють, що відбувається. Адрі Овіч біжить так, ніби вже все знає.

Слова? Для цього немає слів.

Тільки шок.

Тільки темрява.

Усе просто стає порожнім.

Ми призвичаїлися до того, що насильство буває дуже різним, але такого ніколи не могли передбачити. І ніколи не зможемо зрозуміти. Ніколи не зможемо пережити. Адрі піднімає брата — у її руках він такий малий. Вона виносить його з льодової арени, і всьому місту бракне повітря. У кожному серці — діра.

Як завтра буде сходити сонце? Як далі може існувати денне світло? Який узагалі в цьому сенс?

Лев вистрибує з машини, ще навіть не зупинившись. У просвіті аварійного виходу стоїть Анин тато, сам-один і з рушницею в руках. На арені чути крики. За секунди Лев розуміє, що сталося, коли підбігає і бачить кров і тіла. Він помічає пістолет і міг би кинутися забрати його, бо лише ця річ може привести слідство до автозвалища і до нього самого. Але зараз він має занадто багато причин жалкувати, у нього попереду занадто багато безсонних ночей, коли в темряві зринатиме обличчя Маттео. Добрі люди можуть бути здатні на велике зло, а злі люди здатні на величезне світло. І замість того, щоб думати про власний порятунок, Лев обертається і рятує іншу людину. Помітивши, як сюди біжить Ана, він хапає мисливця, який стоїть поруч, і запитує:

— Твоя донька?

Анин тато розгублено киває, він наче втратив свідомість, але тіло ще цього не зрозуміло. Лев нестямно махає їй, щоб поспішила. Ана біжить, перестрибнувши кров. Вона ніколи цього не

забуде, ніколи собі цього не пробачить. Навіть якщо Бенї вже мертвий, навіть якщо вона так робить, щоб захистити живих, навіть якщо він сам хотів би, щоб вона так зробила.

Ні Ана, ні її тато не можуть із певністю знати, що за чоловік той Лев. До них, як і до інших, доходили чутки, але це все. Лев не виглядає на людину в шоковому стані, він, можливо, єдиний такий з присутніх, він багато всього бачив у різних лісах.

— ТВОЯ МАШИНА, ТАК? ЯКА ТВОЯ МАШИНА? — кричить він.

І аж тепер Ана розуміє, що на думці в Лева, як вона має допомогти й наскільки погано все може закінчитися для її тата, якщо цього не зробити. Ана смикає тата, тягне його через увес паркінг, ніби перерослу дитину, він уже почав плакати, але Ана не може дозволити собі сліз. Вона сідає за кермо, тато сидить поруч, Лев їде за ними. Вони зупиняються в лісі, біля озера, де їх не побачать з дороги. Ана забирає з кузова інструменти, щоб зробити ополонки в кризі. Багато, але на великій віддалі. Потім вони розбирають рушницю й кидають деталі у воду в різних кінцях озера.

Закінчивши, їдуть до будинку, де живуть Ана з татом, там Лев без дозволу заходить просто на кухню. Собаки зацікавлено обнюхують його, але не зупиняють. Лев нишпорить по шафах, знаходить заховані пляшки з випивкою, які, як сподівався Анин тато, донька не встигне вилити, щоб він не залишився без аmunіції на випадок рецидиву.

— П'ємо, так? — каже Лев і наливає в три склянки.

— Бляха, ви що, взагалі хворі на голову? Хочете зараз ХИЛЯТИ, це блін що за... — шипить Ана.

Але Лев просто простягає її склянку зі словами:

— Що каже поліція? «Алібі», так? Алібі. Нас на арені не було. Ми залишалися тут, так? Ми були п'яні. Твій тато не може стріляти, коли п'яний, так? Алібі.

Ана з татом одночасно засмучено зітхають, приймаючи його пораду. Іншого вибору в них нема. Вони залпом випивають. Лев наливає ще алібі. Вони п'ють мовчки і за якийсь час опиняються окремо: Лев сідає на підлозі в холі, Анин тато п'є в кріслі біля каміна, Ана — на кухні. Вона так плаче, так плаче, і це останній раз, коли вона напивається.

Ана навіть уявлення не мала, ким хоче працювати, але тепер вона присвятить своє життя порятунку інших. Вона про це ще не знає, але тут усе починається — тому що вона не змогла врятувати життя Бенї. Тож відтепер Ана не може дозволити собі випивки. Вона любить тата, але не може ризикувати стати одного дня людиною, яка дрімає в кріслі перед каміном, коли наступного разу хтось постукає до них посеред бурі. Наступного разу, коли хтось покличе на допомогу. Наступного разу, коли вона зможе врятувати світ.

«І все-таки, яке ж це неймовірне місце», — якось сказала Майїна мама. А її тато відповів: «Неймовірно — що воно досі існує. Що тут ще хтось живе».

Майя пам'ятатиме, як було незбагненно, що після смерті Бенї взагалі настав новий день. Що вона жила далі. Що змогла жити. Але ще вона зрозуміє батьків — і то вперше, — глибоко їх зрозуміє. Як вони навчилися беззвучно ридати в душі, коли помер Ісак. Тихо-тихо, і так вони плакали роками, щоб не почули Майя і Лео. Як, мабуть, саме повітря ранило їм шкіру. Як їм, мабуть, хотілося лягти щогою на землю й шепотіти до нього там, унизу, під травою. Як вони, мабуть, ненавиділи себе за те, що не могли померти разом із ним.

Скільки всього, що вони робили з того часу, було лише спробою здійснити щось важливе, щось грандіозне, щось варте їхнього запізнення на небо? Майже все.

Це нестерпно, що сонце знову сходить, що Майя залишається тут, а Бенїї нема, — вона до кінця життя мало не щодня буде спинятися, щоб задуматись: «Він би пишався мною? Я прожила гідне життя? Чи була я доброю людиною?». Тому що такою вже вона є, такими є люди, поруч із якими вона виросла в Бйорнстаді: оманливо прості, але страшенно складні. Звичайно-надзвичайні люди. Надзвичайно-звичайні люди. Ми лише намагаємося жити своїм життям, жити одне з одним, жити з самими собою. Приймати радість, коли її отримуємо, зносити смуток, коли він нас огортає, дивуватися з того, які щасливі наші діти, і не зламатися при думці, що насправді не можемо їх захистити.

Майя ніколи не відчувала, що тут вона вдома, але, врешті, це місце більше, ніж будь-яке інше, є її домом. Мале місто серед обширу лісів. Вона буде розповідати про тутешніх людей, випроставши спину й вирівнявши голос, вона скаже, що більшість із нас не вимагають нічого надзвичайного: мати роботу, дім, добрі школи. Довгі прогулянки з собакою. Полювання на лося. Горнятко кави на початку дня і холодне пиво наприкінці. Від душі посміятися. Хороших сусідів. Безпечні вулиці для велосипедистів. Озеро, де взимку можна вчитися кататися на ковзанах, а влітку сидіти в човні дев'ять годин і впіймати нуль рибин. Влаштовувати бої сніжками. Лазити по деревах. Мати новий хокейний сезон. Усе. Ми вимагаємо лише всього цього.

Майя скаже, що тутешній народ обожає просту гру, навіть ті, хто взагалі не любить ігор. Дві ключки, двоє воріт, ми проти вас. Бах бах бах. Вона розповість, що ми, чорт забирай, просто намагаємося жити. Жити, не зважаючи одне на одного. Жити заради одне одного.

Жити далі.

Скоро мільйони людей дізнаються ім'я Майї, а вона кожного вечора співатиме лише для Бенїї. Не кожна пісня буде про нього, але всі разом вони в певному сенсі будуть його, навіть ті, які Аніні. Минуть роки, Майя стане такою відомою, що одного вечора буде співати на одній із найбільших арен країни. На концерті не буде вільних місць. І коли Майя вийде на сцену, вона зрозуміє, як використовують цей зал, коли немає виступів. Тут льодова арена. Це найвизначніша мить її кар'єри, і на кожній пісні вона ридатиме в душі.

105. Древа

Ховають Бенї не у відчиненій церкві, а під відкритим небом. На похорон приходять обидва міста. Можна було обійтися без оголошення в газеті, бо всі й так знають час і місце, навіть фабрика в цей день не працює, а під ім'ям Беньяміна написано те, що відчувають усі:

Забгато болю, щоб сказати словом.

Цю цитату сестрам Овіч показав пан із похоронного бюро. «Моя улюблена поетка, Буділь Мальмстен», — сказав він, трохи збентежений своїм зізнанням у любові. Тепер це улюблена поетка і для сестер Овіч.

Їхній брат лежить похований поруч із їхнім татом, недалеко від Рамони й Відара. У цих краях ми кажемо, що ховаємо наших дітей під найкрасивішими деревами, але навіть найкращі з нас не зможуть знайти такого прекрасного дерева, яке б стояло на сторожі біля Беньяміна Овіча. Тож ми посадимо нові дерева навколо каменя з його іменем, ми покличемо Алісію з іншими дітьми посадити дерева в землю, щоб виростили навколо Бенї, щоб він спав не на кладовищі, а там, де йому завжди було безпечно й радісно. У лісі.

Слова?

Забгато болю.

Алісія приходить на похорон за руку з Адрі та Суне. Побачивши Майю, вона відпускає їх і біжить. Не заради себе, а заради Майї.

— Тобі страшно? — каже дівчинка.

— Дуже страшно. І дуже сумно, — відповідає Майя, не відводячи погляду від волосся малої.

— Як думаєш, Бенї страшно? У землі буде темно й холодно? — запитує Алісія.

— Ні, ні, Бенї не боїться. Він навіть не тут, — відповідає Майя.

— Не тут? — дивується Алісія, і це її перша усмішка за тисячі зроблених подихів.

Майя кліпає мільйон разів.

— Зараз він десь на льоду, сміється. Грає в хокей з найкращими друзями. Лежить горілиць і дивиться на зірки. Він не боїться. Через сотню років ти з ним зустрінешся знов і розкажеш про все, що пережила. Усе своє дивовижне життя. Усі свої пригоди. Йому цього дуже хочеться.

Алісія біжить назад до Адрі, а Майя, присівши в кутку церкви, пише по руці кульковою ручкою. Списує всю шкіру. Потім питає маму й сестер Бенї, чи можна їй заспівати на похороні. Вона стоїть на сходах до церкви. У цих лісах ще не було такої тиші. Поволі-поволі вона оповість про все, що хотіла йому сказати:

Хтось, хто любить тебе, хоче знати: тобі страшно?

Я сказала ні, ні, він лиш прикинувся сплячим

Бо могила — це просто місце, щоб пам'ятати

У землі при труні ти не станеш лежати

Я, можливо, не знаю, де зараз ти

Але певна, що тут тебе не знайти

Біля старого кемпера будеш сидіти

Розклавши стільчик, і сміятись, і знову любити

*Ти забрав ковзани, твій острів в льодах
Той хлопчисько назавжди у наших світах
Він дуркує у грі
Як всі діти малі
Сталось так, як ти хотів,
Аби вільно ти радів
Не знаю, друже, де ти тепер
Хай століття мине — але ти не помер*

Лідерство буває багатьох видів. Найлегше нам захоплюватися тим, яке вимагає сміливості вести своїх послідовників у невідоме, хоробро йти туди, де ще ніхто не бував, уперед і вгору. Але лідерство, яке повертає Бйорнстад у ранок, коли ми здатні знову дихати після всього, що сталося, є значно стриманішим. Бубу та Амаат виводять у місто всіх гравців основної команди і збирають звідусіль дітей. Вони грають, грають і грають. На льодовій арені, на озері, у дворах поміж багатоквартирними будинками. Бавляться, бавляться і бавляться. Це єдині відомі їм ліки, єдиний спосіб зробити світ хоч трохи кращим.

Столичний приєднується до них, спочатку він відмовчується, але згодом дедалі більше в ньому проявляється щось інше, щось нове: він стає тим, хто розмовляє. Іноді він кладе руку на плече, піднімає того, хто спіткнувся, несе того, хто травмувався. З часом помічає, що коли він іде, інші йдуть за ним услід, а не навпаки. Той, хто дотепер був відомий як складний, свавільний і нелояльний у всіх командах, стає тут цілковитою протилежністю.

Якось увечері, коли вони грають разом із дітьми, їхні батьки стоять і спостерігають за грою. Наступного вечора один тато запитує, чи можна йому приєднатися. Скоро до гри приєднуються усі, всюди.

Це таке місто, в якому все може змінитися, а люди — переродитися. Тут ми можемо грати, хоч нам і розриваються від крику легені. Можливо, це тому, що нам не звикати терпіти темряву — ззовні та всередині. Можливо, це тому, що ми так близько до глухомані. А можливо, найбільше це тому, що ми такі ж, як і всі інші люди в усіх інших краях: якщо в нас немає завтрашнього дня, то що ще нам залишається?

Лідерство буває багатьох видів, але те, яке в той рік демонструють Столичний, Амаат і Бубу, не веде вперед, а повертає назад. Повертає до всього, що нас визначає. Іноді найкраще лідерство — знати дорогу додому.

Мине кілька місяців, і Ханна знову триматиме на руках новонароджене дитя. Сьогодні гарний день, і хоч складно повірити, що такі дні знову настали, але так є. Ханна їде додому, готує разом із Тесс кошик на пікнік. Йонні біля пожежної станції ремонтує машину — із запчастинами від Лева та з допомогою від Бубу. Закінчивши, вони з іншими пожежниками виходять на подвір'я перед станцією і влаштовують бій сніжками разом зі своїми дітьми та молодшими братами й сестрами.

Тобіас теж там, він уже виглядає як пожежник, він стане точнісінько таким, як його тато, тож Йонні намагається бути якомога кращим. Тесс переїде звідси на кілька років, але потім таки повернеться додому. Вона занадто лісова людина для життя деінде, але дізнатися про це можна, лише побачивши світ.

Одного вечора телефонує тренер Теда й розповідає Йонні та Ханні, що з ним почали шукати контакту тренери великих клубів, представники хокейних шкіл і навіть агенти — вони цікавляться Тедом. Тренер каже, що батькам «варто готуватися до того, що життя хлопця зміниться». Тед — один із найбільших талантів, яких бачили в Геді. Одного дня він стане найкращим. Після цієї розмови Йонні годинами сидить на кухні, не відводить погляду від віскі у склянці, яка насправді є підставкою для чайної свічки. Він так і не випиває, натомість їде до Бйорнстада. Стукає у двері. Їсть круасани на кухні в Петера й тихо зізнається:

— Кажуть, що мій малий може далеко піти. Можливо, до самих вершин. Я лише хотів запитати, чи є в тебе якісь... поради.

Петер знічено хитає головою.

— Не думаю, що можу щось порадити щодо його кар'єри. Я не розуміюся на фінансах, контрактах і цьому всьому. Але можу дати тобі номери кількох моїх давніх друзів, і вони...

Пожежник по інший бік столу піднімає погляд, від невпевненості аж порожній. Йонні стає таким малим, коли шепоче:

— Та ні... ні... я не про це. Я не про поради для нього. Я себе мав на увазі. Мені треба знати, що робити, щоб бути хорошим татом. Я хочу знати, чого потребував ти, коли був у його віці й тобі почали надзвонювати...

Петер довго мовчить. А потім розповідає про своє дитинство — більше, ніж будь-коли комусь із чоловіків. Через кілька років Тед стане наймолодшим капітаном команди в історії Геда. Ще через кілька років він стане капітаном команди в НХЛ. На запитання журналіста, звідки, на його думку, у нього такі лідерські якості, він відповість коротко.

«З дому».

Теему з чоловіками в чорних куртках знову йдуть на хокей. Знову співають. Тепер завжди — важкими голосами і з більшим сумом; кожен несе своє пиво, коли після гри вони йдуть аж до цвинтаря. Посідавши там, вони розмовляють з Відаром, Бенї, Рамоною, Гольгером та іншими, котрі не змогли прийти, розповідають, як пройшов матч. Кожну деталь. Кожну подачу. Кожну забиту шайбу і, бляха, неправильне рішення арбітра. Пиво на небесах дороге, і вони нині, як завжди, і майже нічого не змінюється, але одного дня Теему приносить свого новонародженого сина, щоб познайомити з усіма.

Його син виросте й вирішить, що йому подобається не хокей, а футбол. Ото буде сміху на небі! Ох-ох-ох, ото буде сміху.

Елісабет Цаккель стане відомою тренеркою. Вона виграє сотні матчів. Здобуде нагороди, титули й кубки. Але одного так і не поверне — тієї першої наївної радості. Хокей уже ніколи не буде для неї забавою. А через багато років, коли Цаккель буде тренувати національну команду, в якій гратиме Алісія, вона зробить виняток зі свого найсуворішого правила.

Дозволить зіграти у светрі під номером 16. Один-єдиний матч.

Алісія встане з лавки в роздягальні, виведе свою команду на лід і штурмуватиме його, а Цаккель дивитиметься їй услід і на мить забуде, що під номером 16 не він.

Через кілька днів після похорону Бенї Лео сидить у себе кімнаті — у навушниках і весь у грі. Він грає, грає і чекає, як це було багато вечорів, коли на екрані з'явиться одне ім'я. Цього гравця Лео ніколи не зустрічав у реальному житті, але за останні кілька місяців стільки разів бачив його у грі, що здається, ніби вони вже знайомі. Незнайомець щоразу «вбивав» Лео, він наче щодня шукав його і полював на нього. Лео далі сподівається отримати шанс, щоб відплатити. Якщо він буде трохи спритнішим, трохи зосередженішим, тоді таки дістане того паскуду. Ким би той не був.

Але суперник більше не з'являється. Ніколи. Лео не дізнається чому, але він роками, ще довго після того, як перестане грати в цю гру, час від часу буде залогінюватися, лише аби пошукати цього конкретного користувача. Якби Лео ввів у пошук його нік, він, можливо, натрапив би на сторінку, де написано, що іншою мовою він є буквальним значенням імені «Маттео». Але цього Лео ніколи не побачить.

У двері його кімнати стукають. Заходить Майя з гітарою в руках.

— Можна посидіти в тебе? — запитує вона тихо, як завжди запитував Лео, коли малим прокрадався до неї в кімнату, якщо йому снилися жахіття.

Він, звісно ж, киває. Майя сидить на його ліжку і грає на гітарі, а Лео грає за комп'ютером. Завтра вона повернеться до музичного училища. Якийсь час Майї там буде самотньо, вона буде сердитися і напише чи не найкращі свої пісні.

— Я пишаюся тобою, — шепоче вона братові.

— Я теж пишаюся тобою, — шепоче він у відповідь.

Лео здійснить у житті великі справи, він далеко піде й дасть Майї всі підстави посправжньому пишатися ним. А зараз вона сказала це авансом. Така вже робота у старших сестер.

Якось на Святвечір, коли брат і сестра Андерссони вже матимуть свої сім'ї та дітей, вони сидітимуть у будинку, схожому на їхній рідний, і після того як два покоління — молодше і старше — позасинають, вони заговорять, ким могли би стати, якби їхні обставини від початку були гіршими. Усього трішки гіршими. Якби вони народилися трохи біднішими. Якби людське насильство вдарило їх трохи сильніше і трохи раніше. Якби в них не було мами і тата, які заради них були готові боротися з ким завгодно, бігти крізь ліс, опиратися бандитам і всьому місту, якщо так потрібно. Які ніколи не здавалися, які відступали лише для того, щоб узяти розгін, які не знали кордонів у вчинках, щоб захистити своїх дітей. Навіть коли знали, що насправді не зможуть цього зробити.

Тоді Лео всміхнеться й ніжно погладить сестру по голові.

— Без мами і тата? Ти б усе одно дала собі раду. Ти — та, хто вижила. Але от я? Я не мав би шансів.

Поліція так і не знайшла рушниці, з якої вбили Маттео. Нікому також не вдалося довести, звідки взявся пістолет, яким Маттео вбив Бенї. Поліція стукає у двері від дальнього кінця Бйорнстада до протилежного кінця Геда, але всі мовчать. Знайдуться тут і ті, які згодом не минуть нагоди вказати владі, що все-таки вони більше старалися розшукати власника рушниці. Так, наче той, хто застрелив убивцю з мисливської зброї, був більшим злочинцем, ніж той, хто спершу продав убивці контрабандний пістолет.

Ця боротьба — між нами і тими, хто не звідсірь, — ніколи не закінчується. Таке вже ми місто.

Лев залишається жити в Геді. Займається своїм автозвалищем. Щороку взимку він їде в інший ліс, далеко звідси, з повними валізами іграшок та м'яких забавок. Там він разом із племінницями п'є міцний алкоголь із маленьких чарок і грає в хокей з їхніми дітьми.

Усе, що про нього говорять люди, є правдою. І це — теж. Тому йому підходить життя в далеких містах серед лісів. Тут теж здатні на найгірше й найкраще водночас.

Можливо, це сум опосідає Фрака. Чи, може, докори сумління, яке в нього нарешті прокидається. Через тиждень після похорону Фрака відвідує Річард Тео й розповідає йому про низку статей, які збирається опублікувати місцева газета. Так має початися корупційний скандал, який розгромить політичних опонентів Тео, але хокейні клуби та Петер Андерссон будуть урятовані. Тео створив альянс бізнесменів, які мають від нього вигоду, і політиків, які його бояться. Він невразливий. Але, на жаль, — пояснює він із наче щирим співчуттям, — не всі його політичні союзники приймають умову, що справи хокейних клубів можна отак приховати. Усім нам потрібна маленька перемога, каже Річард Тео. Кожен має відчувати, що щось виграє. Тож Тео пропонує найпростіше рішення: віддати їм кілька договорів, які підписав Петер. Ні, не ті про тренувальний комплекс, не найгірші, а якісь найпростіші махінації, щоб у них було відчуття, ніби вони щось розкрили. Для цього, звісно, потрібен цап-відбувайло, і якщо ним буде не Петер, то історію треба розповісти так, ніби його обдурили. Тео по-дружньому розводить руками:

— Пропоную Рамону. Вона і так померла. А з того, що я про неї чув, не думаю, що вона мала б щось проти того, аби зробити такий останній вчинок у цьому світі — врятувати Петера Андерссона. Якщо перекласти вину на неї, скандал забудеться через пару тижнів і всі зможуть жити далі, ніби нічого й не сталося.

Фрак сидить за робочим столом, довго розглядає свої руки. А тоді шепоче:

— Ти знаєш, що Петер був моїм найкращим другом ще з дитячих років? Він був таким крутим гравцем ще до того, як потрапив до НХЛ, що суперники, які приїжджали сюди грати, часом хотіли його автограф для своїх молодших братів. Так я навчився копіювати його почерк і міг продавати листівки кумира, які він «підписував», сам того не знаючи. Я досі вмю досконало копіювати його почерк.

Тео аж зводить брови, погляд у нього збентежений, а це вкрай незвично.

— Ти про що?

Фрак спокійно відповідає:

— Про те, що зробимо так, як ти кажеш. Дозволимо газеті й твоїм політичним союзникам маленьку перемогу. Віддамо їм кілька договорів і скажемо, що Петера обдурили. Але зробила це не Рамона. Я скажу, що договори Петеровим іменем підписував я.

Річард Тео виглядає нажаханим і водночас враженим. Перш ніж ця історія потрапляє в місцеву газету, про неї довідуються в поліції. Фрака судять за шахрайство. Він отримує кілька місяців ув'язнення. Він нікому не дозволяє взяти на себе навіть грама провини. Вийшовши з в'язниці, він одразу повертається додому в Бйорнстад і береться за будівництво, але будує не «Бйорнстад Бізнес Парк» і не сучасний тренувальний комплекс біля льодової арени, як колись планував. Ні, Фрак допомагає своєму найкращому другові дитинства будувати «собор». Оплачує зі своїх грошей дах, зводить його своїми руками, а потім вони з Петером п'ють пиво, посідавши

зверху, а внизу бавиться сотня дітей. Це буде проста невелика ковзанка, а не розкішна льодова арена, вона більше нагадуватиме ту, яку в самому Бйорнстаді збудували робітники фабрики три чверті століття тому, коли заснували клуб. Коли тут нічого не було, лише бурі й туга, любов і мрії, надія і боротьба. Цей Собор, він поки не є чимось значним, але він уже є початком чогось.

Без допомоги Фрака будівництво не вдалося б завершити, але ніхто, крім Петера, не знав, яким насправді був Фраків внесок. Сам Фрак про це ніколи й нікому не розповів. Такою буде його покута.

Головна редакторка разом із татом їдуть у відпустку. Вона везе його в сонячні краї. Вони смачно їдять, довго гуляють, дивляться на церкви й засинають на тінистих терасах. Це їхня остання спільна подорож. За якийсь час по тому тато помирає. Головна редакторка повертається до Бйорнстада й Геда, але невдовзі отримує роботу в більших газетах і більших містах. Отримує більше влади. На це пішло немало часу, довше, ніж їй би хотілося, але одного дня їй випадає нагода взятися за Річарда Тео. І вона використовує цей шанс.

Він на той час теж житиме у великому місті, сидітиме на вищих постаментах, але від цього його падіння буде тільки боліснішим. Головна редакторка врешті накопав на нього стільки скандалів, що зруйнує йому кар'єру і розгромить ушент.

Вона зробить це не заради справедливості. І навіть не для свого вдоволення. Вона зробить це тому, що може. А ще — для того, щоб такі, як він, не завжди перемагали.

Амат урешті потрапить у НХЛ. Тієї ночі, коли він заб'є свою першу шайбу, весь Бйорнстад не буде спати, попри різницю в часі. Увесь Гед, мабуть, теж не спатиме. А якщо й засне, тоді точно прокинеться, коли після шайби Амата вся Низина вибухне криками.

Через кілька років один молодий чоловік сидітиме на дивані на вечірці десь далеко звідси. Усі навколо танцюють і кричать, а він дивиться телевизор. Там показують короткий фрагмент із концерту співачки, яка зараз є однією з найвідоміших у країні. Її звуть Майя Андерссон, і тому чоловікові це завжди подобалося. Так звично. Так просто. Він ніколи не замислювався над її діалектом, не думав, чому її манера говорити звучить йому знайомо. А тепер він дивиться на неї в телевизорі, вона співає пісню про когось, кого любила, тому що в нього сьогодні день народження, і на великому екрані позаду неї мигцем з'являється його фото, всього на секунду. Вона знає, що ніхто не встигне цього помітити, тисячі інших знімків миготять перед глядачами, це фото у відеоряд вона поставила для себе.

Але молодий чоловік на дивані впізнає його. Він пам'ятає доторки його пальців і погляди. Склянки на вичовганій барній стійці й дим у тихому лісі. Те відчуття, коли сніг падає на шкіру, поки хлопець із сумними очима та диким серцем вчить тебе кататися на ковзанах.

Чоловік на дивані не бере в дорогу багато речей, лише невелику сумку і бас-гітару. Він вирушає в наступне місто туру Майї. Проштовхується ліктями повз її охоронців, його мало не збивають з ніг, але він кричить:

— Я його знав! Я знав Беньї! Я теж його любив!

Майя зупиняється на півкроці. Вони дивляться одне одному в очі, але бачать лише його —

хлопця в лісі, сумного й дикого.

— Ти граєш? — запитує Майя.

— Я басист, — каже він.

І він стає її басистом. Ніхто так не грає її пісні, як він. Ніхто так само тяжко не плаче щовечора.

Стули-рота грає в хокей. Його будуть пам'ятати лише в грі. Він буває або на льодовій арені, або вдома з мамою. Він ніколи не розповість, кому насправді були вготовані постріли Маттео. Та і як він мав би пояснити? Хто б дозволив йому завершити розповідь? Стули-рота занадто наляканий. Занадто малий. Тож він нічого не каже, нікому не заважає, живе мовчки й намагається відбити кожну шайбу щоразу, коли «Бйорнстад-Хокей» ставить його на ворота. Публіка — та, яка дивиться матч сидячи, і та, яка стоячи, — обожає його, і Стули-рота стає однією зі справжніх легенд клубу. Він ніколи не грає за інший клуб, і може вважати себе ведмедем більше за інших. Він народився в Геді, але Бйорнстад став його містом. Коли йому трохи за тридцять, він мусить попрощатися з хокеєм через травму. Від події, про яку він щодня намагався забути, минуло пів його життя. Кожну хвилину він грав так, ніби хотів отримати прощення. Наче якби він був достатньо хорошим і цінним і, можливо, навіть трохи вартим любові, то врешті міг би жити без постійного відчуття, що не заслужив цього. Він грає так, наче лід — це машина часу. Але так не буває. Після матчу, в якому востаннє грає Стули-рота, клуб піднімає його светр під стелю льодової арени і влаштовує прощальну церемонію. Наступного дня Стули-рота з великою хокейною сумкою на плечі сідає в автобус. Проїхавши кілька десятків кілометрів до іншого міста, він приходить на невеликий цвинтар, іде поміж надгробків до маленького прихованого могильного знака в самому кутку. Це місце під красивим деревом, яке взимку дає прихисток, а влітку — тінь. Стули-рота розчищає бур'яни край каменя, кладе квіти біля імені. «Маттео». Без прізвища, бо його батьки дуже боялися, що люди, які не перестануть ненавидіти їхнього сина, дістануться сюди й потрощать могилу, попри те, що вона за багато кілометрів від Бйорнстада. Торкнувшись пучками пальців до літер, Стули-рота шепоче:

— Пробач мені. Це ти мав би прожити моє життя. Пробач...

Потім відкриває хокейну сумку й заряджає рушницю, яка лежить всередині. Витирає сльози й зі зброєю іде в ліс.

Чи достатня така кара? Ніхто не може дати відповіді. Ніхто цього не дізнається.

Чим є життя, як не миттю? Чим є сміх, як не маленькою перемогою над горем? Одною секундою — одною-єдиною, коли в нашій душі нічого не зламано.

До будинку, де виросли Рут і Маттео, обережно стукають. Двері відчиняються, і на порозі стоїть літнє подружжя, яке живе по сусідству. У сусідки в руках яблучний пиріг, у її чоловіка — термос. Сусід, можливо, засоромлений, що так мало знав про людей, які жили по інший бік огорожі, він тихо каже:

— Можемо поговорити, якщо хочете. Можемо посидіти мовчки, якщо вам так краще. Просто ми подумали, що добре побути з людьми.

Вони сідають у маленькій вітальні.

— У вас так багато гарних книжок, — каже старенька сусідка.

— Мені краще вдається читати, ніж жити, — пошепки відповідає тато Рут і Маттео.

За якийсь час у двері знову стукають. Прийшов священник, який поховав їхню доньку. Поховати Маттео на тому ж кладовищі батьки не наважилися. Але священник усе одно прийшов. У нього непересічна робота, але він сам непересічна людина. Поки вони сидять у вітальні, погляд священника повільно блукає корінцями книжок.

— Я помітив Біблію. Можна прочитати дещо?

Мама Рут і Маттео встає й подає йому книжку, тремтячи всім тілом. Читаючи п'яту главу Євангелія від Матвія, священник тримає її руку:

Блаженні засмучені, бо вони будуть утішені.

Блаженні лагідні, бо землю впадкоують вони.

*Блаженні милостиві, бо помилувані вони будуть.*¹⁷

Унизу на сторінці, поміж схлипуваннями, священник читає:

Не може сховатися місто, що стоїть на верховині гори.

І не запалюють світильника, щоб поставити його під посудину,

але на свічник, і світить воно всім у домі.

Отак ваше світло нехай світить перед людьми,

щоб вони бачили ваші добрі діла.

Решту життя батьки Маттео і Рут присвячують благочинності. Вони переїжджають на інший кінець світу, важко працюють у злиденних селах, будують для інших. Дитячий будинок — найбільший серед усього збудованого. Щоранку, коли вони прокидаються, їм здається, що вони чують сміх своїх дітей. Одну-єдину секунду.

Маленький будинок, де виросли Маттео та Рут, роками стоїть пустим. Але згодом там знову з'являються люди. Молода пара ремонтує будівлю, міняючи дошку за дошкою, поки все не стане новим. У саду бавляться близнята. Через огорожу перемовляються сусіди. Об фасад гупають хокейні шайби.

Життя мами Беньї триває, воно тяжке, але безкомпромісне. Так мусить бути, дні нас не чекають. У неї є онуки, і це її рятує, а онуки теж не чекають. Дні народження, літні канікули, різдвяні вечори, подряпини, укуси комарів і хихотіння. Морозиво, яке треба з'їсти, ковзани, на яких треба кататися, і дивовижні казкові пригоди, які треба пережити. І виявляється, що минає так багато часу, попри те, що цей біль відчувається постійно. І ви витримуєте. Можна сумувати, уже не зриваючись щоразу на крик. Обіймати, не плачучи весь час. Сміятися, не відчуваючи постійно провини.

Життя триває. Воно не залишає нам іншого вибору.

Алісія має ліжко, в якому спить, у домі, де вона живе, але там вона майже не буває. Вона або в Суне, або в Адрі. Дівчинка виростає поміж трьома будинками, один дуже поганий, а два — просто чудові. А ще вона має льодову арену, людей, які її люблять, і спорт, який вона обожає. Мама й сестри Беньї в обіймах висловили все своє горе за ним, аж поки не залишилися лише шепотіння любові до Алісії. Як маленькі діаманти з вугілля.

Одного дня Алісія повертається додому до Суне з цуценям, яке їй дала Адрі. Дівчинка твердо пояснює, що це її пес, і більше нічий, але жити він мусить у Суне.

— Мені треба ходити до школи, у мене тренування! Я ж не можу зовсім сама піклуватися про собаку! Ти повинен допомагати! — заявляє мала.

— Та так. Так. Ну так, нехай уже буде, — киває старий чоловік.

— Можна мені канапку з джемом? — запитує Алісія.

Звичайно, можна. Скільки захоче.

Сестри Овіч щодня приходять до могили Бенї. Якби він був тут, сказав би, що тепер вони з ним спілкуються більше, ніж за життя. Сестрам кортить штурхнути його, коли вони про це думають, і в такі миті їм найдужче сумно за ним.

Вони далі ведуть справи пабу «Хутро», хоч тепер усі називають його просто «У Бенї». Вивіски на фасаді немає. Та вона й не потрібна. Сестри шанують Рамонині традиції подавати звичайне пиво й несмачну їжу, принаймні спочатку, а потім їжа поступово стає кращою, тому що Катя, на відміну від Рамони, таки знає, як користуватися кулінарною книжкою. Діти Ґабі вчать домашні завдання на барі, і добра половина часу в неї йде на хвилювання, що вона — жажлива мама, але коли її діти виростуть, то розкажуть, що нізачо не проміняли б своє дитинство на якесь інше. Їхня тітка Адрі, як правило, відповідає за погрози дати хлопам по морді або ж за самі удари по морді — це залежить від того, чи вже пізня година. Одного дня приходять Теему й кілька чорних курток, вони пропонують сестрам новий більярдний стіл, який «ви́пав із вантажівки». Хлопці затягують стіл до пабу, і кілька найбільших ідіотів із «Групи» пару разів пробують зіграти, але це, звісно, така безнадійна затія, що Адрі вже думає просто спалити той стіл, аби не бачити їхніх мук. Але якось зранку, коли Адрі саме прибирає в пабі, у двері стукають. Перед нею стоїть купка малих хлопців, нетерплячих і наївних. Вони запитують, чи можна їм трохи пограти в більярд. Адрі впускає їх. Малі не йдуть додому, аж поки вона їх не випихає. Наступного дня, щойно вона відчиняє паб, вони повертаються. Адрі розігріває для них піцу в мікрохвильовці, а малі грають і грають, і то все краще й краще. Одного дня хтось із них стане чемпіоном світу, чорти б її ухопили, якщо так не буде.

Таке воно вже є, це місто.

В Ани день народження. Вона не очікує, що хтось про нього згадає, але Анин тато сьогодні тверезий, він цілу ніч не спав і завісив увесь нижній поверх повітряними кульками. Собаки їх постягували, всі до одної. Ана ніколи ще не почувалася такою обожнюваною.

У двері дзвонять — на порозі стоїть Ханна. Тесс сором'язливо визирає позаду мами. Їхній мінібус припаркований біля огорожі.

— Це тобі, — каже Ханна і мусить закліпати очима від надміру ніжності.

Це подарунковий сертифікат на курси водіння. Ана довго сміється. Потім Ханна запитує, чи не хочуть вони з татом поїхати в «ознайомчу поїздку», і вони так і роблять. Тато навіть не забуває забрати рушницю з машини. Кілька годин вони їдуть до більшого міста. Воно досить далеко, щоб там був коледж, але досить близько, щоб Ана, якщо отримає водійські права, змогла мешкати вдома, а сюди приїздити на навчання. Кашлянувши, Ханна каже:

— Ну це... такий... невеликий коледж. Може, не про такий усі мріють. Тесс тут не хоче

вчитися, бо програма з юриспруденції в них не дуже сильна, але для тебе, можливо... чи... я лише хотіла сказати, що тут є *курс із акушерства*. Спочатку тобі треба отримати освіту медсестри. Але я можу допомогти. Я можу... я хочу допомогти. Якщо ти хочеш.

Тесс поруч із мамою заковує очі на ці її затинок. Ана не знає, що сказати. Вона не така, як Майя, і не вміє використовувати слова, щоб висловити почуття. Тож вона йде до машини, бере великий конверт і простягає його Ханні, незграбно махаючи рухами й дивлячись куди завгодно, тільки не в очі.

— Це так тупо. Але колись у школі я щороку підписувала листівки до Дня матері, хоч мама й пішла від нас; просто так робили всі діти, але мені не було кому віддати свої листівки. Я подумала: якщо ти допомагаєш усім мамам, то... от чорт. Це тупо і дивно, так?

Ханна не в силах вимовити ні слова. Тесс мусить втрутитися:

— Ні, Ано. Це не тупо. Це класно. Ти класна!

Ана дивиться в один бік, Ханна — в інший, бо жодна не знає, що робити з усім, що носиш у собі все життя, хоч ніхто й не бачить. Недалеко від училища є лікарня, і вони обидві безмежно вдячні, що там біля входу хтось починає голосно сваритися:

— Приберіть негайно! Вона блокує проїзд для швидкої допомоги!

Це кричить медсестра, яка не дуже відрізняється від Ханни, але зла, як осиний рій. Перед входом стоїть вантажівка з причепом, і виявляється, що чоловік, який на ній приїхав, має гострий апендицит. Звісно, не могло бути й мови, щоби приїхати в лікарню на таксі, — вони собі там думають, що він гроші з повітря бере, чи як? Але доїхавши, він не зміг нормально припаркувати вантажівку і від виснаження та болю вивалився з кабіни водія. Вантажівка так і залишилася перед входом. Тепер медсестра визвірилася на охоронця, а той тільки каже:

— Думаєте, що я вмію водити вантажівку з причепом? Ви взагалі нормальна? Та хто таке в біса зможе?

Ступивши крок до них, Ана каже:

— Я можу.

Охоронець, чоловік, у якого найкращі роки й найгірший стан волосся, зі зневагою озирається на Ану:

— Ти? Вантажівку з причепом? Ти зможеш нею керувати?

Ана незворушно низує плечима, але тато за її спиною твердо відповідає:

— Моя донька вміє водити все. Дайте їй ключі.

Охоронець спершу ще чухає підборіддя, а потім тримає його, щоб не відвалилося. Ханна і Тесс стоять поруч, вони ще не бачили, щоб хтось робив паралельне паркування вантажівки з причепом. Коли Ана вискакує з кабіни, охоронець вигукує їй похвалу, але нічого не чути, бо голос тоне в шумі. Щось гупає, гуркоче й тріскає, цей шум заповнює повітря, від нього йдуть хвилі по газону. Ана закидає голову, а тоді біжить до Ханни, хапає її за руку і кричить:

— Ханно! А на кого треба вчитися, щоб водити ОСЬ TAKE?

Ханна дивиться в небо, проводить поглядом гелікоптер швидкої допомоги й усміхається. Він летить до тих, хто потребує, до тих, хто поранений, і тих, хто гукає на допомогу, до тих, до кого ніхто не може дістатися. Він летить туди, куди ніхто не наважується вирушити. Прямо у вогонь, якщо так треба.

Майя стає дорослою і багато років співає для тисяч людей на сотнях арен, але найбільше вона співає для себе й своїх найкращих друзів дитинства. Одного дня Ана садить її до себе в

гелікоптер і злітає прямісінько в небо. Разом із ними й дівчатка — ті, якими вони колись були, дві сміхотливі малявки, яких вони так хотіли б захистити, повернувшись назад у часі. Ана з Майєю піднімають їх понад землею й лісом, сховавши у себе під куртками. Крутяться лопаті, і вони летять далеко над землею. Гучно і вільно.

Лише раз — через десять років після згвалтування — Майя знову бачить Кевіна. На паркінгу біля арени вона буде висідати з автобуса свого турне, а він разом із дружиною повертатиметься із закупів у торговому центрі неподалік. Буде здавати назад у невеликому поіржавілому авто, озирнеться і побачить крізь скло Майю. Кевін погладшав, тепер він якийсь інакший, м'якший і невпевненіший. Його дружина вагітна. Вона поклала долоню на його руку й виглядає щасливою. Він створив собі абсолютно нове життя. Йому можна це дозволити?

Майя просиє його поглядом. Він переживе такий шок, аж ударить по гальмах. Для Майї цей момент триває лише кілька секунд, але для нього він буде тягнутися вічність. Потім вона розвернеться і рушить до арени, де в неї ввечері концерт. Басист стоїть трохи далі й чекає.

— Хто це був? — запитає він.

— Ніхто, — відповість вона, і це буде правдою.

Вона не прощає, не забуває, але не вдається до насильства просто тому, що може. Вона не руйнує життя Кевіна, хоч він на це й заслуговує. Вона його помилювала.

Але Кевінова дружина запитає в нього, хто ця жінка. Від жаху Кевін ледве переводить подих, але ноша брехні надто важка для нього, і він пошепки розповідає правду. Про все. Уся реальність, яку він створив після тієї ночі в Бйорнстаді, тепер розвалюється на друзки. Він усе втрачає.

Можна йому пробачити? Можна дозволити? Дозволити жити?

Про це нехай сперечаються інші. Майя тепер літає високо понад усім.

Настануть весна і літо. Як їх можна витримати? Але потім прийде осінь — коротка, не встигнеш і оком кліпнути, — а тоді нарешті знову зима. Життя не триває далі, воно починається спочатку, і знову все можливо. Що завгодно може статися: усе найкраще і все найкрасивіше, усі найбільші на світі пригоди.

Рано-вранці сторож відчиняє двері до льодової арени, вмикає світло. Алісія виглядає такою самотньою і маленькою, коли виходить на лід, але це не так, бо вона найбільша і ніколи не буде самотньою. Вона лягає в центральному колі й дивиться у стелю. Заплющуючи очі й тягнучись пальчиками; їй так болить усе всередині, але тут і зараз вона цього не відчуває, тому що Бенні лежить поруч, і скоро розпочнеться новий хокейний сезон, і все ще може бути добре. За всю свою довгу кар'єру, на всіх льодових аренах і в усіх міжнародних змаганнях вона буде робити одне й те саме щоразу, коли боятиметься чи нервуватиме: буде піднімати обличчя до стелі, простягати руку й відчувати, що він там. Бен'ямін Овіч не лежить у могилі. Бен'ямін Овіч на матчі зі своєю найкращою подругою.

На трибуні сидять сторож, Суне та Адрі, і вся арена пахне вишневим деревом. І так легко любити хокей, тому що хокей — це не минуле і не вчора, хокей — це щось наступне. Наступна зміна, наступний матч, наступний сезон, наступне покоління, наступна дивовижна секунда, коли щось, що, здавалося б, неможливе, стає дивом. Це наступний шанс підхопитися на ноги й закричати від радості. Наступної.

Одного дня Алісія стане найкращою у світі. Вона з міста, в якому в серці смуток, а в повітрі — насильство, у неї на спині прізвище «Овіч», вона не виходить на лід, а штурмує його. Щастя,

якщо заманеться зупинити її. Щастя.

Щоразу, коли вона забиває шайбу, усі, хто любить її, піднімаються на кілька сантиметрів над землею, і якусь благодатну мить мають відчуття, що це було варте всіх жертв. Усього життя. Одного дня вона повернеться сюди і буде вчити дітей кататися на ковзанах. Одного дня вона сама буде Людиною-павуком і Диво-жінкою.

Її століття стане нашою найкращою, найулюбленішою, найпоширенішою історією. А це ой як немало значить, бо ми — хокейне місто. У нас тут нічого нема, окрім історій. Та насправді всі наші казки були лише про одне: від найпершої казки про хлопчика, який звідсіль сягнув аж до НХЛ і повернувся додому зі своєю сім'єю, про його доньку, яка знайшла найкращу на світі подругу, про жадливий злочин і про любов, яка діяла як донорство органів. Про сльози і боротьбу, про обійми і сміх, про сцену й гітару і про тисячі людей у залі. Про хлопчика, який народився там, де ніколи не було льоду, і який на ковзанах став найшвидшим з усіх, про інших дітей, які теж стали найкращими, про того, хто став тренером, і про тих, хто стали батьками, і про ту, яка літає на гелікоптері, щоб рятувати світ. Про молодого хлопця, який ніколи не вважав себе героєм, але загинув як герой, який побіг на вогонь, щоб врятувати дитину. Про сім'ї та друзів. Про лазіння по деревах і про пригоди. Про широкі ліси, про два малих міста і про всіх людей, які тут просто хочуть жити своїм життям. Сидіти в човні. Прибріхувати. Зловити нуль рибин.

Усе це про одне — про Алісію. Кожна людина, про яку ми розповідали, кожна історія, яку ви почули, — усе веде до неї. Тут закінчуються історії інших. Тут починається її власна історія.

Одного дня Алісія знову дасть нам шанс відчути себе переможцями.

Тому що це вона — ведмідь.

Ведмідь із Бйорнстада.

Подяки автора

Моїй дружині та дітям. Ви — моя команда, завжди і всюди. Ми з вами — проти решти світу. Я вас люблю. (Окрема подяка — нашій шаленій німецькій вівчарці, яка в найтемніші моменти фінального редагування нагадувала мені, що немає нічого важливішого за прогулянку і кидання м'яча в парку.) Моїй видавчині **Гелені Люнгстрьом**, яка гострим поглядом і дивовижним спокоєм урівноважувала мою хитку впевненість у собі, інакше біс його зна, чи я б колись завершив. Моєму колезі по офісу **Нікласу Натт-о-Дару** за те, що ти завжди, завжди був на місці. Дружба з тобою є одним із найбільших привілеїв мого життя. Моїй екстра-редакторці **Вані Вінтер**, яка пройшла зі мною весь шлях, міркувала, обдумувала й насамперед уболівала. Сподіваюся, ти знаєш, що була для мене безцінною. Моєму агенту **Туру Юнассону**, який завжди бореться за те, щоби дати мені простір бути собою. Моїй піарниці **Марі Юлленгаммар**, яка розуміє, що я і моя сім'я по-людськи вразливі, і завжди захищає нас.

Далі я хочу щиро подякувати тим, хто з різних причин попросив не називати їх тут. Дякую, що знайшли сили розповісти мені свої найтемніші історії. Сподіваюся, що не розчарував вас.

За все, що стосується хокею, я хотів би подякувати передусім **Юну Лінду**. Без твого щедрого відлення часу, роздумів і контактів нічого б не вдалося. **Класу Елефальку**, який не лише відповідав на запитання, а й робив коректорські правки до довгих уривків. **Тобіасу Старку** — за всі довгі телефонні розмови. **Андерсу Каллуру** та **Югану Гемліну** — за терплячі відповіді на багато дурних запитань. Також дякую **Петтеру Карнбру**, **Еріці Гольст**, **Андреасу Гаарі**, **Ульфу Енгману**, **Фредріку Гладеру**, **Югану Форсбергу** та іншим людям зі шведського хокею, які пояснювали, підбадьорювали і допомагали цьому проєкту на шляху його втілення. Сподіваюся, ви знаєте, що все це від самого початку і до кінця було моїм освідченням у любові до спорту.

Дякую **А.**, яка стала прототипом для Ханни, і **М.**, який був прототипом для Йонні. Дякую всім із «**Salomonsson Agency**», хто поширює мої скромні ідеї у світі. Усім із «**Atria**» і «**Simon & Schuster**» у США та в Канаді, хто з першого дня так сильно вірив у ці книжки. (Найперше — **Пітеру Борланду**, **Кевіну Гансону**, **Аріель Стюарт** і **Ріті Шерідан**, завдяки яким Північна Америка стала для мене та моєї сім'ї другим домом.) **Алексу Шульману** — за довгі-довгі обіди та завжди незрівнянні погляди на те, що можна робити зі словом. **Маркусові Лейфбю** — за великі мілкшейки та звивисті розмови. **Ісабель Больтенстерн** і **Юнату Ліндквісту**, які були серед перших, із ким я говорив про Бйорнстад. **Філіпу де Джорджо** — за цукрові булочки й незлецьке ниття. **Якубу Какембу Андерссону** — за довгі прогулянки біля озер.

Негарі і Даніелю — за вашу дружбу і за те, що в миті найбільшого безладу ви підтримували, навіть оком не змигнувши. **Марисі**, яка завжди на відстані розмови, коли нам потрібна допомога. **Амаду** — за всю балаканину про техніку, в якій я не розуміюся.

Усім із видавництв «**Forum**», «**Bonnier**» і «**Piratförlaget**», хто в той чи інший спосіб був залучений до цієї серії книжок (особливі подяки **Гокану Рудельсу**, **Адаму Даліну**, **Йону Геггблему** та **Софії Братселіус-Тунфорс**).

Усім неймовірним людям, які працювали над серіалом «Бйорнстад», а особливо **Бонні Скут** і **Маттіасу Арену**, які вболівали й боролися за цю історію, коли вона продовжувала жити далі, і **Петеру Гренльонду** — це була надзвичайна пригода бачити, як ти зводиш цілий всесвіт міста, яке я виміряв. (Особливе «дай п'ять» ще **Адаму Турбйорнссону**, **Алексії аф Клен**, **Софі Смірнакос** та **Сесілії Імберг Караболлай**, які зшили все це докупи.)

Тепло-тепло дякую **Лінді Геденлюнг**, яка знайшла час для відповідей на запитання і чия праця була неймовірним внеском у створення цих книжок. **Юакіму Сандеру** та **Югану Сіллєну**,

які читали, проживали й допомагали мені продумати додатковий виток. **Югану Шиманські**, який приділив мені купу часу й пояснив стільки всього, чого я не розумів про вогонь, ліс і життя. **Андерсу Даленіусу** — за те, що він найкраща компанія для обідів, яку лиш можна собі побажати, і найкращий учитель про собак, гвинтівки та їжу. **Івару Арпі**, який у такий спосіб пояснив мені, що саме може керувати певними людьми, що по-іншому я б, мабуть, ніколи не зрозумів. **Еріку Тунфорсу**, який майстерно розробив клубний логотип «Бйорнстада». **Ріаду, Юнесу та Еріку**, ми дружимо вже 25 років, але саме зараз я цінував вашу відданість більше, ніж будь-коли. **Мамі й татові**, які ціле дитинство водили мене в усі бібліотеки й на всі тренування, а тепер щодня підтримують онуків у їхніх мріях. **Сестрі, П.** та дітям, які завжди вболівають за мене. **Пархаму, М.** та **К.**, які завжди регочуть разом з нами. Моїм **тещі та тестю** — найкращим у світі бабусі й дідусю.

Нарешті особлива подяка за натхнення, допомогу і часом просто присутність упродовж минулого року цим людям: **Софії Люндберг, Крістофферу Карлссону, сім'ї Тедестедт, Кайсі Кальмеус, Максу Бергандеру, Фредріку Вікінгссону, Мігелю Герреро, Андерсу Янссону, Класу Екману, Стіні Джексон, Мар'яну Свабу, Паскалю Енгману, Аттілі Тереку, Джею Сміту, Набілі Абдул Фаттах, Ісобель Гадлі-Кампц, Даніелю та Фреї Л., Югану Бреннму, Бйорну та Леннарту Нільссонам.** І всім, кого я міг пропустити, але аж ніяк не забув. Дякую!

І врешті: вам, котрі прочитали всю сагу, я лиш хочу сказати, що сподіваюся, що ця історія вам щось дала, бо сам я віддав їй абсолютно все, що мав. Дякую, що були з нами.

Про автора

Фредрік Бакман — шведський блогер, журналіст і письменник, автор художніх романів та новел. Його письменницьким дебютом була книжка «Чоловік на ім'я Уве», що вийшла у 2012 році й стала всесвітньо відомим бестселером. Наступні твори: «Моя бабуся просить їй вибачити», «Брітт-Марі була тут», «Ведмеже місто», «Ми проти вас» тощо — також отримали світове визнання та схвальні відгуки читачів і критиків. Книги Фредріка Бакмана перекладено двадцятьма п'ятьма мовами світу, а їхній сукупний наклад становить більше п'яти мільйонів примірників. Крім того, романи «Чоловік на ім'я Уве», «Брітт-Марі була тут» та «Ведмеже місто» — успішно екранізовані. Фільм «Людина на ім'я Уве» (швед. *En man som heter Ove*) здобув кілька нагород та увійшов до списку найкращих фільмів Швеції усіх часів. А роман «Ведмеже місто» (швед. *Björnstad*) став основою для створення однойменного серіалу.

Фредрік Бакман мешкає у Швеції разом із сім'єю. Працює над новими творами та веде блог на своєму офіційному сайті fredrikbackman.com.

Читайте інші книжки Фредріка Бакмана,
що вийшли українською у видавництві # книголав.

Чоловік на ім'я Уве

Смішна, іронічна, зворушлива та мудра історія про людей, які через ті чи інші причини стали непотрібні суспільству. Твір про щоденну мужність жити і бути собою.

Уве — добрий буркотун, якого неодноразово випробовувала доля. Вийшовши на пенсію, втративши кохану дружину, він змушений наново відшукувати сенс буття. Та чи хоче цього Уве? Яким би сумним не був його вибір, на чоловіка чекає ще багато любові, дружби і пригод.

Роман став бестселером за версією New York Times, отримавши схвальні відгуки як літературних оглядачів, так і читачів.

Моя бабуся просить її вибачити

Ельзі — сім, і вона не така, як інші. Її Бабуні — сімдесят сім, і вона неймовірно шалена — якщо вважати шаленством, наприклад, стояння-на-балконі-й-обстрілювання-перехожих-із-рушниці-для-пейнтболу. А ще бабуся для Ельзи найкращий — і єдиний — друг. Щоночі Ельза ховається від світу в бабусиних історіях про Країну-Спросоння та Королівство Міамас, де ніхто не мусить бути «нормальним». Та коли Бабуня помирає й залишається жити лише в листах, написаних до тих, перед ким вона відчувала провину, — ось тоді й починається найбільша Ельзина пригода...

Це книжка про життя: сумне й смішне, болісне й захопливе водночас, а також — про одне з найважливіших прав людини — право на власну інакшість.

Брітт-Марі була тут

Брітт-Марі любить порядок. Брітт-Марі завжди дотримується свого списку справ. Брітт-Марі не терпить несподіванок та змін. Однак життя закидає її у Борг – невелике містечко, що перебуває на межі загрози. Здається, тут її оточують самі лише п'яниці, зловмисники й нероби. Та найгірше те, що на неї покладено неможливе завдання – привести бездарну дитячу футбольну команду до перемоги. Чи зможе завжди впорядкована Брітт-Марі знайти своє місце серед цього хаосу? Чи вдасться їй подолати примхи долі й бути щасливою? Цей роман Фредріка Бакмана, як завжди, неймовірно добрий і чуттєвий, смішний і сумний водночас, наповнений гумором та простою життєвою мудрістю.

Шляхи життя

У збірці «Шляхи життя» на вас чекає два оповідання Фредріка Бакмана: «І щоранку дорога додому стає все довшою й довшою» та «Справи твого життя». Кожен із цих текстів зворушує, викликає море емоцій і водночас спонукає задуматися про життя та його шляхи. Про великі й маленькі вибори, які нам доводиться робити у цій мандрівці. Про справжню цінність і сенс досягнень. Про жертовність, справжнє кохання, любов... І смерть, адже кожна подорож колись закінчується.

Ведмеже місто

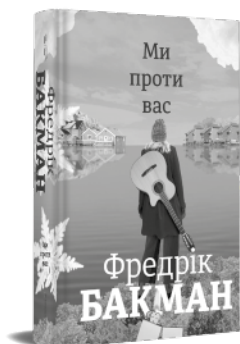
Книга перша трилогії про Бйорнстад

Бйорнстад — невелике містечко, що потопає в лісах, снігах та холоднечі. А ще — у безробітті й поступовому занепаді. Єдина його цінність — льодова арена, на якій щодня тренуються дитяча та юнацька хокейні команди — «ведмеді з Бйорнстада». Саме на плечі цих дітей та підлітків лягає майбутнє всього містечка, й саме на хокей покладають надії усі його мешканці. Та коли заповітна перемога уже, здається, майорить на обрії, у Бйорнстаді стається жахливий злочин. Тепер відповідальність за долю міста несуть усі — і діти, і дорослі. Тепер кожному доведеться робити вибір: мовчати чи говорити, ховатися чи битися, засуджувати чи виправдовувати. І саме тепер стане справді ясно, чи є ще у Бйорнстаді істинні «ведмеді», які здатні розрізнити добро і зло — і врятувати свій маленький світ.

Ми проти вас

Книга друга трилогії про Бйорнстад

«Ми проти вас» — продовження історії про мешканців Бйорнстада. Події, що сталися в містечку навесні, призвели до кризи клубу «Бйорнстад-Хокей» та до загострення боротьби між містечками Бйорнстад і Гед. Тепер це не лише спортивне протистояння — це бій за виживання, сплетений із політичних інтриг, непростих рішень та гострих вчинків, що мають «ефект метелика». Та окрім великої спільної боротьби, кожен із «ведмедів» мусить витримувати ще й свою власну боротьбу, яка ведеться на межі страху й мужності, любові й ненависті, прощення і насильства.

Тривожні люди

В одному шведському містечку стається невдала спроба пограбування банку. Грабіжник, намагаючись втекти від поліції, забігає в житловий будинок, випадково опиняється у квартирі, яку саме показують групі потенційних покупців, і бере цих людей у заручники. Ситуація для всіх стресова, проте поступово заручники знайомляться, спілкуються й діляться своїми життєвими історіями. Та коли зрештою все закінчується і поліції вдається вивести усіх людей, грабіжника в квартирі не виявляється... Загадкову справу беруться розплутати двоє поліціантів.

Це іронічна історія про пограбування, яке не відбулося, про показ квартири, який звів таких різних, але в дечому схожих людей, та про тривожність, яка за певних обставин проявляється в кожному з нас.

Фредрік Бакман

ПЕРЕМОЖЦІ

Перекладачка *Софія Волковецька*
Літературний редактор *Андрій Мартиненко*
Верстальниця
й технічна редакторка *Ольга Фесенко*
Дизайнерка обкладинки *Крістіна Золотарьова*
Коректорка
й випускова редакторка *Жанна Капшук*
Відповідальний за випуск *Дмитро Осколков*

На титульний сторінці використано зображення bull mascot
від Vectors Point from thenounproject.com CC BY 3.0

knigolove.ua
facebook.com/knygolove · instagram.com/knygolove
sayhello@knigolove.ua

Ми щасливі, що ти тримаєш у руках цю книжку.
Адже ми знаємо, що найкращий подарунок — це #книголав,
бо #книголав — це любов. А любов примножує любов.

 книголав